

Forgotten Books

— www.forgottenbooks.com —

Copyright © 2016 FB &c Ltd.

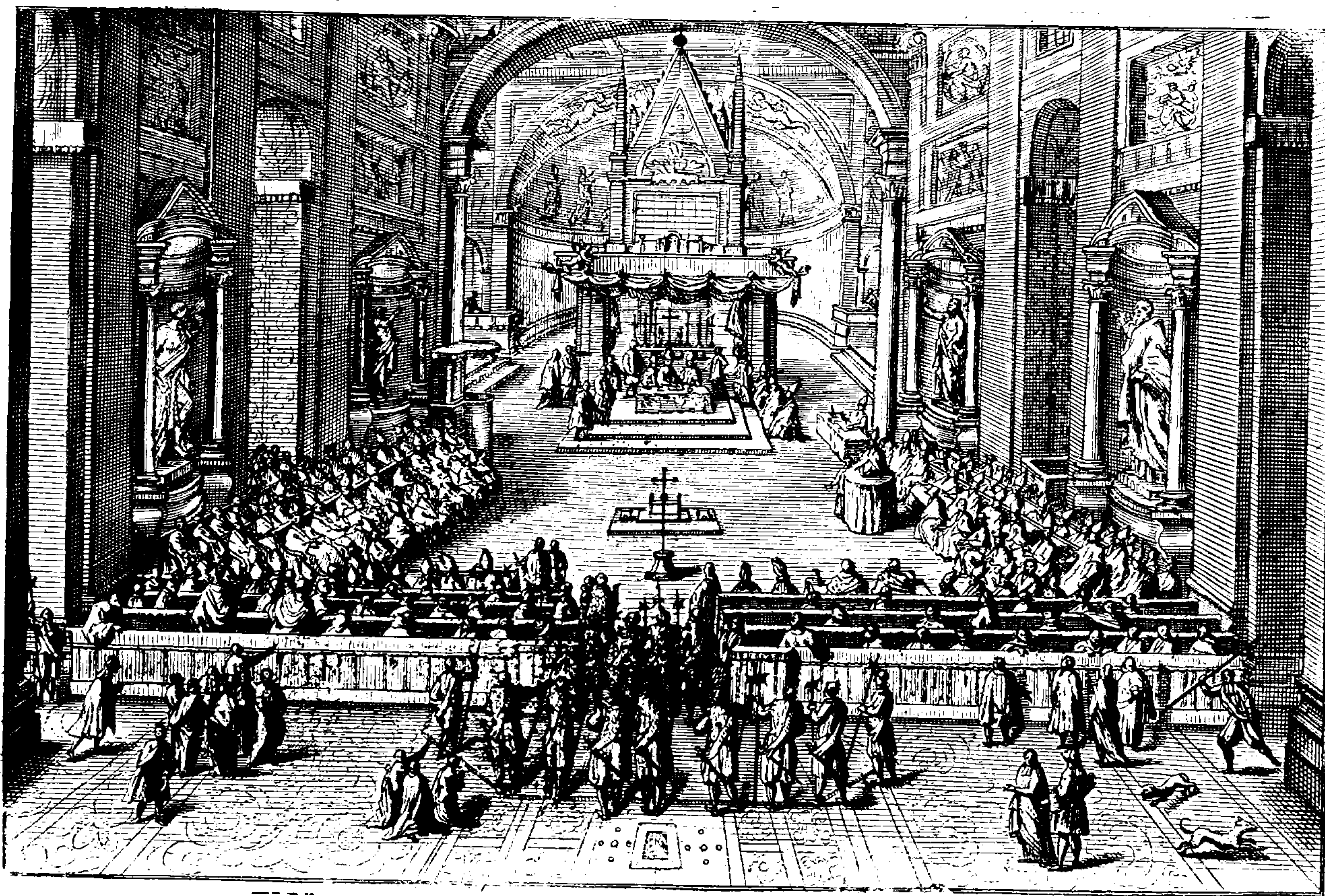
All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted in any form or by any means, including photocopying, recording, or other electronic or mechanical methods, without the prior written permission of the publisher, except in the case of brief quotations embodied in critical reviews and certain other noncommercial uses permitted by copyright law.

R O M A N I
VETERA MONIMENTA,
IN QUIBUS PRÆCIPUÈ MUSICA OPERA,
Sacrarum, Profanarumque Ædium Structura,
*Ac nonnulli antiqui Ritus Dissertationibus,
Iconibusque illustrantur.*

P R I M A P A R S
A PRIMO CHRISTI SÆCULO AD QUINTUM.

PRÆCEDIT VITA AUCTORIS,

Nunc primùm ipsius Operibus addita.

R O M Æ M D C C X L V I I .

Sumptibus CAROLI GIANNINI Librorum Summi Pontificis Provisoris
in Platea Capranicensi.

Ex Typographia Komarek.)(Superiorum facultate, & Privilegio.

*Eminentissimo ac Reverendissimo
Principi*

A L E X A N D R O

S. R. E. DIACONO CARDINALI

A L B A N O.

Ingulari DEI beneficentiâ,
EMINENTISSE AC REVERENDIS-
SIME PRINCEPS, factum est, ut
Te ad id sublimitatis fasti-
gium evedctum, quo Eccle-
sia Catholica decoratur, & sustinetur, tot
animi, corporisque dotibus locupletatum vi-
deamus,

deamus, queis Excellentissimæ ALBANÆ Gen-
tis decora magis magisque augeantur, &
omnes, quibus difficillimis hisce temporibus
datum est vivere, Principem & virtutibus
ornatissimum admirari, & beneficentissimum
experiri queant. Utrumque mihi fateor eve-
nisse, ita quidem ut & Tuas laudes nunquam
tacere possim, & liberalitate Tuâ sim ma-
ximoperè devinctus. Quæ enim in me abun-
dè contulisti beneficia, id efficiunt, ut muni-
ficentiam Tuam omnibus prædicem, & ma-
gnanimitatis Tuæ encomia velim fieri mani-
festa; licèt hoc iis non sit opus, quæ luce
clariora universis patent. Noverunt Reges,
& Principes, item Urbes, Universitates, So-
dalitia, & quicunque vel res Tibi suas credi-
derunt curandas, vel a Te protegi certatim
exoptant, & ambiunt. Multò verò minùs

Sum-

Summum Pontificem BENEDICTUM XIV. latent, qui Te tot E.E. Cardinalium Congregationibus adscriptum, ferè in omnibus de maximis rebus consultationibus adhibet, & suffragium Tuum haud spernendum agnoscit. Idcirco liceat nunc mihi, PRINCEPS AMPLISSIME, egregii Viri JOANNIS CIAMPINI Opera novam in lucem emittenti, Primam eorum partem Tibi obsequentissimè offerre, Tuoque munire præsidio; sic enim & grati animi mei quisque fiet certior, & Auctoris menti satisfactum iri existimo, qui scilicet cum in vivis existeret, CLEMENTI XI., nondum Pontifici Maximo, Patruo Tuo, utpotè illius beneficiis obstrictus, suas aliquot Elucubrations nuncupavit; id certè nunc etiam facturus, si Editionem hanc ipsemet iterum demandaret. Opus prætereà de Veteribus

Mo-

Monimentis Principi Antiquitatum amatori,
& Eruditorum fautori eximio ultrò venit
nuncupandum: quare & hoc præcipuè titu-
lo Volumen istud, & me sublimi Patroci-
nio Tuo enixè commendo, dum profundif-
simâ cum veneratione subscribor

EMINENTIÆ TUÆ REVERENDISSIMÆ

Humillimus, Devotissimus, & Obstrictissimus Servus
Carolus Giannini.

Lectori Antiquitatis Studiofo
CAROLUS GIANNINI.

*U*M JOANNIS CIAMPINI Opera, eruditione tum sacrâ, cum profanâ cumulatissima, ab Eruditis ferè omnibus expeti, & passim desiderari animadvertissem; publicis votis occurrere, & Rei Literariæ aliquo modo prodesse arbitratus sum, si nova eorundem Operum Editionem sumptibus meis, meâque industriâ exhiberem.

Ut verò nova hæc Editio aliquid novi, præter Typographi operam, tibi afferret, amice Lector; initio prioris Tomi ipsius CIAMPINI effigiem in ærea tabula incisam præmittere volui: deinde ejusdem Auctoris Vitam, ab erudito Viro JOANNE SANCTORIO Romano accuratissimè scriptam, addere decrevi: postmodum, in Tomo scilicet altero, nonnullas illustrationes, in quibus plurimâ a Summis Pontificibus, ac præsertim a SSmo Dño Nostro BENEDICTO XIV. post Auctoris obitum vel immutata, vel innovata recensentur: additis quoque Marmoreis Inscriptionibus, in quibusdam Sacris Ædificiis recens appositis.

Tandem ex Opusculis a CIAMPINO editis dum in vivis degeret, rariora quædam reimprimere, & in fine Tomi tertii reponere libuit, ea scilicet, quæ in subsequenti Elenchò Literis præstantioribus adnotata sunt: omissis cæteris, quæ vel ad rem Antiquariam minimè pertinent, vel in Blanchiniana Anastasii Editione, & alibi prostant. Quippe de Opusculis ejusdem CIAMPINI ineditis nihil est quod subjiciam, cum enim illa in privatis Bibliothecis diù tineis, blattisque epulas ministrassent, in Salsamentarios denique malo fato inciderunt, è quorum manibus fragmenta vix pauca erepta in Vaticano Archivo nunc asservantur.

Reliquum est, ut pro mea ingenuitate fideliter tibi aperiam, Volumen Primum De Veteribus Monumentis cum vetusto Codice M. S. fuisse collatum, & ad illius normam in aliquibus leviter immutatum, vel potius castigatum; id quod tibi non ingratum fore pro certo habui. Vale, & favorabili humanitate tua ad alias magnorum Operum Editiones volentem excita.

JOANNIS CIAMPINI

OPERUM EDITORUM

ELENCHUS.

1. Oratio in Academia Romana Physico-Mathematica ab NN. (*Joanne Ciampino*) habita super Comete, qui Sextili mense anni 1682. apparuit; in qua & Observationes factæ recensentur. Romæ eodem anno, in 4. *Italica Lingua*.

2. De Tubis Opticis recenter inventis, in Academia Physico-Mathematica Romana a Carolo Neapolitano (*Joanne Ciampino*) Academiae Pro-Secretario declaratis. Romæ *Typis Jo: Jacobi Komarek*, 1686. in 4. *Italica Lingua*.

3. Conjecturæ de perpetuo Azymorum usu in Ecclesia Latina, vel saltem Romana. Romæ *Typis iisdem* 1688. in 4.

4. Examen Libri Pontificalis, sive Vitarum Romanorum Pontificum, quæ sub nomine Anastasii Bibliothecarii circumferuntur, cum Catalogo S.R.E. Bibliothecariorum juxta Chronologicum ordinem. Romæ eodem anno *ubi supra*.

5. Parergon ad Examen Libri Pontificalis, sive Epistola Pii II. ad Carolum VII. Regem Franciæ, ab Hæreticis depravata, & a Launojana calumnia vindicata. Romæ eodem anno, *apud eundem*, in 4.

6. Vetera Monimenta, in quibus Musiva Opera, sacrarum, profanarumque Ædium structura, ac nonnulli antiqui Ritus Dissertationibus, Iconibusque illustrantur. Pars I. Romæ 1690. *apud eundem*, in fol. *Secunda Editio* 1747.

7. DISSERTATIO HISTORICA, AN ROMANUS PONTIFEX BACULO PASTORALI UTATUR. Romæ 1690. in 4. *apud eundem*. *Editio altera* 1747.

8. De Abbreviatorum de Parco Majori, sive Assistentium S.R.E. Vice-Cancellario in Literarum Apostolicarum expeditionibus antiquo statu, illorumque in Collegium erectione, munere, dignitate, prærogativis, ac privilegiis, Dissertatio Historica. Romæ 1691. in fol. *ex Typogr. Rev. Cam. Apost.*

9. Enarratio Synoptica qualitatum, gestorumque Abbreviatorum de Parco Majori, S.R.E. Vice-Cancellario Assistentium, in expeditionibus Literarum Apostolicarum, quæ in Cancellaria Apostolica peraguntur. *In eodem Volumine*.

10. DE INCOMBUSTIBILI LINO, SIVE LAPIDE AMIANTO; DEQUE ILLIUS FILANDI MODO, EPISTOLARIS DISSERTATIO. Romæ 1691. in 4. *Iterum Romæ* 1747. in fol.

11. SACRO-HISTORICA DISQUISITIO DE DUOBUS EMBLEMATIBUS, QUÆ IN CIMELIO EMINENTISS. D. GASPARIS CARDIN. CARPINEI ASSERVANTUR; IN QUORUM ALTERO PRÆCIPUE DISCEPTATUR, AN DVO PHILIPPI IMPERATORES FVERINT CHRISTIANI. Romæ 1691. in 4. *Typis Komarek. Iterum Romæ 1747. in fol.*

12. DE VOCIS CORRECTIONE IN SERMONE VII. S. LEONIS MAGNI DE NATIVITATE DOMINI, LITERVLÆ MVNV-SCVLVM. Romæ in 4. 1693. *apud eundem. Iterum Romæ 1747. in fol.*

13. De Sacris Ædificiis a Constantino Magno constructis, Synopsis Historica. Romæ 1693. in fol. *apud eundem. Iterum 1747.*

14. Theatrum magnorum Virorum, Oratio Academica. Romæ 1692. in 4. *apud eundem, Italico idiomate.*

15. Investigatio Historica de Cruce Stationali. Romæ 1694. in 4. *ex officina Jo:Francisci Buagni. Iterum in Veteribus Monimentis, Parte II. Cap. VI.*

16. Abbreviatoris de Curia compendiaria Notitia. Romæ 1696. in 4.

17. Explicatio duorum Sarcophagorum, Sacrum Baptismatis Ritum indicantium. Romæ 1697. in 4. *Et in Veteribus Monimentis, Parte II. Cap. IV.*

18. De S.R.E. Vice-Cancellario, illiusque munere, auctoritate, & potestate; deque Officialibus Cancellariæ Apostolicæ, aliisque ab eodem dependentibus. Romæ 1698. in 4. *Typis Bernabò.*

19. Vetera Monimenta &c. Pars II. post Auctoris mortem vulgata. Romæ 1699. in fol. *ex Typogr. Bernabò. Iterum Romæ 1747.*

OPERUM INEDITORUM

E L E N C H U S.

1. De Sacris, profanisque Calicibus.
2. De Sacris Indumentis.
3. De Sacrarum Imaginum usu, earumque veneratione.
4. De Terræmotibus Philosophica, & Historica Narratio, cum eorundem, ac Cælestium Phænomenum, necnon diversorum terræ, marisque effectuum chronologicâ descriptione ab anno VI. ante Christi Nativitatem.
5. De Sacris, profanisque Dypticis.

6. Musæum Pontificiorum Numismatum a Martino V. ad Innocentium X. a P. Philippo Odamo descriptum, & a Joanne Ciampino ad Innocentium XI. continuatum. *Ital. Idiom.*

7. Horæ Geniales, sive Conjecturæ Kempenses.

8. De Institutione Equitum aurei Calcaris, vulgò *Cavalieri dello Speron d'oro. Ital. Idiom.*

9. Sacra Romæ Legatio Excellentiss. D. Joannis Landi pro Canonizatione S. Laurentii Justiniani, sive brevis historico-encomiastica Narratio.

10. De dignitate, & præstantia sæcularis, & insignis Collegiæ S. Laurentii in Damaso de Urbe.

11. Sacrarum Imaginum anno 1689. repertarum Explicatio, ubi Formosi Sanctiss. Pontificis Vita ex variis Auctoribus novâ methodo est concinnata.

12. Epistola ad Illustriss. Nicolinum Vice-Legatum S. Sedis, Avenionem, cum exacta narratione Cardinalitiæ dignitatis, ab Eminentissimis Taja, & Riccio recusatæ. *Italica Lingua.*

13. Familiaris Epistola ad Reverendissimum P. D. Benedictum Bacchinum &c. in qua nova quædam Philosophia demonstratur, cujus occasione, Vita, & nonnulla præclara gèsta regnantis Pontificis Innocentii XII. breviter enarrantur.

14. Indices Ecclesiarum, Monasteriorum, Locorum sacrorum, & variorum ex Anastasio Bibliothecario, ac aliis Auctoribus collecti.

15. Dissertatio de Origine Regaliæ in Regno Gallix. *Italica Dialecto.*

16. Index rerum præcipuarum, quæ in Ordine Romano a Cencio Camerario descripta indicantur.

17. Excerpta Ecclesiarum in partibus Infidelium, ordine Alphabetico.

18. Excerpta Ecclesiarum in Indiis Orientalibus, & Occidentalibus, ordine Alphabetico.

19. Episcoporum coetus ex Provisionibus, Alphabetico ordine, a Litera A. ad literam F.

20. Bibliotheca Scriptorum Vitarum Summorum Pontificum, & aliorum Antistitum.

P R Æ F A T I O

A U C T O R I S .

A est Mentis Divinæ benemerendi voluntas, eaque rerum utilitatem promovendi paterna sollicitudo, ut ab exiguis sæpè corporibus fœcundissimam eruat, traducatque beneficiorum propaginem. Ingentem arborum molem, exiguo semine inclusam, ad fructum ita componit, ut apprimè tenuitatis studiosus Deus videri possit, & ubertatis magnificentiam, coarctatâ prius largitate, majorem faciat. Suavissimâ eâdem lege universam propemodum vitæ nostræ rationem concinnat. Unde, si sedula animadversio ita paratos ad recipiendum nos redderet, ut Deus ipse ad donandum facilis est, nihil tam humile, nihil tam exile nobis occurreret, a quo uberem proficiendi copiam elicere non possemus. Quid verbo tenuius, quid fugacius videri potest? At hoc sæpiùs inconsultò inter loquendum elapsum, si animadversione Auditorum cultum veluti, ac nutrimentum nanciscatur, adeò fœcundum est excipientibus, ut vitæ totius rectiùs instituendæ, adipiscendæque æternæ salutis aliquando principium sit, & manuctio. Simile quidpiam incitamentum fortitum hoc Opus fuit, quod apertiùs expedire non jus modò scribentis arbitror esse, sed & necessitatem. Cùm enim Auctorum mos sit operis sui propositum, divisionem, & compendiariam imaginem præferre Lectoribus, piaculum fortè reputaretur, nisi Operis principium, progressum, ac finem exponerem. Accipe igitur, Lector candide, quæ olim me ad hæc, quæ proponuntur, scribenda excitavere, excitatumque impulerunt.

Quidam genere, & ingenio prænobilis Vir, cujus nomen æquis de causis reticendum duco, animi, ut fit, levandi causâ, moresque & alia id generis addiscendi, quæ apud Exteros esse in pretio solent, Italiam peragrans, Romam accessit, ubi ut accuratiùs universa lustraret,

straret tam Sacrae, quam profanae antiquitatis monimenta, necessitudinem coluit Joannis Lucii, Viri, cujus dignitatem tum in aliis, tum in hoc potissimum studiorum genere praestantiam abunde testantur Historiae Regni Dalmatiae, & alii quamplures libri, quibus, dum Literariae Reipublicae consuluit, aeternum nomini suo monumentum constituit. Temperabo a caeteris ejus virtutum laudibus, cum haec laudandi officia necessitudinis meae erga illum jam publicus rumor praevenerit; & grati animi testimonia paucis indigeant apud eos, quibus antea beneficia constiterunt, quam Viri nomen. Hunc itaque cum frequentior adiret Vir ille, & eruditos sermones de more haberet, quadam die fortuito de Musivis Operibus quaestio orta est, ac de iis potissimum, quae in Urbis Ecclesiis hodie visuntur. Hanc nactus occasionem Lucius, quotquot ibi praesto erant, quotquot erudita exercitatio suggerebat, testimonia recitavit, pollicitus plura, si cuperet, se allaturum ex probatissimis Scriptoribus excerpta, qui de nonnullis Urbis Ecclesiis aliquot retrorsum saeculis conscripserant. Ideoque eo tempore diligenter perscrutatus Auctores illos, qui de hujusmodi rebus plura tradiderant, & aliorum scripta cum Imaginibus, quae ad hunc diem steterunt, attentè conferens, Exteri studium illius oculari experimento excitare curabat. Saepius & Ipse hujusmodi inspectionibus adfui; cum enim locorum distantia, & Lucii gravis aetas vehiculi opem exposceret, meo ut plurimum utebatur, rependebatque gratissimam mihi colloquutionis suae vicem, quam & Exterus interrogationibus suis utilissimam experiebatur. At ne frustraneus docto seni tam incommodus labor evaderet, digerebat in Codicem, quae in Musivis Operibus repererat, prout eo tempore, quo scribebat, conspiciebantur. Lucii exemplo allectus, qui tantum descriptione contentus, Imaginum faciem, statumque, qualem nunc obtinent, paucis expressit, in memoriae potius auxilium, quam in historiae rudimentum praesentia profecutus sum; animum tamen longius intendi, & tum quae supersunt, digna censui, quae diligentius, ac prolixius describerentur; tum ea, quae ab iis docemur, altiori indagine ab exordiis repeterentur. Hinc plura quandoque adnotavi ad Sacram eruditionem spectantia; plura interpretatus sum, quae Hieroglyphicorum ambagibus continebantur; plures adduxi calculos Auctorum, sicubi aliquid probandum fuit; plures denique excitavi, si quando e re videbantur, & ad rem facere, quaestiones. Haec tamen operis ex-

tra limites , quos illi præscripseram , evagatio , diutinaque productio me ab evulgandi confidentia arcuisset , nisi Amicorum suasionibus tutius , quàm privati iudicii mei conscientiæ morem gerere duxissem . Dulcissimâ ii me violentiâ impellebant , ut ederem ea , quæ propriæ eruditioni sedulâ observatione contuleram : quod ego ut detrectarem , ipsa operis difficultas , & Muneris mei curæ , vix otii brevioris capaces , monebant . Vicit tandem reverentia Amicorum ; & animum sibi diffidentem , horasque subsecivas , ac secundarias hoc in Opus impendens , expertus sum , satis temporis unicuique superesse , si eo uti velit . Adjeci itaque animum non modò Operi absolvendo , sed , si per me fieri posset , etiam ornando . Hinc e recensui facturum , si Picturarum Musivarum Icones , prout modò visuntur , adnecterem , illarumque descriptionem , & interpretationem adjicerem . Inde & cùm aliquid de Templorum erectione agendum videretur , ut scilicet ex illorum ætate fidelius colligeretur , tutiusque constaret ævum Picturarum , id quoquè profèqui conatus sum ; ac proinde in unaquaque Ecclesiarum describere foundationem , ut vocant , & reliqua , quæ ad brevem ipsius Historiam pertinent , opportunum existimavi . Mox ad Musiva descendo , quæ laminis æreis insculpta , exhibitaque sub oculos , præviâ descriptione , interpretor : si in posterum simile quidpiam occurret , quo me utiliter exercere possim , ut hominum eruditorum expectatio , quæve ipse concepi , vota impleantur , pro virili curabo . Hanc enim meam desideriorum summam esse fateor , ut , præterquam quòd officiosus in Joannis Lucii cineres , & Amicorum suasionibus obsequens videar , Catholicæ potissimùm veritati dilucidandæ studeam inservire , dum apertissimè ex his , quæ scribuntur , elicitur , usum Sacrarum Imaginum , quem hodie colimus , Orthodoxæ Religioni admodum familiarem sæculis anteaëtis fuisse .

Operis partitionem brevi expediam , quam in quatuor partes distinguo . In prima species quædam est Prolegomenorum , ubi Sacrorum Ædificiorum varia genera profèquor , quæ cùm apud Ethnicos , tum apud Christianos in usu fuere . Deinde operum Musivorum originem , materiam , & compositionem explico ; quorum nonnulla in quinto reparatæ salutis sæculo concinnata fuere . In secunda autem parte de iis fermo erit , quæ a sexto usque ad totum decimum Sæculum constructa sunt . In tertia , quæ ab undecimo Sæculo usque ad totum decimumquintum . In quarta denique ea , quorum ætas ambi-

ambigua prorsus est, congeremus, & omnia, quæ ad hæc nostra tempora partim ævo graviori paululùm afflata, partim, immò ple-
raque illæsa permanent.

Primùm igitur id a Te (Lector erudite) mihi petendum est: Veniam voluntati ne deneges, sicubi nifu salubriori præcessit ingenium; deinde Scriptoris animum excites benignâ eorum tolerantia, quæ homini in pluribus occupato cùm hæc scriberem, minùs fortasse accuratè exciderint, immò & corrigas; acriùs etenim incitabis in hæc studia suapte naturâ propensum, si castigationibus tuis ingenium docile, nec sui tenax ad meliora formaveris. Si quæ Tibi nova attulisse videar, opus: sin minùs, voluntatem tibi addictissimam probabis. Prætereà verborum delectum, & si quæ sunt, quæ ab Instituto officii mei plurimùm distant, noli severiùs a me requirere. Duriùs quippe agere videreris, si a viro, quem plura distrahunt, detinentque, quæ sermonis nitorem, & elegantiam deterunt, & infirmant, omne verbum arceres, quod Tullium, Cæsaremque non sapiat; Nam & vitibus folia detrahimus, ut illarum fructus citiùs ad maturitatem promoveantur. Ornatùs operosior disquisitio, quæ nimiam moram operi attulisset, molesta erat animo tibi citò inservire cupienti, memorique Tertullianæ sententiæ: *Compendium sermonis & gratum, & necessarium est. Quoniam sermo lacinosus & onerosus, & vanus est.* Vale.

REIMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendissimo Patri Sacri Palatii Apostolici Magistro.

F. M. de Rubeis Archiepiscopus Tarfi Vicesgerens.

REIMPRIMATUR.

Fr. Aloysius Nicolaus Ridolfi Sacri Palatii Apostolici Magister.

JOANNIS JUSTINI CIAMPINI

V I T A

A JOANNE SANCTORIO ROMANO P. A.

D E S C R I P T A,

Et Operibus Auctoris nunc primùm addita.

JOANNES Justinus Ciampinus natalem diem Romæ sortitus est anno Orbis redempti M. DC. XXXIII. 1633. Idibus Aprilis. Parentes habuit Antonium Ciampinum, honestum atque ingenuum Civem Romanum, & Margaritam item Romanam, ex vetusta, & patritia gente de Tagliettis, cujus nobilitatem sequens Sepulchralis Inscriptio penes Ædem SS. Laurentii & Damasi conspicuè testatur.

D. T. V.

*Bernardino, & Joanni De Tagliettis,
Germanis fratribus Rom. Patritiis,
Pro adultæ maturitate virtutis
Immatura morte præreptis,
Dum prior ad omnia literarum studia natus,
Philosophiæ, utriusque Juris, & Theologiæ Doctor
A Gregorio XV. Abbas S. Erasmi de Itro,
Ab Urbano VIII. Protonot.
Ad honores, & gubernia S. R. E. creatus
Ad majora imperia properabat:
Alter Armorum sectatus decora a S. P. Q. R.
Ad publica munera Nobilium adscitus,
Cosmo II. Mag. Etrur. Duci
Charissimus fuit.
Uterque morum suavitate, prudentia, pietate
Domum antiquissimam vel ante 100. ann.
Copiarum Ductoribus illustrem,
Gravemque subinde Laureis,
Et gloriarum plenam amplificavit.*

*Joannes Franciscus Tagliettus mæstiff. Senex
Sux, ac Filiorum uniuersorum orbitatis
Solatium posuit.*

Obierunt Joannes VI. Id. Aug.

Anno Sal. CIOIOXXV. æt. XXXIII. m. III.

Bernardinus IX. Kal. Aprilis CIOIOXXVI. æt. XXVI. m. VI.

*Quanquam uiuent in omnium lacrymis
Qui uixerunt in cordibus.*

Duplici nomine in Sacro Fonte insignitus fuit, primo scilicet, ut Joannis Taglietti Avi materni memoriam in familiæ posteris renouaret; altero uerò, ut Sancti Philosophi, & Martyris, cujus Solemnitas eo die recurrebat, sub auspiciis, & patrocinio adolesceret.

Optimi Coniuges optimis moribus, ac præsertim pietate insigni præditi erant; & cum fortunæ bonis non nihil affluerent, nedum charitati erga egenos, aliisque piis vacabant operibus; uerum etiam Sacras Ædes supellectili ad sacros usus necessariâ instaurabant, & nonnullas assiduè providebant, illas præ cæteris S. Mariæ ad Martyres, S. Laurentii in Damaso, S. Joannis in Mica Aurea Transtiberim, S. Dorotheæ in eadem Urbis regione, & S. Petri in Monte Aureo.

Prætereà ipsorum domus Patribus Seraphici Ordinis, Hierosolymâ Romam proficiscentibus, quotidie patebat, itaut omnes hospitio semper exciperet; cujus meriti gratiâ a P. Thoma Novariensi, qui spatium triginta annorum illic exegerat, dono obtinuerunt frustum de ligno, seu stipite ingentis Oleæ, ad quam Christum Dominum fuisse alligatum ex antiquissima traditione palàm asseritur: quod frustum tantæ molis, & magnitudinis erat, ut ex eo Pueri Jesus simulacrum fuerit insculptum. Hanc autem Oleam ante domum Annæ, qui Socer erat Caiphæ Pontificis, tunc extitisse, & hodiè etiam nunc uirescere, & fructus parere, publica Fidelium ueneratio, & graves pariter Scriptores affirmant.

At quia Genitorum indoles in sobolem plerumque transfunditur, juxta illam auream Horatii sententiam:

*Fortes creantur fortibus, & bonis:
Est in iuuenicis, est in equis patrum
Virtus; nec imbellem feroces
Progenerant Aquila Columbam.*

Antonii, & Margaritæ pietas in filio statim apparuit, ac insuper eximius amor uirtutis, & literarum discendarum anxietas maxima; ideò-
1642. que Puer illarum studio tam enixè insistebat, ut horas quieti ac somno debitas frequenter eriperet. Intereà ætatis annum agens duodecimum,
1645. genitoris diuturno morbo confecti iacturam perpeffus est; & post menses aliquot, primis lacrymis nondum exsiccatis, genitricem etiam defleuit;

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

1670. dum assumpta ob mortem Pontificis, Clemens X. subsequenter electus, libentissimè in ejus persona firmavit.

Sed renatam inter fratres concordiam, atque lætitiã luctus, & mœror illicò perturbant; nam Petrus eodem anno decessit. Hæc jactura fratrem superstitem summoperè contristavit, sed Reipublicæ Literariæ quodammodò profuit; solutus enim reverentiæ frœno erga virum, cui a teneris obsequi consueverat, Joannes sibi ipsi indulgere, & pro libito desiderii vela explicare liberè potuit. Tunc itaque libros omnes evolvere, eruditos omnes alloqui, de rebus omnibus differere, facultates omnes addiscere aggressus est. Tunc pretiosas antiquæ Urbis reliquias, aliaque elapsi temporis monumenta ritè perlustrans, multiplices eruditiones, varias doctrinas, & innumeras cognitiones obtinuit: ac proinde characteres, symbola, inscriptiones, numismata, gemmas, sigilla, tesseras, picturas, sculpturas, anaglypha, emblemata, & quæcunque aliis obscura, aut ignota erant, aperuit, & explicavit. Multarum item Nationum mores, leges, ritus, ordines, magistratus, ludos, funera, sacrificia, solemnitates, triumphos, ac denique sapientiam, pulchritudinem, & potentiam, quibus transacta sæcula clauerunt, abundè novit.

Expendens autem quantæ sit utilitatis Mechanice ad inquirenda naturæ opera arcana, & admirabiles illorum effectus, huic etiam studio totis viribus sese addixit, eòque pervenit, ut cum audisset a Samuele Morland Equite Anglo inventam fuisse tubam Stentorophonicam (sic appellatam a Stentoris nomine, apud Homerum præclari ob vocis sonoritatem) tubam scilicet, quæ voces articulatas in eximiam longinquitatem traducit; solito ingenii acumine, atque præstantiâ plures ejusmodi tubas non sinè omnium admiratione & ipse perfecit.

At quanquam tot curis, & occupationibus implicatus, non tamen iis acquiescens, recogitavit Academiam Ecclesiasticam, quam Nonus Clemens excitare meditabatur, & præmortui Pontificis desiderium statuit adimplere. Anxius igitur omnem lapidem movit, omnemque operam impendit, ut id executioni citissimè demandaret; congregatisque viris idoneis, ac præsertim in Ecclesiastica historia valde peritis, singulari & proficua Academia, in qua de rebus ad Concilia, Canones, ac triplicem Theologiam, Sacram videlicet, Scholasticam, & Moralem pertinentibus ageretur, in Collegio *De Propaganda Fide* nuncupato, summa cum laude fundavit.

1672. Meritorum incremento præmia accesserunt; subsequenti enim anno inter Abbreviatores, quos *de Parco Majori* dicimus, connumeratur: & successivè *A Secretis* illius Collegii unanimi omnium consensu eligitur. Verùm onera, & ministeria reduplicata consuetis Ciampini studiis nihil detraxerunt; quippe ille a labore vividior, mirâ corporis, animique constantiâ omnia, & singula de more prosequatur: quinimò

ex uno ad alterum properans, & quasi advolans, ita unus omnibus sufficiebat, ut semper ad exploranda veteris Romæ vestigia, & rudera, quæ in agris etiam propinquis effodiebantur, aliquantulum otii, & temporis lucraretur.

Tanta sedulitas fortunæ invidiam offendit: nam progressus quandoque extra Portam Urbis (olim *Næviam, & Prænestinam, & Labicanam*, nunc verò *Majorem*) ut subterranea Sepulchri antiqui introspiceret; dum per satis obscurum tramitem socios præit, ambiguo deceptus lumine, in foveam non exiguæ profunditatis ad infernum conclave præceps delabitur, unde nec statim, nec sinè magno conatu exemptus, osse tamen sinistri cruris infracto, septem supra triginta diebus, medicas manus, & lecti angustias perferre debuit.

Quamvis autem ægritudinis tempore universi literarum Cultores, & quamplures Principes Viri (inter quos amplissimi Cardinales Carolus Pius, Joannes Bona, & Vincentius Maria Ursinus, deinde Benedictus XIII. Pont. Max.) ad ejus ædes frequenter accesserint: postquam convaluit, ut faciliùs eruditos omnes deinceps attraheret, ac quodam veluti pabulo detineret, domesticam Bibliothecam mirificè auxit ad septem millia voluminum selectorum, intermixtis Codicibus ferè octingentis, qui decimum, qui octavum, qui sextum sæculum redolentibus. Musæum pariter, quod jampridem incæperat, ingenti Statuarum, Inscriptionum, Numismatum, aliarumque Antiquitatum copiâ ita amplificavit, ut omnia Palatii conclavia, tum etiam atrium, impluvium, anguli, scalæ, aditus rudibus undequaque dispositis angustarentur.

Celebrem insuper in sua eadem domo erexit Academiam, ubi naturalia experimenta, & Mathematicæ demonstrationes frequentarentur. Lex Academicis lata erat, ut de rebus Anatomicis, Philosophicis, Mathematicis, & Mechanicis agere deberent, ita tamen ut Anatomicæ observationes non solùm cujusque corporis animati, & vegetabilis singulas partes inquirerent, verùm etiam figuram, constitutionem, & materiam cujusque rei inanimatæ, & non vegetabilis scrutarentur, in Chemicis præsertim, atque Spargiricis. Philosophicæ autem speculationes Elementa, Animalia, Vegetabilia, Fossilia, & alia quæcunque hujusmodi examinarent. Mathematicæ disquisitiones circa argumenta Geometrica, Geographica, Hydrologica, Nautica, Meteorologica, Arithmetica, Musica, & Astronomica versarentur. Mechanicæ tandem exercitationes Architecturam, Picturam, Sculpturam, Opticam, Prospektivam, Gnomonicam, cæterasque ingeniosas artes respicerent. Et nè quid inexploratum, aut intentatum relinqueretur, statuas, tabulas, numismata, gemmas, bullas, hieroglyphica, aliaque hujus generis recognoscere, explicare, & interpretari liceret.

Providus interim, & solers Ciampinus sumptibus maximis omnia instrumenta, omnesque machinas, quæ ad experimenta qualiacumque
 usui

usui esse possent, diligenter paraverat: ideòque Academicæ exercitationes statim incæptæ initiò singulis hebdomadis, mox verò singulis mensibus, summo cum plausu, & concursu celebratæ sunt.

Inter doctissimos, & illustrissimòs Viros, qui Ciampini Academicam decorare consueverunt, recensendi præcipuè sunt Joannes Franciscus Albanus, ad apicem Apostolatûs deinde evectus, & Undecimus Clemens nuncupatus: Carolus de Tournon, postmodùm S.R.E. Presbyter Cardinalis, & ad Sinarum Imperium de Latere Legatus: Joseph Maria Thomafius, ex Ducibus Palmæ in Sicilia, mox etiam Presbyter Cardinalis, pietate, doctrina, & nobilitate præclarissimus: Dominicus Riviera, hodie S. R. E. Presbyter Cardinalis, & Sacræ Congregationis Boni Regiminis Præfectus meritissimus.

Hic assiduis experimentis intenti liberalium artium primarii Professores, observationum factarum testimonia, unusquisque pro sua facultate, brevi ediderunt. Inter primos Joannes Antonius Borellius commisit prælo *Tractatum de motu Animalium*: Lucas Antonius Portius *de Fontibus*: Raphael Fabrettus *de Aquis, & Aquæductibus veteribus Romæ*: Paulus Manfredi *de novis observationibus circa oculum, & aurem*: Matthæus Campanus *de novis experimentis Physico-mathematicis*; item *de Horologio, solo nature motu, & ingenio dimetiente momenta temporis*: Franciscus Elchinardi Societatis Jesu *de Imperu*; item *de Cursu Physico-mathematico, & alia*: Joseph Tertius *de Curiositatibus Physicis*: Franciscus de Honuphriis *de Abortu bicorporeo*: Urbanus Davisius *de Fontium, & Fluminum origine*: Joseph Dionysius Ponthius *de Cometicis observationibus, habitis ab Academia Physico-mathematica annis 1680. & 1681*. Thomas etiam Petruccius, ejusdem Academicæ Socius, typis mandavit *Spicilegium Anatomicum de Structura, & usu capsularum renalium*: Franciscus Brunaccius, & Franciscus Maria Honoratus (qui tamen in fronte Operis Curfinus Francobacci, & Africanus Scirota Romanus inscripti sunt) *Ad Placidianam doctrinam additamenta, excerpta ex tertio libro Astronomicarum rerum*: & alii quamplures quamplura alia Italico idiomate concinnata vulgaverunt.

Mirum est quantum in hac scientiarum palæstra Mathematicæ disciplinæ reffloruerint, & quantum illis accesserit incrementi. Microscopia elegantiori modo constructa, Tubi Optici summo studio, & novâ mechanice inventi, Telescopia ad palmos biscentum & quinque amplificata, multa quæ in tenebris prorsus delitescabant, luce clariora ostenderunt. Tunc novarum rerum indagatores, inter alia spectatu digna, admirati sunt in gemmarum Electuariis minutissimas particulas, seu fragmenta, quibus illæ constabant: in succis stillatitiis plantarum consolidatis lineamenta, frustula, & folia, quæ initiò habebant: in alis, & lanugine Papilionum tenuissima fila, & exiles herbarum stipites, unde nascuntur. Tunc periti Cœlestium corporum scrutatores in astris non
ante,

ante, visa viderunt, ac præcipuè in Saturni systemate, in ejus annulo, atque in ejus Satellitibus. Tunc sive Eclipsis contingeret, sive Cometa oriretur, sive aliud quodcunque in Coelo Phænomenon fulguraret, hîc expendendum, ac trutinandum proponebatur. Hîc demum quidquid insoliti, aut pègrini vel Natura, vel Ars produxerat, diligenti & severo examine ingeniosissimi hominum discutiebant, præsertim ipse Ciampinus, acerrimus rerum omnium investigator, & judex. Quippe continuis observationibus inhians, & semper aliquid novi in medium afferens, nunc demonstrabat, quomodò cisia, sive curriculi, aut plaustra facili negotio movenda sint, etiam sinè quadrupedum adjumento: nunc exponebat, quo pacto volucres tranent aera, & qua ratione alæ artefactæ adaptari, & ad volatum compelli possint: nunc docebat gravium descensum, & eorum in motu velocitatem: nunc proportionem inter pondus mobilis, & vim moventis sive naturalem, sive rotis & vètibibus excitatam: nunc gravitatem, pressionem, & elasticam aeris virtutem, necnon electricam virtutem magnetis: nunc suspensionem liquorum, & ad varias altitudines elevationem, juxta eorum pondera, in tubulis vitreis Turricellianis: nunc quousque ascendant, sive extollantur Mercurii spiritus, & quarè vitrum, aut christallum neutiquam penetrent; & alia plurima, quæ diutinum esset hîc recensere.

At veluti in tot operibus otia retur, novum aliquid assiduè meditabatur; ac proinde Sodalitium ex præcipuis eruditorum instituit, qui orto vespere in ejus domum convenirent, & de rebus literariis cum ipso differerent. Ex iis, qui meritis & doctrina præstabant, silentio prætermittendi non sunt Ludovicus Sergardi, Franciscus a Turre, Antonius Malagonelli, Paulus Falconerius, Gaspar del Torto, Joannes Antonius Baldinus, Paulus de Maphæis, Marianus Patritius, Baptista Sardinus, Laurentius Zaccagni, Cælestinus Guicciardinus, Franciscus Serra, Vitalis Jordanus, Raphael Fabrettus, Georgius Baglivus, Franciscus Blanchinus, Joannes Vincentius Gravina, Joannes Màrius de Crescimbenis, Jo. Baptista Zappius, Jo. Baptista Lucinus, Cæsar Bigolottus, Justus Fontaninus, Franciscus Maria Malaspina, Joannes Filingerius, Nicolaus Antonius Cuggiò, Joannes Baptista Riccardus, Joseph Ignatius Corderius, memorati Joannes Franciscus Albanus, Carolus de Tournon, Dominicus Riviera, aliique famæ & nominis immortalis.

Doctissimi Sodalitii disputationes mirum in modum fovebat, immò excitabat insignis antiquorum rudera copia, quæ adstantium oculis circumquaque offerebatur: unde Carolus Bartholomæus Piazza in *Traçtatu de Bibliothecis Romanis*, Ciampini ædibus hoc encomium attribuit: *Tota domus Gymnasium est*. Anfaldus item de Anfaldis Romanæ Rotæ Auditor, in Discursu Generali de Commercio, & Mercatura, sub finem, Ciampini domum, & Musæum ità celebrat: *Ut liquet*
ex

ex antiqua formula quarundam sententiarum, in marmore per-vetusto regi-
strata, & modò asser-vata in nobili Museo Joannis Ciampini, in Curia Præ-
lati supra invidiam commendatione dignissimi, dum præter ceteras ac gene-
rosas illius animi dotes, in ejus propria domo Amphitheatrum aperuit omni-
bus ferè facultatibus scientiisque, multoties ab aula Magnatum exulanti-
bus; unde inter celebriores hujus sæculi Academies meritò censetur. Et
P. Franciscus Vanni Societatis Jesu in Præfatione investigat. moment.
talibus Ciampinū ipsum alloquitur: *Gratulantur sibi liberales faculta-
tes, quod tam splendidum domicilium obtinuerint non modò in tuo Museo,
ac Bibliotheca, & in singulis conclavibus Ædium tuarum, quæ jam pretio-
sa eruditæ antiquitatis cimelia, & lectissimos libros non capiunt; sed, quod
præcipuum, & rarissimum est, in mente tua.*

1688. Varios interim eruditos Tractatus, & varia de rebus variis opuscu-
la elucubravit, quorum illud primum omnium comparuit: *Conjectu-
ra de perpetuo Azymorum usu in Ecclesia Latina, vel saltem Romana*:
quod Summo Pontifici Innocentio XI. consecravit. Deinde illud ac-
cessit: *Examen Libri Pontificalis, sive Vitarum Romanorum Pontificum,*
*quæ sub nomine Anastasii Bibliothecarii circumferuntur: Quod opuscu-
lum magis magisque exornavit superaddendo Catalogum Bibliothecario-
rum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, chronologico ordine dispositum: necnon
opellam, cui titulus: Parergon ad examen Libri Pontificalis, sive Epi-
stola Pii II. ad Carolum VII. Regem Franciæ, ab Hereticis depravatæ,
& a Launojana calumnia vindicata: quam Hieronymo Cardinali Ca-
fanate dicavit.*

Verùm hæc, & plura his similia, quæ nominatim in Editoris
Præfatione indicantur, quasi levia & inania contemptui habens, ani-
mo semper ad majora aspirante, egregio Operi *de Sacris Ædificiis, a
Constantino Magno constructis, manum admovit.*

Quis Ciampinum tantæ molis structurâ fatis superque oneratum
non credidisset? Et nihilominus aliud pondus totis ingenii viribus ba-
julandum, unâ simul, eodemque tempore assumpsit, nempe Opus
de Veteribus Monimentis, rerum copiâ, & varietate, tum etiam erudi-
tione, & doctrinâ longè præstantius. Quippe hoc quatuor constare
partibus debuit, ut ipse Auctor in Præfatione pollicitus est; licet mor-
te intempestiva præreptus duas tantum perfecit, quarum prior in
præsenti volumine, altera verò in altero continetur. Tertiæ autem, &
quartæ Partis jacturam nunc, & olim Posteritas deplorabit.

1690. Ut prima Pars in publicam lucem prodiit, quot vigeant ea tem-
pestate Scriptores huic Operi plaudere, & summas laudes conferre non
desierunt; sed nè Lectoris longanimitate abutamur, de pluribus pau-
cissimos referemus. Joannes Mabillon Itinerarii Italici part. 1. de illo
hæc habet: *Ad Illustrissimi Joannis Ciampini Ædes profecti, Opus ejus
curiosissimum de antiquis Musivis, cui manus extrema nondum imposita
erat,*

erat, cum magna voluptate vidimus. Ludovicus Antonius Muratorius Anecd. part. 1. dissert. 17. Non sum denique eorum immemor, quæ tu in egregio Opere de Veteribus Monumentis Cœmeteria illustrando protulisti. Acta Eruditorum Lipsiæ, sive illorum Collectores, examinata hac primâ Operis parte, sic de ea pronunciant: Nos ista excerpisse contenti, Illustrissimo Ciampino vires corporis, animique firmas, ac vegetas apprecamur, ut non reliquas tantum tres partes de Musivis Operibus, sed & Tractatus alios, quos sub manu habet, in publicum possit emittere. Cardinalis Joseph Saens de Aguirre in Collect. Max. Concil. Hispan. Tom. 1. dissert. 9. Mitto plura alia de Templis ædificatis, non solum magnæ Mari, sed etiam nonnullis Apostolorum mortalibus adhuc, legenda apud Auctores nuper laudatos &c. & novissimè D. Joannem Ciampinum, rerum antiquarum indefessum scrutatorem, illustratoremque in Veteribus Monumentis &c. Cardinalis Henricus Noris in Præfatione secundæ Dissertationis de Cyclo Paschali, quam Ciampino dedicat, de eodem sententiam suam sic aperit: Tu ipse memet a scribendo eximia, ac singulari tua eruditione deterres. Etenim nemo nescit quantum tibi tot præclarissima vetustioris Ecclesiæ monumenta debeant, quæ tuo beneficio ex veterum parietinarum squallore, ac ruinis eruta, ac non modò elegantissimis Iconibus expressa, verùm etiam doctissimis commentationibus exornata, per ora, manusque hominum cum ingenti tui nominis commendatione perennant, itaut ineditis abs te veterum Musivorum imaginibus pulcherrimam summæ tuæ eruditionis imaginem nullo unquam ævo interituris lineamentis erexeris.

Cùm autem in hujus primæ Partis capite XV., ubi de Baculis, & de mystica eorum significatione fit sermo, variis rationibus, & argumentis firmaverit, Romanos Pontifices ad duodecimum usque sæculum Pastoralis Baculo usos fuisse; admonitus a sapientissimo Cardinali Vincentio Maria Ursino de contraria doctrina Innocentii III., qui in capite unico de Sac. Unction. asserit, Baculum Pastoralem a Romano Pontifice neutiquam gestari; arrepto protinus calamo *Historicam* exegit *Dissertationem*, in qua discutens, an Romanus Pontifex Baculo Pastoralis utatur, sententiam, quam pronuntiaverat, affabrè tuetur.

Idcirco ab omnibus, quæ tunc temporis Romæ florebant, Academiis, summa cum ambitione desideratus, in illam, quæ antiquæ Arcadiæ imaginem repræsentat, & ab Arcadiæ Pastoribus mores, ritus, ac etiam nomina mutuatur, assumptus est: id quod Viro ad scribendum de omnibus paratissimo, ansam præbuit intexendi *Epistolarem Dissertationem de incombustili Lino, sive de Lapide Amianto, & de ejus filandi modo*, ex eo præfertim, quod hujusmodi Lapide Arcadiæ montes exuberant, ut habetur in Plinii Historia lib. 17. cap. 10.

Mox ut erat & otii impatiens, & in agendo indefessus, immo & captandis scribendi occasionibus apprimè deditus, statim aliud elaboravit opusculum sub hoc nomine: *Sacra Historica Disquisitio de duobus Em-*
Par. I. d *blema-*

blematibus, quæ in cimelio Eminentissimi D. Gasparis Cardinalis Carpinei asservantur. Examinauit in hoc opusculo duo vasculorum fragmenta, alterum vitreum, alterum verò metallicum, quæ a figuris, & symbolis ibi cælatis, referri ad Sacros Calices, quibus antiquæ Ecclesiæ utebantur, conjecturavit: dispunctâ in vitreo Emblemate, & absolutissimè definitâ controversiâ, an duo Philippi Imperatores Christiani fuerint.

Hanc verò disquisitionem inclyto Viro Josepho Mariæ Thomasio dicatam voluit, simili ejusdem urbanitate compulsus, utpotè qui librum editum sub nomine Josephi Mariæ Cari cum hoc titulo: *Antiqui libri Missarum Romanæ Ecclesiæ*, Ciampino primus dicaverat, præstito ibidem sequenti de Amici virtute ac meritis testimonio: *Sinceris officii fateri, me tuis sermonibus profecisse plurimum, tuaque valde studiis meis profuisse opèra, eruditione multâ ornata, atque referta.*

Hæc inter Innocentius XII. ad summum Pontificatum pridem euectus, dum Centum-Cellas aquarum copiâ cogitat providere, ut mercibus illuc navigantibus Portum liberum, & a vectigalibus immunem exhibeat; magnificum Trajani Aquæductum Ciampini consilio, & operâ instaurare designat. Ille igitur in faciem loci profectus, imperata diligentissimè exequitur, explorata Principi refert, expensas adhibendas enunciat, faciliorem agendi modum ostendit. At dilatâ Pontificis intentione, Ciampinus Operis gloriâ frustratus est.

His diverticulis a priori itinere veluti distractus, grande argumentum *de Sacris Ædificiis a Constantino Magno constructis* penè intermiserat. Cæteris igitur expeditus Opus absolvit, & prælo excusum, eidem Summo Pontifici dedicavit. De hac elucubratione ab universo Literatorum cœtu ingentes plausus, atque immensa præconia retulit. Quia verò in celebri controversia de corpore S. Bartholomæi, non Beneventi, sed Romæ illud servari asseruit, allegando Bullam Pii IV. de ejusdem corporis translatione; prælaudatus Cardinalis Ursinus in Synod. Beneventan. edit. anno 1694. talibus ipsum de sua sententia redarguit, & de Operis venustate commendat: *Dum hæc sub prælo essent, Romæ nobis transmissæ sunt præclarissimæ lucubrationes de Sacris Ædificiis a Constantino Magno constructis, quibus consuetâ humanitate nos ditavit doctissimus Præsul Joannes Ciampinus, de universa Eruditorum Republica optimè meritis. Has cum avido studio perlegeremus, in eum locum incidimus, quo Amicus optimus, suavissimusque alapam nobis Beneventanis impingere videtur, hæc narrans pagina 58. Sub silentio prætereundum &c. Nobis non aliud tanto Viro, quem maximi facimus, respondere lubet, immò veriùs nec aliter debemus, quàm quia Romanus est, videlicet patrio ex affectu ea adnotasse; quia verò Ciampinus, doctrinâ scilicet, ac veritate præstantissimus, Breve Pii IV. in medium haud protulisse, sed ad Turrigium ablegasse Lectorem.*

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

acsi publici juris essent, patere deberent. Verum hæc utcunque optima dispositio (quod est infaultum Sydus bonarum artium) nullum adhuc adimplementum sortiri potuit.

Delatus ad SS. Laurentii & Damasi, ut ipse præceperat, depositus est in Sepulchro cognatæ Familiæ de Taglietti, & supra plumbei Sarcophagi tegumentum incisa fuit luculenta & verax Inscriptio, quam Franciscus Maria Honoratus, ut Amico dulcissimo parentaret, moerens composuit, & Carolus Bartholomæus Piazza in suis Operibus promulgavit, ut infra.

D. O. M.

*Joannes Justinus Ciampinus Romanus,
Pluribus in Romana Curia Prælaturis auctus,
Arduis pro Rep. Christiana Consultationibus adhibitus,
Bonis artibus promovendis natus:
Moribus placidis, & liberalibus, integrisque,
In omnes officiosus, & beneficentissimus,
Eruditione sacra, & profana
Per totum Orbem celeberrimus,
Monumentis literariis præclarissimus
Impensis maximis editis:
Academiarum plurium Institutor, & Sator, & Cultor
Munificentissimus, incomparabilisque:
Promotor, Defensor, & Mecenas perpetuus
Eruditorum,
Quos futuros similes sibi
Ex asse heredes fecit.
Natus anno MDCXXXIII. Aprilis die XIII.
Ferè occidente Sole:
Denatus damno ingenti Urbis, & Orbis
Anno MDCLXXXVIII. die XII. Julii, hora XIX.
Depositus in hac Ecclesia SS. Laurentii & Damasi
Requiescit in pace.*

Huic Inscriptiõni liceat subnectere Elogium, quo Prosper Eques Mandosius omnes Ciampini prærogativas attingere, ejusque proclamata Academiam, necnon magnificam Musæi supellectilem celebrare conatus est.

D. O. M.

*Nosce, Lector:
Inter decora, quæ Aule Romanæ Præsules
In primis ornant,
Nil adeò splendidum,
Quàm in iis scientias florere, atque virtutes.*

Hiscæ

*Hiscæ potissimum fulgoribus
Civitas Romana coruscat,
Et omni tempore bonos, utilesque Cives produxisse
Gloriatur;*

*Quos inter hodie emicat
Joannes Ciampinus
Clarus honestissimis Infulis,
Morum commendatus laude,
Literis omnibus deditus,
Nunquam a studio sejunctus:*

*Qui
Ingens patriæ lumen præbet
Benè de Republica meritis literaria:
Cujus varia Opera,
Multiplici doctrina concinnata,
Invidi est
Non mirari, nec laudibus prosequi.
Eruditus oportet*

*Semper ex se aliquid promat,
Quo alios delectet, & juvet,
Aut se ipsum meritis illustret.
Eminus, & cominus*

*Studiosi cuncti Joannem cognitum habent:
Quis etenim
Bonarum artium sectator ad-vena
Romam ad-venit,*

*Quin
Academiam Physico-mathematicam,
A Joanne domi erectam
Haud frequentet?*

*Quis
Præclarum ejusdem Musæum perlustrando,
In quo rariora, magnæque æstimationis
Visuntur,*

*Proprios non oblectet oculos,
Propriam non erudiat mentem?
Præstantissimus igitur Joannes,
Gratiarum omnium numeris absolutus,
Præsentibus stimulus est ad sapientiam,
Posteris verò erit
Exemplum ad virtutem.*

*Perge, calame;
Elogio donetur tantus vir.*

*Siste, calame;
Nam
Haud brevi elogio, sed uberiori oratione
Extollendus est.*

Nec fas omittere quod recensendum in primis erat, nobile monumentum, quo celebrer, atque insignis Arcadum Coetus Virum ipsius Coetûs amantissimum decoravit, erecto honorifico lapide, quem nonnisi Pastoribus magni nominis decernere, & erigere consuevit, cum hac Epigraphe.

C. V. C.
Θ IDMONI OEIO P. A.
OMNI DOCTRINA ERUDITO
SYLVAGGIUS APHRODISIUS P. A.
B. M. P. OLYMP. DCXXI. AN. III.
AB A. I. OLYMP. V. AN. II.

In qua Epigraphe nomina Pastoralia *Imon Oeius*, & *Sylvaggius Aphrodisius* denotant tum ipsum Joannem Ciampinum, cui lapidem Arcadum Coetus erexit, tum literatissimum Præfulem Franciscum Blanchinum, cui lapidis erigendi curam idem Coetus mandavit, id quod Eruditis omnibus in comperto est.

Fuit Ciampinus (ut Synchroni tradiderunt) corpore valido, staturâ honestâ, facie albicante, oculis cæruleis, crine subfusco, animo sublimi, & ingenio maximo. Moribus autem officiosis, & perurbanis; ac præsertim pietate, fide, justitia, liberalitate ornatissimus. Sed temperie igneâ, & ad iram pronâ: ideòque sententiæ suæ tenax, & propugnator penè inflexibilis, sicuti & alienæ impugnator vehemens. Ad aggredienda difficillima facilis, & sibi ultra modum fidens in arduis, licèt plerumque feliciter audax esset. In omnibus quidem promptus, & fervidus, at in scribendo velox, & quasi præceps: unde a nonnullis & lucidior in ejus Operibus ordo, & severior in sermone cultura desideratur: quod nec ignarus admittebat, nec imperitus, sed compulsus anxietate exprimendi quæ cogitaverat, & desiderio largiendi aliis quæ scripserat: ut ipsemet videtur innuere, immò etiam fateri in proxima Præfatione, ubi Lectorem sibi satagit conciliare talibus admonens: *Primum igitur id a te, Lector erudite, mihi petendum est, veniam voluntati nè deneges &c. deinde Scriptoris animum excites benignâ eorum tolerantia, quæ homini in pluribus occupato, cum hæc scriberet, minus fortasse accuratè exciderint &c. Præterea verborum delectum, & si quæ sunt, quæ ab instituto officii mei plurimum distant, noli severius a me requirere: durius quippe agere videreris, si a Viro, quem plurima distrahunt, detinentque, quæ sermonis nitorem, & elegantiam deterunt,*

& in-

Et infirmant, omne verbum arceres, quod Tullium, Caesaremque non sapiat &c. Ornatius operosior disquisitio, quae nimiam moram Operi attulisset, molesta erat animo, tibi citò inservire cupienti.

Tandem cum esset Ciampinus ex Coetu illorum, qui ineunte anno M. DC. LXVIII. *Diarium Literatorum* instituerunt, ac de eo prosequendo adeò sollicitus, ut nec laboribus parceret, neque impensis: idcirco Literati complures, sive ut supremum defuncto honorem tribuerent, sive ut Amico, & Mecænati amoris vicem rependerent, nobilibus Epicediis ejus funeri ingemere contenderunt: ex quorum numero nos Epithaphium seligere, & pro coronide hujus Vitæ hîc subjicere honestissimum judicavimus.

VIA TOR,
 INDULGE LACRYMIS.
 MORS INVIDEA
 CONDIDIT SUB HOC LAPIDE VIRUM
 MENTIS FOECUNDITATE,
 INGENII MAGNITUDINE,
 CALAMI CELERITATE
 SINGULAREM.
 VIRUM PRAE OMNIBUS IN OMNIBUS
 ERUDITUM,
 QUIA AD OMNIA SPECULANDA,
 ET DISCENDA NATUM.
 LITORUM SUI Aevi
 FACILE PRINCIPEM:
 SCRIPTORUM SUI Aevi
 NULLI SECUNDUM.
 QUI NUMERUM ANNORUM, QUOS VIXIT,
 OPERIBUS IN LUCEM EDITIS
 FERRE Aequavit:
 INCHOATIS, ET NON COMPLETIS
 EDITA SUPERAVIT.
 QUID PLURA?
 JOANNES JUSTINUS CIAMPINUS
 HIC EST
 IN CINEREM VERSUS.
 LACRYMAS AUGE.

BENEDICTUS P. P. XIV.

Ad futuram rei Memoriam.

CUM sicut dilectus filius Carolus Giannini Romanus, cui Librorum pro nostra privata Bibliotheca comparandorum onus incumbit, Nobis nuper exponi fecit, ipse magna sua impensa Opera, seu scripta beati Magistri Joannis Ciampini, quorum tituli: *Vetera Monumenta, in quibus præcipue musiva opera, Sacrarum, profanarumque ædium structura, ac nonnulli antiqui Ritus, Dissertationibus, Iconibusque illustrantur Tomi duo: De Sacris Ædificiis a Constantino Magno constructis Synopsis Historica, Tomus alter: Dissertatio Historica, an Romanus Pontifex Baculo Pastoralis utatur: De incombustibili Lino, sive Lapide Amianto, illiusque filandi modo Dissertatio Epistolaris. De duobus Emblematis, quæ in Cimelio Gasparis Cardinalis Carpinei asservantur, in quorum altero præcipue disceptatur, an duo Philippi Imperatores fuerint Christiani, Sacro-Historica Disquisitio: De Vocis Correctione in Sermone VII. Sancti Leonis Magni de Nativitate Domini, in tres partes separata unâ cum centum & octoginta una figuris in ære Cyprio insculptis, ac effigie ipsius Magistri Joannis itidem celata, nec non rerum ab ipso Magistro dum viveret gestarum narratione adhuc nunquam impressa, nonnullisque Annotationibus in fine Secundæ partis, typis ad publicam utilitatem in Alma Urbe nostra mandare intendat; vereatur autem, ne postquam in lucem prodierint, alii, qui ex alieno labore lucrum querunt, opus præfatum, seu libros hujusmodi in ipsius Caroli præjudicium iterum imprimi facere curent. Nos ejusdem Caroli indemnitati providere, ipsumque specialibus favoribus & gratis prosequi volentes, & a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes; supplicationibus ejus nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, eidem Carolo, ut decennio proximo a primæva Operis hujusmodi, seu librorum impressione computando durante, dummodò tamen illud, seu illi prius a dilecto filio Magistro Sacri Palatii Apostolici approbatum sit, nemo tam in Urbe prædicta, quam in reliquo Statu Ecclesiastico mediatè, vel immediatè Nobis subjecto dictum Opus, seu libros sine speciali dicti Caroli, vel ab eo causam habentium licentiam imprimere, aut ab alio, vel alius impressum vendere, aut venale habere, seu proponere possit, auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, & indulgemus. Inhibentes propterea utriusque Sexus Christianis fidelibus, præsertim librorum Impressoribus, & Bibliopolis sub quingentorum ducatorum auri de Camera, ac amissionis librorum, ac typorum, pro una Camera nostræ Apostolicæ, pro alia eidem Carolo, ac pro reliqua tertiis partibus Accusatori, & Judici exequenti irremissibiliter applicandis, eo ipso absque ulla declaratione incurrendis pœnis, ne dicto decennio durante prædictum Opus, seu libros, aut aliquam ejus partem sine hujusmodi licentia imprimere, aut ab alio impressum vendere, seu venale habere, vel proponere quoquomodo audeant, seu præsumant. Mandantes propterea dilectis filiis nostris, & Apostolicæ Sedis de Latere Legatis, seu eorum Vice-Legatis, aut Præsidentibus, Gubernatoribus, Prætoribus, aliisque justitiæ Ministris, Provinciarum, Civitatum, Terrarum, & Locorum Status Nostri Ecclesiastici prædicti, quatenus eidem Carolo, seu ab eo causam habentibus prædictis, in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, quandocumque ab eodem Carolo requisiti fuerint pœnas prædictas contra quoscumque inobedientes irremissibiliter exequantur. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac quibusvis statutis, & consuetudinibus etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis; privilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis illorum tenores præsentibus pro plenè, & sufficientè expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat specialitèr, & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut præsentium literarum transumptis etiam in ipso Opere, seu Libris impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides in judicio & extra adhibeatur, quæ adhiberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die XX. Septembris MDCCXLVII. Pontificatus Nostri Anno Octavo.*

D. Cardinalis Passioneus.

INDEX CAPITUM

Quæ in hac prima Parte continentur.

- Cap. I. **D**E Sacrorum *Ædificiorum* *Structuris*, tam apud *Ethnicos*, quàm apud antiquos *Christianos*. pag. 1.
- Cap. II. De singularibus partibus intra *Ecclesias*, ad sacra peragenda spectantibus. 12.
- Cap. III. De nonnullis antiquis ornamentis, sive *Hieroglyphicis*, *Ecclesiarum* januis apponi solitis. 26.
- Cap. IV. De *Valvis æneis* in *Ecclesia S. Pauli* extra muros *Urbs*, in *via Ostiensi*. 35.
- Cap. V. De *æneis Valvis*, in *Vaticana Basilica* nunc extantibus. 43.
- Cap. VI. De antiquis *Valvis æneis Primitialis Ecclesie* *Pisarum*. 46.
- Cap. VII. De nonnullis ornamentis, quæ erant in *Basilica Siciniana*, postea *S. Andreæ* in *Barbara* appellata. 52.
- Cap. VIII. Quomodo ex *structura*, atque *cementis*, *constructionis ædificiorum* tempus argui possit. 65.
- Cap. IX. Quomodo ex numero, amplitudine, ac forma *fenestrarum*, tempus, quo *ædificia constructa* sint, deduci valeat. 73.
- Cap. X. De *Musivorum operum* origine, nominibus, & speciebus. 78.
- Cap. XI. Ex quam materia opera *musiva* componantur, & quomodo ipsæ *materiæ* præparentur. 84.
- Cap. XII. Quid requiratur ad *Musivi operis* pulchritudinem, & elegantiam. 88.
- Part. I.
- Cap. XIII. *Dissertatio de Monogrammate L.*, & de nonnullis aliis literis, seu signis, in *vestium fimbriis* antiquitus pingi solitis. 89.
- Cap. XIV. De *Coronis*, aliisque *capitis* ornamentis. 105.
- Cap. XV. De antiquo *Baculorum* usu, & *symbolo*. 116.
- Cap. XVI. De *Evangeliorum Volumine*, & quanta apud *Christifideles* fuerit *Evangelii veneratio*. 126.
- Cap. XVII. *Dissertatio*, qua contra *A catholicos demonstratur*, in tribus primis *Ecclesie sæculis*, *persecutionum* tempore, *publica ædificia* fuisse, in quibus *Christifideles Sacras Synaxes* peragebant. 137.
- Cap. XVIII. *Ecclesiarum Elsnehus*, in tribus primis *Ecclesie sæculis* per universum terrarum *Orbem a Fidelibus* constructarum. 154.
- Cap. XIX. De formis *Sepulchrorum*, tam apud *Ethnicos*, quàm apud *Hebræos*, & antiquos *Christifideles*: de memoriis *Martyrum*, seu *Martyriis*, aut *Confessionibus*, vel *Ciboriis*, necnon de *Basiliculis*. 161.
- Cap. XX. De *Ecclesia S. Agathæ Majoris* in *Civitate Ravennæ*: ac de opere *musivo*, in ea constructo ab *Exuperantio*, ejusdem *Civitatis* *Episcopo*, Anno *Christi* circiter *CCCC*. 184.
- Cap. XXI. De *Musivis operibus*, in *Ecclesia S. Sabine* a *Cælestino I. Summo Pontifice* Anno circiter *424*. constructis; & de ejusdem *Ecclesie* anti-
- e
qua

<i>qua fundatione .</i>	186.	<i>451. musivo opere ornata .</i>	233.
Cap. XXII. <i>De Basilica Liberiana, si-</i> <i>ve S. Mariæ Majoris; ac de antiquis</i> <i>Musivis operibus a Xysto III. Anno</i> <i>443. in ea concinnatis.</i>	195.	Cap. XXVI. <i>De Oratoriis SS. Jo-</i> <i>annium Baptistæ, & Evangelistæ in</i> <i>Lateranensi Baptisterio, ac Musivis</i> <i>operibus in iisdem Oratoriis, Hilario</i> <i>Papa jubente, Anno 462. elabora-</i> <i>tis.</i>	238.
Cap. XXIII. <i>De Ecclesia SS. Nazarii &</i> <i>Gelsi, vulgò Gallæ Placidia appellata,</i> <i>in Civitate Ravennatensi; ac operi-</i> <i>bus Musivis ab eadem Galla Placidia</i> <i>Anno 440. constructis.</i>	224.	Cap. XXVII. <i>De profanata Ecclesia</i> <i>S. Andree in Barbara, seu Cata-Bar-</i> <i>bara Patritia, Musivo opere, nuper</i> <i>in ea exiante, a Simplicio Papa An-</i> <i>no 463. decorata.</i>	242.
Cap. XXIV. <i>De majori arcu Basilicæ</i> <i>Sancti Pauli via Ostiensi a S. Leo-</i> <i>ne I. Anno 441. musivo opere exor-</i> <i>nato.</i>	228.	Cap. XXVIII. <i>De Ecclesia S. Agathæ</i> <i>in Suburra, Musivoque opere, olim</i> <i>in ea a Fl. Ricimero circa Ann. Domi-</i> <i>ni 472. constructo.</i>	250.
Cap. XXV. <i>De Ecclesia S. Joannis in</i> <i>fonte in Civitate Ravennatensi a Neo-</i> <i>ne ejusdem Civitatis Episcopo Anno</i>			

I N D E X

TABULARUM, ÆRE INCISARUM.

I N P R I M A P A R T E.

T Abula Operis frontem exornans.		TAB. XVII.	Pag.	33.
Auctoris effigies, ejus Vitæ præponenda.		XVIII.		35.
TAB. I.	Pag.	4.		44.
II.		4.		47.
III.		4.		52.
IV.		9.		56.
V.		9.		56.
VI.		10.		60.
VII.		11.		63.
VIII.		12.		67.
IX.		12.		70.
X.		12.		71.
XI.		14.		80.
XII.		19.		81.
XIII.		23.		82.
XIV.		24.		82.
XV.		26.		82.
XVI.		29.		83.
				TAB.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

XXXVI

TAB. L.	Pag. 153.
LI. _____	156.
LII. _____	160.
LIII. _____	162.

TAB. LIV.	Pag. 166.
LV. _____	170.
LVI. _____	176.
LVII. _____	177.

IN PARTE III.

T Abula in fronte Libri.

TAB. I.	Pag. 10.
II. _____	11.
III. _____	14.
IV. _____	14.
V. _____	17.
VI. _____	30.
VII. _____	31.
VIII. _____	33.
IX. _____	34.
X. _____	34.
XI. _____	35.
XII. _____	37.
XIII. _____	42.
XIV. _____	49.
XV. _____	56.
XVI. _____	57.
XVII. _____	57.

TAB. XVIII.	Pag. 59.
XIX. _____	59.
XX. _____	65.
XXI. _____	66.
XXII. _____	68.
XXIII. _____	75.
XXIV. _____	75.
XXV. _____	101.
XXVI. _____	116.
XXVII. _____	123.
XXVIII. _____	123.
XXIX. _____	130.
XXX. _____	130.
XXXI. _____	130.
XXXII. _____	131.
XXXIII. _____	150.
XXXIV. _____	182.
XXXV. _____	185.

Effigies
Joannis Ciampini Romani
Magistri Brevium Gratiae, Literarum
Apostolicarum & Majoris Abbreviatoris,
ac in utraque Signatura Referendarii &c.

JOANNIS CIAMPINI ROMANI

VETERA MONIMENTA

In quibus Musiva præcipuè Opera, Sacrarum, profanarumque
Aedium Structura, ac nonnulli antiqui Ritus, Disserta-
tionibus, Iconibusque illustrantur.

CAPUT I.

*De Sacrorum Aedificiorum Structuris,
tam apud Ethnicos, quàm apud
antiquos Christianos.*

OÆVA mundo Religio devotam se prodidit summo Numini, statim ac nata est cum primis humani generis parentibus. Quippè quid aliud mortalibus ingerebat maximum hoc mundi templum, nisi unicè colendum, adorandumque Deum, eumque esse Auctorem, quem prædicant universa? Accedebat iis vivida, ac luculenta divini Conditoris imago, Adæ, & nepotum animis altè impressa, quæ Ara

Par. I.

erigi poscebat in hominum mentibus, non ignoto Deo, ut Athenis, sed præstantissimo Illi, cujus ipse homo species erat, & imago simillima. Hinc uniuscujusque mens originis suæ conscia, religionis ingenitæ præceptis, domestico veluti Architecto præeunte, privatas ædes in semetipsa Numini eidem statuit, & consecrat. At quia monente Apostolo *ad Romanos 10. Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem*; idem animus, qui arcanum, & intimum Dei cultum nos docet, extimæ quoque adorationis officia exposcit, quæ ut honestiùs, ac digniùs perficiantur, nonnulla eis loca constituit, designatque, profanis exempta commerciis, & nobilissimo humanorum operum, Dei scilicet adorationi, tantùm patentia. Sub ipsum mundi

A

exor-

exordium Abel, & Cain Deo munera primi obtulisse narrantur *Genes. cap. 4.* Noe autem postquam subsidentibus aquis periculum, imò excidium Orbis evasit, altare Domino ædificavit, ut habetur *Genes. 8.* Aram construxit obsequentissimus Abraham, nobilitate victimæ, obedientiâ parentis, Divino miraculo abundè conspicuam *Gen. 22.* Altare Domino Moyse erexit *Exodi 17.* hæres avitæ religionis, dignusque qui sacræ supellectilis exemplar à Deo receptum transmitteret posteris. Plures denique sacrorum curam suscepisse compertum est, quos omnes mirum quantum superexcelluit unus Salomon, qui celeberrimum, ac omninò mirabile Hierosolymis templum ædificavit, ut *Regum lib. 3. cap. 6.* fusè dilucidèque narrat historia. Pessima tamen peccati pedisequa impietas, ut in primi parentis labe, divinas sanctiones violare hominem malè suavit, & intimum cordis altare, Deo suapte naturâ dicatum excindere. Posteris quoque in id facinus impulit, ut effronti pervicaciâ Diis mendacibus ea loca inaugurarent, quæ uni terrarum, Cælique Conditori, ac Domino sacrandæ fuerant. Hinc sacra in historia impias Aras falsis gentium numinibus erectas non procul ab institutione divinorum offendimus, ut *Deuter. c. 3.* ubi Moyse mansisse dicitur contra Fanum Phogor, quod Moabitarum, & Madianitarum numen erat, ac Baalpeor, sive Belphegor fuit appellatum. Plura de hoc falso numine collegit recens Hofmannus, quæ brevitatis causâ omittuntur, cum apud ipsum videri possint in voce *Baalpeor.*

Horum verò ædificiorum structura qualis fuerit non satis constat. Multa

quidem de Hierosolymitano templo divinis literis sunt consignata, ex quibus aliqui absolutum illius exemplar describere conati sunt, quo tamen eventu, alii judicent. De Moabitarum Fano nulla certè extat descriptio; quapropter irritus labor foret, si vetustissima hæc vellemus profèqui, ut aliquam veterum templorum Iconem Lectoribus exhiberemus.

Pedem itaque ab iis referentes, quæ sua vetustas caliginè involvit, & impervia prorsus reddidit, ad minùs dissipta, nec tam altè sepulta rudera divertamur, Græcorum, Romanorumque superstitionis, & impietatis monumenta. Græcos igitur ab Hebræis, Hebræos verò ab Ægyptiis, utpotè vicinis, multa desumpsisse, facilè conjecturandum est, ut docet Annalium Ecclesiasticorum Parens Baronius ad ann. 44. n. 80. & nos infra in Cap. XIX.

E Græco autem fonte hausere Romani, qui eos non solùm in turpi, & innumero Deorum grege, verùm etiam in Ædificiorum venustate antecellere curarunt, ut ostendit quintus ordo regulis architectonicis additus, qui *Latinus* ab Inventoribus suis, sive *Compositus*, tanquam ex aliis quatuor Ordinibus desumptus, denominatur.

Cùm igitur de Sacris Ædificiis apud Romanos sermo habendus sit, in quot species iidem illa deviserint, operæ præmium judicamus præmittere, ut omnia deinde clariora sint.

Hanc Ædificiorum divisionem nobis suggerit Lex 25. Cod. Theodos. sub titulo de *Paganis Sacrificiis; & templis*, ubi cuncta Paganorum Fana; Temples, & Delubra, si quæ integra restabant, destrui jubebantur. Singularum

larum verò istarum vocum etymon, ac significatio perpendi debet, ut meliùs infra narranda noscantur.

Fana igitur à *Faunis* dicta fuisse, nonnulli existimant, vel quia *Fanus* prima templa construxit, vel quia *Faunis* error Gentium illa excitabat. Alii verò *Fanum* à *fando* duxisse originem autumant, quòd fata inde petebantur; sive quia Pontifex loca istiusmodi consecrans certa verba fatur, ut videri potest apud Lilius Gregorium Gyraldum To. 1. Syntag. 17. de *Sacrificiis*, ubi fusè de Fanis, & aliis templis, falsis numinibus dicatis: ac apud Io. Gerardum Vossium in suo Etymologico, ubi multorum Auctorum sententias in unum congescit. Hujus vocis varias audivimus definitiones, sed nullam Fani descriptionem invenimus. Eruditissimus Machael Baudrand, necessitudine mihi conjunctissimus, quem honoris causâ hic nômino, in suo Lexico Geographico multas refert Urbes, & Oppida sub nomine Fani, inter quæ sunt *Fanum Fortunæ*; *Fanum Luciferi*, *Fanum Martis*, *Fanum Saturni*, *Fanum Vacunæ*, *Fanum Voltumne*. Hæc etiam vox in alio sensu quandoque accepta fuit, ut in Gruterianis inscriptionibus legimus *Fanum Dianæ*, *Fanum Dominarum*, *Fanum Plutonis*, & *Fanum Matris Deum*, & *Isidis*, quæ sub pag. 27. n. 2. sic se habet.

MATRI. DEVM ET ISIDI.
C. MENATIVS. C. FIL. FAB.
SEVERVS. FANVM. REFECIT.
ET. PRONAVM. DE SVO FECIT
EX VOTO.

In hoc igitur lapide satis firma videbimur vestigia ponere, si dicamus
Par. I.

Fana eadem fuisse ac templa. Vox enim illa *Pronaum* (quæ componitur, ex Græca præpositione *πρὸς*, idest *ante*; & nomine *Ναός*, quod *templum* latinè sonat; junctim verò anteriorem templi denotat partem) apertè indicat *Fana* eadem fuisse, ac quæ nunc templorum nomine accipimus. Hanc nostram sententiam videtur confirmare *Strabo lib. 17. Rerum Geograph.* qui apud Aegyptios qualis esset *Fani* forma ita demonstrat. *In ingressu Fani est pavimentum, latitudine quidem jugeri, aut paulò minùs: longitudine verò tripla, quadrupla ve, & quibusdam in locis etiam magis, atque hoc quidem Dromus (quod est cursus) dicitur, ut Callimacüs inquit:*

Est Dromus hic sacratus Anubidi. Per totam verò longitudinem deinceps ex utraque latitudinis parte sunt positæ lapideæ Sphingæ, vicenis cubitis, vel paulò pluribus inter se distantes, ut altera Sphingum series sit à dextera, altera à sinistra. Post Sphinges vestibulum ingens, & ubi processeris ulterius, aliud vestibulum, rursusque aliud. Sed neque vestibulorum, neque Sphingum certus est numerus; sed alius, atque alius pro diversitate longitudinis, & latitudinis Dromorum. Post vestibula est templum, quod ingens atrium habet, ac memoratu dignum, & delubrum mediocre: simulacrum verò aut nullum, aut non ad hominis formam, sed bestię alicujus effictum. Ex utraque parte Atrii projectæ sunt quæ pinnae appellantur, sunt autem duo muri, æquè alti atque templum, in initio inter se distantes paulò plus, quàm est latitudo crepidinis templi. Postea prorsum procedunt ad inclinantes invicem lineas, usque ad L.

aut LX. cubitos. Hi parietes ingentium simulacrorum sculpturas habent, Etruscis, & antiquis Græcis operibus persimilium. Extat etiam ades quædam multis columnis structa, sicuti Memphi, at Barbaricâ fabricâ; nam præterquam quod columnæ multæ sunt & quidem ingentes, & multiplici ordine constitutæ, nihil pictum, aut elegans habet, sed potius inanem quendam laborem arguit. Romani autem sacros Etruriæ ritus, ut plurimum, imitantes, non omnibus Diis in omni loco templa ponere consueverunt; nam qui Paci, qui Fudicitæ, qui bonis artibus Dii præerant, eos intra moenia collocandos existimarunt; qui verò voluptatibus, rixis, incendiis præsidebant, ab urbibus excludendos, ut fusè Architecturæ Princeps Vitruvius docet *lib. 1. c. 7.* ubi plura Philander eruditissimè. Sicuti autem certa loca certis Diis antiqui assignare fuere soliti, ita etiam certa ornamenta, videlicet uni Doricum ordinem, alteri Jonicum, sublimioribus verò Diis Corinthium attribuerunt, ut sedulò observavit Vincentius Scamozzi in sua *Idea Architecturæ parte 2.* Italico idiomate scriptâ, in qua collegit ex antiquorum Scriptorum auctoritatibus, præsertim ex Pausania, plura insignia ædificia, à variis Nationibus in honorem falsorum numinum, diversis temporibus, diversisque Architecturæ ordinibus constructa.

Nonnulla exempla ex Vitruvianis regulis concinnata sub oculos ponimus, quæ in Tabulis I. II. III. conspici possunt. Nunc ad Templi vocem declarandum, in præcitata lege expressam, procedamus.

Templa propriè à *tuendo*, seu con-

templando appellata, ea loca fuere, quæ Augur vel in Cælo, vel in terra notasset, quæque vel quamlibet Cæli partem videre possent, vel ipsa ab omni parte videri. Hinc Cælum ipsum quandoque templum vocatum fuit, ut apud Ennium.

Contremuit templum magnum Jovis altitonantis.

Cæterum Templorum partes quatuor sunt; sinistra ab Oriente, dextera ab Occasu, antica ad Meridiem, postica ad Septentrionem, ut demonstrat Varro de Lingua latina *lib. 6.*

Ex hac Templorum definitione colligimus templa ipsa absque ullo tecto fuisse, unde Cælum facillimè aspici posset. Hujusmodi Templi exemplum non procul à Lacu Gabino superioribus annis inspexi, cum curiositatis gratiâ ad invisenda antiquorum Gabiorum rudera cum CCLL. VV. Emanuele à Schelestrate Vaticanæ Bibliothecæ Præfecto, ac Raphaelè Abate Fabretto, nec non Abate Francisco Blanchino me contulisset. Eiusdem Templi Ichnographiam, & Orthographiam exhibeo in Tabula I. sub Fig. 1. & 2. Templum est ex lapidibus Gabinis quadrilateris formatum, quod apertum fuisse colligitur ex ipso ingressu, cum nullum ullius epistylii vestigium, sive arcus in Janua appareat, sed sit aperta, ut Icon ipsa demonstrat, & ita omnes existimavimus; sicuti & ante ingressum duas columnas Ordinis Corinthii, ex illarum fragmentis, quæ in proximo reperta sunt, olim stetisse censuimus.

Similium Templorum formam antiquissimam esse putamus; in quorum deinde locum alia successisse testudine, sive fornice cooperta, ac in testudinis summitate, sive medio, unicum, & ma-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

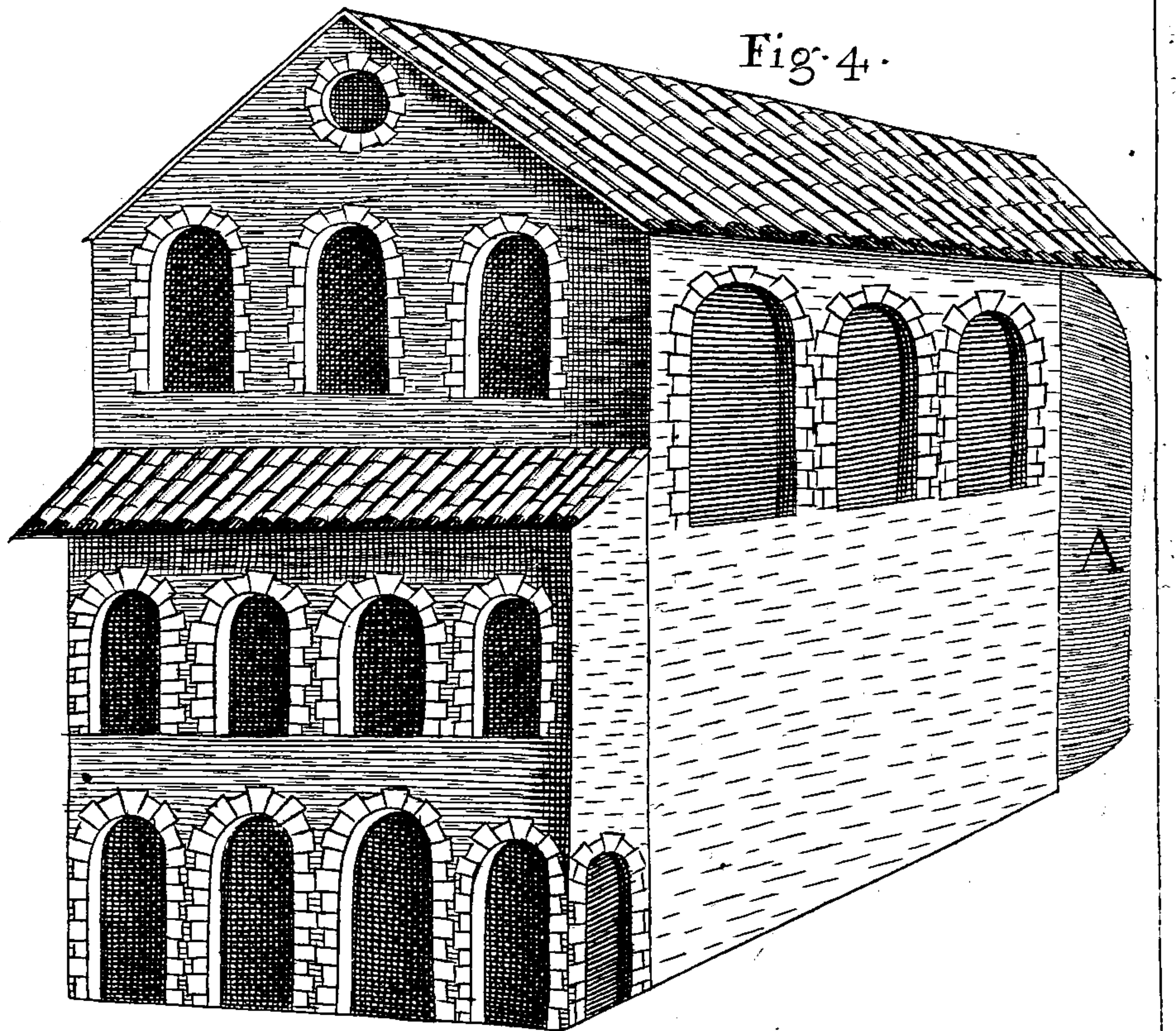
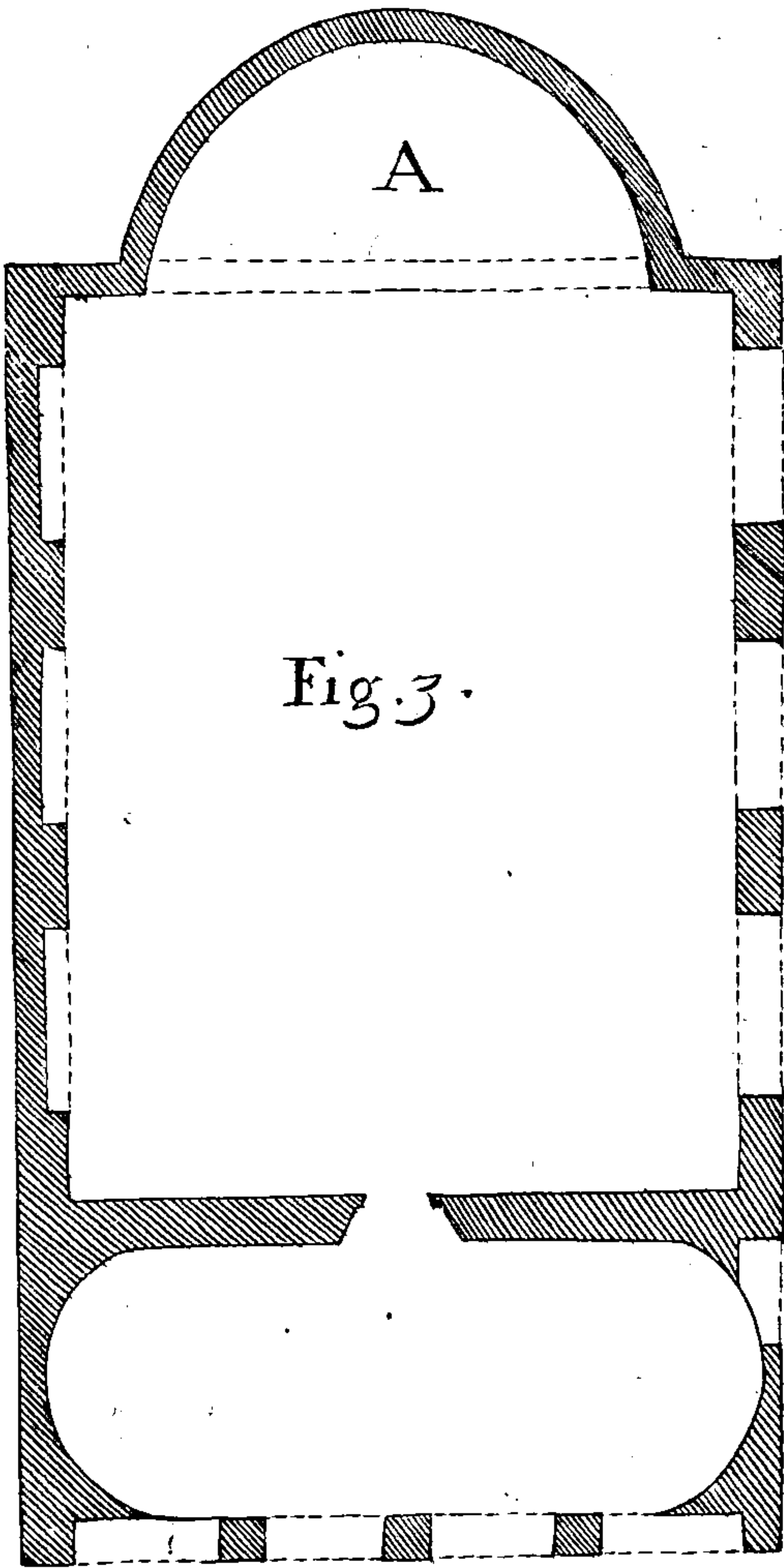
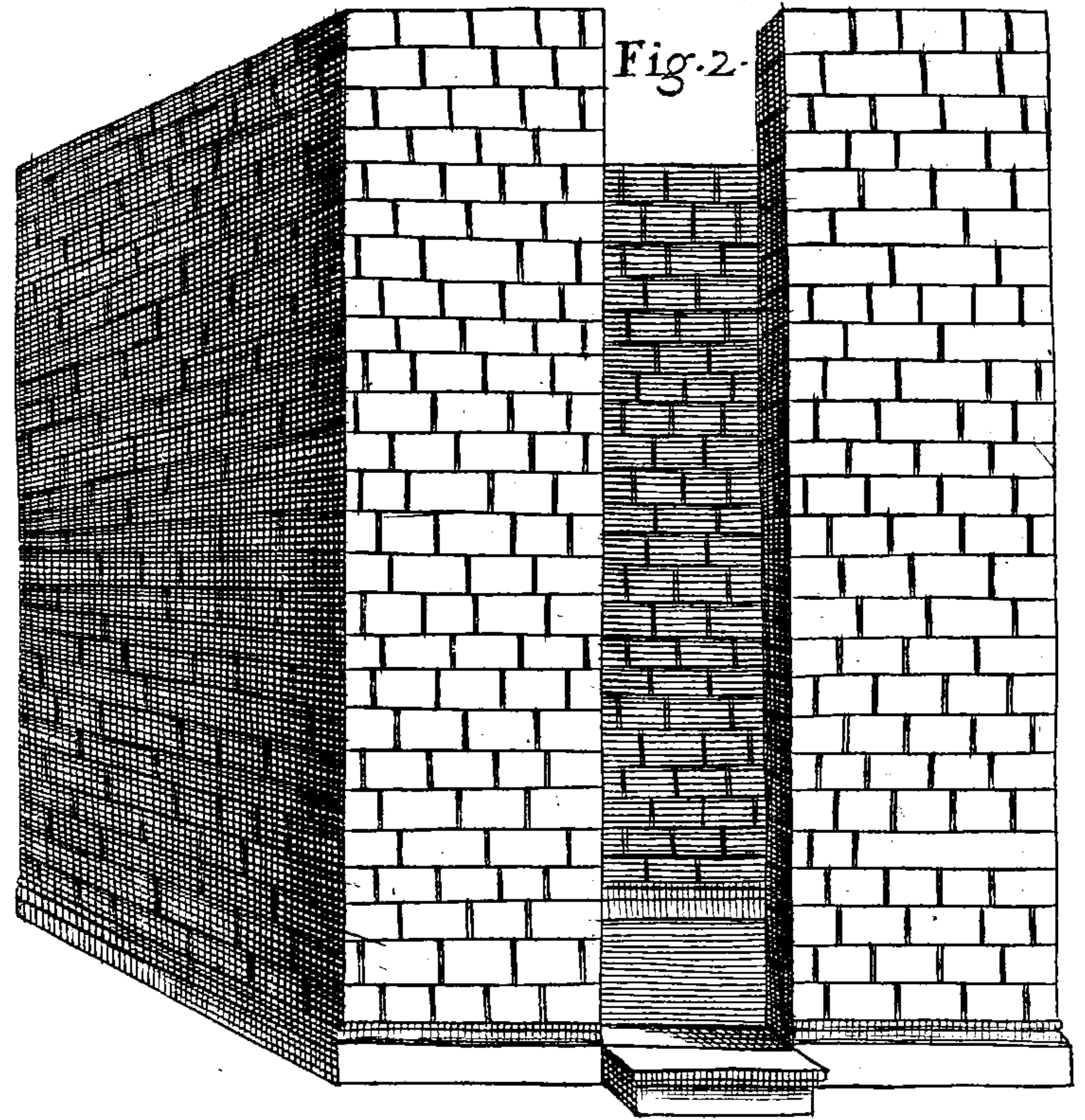
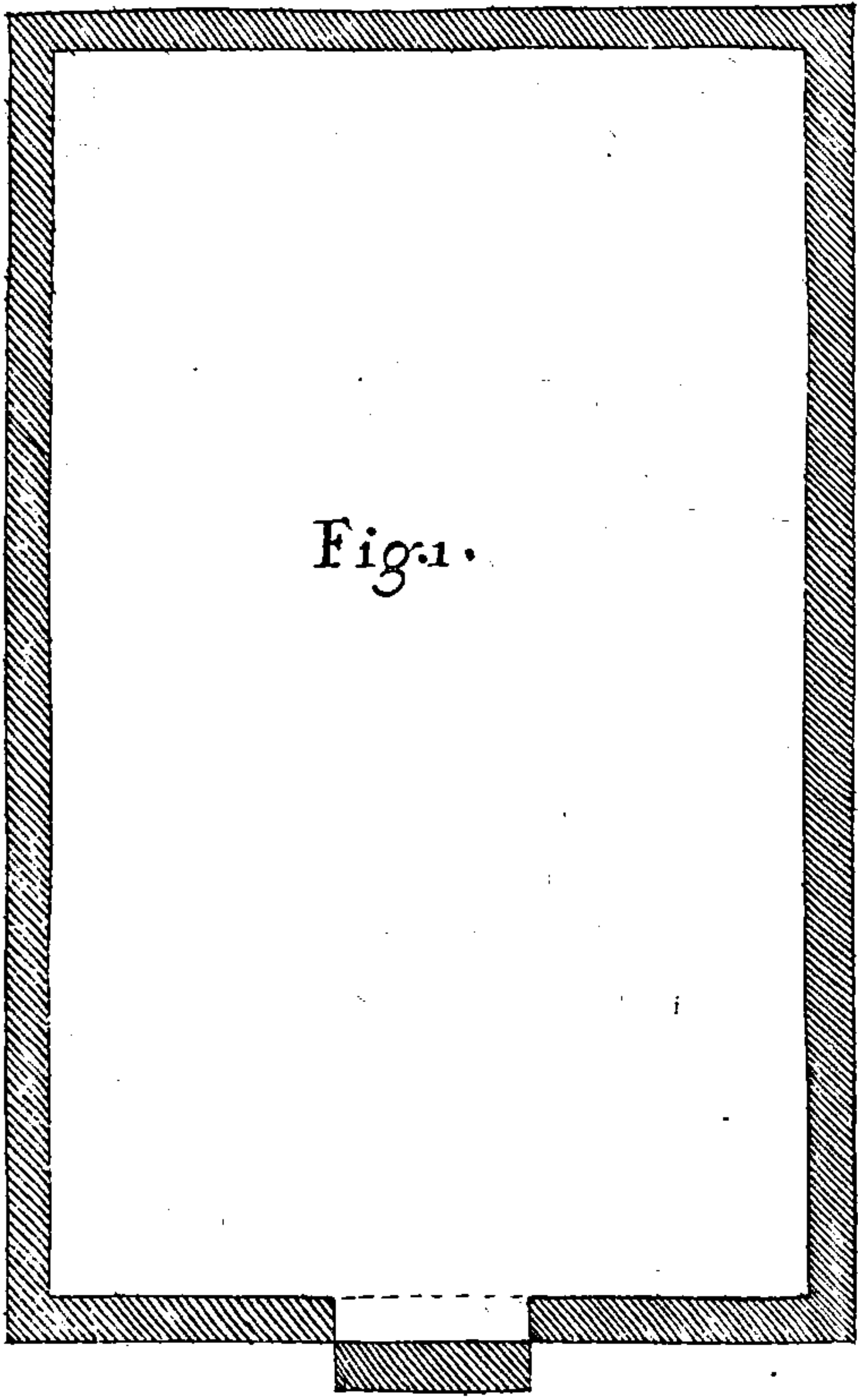
*Fair usage policy applies

possunt, Nunc ad Templi vocem de-
clarandum, in præcitata lege expres-
sam, procedamus.

Templa propriè à *tuendo*, seu *con-*

tiqumnam esse putamus; in quorum
deinde locum alia successisse testudi-
ne, sive fornice cooperta, ac in testu-
dinis summitate, sive medio, unicum,
& ma-

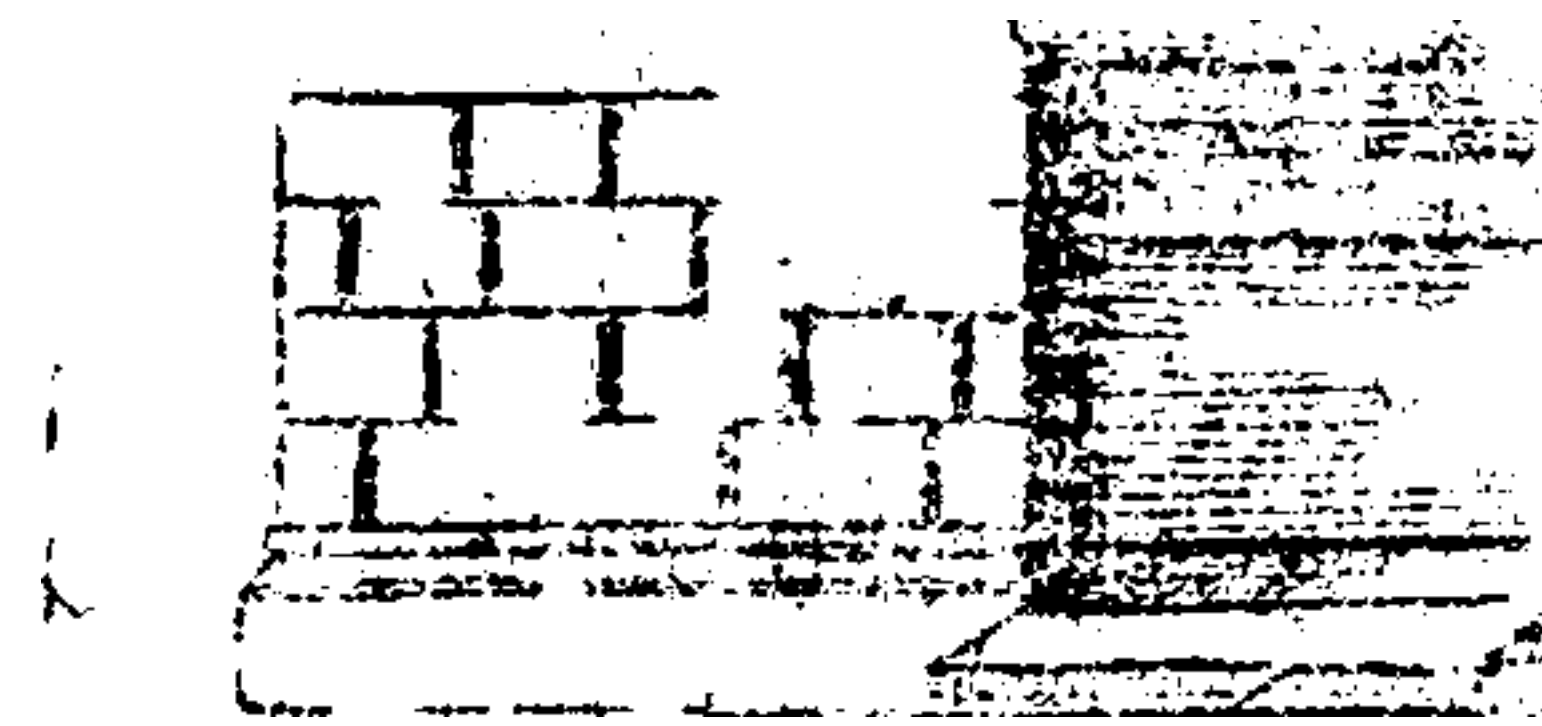

Fig. 4.

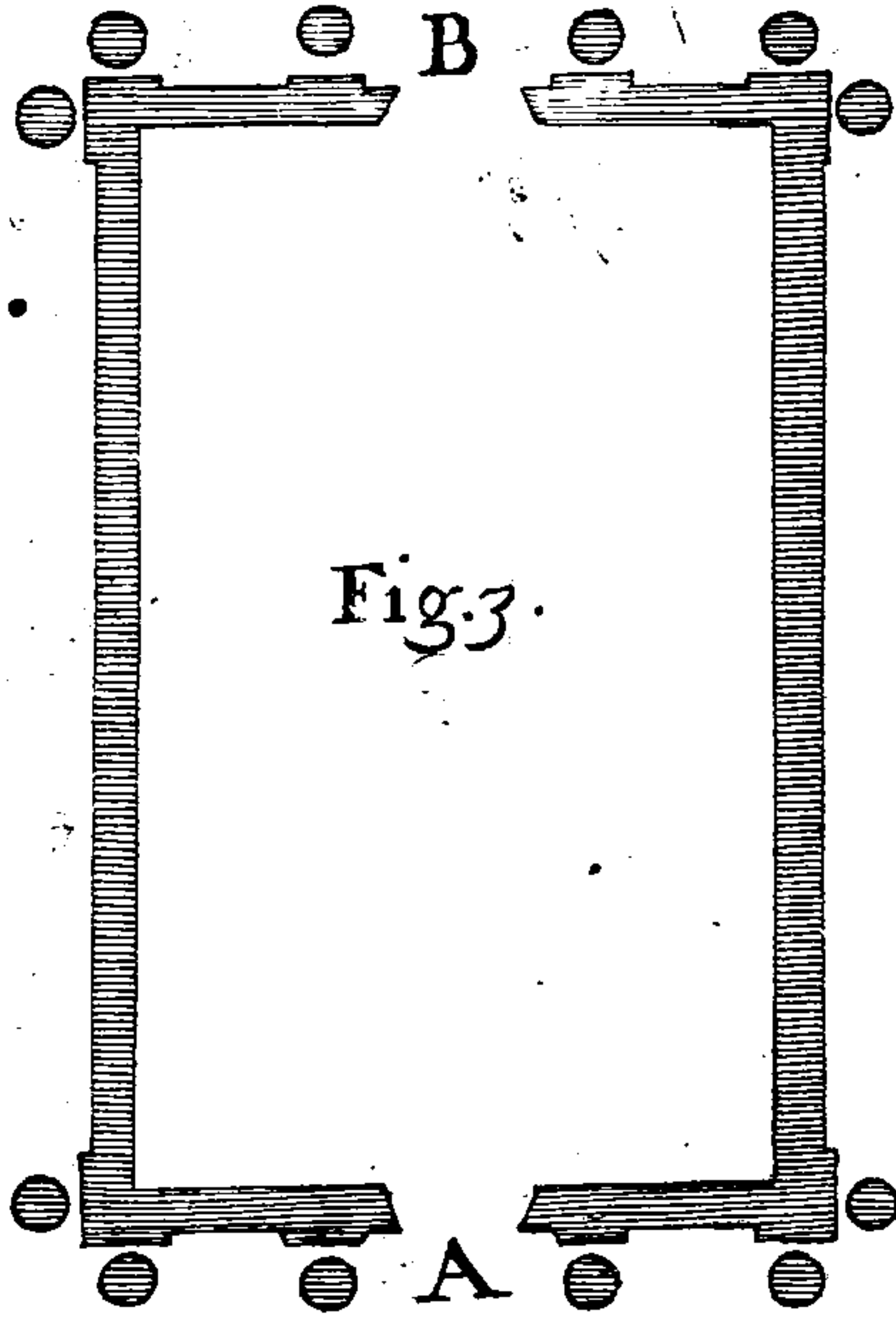
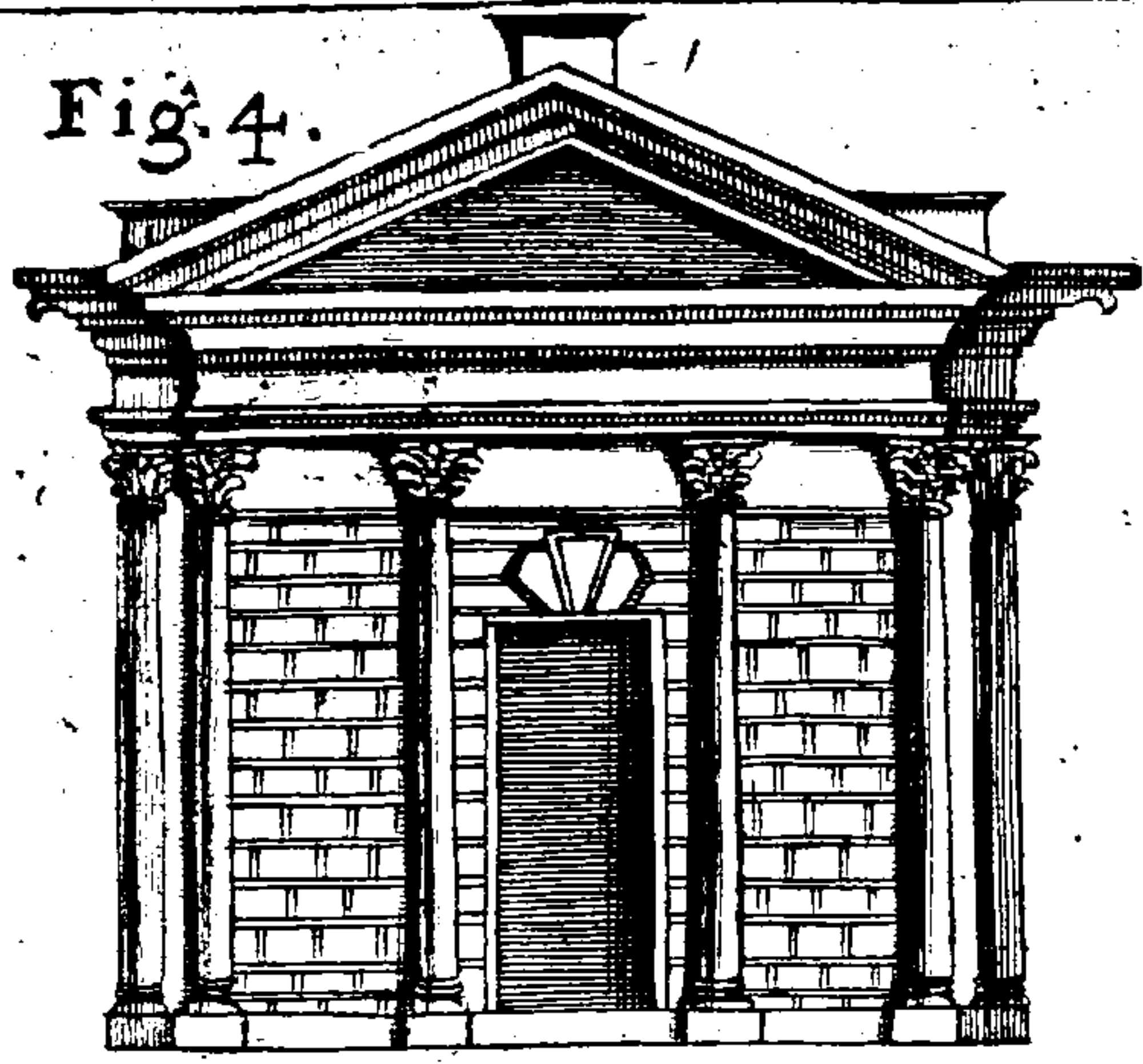

Fig. 3.

Fig. 2.

TAB. III.

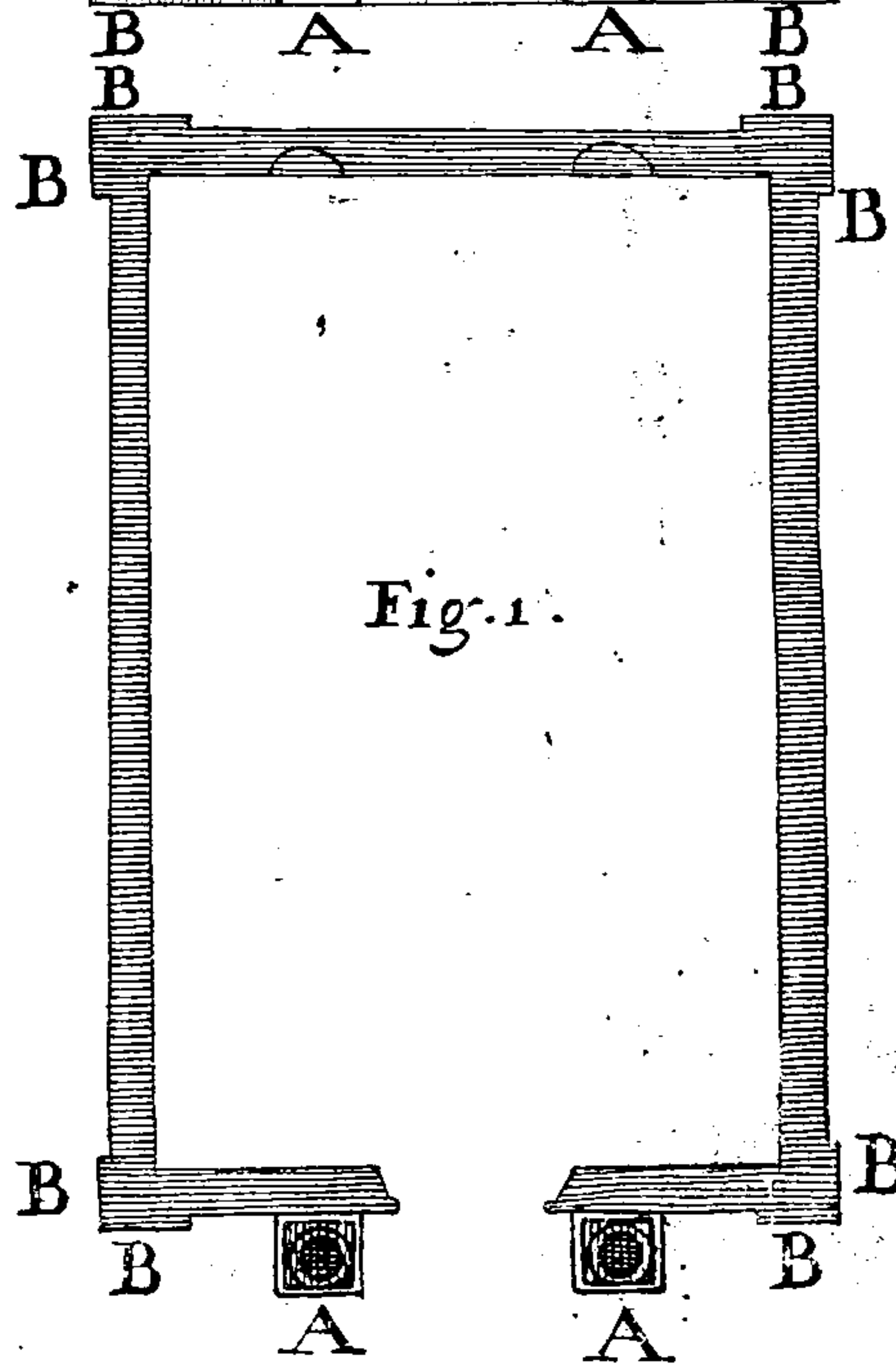
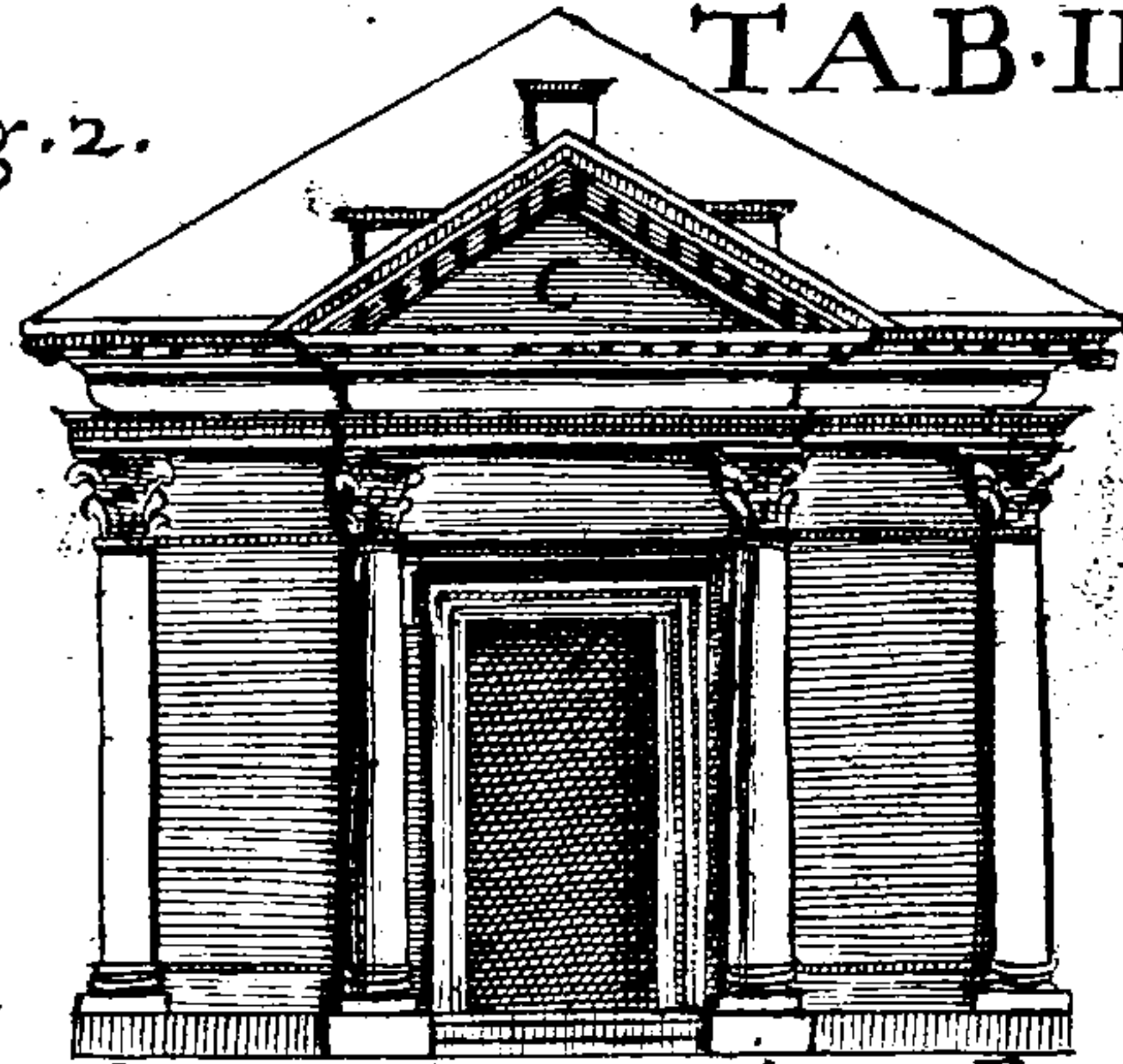

Fig. 1.

Fig. 8.

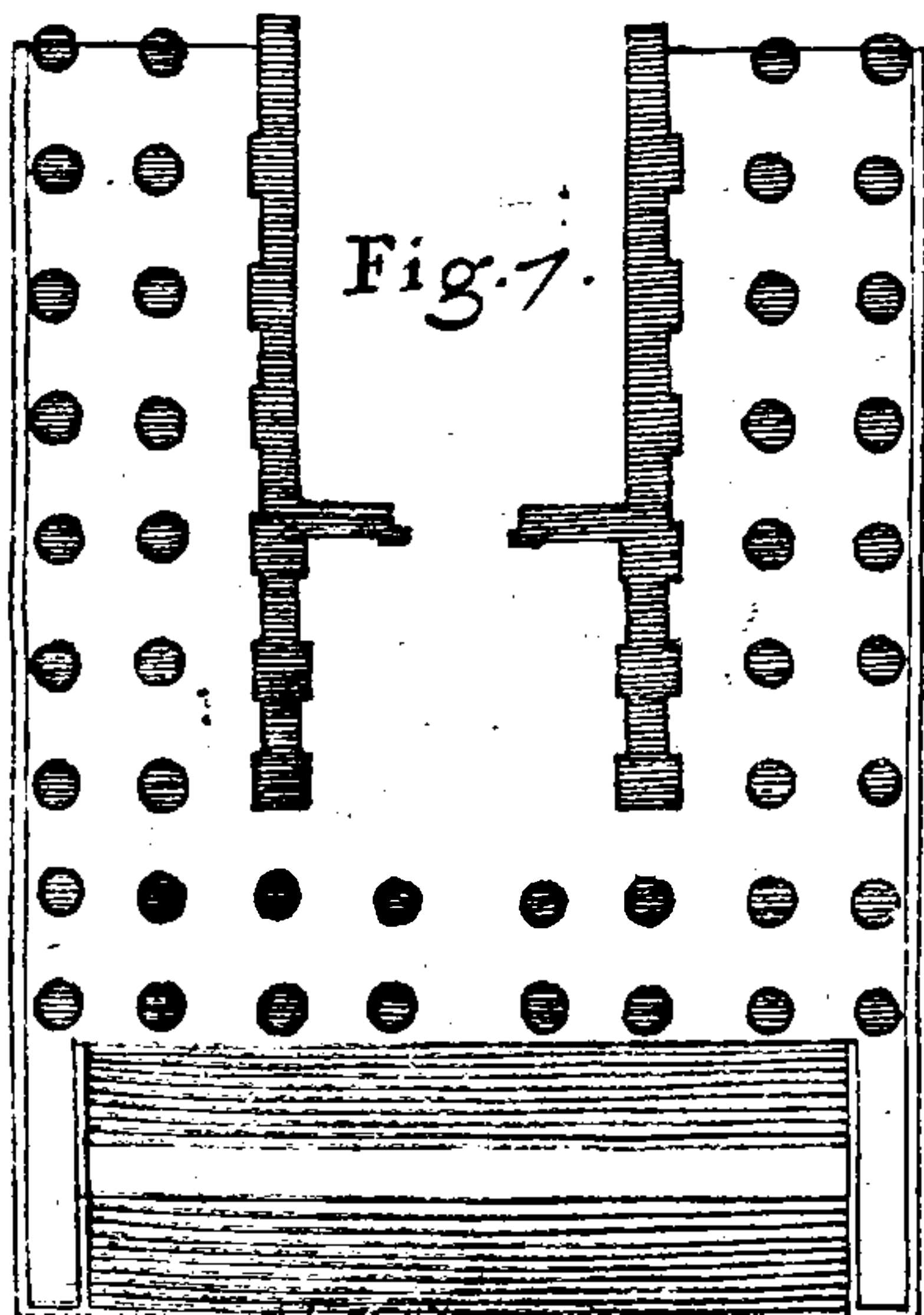
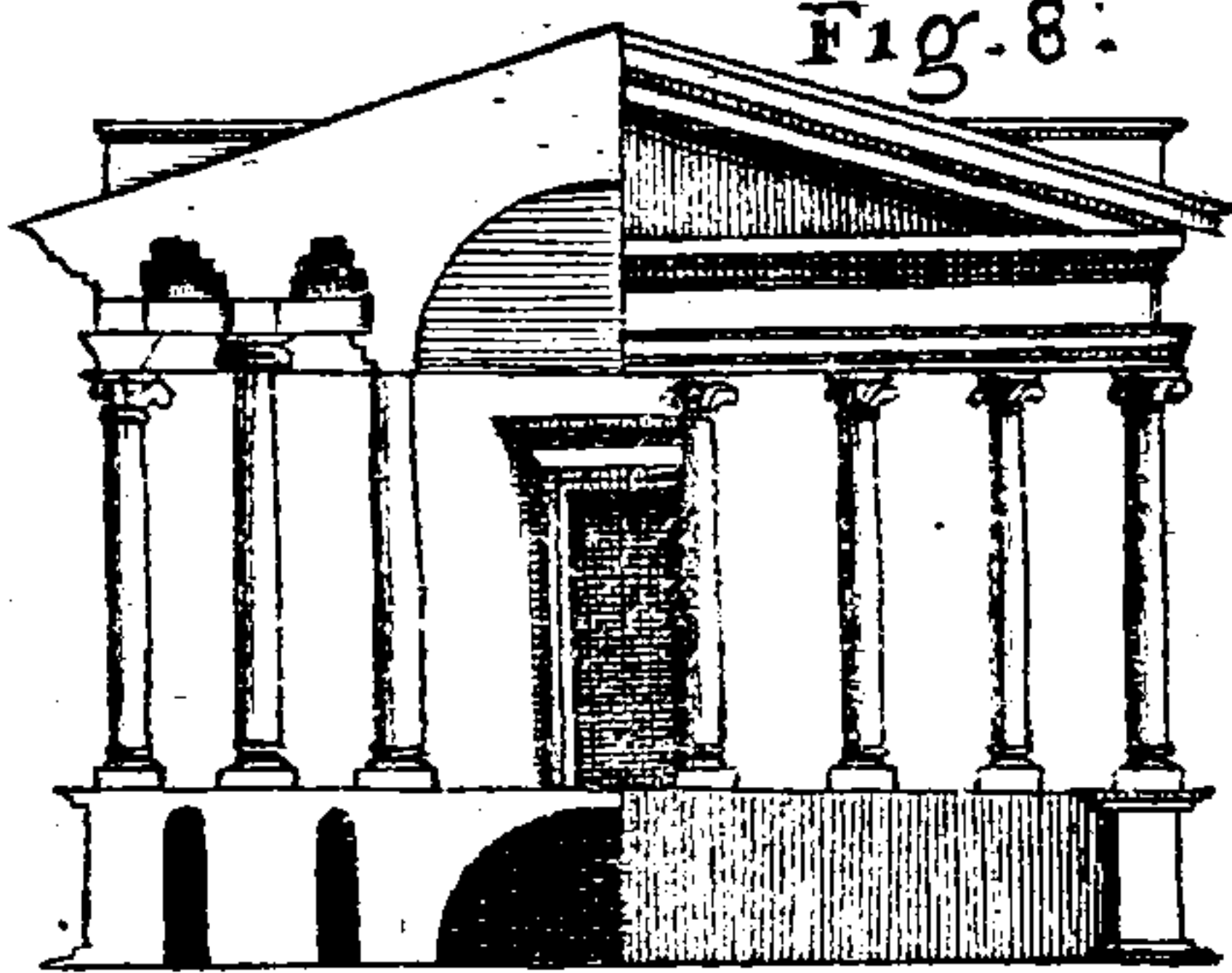

Fig. 7.

Fig. 6.

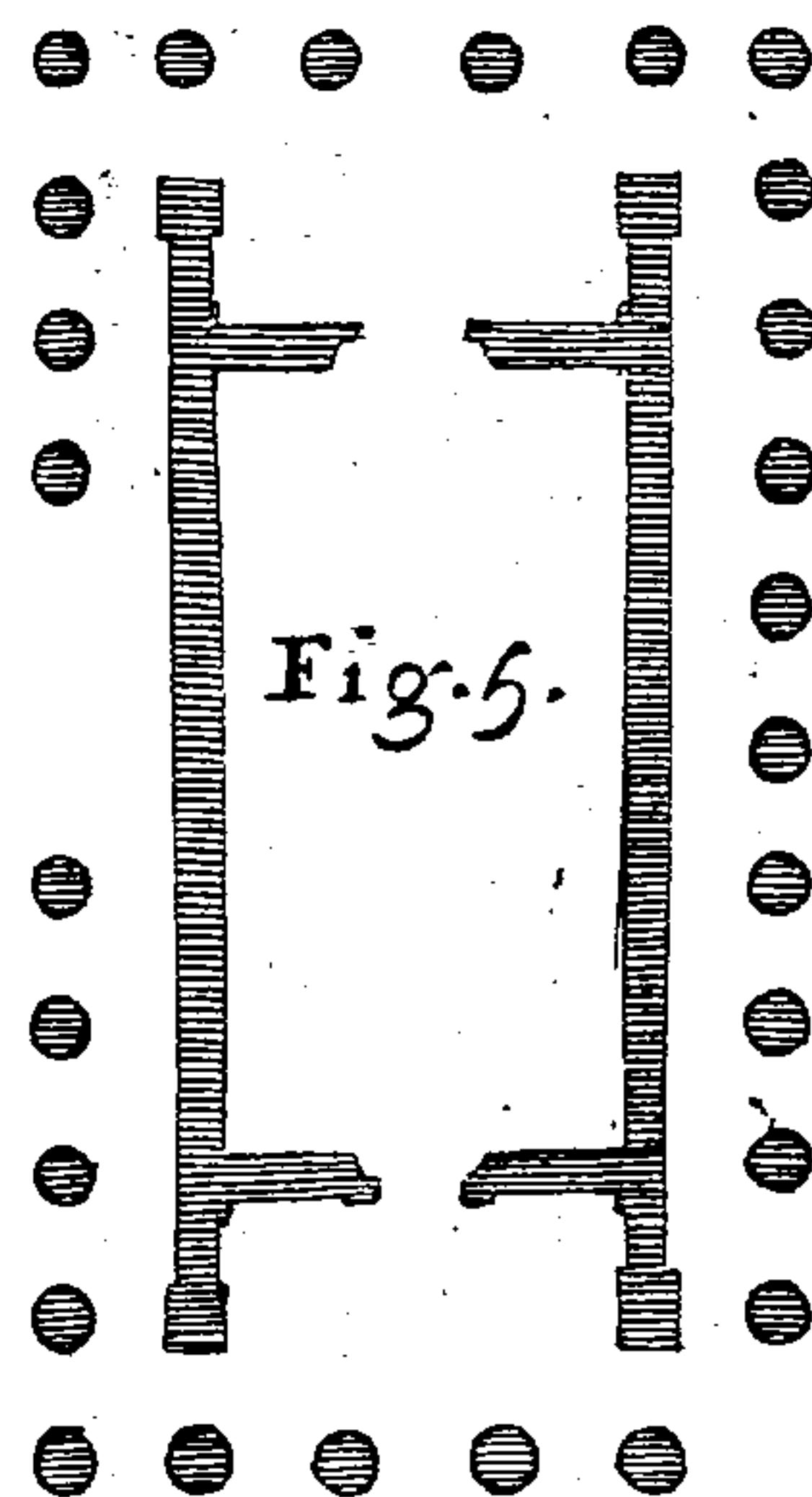
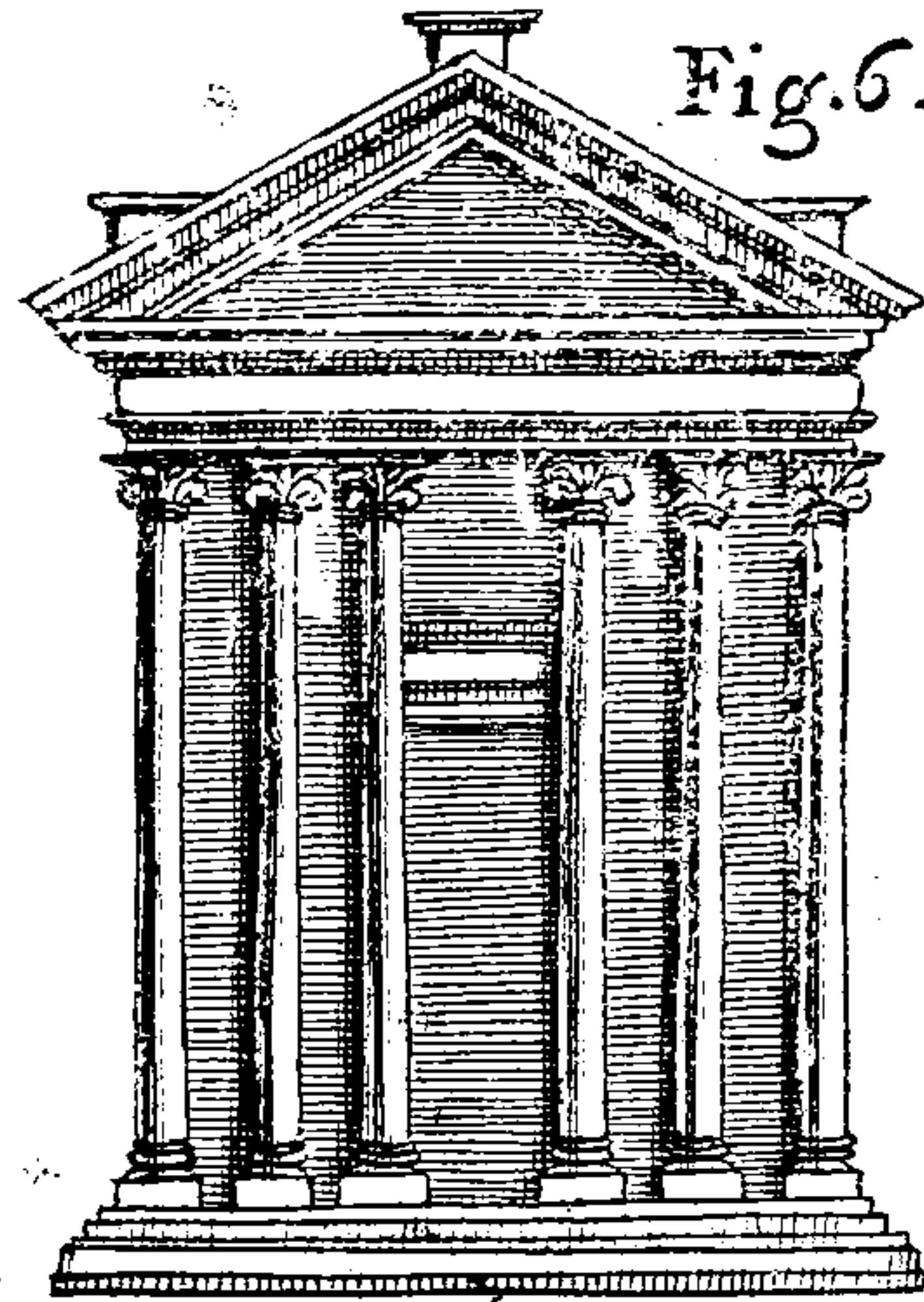

Fig. 5.

& magnum foramen, sive fenestram relictam, unde unicè Cælum intueri, & auguria capi possent; ut observare est Romæ in celeberrimo Pantheo, ac in templo Romuli, aut falsi alterius numinis, quod adhuc integrum extat, & in vestibulo Ecclesiæ SS. Cosmæ, & Damiani in Foro Boario.

Quandoquidem Gabinorum lapidum mentionem fecimus, à rectâ viâ paulisper deflectere nobis liceat, nè quid omittamus, quod explicatu dignum sit, vel eruditionis, vel lucis necessariæ accessionem facere possit. Gabinus itaque lapis ejusdem speciei est ac Albanus, quem nos Itali vocamus *Peperino*, & ex Agro Oppidi Marenis nostris diebus effoditur: quare si in denominatione placitum antiquorum sequi velimus, lapis Marenus denominandus esset, cum antiqui lapidibus, & lapicidinis nomina indiderint à proximioribus locis. Gabinus autem lapis differt ab Albano in duritie, quia iste mollior, ille durior est, utpotè qui silicea quædam frustula diversæ magnitudinis interclusa, & inhærentia contineat. Præcitatus Scamozzius observat, lapides è propriis lapicidinis avulsos, aërique expositos alios indurescere, alios verò temporis progressu se comminuere, ut se habet iste Marenus. Hæc obiter. Iterum ad Delubri explicationem revertimur, de qua, ut diximus, voce in eadem lege fit mentio.

Delubrum nihil aliud esse, nisi Sacrarium, in quo Sacra reposita asservabantur, arguere possumus ex D. Hieronymo, qui in Joelis Proph. exposit. hæc ait: *Vespasianus & Titus, Romæ templo Pacis ædificato, vasa templi (Hierosolymitani) & universa dona-*

ria in Delubro illius consecrarunt. Sacra tamen illa ædificia fuisse communior sententia est, quæ plures Deorum cellas templo additas, ad instar nostrarum cappellarum continebant. Illorum definitionem affert Quintus Asconius, qui asserit Delubra esse, multarum ædium conjunctionem sub uno tecto à diluvio pluviarum munitarum. Plura, si libet, vide apud eruditissimum Gothofredum ad dictam l. 25. *de Paganis.*

Pro Delubri exemplari affertur à nobis præfatum inclytum Pantheon, quod Plin. *lib. 36. cap. 15.* Jovi Ultori ab Agrippa factum, Dion verò *lib. 53.* ab Agrippa perfectum asserunt, atque cum simulacris Martis, & Veneris, multas, & penè omnes Deum imagines eundem posuisse; ad quas conciliandas auctoritates cum Nardino *lib. 6 c. 4.* proferre valemus templum longè antiquiùs, quàm porticum, ædificatum fuisse, ut ipse architectonicus ordo demonstrat; nam porticus meliori formâ constructa, imò à templo distincta intuentibus clarissimè apparet. Visuntur adhuc tam intus, quàm extra nonnullæ cellulæ, in quibus ipsorum Deorum imagines antiquitùs collocatas fuisse, credibile est. Idcirco non solùm Ichnographiam, & Orthographiam, sed etiam Scenographiam ejusdem exhibere voluimus, ut qui Romam non inviserunt, figuras observando, suæ curiositati indulgere valeant, ut in Tab. II. sub Fig. 1. 2. 3.

Coopertis igitur templis, ut supra narravimus, cum nullum ampliùs fanum inter, & templum discrimen esset, fani vocabulum sensim obsolevisse, illudque templi mansisse credimus. Eorum verò templorum formæ à Vitruvio

truvio *lib. 3. cap. 1.* in octo dividuntur species; nempe in Antes, Græcè *πρόστυλον* deinde Prostylos; Amphiprostylos, Peripteros, Pseudodipteros, Dipteros, Hypæthros. Singulas has ædium species jam in annexis Tabulis expono.

In Tabula III. Fig. 1. exemplar est Antis, quando scilicet in Ædificii fronte erunt ante parietem, & in medio duæ columnæ, ac super iis tympanum. Eadem Fig. 1. denotat Ichnographiam cum parastatis in fronte, & in angulis, ac duabus columnis in medio, videlicet ubi sunt duæ literæ AA. est columnarum locus: BB. parastata. Figura 2. repræsentat Orthographiam cum eisdem parastatis, & duabus columnis, ac tympano C.

Prostylos ejusdem structuræ est cum Ante. Addendæ tantum sunt in utroque angulo anteriori binæ hinc inde columnæ, hoc est, altera quæ ad frontem, altera quæ ad latus spectet, locandæque sunt ante angulorum parastatas, ut Figuræ 3. & 4. satis abundè indicant.

Si unica facies templi ita ornetur, vocatur ædificium Prostylos, ut indicat Fig. 3. lit. A. si verò etiam in adversa partè simile ornamentum excitetur, ut in eadem Fig. lit. B. ædes dicitur Amphiprostylos.

Peripteros, quod latinè circumcirca alas habens sonat, columnis quaquaversum cingitur, itaut in fronte sex assurgant, totidem in postica parte: in lateribus verò (exclusis duabus, quæ frontibus etiam communes sunt, utpotè in angulis positæ) octo utrinque. Inter columnas, & parietem interjacet Ambulacrum. Dilucidè omnià videbis in Fig. 5. & 6.

Pseudodipteros est, quando in fronte sunt duo ordines columnarum, ac in unoquoque ordine columnæ num. 8. In lateribus verò quindecim, angularibus computatis, ut Figura 7. & 8. exhibent: Ichnographia non est integra ob loci angustiam. Orthographia frontem, ac intercolumnii spatium, & ambulacra demonstrat.

Dipteros duabus alis; hoc est duplici columnarum ordine circumdatur. Differt ab antecedenti eodem prorsus modo, ac Prostylos distinguitur ab Amphiprostylos; Dipteros enim tam in fronte, quam in adversa parte, hoc est in postica, octonas habet columnas: Pseudodipteros verò tantum in Antica parte, & in lateribus, columnis ornata est.

Hypæthros itidem duplici ordine columnarum construitur, decem pro quolibet ordine in fronte; servatque eandem regulam ac Dipteros. In interiori verò parte duplicem habet ordinem columnarum à parietibus distantium, ita ut inter columnas, & parietes ambulacrum remaneat; medium verò sub dio sinè tecto est, ut apparet ex Tabula II. sub Fig. 4. quæ trunca remanet ob loci angustiam. Fig. 5. quæ Orthographiam repræsentat, frontem & deambulacra denotat.

Huc usque Vitruvius templorum formas quadrilateras, ac similes descripsit: in *lib. verò 4. cap. 7.* breviter differit de rotundis templis, quæ in duas dividit species, nempe in Monoptera, ac in Periptera, quorum primum sinè cella est, secundum cum cella; utraqüè verò columnis circumdata, uti Philader explicat in *adnot. ad lib. 4.* ejusdem Vitruvii *cap. 7.* cujus hæc verba: *Cæli naturam imitati veteres*

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

constructi nobis transmisit, de quo suo loco. Interim audiamus Plinium easdem Basilicas describentem, qui lib. 6. epist. 33. *Sedebant, inquit, Judices centum & octoginta, ingens utrinque Advocatorum, & Adstantium corona latissimum Judicium multiplici circulo ambiebat. Ab hoc Stipatum Tribunal, atque etiam ex superiori BASILICÆ parte, quæ feminae, quæ viri, & audiendi quod erat difficile, & quod facile, visendi studio imminebant;* unde Seneca de Ira lib. 3. c. 33. *fremitu judiciorum Basilicæ resonant.* Postea cum à Senatoribus, qui illuc veniebant, vel à Judicibus, qui ibi omnis generis causas cognoscere, vel ab hominibus peritis, qui clientibus inibi de jure respondere solebant, locus vacaret, Mercatores ibidem, ac Nummularii negotiari cœperunt; quod innuit Basilica Argentariorum, in octava Urbis Regione, de qua meminit P. Victor; nisi potiùs dicendum, quod Mercatores ad Basilicarum formam construxerint loca, in quibus convenire possent, ut etiam hodie in aliquibus Civitatibus, & præcipuè in maris Portibus obtinet.

Quare eisdem locis ad Basilicarum formam constructis Basilicæ nomen Priscos indidisse conjecturari haud temerè potest. Novemdecim Romæ Basilicas fuisse idem Victor narrat. Locus verò ubi Tribunalia stabant hemicycli formam retinebat, quare ab ipso Tribunali Tribunæ nomen sortitus est, qui etiam ab aliquibus Absida dictus fuit, de qua voce S. Paulinus in Epist. 12. ad Severum, ait: *Sed de hac Absida, an Abside magis dicere debuerim, tu videris; ego nescire me fateor, quia hoc verbi genus nec legisse remini-*

scor. Isidorus lib. 15 c. 8. *Absida, inquit, Græco sermone, Latinè interpretatur lucida, eò quod lumine accepto per arcum resplendeat. Sed utrum Absidam an Absidem dicere debeamus, hoc verbi genus ambiguum quidam Doctorum existimant.* Præbuit etiam hæc eadem vox altercandi occasionem inter Orthographiæ Professores, an cum B. vel P. scribenda sit. Joannes Gerardus Vossius in suo Etymologico asserit scribendam esse cum B. suamque opinionem variis rationibus fulcit, cui obstat Claudius Dausquius in sua Orthographia, per P. pingendam contendens. Quare cum Grammatici certent, & adhuc sub Judice lis sit, Orthographiæ studiosis relinquimus dirimendâ.

Verùm Basilicæ, unde diverteram, ut evaderet amplior, intus à lateribus antiqui addidère unicam Porticum, deinde duplicem. Insuper & ante Tribunal transversam Navim, quam aliquando bifariam adinstar Porticûs cum columnis diviserunt, hancque Causidicam denominârunt, quia in ea Notarii, & alii Causarum Patroni conveniebant: quare Navis hæc literæ T. figuram repræsentabat; & ut commodior evaderet, exteriores superaddidère Porticus in Servorum usum. Has prope Forum Basilicas antiquis construere solemne erat, & ad meridiem fronte aspicientes, ut in eas hyeme sinè ulla temporis injuriâ Negotiatores se conferre possent. Earum latitudines nec minus quàm ex tertia, neque plus quàm dimidia longitudinis parte constare solebant. Fenestræ quoquè ad lumen uberiùs excipiendum, satis amplè patebant, ut litigantium commodo in perlegendis, examinandisque tabellis consuleretur.

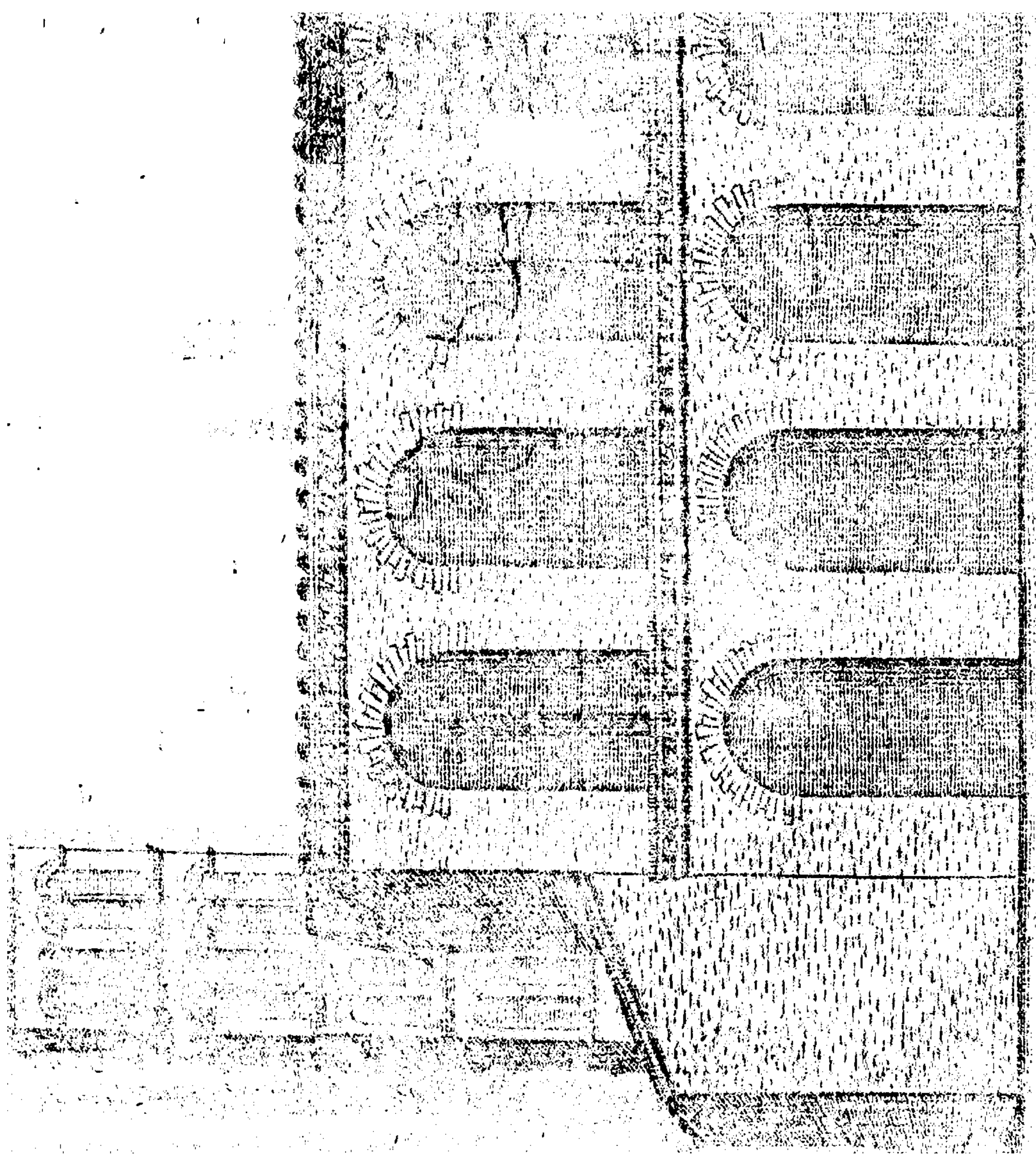
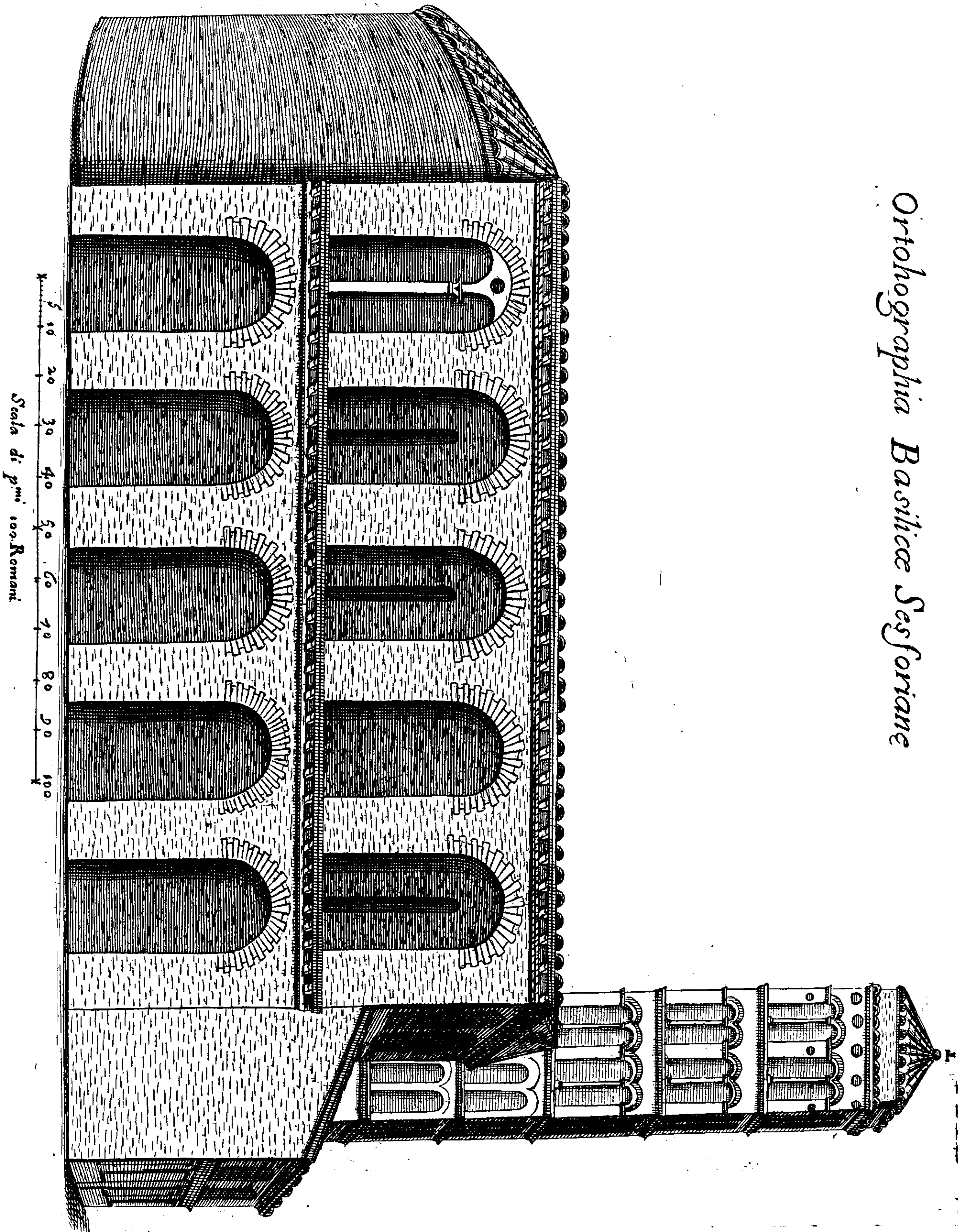

Fig. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Fig. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

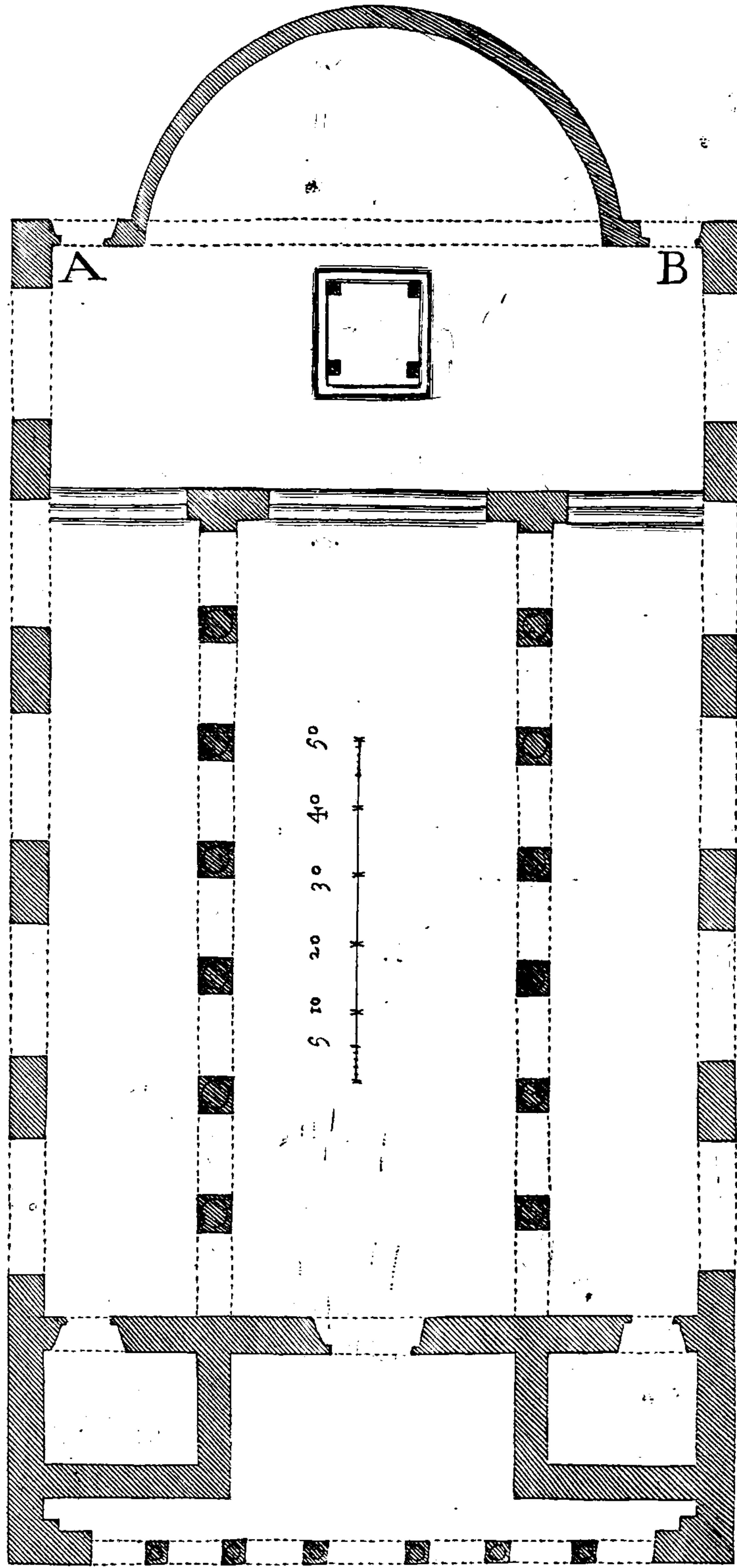
Orthographia Basilicæ Sessorianæ

Scala di pmi 100. Romani

TAB. IV.
Ichnographia Basilicæ Sesforianæ

Prisci etenim Christifideles in ædificiis construendis Gentilium imitatores, ad eorum similitudinem sacra, templa erigebant, vel ab Ethnicis jam erecta, ab omni profanæ superstitionis labe expiata, divinos in usus aptabant, ut innuit Aufonius in gratiarum actione pro Consulatu: *Basilica olim negotiis plenæ, nunc votis pro tua salute susceptis.* Et Isidorus Originum lib. 5. *Basilicæ prius vocabantur Regum habitacula, nunc autem, ideò Basilicæ Divina templa nominantur, quia ibi Regi omnium Deo cultus, & sacrificia offeruntur.*

Supradicta Architectonica præcepta observata animadvertimus in Basilica Siciniana ab Ethnicis constructa, ac etiam in aliis Christianorum Basilicis, nempe Sessorianâ, S. Pauli, S. Laurentii in Agro Verano, & aliis, de quibus infrâ.

Ut autem quæ narravimus clariora sint, ejusdem Sicinianæ Basilicæ Ichnographiam, & Ortographiam sub oculos ponimus, ut in superallata Tabula I. Fig. 3. & 4.

Istius Basilicæ longitudo est pal. 85. latitudo verò 65. diameter, sive chorda hemicycli, vel absidis est pal. 44. semidiameter 28. Ejusdem absidis, quæ lit. A. denotatur, & retroacto anno diruta fuit, 24. Porticûs longitudo 68. latitudo 23. Tres in quolibet latere habet fenestras: singularem latitudo pal. 15. altitudo sesquialtera: tres istarum ad Meridiem versæ, muro clausæ sunt.

Porticus Occidentem hybernum respiciens, quatuor habet januas, quarum prior Septentrionem versus, aliis tribus minor est. In angulis quoque geminæ aliæ patebant, sicuti Ortho-
Par. I.

graphia demonstrat in dicta Tabula Fig. 4. Super porticum aderant quatuor fenestræ, superque tectum porticûs tres, quarum mediæ imminet fenestra orbicularis.

Sessoriana autem Basilica in triadeambulacra, seu Naves distinguitur, ut in Tab. IV. quæ Basilicæ Ichnographiam demonstrat. Earundem Navium longitudo à liminibus usque ad arcum triumphalem, sive Navim transversam, est pal. 118. medianæ Navis 42. lateralium 22. transversæ longitudo 86. latitudo 35. Ad ipsam per tres gradus ascenditur. In medio Altare majus assurgit cum Ciborio incumbente quatuor porphyreticis columnis. Literæ A. & B. descensum ad subterraneam Cappellam Sanctæ Crucis denotant; de qua suo loco differemus.

Duodecim magnæ columnæ è Numidico marmore Naves distinguunt, pro qualibet parte sex. Diameter absidis est palm. 68. semidiameter verò 32. Ex quolibet latere quinque magnas fenestras habet, ut Tab. V. Orthographica indicat; & sub eisdem totidem sunt arcus latitud. palm. 20. altitud. verò duplicatâ proportionem. Fenestrarum eadem est latitudo, altitudo sesquialtera. Lateralis fenestra propè absidam, quæ Boream respicit, bifariam dividitur à columna marmorea, quâ interfecatur. Reliquæ verò tres muro obductæ sunt, sive, ut verius dicam, coarctatæ, reverâ enim totus fenestræ hiatus oppletus non fuit, sed ingestis hinc inde lateribus; tantum spatii relictum est, ut in altitudine palmis viginti quatuor, in latitudine verò tribus tantummodò pateat: In quarta solummodò fenestra nullus
B aper-

aperturæ locus relictus est, sed muro penitus occupata fuit, quod contigit etiam arcubus, qui fenestris subjacent, ut ex ipsa Orthographia colligi potest, quam simul cum Ichnographia contemplare.

Porticum ante faciem Basilicæ sex columnæ suffulciunt, quarum aliæ ex Numidico, aliæ verò ex Phrygio marmore constant. Hac olim in porticu duæ aderant Cappellæ: at hodie una tantum. Neutram tamen illarum fuisse cum Basilica inchoatam existimo, sed posterioribus sæculis additam. Supra porticûs tectum, fenestræ olim amplitudinis non exiguæ laxabantur; cum altitudine pal. 30. latitudine verò 20. æquarent. Hæ tamen hodie ducto muro occluduntur. Porticum autem ingredientibus à dextris occurrit turris campanaria, quæ maximam vetustatem præferret.

Augustior est celeberrima Doctoris Gentium Basilica cum mole, tum auctoribus. Magnus enim Constantinus illam primò construxit; auxerunt verò, vel potius denuò à fundamentis in splendidiorem hanc formam, quàm modò visitur; excitarunt Valentinianus, Theodosius, & Arcadius A A A. Latius de illa disse remus in nostro tractatu, quem post præsentem in lucem edituri sumus, *De sacris Aedificiis tam in Occidente, quàm in Oriente à Magno Constantino constructis*: Nunc enim ejus structuram brevibus prosequi satis fuerit. Basilica hæc septem continet porticus, sive Naves, quinque in longum, duasque transversas: ut Ichnographia demonstrat in Tab. VI. Quinque Navium longitudo est pal. 404. latitudo verò medianæ 110. lateralium 40. In totum Basilicæ la-

titudo, comprehenso quod occupant bases columnarum spatium, est pal. 304. Ascenditur ad transversas Naves per quinque gradus, quarum longitudo est pal. 324. Singularum latitudo pal. 52. ambarum simul, comprehenso columnarum spatium, 120. In prima istarum Confessio est, sive Altare majus, & Presbyterium, sive Absis, in qua aderant viginti columnæ, inde à Xysto V. occasione restorationis asportatæ; ut scribit Severanus *De Septem Urbis Ecclesiis*. Navis medianæ columnæ sunt numero quadraginta; viginti videlicet à quolibet latere ordinis Corinthii, quarum sexdecim non sunt perfectè elaboratæ, sed in aliqua parte rudēs; aliarum verò viginti quatuor, quatuordecim ex duabus marmoris partibus constructæ sunt. In aliis Navibus totidem numero columnæ, sed minoris magnitudinis, & altitudinis. Narrat idem Severanus nonnullas ex eisdem columnis fuisse desumptas ex mole Hadriana. Perfectò in omnibus non apparet eadem Architectonica regula; quod etiam basibus contigit. Hinc existimo, illas, quæ politiores sunt, ex eadem mole desumptas, alias verò rudiores fuisse elaboratas ætate supradictorum Imperatorum Theodosii &c. quo tempore bonæ artes in deterius labebantur.

Facies Ecclesiæ, quæ Occidentem hyemalem respicit, quinque habebat januas; quarum media tantum aperta est; aliæ verò muro obstructæ: tempore autem Jubilæi, sive Anni Sancti ea referatur, videlicet quæ in Ichnographia signatur lit. A. Ad sinistrum latus est turris campanaria, ut lit. B. denotat. In quolibet Navis medianæ latere

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

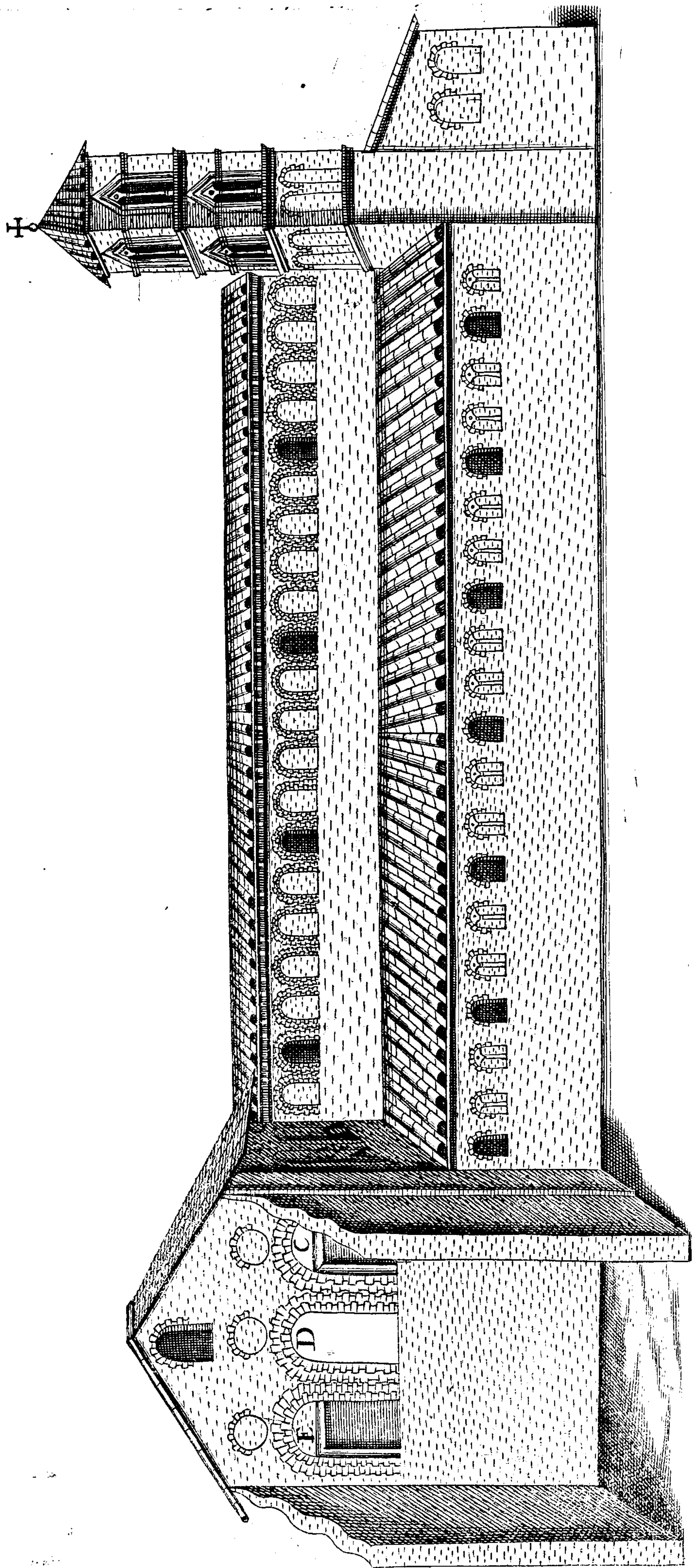

TAB.VII.

Orthographia Basilicæ S. Pauli

latere una & viginti fenestæ, quarum latitudo, oculo iudice, est duodecim circiter palm., altitudo verò duplicata; modò autem aliæ apertæ sunt, aliæ clausæ.

Nonnullæ bifariam divisæ per columnam interpositam, ut in Ecclesia Sanctæ Crucis supra diximus: totidem fenestris ornantur duæ reliquæ Naves laterales: magnitudo tamen, & altitudo illarum minor est, prout ex ipsa Orthographia argui potest, quam habes in Tabula VII. In transversis etiam Navibus, ad sinistrum ingredientium latus, aderant tres aliæ maximæ fenestæ, indicatæ per literas C.D.E, singularumque latitudo 20. circiter palmorum, altitudo verò 40. His imminuebant tres aliæ orbiculares, quarum diameter est pal. 12. Item in facie, quæ turrinam campanariam prospectat, ubi sunt lit. A. B. geminæ aliæ ejusdem cum superioribus tribus & longitudinis, & latitudinis, totidemque iis orbiculares supererant, quarum diameter est pal. 12. ut in aliis. Plagæ etiam Orientali sex aliæ respondebant cum orbicularibus superpositis, & numero & magnitudine, æquantibus eas, quas in Occidentali pariete descripsimus.

Antiquas inter Basilicas referri meritò potest vetustissima Ecclesia S. Clementis: licet enim nomine Basilicæ Nostrates illam minimè nuncuparent, attamen ob formam structuræ Basilicam refert. Insignis est hæc sacra Ædes titulo Cardinalis, referente Ugonio, ipsius S. Pontificis natalibus illustrior; asserit enim hanc olim extitisse paternam Domum S. Clementis, in qua & D. Barnabas, cùm Romam advenisset, ab eodem exceptus fuit.

Par. I.

In hac eadem Ecclesia Coelestius Pelagii sectator, præfente Zosimo Summo Pontifice, erroneum dogma (licet lusoriè) abjuravit; ut habetur in Epistola ipsius Pontificis *ad Africanos Episcopos*, data Honorio Augusto XI. & Flavio Constantino Coss. scilicet anno 417. Itidem de hac Ecclesia meminit Divus Hieronymus in *Illustrium Virorum* libro, de eodem Sancto Clemente ita scribens: *Nominis ejus memoriam usque hodie extructa Ecclesia custodit.* Quòd autem titulo Cardinalis perantiquo nobilitata sit, patet ex Epistola S. Leonis Magni ad Flavianum Episcopum CP. in ordine 24. juxta nuperrimam, ac eruditam Quæsnelii editionem; in qua Epistola cujusdam Romani Presbyteri tituli S. Clementis mentio fit. Eiusdem autem Epistolæ data est Idibus Junii, Asterio & Protogene Coss. qui floruerunt anno Christi 449. Hic obiter notandum, quod Asterius præponitur Protogeni contra communem Consulium catalogum, à diversis Scriptoribus concinnatum. Urbicum etiam Presbyterum tituli S. Clementis reperio subscriptum in Concilio I. Romano, sub Symmacho Papa anno Domini 499. celebrato. In hac eadem Basilica Divus Gregorius Magnus Homilias 33. & 38. recitavit; ac in quarto Dialogorum lib. narrat, Servulum nomine, patrimonio pauperem, sed meritis divitem, longâ correptum paralyfi jacuisse, quousque supremum vitæ diem, morbo & egestate patienter toleratis, sanctissimè obierit.

Pompejus Ugonius supracitatus *De Stationibus Urbis*, autumat Basilicam hanc à Nicolao I. Summo Pontifice fuisse restauratam, suamque elicit

conjecturam ex annexo monogrammate, in quinque locis septi marmorei inculpto, quod explicat *Nicolaus*; fulcitque ejusmodi conjecturam fatis probabili rationum apparatu. Datur tamen aliquis dubitationi locus ex ipsa literæ conformatione, quæ ad vocem *Nicolai* exprimendam trahi non posse videtur, cum litera principalis H. voci *Nicolaus* aptari nequeat. Desiderantur præterea literæ C. & L. nisi Ugonius asserat L. formari à linea transversa sub S. composita cum antecedenti hastula literæ N. Utcunque sit, invenienda adhuc erit in monogrammate litera C. Ugonii sententiam sequuntur Alemannus *de Lateranensibus Parietinis* cap. 3. & eruditissimus Du Cange in suo *Magno Glossario* in hac voce *Monogramma*, pag. 666. Ego verò divinare tento, si meam profero sententiam, dum hoc monogramma JOHANNES denotare assero: qualis autem iste Joannes fuerit, fateor me ignorare. Ejusdem Basilicæ interiorem Scenographiam exhibemus, ac Orthographiam porticûs, nec non faciei lateralis, quæ Austrum respicit, ut in Tabulis VIII. & IX. Plura de partibus interioribus dicenda forent, sed de his infra cap. 2. ubi Tabulam Ichnographicam exponemus.

Præterea pro coronide harum sacrarum Ædium, faciem templi Sanctæ Mariæ in Cosmedin, aliàs *Schola Græca*, quæ Diaconia, ac etiam Collegiata est, libuit annectere, quæque cum vetustissima sit, & in ea (uti fama est) Divus Augustinus Rhetoricam docuerit, observatione non perfunctoriâ digna est. Turris ibi campanaria visitur altitudine spectabilis, nam septem ordinibus Archite-

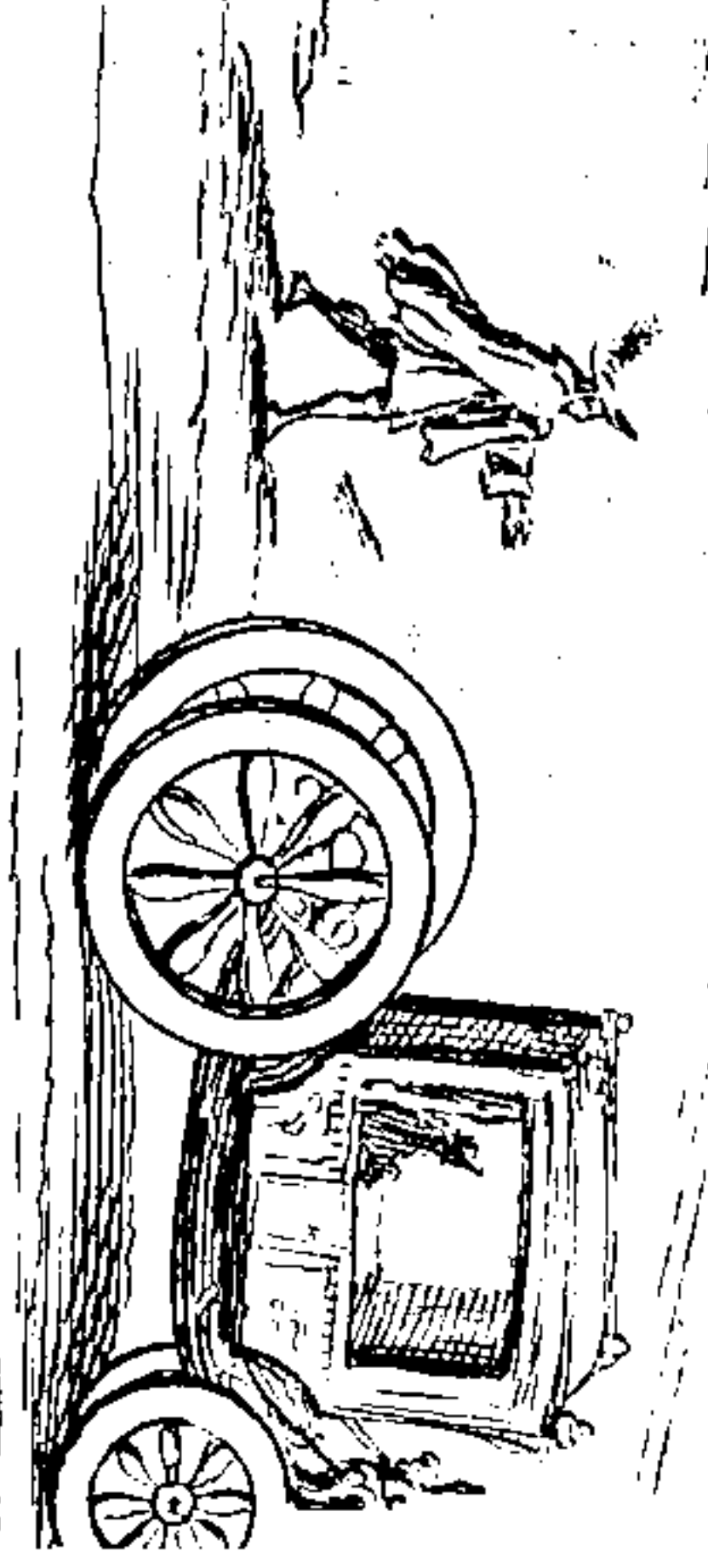
ctonicis constat, ut in Tab. X. conspici potest. In porticûs ingressu super columnis, ferrum quadratum ad columnarum concatenationem positum est, in quo nonnulli annuli ferrei, è quibus antiquitus vela suspendebantur. Qui annuli adhuc visuntur in similibus antiquis porticibus aliarum Ecclesiarum, nempe supradicti Sancti Clementis, S. Cosmati, S. Alexii, S. Georgii in Velabro, ac S. Præxedis.

De hac eadem Basilica plura dici possent, sed nolo falcem ponere in messem alienam, cum de illa amicus noster D. Abas Carolus Bartholomæus Piazza, ejusdem Ecclesiæ Archiepresbyter (Reipublicæ eruditorum ob sacras memorias, quas in lucem indefessis laboribus revocavit, ac revocare minimè cessat, fatis notus) in suo tractatu *De Titulis, ac Diaconiis EE. & RR. DD. Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium*, quem propediem Typis mandare intendit, fusè ac eruditè, ut vidimus, agat.

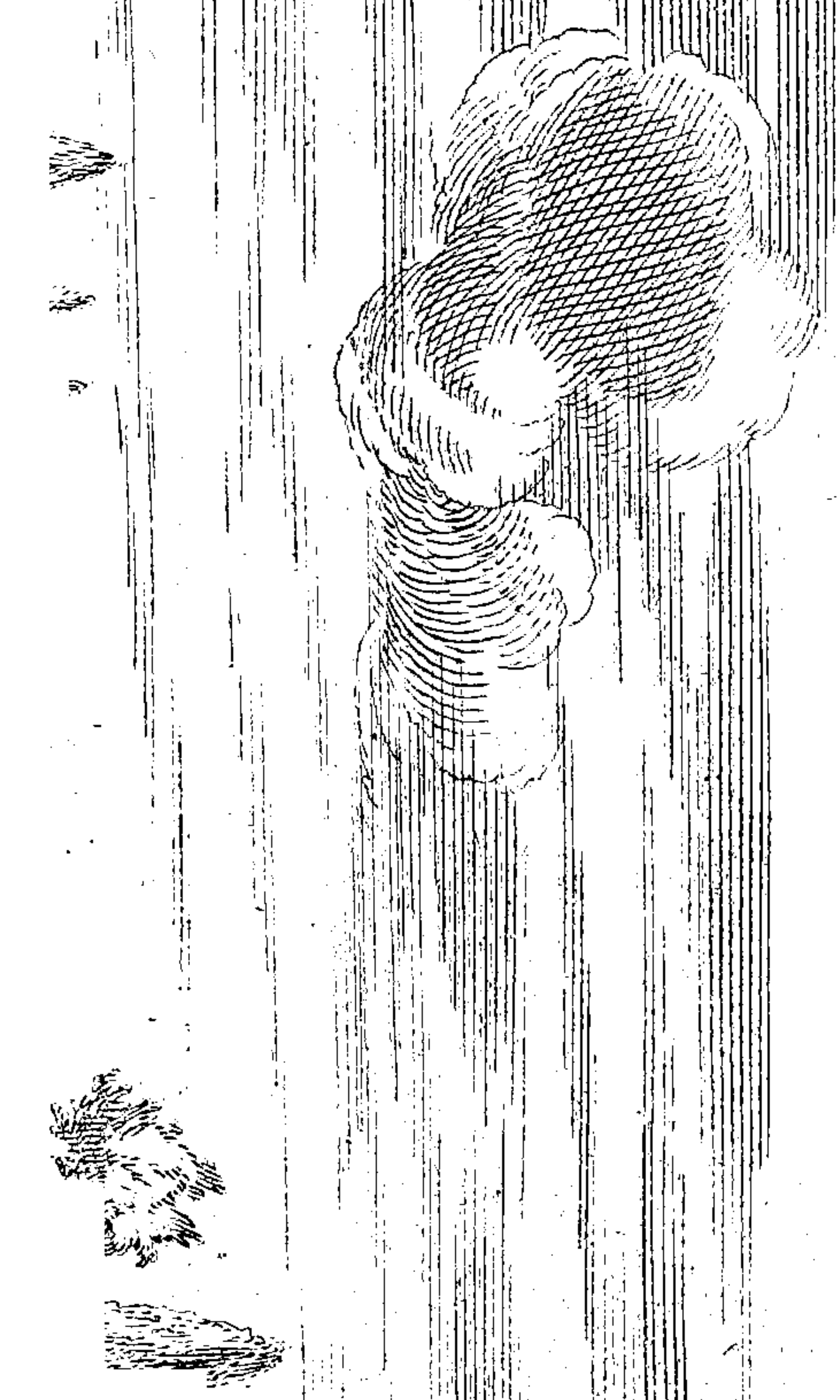
C A P U T II.

De singularibus partibus intra Ecclesias, ad sacra peragenda spectantibus.

CUM apud sacros Canones, antiquosque Auctores de nonnullis sacrarum ædium internis partibus sæpè mentio fiat, quarum cum usus jam obsolverit, ob quosdam vel in melius mutatos ritus, vel omninò sublatos, ita suadente temporum conditione, minùs propterea singulis aper- tus est, & ignotus quamplurimis: hinc nostri muneris esse duximus, nihil hujusmodi obscurum relinquere, sed
iconi-

TAB X.

conject
 mate, in
 inculp
laus; fi
 jectura
 num ap
 dubitat
 formati
 primen
 cum lit
 aptari n
 literæ C
 formari
 posita c
 N. Utc
 erit in r
 nii sent
de Late
 eruditil
Glossari
 pag. 66
 meam j
 monog
 assero:
 rit, fate
 licæ int
 bemus,
 nec nor
 respicit
 ra de pa
 rent, si
 lam Ich
 Præt
 crarum
 Mariæ
Græca,
 legiata
 cum ve
 fama el
 ricam
 perfund
 campan
 bilis, r

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

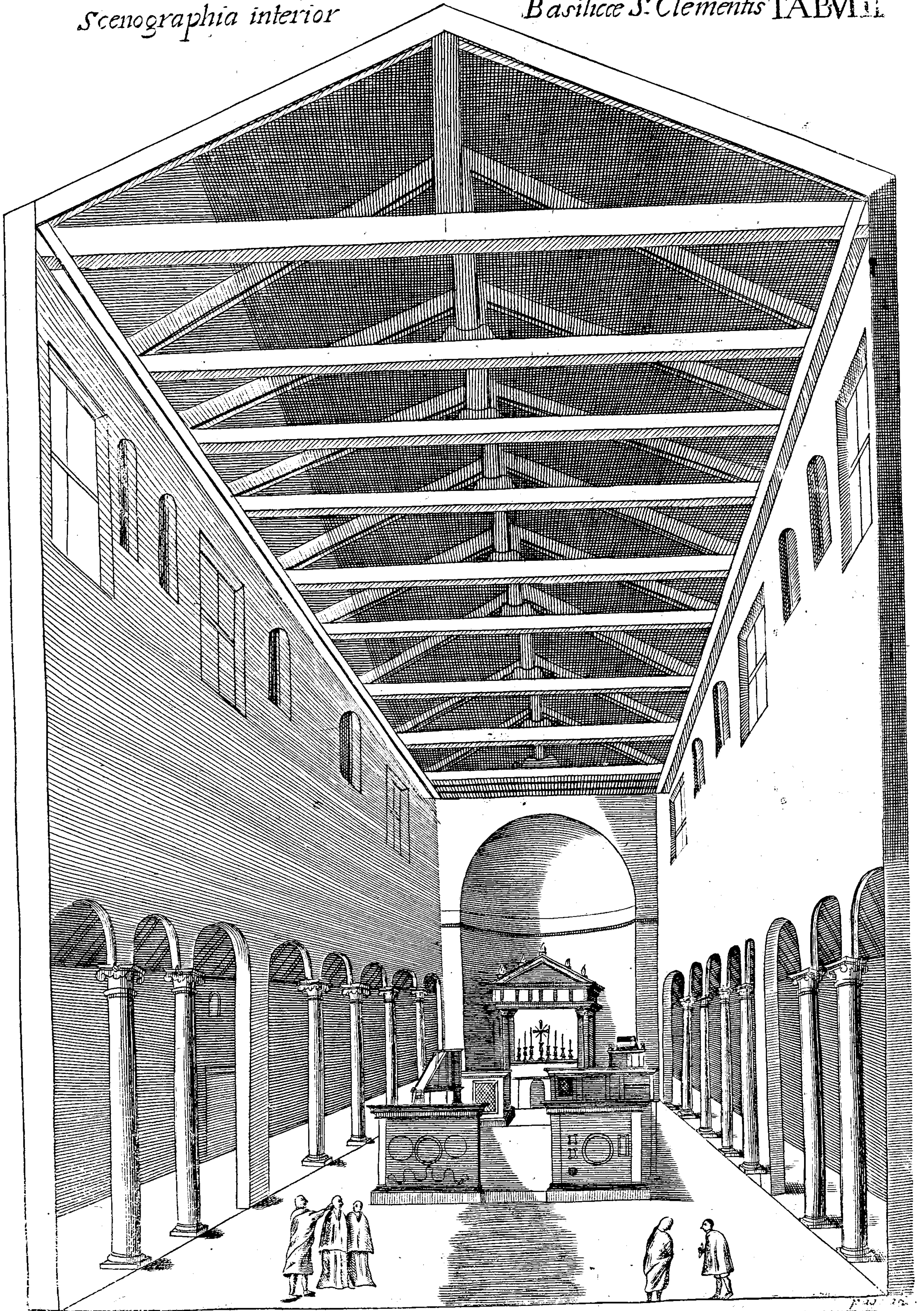
Continue

*Fair usage policy applies

Scenographia interior

Basilicæ S. Clementis TAB VII

iconibus, & descriptione congruâ partes illas exponere: quippè qui inter antiquas Ecclesiarum imagines illud potissimum inquirimus, quod ad ritus ecclesiasticos pertinet.

Majori igitur, quâ possumus, diligentia ad antiquarum Ecclesiarum declarandas partes nos convertimus. Selegimus proinde inter cæteras, quæ Romæ supersunt Ecclesias, supramemoratam Sancti Clementis, quæ inter Lateranensem Basilicam, & Amphitheatrum Vespasiani Cæsaris, ferè mediâ viâ locata est. Singulas prope modum partes adeò integras servat, ut religione, quam adhuc ingerit intuentibus, vel sola valeat priorem Ecclesiam unico obtutu explicare. Antequam tamen ad hujus Basilicæ interna, præcipuaque accedamus, aliquid de illius extimis partibus prælibabimus. Sed ad hoc præmittendum, præmonendumque omninò esse putamus (quod non tam ad hanc, cæterasque quarti, & quinti sæculi Ecclesias, sed etiam ad aliquot profana ædificia examinanda multum lucis nobis afferet) nimirum, quod labentibus jam cum Romano Imperio bonis artibus, ad barbariem adeò devenit, ut exciderent passim ex veterum Imperatorum nobilissimis ædificiis columnæ, bases, capitula arte, cultissimâ elaborata, illisque adjicerentur incondita quæque à novis illis Cæmentariis potiùs, quàm Architectis, per artis contumeliam rudi, crassaque Minervâ, coagmentata. Hinc in illis ædificiis multa reperies eodem tempore sibi adversantia, puta columnas unius ordinis, alias Corinthiis, alias Jonicis basibus, & capitulis junctas, pavementum partim sa-

cris, partim profanis inscriptionibus quâ mutilis, quâ integris stratum; unum eundemque Zophorum, aut Epistylum quâ elaboratissimum, quâ omninò barbarè excisum veriùs, quàm sculptum. Testis sit arcus ille Magno Constantino à S. P. Q. R. dicatus, in quo apertè dignoscitur sæculi ejusdem infelicitas, cum Trajani ex arcu direptas statuas, coronides, columnas, & fortassis etiam molis symmetriam inde deductam, ipsi Cæmentarii corruerint barbaris cælaturis, quas in basibus supra curvaturam arcus, & alibi collocârunt. Evidentiùs dignoscitur ex adhæsiōne operum adeò dissimilium artificum, illorum inscitia, qui ævo Constantini vigeabant, quò propiùs admoventur elaboratissimis superiorum temporum cælaturis, infelicitia postremæ ætatis anaglypha.

Quo argumento satis docemur, quantam cladem tractu temporis passa fuerit cum cæteris artibus Architectura, cum quarto nostræ salutis sæculo (quo adhuc quidam primorum ingeniorum igniculi supererant) adeò à veteri sua dignitate prolapsa jaceret.

Verùm hæc combinatio, & incompta conglutinatio uniuscujusque ordinis columnarum, epistyliorum, & omnis generis cælaturarum, quæ è collapsis Imperatorum ædificiis, & ex Idolorum dirutis templis rudes artifices recollegerant, & in novas fabricas nullâ Architectonicæ artis lege servatâ congesserant, patet quoque in quamplurimis sacris Basilicis, sicut benè advertentibus notum erit.

Ex multis aliis præcipuum exemplum sit pervetusta Basilica, Sancto Laurentio dicata in Agro Verano. In hac omnes ferè bases, capitula, & colu-

columnæ inter se discrepant. Quin & in Zophoro ambonis insculpta prominent vasa quamplurima, atque instrumenta Sacris Gentilium adhiberi solita, ut videri potest in sequenti Tab. XIII. Fig. 1. lit. C. D. Ex quo quis non arguat, marmor illud ex aliquo Ethnicorum ædificio fuisse desumptum?

Hæc igitur prænotanda judicavimus, ut cum hujusmodi dissimilium partium coagmentationes, tum in hac S. Clementis, tum in cæteris per vetustis Basilicis passim occurrant, nè harum Ecclesiarum vestibula intrantes scrupulosâ, ac inutili animadversione hæreant, sed potiùs ad utiliores præcipuarum internarum partium observationes nobiscum, si libet, procedant.

Ichnographiam itaque exponit Tab. XI. ubi lit. A. Prothyrum denotat, sive parvam porticum, in qua sunt quatuor columnæ ex Numidico marmore. Bases verò non visuntur, quia terra eas obruit. Duæ columnæ anteriores capitula habent Ionica, & invicem connectuntur ferreâ quâdam virgâ quadratâ, utramque tangente suis extremis. Excurrunt per ferream virgam annuli tres pariter ferrei, quorum ope appensa olim detinebantur vela, dum festis diebus solennioribus templa prisco ritu ornarentur. Aliæ duæ columnæ muro adhærentes, Corinthiis donantur capitulis, quibus imminent marmorea Epistylia cum Zophoris, & Coronis.

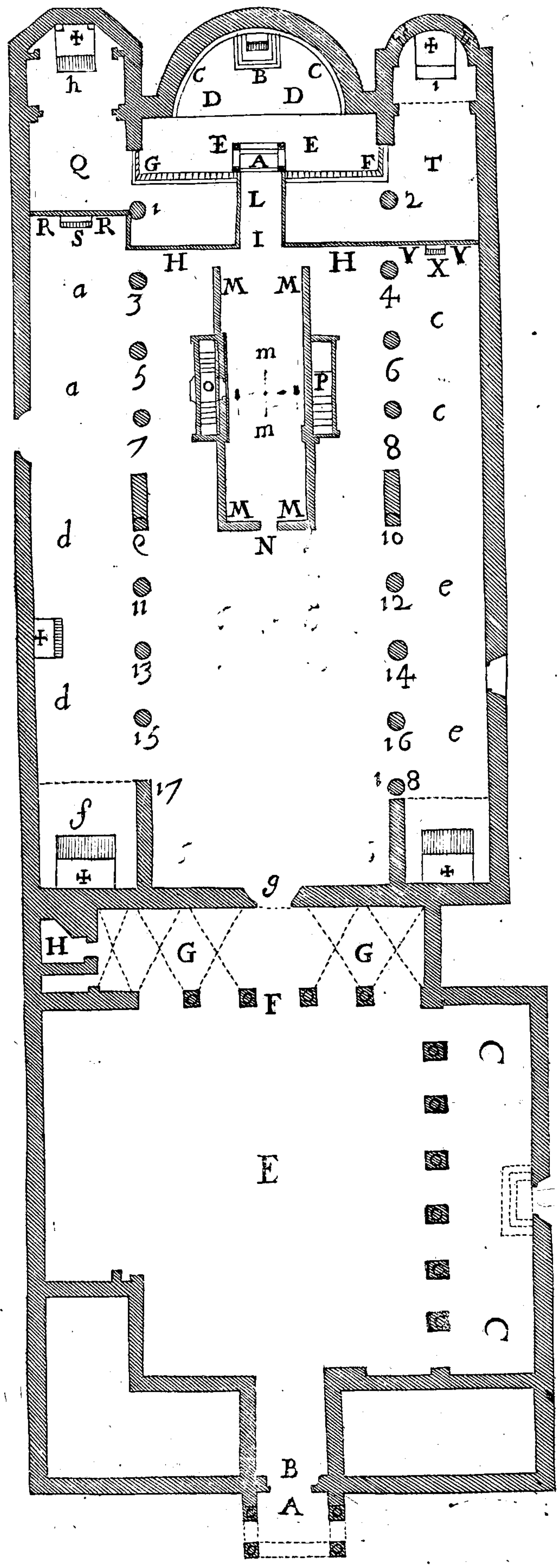
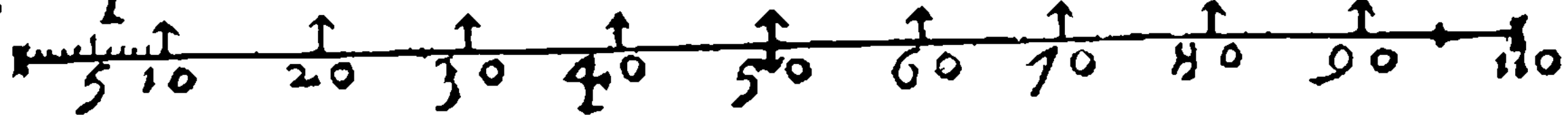
Fulcitur hisce partibus testudo, Crucis in morem assurgens, decussatâ concameratione, & picturâ olim ornata, cujus tamen vestigia tractu temporis sensim erosa, vix hodie supersunt. In interiori parte Epistylii dextrorsum

depictæ sunt aves nonnullæ, se invicem insequentes. At Epistylis imposita interiùs sunt triangularia tympana, sive frontes, marmoreis mensulis elaboratæ. Fornici denique tectum fastigiatum incumbit. Prothyri latitudo est pal. 7. longitudo verò 10. Litera B. Januam denotat latitudinis pal. 10. per quam patet ingressus ad ambulacrum longitudinis palm. 20½, ex quo itur in impluvium. Dexteram partem ornat porticus C. fenis Numidicis sustentata columnis, quarum prima post ingressum duabus è Pario marmore partibus constat. Sub eadem porticu in medio scalæ sitæ sunt D. per quas in Coenobium ascenditur. E. est ipsum impluvium longitudinis pal. 83. latitudinis 87. F. est ingressus in porticum G. ubi sunt quatuor columnæ Numidici marmoris cum Ionicis capitulis; basibus verò Doricis. Hac in porticu veteres publicè Pœnitentes adstabant, qui ad pœnitentiam admissi, palàm crimina confitentes, cilicio & cinere horridi, plorantesque, veniam ac preces ab introeuntibus exposcebant. Porticus à sinistris assurgebat, nunc demolita. H. campanaria turris, sed recentiorum temporum opus.

Tota Ecclesia parallelogrammi figuram obtinet, cujus longitudo est pal. 188. latitudo verò 103. Tribus distinguitur Navibus rudi môle constructis, & vix ullum inter se ordinem servantibus: mediana namque lata est palm. 53. dextera, quæ respectu ingredientium Boream spectat, palm. 19. sinistra, quæ ad Austrum tendit 25. Reverâ tamen hæc amplitudinis discrepantia in Navibus consultò potiùs, quàm casu servata est, cum alibi etiam reperiatur, ut modò subdam.

Dili-

Technographia Ecc. S. Clementis TAB. XI.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

sunt columnæ sexdecim, ultra octo éarundem Navium lateralium, quæ cum illis sexdecim eundem transversum ordinem constituunt, sicque in tota Basilica sunt columnæ num. 68. ex Numidico marmore, altitudinis circiter palmorum 34. Totius Ecclesiæ longitudo est palmor. 403. latitudo autem palmorum $34\frac{1}{3}$. Naves, quæ Septentrionem respiciunt, sunt in latitudine palmorum $35\frac{1}{2}$, quæ ad Meridiem tendunt, sunt palmorum $33\frac{2}{3}$.

In eadem Civitate est etiam aliâ antiquissima Ecclesia, in qua vetusta traditio extat, Sanctum Clementem, primum hujus nominis Pontificem, ibi Missam celebrâsse, ibique adhuc altare servatur, necnon columna, cui S. Petrus cymbam alligare solebat. Templum hoc tribus est distinctum Navibus, quarum mediana habet palmos 117. in latitudine; altera ad Boream $32\frac{1}{2}$, altera verò ad Meridiem $30\frac{1}{4}$. Totius Ecclesiæ longitudo est palmorum 239. cum duabus tribunis, sive hemicyclis, quæ tam in capite, quàm in pede Ecclesiæ, è conspectu invicem sunt.

Visitur quoquè in dicta Civitate, non inelegans aliâ Ecclesia sub nomine S. Xylti, quæ tribus etiam Navibus est divisa. Navis ad Aquilonem vergens, est palmorum 13. illa verò ad Meridiem palmorum $12\frac{1}{2}$.

Nolo sub silentio prætermittere, aliam pariter Ecclesiam S. Pauli *ad ripam Arni* appellatam, quæ juxta consuetam formam antiquarum Ecclesiarum tres habet Naves: illa ad Boream tendens est palmorum 16. sita verò ad Meridiem 13.

Pro coronide istius celebris, & antiquæ Civitatis alteram adduco Eccle-

siam S. Perino dicatam, quæ licèt inæqualis sit formæ, attamen in tres etiam distincta est Naves. Illa, quæ ad Aquilonem sita est, habet in latitudine palmos 18. quæ verò ad Meridiem palmos 13.

Animadvertendum tamen est, mensuras nobis traditas fuisse in brachia, solidos, & quadrinos mensuræ Pisanæ, quam ad Romanos palmos reduximus, sed non scrupulosè: & quia etiam observavimus, Naves angustiores esse propè Ecclesiæ frontem, in capite latiores, ideò scrupula omisimus tanquam minimè necessaria ad ostendendam intentionem nostram.

Allatis notitiis alias subdimus, quas nobis communicavit etiam amicus noster Abas Franciscus Blanchinus, asserens se id observâsse Veronæ in Æde Divi Petri *in Arce*, quam omnium vetustissimam dicit Panvinius in suo Tractatu *De Antiquitatibus Veronensibus*, & in qua anno Christi 513. S. Verecundus ipsius Civitatis Episcopus sepultus fuit; additque Panvinius ipse Luitprandum eandem Ecclesiam *pretiosi operis* appellare, ejusque Borealem Navem esse palmorum $27\frac{1}{2}$, Meridionalem verò $23\frac{3}{4}$.

Præter supra adductas, habemus etiam Ecclesiam S. Sabinæ Urbis, cujus Navis Aquilonaris est palmor. $22\frac{1}{2}$, Meridionalis verò palm. 29. quod aliis observationibus à laudatis amicis del Torto, & Blanchino factis confirmatur. Ulteriùs in Ecclesia S. Michaelis *in Burgo* appellatâ Pifarum, Navis Borealis est pal. 12. Australis verò 13. Idem Blanchinus in itinere, quod Româ ad patriam fecit, Otricoli animadvertit, Navem Australem latiorè esse Boreali, nam illa est pedum $10\frac{1}{2}$, ista

ista verò pedum 9. Itidem Narniæ Cathedralis Ecclesiæ Navis, quæ Meridiem respicit, est pedum 20. quæ verò ad Aquilonem tendit, 15. Adjacet tamen isti alia Navis minor, lata pedes 13 $\frac{1}{2}$, quam ille arbitratus est posterius adjectam; Frons enim, quæ triplicem habet januam, optimè connectit cum Navium structurâ, si tres tantummodò ab initio supponantur constructæ. Ex hætenus dictis colligi potest, varium fuisse usum hujusmodi construendi Naves, nam quandoque ad Boream angustiores, quandoque verò latiores erant.

At quia putamus, forsan Baronii lectionem ad dictum annum 57. n. 124. aliquibus dubitandi ansam præbere, posse, quod auctoritatibus Sancti Gregorii Nazianzeni, ac Metaphrastes, in vita S. Joannis Chryostomi demonstratur, supra Ecclesiæ porticum mulierum locum fuisse, quod contrarium esset hætenus dictis, nempe mulieres in Navi constitisse: huic moto dubio respondemus, aliquibus in Civitatibus ab Imperatoribus, & aliis Magnatibus, sacra loca, scilicet cœnobia pro conservandis virginibus Deo dicatis (quæ Ancillæ Dei antiquitùs denominabantur) constructa fuisse; ac nè ipsæ extra cœnobia, in assistentiâ ad sacra mysteria, vagari cogentur, Ecclesias etiam juxtà cœnobia fuisse ædificatas, in nonnullis tamen Architecturæ ordine immutato: cum Ecclesiæ pro communi populo recipiendo constructæ, constantem ordinem trium, aut quinque Navium retineant; aliis verò, quæ & communi populo, & virginibus Deo sacratis intervenire debebant, lateralibus Navibus duæ superadditæ fuerunt, quæ Porticus

Par. I.

denominatæ sunt, ut in illis Ancillæ Dei ad sacra visenda mysteria se recipere. Ecclesiæ similis formæ exemplum habemus prope hanc Urbem, scilicet Ecclesiam Sanctæ Agnetis viâ Nomentanâ, juxtà quam Magnus Constantinus & cœnobium, & ipsam Ecclesiam ædificavit, de qua plura dicturi sumus in nostro tractatu *De sacris Ædificiis, à Magno Constantino constructis.*

Tempus nunc est, ut post longam digressionem, quam non injucundam fore credimus, ad Ecclesiam S. Clementis, unde discessimus, gradum iterum faciamus.

Columnæ, quæ Naves formant, diversi ordinis, & lapidis sunt: quippe duæ proximiores Tribunæ sub nu. 1. & 2. sunt ex marmore Numidico; sequentes duæ striatæ sub n. 3. & 4. sunt ex Pario marmore; post has duæ aliæ sub nu. 5. & 6. sunt etiam ex marmore Numidico: item duæ aliæ sub nu. 7. & 8. pariter striatæ, sunt ex Pario marmore, quarum altitudo est circiter palmor. 30. Has columnas excipiunt duæ pilæ lateritiæ, ut sub nu. 9. & 10, latitudinis palmor. 10, antiquissimis imaginibus pictæ. Post pilas eodem ordine disponuntur aliæ columnæ sub n. 11. & 12. ex Pario marmore: item aliæ duæ sub n. 13. & 14. quarum una, idest 13. ex Pario, 14. ex Numidico marmore: sub n. 15. & 16. sunt etiam columnæ Pariæ: columna sub nu. 17. non apparet, utpotè muro inclusa: columna sub n. 18. etiam Paria, muro cohæret.

Ecclesiæ pavementum ex opere tessellato variis marmoribus affabrè elaboratum est. Area Ecclesiæ tota non est in eodem horizontali plano, sed

C

Pre-

Presbyterium, Altare majus, & vicinæ partes elevatiores sunt, ita ut ad illas ascendatur per plures gradus, quemadmodum videre est in omnibus fermè Basilicis. Clariora tamen universa hæc fiēt, si Figuram Ichnographicam denuò repetentes, singulas partes explicemus.

A. Est Altare majus sub Ciborio.

B. Cathedra Episcopalis marmorea super gradus, sub abside.

C. Confessus Presbyterorum sub abside.

D. Presbyterium à præfato confessu ita dictum.

E. Sanctuarium, sive area inter duos majores arcus.

F. Septum marmoreum Sanctuarii ad Septentrionem.

G. Septum marmoreum Sanctuarii ad Austrum.

H. Cancelli Sanctuarii, sive Presbyterii.

I. Ostium Cancellorum in medio.

L. Gradus Sanctuarii hinc & illinc dispositi.

M. Chorus marmoreus, peribolo septus, ubi Subdiaconi, Clericique minores, & Cantores consistebant.

N. Ostium Chori.

O. Ambo marmoreus ad lectionem Evangelii in parte Australi. Figurâ peculiari in Tab. XIII. exhibendum ambonem curavi, ut illius orthographica ornamenta distinctiùs expressa videri possent. Sed quoniam hinc de ambone mentio occurrit, non incongruū fore arbitramur, si præter illius Figuram, aliquid de voce, origine, & usu breviter prælibemus. Nomen igitur *Ambonis* originem sumpsit vel à Græco verbo ἀμβάνειν, quod *ascendere* significat, ut placet Panvinio; vel à

Latino *ambio*, eò quia circumquaque ambiat, ut scribit Walafridus Strabo *De Ecclesiasticis officiis* cap. 6. qui illius affert definitionem, nempe *Ambo* ab *ambiendo* sic dictus, quia intrantem ambit, & stringit. Ego verò huic subscribere minimè ausim, cum ἀμβάνειν vox sit Græca, & ab antiquis usurpata, ideoque à Latino sermone originem traxisse rationi absolum est. S. Cyprianus ambonem tribunal vocavit, ut docet Amalarius *De Ecclesiast. offic.* c. 17. Pulpitum fuit etiam nuncupatum, quia in publico statutum, ut qui ibi stant, ab omnibus videantur.

P. Ambo marmoreus ad lectionem Epistolæ in parte Aquilonari.

Q. Senatorium in parte Australi, ubi Senatores consistebant.

R. Septum lapideum Senatorii.

S. Ostium Senatorii.

T. Matronæum à parte Aquilonari, ubi Matronæ consistebant.

V. Septum lapideum Matronæi.

X. Ostium Matronæi.

a. Pars, sive locus virorum ad Austrum, nunc Navis appellatus.

b. Aula Ecclesiæ viris potissimùm destinata.

c. Pars, sive locus, aut Navis mulierum ad Aquilonem.

d. Cathecumenorum, & poenitentium virorum stationes.

e. Cathecumenarum, & poenitentium mulierum stationes.

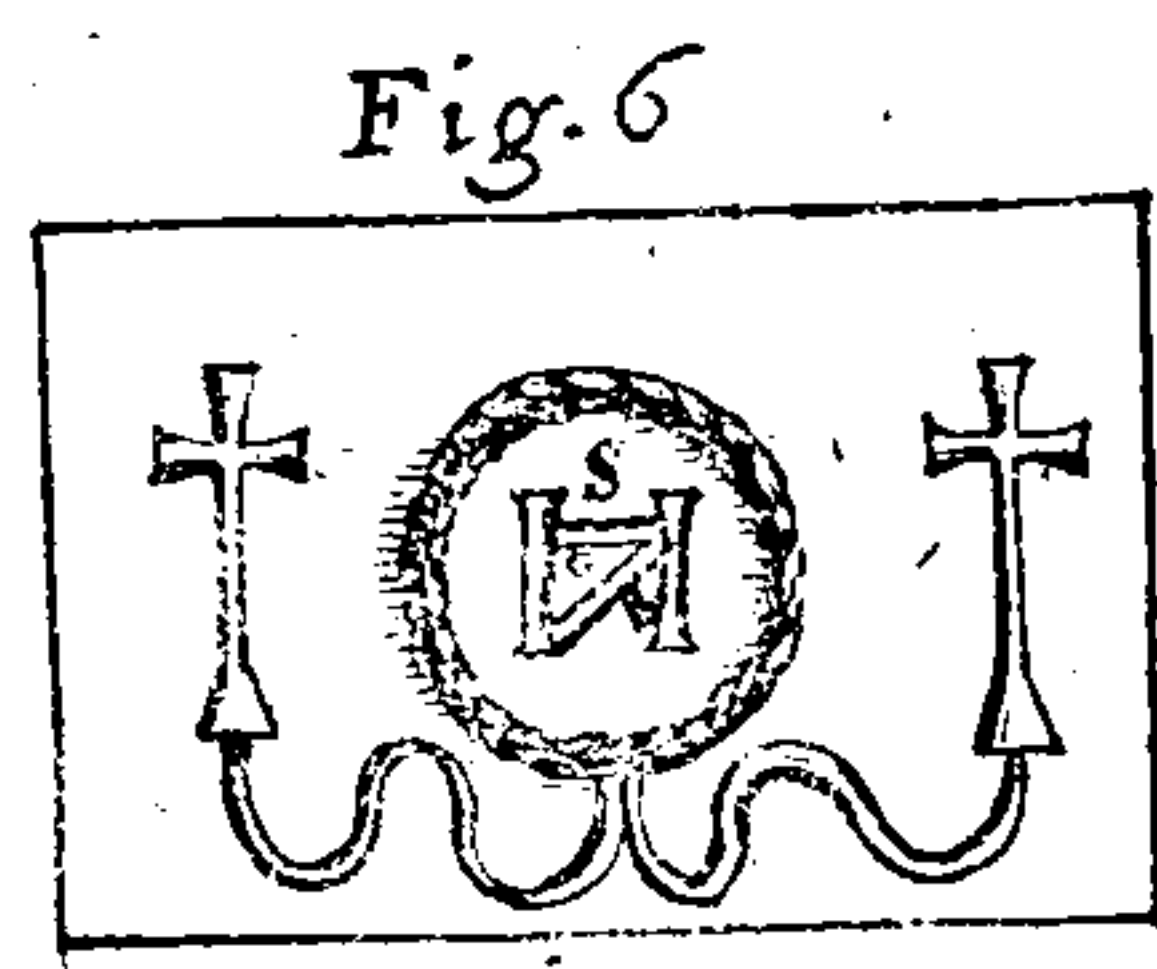
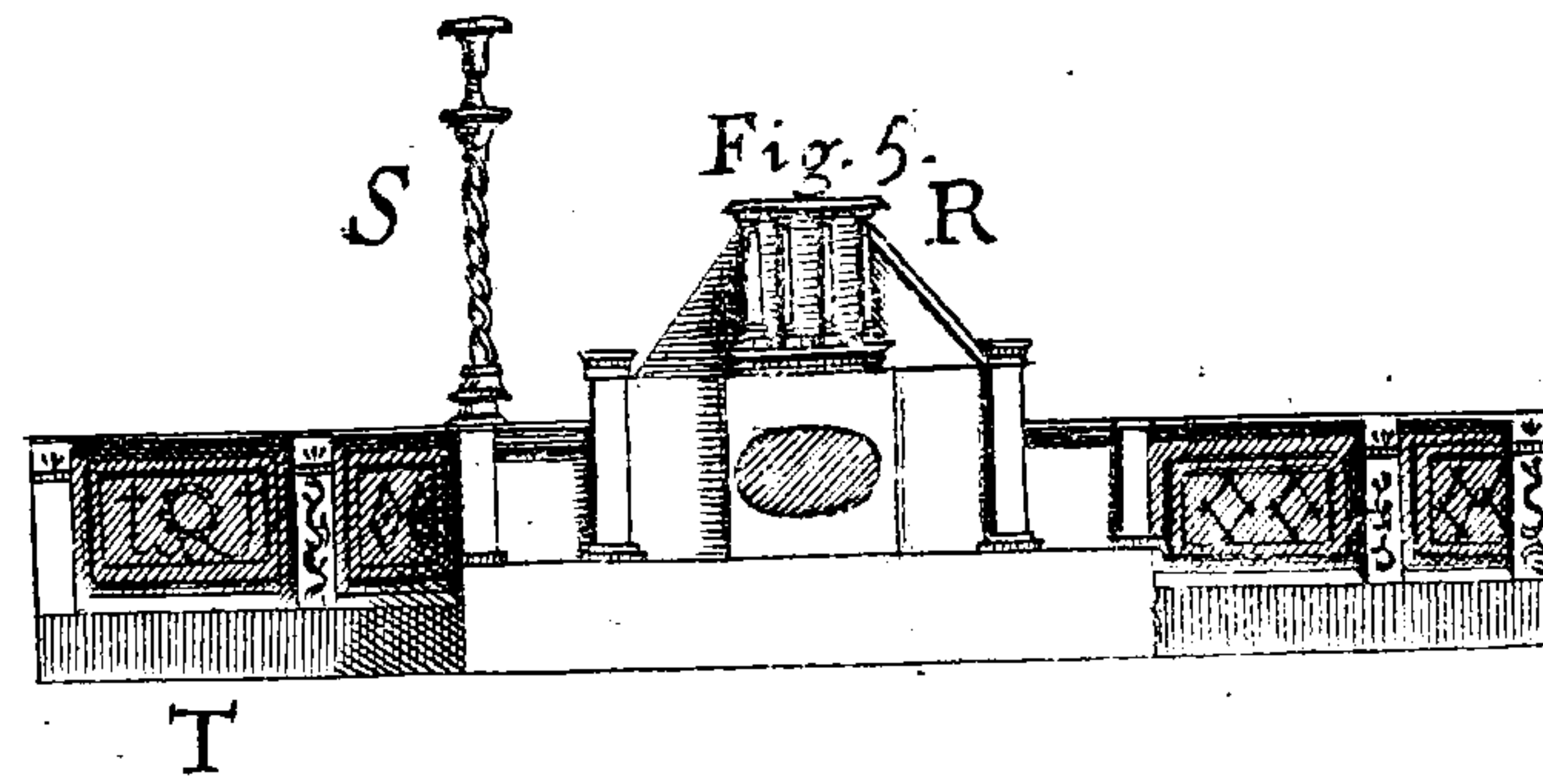
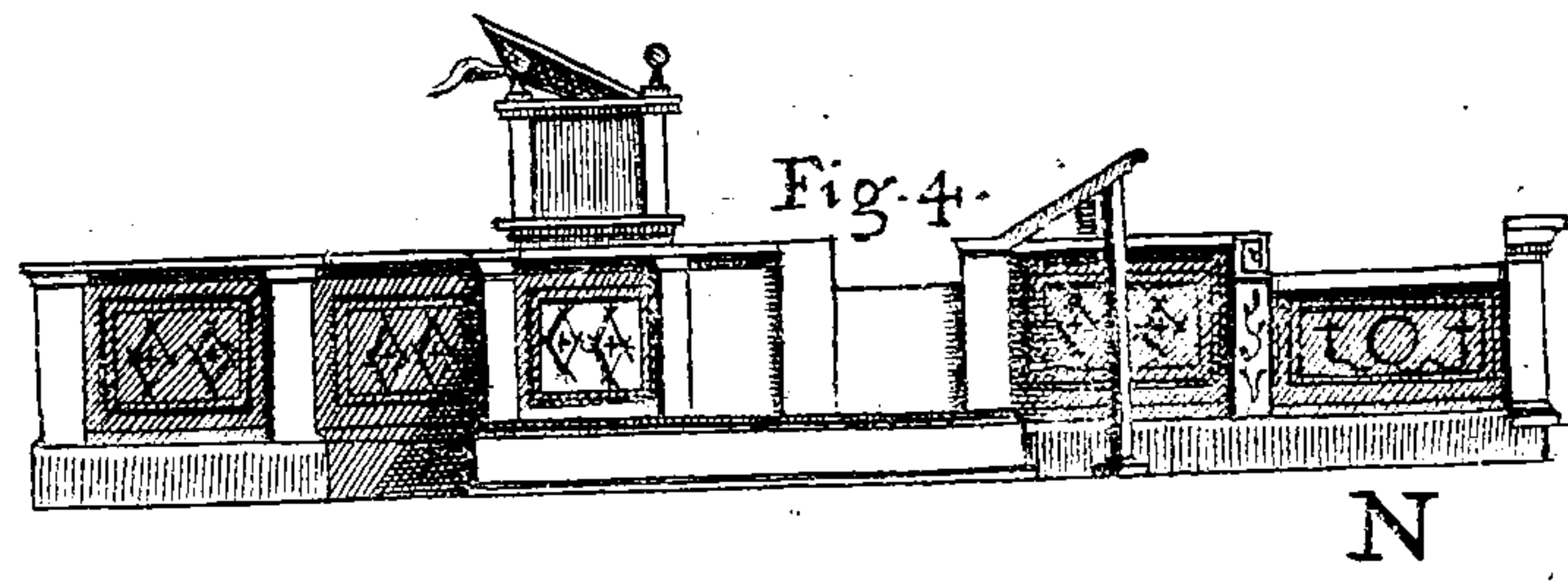
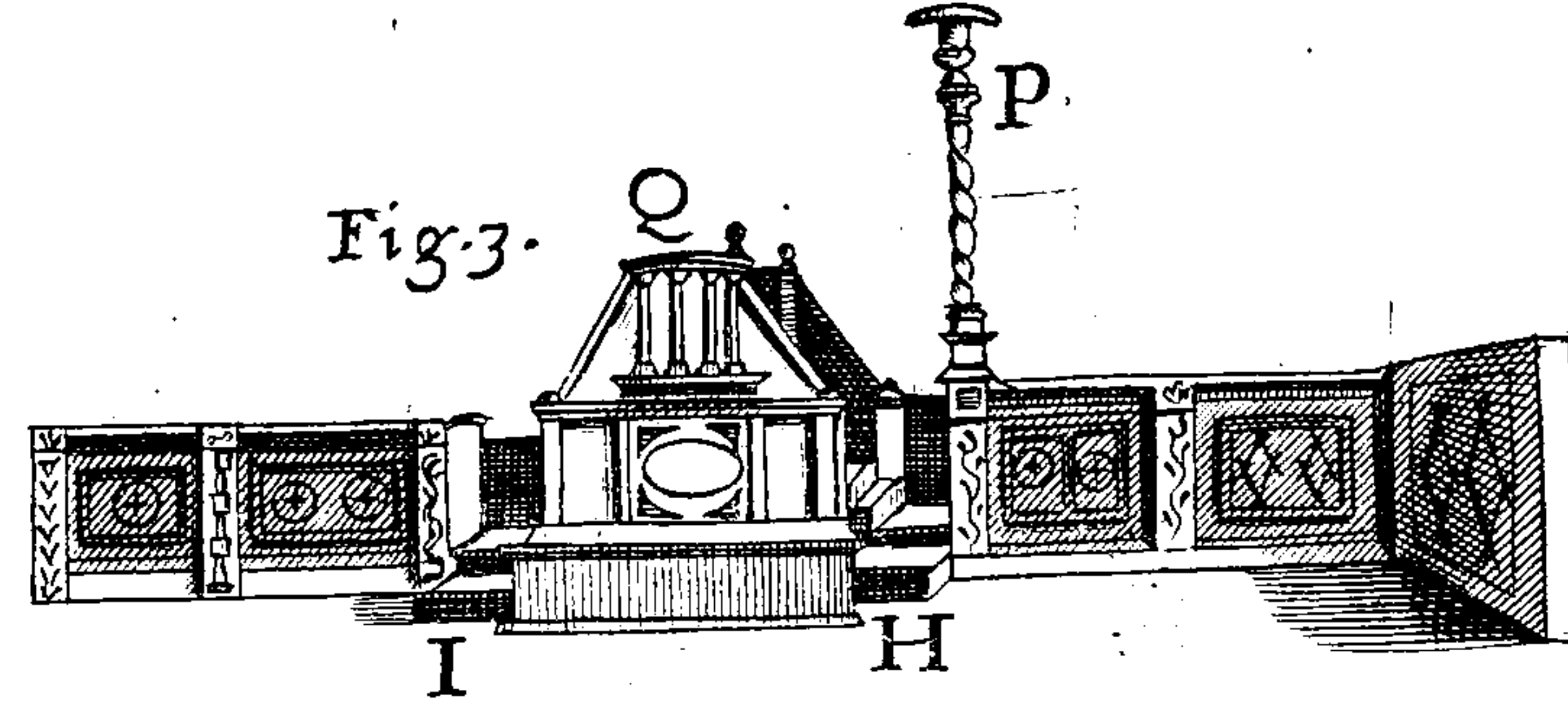
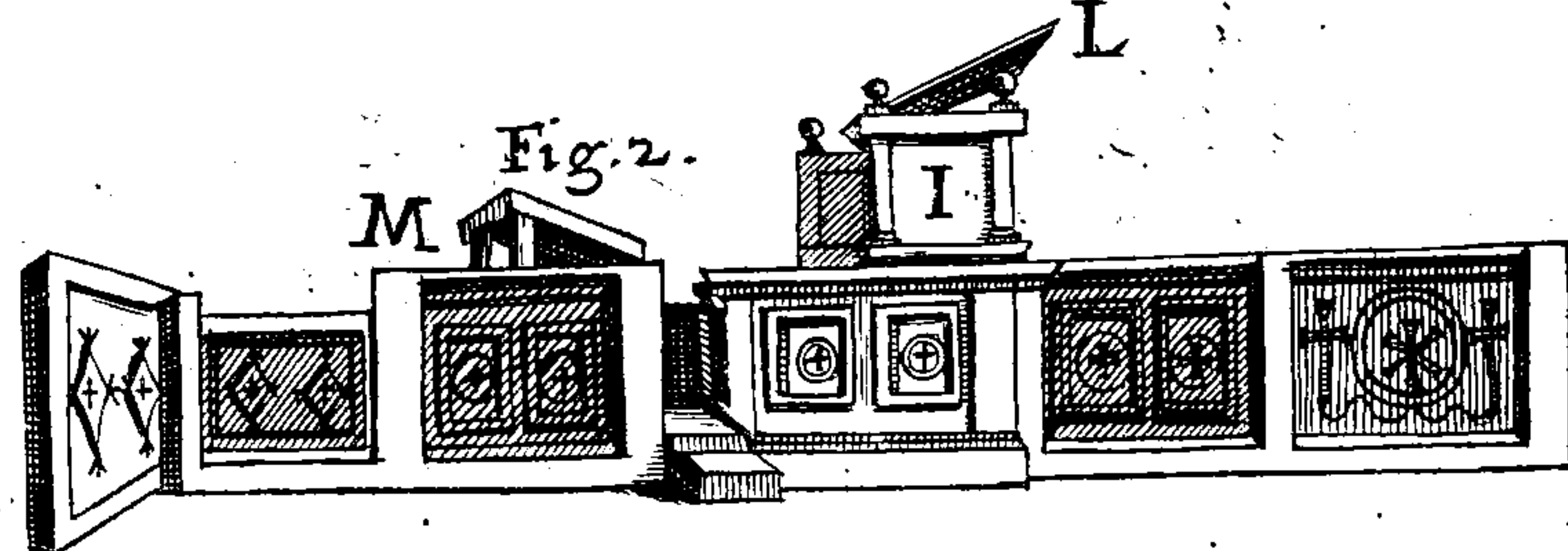
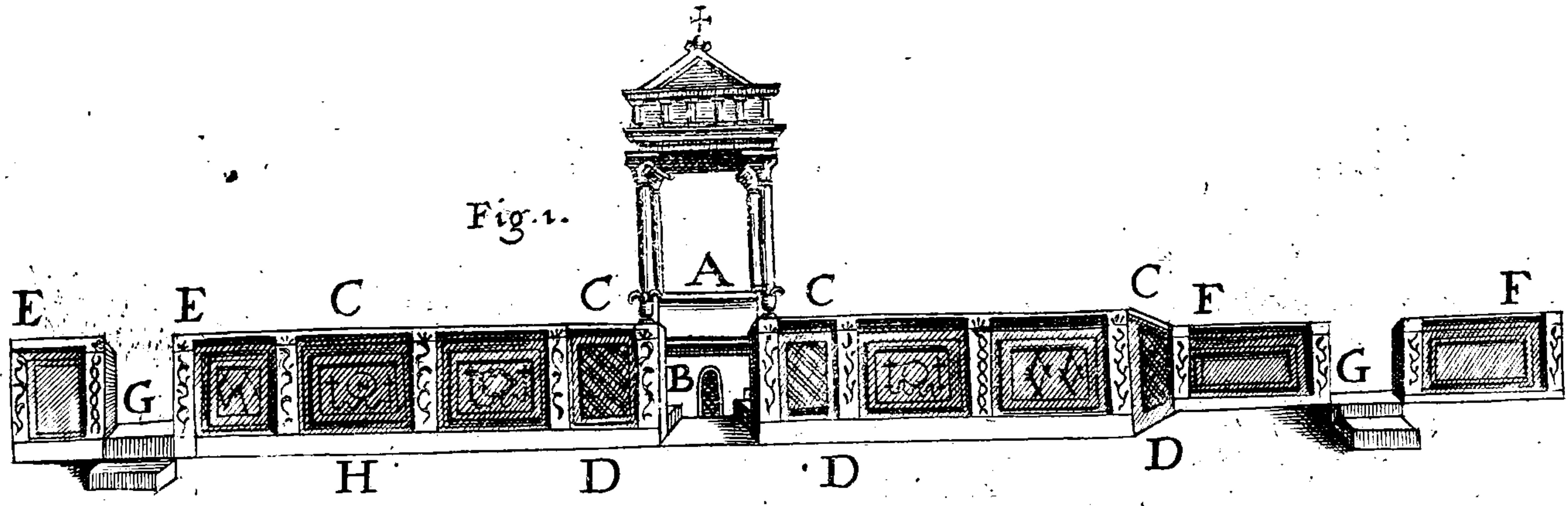
f. Secretarium.

g. Regia, sive janua Ecclesiæ ad Orientem.

h. Ubi antiquitùs Monachos constituisse aliqui putant.

i. Ubi antiquitùs Ancillæ Dei, sive sacratæ Virgines constitère, tabulas septi separatas habentes, cujus rei meminit

minit S. Ambrosius *Ad Virg. lapsam* cap. 6. *Nonnè (ait) vel illum locum tabulis separatum, in quo in Ecclesia stabas, recordari debuisti, ad quem religiose Matronæ, & nobiles certatim currebant, tua oscula petentes, quare sanctioris & dignioris &c.*

l. Demonstrat lineam, quæ à septem Cereostatis in pavimento positæ formabatur, ab Austro in septentrionem, statim atque canebatur *Kyrie Eleison, Christe Eleison.*

m. Lineam aliam ostendit, à septem Cereostatis similibus descriptam, priori ad rectos angulos incumbentem, ita ut hæ lineæ se invicem decussantes, Crucis figuram imitarentur. Accendebantur postrema hæc luminaria, ex Oriente in Occidentem disposita, post recitatam collectionem.

Ut autem omnia, quoad fieri possit, magis perspicuè intelligantur, exhibeo Orthographiam Chori, uti in Tab. XII. Fig. 1. Hic animadvertendum est, Figurarum Incisorem illarum pervertisse ordinem, quas si Lector juxtà proprium situm concipere velit, oportet ut paginam impressam, versâ illius facie ad lumen, à tergo aspiciat.

A. Est Altare majus sub Ciborio quatuor columnis suffulto. Utor autem hac voce Ciborii tanquam expressivâ, quæ licet multas significaciones obtineat, ut videre est passim apud Lexicographos; attamen in libro Pontificali tam in Magni Gregorii, quàm in aliorum Pontificum vitis, ad tegumen altaris significandum fuit adhibita: sic enim in ipsius Gregorii vitâ Bibliothecarius ait: *Hic fecit Ciborium B. Petro Apostolo cum columnis suis quatuor ex argento puro.*

B. Est locus sub altari, in quo San-

Par. I.

ctorum corpora sunt recondita. Parvula antè fenestra prominet, intus verò eleganti concameratione cellula est excitata, in qua lampades, & luminaria accendi solent in honorem Sanctorum ibi quiescentium. Ab aliquibus Scriptoribus locus ille Confessio denominatur, ut inter alios ostendit necessitudine mihi valdè conjunctus Illustris. & Reveren. D. Angelus de Nuce, olim Archiepiscopus Rossanensis, in suis eruditissimis Notis ad Chronicon Casinense sub nu. 853. Nec omitendum, aliquando nomine Confessionis intelligi locum, in quo Sacerdos consistit ante Missæ introitum, ut notat Bellet. *De divin. off. cap. 33.* qui ait: *Est locus in templo, ubi Sacerdos priusquam cantet Missam, confessionem pronunciat.* Hanc opinionem sequitur Goldastus in Notis ad c. 9. lib. 1. *Alemannicarum rerum.* Nec incongruè à Sacerdotis confessione Conditorium hoc Sanctorum corporum, sub altari situm, nomen desumpsit. In illis enim Ecclesiis, ubi tale Conditorium constructum est, locus, in quo Sacerdos recitat confessionem, cellulæ eidem imminet, quam propterea Confessionem appellârunt.

C. Septum marmoreum, quod Presbyterium claudit.

D. Lapideæ tres fenestræ, retis ad instar perforatæ, quæ Transennæ dicebantur: unde illarum observatione ingens controversia circa vocem *Transennæ* inter eruditos jam excitata, omninò posse solvi mihi videtur. Nam Vossius in suo *Etymologico* in hac eadem voce sic inquit: *Transenna quid sit, etiam inter eruditissimos homines disputatio est, quod nemo negarit, qui legerit Turbenum lib. 5. cap. 9. Budæum*

deum lib. 4. c. 19. Lambinum ad Bacch. act. 4. sce. 6. & alios, qui post illos scripserunt. In eo dissensu dicam quid ego maximè probem. Transenna est opus cancellatum, sive reticulatum, atque ut Græci vocant, δικτυωτόν, atque appellatio ex eo, vel quia aspectus transeat, contra quàm fit in corpore solido: vel quia perticæ, unde Transenna fit, se mutuò transeant, ut quæ lignis constet transversis: unde Varro in lib. 3. de RR. cap. 5. ubi de turdis loquitur, requirit perticâs inclinatas ex humo ad parietem, & in iis transversas gradatim modicis intervallis perticâs annexas ad speciem cancellorum scenicorum, & theatri. Nimis laxè Nonius Transennam interpretatur fenestram; neque enim quælibet fenestra sic dicitur, sed ubi spatium fenestræ implent cancelli, hoc est, quum fenestra, vel janua est reticulata. Unde Συρις δεικτυωμένη vocatur τοῖς ἐξδομήμοντα. 3. Reg., aliis εἶδ' ὁ δ' ἄτρητον, Polybio Συρα δ' ἄφανης, quomodo & perlucens Transennam dixit Paulinus in epist. 12. ad Severum. In Glossis legas: Transenna, κυκλῖς, at κυκλῖς idem ac κίγκελλοι, ut ex οὐρανο Pollucis, & Aristophanis Scholiaste, constat. Quare ex his colligimus, Transennam, sive Transenam dici, sive aspectus ratio habeatur, sive perticarum transversarum, ut diximus. At omnino Becmanus durius, qui ait conflare ex trans & Senna, hoc autem esse ex אַשְׁנָא, hoc est transenna, uti hoc אַשְׁנָא. Transennam propriè, ut dixi, notare opus cancellatum, sive reticulatum, indicat locus Ciceronis lib. 1. de Oratore, quem & Nonius adduxit. Huc usque de hac voce Transenna eruditissimus Vossius differuit.

Hæc Auctorum discrepantia com-

poni facilè potest solâ inspectione ecclesiasticæ hujus Transennæ. Illi enim apprimè convenit nomen operis cancellati, sive reticulati, cum per cancellos se decussantes retis in morem contexta videatur. A transitu luminis, nec non aspectus per ea foramina, Transennæ etymon colligi potuit. Fenestræ nomenclatura non ineptè illi attribuitur, cum reverà vices obeat fenestræ, tum in admittenda luce, tum in prospectu ad exteriora promovendo. Uno verbo, adjuncta omnia complectitur, quæ ab Auctoribus in opinionum suarum varietate recensebantur. Illius exemplar ab antiquis fuisse desumptum arguere non est difficile, cum plura, ut supra innuimus, prisca fideles desumpserint ab ethnicorum ædificiis, quippè quæ obvia illis, & permixta erant. Existimo igitur antiquos Romanos ligneis septis triclinia clausisse, ideoque ad illorum formam, ubi sacra ministrabantur, fideles transennâ claudere voluisse. Adhuc hodie ritus illius umbram videre est in aulis EE. DD. Cardinalium, ubi Abaci sub umbraculis positi, ligneis cancellis obvallati conspiciuntur.

E. Septum marmoreum Senatorium claudens.

F. Septum marmoreum claudens Matronæum.

G. Gradus, & transitus ad Senatorium, & Matronæum.

H. Orbiculus, in quo Monogramma est expressum, ut in Fig. 6. ampliori formâ demonstratur, de quo supra cap. 1. differuimus.

In secunda Figura ejusdem Tabulæ est septum marmoreum ad dexteram partem ingredientium Basilicam, in quo litera

I. Ambo-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

rei opportunitas poscit, ut antequam ulterius progrediamur, duplicem graduum ordinem amboni appositum fuisse demonstramus, ita ut unâ ex parte pateret ascensus, ex aliâ verò descensus. Indicatur mos iste antiquus ab Hittorio in Ordine Romano I., sic enim ritus in Evangelii lectione ab ipso describitur. *Deinde Diaconus osculans pedes Pontificis, petitaque benedictione, venit ante Altare, & osculans Evangelium, levat in manus suas Codicem, in quo lecturus est, & partem ejus in dextero humero ponens vadit ad ambonem; & procedunt ante ipsum duo Subdiaconi cum duobus thuribulis, sive uno, levantes Thymiamaterium de manu Subdiaconi sequentis, mittentes incensum, & duo Acolyti portantes duo Cereostata venientes ante ambonem dividuntur à se, & transeunt Subdiaconi, & Diaconus cum Evangelio per medium eorum. Subdiaconi autem duo cum thuribulis ante Evangelium in ambonem ex una parte ascendentes, & ex altera parte statim descendentes, redeunt stare ante gradum descensionis ambonis. Ille autem absque Thymiamaterio vertens se ad Diaconum, porrigit ei brachium suum sinistrum, in quo ponit Evangelium, ut manu Subdiaconi aperiat ei locus, in quo signum lectionis positum fuerit; inventoque loco lectionis, ascendit in ambonem in superiorem gradum, & dicit Dominus vobiscum &c.* Notanda sunt verba *in superiorem gradum*, quem nemo ascendebat nisi Diaconus, ut innuit idem Ordo Romanus alio loco, videlicet: *Subdiaconus, qui lecturus est, mox ut viderit post Pontificem Presbyteros residentes, ascendit in ambonem, ut legat: non tamen in superiorem gradum, quem solus solet ascen-*

dere qui Evangelium lecturus est. Marmoreum istum gradum omnibus in ambonibus observavi separatim ab aliis, estque in Periboli, sive Pulpiti ascensu.

Pariter hinc verba illa, in eodem Ordine sic expressa, perpendi possunt: *Subdiaconi autem duo cum thuribulis ante Evangelium in ambonem ex una parte ascendentes, & ex altera parte statim descendentes, redeunt stare ante gradum descensionis ambonis.* Audiendus est Durandus, qui lib. 4. cap. 14. nu. 10. sic ait: *In Ecclesia Romana, & in quibusdam aliis, Subdiaconus per unam viam, & Diaconus per aliam in pulpitem ascendit.* Quæ autem fuerint istæ viæ, non exprimitur. Puto igitur Diaconum per gradus, nempe per I. januam Ecclesiæ, & Subdiaconum per illos, videlicet per H. altare respicientes ascendisse: econtra in descensu observabatur; nam per illos gradus, per quos Subdiaconus ascenderat, Diaconus descendebat, eò quia brevior reditus erat ad altare; quare verba illa *Subdiaconi redeunt stare ante gradum descensionis*, sic intelligenda existimo, quod Subdiaconi sistebant ante gradum descensionis Diaconi, nempe in H. Sed unde coepimus, redeamus.

P. Columna marmorea pro Cereo Paschali.

Q. Ambo marmoreus, in quo Diaconus legit Evangelium versâ facie ad Aquilonem.

Figura 5. Septi marmorei, in præfata Fig. 3. expressi, faciem exteriorem demonstrat, ubi lit. R. indicat aliam ambonis faciem, in qua Lector ad Austrum se convertit.

S. Est item columna pro Cereo Paschali.

T. Alius

Fig. 1.

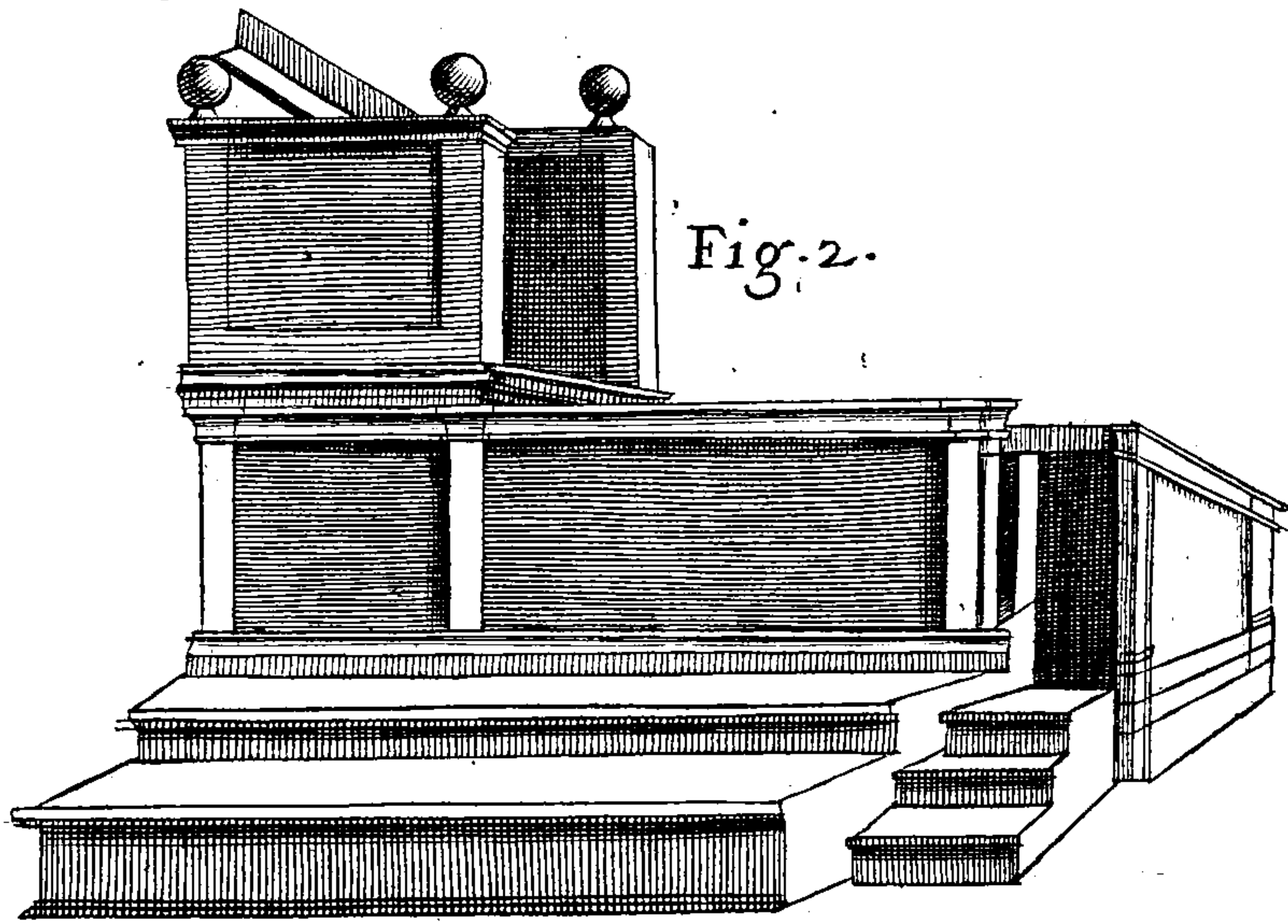

Fig. 2.

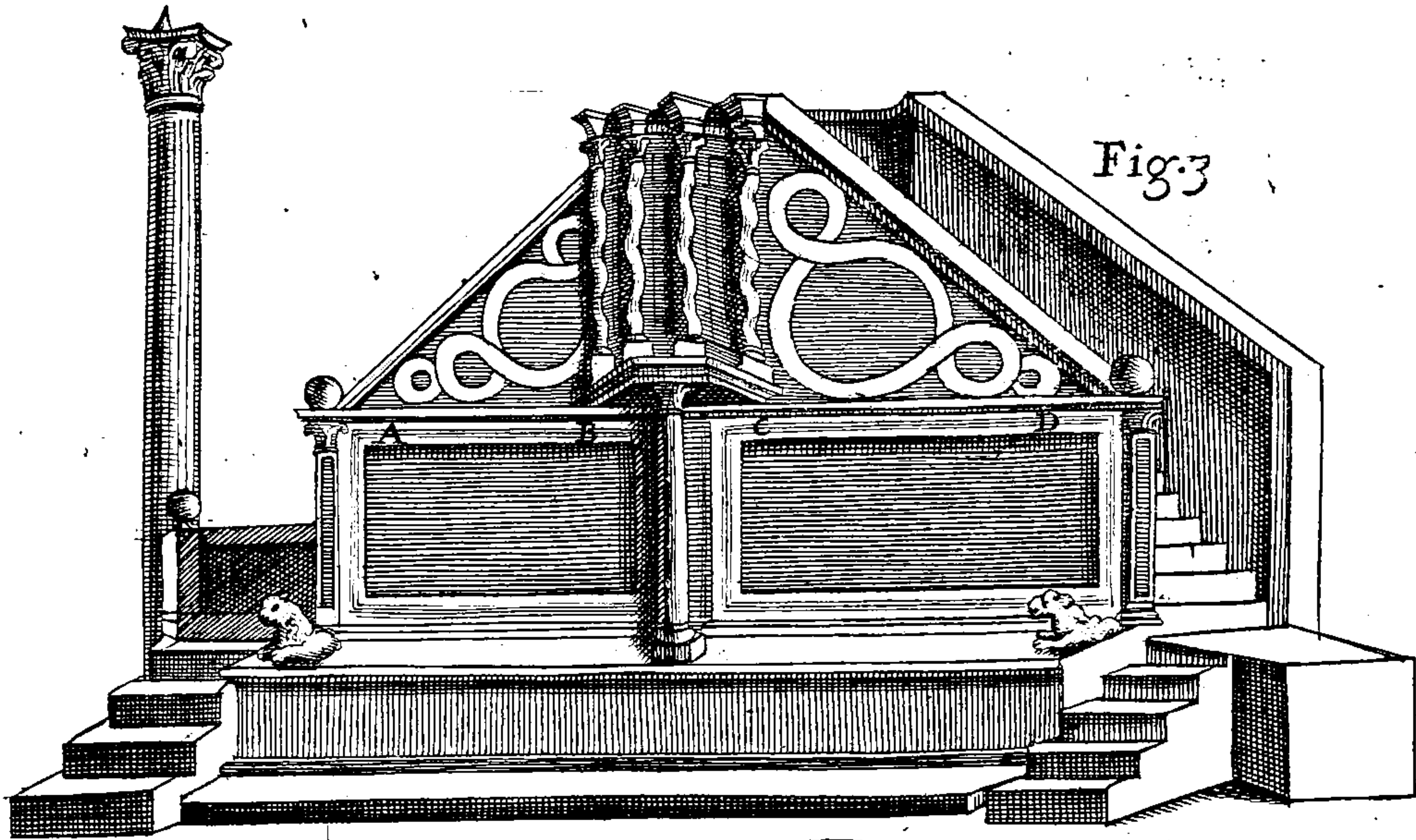

Fig. 3.

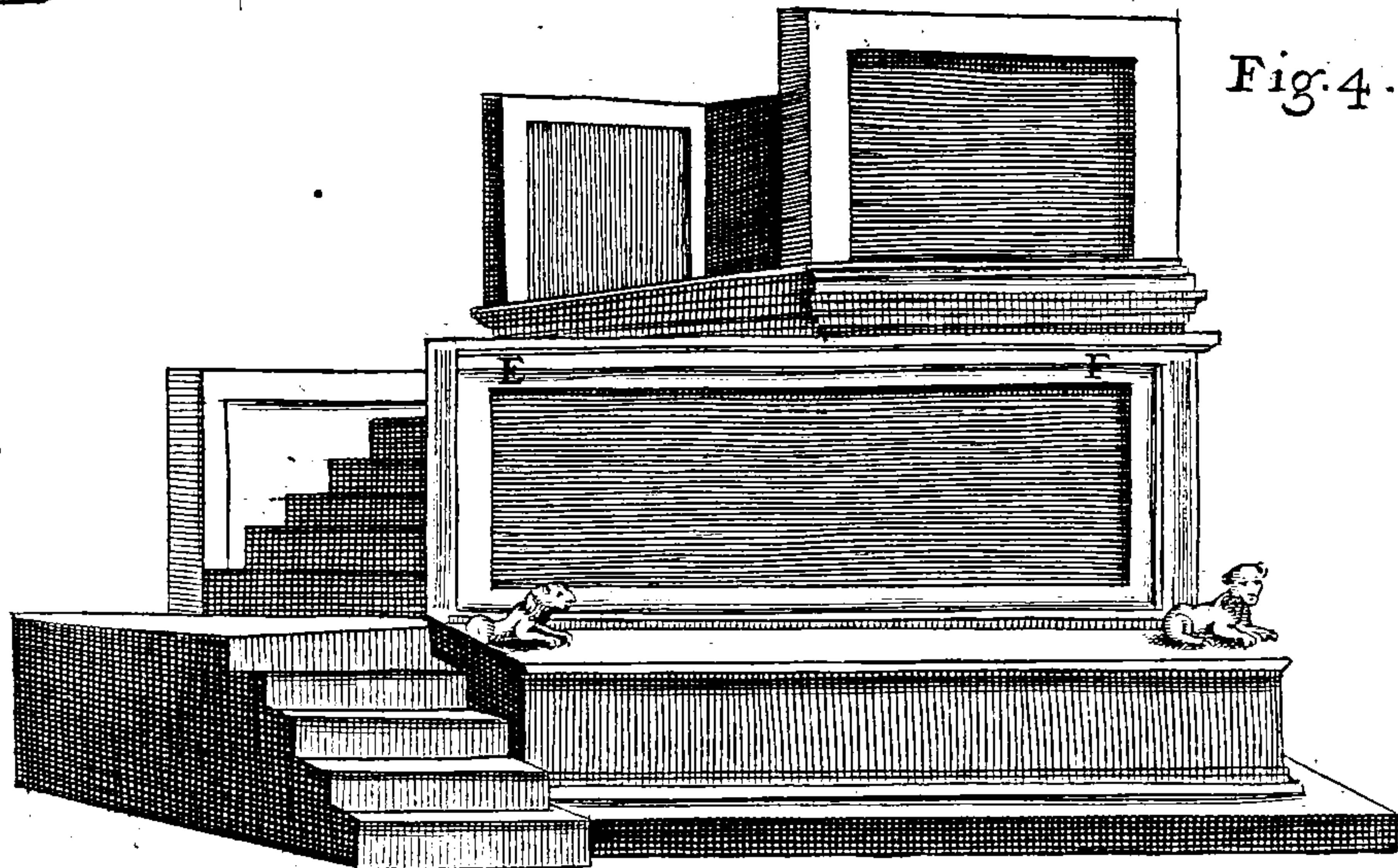

Fig. 4.

T. Alius orbiculus, in quo itidem expressum est supramemoratum Monogramma, quod in Fig. 6. ostenditur.

In isto Septo marmoreo peculiari observatione dignus est duplex ambo, cum alibi unicus reperiatur. In aliis enim Ecclesiis hemicycli formam repræsentat: hic verò ex utràque graduum parte dimidius prominet circulus, peribolo septus, hoc est, duplex ambo. Hinc fit, ut judicem hanc Basilicam esse antiquiorem aliis pluribus, cum illa duplicis ambonis structura ritum denotet vetustissimum, quo Diaconus Evangelium lecturus modò ad Aquilonem, modò ad Austrum convertebatur, ut Romanus Ordo declarat. *Ipsè verò Diaconus stat versus ad Meridiem, ad quam partem viri solent confluere, aliàs autem ad Septentrionem.*

Aperta igitur verba videntur, quæ dicunt, Diaconum aliquando legisse Evangelium versâ facie ad Austrum, quandoque ad Aquilonem, & sic intelligenda esse censeo. Si Ecclesia virorum numero adeò referta erat, ut ipsi non solum Navim ad Austrum positam, sed etiam medianam replerent; tunc Diaconus se ad Aquilonem vertebat, & è conspectu feminarum insimul, & virorum, qui media in Navi versabantur, Evangelium legebat: si verò pauciores viri fuissent, & Navis ad Meridiem sita omnes caperet; tunc Diaconus in ambone ad Austrum posito, ac in eandem plagam versâ facie, Evangelium recitabat: quem ritum ad utramque partem se vertendi in sæculo octavo, & sequentibus non ubique fuisse observatum comperio, ut ex Albino Flacco, sive Alcuino, qui floruit circà finem ejusdem sæculi,

Bedæque discipulus, ac Caroli Magni Præceptor fuit, in libro *De Divinis officiis* cap. *de celebrat. Missæ*: ac ex Jvone Carnotensi, qui vixit circa finem XI. sæculi, in sermone *De convenientia veteris, & novi sacrificii*. Et cum ambo isti Auctores degerent in Galliis, de Ecclesiasticis Ritibus, qui tunc in eisdem Regnis observabantur, scripsisse autumo.

Insuper ex Micrologo Jvoni synchro *De Eccles. observat.* cap. 9., ex Honorio Augustodunense, qui floruit in sæculo XII., in sua *Gemma Animæ* cap. 16. sive in tractatu *De antiquo ritu Missarum* lib. 1. cap. 22. & ex Durando qui vixit in sæculo XIII. in *Rationale divini off.* lib. 4. cap. 24. n. 21. Ritus iste antiquus, ut diximus, promiscuus erat, prout se offerebat occasio; postmodum verò certus factus est, ut legentis facies Aquilonem tantum respiceret, ut ex ipsorum ambonum situatione, qui adhuc hic in Urbe superstites sunt, facillimè colligi valet.

Huc usque de ambonibus dicta, erudire eos poterunt, quibus veterum Ecclesiarum singulas partes addiscere statutum est. Attamen, ut ulterius indulgeam legentium humanitati, & facultati imaginatrici latiùs consulam, plura eorundem exemplaria proponam, ex prototypis Romæ adhuc stantibus diligenter excerpta. Sequentis itaque Tabulæ XIII. Fig. 2. orthographiam exhibet ambonis, ad Epistolam legendam constructi, in Basilica S. Laurentii in Agro Verano adhuc conspicui. Alterum etiam exprimit Fig. 1. sicuti hodieque visitur, in quo Evangelium recitari consueverat, Amboni adstat columnâ marmorea, Paschalis Cerei fulcimentum. Gradus columnæ pro-

proximi ascensui patent; oppositi verò A. & B. descensui addicti erant, antequam marmoreo lapide A. interposito (recenter id contigit post abolitum ambonis usum, & post gradus ad aream Ecclesiæ amplificandam sublato) via descenditibus obstrueretur. Animadvertendum est, hinc quoque Incisorem pervertisse Figurarum ordinem, nam eà quæ ad dexteram sunt, posuit ad sinistram, & gradus C. hodie non extant. In inferiori Zophoro, lit. C. D. indicato, vides ornatus plurimos ad Ethnorum sacrificia spectantes, ut sub initium Operis observavimus, ubi diximus tam Imperatores, quàm Pontifices, in Basilicarum constructionibus usos fuisse marmoribus ab Ethnorum ædificiis desumptis.

Præfatis ambonibus duos jam indicatos addo, in Ecclesia S. Pancratii adhuc extantes, ut in Fig. 3. & 4. qui non ob solam structuræ elegantiam, spectabiles sunt; verùm etiam quia in ambone Evangelii (ut in Fig. 3. ubi sunt A. B. C. D.) legitur tempus ipsius constructionis, ex quo deducitur argumentum, ad eam usque ætatem usum ambonis in Evangelii lectione durasse; sed in oblivionem transiisse credo, cum Apostolica Sedes Avinionem translata fuit. Ea, quæ leguntur antiquo rudi caractere, & abbreviatè, ac barbarè insculpta, hæc sunt.

IN NOIE DNI ANNO DNICE INCARNATIONIS MCCXLVIII. SEXTO PONTIFICATVS Dñi INNOCENTII III. INDICT. SEPTIMA MENSE IANVARI DIE XV. DETVB PANCRATI CELESTIS GRATIA DONI HOC OPVS ABBI FIERI QVI FECIT HVGONIS.

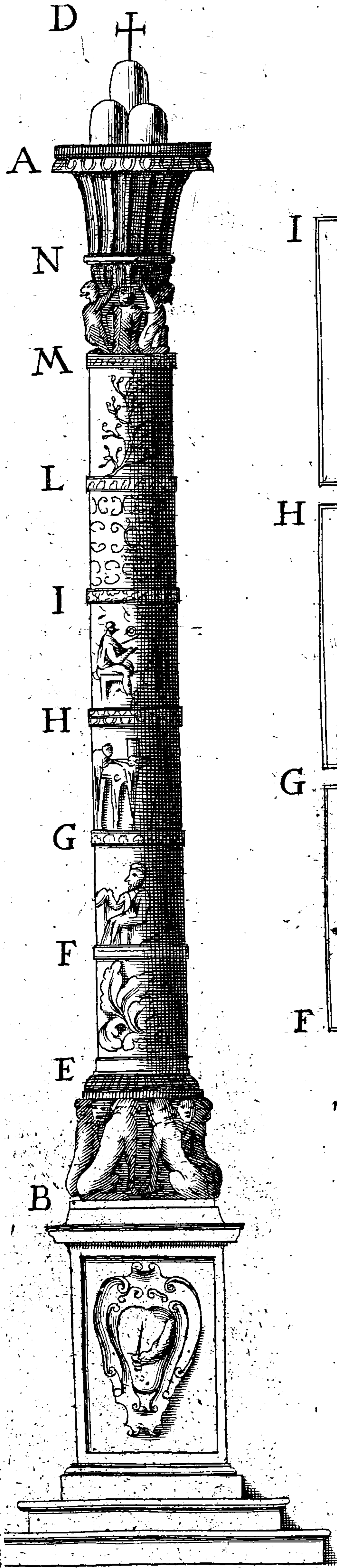
In quibus fidelissimè expressis vocibus eæ notandæ sunt, SETO pro

SEXTO, DETVB, pro DETVR, ABBI pro ABBATIS, ex quibus quàm gravis esset temporis barbaries facilè arguitur. In eadem Ecclesia debebant Monachi Sancti Benedicti, à Magno Gregorio Pontifice suffecti in locum Presbyterorum secularium, qui curam Ecclesiæ negligebant, ut deducitur ex Epist. 18. lib. 3. ejusdem S. Gregorii ad Maurum Abbatem S. Pancratii. In altero verò ambone (ut denotat Fig. 4.) in Zophoro ubi literæ E. F. musivis characteribus infra scripta tantùm leguntur, cum reliqua temporis injuria oblitteraverit.

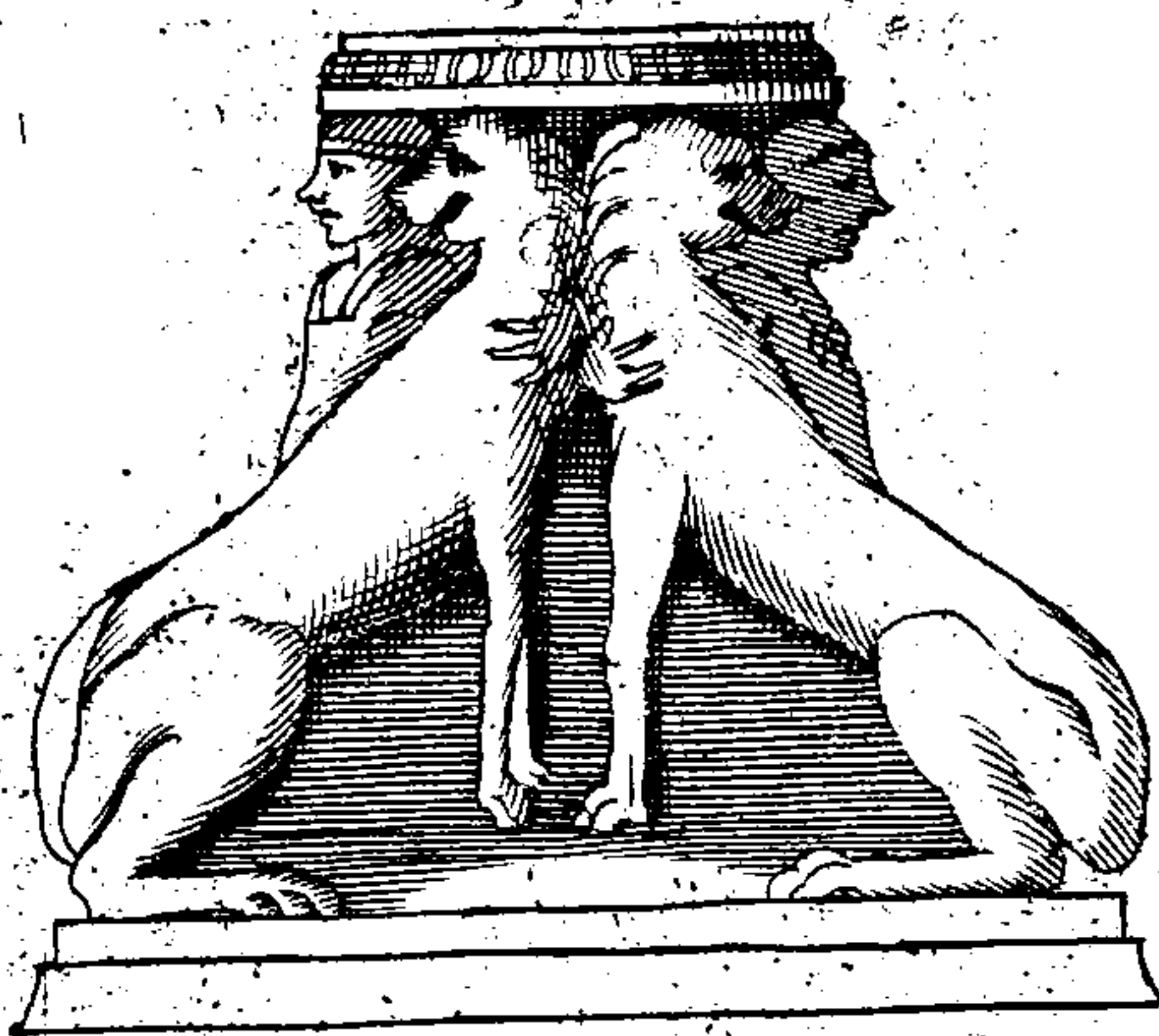
HIC LAVS DIVINA LECTOR CANITVR ..... LFGIT ADTEN DAT AD QVID SACRA LECTIO TENDAT AD CVLMEN ..... HIT OMNES VOCE.....

In superioribus Tabulis quasdam columnas marmoreas indicavimus, quæ in Ecclesiis ad sustinendum Cæreum Paschalem collocabantur; propterea silentio obvolvenda non est ea, quæ pro eodem usu olim in Basilica S. Pauli viâ Ostiensi fixa erat, nunc verò visitur extra Ecclesiam, in formam pyramidis erecta, eique tres monticuli impositi sunt, quorum è summitate Crux eminet. Hujus columnæ cum anaglyphicis figuris, aliisque ornamentis, ut ad præsens se habet, exemplar sub oculis ponitur in Tab. XIV. ubi A. B. denotant ipsam columnam. B. C. recentem stylobatam. A. D. monticulos cum Cruce, ad ornatum superimpositos. Totà altitudo, secundum aspectum, est palmorum 36. In stylobatæ facie, quæ viam publicam respicit, incisum est Ecclesiæ, sive annexi Monasterii (quod Monachi Casinenses incolunt) Stemma, vide-

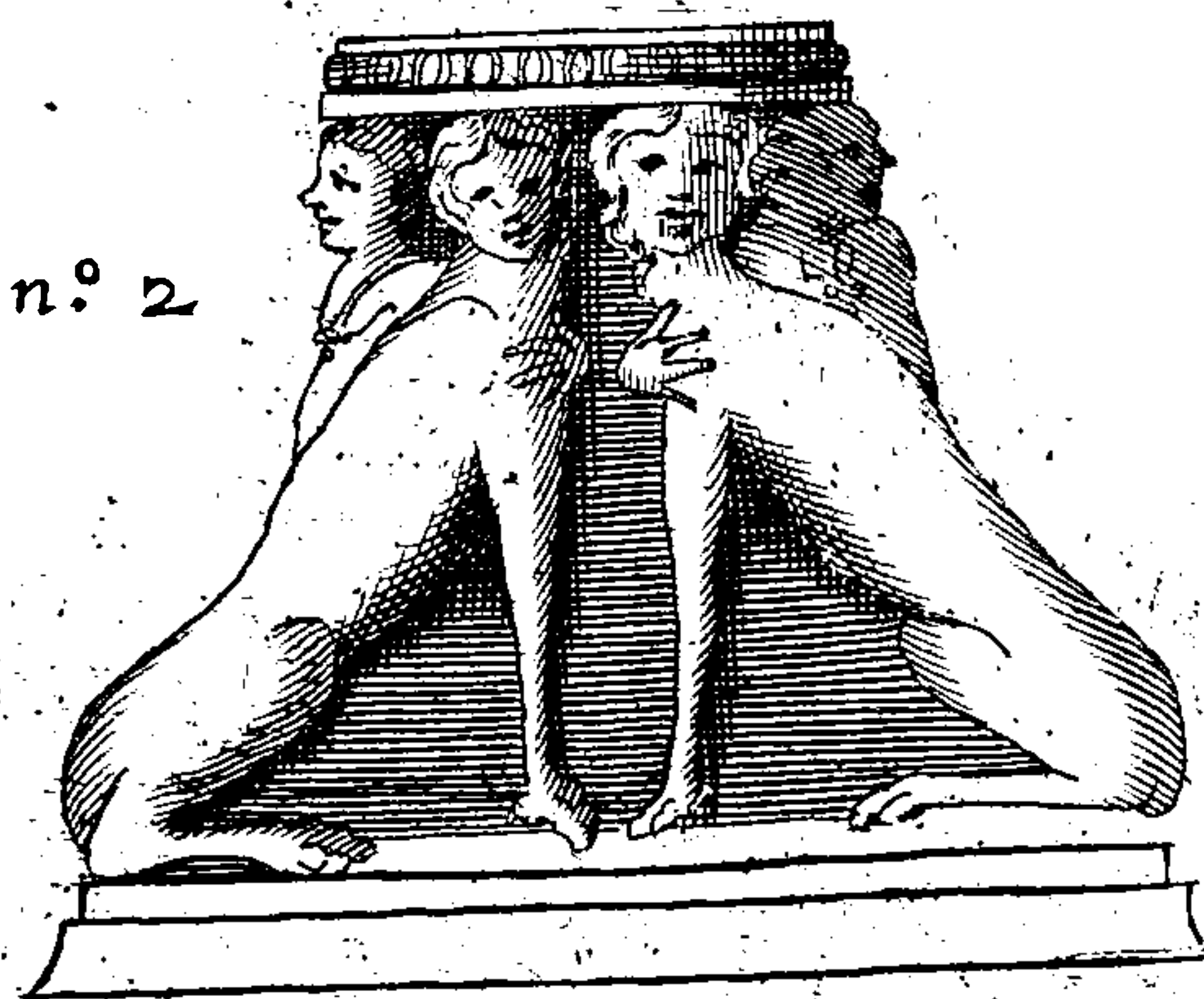
ERVR,
 quibus
 barba-
 n Eccle-
 i Bene-
 ontifice
 um sa-
 anegli-
 3. lib. 3.
 m Aba-
 erò am-
 phoro
 scibus
 cum re-
 averit.

 CA-
 TEN-
 TIO
 ....

 ad dam-
 avimus,
 m Ce-
 pro-
 aelt ea,
 Basilla-
 t, nunc
 in for-
 ne tres
 ram è
 jus co-
 is, alif-
 s se ha-
 nitur in
 e ipsam
 byloba-
 race, ad
 na alti-
 palmo-
 a viam
 Eccle-
 od Mo-
 emma,
 vide-

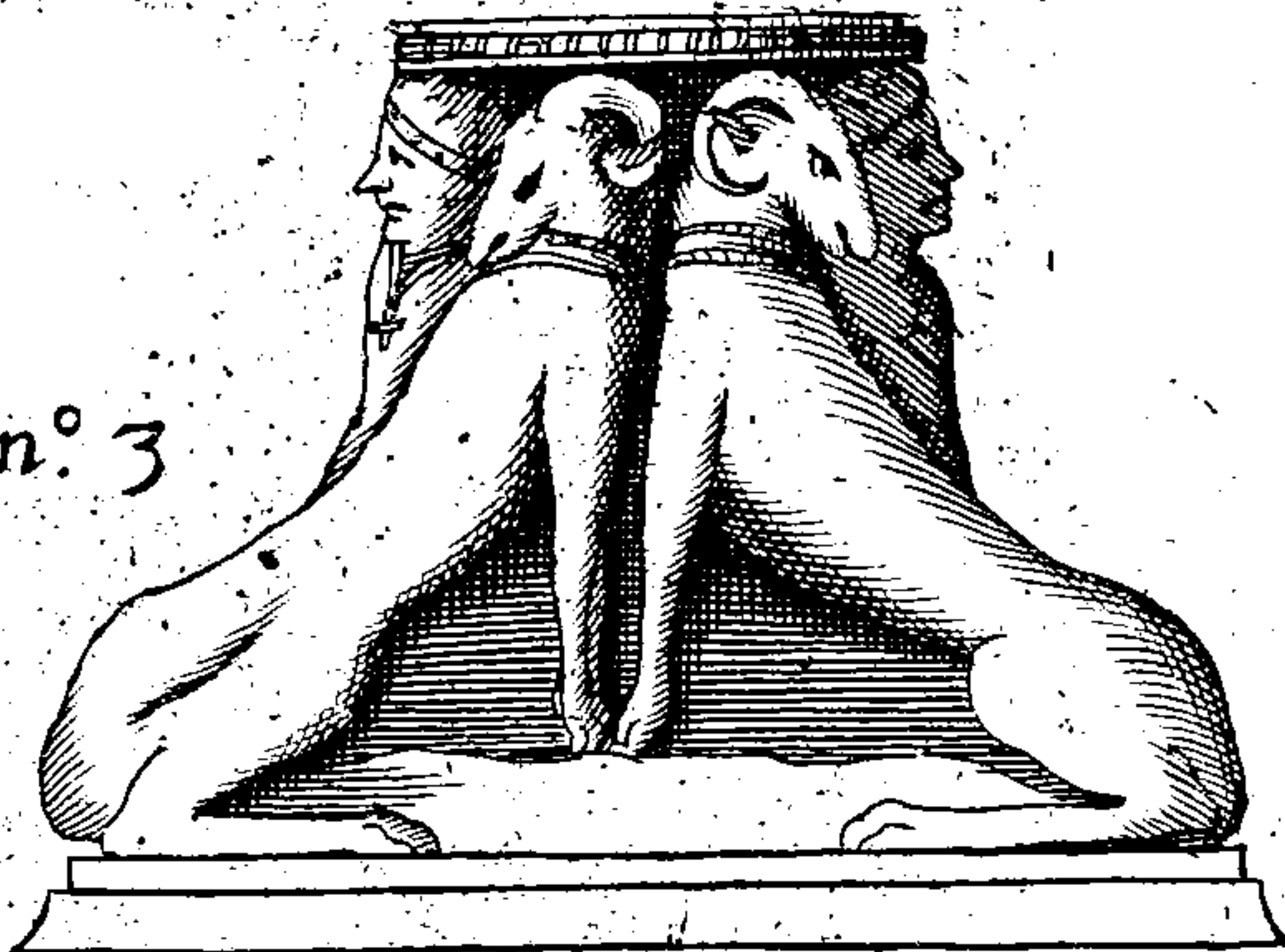
n.º 1

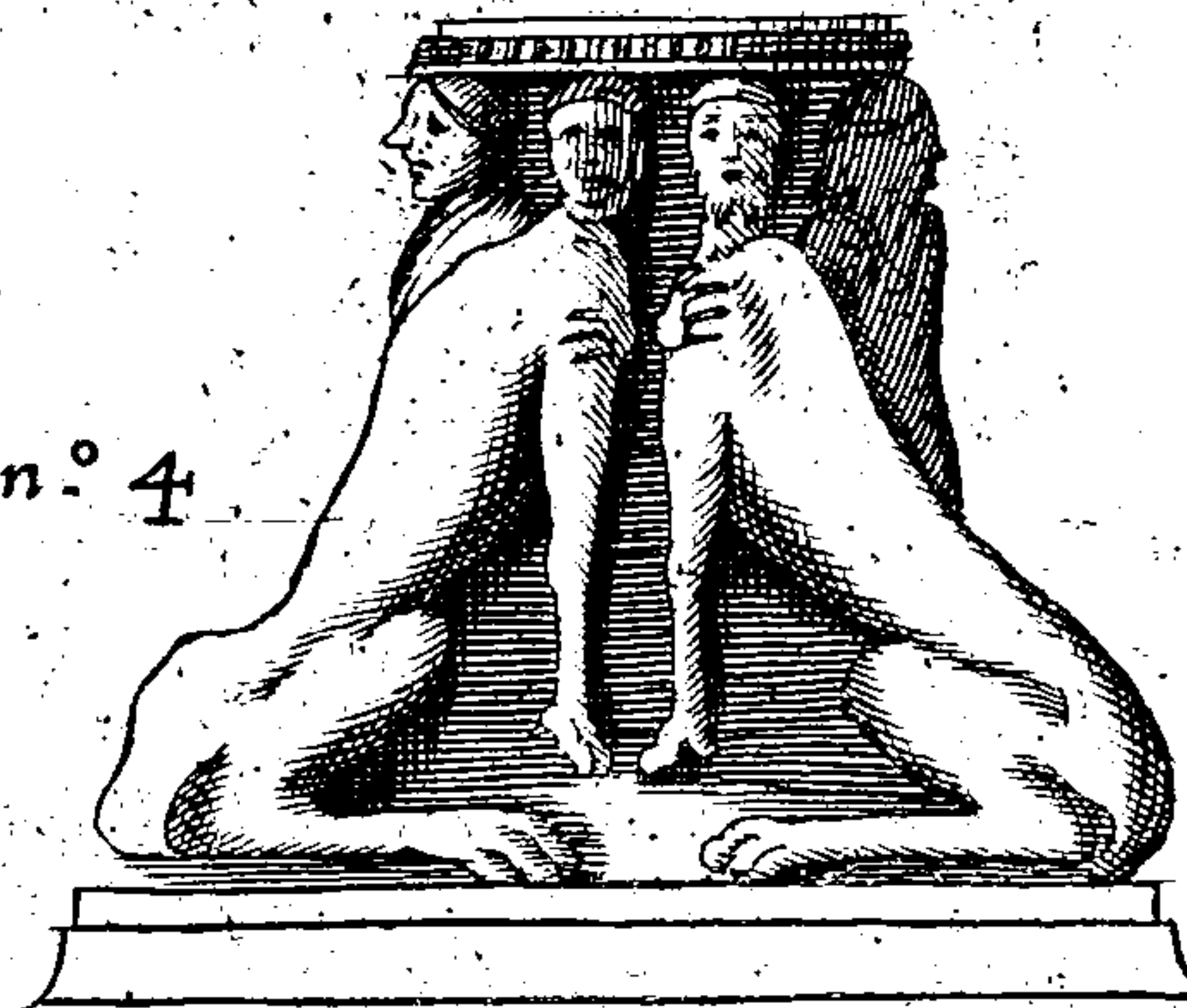
n.º 2

n.º 3

n.º 4

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

adsunt illi, qui Christi Domini crucifixionem spectaverant, & revertebantur percutientes pectora sua.

H. I. Alia similia mysteria representant, nempe num. 1. Resurrectionem Christi Domini: nam in Icone sarcophagum vides, in cuius medio minutis characteribus compendiaris scriptum est, *Sepulchrum*. Stat supra sarcophagum Christus Albâ indutus, dexterâ coronam, sinistrâ Crucem gerens, quibus indicatur Triumphus, quem resurgendo de humani generis hoste, & de ipsa morte retulit. Num. 2. Christi Ascensionem exhibet; ibi enim sunt quatuor Angeli, qui eum in Cælum è terra evolantem efferre videntur. Num. 4. ostendit Animas, quas secum Christus è Limbo in Cælum adduxit. Num. 3. Milites suprâ, ac propè sepulchrum dormientes.

I. L. & L. M. Duæ aliæ partes columnæ sunt, ramis ac frondibus circumseptæ. M. N. Hypotrachelium est, nonnullis figuris conspicuum. N. A. ipsum columnæ capitulum, elegantibus canaliculis, & astragalis exornatum.

C A P U T III.

De nonnullis antiquis ornamentis, sive Hieroglyphicis, Ecclesiarum Januis apponi solitis.

Egimus supra Cap. II. de ornatibus intrâ Ecclesias ad Sacra peragenda spectantibus; restat modò de ornamentis, sive hieroglyphicis in earundem Ecclesiarum januis apponi solitis, aliquid differere; cum nonnullæ sacræ januæ, quæ adhuc ex antiquis supersunt, leonibus, statuis, aliisque animalium figuris insignitæ conspiciantur. Nolo hic in januæ vocis ety-

mologia explicandâ immorari, cum aliquibus ab hinc annis luculentum Tractatum ediderit eruditissimus vir Gaspar Sagittarius, sub titulo *De Januis veterum*, ac in primò ejus capite vocis istius etymon retulerit, multaque alia ad januas spectantia fusè enucleaverit. Nihilominus cum in illo nonnulla adhuc desiderentur, præsertim ad Ecclesiasticam historiam spectantia, ideò de iis hîc aliqua tradere congruum duximus, ut secundum nostri Operis institutum, Ecclesiæ, maximè veteris, sacræ renoventur memoriæ.

Ex hujus inclytæ Urbis Ecclesiarum januis, tres inter alias observatione dignas existimavimus. Prima est janua Ecclesiæ S. Pudentianæ, cujus exemplar habes in Tab. XV. Hæc ex Pario marmore non solùm ob elegantem structuram, cum Corinthiâ ratione similitudinem habentem, verùm etiam ob faciem Cherubim, quam in fastigii tympano habet anaglyphicè sculptam, & ob alias figuras, quibus affabrè cælata est, oculos in se rapit. Hæc tamen omnia recentioris structuræ esse judico: antiquæ sunt Zophorus, & Epistylum, quod columnis imminet. Ipsæ columnæ sunt striatæ in formam spiræ, seu cochleæ: capitula sunt foliis tenuissimis Corinthii ordinis ornata, sicut Epistylum, in quo leguntur hæc carmina.

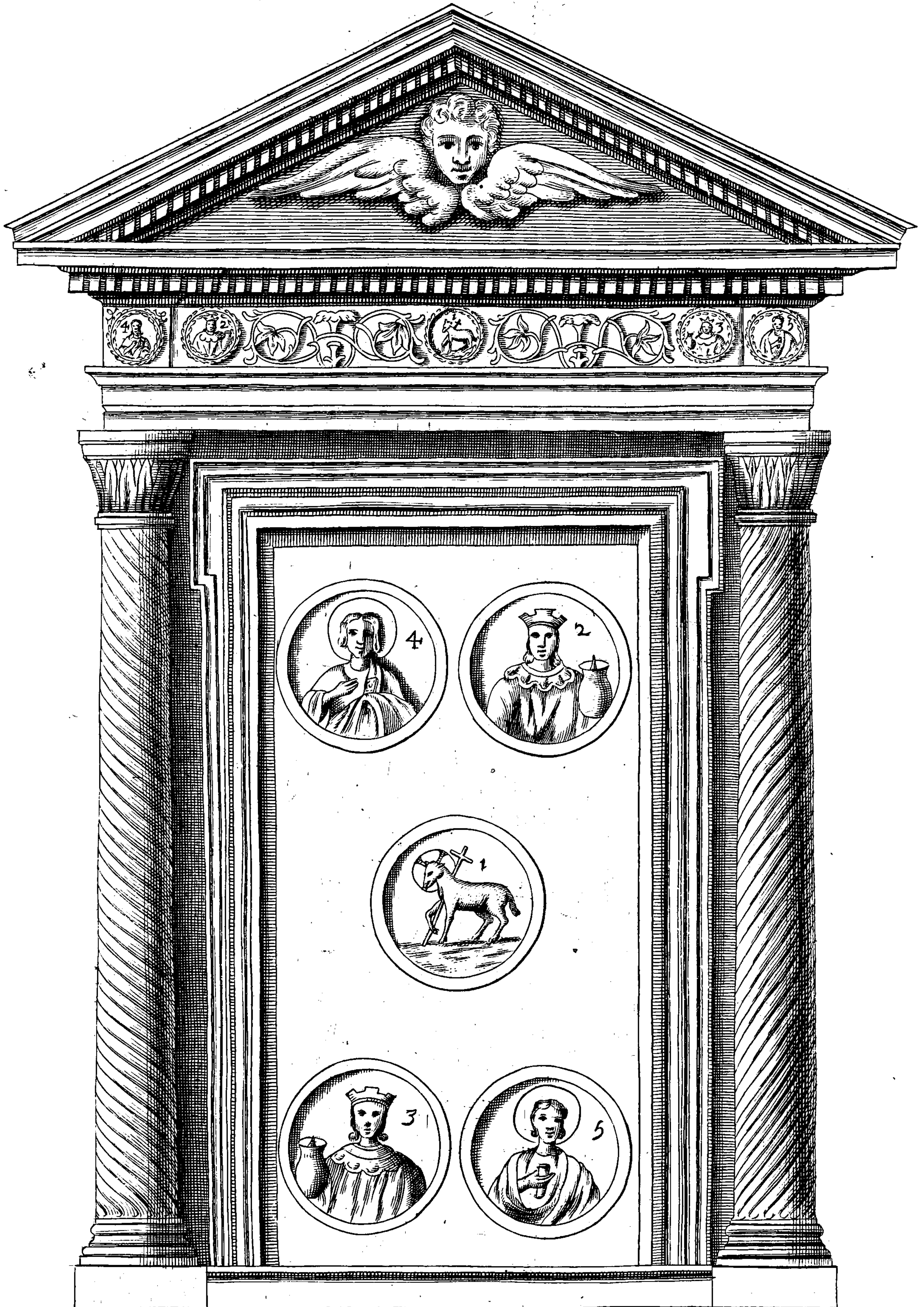
AD REQUIEM VITÆ CVPIŒ O TV QQ.
VENIRE.

EN PATET INGRESSVS FVERIS SI RITE
REVERSVS.

ADVOCAT IPSE QVIDEM VIA DVX ET
JANITOR IDEM.

GAVDIA PROMITTENS, ET CRIMINA
QVÆQVE REMITTENS.

Zophorus etiam variis truncis, foliisque itidem anaglyphicè cælatus est, eisque

eisque interpositi sunt quinque circuli, sive orbes, veluti tot numismata, in quorum singulis cum imago quædam promineat, earundem descriptionem aggrediar. Ut verò meliùs oculis, & mente concipi possint, eas grandiori formâ, quàm in Zophori exemplari expressæ sunt, in medianâ ipsius januæ arêâ sub signatis numeris reportavimus.

Circulus igitur, qui in Epistylîi medio locatur n. 1., continet Agnum, qui gestat diadema cruce distinctum, & dexterum pedem elevat, quo crucem sustinet. Hoc hieroglyphicum satis omnibus notum est, cum prisca Fideles per Agnum cruce insignitum, Christum Dominum cruci affixum exprimere consueverint. In hujus Emblematis peripheriâ, seu fasciâ Agnum circumambiente, sequentes versus incisi sunt, singuli, ut vides, cruce notati.

✠ HIC AGNVS MVNDVM RESTAV-
RAT SANGVINE LAPSVM.

✠ MORTVVS ET VIVVS IDEM SVM
PASTOR ET AGNVS.

Secundus circulus, Agno dexterior, & n. 2. notatus, Virginis imaginem præfert, pretiosis vestibus indutæ, ac turritam in capite coronam habentis; signum (ni fallor) fortitudinis, quâ enituit, dum mundi delicias, Dæmonis astus, & carnis illicia, stimulosque subêgit, quâ jejuniis, cæterisque poenitentiaë rigidioribus armis, quâ perpetuâ, maximâque curâ illibatam virginitatem servandi, ut indicat accensa lampas, quam sinistrâ tenet: figurat enim hanc esse unam ex illis quinque Virginibus prudentibus, quæ accensis lampadibus exierunt obviam Sponso, ut in Evang. Matth. cap. 15. Notanda hîc est forma lampadis, seu valis lampadem continentis, quod for-

Par. I.

tasse antiquitùs omnibus commûne, erat, cum ejusdem similitudinis aliud expressum sit in musivo opere in facie Ecclesiæ S. Mariæ Transtiberim, ubi decem illæ Virgines, quinque fatuæ, & quinque prudentes, quæ in prædicto Evangelio describuntur, expressæ sunt. Vult Macrus in suo Hieroglyphico simile vas Cantharum denominari, de quo vide eundem in voce *Cantharus*. In peripheriâ hujus hieroglyphici sequentia carmina habentur.

✠ VIRGO PVDENQTIANA CORAM
STAT LAMPADE PLENA.

✠ PROTEGE PRECLARA NOS VIR-
GO PVDENQTIANA.

Notandum etiam est, pretiosas vestes illas non ad libitum sculptoris cælatas fuisse, sed ad denotandam Virginis nobilitatem, cum Senatorii generis esset, utpotè filia Pudentis, cujus ædes in hanc Ecclesiam celsere.

Ad Agni sinistram est alter circulus, n. 3. indicatus, ubi aliâ similis præcedenti figura cernitur, dexterâ quoquè ardentem lampadem sustinens. Hæc imago Praxedem sororem ejusdem Pudentianæ repræsentat, nam ambæ Sanctæ Virgines fuere. In hujus circuli peripheriâ hæc leges.

✠ OCCVRRIT SPONSO PRAXEDIS LV-
MINE CLARO.

✠ NOS PIA PRAXEDIS PRECE SAN-
CTAS CONFER AD EDIS.

In explicando hoc Emblemate diutiùs non hæremus, cum ea quæ diximus de S. Pudentiana, S. Praxedi ejus forori convenient.

Redeamus igitur ad Agni dexteram, ubi orbicularis imago columnæ capitulo imminet, eamque in ordine sub n. 4. ponimus. Hæc virum refert prætiosâ veste decorum, & diadema-

D 2

tum,

tum, qui veluti actu benedicat, elevat dexteram, velatamque sinistram habet, quâ librum occlusum sustinet. Quinam sit vir iste, versus in peripheria sculpti sat indicant.

✠ HIC CUNCTIS VITÆ PASTOR
DAT DOGMATA SANCTÆ.

✠ SANCTE PRECOR PASTOR PRO
NOBIS ESTO ROGATOR.

Pastor autem fuit Presbyter; quam sacram dignitatem ipse benedicendi actus, ac liber, quem manu tenet, Codicem Evangeliorum repræsentans, demonstrant. Hic S. Praxedis Acta conscripsit, ac ejusdem Sanctæ corpus sepulturæ tradidit, ut docet Baronius ad ann. 164. n. 24.

Ultimò, scilicet num. 5. vir alter inspicitur, caput & ipse diademate ornatum habens, ac dexterâ complicatum volumen retinens: quis autem sit, epigraphe circa orbem ostendit.

✠ ALMVS ET ISTE DOCET PV-
DENS AD SIDERA CALES.

✠ TE ROGO SANCTE PV DENS NOS
PVRGA CRIMINA TRVDENS.

Vir iste Sanctus ex ordine Senatorio fuit, ut idem volumen innuit; licet volumen non Senatoriæ solùm & Consularis, verùm etiam alterius dignitatis indicium sit. Vir sanè dignus, qui liberos tam admirandæ Sanctitatis haberet, cum eos ipse vivum exemplar præcederet. Ejus tamen imaginem, utpotè Viri laici, in infimo loco positam arbitror.

Meritò igitur tota hæc Sanctissima familia in januæ Epythilio, illiusque Zophoro expressa fuit, cum S. Pio hujus nominis primo Pontifici, propriam S. Pudens domum tradiderit, ut in sacrum, & publicum Fidelium usum converteret, & consecraret; im-

mò à nonnullis piè creditur, primam hanc Ecclesiam in Urbe fuisse, ubi Fideles ad Sacras Synaxes peragendas congregarentur.

Quo autem tempore hæc Janua constructa fuerit, plurimâ licet curâ, & diligentiam usus fuerim, nullibi reperti. At conjectari si liceat, tam è characteribus, quàm ex Agni supra indicati figurâ, existimo redolere tempora VI. vel VII. sæculi, præsertim ex Can. 82. Conciliabuli Quini-sexti, sive Trullani, ubi ausu nimis improbo Pseudosynodus illa Romanam Ecclesiam corrigere præsumpsit, quæ legalem Agnum parieti appingere consueverat. Decrevit igitur, nè *Christus Dominus sub Agni forma depingeretur*: quare Agnum istum expressum dicerem aut ante dictam Synodum, vel paullò post in dicti Canonis confutationem, de quo latè Lupus in Notis ad hoc Conciliabulum.

Scio tamen ab eruditis hinc objici posse, longè sæculum sextum, vel septimum excedere, & potiùs duodecimum redolere, argumento desumpto ex versibus, qui circa Iconum peripherias leguntur, & Leonini censentur; cum eorum aliqui nihil ab illis differant, quorum inventor dicitur Leo quidam Poeta, coævus Ludovico, sive Philippo Augusto Regibus Franciæ, qui floruerunt sæculo XII. & XIII. ut scribit Stephanus Paschasius *lib. 7. disquisit. Francicarum cap. 2.* à Du Cange allatus. At hujusmodi carminum usum aliquem prædictis sæculis XII. & XIII. antiquiorem esse tradit Stiglianus *De Arte versificandi cap. 14.* primò Virgilianum illud adducens.

Inunc, & verbis virtutem illude superbis.
Dein-

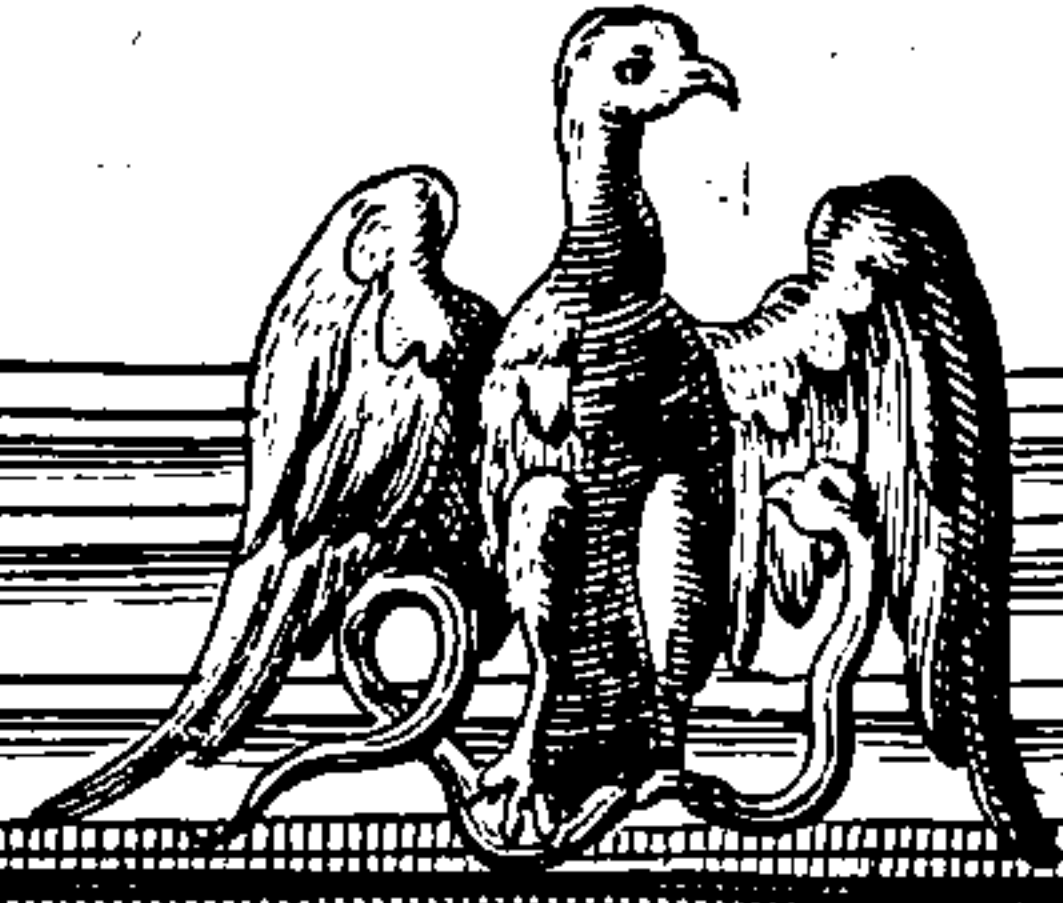

Fig. 1.

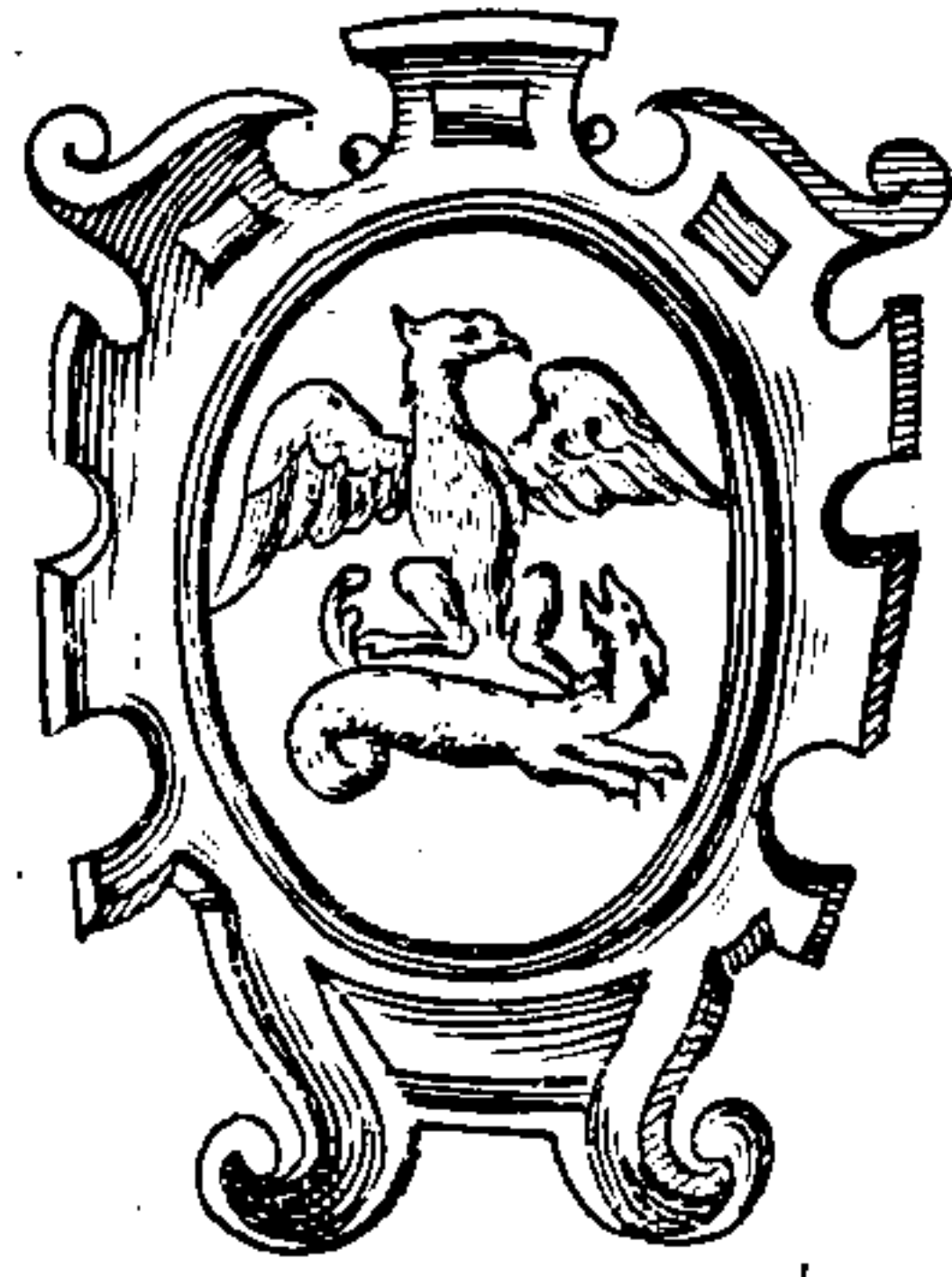
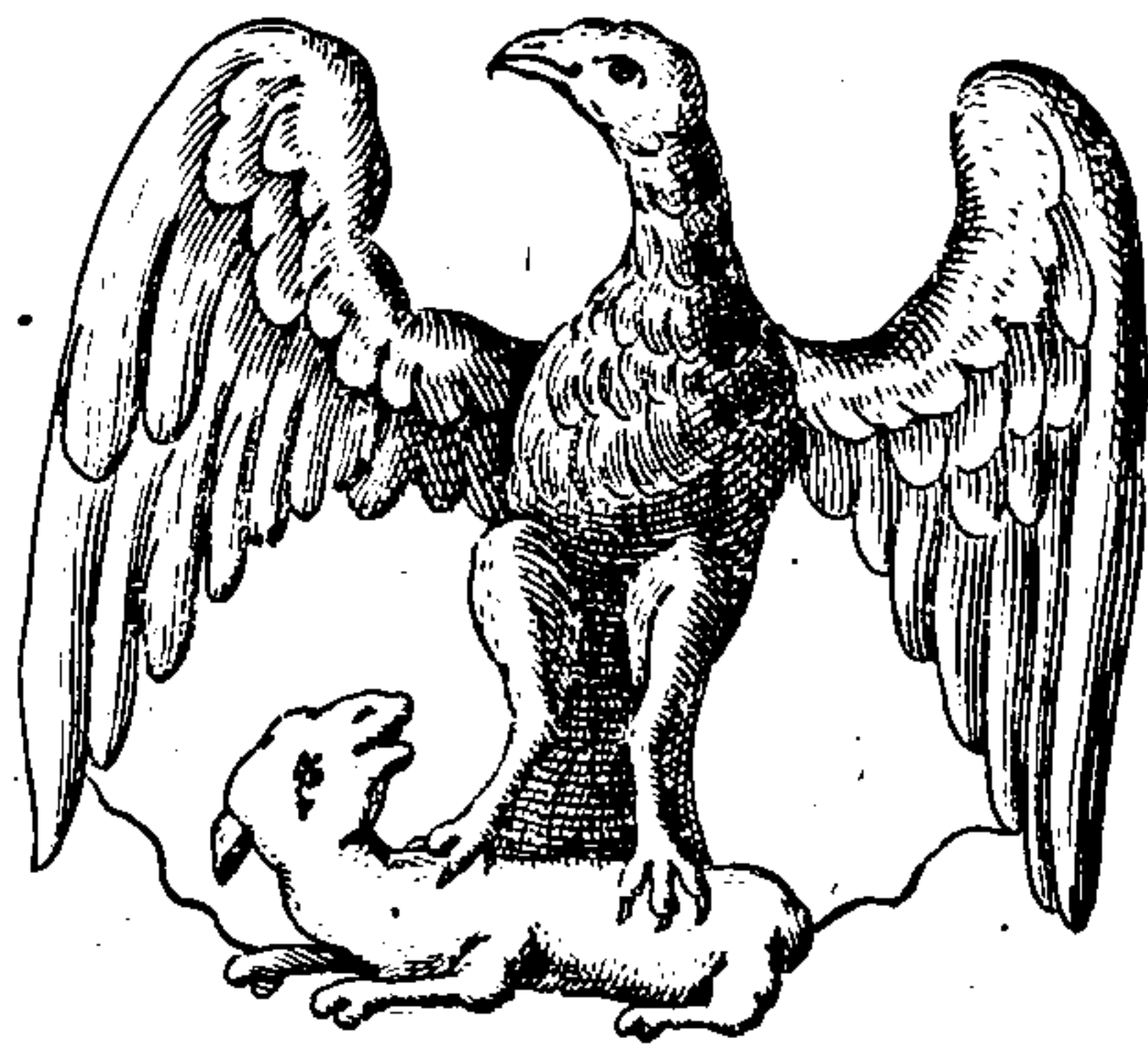

Fig. 2.

Fig. 3.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

re Urbibus, & spoliare bonis, inexpiabili odio stimulantē, contenderent. Quārè Clemens IV. Guelfis Florentinis, ejus partem tuentibus, Insignia concessit: quod factum Ciaconius in ejusdem Pontificis vitâ sic exprimit. *Exules Florentini Pontificem adeuntes, ut illos Carolo Regi commendaret rogarunt, strenuam ipsorum operam in bello contra Manfredum polliciti. Pontifex eorum audaciam, & excellentiam admiratus, insigne belli ministerium in eorum fiducia reponens, eorum oblationem grato animo suscepit, eosque Clypeos, quos receperat, ornatos in bello ferendos dedit. In illis imago rubescentis Aquilæ, cæruleum Deaconem unguibus subjectum prementis; quod Insigne Guelfis Clemens targitus est, illudque Urbi deinde restituti Guelfi continuarunt: erat enim Aquila coccinea, argenteæ impressa areæ, Draconem cæruleum sibi subjectum acutis unguibus calcans. Quæ Insignia pluribus in locis & hodie Florentiæ visuntur, eorumque exemplar habes in eadem Tab. XVI. Fig. 1. ubi etiam in Fig. 2. videre poteris quale Stemma fautoribus suis Gibellinis Fridericus II. Imperator concesserit; quæ bina Stemmata quàm ab iis diversa sint, quæ in medio Epistylîi januæ Sancti Laurentii expressa sunt, nemo non videt.*

Ulteriùs pro rejicienda illorum opinione, qui hæc (ut diximus) Guelforum Insignia esse credunt, aliam conjecturam adducimus, Januam videlicet Ecclesiæ Sanctorum Joannis, & Pauli, quæ valdè conformis huic est Sancti Laurentii, cùm & Leones, & Aquilam habeat in Epistylîo, eodem modo expressam, ut videre est in Fig. 3. solùmque in hoc differt, quod Aquila loco Serpentis Leunculum un-

guibus tenet, sive aliud animal, nam vera species dignosci minimè potest, cùm ævo longiori illius imago corrofa ferè delitescat.

Pro coronide demum adjiciam, nullum me Auctorem reperisse, qui easdem Januas, sive Ecclesias, Guelforum tempore restauratas vel unico verbo testatus sit: quapropter prædictas Januas ipsis Guelfis admodum vetustiores existimo; & idè morem hunc foribus Ecclesiarum Leones, & alia id generis apponendi, multo altius indagandum.

Illum igitur ab Ægyptiis defluxisse docet *Causinus* in suo Tractatu de *Symbolica Ægyptiorum sapientia*, eosque horum Symbolorum inventores fuisse tradit, ac tam Leonum, quàm Sphingum simulacra templorum januis posuisse, teste Plutarcho de *Iside*, & *Osiride*. Λέοντα τιμῶσι, καὶ χάσμασι λεοντείσι τὰ τῶν ἱερῶν θυρώματα κοσμεῖσιν, ὅτι πολυμυρεῖ Νεῖλος ἡελίου τὰ πρῶτα σωερχοῦ μοιο λέοντι. Id est: *Leonem colunt, & rictibus leoninis templorum januas exornant: restagnat enim Nilus Sole primùm Leonem ineunte*. Clemens verò Alexandrinus *Stromat. V. Ægyptii* (ait) *ante templâ ponunt Sphinges, quia doctrina, quæ de Deo est, enigmatica est, & obscura*. *Pierius Valerianus lib. 1. cap. 4.* scitè admodum narrat: *Non tantùm Mycenarum portis, sed etiam reliquorum ædificiorum, præcipuè verò Fanorum valvis, ædiumque sacrarum vestibulis, Leones, tanquam divinorum Custodes, ut passim cernere est, statuebantur*. Hæc Valerianus desumpsisse videtur ex *Horo Apolline lib. 1. cap. 19.* qui sic inquit: *Ἐ τρηγορότα δὲ τράφοντες, ἢ καὶ φύλακα, λέοντες τράφουσι κεφαλὴν, ἐπειδὴ ὁ λέων ἐν*

τῷ ἐργηγορένῳ, μέμυκε ἐπὶ ὀφθαλμοῖς, κοιμώμενος δὲ ἀνεφγότας τισί τοις ἔχῃ, ὡς ἔστι, τῷ φυλάσσειν σημεῖον. Διότι καὶ συμβολικῶς τοῖς κλείδουσι τῶν ἱερῶν λέοντας ὡς φύλακας πειρήσασσι. Id est: *Vigilantem autem, sedulumque hominem, aut etiam Custodem ostendentes (Ægyptii) Leonis caput pingunt: quoniam Leo vigilans oculos claudit, eosdem quum dormit apertos habet; quod quidem custodiæ, atque excubiarum signum est. Quocirca non absque significatione templorum claustris Leones, qui Custodum loco sint, appinxerunt.* Notat hic Caufinus, hieroglyphicum hoc non modò in profanis, sed etiam in sacris rebus usitatissimum, nempe ut Leones in symbolum majestatis appingerentur, idque etiam in thronis, fontibus, & sepulchris. Nec solùm Ægyptiis, ut supra ex Horo Apolline narratum est, verùm etiam Judæis commune; ut conjicit Villalpandus, qui in altaris angulis Leonum species insculptas fuisse arbitratur. De thronis habemus *lib. 3. Reg. c. 10.* Salomonem thronum grandem, & habentem sex gradus de ebore fecisse, ac vestivisse eum auro; & summitas throni rotunda erat in parte posteriori, & duæ manus hinc atque inde tenebant sedile, & duo Leones stabant juxtà manus singulas, & duodecim Leunculi super sex gradus hinc atque inde. Ornatiorem etiam cujusdam Romani Consulis, nomine Anastasii, thronum cum Leonibus exhibit Alexand. Wilthelmus in suo Diptycho Leodiensi, à quo transcripsit Ferrarius in suis *Analectis De re Vestitaria*, pag. 60. Tab. D. & hæc de thronis.

De Fontibus testatur Sidonius Apollinaris *lib. 2. epist. 2. Ad Domi-*

tium, piscinam describens: In hanc ergo (inquit) piscinam fluvium de supercilio montis elicatum, canalibusque circumactis per exteriora Natatorie latera curvatum, sex fistulæ prominentes Leonum simulatis capitibus effundunt, quæ temerè ingressis veras dentium crates, meros oculorum furores, certas cervicum jubas imaginabantur: & Anonymus à Du Cange citatus in sua Constantinopoli Christiana lib. 3. num. 22. Εἰς πόλιν δὲ εἰς τὴν φιάλῳ γύροθεν τοῦ φρεατεκῆος δώδεκα, καὶ λέοντας λιθίνους ἐρεύγεσθε ὕδωρ εἰς ἀπόνησεν τῷ κοινοῦ λαῷ. Circa verò phialam fecit Porticus XII. in quibus erant putei, vel fontes, Leonesque aquam eruestantes, è quibus vulgus lavaret.

Quod etiam sepulchris, maximè fortium virorum, Leonum statuæ apponerentur, testis est Pausanias in *Boeoticis*, ac tumulis Thebanorum, qui in acie adversus Philippum gloriose occubuerunt. En ejus verba: προσιόντων δὲ τῇ πόλει πολυάνδριον Θηβαίων ἔστιν, ἐν τῷ πρὸς Φίλιππον ἀγωνί ἀποθανόντων, ἐκ ἐπιγεγραπῆσιν καὶ δὴ ἑπιγράμματα, ἐπίσημα δ' ἐπεσιν αὐτῷ λέον. Scilicet: *Proxima Urbi loco commune est sepulchrum Thebanorum, qui in pugna contra Philippum defuncti sunt. Inscriptio nulla quidem inscripta est; Insigne verò tumuli Leo.* Cujus consuetudinis initium ab Hercule fuisse, tradit Ptolemæus Hephæstion, qui septem libros *De novis ad variam eruditionem historiis* edidit. Hic enim *lib. 2.* apud Photium ita scribit: Ὅτι Ἡρακλῆς, ἀποβρωθέντος αὐτῷ τῶν δακτύλων ἐνὸς ἑπὶ τῷ Νεμεαίῳ λέοντος, συνεαδάκτυλος γέγονε, καὶ ἔστι πάρος τῷ ἐκκεκομμένῳ δακτύλῳ. οἱ δὲ κέντρῳ τρυγόνος ἀποβαλεῖν τὸ δακτύλον ἔφασαν. Λέοντα δ' ἔστιν ἰδεῖν τῷ τῷ δακτύλῳ πάρος ἐφεσώτα λίθινον ἐν λακεδαίμονι, συμ-

βολον ἢ τῷ Ηρακλέους ἀλκῆς . ἔξ ἐκείνης
δεξιῇ τοῖς ἄλλων πάφοις λιθίνους ἐφεστῶσι λέων-
τας . *Herculem* (inquit) *devorato à Ne-*
mexo Leone digito uno , novem dumta-
xat digitos habuisse , extareque tumulum
digiti avulsi : alii tamen Pasticæ pi-
scis aculeo digitum amissum ferunt . Leo-
nem verò ex lapide Lacedemone videre
est , digiti tumulo impositum , Symbolum
vimirum Herculei roboris . Unde mos
inolevit , in reliquorum quoquè sepulchris
lapideos statuere Leones .

Elegans etiam hodie sarcophagus
visitur in villa Excellentissimi Ducis
Matthæii ; ubi sunt duo Leones sar-
cophagum ipsum sustinentes , cujus
exemplar refert Sponius in suis *Mi-*
scellan. eruditæ antiquitatis , Sect. 2.
art. 9.

Præter allata loca , in quibus Leo-
num simulacra locare Antiquitas con-
suevit , alterum subnectam , in quo
Romani Leonum capita insculpere ad-
ornatum solebant . Hæc loca tecto-
rum coronæ erant , è quibus fortissi-
mæ hujus Belluæ ora prominebant ,
erumpebantque ex eorum rictu cana-
les , per quos aquæ pluviales corriva-
bantur . Harum ego coronidum non-
nullas antiquas è marmore spectasse
memini , & adhuc quædam videntur
in Foro Boario , tribus columnis Co-
rinthii ordinis superimpositæ , propè
Ecclesiam S. Mariæ Liberatricis .

Præterea adè usitati apud Roma-
nos in ædificiorum ornatibus Leones
fuere , ut in Pyramidibus loco basium ,
sive talorum , quos nonnulli astraga-
los vocant , positi fuerint . Pulcher-
rimum erat exemplum in Vaticano
Obelisco , antequam è suo loco amo-
veretur : & quamvis Dominicus Fon-
tana Architectus in suo Tractatu *De*

Translatione Vaticani Obelisci , necnon
Michael Mercatus historicus , & Fon-
tanæ synchronus , in suo *De Obeliscis*
Romæ , nè minimâ quidem mentione
Leones pro basi in eodem Obelisco
antiquitus positos attigerint ; nihilo-
minùs Jannotus Manetti *De Vita* , &
Gestis Nicolai V. de illis luculenter
meminit . Is enim in suo Tractatu ,
qui M S. servatur in Bibliotheca Me-
dicea , ac etiam in Vaticana sub num.
2046. sic ait : *In hac amplissima , & or-*
natissima area , & ut Græci expressius
dicunt , Platea , ingentissimum illum , ac
maximum Obeliscum , in ipso area medi-
tullio , è regione ad intermediam prædicti
vestibuli portam , in hunc modum pul-
cherrimè simul , atque devotissimè collo-
cabat ; nam pro quatuor pusillis , æneisque
Leonibus , quibus Colossus ipse nunc pro
basibus , ac sustentaculis , paullo superfi-
cie soli altioribus , utitur , quatuor ma-
gnas totidem Evangelistarum Statuas ex
solido , liquefactoque ære in staturam hu-
manam fabrefactè conflatas , in superficie
soli , distantibus inter se proportionibus ,
secundùm Colossi latitudinem ponebat ;
super quibus æneis Statuis , diversis in-
vicem figuris , juxtâ varias cujuscunque
personæ conditiones perpolitissimè scul-
ptis , Colossæa moles sustentabatur : in-
summitate verò ipsius Colossi alteram
Jesu Christi Salvatoris nostri Statuam ,
dexterâ manu auream Crucem bajulantis ,
ex ære confectam , accommodabat . Hactenus
Manettus . Cur autem præfati
Mercatus , & Fontana rem suis tem-
poribus notissimam silverint , sanè ne-
scio : at si conjicere permittatur , cen-
ferem eos ideò Leonum simulacra ,
ejusmodi monumentis multò ante ad-
dita , conticuisse , ut credulæ poste-
ritati suaderent , se illa priores exco-
gitaf-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

voret : cui resistite fortes in fide .

Duo itidem Leones etiamnum oculis objiciuntur in Ecclesia S. Sabæ, non quidem in janua, sed in basi duarum columnarum ad ingressum Porticûs; aliique duo in limine Ecclesiæ B. MARIÆ Purificationis, in regione vulgò *Banchi* denominatâ; totidemque in Ecclesia S. Laurentii in Lucina, ut in eâdem Tab. XVII. Fig. 7. & 8.

Leones prætereà ante Patriarchii Lateranensis januam olim adfuisse, accepimus ab Ugonio in Statione SS. Joannis, & Pauli, quos fel. mem. Papa Xystus V. transtulit, & in suo inclyto fonte ad Thermas Diocletianas locavit: suntque illi exteriores ex Pario marmore, ut in Fig. 5. & 6. alii enim duo interiores ex Basalto, exhibiti in Fig. 3. & 4. stabant ante januam S. MARIÆ ad Martyres, vulgò *la Rotonda*, ex quâ idem Pontifex amovit; ut narrat idem Ugonius, qui ibi eos vidisse testatur. Illorum profectò basis, seu suppedanei exterior facies, hieroglyphicis Ægyptiis ornata erat, in quorum enucleatione laudandæ memoriæ, ac eruditionis P. Kircherus operam optimè navavit in suo *Oedipo Aegyptiaco* tom. 3. Syntagm. 15. cap. 2. ubi statuas hujusmodi Leones Niloticos, seu Memphæos appellat.

Capitolium ascendentibus bini adhuc impræsentiarum occurrunt Leones, pariter ex Basalto, aquam ore per fistulam effundentes; stabantque ante Ecclesiam S. Stephani vulgò *del Cacco*, inde Pii IV. tempore amoti, & illuc translati, ut scribit Flaminus Vacca in quadam sua epistola MS. cujus exemplar me panes asservatur. Donatus, & Nardinus de Urbis Antiquitatibus differentes (si eo-

rum conjecturis adhærere velimus) asserunt, propè Ecclesiam S. MARIÆ supra Minervam stetisse olim Templum Isidis, necnon illud Serapidis, Numinum Ægyptiorum; idque ex diversis Ægyptiis marmoribus, circum hæc loca erutis, conjiciunt. Quare cum prædicti Leones essent ante Ecclesiam S. Stephani *del Cacco*, istaque sit proxima Templo B. MARIÆ supra Minervam, non incongruum erit asserere, illos in altero ex præfatis Templis fuisse. Huc etiam accedit, quod tempore Pontificatûs sanctæ mem. Alexandri Papæ VII. è fundamentis Cœnobii Fratrum Ordinis Prædicatorum parva, humilisque pyramis fuit effossa, solitis Ægyptiorum notis, ac symbolis insculpta, quam idem Pontifex, egregius Urbis restaurator, in platea ante prædictam Ecclesiam erigi jussit, ubi & hodie visitur.

Memini audivisse à laudato viro Joanne Lucio, in eorundem fundamentorum effossione erutam fuisse, prægrandem, acephalamque statuam, magnitudinis duodecim palmorum, & ultra, cujus vestimentorum rugæ multis in locis dilaceratæ, sive potius infractæ erant, vidique egomet postea restauratam; ac exinde in Gallias transmissam, collocatamque Versaliis in celeberrimo Regis viridario accipi. Statua hæc, ni fallor, Isidis simulacrum repræsentabat, quod unà cum illo Serapidis, eorumque Aris eversum fuit L. Calphurnio Pisone, ac Gabinio Cofs.; quorum Consulatus contigit, secundum Calvisii supputationem, ante CHRISTUM natum an. 56. & de hujusmodi everfione loquitur Tertullianus in *Apologet.* cap. 6. his ver-

Fig. 1.

E 2

1a5

Fig. 1.

Fig. 2.

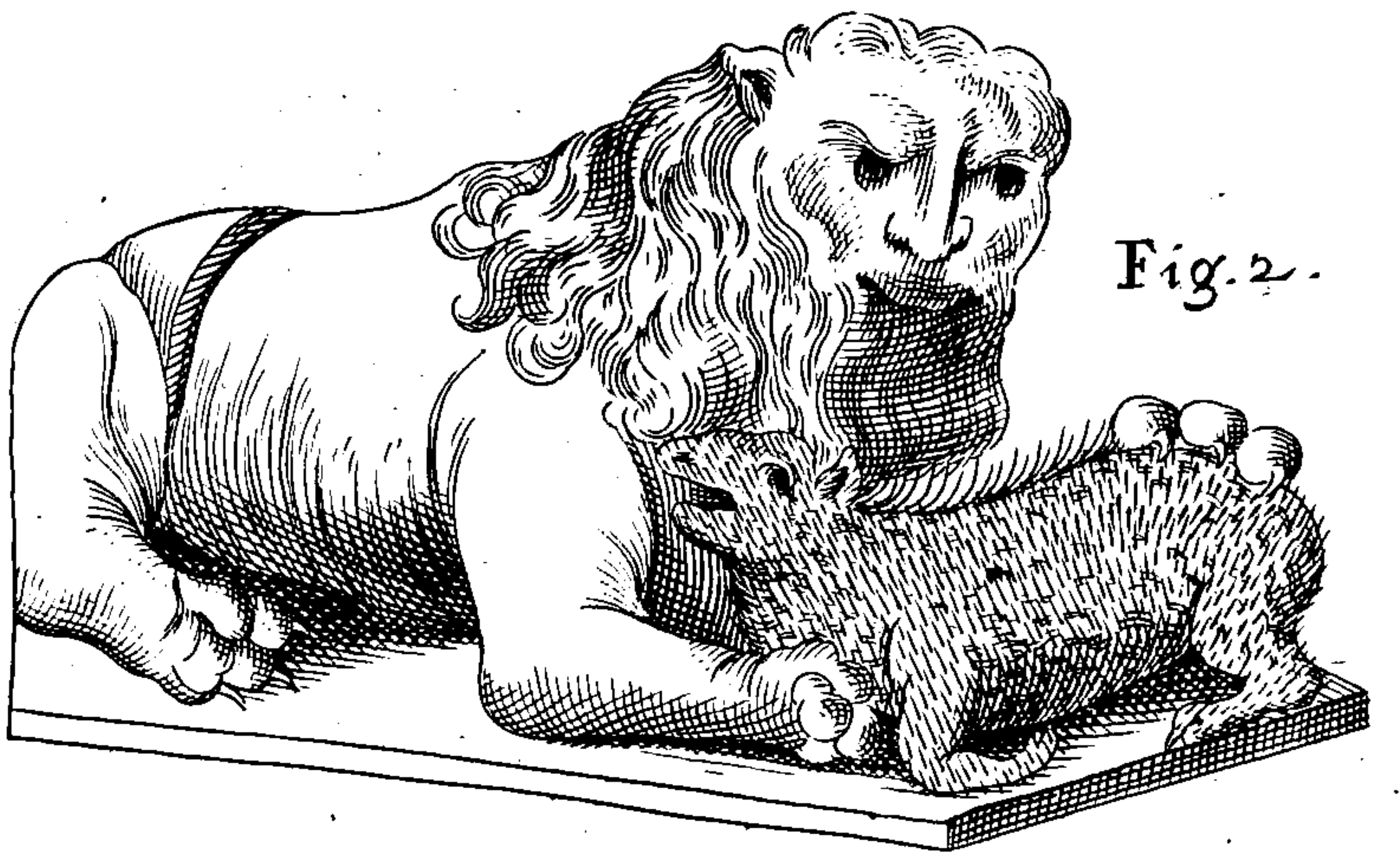

Fig. 3.

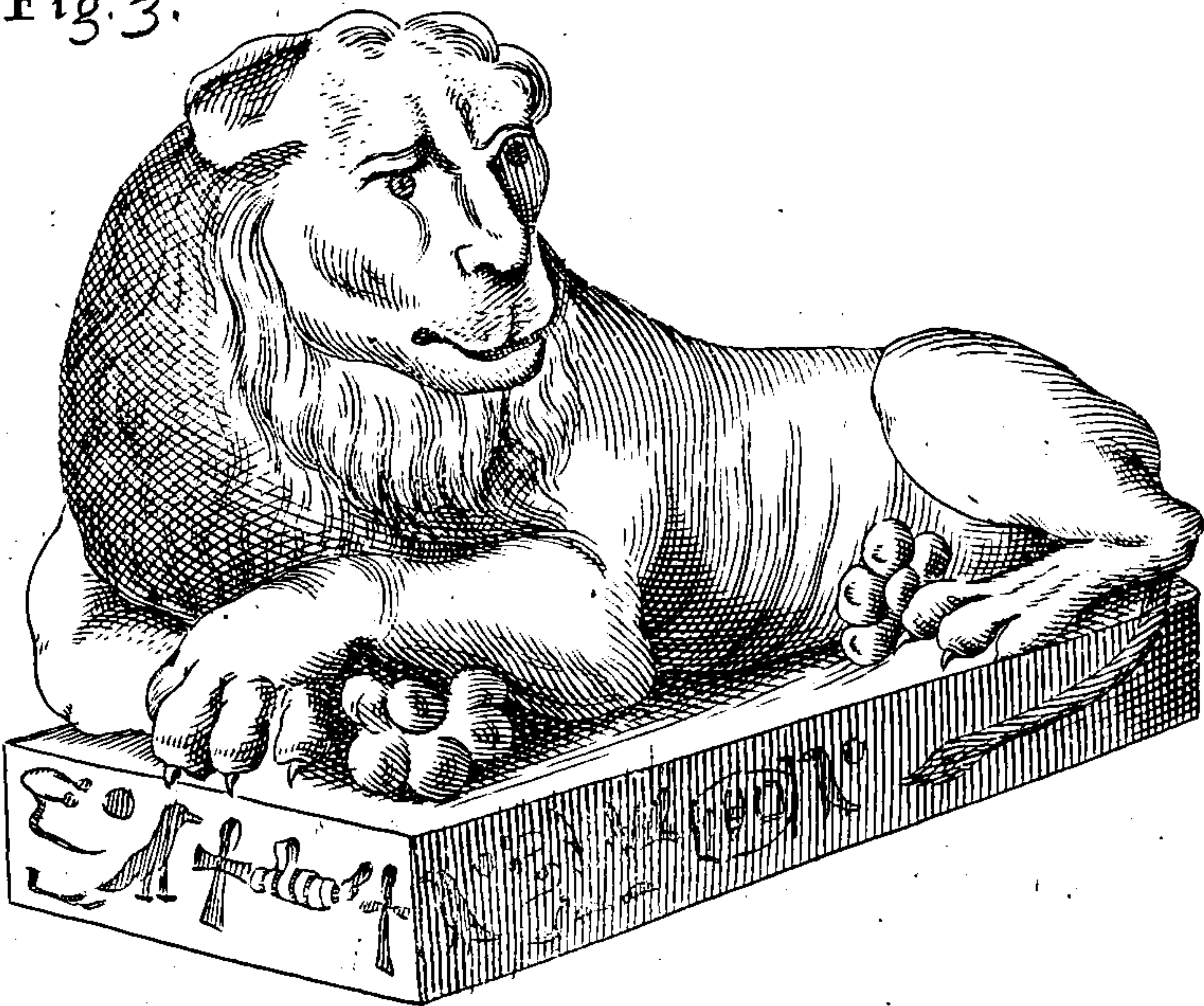

Fig. 4.

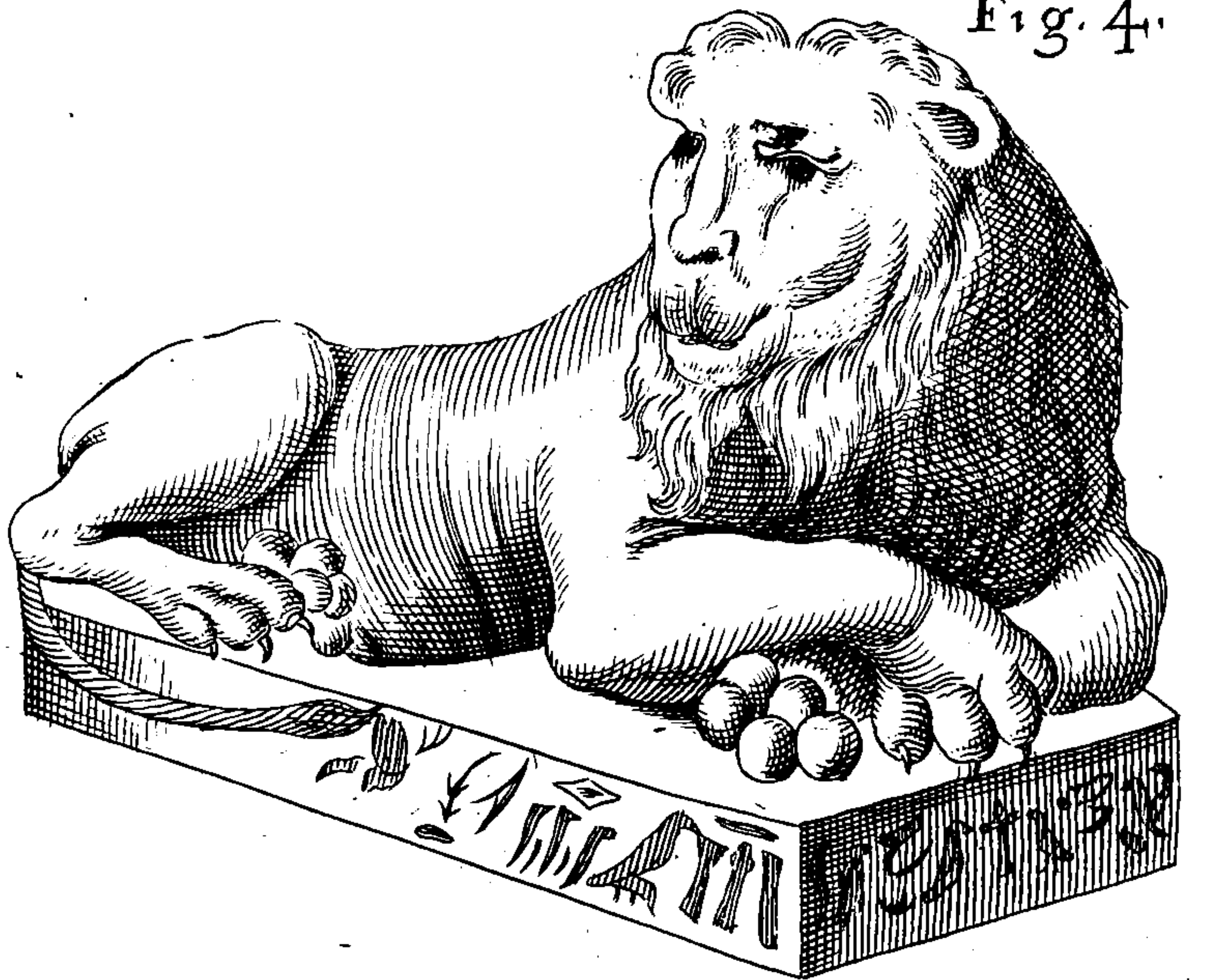

Fig. 5.

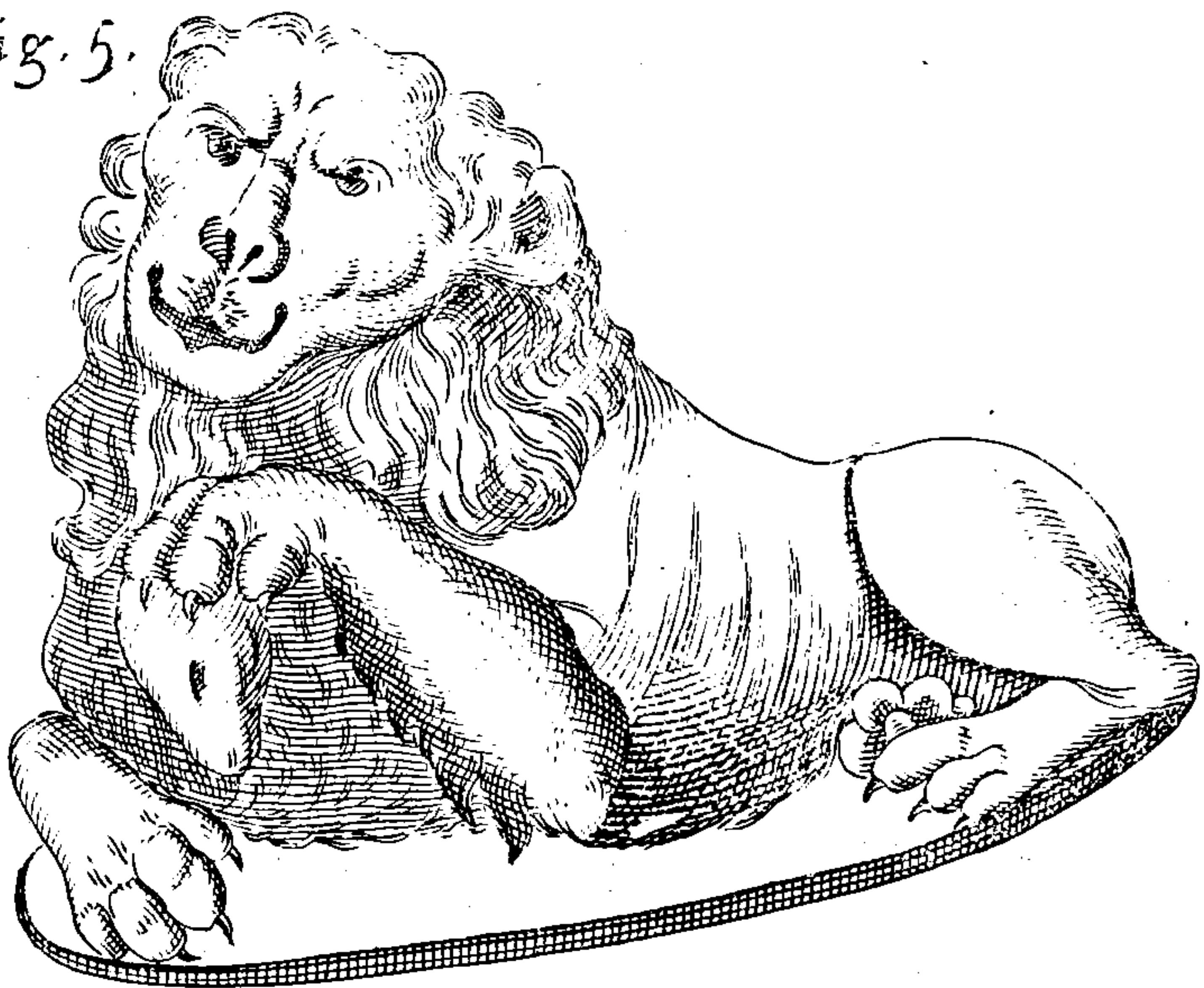

Fig. 6.

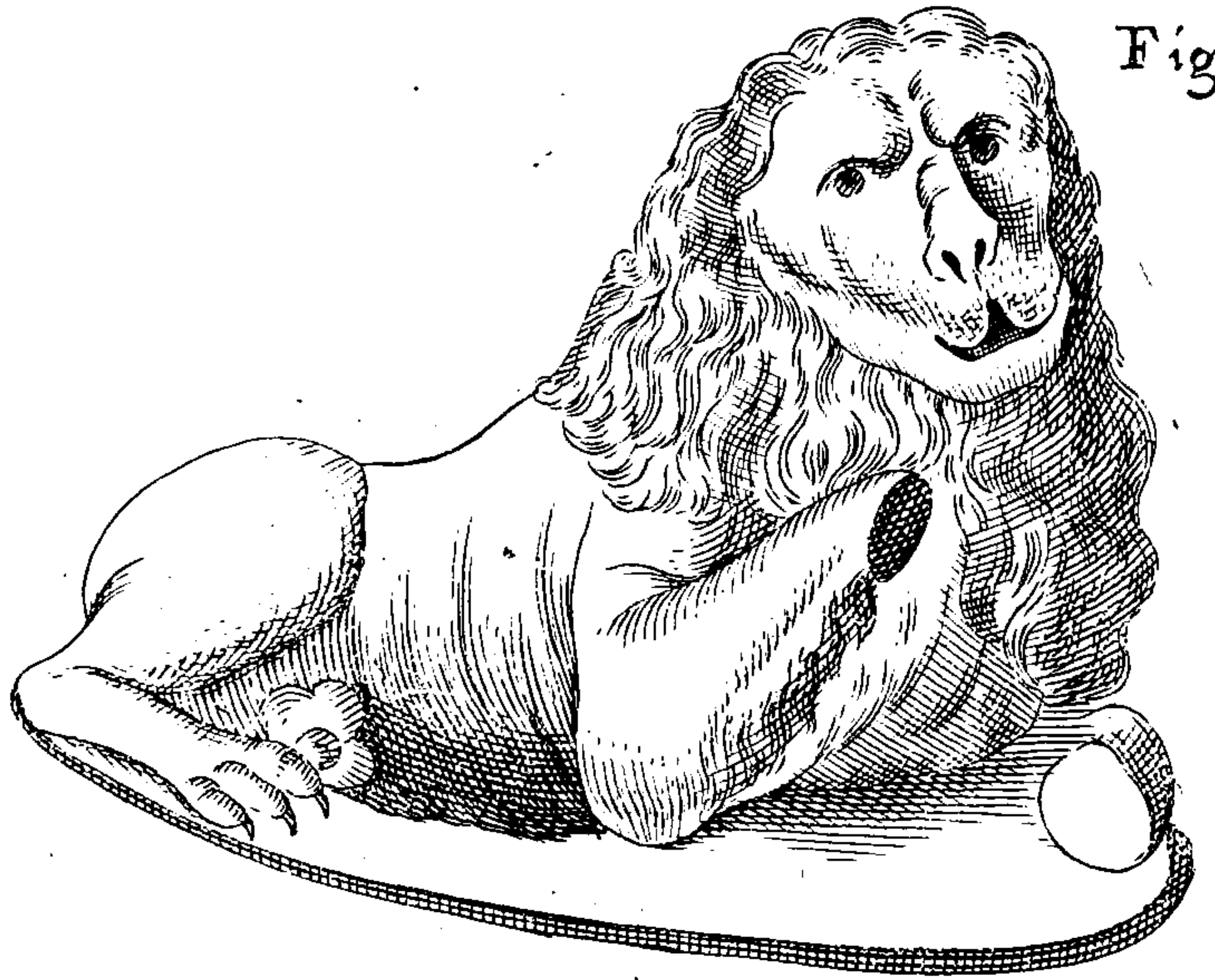
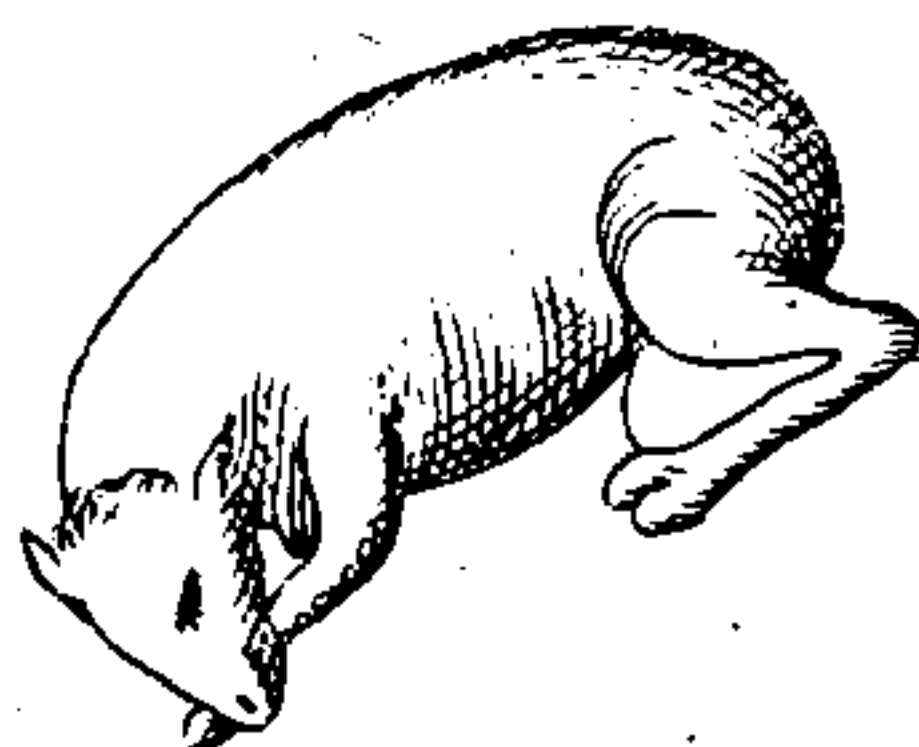

Fig. 7.

Fig. 8.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

ſas Figúras declarantibus, inſiſæ ſunt.

I. In primo quadrato Annuncia-
tio B. MARIE VIRGINI ab Angelo Ga-
briele facta, figuris inſimul, & ver-
bis repræſentatur, ſcilicet: O XE-
PAITHCMOC XEPAI KEXAPI-
TOMENH O KEMETACO. Ideſt;
*Salutatio. Salve gratia plena Dominus
tecum.*

Evidens eſt in iſtis Valvis gravis
barbaries temporis, quo fuerunt ela-
boratæ; nō ſolūm ob ipſam cælatur-
ram, quæ rudis, & inveniſta eſt, ve-
rūm etiam ob ipſos characteres, qui
eodem laborant morbo, quanquam
cælati ſint in Regia Urbe Græcorum,
nempe Constantinopoli; & quod peſ-
ſimum eſt, vocēs ipſæ erroribus ſca-
tent, ut docet ſuper allata deſcriptio,
quæ ſic legenda eſt: ὁ Χαριτισμός,
Χαῖρε κεχαρισμένοι, ὁ Κύριος μετά σο.

Hæc tantummodò indicaffe ſuffi-
ciat in dicta prima deſcriptione: in
reliquis brevitatis gratiã à ſimili de-
claratione abſtinebimus.

II. Secundum quadratum Chriſti
Baptiſmum, in fluvio Jordani à Joan-
ne Baptiſta miniſtratum, exhibet; ac
proinde adſtant duo Angeli, Syndo-
nem ad tergendam aquam manu te-
nentes. Ad Chriſti pedes ipſius veſti-
menta cernuntur, cum inſcriptione.
ΒΑΠΤΙΣΜΟΣ. Ideſt: *Baptiſmus.*

III. Tertium patens eſt, cūm
Chriſtum crucifixum exhibeat, & ad
ejus dexteram Beatam MARIAM Vir-
ginem, ad ſiniſtram S. Joannem Evan-
geliftam. Epigraphe eſt. CΤΑΥ-
ΡΩΤΙΣ. IC. XC. nempe: *Crucifi-
xio. Jeſus Chriſtus.*

IV. Licet Icones hujus loculamen-
ti, prout ipſa epigraphe, quæ *veſti-
bulum clauſum* indicat, ſint explica-

tu difficiles; eas tamen referrem ad
cap. 20. Joannis, ubi ſic: *Venit Je-
ſus januis clauſis, & ſtetit in medio*
(ſcilicet Diſcipulorum) *& dixit: Pax
vobis. Deinde dicit Thomæ: infer digi-
tum tuum huc, & vide manus meas, &
affer manum tuam, & mitte in latus
meum, & noli eſſe incredulus, ſed fide-
lis.* Hæc autem omnia ſatis in iſdem
Figuris repræſentantur; Jeſus enim
dexteram elevat, ac ſiniſtrã latus de-
tegit. Thomas verò paullò acclinis
& ipſe manum attollit, in latus Chri-
ſti digitum immiſſurus. Epigraphe
eſt. ΤΟΝ ΘΥΡΟΝ ΚΕΚΛΗΜΕ-
ΝΟΝ.

V. Quintum loculamentum habet
Crucem Græcam, cum Chriſti no-
mine hinc inde abbreviato ſic: IC.
XC. Ideſt: *Jeſus Chriſtus.*

VI. Fatemur quidem, nos hujus-
modi Figurarum explicationem quan-
doque potiùs divinando, quàm certè
aliquid affirmando tentare; quod ſi
unquam, nunc profectò accidit: in
hoc enim quadrato ſunt tres Figuræ;
quarum duæ ſtantes, ac veluti datis
in amicitia tesseram dexteris collo-
quentes, indicantur hac inſcriptione:
IC. XC. Ο ΑΓΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ.; *Je-
ſus Chriſtus. S. Paulus.* Tertia ve-
rò, quæ humi proſtrata jacet, Oedi-
pum quærit, cujus ego partes licet
implere non poſſim, exponam tamen
quid ſentiam. Puto igitur has Figu-
ras referri ad caput 18. Act. Apoſto-
lor., ubi habemus D. Paulum Corin-
thum veniſſe, ac ibi teſtificaffe Chri-
ſtum JESUM; nec non plurimos Corin-
thorum Paulum audientes, creden-
tesque, Baptiſmum ſuſcepiffe; Domi-
num autem nocte per viſum Paulo
dixiſſe: *Noli timere, ſed loquere, & ne*

caecus, propter quod ego sum tecum, & nemo opponetur tibi ut noceat te, quoniam populus est mihi multus in hac Civitate. Quæ allocutio satis per Figuras stantes exprimitur; per aliam verò jacentem Paulus dormiens repræsentatur.

VII. Septimum quadratum S. Andreæ Apostoli crucifixionem designat. Titulus est: Ο ΑΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ ΕΝ ΠΑΤΡΑ ΣΤΑΥΡΩΘΗΣ ΤΕΛΗΘΥΤΕ. Nimirum; *S. Andreas in Patra crucifixus moritur.*

VIII. In Octavo quædam Viri Figura est cum inscriptione, Ο ΙΩΑΝΝΕΣ ΘΕΟΛΟΓΟΣ, scilicet: *S. Joannes Theologus*: quippe apud Græcos idem est, ac apud nos Latinos, *Joannes Evangelista*, ut habetur in illorum Menologio ad diem 25. Septembris, in quâ ipsius Sancti dies festus ab iisdem celebratur; sic enim in eorum Liturgiâ ad hanc diem scribitur: τῆ ἀγία Ἀποστόλος Ἰωάννης Θεολόγος, *S. Apostoli Joannis Theologi*; ac ostendit Baronius ad an. 97. num. 12.

IX. Nonum Aquilam continet alis expansis, quæ tamen utrum ad placitum sculptoris, vel potius ad denotandam Imperialem Aquilam posita sit, ignoratur, cum hujusmodi loculamentum epigraphe careat.

X. Decimum Nativitatem Christi designat, ut ex hisce verbis colligitur. Η ΧΥ ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ. Id est: *Christi Nativitas*. In medio visitur puer *JESUS* in Præsepe, à quo Bos paulùm distat; & in parte laterali idem *JESUS*, in pelvi, sive labro positus lotionis causâ.

XI. In undecimo Christi *Transfigurationem* insinuat verbum hoc: Η ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΘΗΚΕ. Ibi enim *JESUS* super montem Thabor nitenti-

bus radiis coruscat. Ad dexteram & sinistram Moses, & Elias; in inferiori parte Petrus, Joannes, & Jacobus, quos secum duxerat, conspiciuntur, ut Marcus cap. 9. narrat.

XII. Duodecimum Christi depositionem è Cruce repræsentat. Ejus titulus: Η ΑΠΟΚΑΘΗΛΟΘΗΚΕ ΙΣ ΧΥ. Hoc est: *Refixio, seu avulsio Jesu Christi*. Ibi manus dextera Domini clavis liberata pendet, & à B. MARIA Virgine sustinetur; sinistra à quodam viro (nempe Josepho ab Arimathæâ) deprimitur, qui scalæ innixus, eam clavo educere nititur: ex pedibus dexter liber est, sinister Cruci affixus. Ad Crucis basim S. Joannes Evangelista genuflexus venerationis, & doloris lignum exhibet.

XIII. Decimum tertium Assumptionem B. Mariæ Virginis hoc verbo exprimit: Η ΑΝΑΛΗΨΗ, quod idem significat.

XIV. Decimum quartum quadratum: his versibus insignitum est.

TV QVOQVE QVI SACRI SVCCEDIS LIMINA TEMPLI
HAS PER QVAS INTRAS STVDIOSIVS
INSPICE PORTAS
ET SIC INGRESSVS DOMINO FER CVM
PRECE FLETVS
VT DEVS HVIC REQVIEM CONCEDAT
HABERE PERENNEM
IMPETRET HOC ILLI SIMVL INTERCESSIO PAVLI
QVEM QVIA DILEXIT DECORAVIT MVNERE TALI.

XV. In decimo quinto S. Petri Crucifixio expressa est his characteribus. Ο ΑΓΙΟΣ ΠΕΤΡ. ΥΠΟ ΝΕΡΟΝΟΣ ΣΤΑΥΡΩΘΗΣ ΤΕΛΗΘΥΤΕ. Nempe: *S. Petrus sub Nerone crucifixus moritur.*

XVI. Decimum sextum habet Figuram

guram stantem, quæ S. Andream designat, cum inscriptione: Ο ΑΓΙΟC ΑΝΔΡΕΑC. *Sanctus Andreas.*

XVII. In decimo septimo vir est Cruci affixus, per quem ipse S. Andreas denotatur, licet ex literis non appareat.

XVIII. In decimo octavo est Figura viri stantis, quæ designatur Sanctus Thomas, ut docent literæ: Ο ΑΓΙΟC ΘΩΜΑC. *S. Thomas.*

XIX. Decimum nonum Circumcisionem Domini repræsentat, quæ cum ex se notissima sit, explicatione non indiget. Ejus titulus est: ΗΥΠΟΠΛΗCΙC. *Circumcisio.*

XX. Vicesimum quadratum Palmarum solemnitatem exhibet. Ibi Christus asino insidens, ac turbæ vestimenta in viâ strata cernuntur, cum hac voce: Η ΡΑΙΟΦΟΡΟC. *Festum Palmarum.*

XXI. In vicesimo primo Matthæi locus in cap. 27. num. 52. explicatur, ubi: *Et Petræ scissæ sunt, & monumenta aperta sunt, & multa corpora Sanctorum, quæ dormierant, surrexerunt &c.* Id planè Figuris exprimitur, cum Christus in medio Sanctorum promineat, crucem alterâ manu gestans, veluti de morte triumphans; alterâ verò ipsos mortis captivos secum ducens; & declaratur hac inscriptione: ΑΝΑCΤΑCΙC. quæ *Revocatio ad vitam*, æternam scilicet, interpretanda est. De hac voce plura congeffit eruditus vir Gaspar Svicerus *in suo Thesauro Ecclesiæ.*

XXII. Contentis in præsentî Tabulâ illud innuitur, quod in cap. 2. Act. Apostolor. narratur, scilicet: *Et cum complerentur dies Pentecostes, erant omnes pariter in eodem loco, & factus*

est repente de Cælo sonus, tanquam advenientis Spiritus vehementis, & replevit totam domum, ubi erant sedentes.

Id Titulus ipse declarat, nempe: Η ΠΕΝΤΙΚΟCΤΗ. *Pentecoste.*

XXIII. Designat hæc Tabula Sanctum Bartholomæum catenâ, seu vinculo constrictum. Titulus sic se habet: Ο ΑΓΙΟC ΒΑΡΘΟΛΟΜΕΟC ΚΡΕΜΑCΘΕΙC ΕΠΙ CΤΑΥΡΟΥ ΤΕΛΕΙΟΥΤΑΙ. *S. Bartholomæus pendens in Cruce moritur.*

XXIV. Hac Figura S. Petrus Apostolus repræsentatur, ut ex literis: Ο ΑΓΙΟC ΠΕΤΡΟC. *S. Petrus.*

XXV. Loculus iste transitum, sive potiùs humationem S. Joannis Evangelistæ ostendit, cum Sarcophagi operculum in pavimento appareat, ut indicat lit. Α. Superimposita inscriptio sic se habet. Η ΜΕΤΑCΤΑCΙC ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. *Translatio S. Joannis Theologi.*

XXVI. Hæc Imago S. Bartholomæum Apostolum designat, habet enim ad latera epigraphen: Ο ΑΓΙΟC ΒΑΡΤΟΛΟΜΕΟC. *S. Bartholomæus.*

XXVII. In hac Tabula exhibetur martyrium S. Thomæ Apostoli, qui lanceâ perfoditur. Inscripção est. Ο ΑΓΙΟC ΘΩΜΑC ΛΟΧΙ ΥΠΟ ΗΝΔΙΑ ΤΕΛΗΟΥΤΕ. *S. Thomas lanceâ in India moritur.*

XXVIII. Forma martyrii Sancti Philippi Apostoli hîc describitur. Ο ΑΓΙΟC ΦΗΛΗΠΠΟC ΚΑΤΑΚΕΦΑΛΗC CΤΑΥΡΟΘΗC ΤΕΛΙΟΥΤΕ. *S. Philippus adverso capite crucifixus moritur.*

XXIX. S. Jacobi cognomento Minoris imago, nam de Majori dicitur infra sub num. 46. Titulus est:

Ο ΑΓΙΟC

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Ad utrunque latus ita scriptum est: Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΑΒΑΚΟΥΚ. *Propheta Habacuc.*

XXXVII. Hæc Figura S. Philippum Apostolum repræsentat, ut liquet ex literis. Ο ΑΓΙΟΣ ΦΗΛΗΠΠΟΣ. *S. Philippus.*

XXXVIII. In sequenti Tabula S. Simonis Zelotæ crucifixio insculpta est, ibi enim legitur. Ο ΑΓΙΟΣ ΣΙΜΩΝ Ο ΖΗΛΟΤΗΣ ΤΑΥΡΩΘΗΣ ΤΕΛΗΘΥΤΕ. *S. Simon Zelota crucifixus moritur.*

XXXIX. In hoc numero S. Matthæum insinuant hæc verba: Ο ΑΓΙΟΣ ΜΑΤΘΑΙΟΣ. *S. Matthæus.*

XL. Mors S. Marci Evangelistæ hîc describitur, ut docet sequens inscriptio: Ο ΑΓΙΟΣ ΜΑΡΚΟΣ Ο ΕΥΑΝΓΕΛΙΣΤΗΣ ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑ ΤΕΛΗΘΥΤΕ. *Sanctus Marcus Evangelista Alexandria moritur.*

XLI. In Tabula Quadragesima primâ Figurarum loco hæc carmina descripta sunt.

✠ PAVLE BEATE PRECES DOMINO NE FUNDERE CESSES

CONSVLE MALFIGEENO PRO PANTALEONE ROGANDO

DVCTVS AMORE TVI QVI PORTAS HAS TIBI STRVXIT

ERGO SIBI PER TE RESERETVR JANVA VITAE

SVPLEX ERGO PETIT DOMINO QVI SEMPER ADESTIS

HVIC PRECIBVS VESTRIS DS ANNVAT ESSE QVOD ESTIS.

XLII. Cernitur hîc Propheta Isaias ambabus manibus volumen extensum tenens, cum hisce verbis.

EC
CE
VIR
GON
OT...

Ultimæ literæ desiderantur. Titulus verò est. Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΙΣΑΙΑΣ. *Propheta Isaias.*

XLIII. Figuratur hîc Propheta Ezechiel, qui etiam volumen sinistra suspensum tenet, ubi hæc leguntur.

I N D V
X I T
M E P E R
V I A M
P O R T E
B O
R E A L I S.

Titulus, qui hinc inde visitur, est. Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΕΖΕΚΙΑΗ. *Propheta Ezechiel.*

XLIV. Subsequitur Elifæus eodem modo expressus quo alii, præter ea, quæ in volumine continentur, Græcè descripta, nempe:

Ε Γ Ω
Α Π Ο C
Τ Ο Μ Α
Τ Ο C
Υ Ψ Ι C
Τ Ο Υ ΕΞ
Η Λ Θ Ο
N.

Quæ latinè reddita sic sonant: *Ego ab ore Altissimi exivi.* Epigraphe sic adnotatur. Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΕΛΙΣΑΙΕ. *Propheta Elifæus.*

XLV. Postremum locum obtinet Sophonias, qui in suo volumine habet.

E X
P E C
T A
I N D I E
R E S V R
R E C
T I O N
E M.

Ejus

Ejus nomen: Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ CO-
ΦΟΝΙΗΣ. *Propheta Sophonias.*

XLVI. Loculus iste Martyrium
B. Jacobi Apostoli, Majoris appella-
ti, ostendit his verbis: Ο ΑΓΙΟΣ
ΙΑΚΟΒΟΣ ΜΑΧΕΡΑ ΥΠΟ ΗΡΟ-
ΔΟΥ ΤΕΛΙΟΥΤΕ. *S. Jacobus gla-
dio sub Herode moritur.*

XLVII. In hac Tabula S. Simo-
nis Apostoli effigies est, ut nomen
indicat: Ο ΑΓΙΟΣ ΣΗΜΩΝ. *San-
ctus Simon.*

XLVIII. Hic S. Lucæ Evangeli-
stæ obitus designatur. Ejus corpus
sepulchro mandari cernitur: tres cir-
ca eum legentes stant, necnon Pres-
byter cum thuribulo Græcorum mo-
re cadaver fumigans. Lemma est:
Ο ΑΓΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ ΕΝ ΙΡΗΝΗ
ΤΕΛΙΟΥΤΕ. *S. Lucas in pace mo-
ritur.*

XLIX. Visitur hic imago S. Mar-
ci Evangelistæ, ut patet ex titulo: Ο
ΑΓΙΟΣ ΜΑΡΚΟΣ. *S. Marcus.*

L. Hic est Græca Crux, ut in op-
positâ parte delineata, cum Christi
nomine ad latera. IC. XC.

LI. Propheta Ezechias cum exten-
so volumine hic repræsentatur, juxtâ
suum lemma. Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΕ-
ΖΕΚΙΑΣ. *Propheta Ezechias.* In vo-
lumine hæc scripta sunt:

C Y
M O N
O C K C
Y Y H C
T O C E
Π I Π A C
A I C T A
I C B A
C I A E
I A I C.

Par. I.

Quæ verba latinè sic sonant: *Tu so-
lus Dominus Altissimus super omnia
Regna.*

LII. Exprimitur in hoc locula-
mento Figura Danielis Prophetæ, cum
ejus nomine: Ο ΗΡΟΦΗΤΗΣ ΔΑ-
ΝΙΗΛ. *Propheta Daniel:* & cum so-
lito volumine, in quo hæc habentur:

C O N S T I
T V E T B S
C E L I
R E G N V M
Q V O
B. E R I T
I N
A E T E R
N V M.

LIII. In penultima harum valva-
rum parte figuratur Jonas Propheta,
ut ex inciso ibi nomine: Ο ΠΡΟ-
ΦΗΤΗΣ ΙΟΝΑΣ. *Prophetas Jonas.*
In volumine, quod sinistrâ tenet,
hæc adnotantur.

C L A
M A V I
D E
T R I B V
L A T I O
N E.

LIV. Postrema, five infima earun-
dem valvarum pars continet Aquila-
m, ut in parte oppositâ sub num.
IX. dictum est.

Hactenus Figuras, & Inscriptio-
nes in eis contentas ostendimus, &
explicavimus: superest pro hujusce-
modi descriptionis coronide nonnul-
las alias inscriptiones, quæ in eadem
Janua literis A. B. C. D. notatæ le-
guntur, recensere.

Porrò in A. hæc habentur, & prout
jacent, hic referuntur.

F ΠΑΝΤΑ

ΠΑΝΤΑ
ΛΕΟΝΣΤΡΑ
ΤΥΣ ΒΕΝΙΑΜ
ΜΙΗΙ ΡΟC
CΟ ΡΕΑΤΥΣ.

In B. inscriptio est characteris Arabici, quam sic interpretatus est clar. Vir Joannes Matthæus Naironus, in Bibliotheca Vaticana Orientalium linguarum scriptor, & interpres, videlicet. *Operatus est in hac janua Virtute Dei . . . . . Oportet ut quisquis legit, oret pro eo:*

In C. tertia est inscriptio characteris, atque idiomatis Græci, quam sic exponimus.

ACTVM EST MANV MEA
STAVRACII TVCHITI.
LEGENTES,
ORATE ETIAM PRO ME.

In D. alia legitur inscriptio ex rudi characterè Latino, quæ quibusdam mendis, Latinæ linguæ peritis satis patentibus, est informis. Illius exemplar, licèt melioribus literis, sic exhibeo.

ANNO MILLESIMO SEPTVAGESIMO AB INCARNATIONE DNI TEMPORIBVS DNI ALEXANDRI SANCTISSIMI PAPÆ QVARTI ET DNI ILDEPRANDI VENERABILI MONACHI ET ARCHIDIACONI CONSTRUCTE SVNT PORTE ISTE IN REGIA VRBE CONP. ADIVVANTE DNO PANTALEONE CONSVLI QVI ILLE FIERI IVSSIT.

Ultra errores Linguæ Latinæ, evidens ille est numeri designantis Pon-

tificem, cùm anno 1070. non regnaret Alexander IV. sed Alexander II. nec dici potest in numeri characteribus errorem esse, cùm iste ad longum literis expressus sit. Procul dubio est Alexander II. qui vivebat eodem anno 1070. Alexander verò IV. floruit anno 1254. atque ita neutiquam de hoc Pontifice intelligi potest. Notandum prætereà, quod nomen ILDEPRANDI Monachi, & Archidiaconi, in eisdem valvis expressum est, quem pro certo habeo fuisse Hildeprandum illum, qui primò Monachus fuit Cluniacensis, postea Subdiaconus S. R. E., deinde Archidiaconus, ac demum Romanus Pontifex sub nomine Gregorii VII. cujus egregia, atque præclara facinora plures Scriptores enarrant.

Licèt ad prototypi formam, è characteribus in valvis æreis incisis, transcripserim hanc inscriptionem; subaudio mihi objici, Baronium ad an. 1070. aliter eam referre, nempe non *Alexandrum quartum*, sed *secundum* scripsisse. Cui objectioni respondeo, me propriis oculis illam vidisse, ac fideliter transcripsisse, & ita etiam illam referre P. Margarinum in suis Inscriptionibus antiquis Basilicæ S. Pauli pag. 2. nu. 8. & Pompejum Ugonium in Historia Stationum Romæ pag. 235. Quod autem Baronius aliter ediderit, excusandus est, quia in texenda Historia occupatus, non potuit omnia oculariter videre, sed Amanuenses mittebat; quare existimavit illam corruptam fuisse, & absque ulteriori indagatione illam correxit, non solum in hac voce, sed in omnibus aliis.

Denique hanc valvarum S. Pauli descri-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

verò 16¹/₄. Turrigius antiquarum rerum Vaticanæ Basilicæ diligentissimus Scriptor, in suis *Cryptis Vaticanis* pag. 155. præfatas æneas valvas ab Antonio Philarete Florentino elaboratas fuisse asserit; & in earum fabrica duodecim ferè annorum spatium impendisse. Occasione autem constructionis novæ Basilicæ, à san. mem. Paulo V. factæ, ab eodem Pontifice restauratas fuisse legitur in ipsarum valvarum fastigio. Has valvas (ut diximus) jussu Eugenii IV. fabricatas testabantur carmina, in eis, aut propè eas incisa, quæ carmina. Honuphrius Panvinius *De Septem Urbis Ecclesiis* pag. 37. sic refert:

Ut Græci, Armeni, Æthiopes, hic aspice ut ipsa

Romanam amplexa est Gens Jacobina Fidem.

Sunt hæc Eugenii monumenta illustria Quarti,

Excelsi hic animi sunt monumenta sui.

Earundem valvarum Iconem, sicut ad præsens sunt, in Tab. XIX. exponimus, ut eam contemplando, curiositati tuæ, benigne Lector, plenius satisfacere possis; ac pro majori Figurarum in eisdem valvis expressarum intelligentiâ, sequentes notas addidimus.

1. Numerus Insignia Gentilitia Pontificis Eugenii IV. denotat.

2. Duas claves, Romani Pontificis Insignia demonstrat, nempe utranque Potestatem ligandi, & solvendi, Romano Pontifici a Deo concessam.

3. Salvatoris Imaginem repræsentat, ut ipsa epigraphe docet.

4. Effigiem habet B. Virginis Mariæ; ad cujus pedes legitur Salutatio

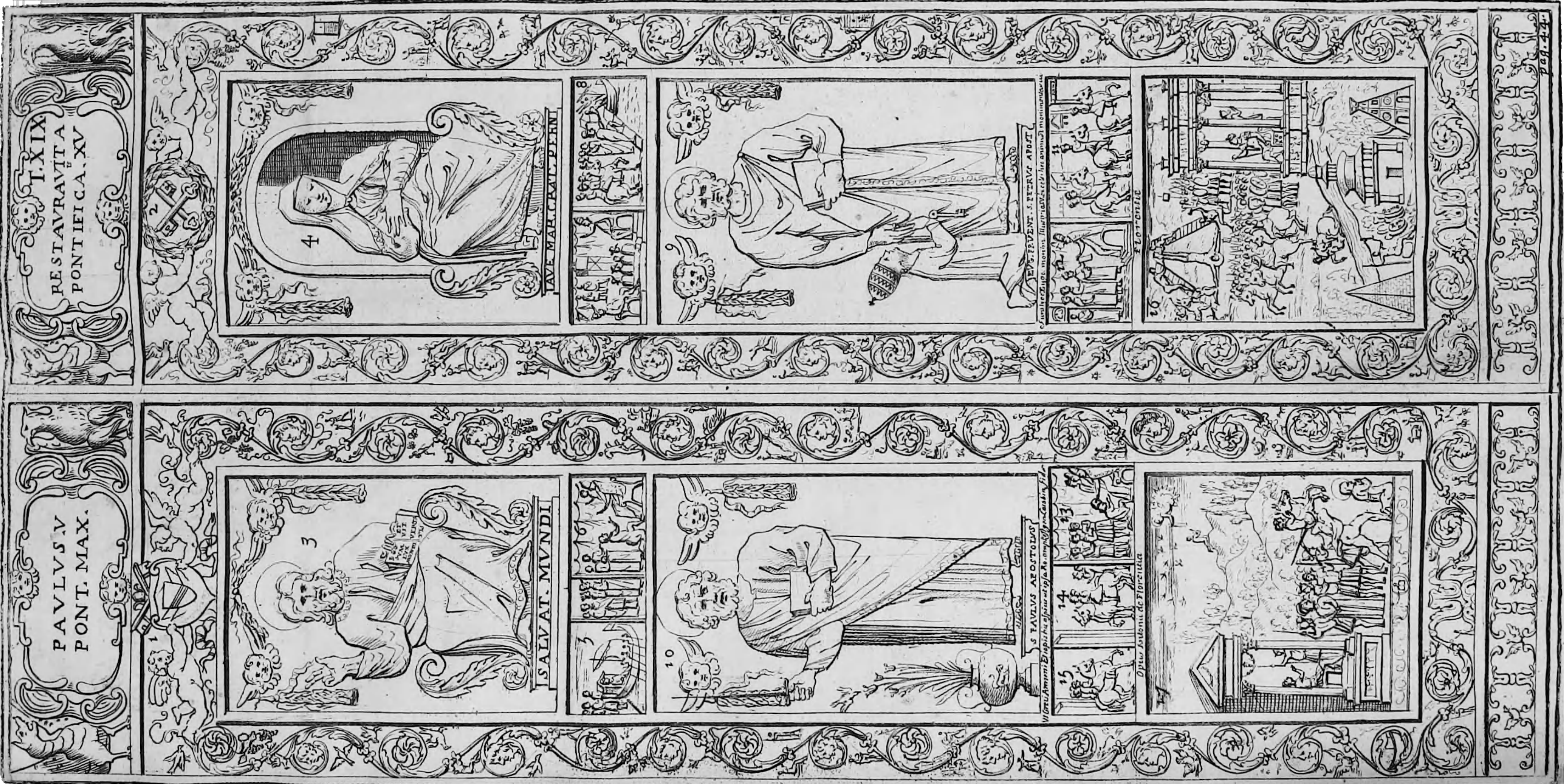
Angelica: *Ave Maria gratiâ plenâ.*

5. 6. In hac areola duos hos numeros continente, Imperatoris Palæologi accessus Ferrariam, pro unione Græcorum cum Latinis, ostenditur. Hanc historiam refert Raynaldus in suis *Annalibus Ecclesiasticis* ad annum 1438. num. 6. & 7. Anaglyphicum igitur opus sub num. 5. Pontificiæ navis, live potiùs triremis; nec non Imperatoris à Venetis littoribus discessum, ac in Ferrariense littus appulsum exprimit, qui accidit die 8. Martii præmemorati anni. Sub num. 6. designatur Eugenius IV. Papali tiarâ redimitus, ac sedens, dexteramque Imperatori porrigens, qui nudato capite, & altero genu provolutus cernitur.

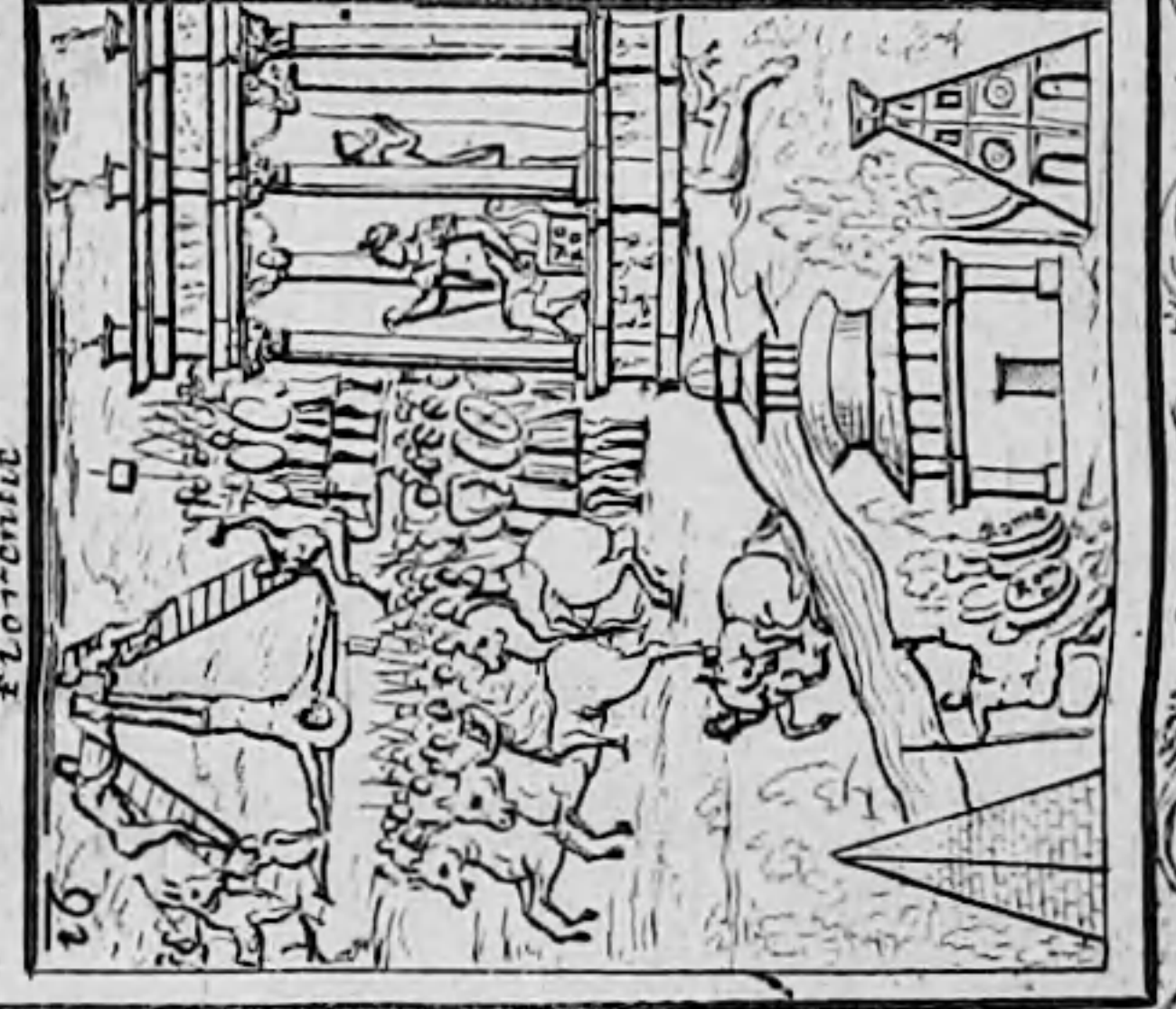
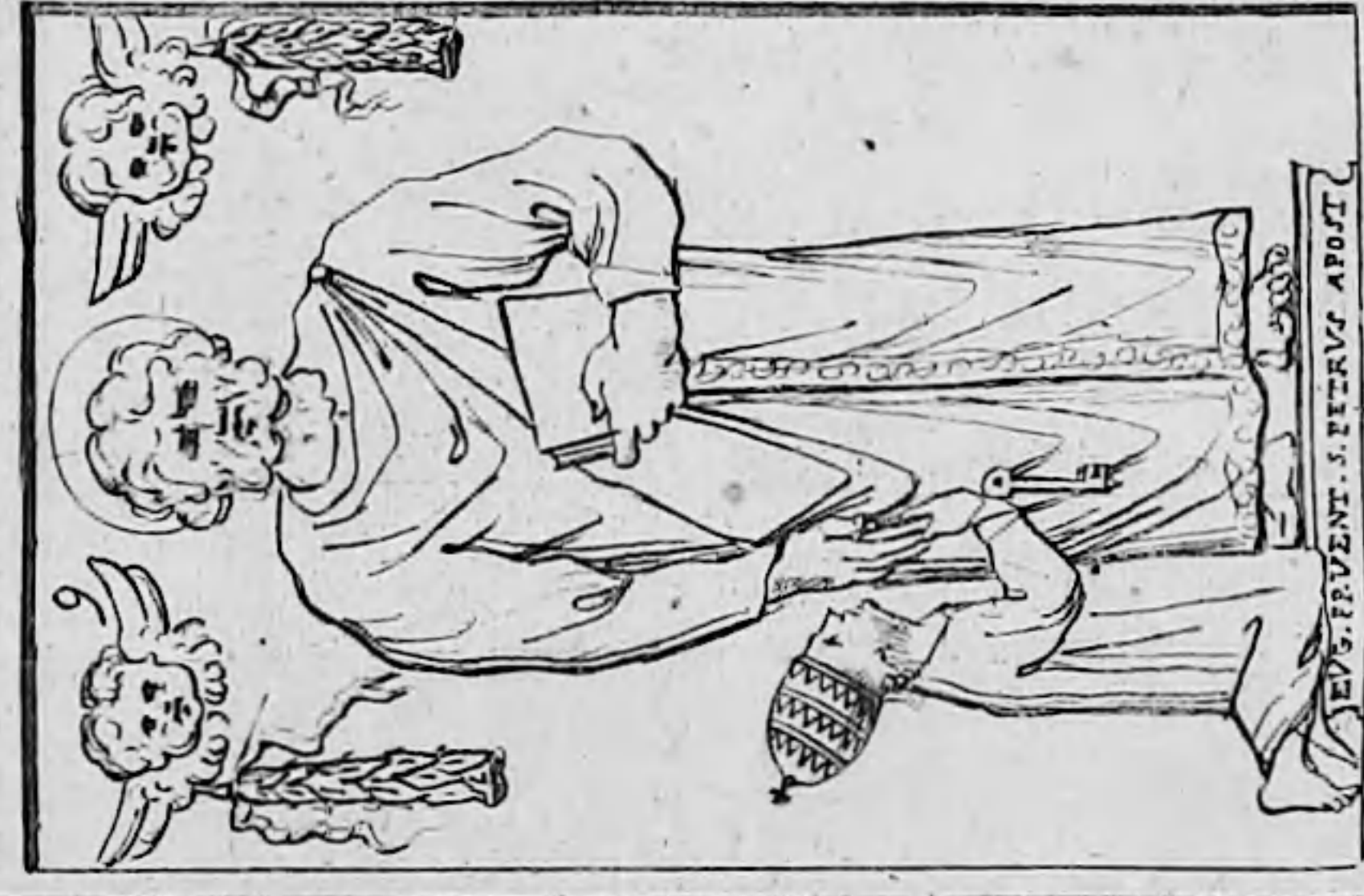
7. 8. Altera areola duos hos numeros comprehendens, alias actiones ejusdem Imperatoris demonstrat, nempe sub num. 7. Sessionem publicam Oecumenici Concilii Florentini, habitam die 6. Julii, anno 1439. in qua interfuerunt Summus Pontifex Eugenius IV., & Imperator Constantinopolitanus Joannes Palæologus. In eadem Sessione decretum fuit Fidei Symbolum à Juliano Cæsario Presbytero Cardinali Tit. S. Sabinæ, & à Bessarione Archiepiscopo Niceno. Sub num. 8. repræsentat Imperatoris à Florentia discessum, Venetias, & Constantinopolim versùs. Has Figuras sub præfatis quatuor numeris contentas, in majori forma ostendit Petrus Lambecius in sua *Bibliotheca Cæsarea* tom. 8. pag. 504. Itidem Marcus unicam tantùm refert, illam videlicet sub num. 7. occasione vocis *Calyptra*, quam diadematis genus esse declarat, panno purpureo, & au-

na-
Pa-
no unio-
cendi-
Raynal-
ticis ad

tremis,
tis litro-

ni acci-
di anni.
nus IV.
telens,
trigens,

hos nu-
as actio-
nistrat,
n publi-
rentini,
1439. in
Pontifex
Constan-
logus. In
it Fidei
o Pres-
na, &
viceno.
peratoris
fiter, &
as Figu-
eris con-
ndit Pe-
theca-
tem Ma-

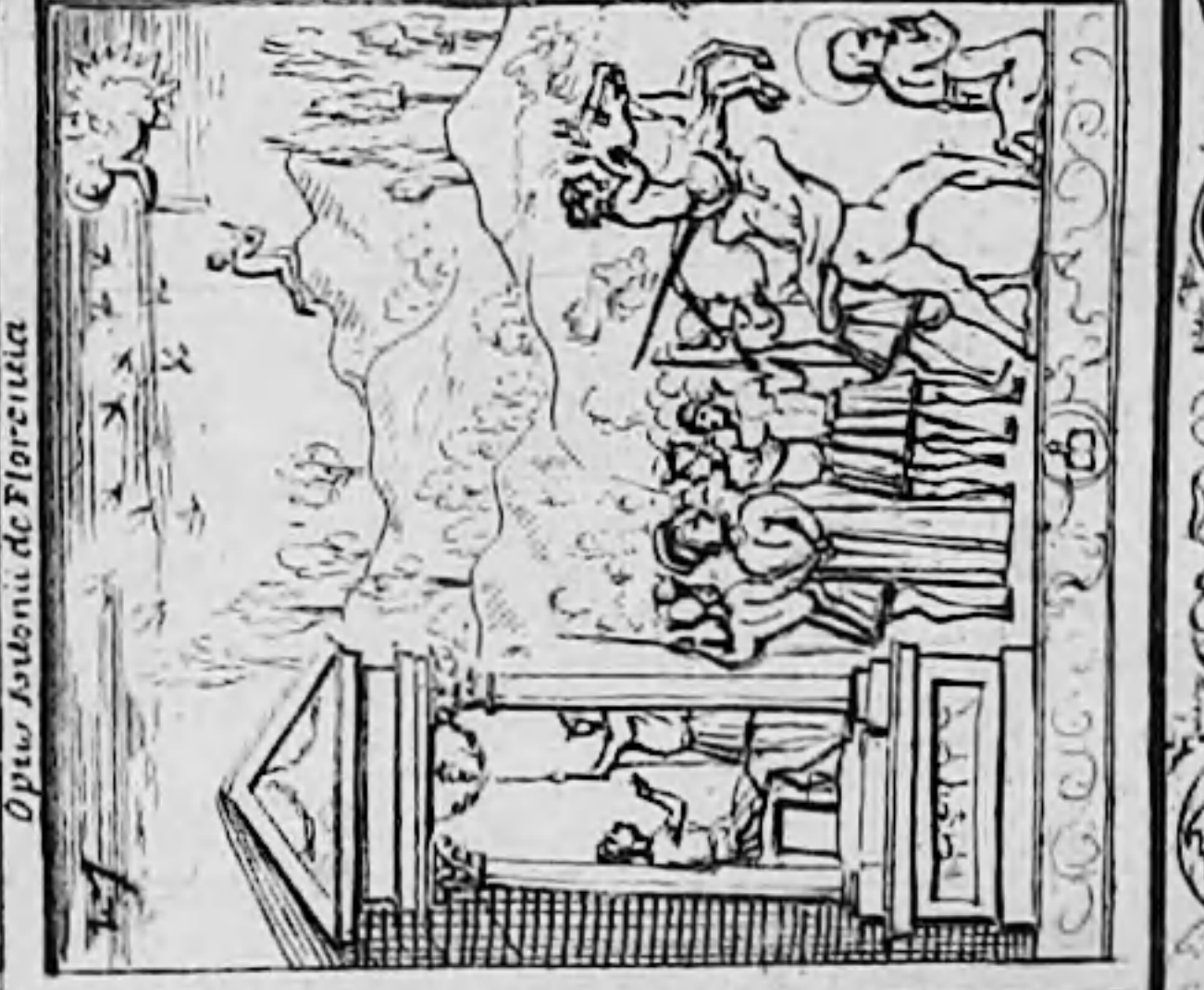
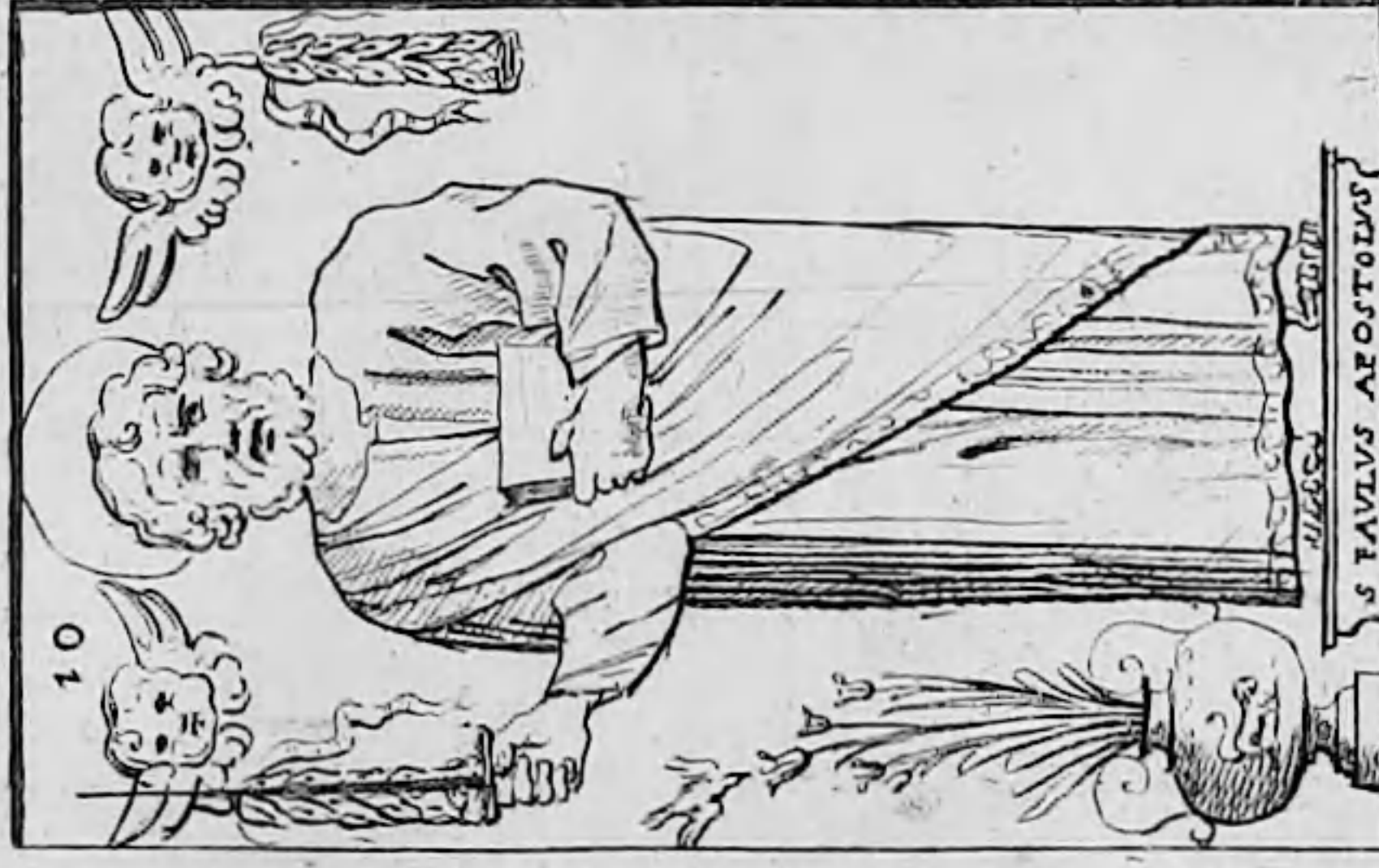

I. XIX.
RESTAVRATA
PONTIFICA. XV

PAVLVS.V
PONT. MAX.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

tificis provoluti, in publica Sessione, in ædibus Laterani habitâ, omnibus honoribus, ac privilegiis, quibus alii Catholici fruuntur, donati fuere. Sub num. 14. eorundem ab Urbe discessum denotari autumo. Quæ hîc retulimus, narrat laudatus Raynaldus ad annum 1445. num. 20. & seqq.

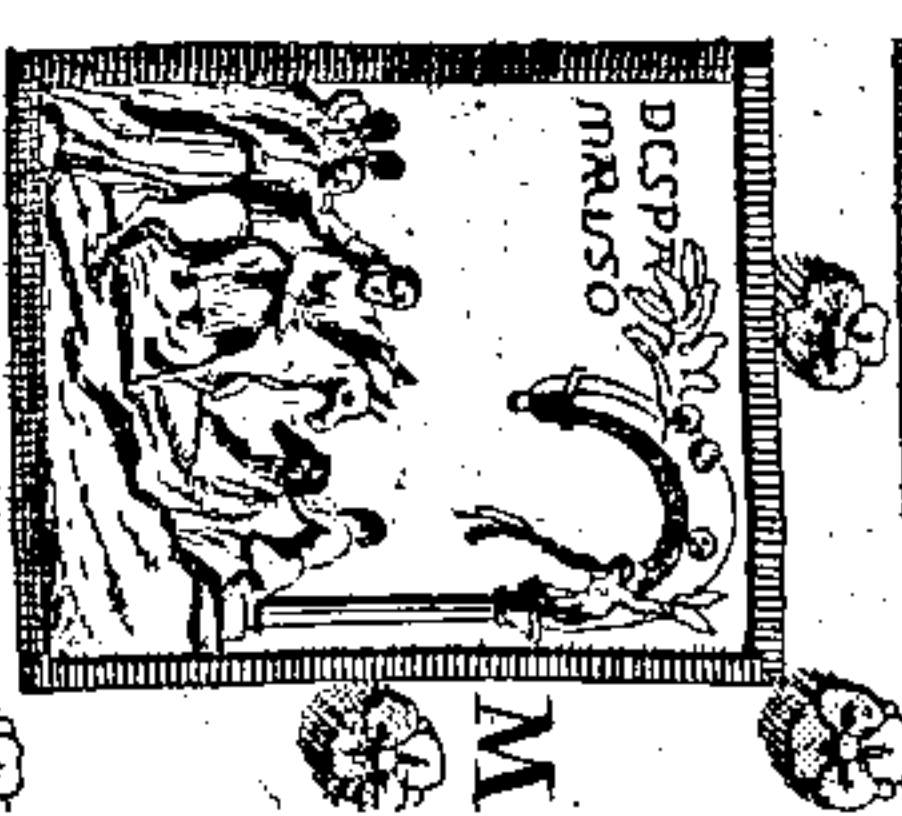
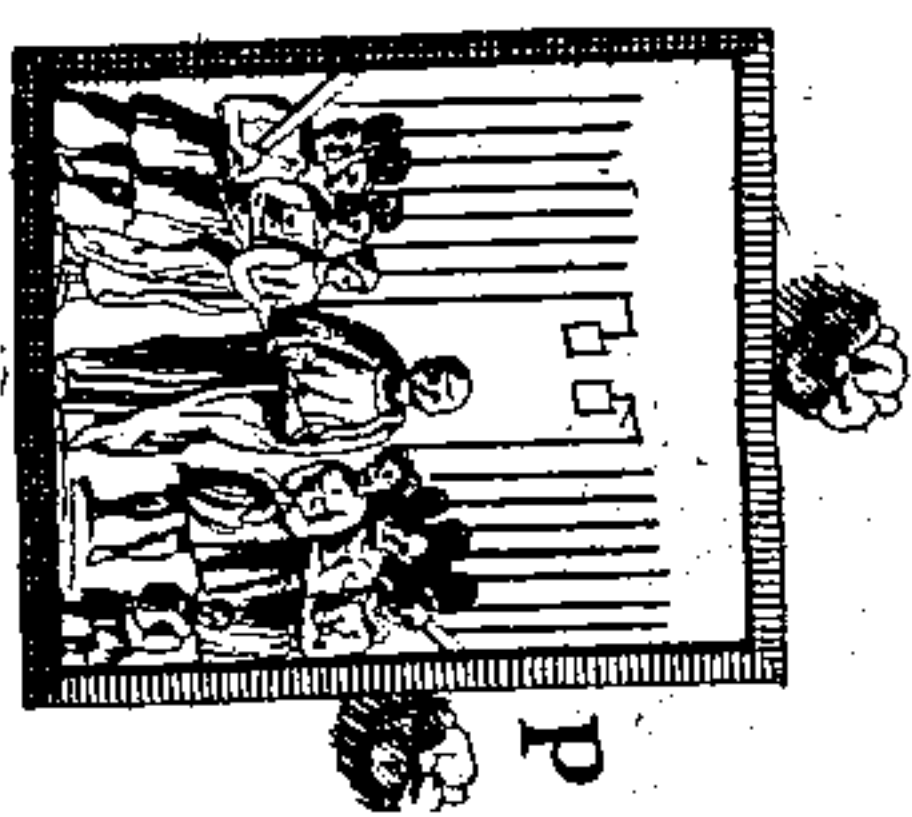
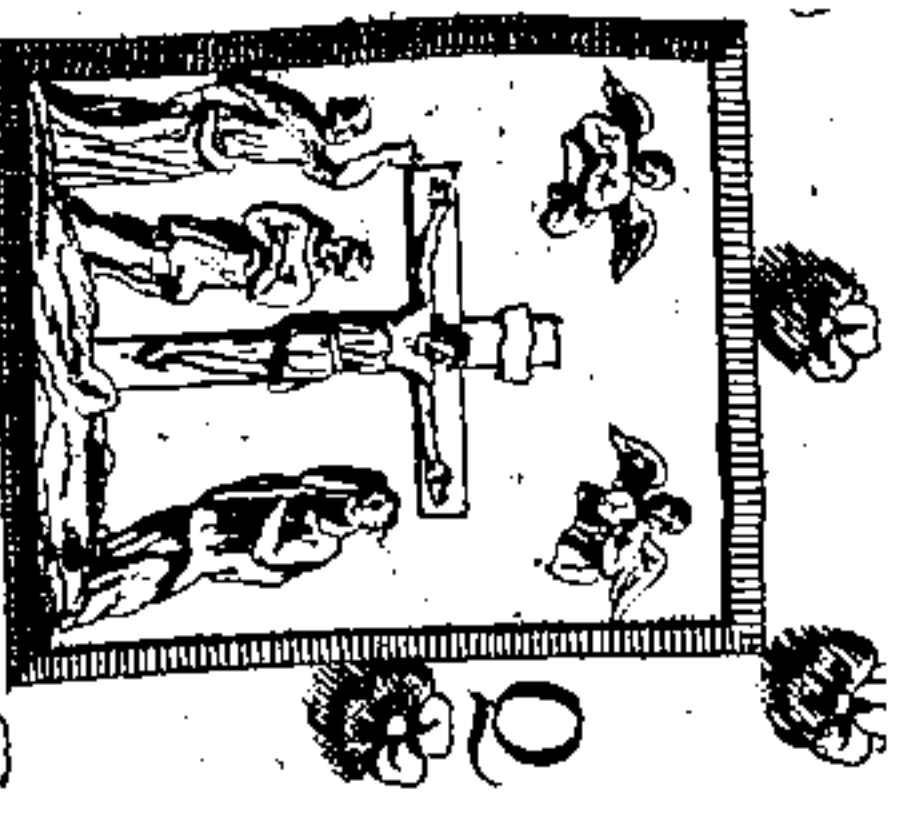
16. In hoc quadrato Beati Petri Apostolorum Principis Crucifixio in monte Janiculo demonstratur. Visitur in throno sedens impius Nero Imperator, Apostoli Crucifixioni adstantans, cum innumera Populi multitudine. Cernitur etiam Tyberis fluvius, propè quem est Hadriana moles, & juxtâ eam Pyramis, nunc demolita, ubi olim Scipionem Africanum sepultum fuisse fama est; quam etiam in ampliori forma infra referemus Cap. XIX., ubi *de Sepulchrorum formis* sermo erit, in Tab. XL. Fig. 4. Procul ab Hadriana mole cernitur alia Pyramis, quæ pro illâ ad portam Trigeminam apposita est. Nec sinè consilio ambæ hæ Pyramides fuerunt hîc exculptæ, sed datâ operâ, ad denotandam ejusdem Apostoli Crucifixionem, quam inter duas metas, scilicet inter duas Pyramides, secutam fuisse narrat Torrigius in suis *Cryptis Vaticanis* pag. 194. antiquorum Scriptorum auctoritate suffultus. Non ignoro D. Petri martyrium Romæ passi ab aliquibus Heterodoxis in dubium revocari; sed vide quæ eruditè, & copiosè scripsit Franciscus Maria Florentinus in suo Martyrologio Lucensi ad diem 29. Junii.

17. In hoc itidem Quadrato exprimitur S. Pauli Apostoli ad Aquas Salvias decollatio, præsidente eodem Imperatore.

C A P U T V I.

De antiquis Valvis æneis Primitialis Ecclesiæ Pisarum.

PISARUM Urbem inter Italiæ nobilissimas jure connumerari, nemo est qui ambigat. Nam si vetustatem ejus inspiciamus, Romanorum Colonia fuit; si belli decora, sæculis antea actis adeò floruit in armis, ut tercentum triremium Classem instituerit. Nec in spiritualibus minori honore refulget, cum Corsicæ Metropolis, Sardiniaque Primas, ac mirandis quibusdam tam sacris, quam profanis ædificiis, eorumque ornamentis conspicua adhuc sit. Ex iis autem illas maximas ex ære Valvas proprię Metropolitanæ Ecclesiæ, huic nostro Operi tribuit, quarum exemplar nobilis Vir Abas Gaspar del Torto, dignissimus ejus Urbis Patritius, officiosè nobis exhibuit, qui eas tum propter cælaturam, seu potiùs anaglyphicum opus, tum etiam ob varias Figuras, sacram Historiam representantes, inter vetera sacra monumenta adscribendas esse censuimus. Antequam autem ad illarum descriptionem deveniamus, quo tempore constructæ fuerint demonstrare operæ pretium esset; sed cum id penitè ignoretur, silere cogimur. Scimus tamen non in eadem Urbe conflatas, sed aliunde adductas fuisse; verùm an ex Hierosolymis, vel potiùs ex Insulis Balearibus, à Pisanis sub sæculo XII. subactis, incertum est. Hanc secundam opinionem, (ultra-perantiquam in eadem Urbe traditionem) confirmat recens Annalium Pifa-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

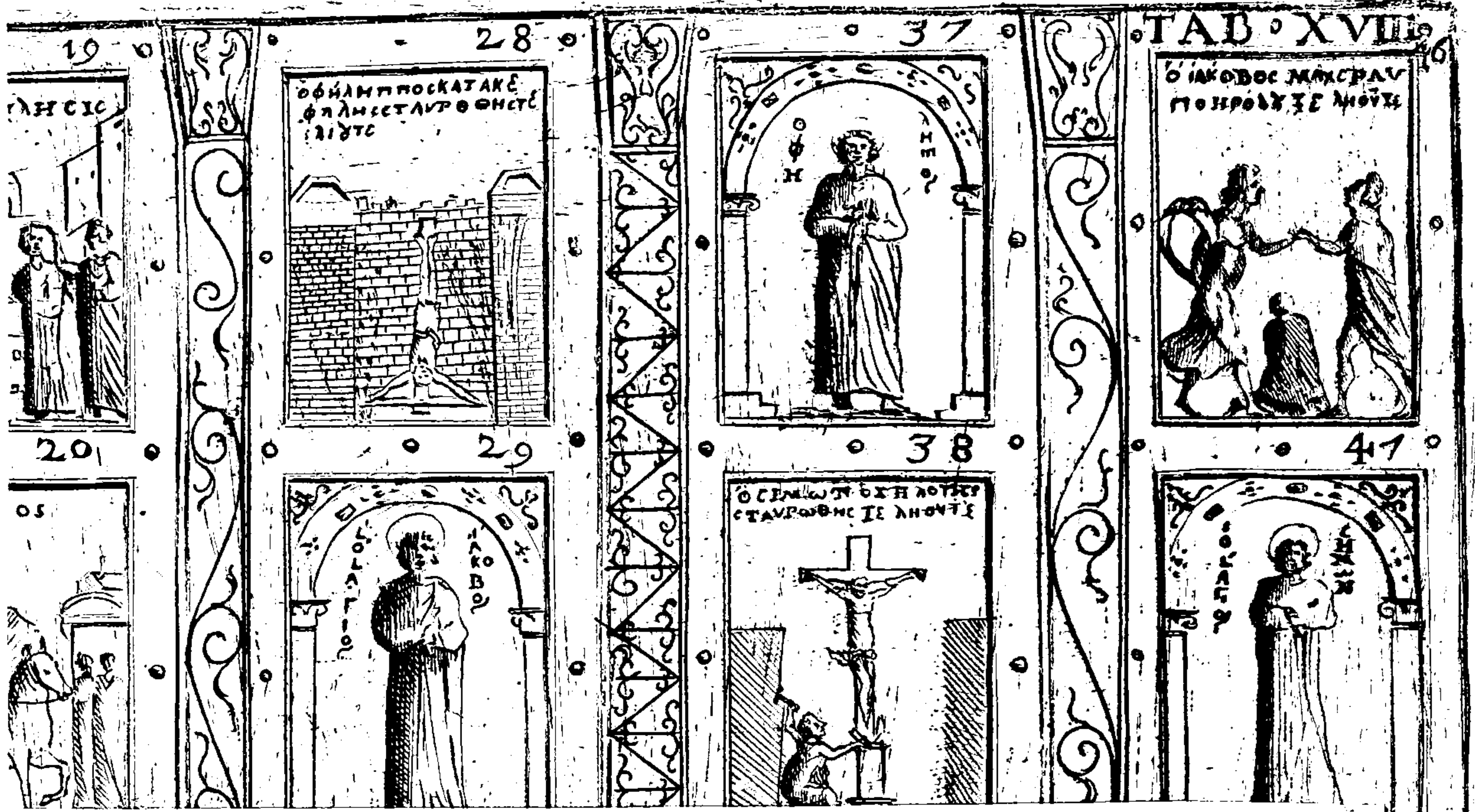
Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Pifarum Scriptor Paulus Tronci pag. 56. ubi cam victoriam relatam enarrat anno 1117. ac inter alia opima spolia, manubiasque à victis hostibus reportatas, duas fuisse columnas porphyreticas, & quasdam valvas æneas asserit, quas Metropolitanæ Ecclesiæ Pifarum dono sacrarunt. Has igitur, quarum exemplar ob oculos ponitur, eas esse ambigendum non est, tum si cælaturæ genus inspicias, tum etiam si barbaras voces in eisdem insculptas legas, ut infra clariùs apparebit.

Hic verò Lectorem monitum cupio, quod æris incisor in incidendo exemplaris perturbavit ordinem, ea enim quæ sunt ad dexteram, posuit ad sinistram, & econtrà. Ego igitur genuinum sacræ Historiæ ordinem sequens, initium sumam ab infima areola dextri lateris, nempe a literâ

A. in qua demonstratur Annuntiatio B. Mariæ Virginis, ut Figuræ, & ipsa Epigraphe, AVE MARIA GRATIA PLENA, satis, & abundè docent.

B. Clarum æquè ac superius est hoc Mysterium, quo Visitatio B. Mariæ Virginis, & occurfus S. Elifabeth, & utriusque salutatio exhibetur. Inscriptio tamen barbara, & obscura est, nempe SLA LISABE, quæ vox SLA Salutatio, vel Sancta exponi debet.

C. In tertia hac area Nativitas Christi Domini exprimitur. Visitur mons, ac super eum oves, atque Pastores, necnon duo Angeli, Domini Nativitatem Pastoribus annunciantes: inferiùs verò Maria Virgo veluti in antro, per quod Præsepe repræsentatur. Ibidem & nonnullæ ima-

gunculæ sunt, quæ nisi ex superiùs dictis, & ex ipso Tabulæ titulo conciperemus, quid indicent, arguere nullo unquam pacto possemus.

D. Vides in hoc quarto loculamento tres Magos, qui cum magnâ hominum, fervorum scilicet multitudine, sarcinis onustâ, ad Jesum Puerum adorandum accedunt; ut fusè narrat Matthæus cap. 2. 2. & seqq.

E. Habes in hac area Christi Pueri præsentationem in Templo, quam S. Lucas cap. 2. 27. sic tradit: *Et cum inducerent Puerum Jesum parentes ejus, ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo: & ipse accepit eum in ulnas suas, & benedixit Deum, & dixit: Nunc dimittis servum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace &c.*

F. Hujus loci Epigraphe est: FVGA IN EGIPTVP. cum scilicet Angelus apparuit in somnis Joseph, & dixit ei: *Surge, & accipe Puerum, & Matrem ejus, & fuge in Ægyptum: teste Matth. cap. 2. 13.*

G. Paucis hisce Figuris immanissima Puerorum strages ostenditur, quam habes apud Matthæum c. 2. 16. *Tunc Herodes videns quoniam illusus esset à Magis, iratus est valde, & mittens occidit omnes Pueros, qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus ejus à bimbatu, & infra, secundum tempus, quod exquisierat à Magis &c.*

H. In hac tabula Christi Jesu Baptismus in Jordane, Joanne ministro, & duobus Angelis in obsequium, famulatumque adstantibus, perspicuus est. Inscriptio: BAPTIZAT.

I. Magna hinc premerer obscuritate, nisi ipsa licet confusa inscriptio, TEMPTATADABOLO (quæ legi debet: *Tentatur à Diabolo*) hoc mihi

Hieroglyphicum explicaret . Sedet hîc supra rupem Christus, supra aliam verò humiliorem stat Diabolus, alas uti Angelus gerens . Ponè hunc duæ columnæ confurgunt, quas ferrum, sive quid aliud connectit, atque inde è medio lampas pendet . Columnis imminet arcus, eique constructio quædam incumbit, quâ fortè Templum significatur, ut habemus apud Matthæum cap. 4. 5. *Tunc assumpsit eum Diabolus in sanctam Civitatem, & statuit eum super pinnaculum Templi.*

K. In hoc decimo loculamento Transfiguratio Domini repræsentatur, ut ipsa licèt rudis inscriptio fat indicat . Mysterium hoc Evangelista Matthæus cap. 17. 1. & seqq. sic prosequitur : *Et post dies sex assumit Jesus Petrum, & Jacobum, & Joannem Fratrem ejus, & ducit illos in montem excelsum seorsum: & transfiguratus est ante eos, & resplenduit facies ejus sicut Sol: vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix. Et ecce apparuerunt illis Moyses, & Elias cum eo loquentes.*

L. Lazarum à Christo resuscitatum hîc habes, quod quidem ex Figurarum obscuritate, nisi ipsa epigraphe docuisset, ignoraremus . Bis ibi Lazarus repræsentatur: primò cum in sepulchro jacebat, quod inter duas columnas situm est, lapide qui os sepulchri occludebat, aliquantulum ab eodem amoto: secundò cum è tumulo egressus, ad pedes Domini eum vocantis accurrit . Supra columnas quid veluti moenianum attollitur, unde tres viri miraculum admirantur . Inscripção autem est: DE LAZAR. idest: *De Lazaro resuscitato.*

M. Palmarum Festum hîc designatur, quod Evangelista Matth. cap. 21.

sic tradit: *Euntes autem Discipuli fecerunt sicut præcepit illis Jesus, & adduxerunt asinam, & pullum; & imposuerunt super eos vestimenta sua, & eum desuper sedere fecerunt. Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via; alii autem cædebant ramos de arboribus, & sternebant in via. Turbæ autem quæ præcedebant, & quæ sequebantur, clamabant dicentes: Hosanna filio David &c.*

N. In decimatertia areola Christus pedes Apostolorum lavat, ut ex literis: LAVATIO PEDV. , quarum postremæ aliam, videlicet M. addas necesse est, ut *pedum* sonet . Stat Christus tanquam altercans ante Petrum sedentem, cui proxima est pelvis, & à tergo sunt alii Apostoli, supra Christum quiddam veluti Luna dimidiata dependet, quo nihil aliud, nisi duas lucernas denotari pro certo habeo .

O. Nisi ex inscripçãoe quidnam significant Figuræ in hac areola contentæ edocerer, divinari certè non possem . Inscripção autem est: CENA DOMINI .

P. Infandum in hoc loculamento Judæ proditoris erimen exprimitur, qui, ut ait Joannes cap. 18. 3. & 12. *cùm accepisset cohortem, & à Pontificibus, & Phariseis ministros, venit illic cum laternis, & facibus, & armis. Cohors ergo, & Tribunus, & ministri Judæorum comprehenderunt Jesum, & ligaverunt eum, & adduxerunt eum ad Annam.*

Q. Quadratum hoc nullâ omninò eget explicatione . Visitur enim ibi Christus cruci affixus; propè crucem à sinistris B. Virgo Maria in lacrymas, gemitusque soluta: duæ aliæ

Figuræ

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

tamen Sacræ Scripturæ, ac Patrum, sententiis non repugnat, si D. Augustini Ecclesiæ Doctoris iudicium expendamus. Ipse enim Serm. 176. *Super excelsa ergo Cæli* (inquit) *terrenum corpus imponitur, ossa intra sepulchri angustias paullo ante conclusa, Angelorum cœtibus inferuntur: in gremium immortalitatis mortalis natura transfunditur.* Ac deinde: *Dum audis elevatum, agnosce militiæ cœlestis obsequium.* Et quidem Sacræ Scripturæ, & Patrum sententiis Angeli appositi non repugnant, quos cum eodem S. Augustino in obsequium Christi Domini affuisse credendum est. Quod autem nubem attollere, & elevare videntur, id Pictoris incitiæ tribuendum.

V. Transitus B. M. V. hîc indicatur. Multa quidem de hoc sacro Mysterio dicenda essent, nisi me ab initio proposita compendiosa narratio, atque ipsius materiæ gravitas ab hoc revocarent. Aliqua tamen cogimur prolixiori calamo prosequi; nam hæc de re non una eademque antiquorum Patrum opinio est: Sed an Beata Virgo unâ cum corpore assumpta fuerit, nec ne, secum dissentiant.

Eruditissimus, & Ecclesiasticæ Historiæ, ac eruditionis parens Baronius, in notis Martirologii ad diem 15. Augusti, plures tam Græcos, quàm Latinos Patres adducit, qui de Assumptione B. Dei Genitricis Mariæ tractarunt, & demum concludit, Dei Ecclesiam in eam partem propensio-riorem videri, ut unâ cum carne in cœlum assumpta fuerit; nam in hujus diei solemnitate illas SS. Patrum Homilias legendas proposuit, quibus eadem de illius Assumptione firman- tur. Quæ quidem sententia tum plu-

rimorum Theologorum auctoritate, tum etiam communi Fidelium consensu jam probata, ac recepta est. Baronium sequitur Raynaldus in suis *Diptychis Marianis*, puncto 10. ubi fusius quæstionem tractat. Hanc Beatissimæ Virginis Assumptionem nonnulli *Transitum*, seu *Dormitionem*, alii aliis vocibus appellarunt, ut videre est apud nuperum Scriptorem Petrum Lambecium in ejus Bibliotheca Cæsarea tom. 8. pag. 129. quæ omnia eruditè collegit R. D. Claudius Joly, Canonicus inclytę Metropolitanę Ecclesiæ Parisiensis. Hæc autem idem præmittenda esse putavi, ut ea quæ infra referam, clariùs innotescant.

Petrus de Natalibus in suo Catalogo Sanctorum lib. 7. cap. 65, de Sanctis in mense Augusti occurrentibus, celebre hoc Festum Assumptionis facundè prosequitur. Ejus narrationis particulam, quæ Figuras nostras potissimum respicit, ad earundem explanationem adjiciam, cum reliqua apud præcitatos Auctores videri possint. *Cum igitur* (inquit Petrus) *die quadam cor Virginis in Filii desiderium vehementer esset accensum, itaut in lacrymas prorumperet abundanter; Gabriel Angelus eidem cum lumine adstitit, eamque reverenter salutavit, ac eidem ex parte ejus Filii dixit, quod post triduum esset à carne migratura, & cum Christo perpetuò regnatura. Ramum quoque palmæ eidem de Paradiso allatum præsentavit, quem antè ejus feretrum portari mandavit. Virgo autem de Nuncio leta, Deo gratias egit, & duas petitiones ab Angelo postulavit. Primò, ut Filii ejus fratres omnes Apostoli ad ipsam pariter congregarentur, quibus præsentibus spiritum Deo redderet, & omnes sibi*

sibi sepulture officium exhiberent . Secundò, ut cum spiritum emitteret, malignum Sathanam non videret . Porro hæc quæ in Petro legis, vides in nostro Iconismo, ubi Gabriel Angelus è cœlo descendit, manu aliquid ferens, quod fortasse palma est. Colloqui etiam cum proxima Figura videtur, quæ brachia protendit, ac procul dubio Beatissimam Virginem aliqua ab Angelo postulantem significat. Feretrum, quod inferius est, & quod nonnulli circumstant, denotat ipsius Virginis dormitionem, & Apostolos circumstantes, & laudes Mariæ canentes. Literas verò M.G.S.M. (si divinari fas est) sic legerem: *Mariæ Gabriel significat mortem, idest transitum ex hoc mundo .* Verumtamen in hac narratione certi aliquid affirmare non audeo, Figuras tantummodo declarasse contentus.

X. His explicatis, remanent quatuor anguli, in quorum primo, nempe in parte superiori, signato lit. X., visitur Christus in throno sedens, ac benedictionem impartiens, cum tribus Angelis ad dexteram, totidemque ad sinistram, ipsum venerantibus. Legitur ex utraque parte hymnus Angelicus, qui & *Trisagios* appellatur, ab Apostolis institutus, & à B. Pontifice Sixto I. stabilitus, videlicet: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth: pleni sunt Cœli & Terra gloria tua, Osanna, benedictus qui venit &c.* quæ ultima verba Angelorum alis obducta sunt. Circa Christi Domini caput leguntur hæc: *Ego lux Mundi .*

Y. In angulo ad sinistram, lit. Y. signato, Assumptio B. Mariæ Virginis exhibetur; quod quidem Myste-
Par.I.

rium, nisi ipsæ literæ indicarent, me lateret omninò. In medio hujus loculamenti conspicua est Beatissima Virgo, veluti in quodam throno sedens. Ad dexteram duo Angeli cum duabus arboribus, totidemque ad sinistram, ac desuper titulus: *ASVNTA EST IN CELV.* legito: *in Celum .*

Z. In angulo dextero inferiori, lit. Z. signato, sex veteris legis Prophetæ repræsentantur, ut ex nominibus super adnotatis. Media etiam inter unum & alterum Palmæ arbor affurgit, quam semper in picturis apponere Christi Fideles consueverunt; nam penes ipsos pro hieroglyphico, ut alibi dictum est, habebatur: ex qua animadversione colligimus, has valvas longè ante millesimum conflatas fuisse. Et licet in exemplari habeas illorum nomina, nihilominus cum lectu perdifficilia sint, nonnullaque compendiosè incisa, hinc ea repetere non incongruum existimamus. Subsequentia igitur sunt:

AMOS PROPHETA.
SOPHONIAS PROPHETA.
ZACARIAS PROPHETA.
JOHEL PROPHETA.
MICHEAS PROPHETA.
Sexti verò nomen deest.

A A. In sinistro inferiori angulo litt. A. A. signato, sunt aliæ sex Figure cum totidem arboribus, antiquos Prophetas item referentes, ut ex nominibus superpositis, scilicet:

A B A C H V C.
J O N A S.
D A N I E L.

Reliquorum trium nomina desiderantur.

C A P U T VII.

*De nonnullis ornamentis, quæ erant
in Basilicâ Sicinianâ, postea
S. Andreae in Barbara
appellatâ.*

OMNIBUS in architectura vel leviter versatis notum est, Architectos consuevisse publica ædificia devictorum hostium Figuris ornare. Docet hoc ipse Vitruvius, artis illius princeps lib. 1. cap. 1. ubi pro columnis erecta fuisse ait marmorea simulacra, quæ Matronas Caryathides in servitutem redactas repræsentarent: similiterque debellatorum Persarum statuis à Lacedæmoniis victoribus porticus exornatas. Qui mos inde ad Romanos transit, ita ut Arcus Triumphales Figuris hostium subactorum; ac spoliis insignirentur, ut eorum nonnulli Romæ adhuc stantes fidem faciunt. Imò prædictus mos adeò invaluit, ut non in Arcubus modo, sed etiam in Basilicis ad parietum ornatum ac decus, cum penè omni triumphis pompâ, triumphantium victorum imagines ponerentur.

Hæc omnia evidentissimè colliges è sequentibus Tabulis, extantibus olim in Basilicæ Sicinianæ parietibus, sive Ecclesiâ S. Andreae in Barbara, de qua infra Cap. XXVII. fusiùs dicemus. Libet igitur hîc eas Tabulas plurimâ eruditione refertas, operosiùs contemplari, & historias, quæ in illis cælâtæ sunt, exponere.

Prima Tabula, quæ est in ordine XXI. adeò ornata est, ut in ea desiderari nihil possit, cum nonnullæ ibi contentæ areolæ, nempe tres, lepidis

historiis insignitæ sint; licet aliæ areolæ historiis careant, quas temporum ingluvies partim devoravit; partim verò lapsæ, in alium usum conversæ fuerint, ut infra demonstrabimus.

Prima ex iis tribus areola, sive Figura, triumphalem currum exhibet, quem bini Leones trahunt. Sedet supra currum Vir, dexterâ Imperii sceptrum, more triumphantium, innixus. Currum præit eques, ipsique pedes quidam præcedit, ut vides. Cum diù hæsitassem in hujusmodi Historiæ enodatione, succurrit mihi Plinii senioris locus lib. 8. cap. 15. ubi legi, M. Antonium Triumvirum fuisse primum, qui Romæ Leones sub jugum junxerit, & currus trahere coegerit. Et quidem cum dimicatum esset civili bello in Pharsalicis campis, non sinè quodam ostentu temporum, generosos spiritus jugum subire illo prodigio compulsos significavit: nam quòd ita vectus est cum Mima Cytheride, supra monstra illarum calamitatum fuit. Quæ mea conjectura si admittatur, dubia quædam insurgunt, quibus solutis, historiæ non parva lux afferetur. Primùm igitur dubium excitat Ciceronis locus in Philippica 2. contra M. Antonium, ubi ait: *Etenim quod unquam in terris tantum flagitium extitisse auditum est? tantam turpitudinem? tantum dedecus? Vehebatur in essedo Tribunus Plebis: Lictores laureati antecedeabant, inter quos aperta lecticâ Mima (idest Cytheris) portabatur; quam ex Oppidis municipales homines honesti obviam necessariò prodeuntes, non noto illo, & mimico nomine, sed Volumniam consalutabant. Sequebatur Rheda cum Lenonibus, comites nequissimi.*

Hunc

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

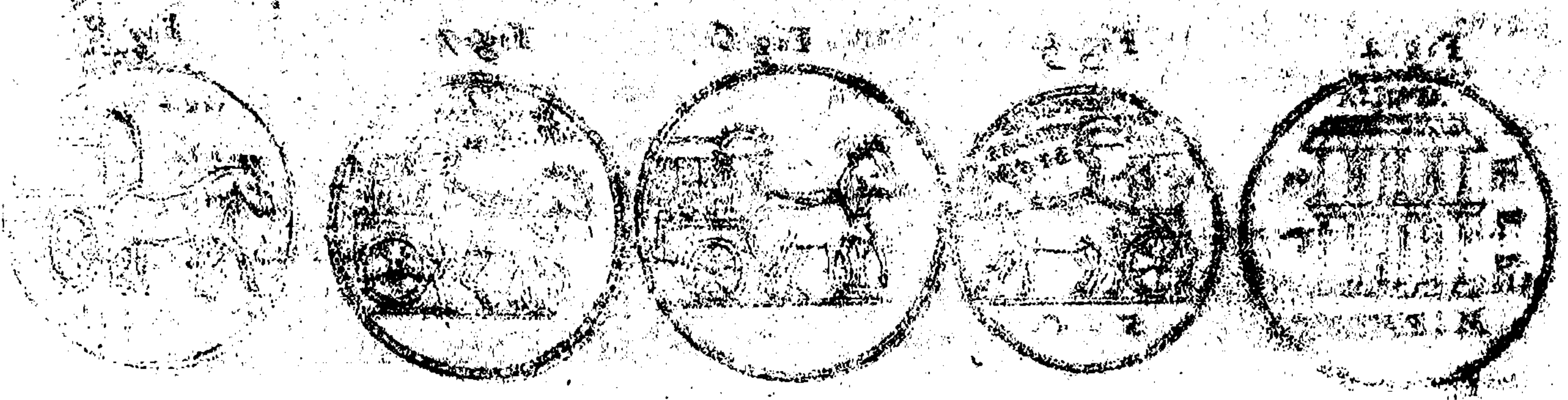
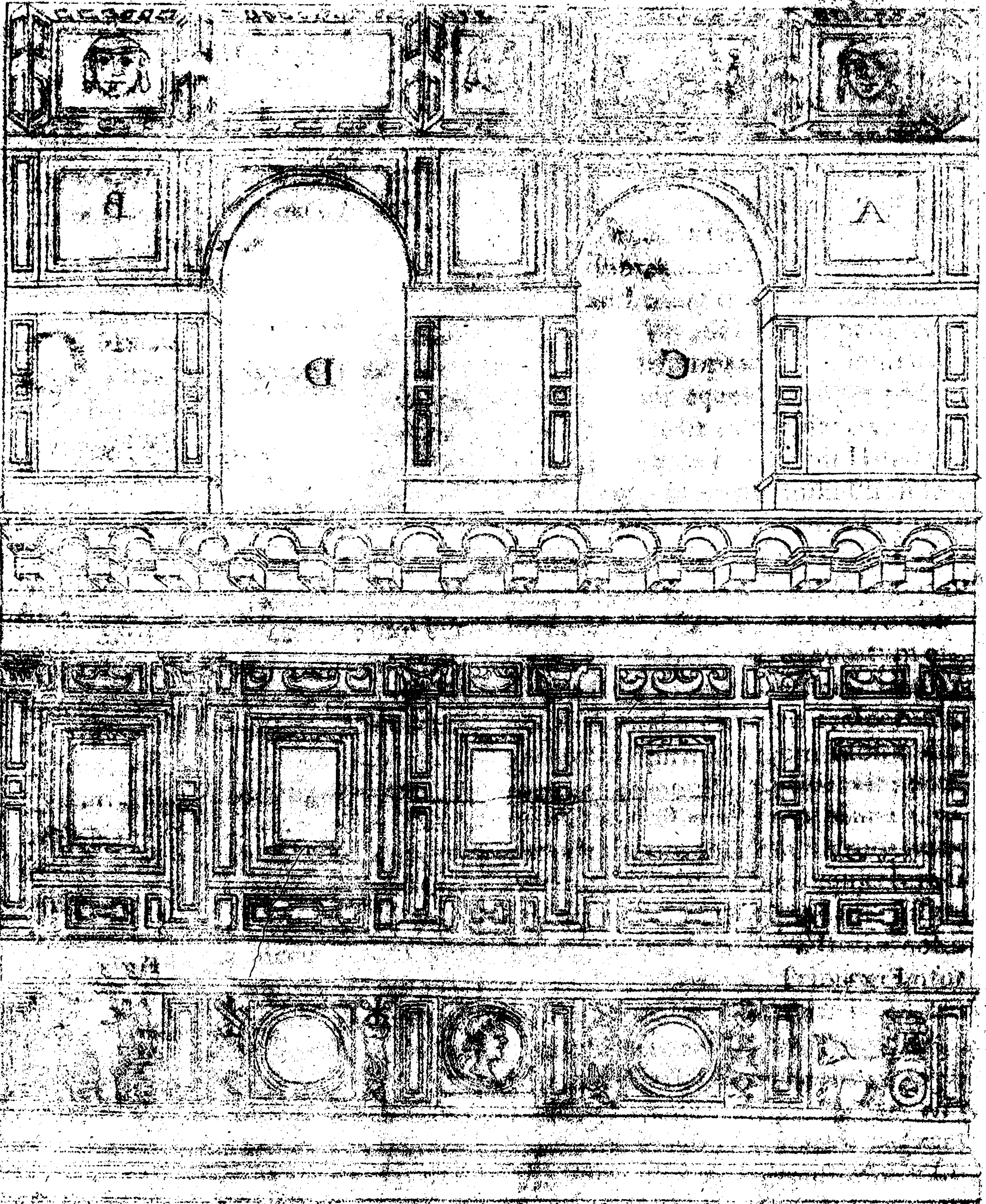
Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Hunc Ciceronis locum accuratissimus Victorius in suis variis lectionibus lib. 16. cap. 3. sic corrigendum putat: *Sequebatur Rheda cum Leonibus*, contra opinionem Hieronymi Ferrarii, qui maximam sedulitatem in Ciceronis Orationibus emendandis adhibuit, ut ipsemet Victorius fatetur, ejusdem Hieronymi Orationes adducens.

Secundum dubium est, quod locus Plinii Tulliano non consonat. Nam Plinius narrat Mimam Cytheridem in curru cum Antonio Romæ vectam fuisse; Cicero verò non Romæ, sed per Italiam; non curru, sed lecticâ. Hanc Auctorum discrepantiam benè animadvertit prælaudatus Victorius, additque: *Quod enim Plinius hoc factum narrat ab Antonio cum dimicatum esset in Pharsalicis campis, quod discrepat ab eo, quod à Cicerone hic, & in epistola ad Atticum traditur, negligentia illius Scriptoris assignandum puto, qui in temporibus lapsus sit, ut in multis aliis rebus sæpè peccat; & certè major fides Ciceroni habenda est rerum, que ipsius ætate factæ sunt, quàm Plinio, qui multis postea seculis vixit.* Pro quo notandum hîc obiter, inter Ciceronis, & Plinii obitum centum novendecim annos circiter intercessisse: nam Cicero occisus fuit ann. 40. ante Christi Nativitatem, Plinius verò in Vesuvii conflagratione decessit anno post Christum natum 79. Verùm unde digressa est, eò revertatur oratio, paulisper tamen suspensâ meorum dubiorum solutione, quæ ex infra dicendis apparebit.

Præcitata Figura demonstrat, ut diximus, M. Antonium curru triumphali vectum præcedente equite,

quem Anaxenorem Citharædum, à Plutarcho in ejusdem M. Antonii vita descriptum, arbitror: consueverat enim illum secum ducere; nam sic Plutarchus: *Ociosus ipse, & in pace agens, ad pristinam luxuriam revolutus est, & jam circa eum Anaxenor Citharædus, Xuthus Tibicen, Metrodorus Histrio, Chorusque totius Asiæ Musices constuebant &c.* Item Strabo lib. 14. *Anaxenorem Citharædum extulerunt quidem theatra; sed multò magis Antonius, qui eum tributi exactorem è quatuor Urbibus fecit, ac milites stipatores concessit.* Et cum Plinius fortasse ex traditione accepisset, M. Antonium in triumphum duxisse Mimum Citharædum, putavit illum ex nominis affinitate fuisse Mimam Cytheridem, quod remotissimum à veritate videtur. Duxit enim in triumphum, non Mimam Cytheridem, sed Mimum Citharædum, non curru vectum, sed equo ante currum, ut nostra Figura ostendit. Porro neminem, præter Plinium invèni, qui Mimam Cytheridem curru vectam fuisse asserat, sed lecticâ; id quod pluribus M. Tullius profequitur, Antonium objurgans; cujus locus non videtur emendandus scribendo *cum Leonibus*, ut vult Victorius; sed in sua puritate relinquendus scribendo *cum Leonibus, comites nequissimi*, ut legitimus sensus suadet; nam cujus rei gratiâ epitheton *nequissimi*? certè Leonibus applicari nequit, cum idem denotet ac *improbi, perfidi, scelesti*, quæ voces ad mores, & ad animi pravitatem referuntur, & Leonibus nunquam competent, utpotè irrationalibus, utpotè brutis. Ulteriùs vocem illam *nequissimus* nulli, nisi homini, aptatam,

tam invenio, imò nec ulli aptari posse autumo. Item quo pacto Leones Antonii *comites* dici unquam poterunt? Siquidem illi propriè dicuntur *comites*, qui aliquem tanquam ducem sequuntur, non verò qui præcedunt, ut dicti Leones; & id variis Auctorum testimoniis patet. Valla inquit: *Comes est qui sequitur, & ducem habet.* Item Labeo *S. Si quis Virginis ff. De injuriis, & famosis libellis: Comitum accipere debemus eum, qui comitetur eam, & sequatur.* Plaut. Merc. 7. 63. *Nequè matrem illa satis honestè tuam sequi poterit comes.* Terent. Eunuch. 2. 3. 54. *Comites sequuti scilicet sunt virginem.* Ovid. 8. Metam. 5. *Terga sequentes comites.* Unde comes ab eodem Labeone sic definitur: *Qui frequentandi cujusque causa, ut sequeretur destinatus, in publico privatoque abductus fuerit.*

Idem ex orationis contextu apertè liquet: nam Tullius meritò *Lenones* nominat eos, qui M. Antonium à regia virtutis via avertabant. Sed quanam isti? *Anaxenor Citharædus, Xuthus Tibicen, Metrodorus Histrio, Chorusque totius Asiæ Musices; Sergius Mimus, Cytharis quidam ex eadem Palæstra mulierculam amans; ac denique Scorti, & Mimi, quibus undequaque stipantibus circumvallatus ubique progrediebatur.*

Mea hæc conjectura duabus aliis fulcitur. Una est, quod si M. Antonius secum duxisset in triumphali curru Mimam Cytheridem, procul dubio duxisset etiam Cleopatram Reginam, quam perditè adamabat, cum triumphum Alexandriæ de Rege Armeniæ celebravit, idque minori famæ dispendio egisset. Altera, quod

Cicero M. Antonio infensissimus, Orationem suam ampliasset, ac infandum dixisset, quod cum triumpharet, severioris, militarisque virtutis oblitus, ac mulierosus, meretriculam sibi triumpho sociam adscisceret. Nec Ciceronem facinoris ignarum dicas, cum id populo inspectante actum fuerit: unde si ea tam graviter amplificavit, quæ per Italiam Antonius gessit, quidnam de gestis ab eodem in Urbe scripsisset? Notandum est etiam, præcitatum equitantis Figuram stapedes non habere, quibus antiqui carebant.

Secunda Figura satis clara est, cum duplicis rotæ vehiculum à geminis mulabus tractum ostendat. Qualè autem huic vehiculo nomen tribuendum sit ambigo, cum Scriptores varia curribus indiderint, sive à forma, sive etiam ab ipsis inventorum nominibus. De Vehiculis copiosè scripsit Joannes Laurentius, ac postremò Joannes Schefferus.

Seridè tamen opinionibus meis inhærendo, videlicet quod Figuræ in hac Tabula expressæ M. Antonii historiam denotent, addo, vehiculum supradictum *Essedum* denominandum esse, de quo Cicero in eodem loco Philippicæ secundæ redarguit M. Antonium verbis supra relatis. Ponderat hunc locum laudatus Schefferus lib. 2. c. 5. & nescire se ait, cur istiusmodi currus usum Cicero objiciat Antonio. *Num quod esset peregrinum vehiculum, nequè Magistratum publicum deceret? An quod vilius haberetur? Cui ego paucis satisfaciam.*

Essedum vehiculi genus erat tum apud Britannos, tum apud Gallos usitatissimum, duarumque specierum, unius

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Et manus, quibus Orationes in Antonium Philippicas scripserat, jussu hujus amputavit Herennius; quæ cum essent Romam allata, Antonius, qui tum foret Comitibus habebat, audita re, et visis membris, exclamavit, finitas jam esse proscriptiones; ac pro rostris poni manus, caputque Ciceronis jussit, horrendum Romanis spectaculum. Plura Numismata cum similibus allocutionibus ad milites affert Oiselius in Tab. LXXXIX. itemque Sebastianus Erizius in quarta sui Operis editione, in M. Antonio, in Severo, in Antonio Caracalla, ac in Probo.

Tabula XXII. tria continet emblemata, in quorum primo visitur Hippocentaurus clavam sinistrâ tenens, & alas in humeris habens. Quid verò monstrum hoc denotare possit ignoro, quanquam in parietibus præfatae Basilicæ extitisse pro certo habemus, & ejus emblematis exemplar desumpsimus ex Codice Vaticanæ Bibliothecæ sub num. 5407. pag. 100. Quod similia monstra extiterint inter Scriptores disceptatur: neutram tamen opinionem tueri volo, licet affirmativam defendere possem contra malè philosophantem Lucretium, & ejus asseclas. Solùm hîc indicasse lectori sufficiat, quod Balthasar Bonifacius Rhodiginus in sua Historia ludicra lib. 7. cap. 16. Hieronymus Magius lib. 1. miscell. cap. 10. Natalis de Comitibus lib. 7. cap. 4. hujusmodi monstra dari posse arbitrantur.

Secundum emblemata continet Leopardum, qui Cervum devorat; sed ut in pictura videre est, non modicam illius partem tempus absumpsit.

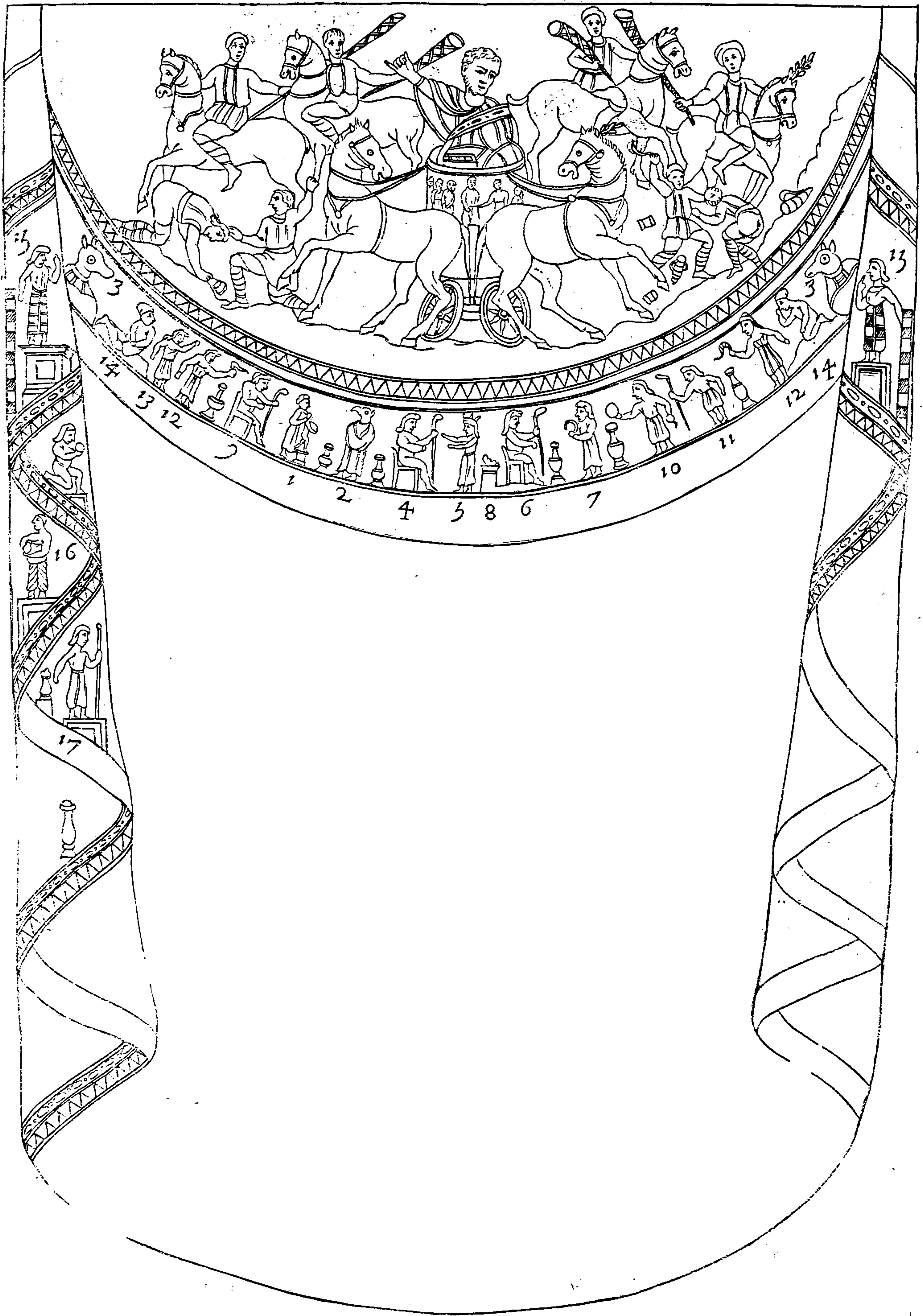
Tertium continet Leonem, qui Taurum dilacerat; omnia autem ex

opere scelti constructa sunt. Campus, qui aream repræsentat, ex Ophite est, sicut etiam delineationes, tractusque nigri coloris, quibus istarum belluarum icones, non finè quodam decore, ac venustate variegantur. Quod terram refert, est ex Alabastrite Ægyptio: Taurus verò, & reliquæ Leonis partes, è Pario marmore. Duo hæc emblemata posteriora, pluribus ab hinc annis egomet suis locis affixa vidi, prout sub literis A. & B. in præcedenti Tabula XXI. indicatur: nunc verò in duas mensas conversa apud Patres S. Antonii servantur. Etiam hæc tria emblemata ad M. Antonii historiam spectare autumo, cum Figura 1. Hippocentaurum exprimens, alludere videatur ad ejusdem Antonii prosapiam ex Hercule, qui excidium de Centauris sumpsit, ut in suo Hercule insano meminit Euripides v. 1272.

Τυφῶνας ἢ γίγαντας, ἢ τετρασκελεῖς
Κενταύρο πληθῆ ἢ πόλεμον ἐκ Ἐθίνουσα;
Typhonas, aut Gigantes, aut Quadrupedes.

Prælio Centauris referto non confeci?
Leopardus cum Cervum, & Leo cum Tauro ad ferarum spectacula, ludosque in Theatro, occasione triumphus M. Antonii celebratos, revocari possunt.

Diximus in præcedentis Tabulæ explicatione, Figuras in areis quadratis sub num. 1. 2. 3. expressas, M. Antonii gesta præferre, idque apertis conjectationibus firmare conati sumus. Eiusdem modò Triumviri historiam in præsentis etiam Tabula XXIII. continuari non levibus argumentis, indiciisque probabimus. Utinam tamen Oedipus sim, & à plurimis ambiguitati-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

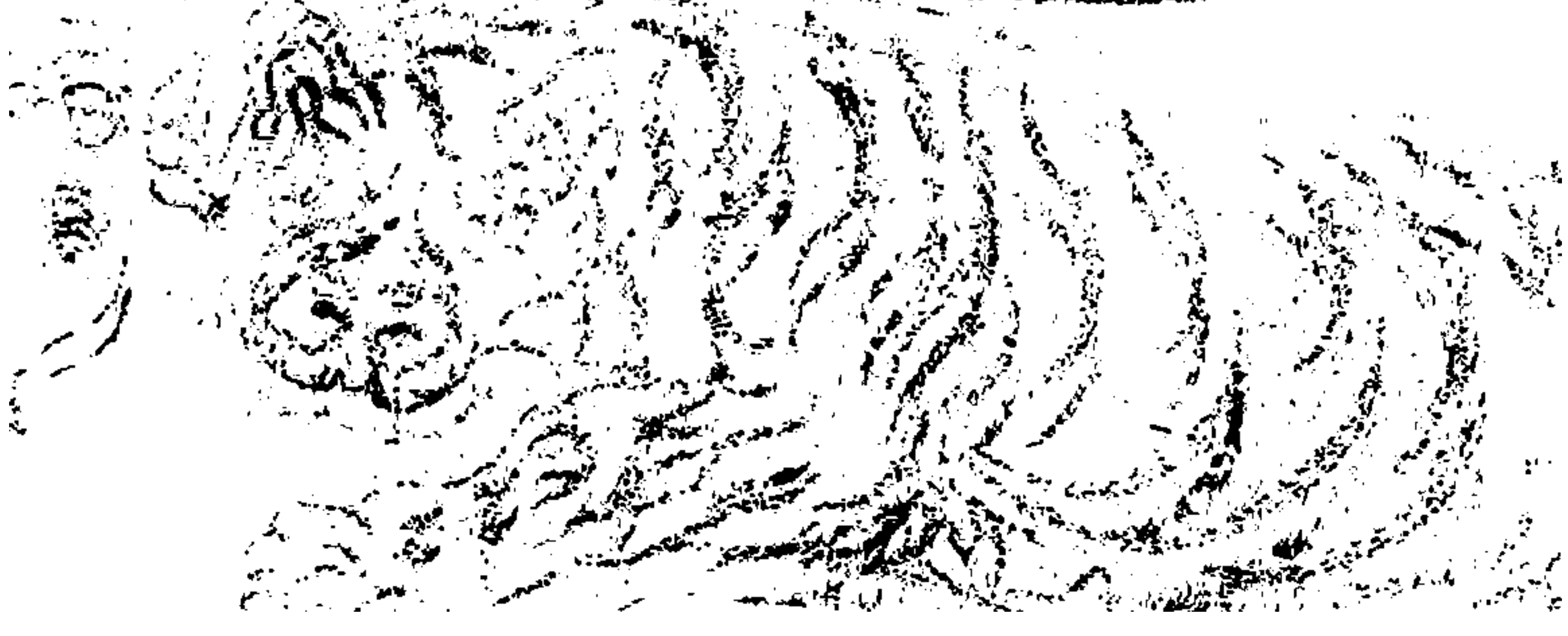
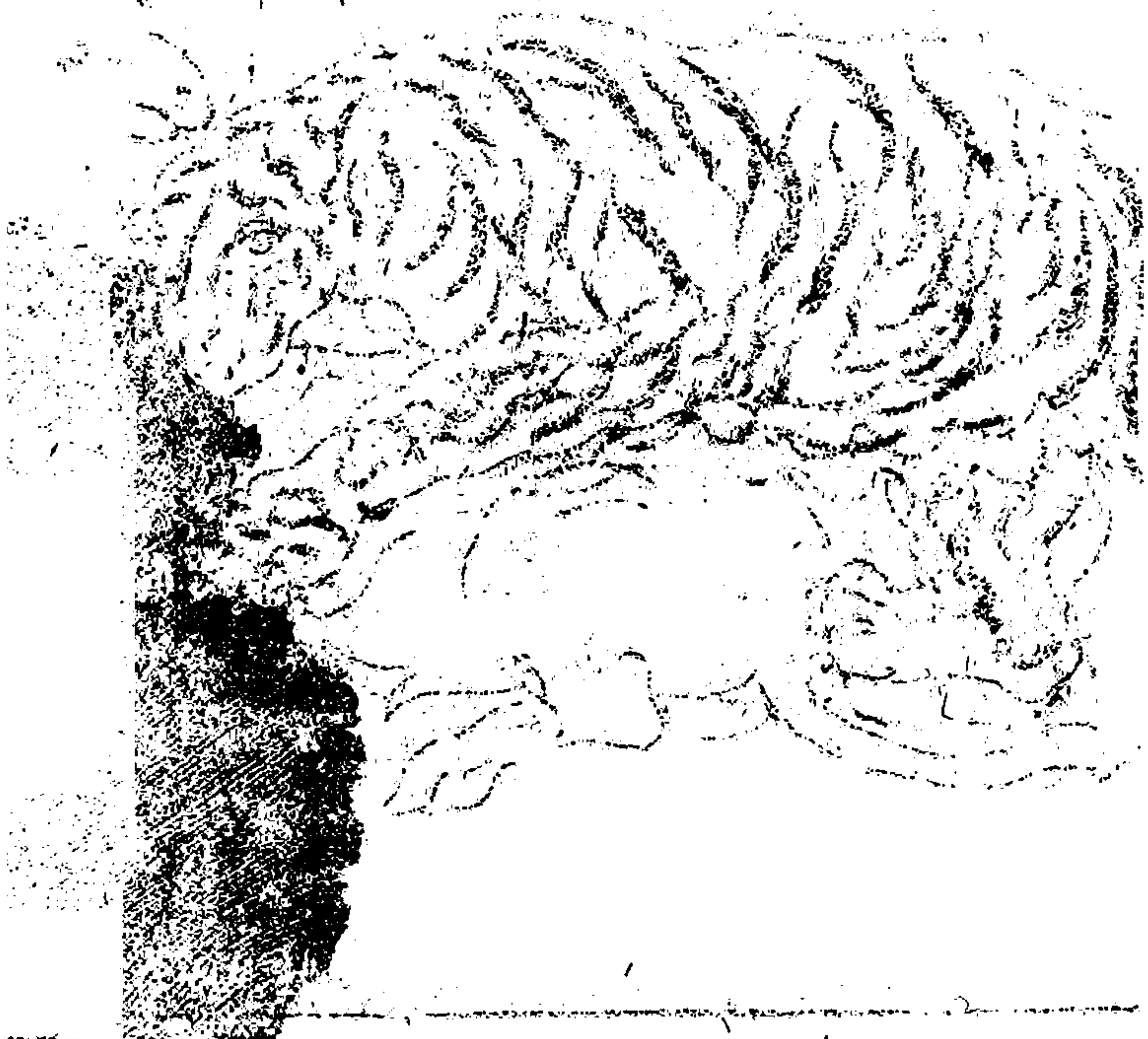
Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

tatibus me expediam. Primò itaque Triumphum hîc designari Romani Ducis, demonstrant captivi in facie currûs expressi, qui manus ante pectus revinctas demittunt; docetque tum habitus triumphantis, qui sago, seu clamyde, vel paludamento Romano more superinduitur; & è cuius humero sinistro subnectitur lateri dextero latus clavus, qui Senatorum insigne erat, tum etiam biga ipsa quâ vehitur: unde in illo neminem meliùs repræsentari putaverim, quàm M. Antonium, qui (ut inquit Plutarchus) animi sui impos, & veneficiis, seu præstigiis Cleopatraræ captus, post devictos Porthico bello hostes, Artabazum quam pluribus promissis ad se pertractum, veluti captivum, Alexandriam in triumphum duxit: de quo triumpho loquens idem Plutarchus, non modicam Romanis offensam M. Antonium irrogasse ait, utpotè qui ornamentum, majestatemque Patriaræ propter Cleopatram Ægyptiis communicaverat. Ad nostram hanc opinionem confirmandam, addimus ejusdem Auctoris verba, quibus M. Antonium adamussim describit: *Inerat ei in vultu liberalis dignitas, ac barba non indecens: facies lata, & nasi aduncitas, videbantur masculam oris formam, qualis Herculis pingitur, ac fingitur, exprimere. Rumor verò etiam antiquus tenebat Antonios ab Hercule genus trahere, prognatos ab ejus filio Anteone: quem ille rumore videbatur & figurâ corporis, & habitu confirmare; nam quoties in conspectum multitudinis esset proditurus, tunicam ad femur cingulo adstringebat, sago denso velabatur, & magno gladio se accingebat.* Quæ sanè descriptio nostræ Iconi per-

Par. I.

fectè consonat: si enim rectè perpendatur, amplum utique vultum præfert, decenti barbâ præditum, Herculi que perfimilem. Quod si habitus qualitas inspectetur, iagum virgatum, quod militare, ac Imperatorium insigne esse probat Ferrarius *De re vestiaria*, satis M. Antonium ostendit, qui sago in conspectu Populi uti solebat, & cingulo femori alligato. Demum superest assignare gladium; quo cingebatur; & hic sub tegumento, præcipuè à picturæ studiosis, facillimè conspici potest.

Explicationi, quam de hac Tabula dedimus, mirificè suffragantur adstantes ex utroque bigæ latere viri, quorum alter alterius caput sinistrâ comprimens, veluti feriturus, malleolum, sive quid simile, dexterâ attollit: quæ Figuræ nil aliud profectò denotant, nisi humanas victimas occasione triumpho cæsas. Fortè enim M. Antonius, tanquam Herculis agnationem ostentaturus, homines obtulit in holocaustum, cum antiquitùs crudelissimæ, & prorsùs infandæ religionis instinctu, humanis hostiis Herculi sacrificaretur, ut de Pœnis testatur Plinius lib. 36. c. 5.

Notandi itidem in nostro hoc Iconismo duo equi veluti ramulum supra caput habentes; quem nonnulli ramum laureum putant, in signum victoriæ. Nos tamen potiùs Pictoris libitum fuisse putamus ex duobus Iconismis Abatis Raphaelis Fabretti in sua *Columna Trajana*, sive *Tab. Iliad.* pag. 340. & 238. quæ cum ad manus nostras pervenissent, illa eidem, de Domini licentiâ, cum exemplari ære inciso communicavimus. In primo ex Iconismis prædictis exponitur vitrea

H lamel-

lamella picturata, ubi quadriga conspicitur, cujus equi non absimili ornatu præditi sunt: in secundo autem occurrit auriga, qui dextrâ coronam, sinistrâ palmam supra humerum gestat, veluti victor; ejus tamen equi in verticibus nullo lauri signo exornantur. Unde (si conjectare fas est) dicerem, signum illud ex arbitrio Pictoris Struthio-Cameli plumam referre, præcipuum equorum ornatum, quo etiam hodie insigniti ad assequendum brabium in Hippodromum producuntur.

Dispunctâ jam superiori Tabellæ parte, quæ adhuc superest, ac hodie visitur ad areolam scalarum supra fenestram, quæ atrium respicit Palatii olim Cardinalis de Maximis, antiquitatum amantissimi; nunc verò Cardinalis Nerlii, sacrarum eruditionum studiosissimi: quod Palatium situm est *Ad quatuor Fontes*, ut vulgò dicitur, angulumque constituit, quâ ad Thermas Diocletianas itur, dextrorsum; quâ verò ad Liberianam Basilicam, sinistrorsum. Reliquum nunc est ad inferiores illius reliquias pergere, quarum ornatus ex celebri, eruditoque Cimelio Illustris. D. Equitis Caroli Antonii à Puteo deprompsimus, cui multa nos debere fatemur.

Licet Figurarum exiguitas, & Ægyptiorum mysteriorum icones potuissent me ab harum indagatione revocare: nihilominus nè quid intentatum relinquam, earundem enodationem aggredior, in qua me oppidò juvit peripicax, ac studiosissimus vir, Abas Philippus Bonarota.

Opinor itaque præfatas ordinis inferioris Figuras Ægyptiorum pompas importare, unam præcipuè ex illis

decem, quæ pertinent ad honorem eorum, qui apud illos pro Diis habentur, ac Ægyptiacam continent religionem, ut scribit Clemens Alexandrinus Stromat. lib. 6.

In hisce pompis (ut Ægypto mos erat) quamplurimæ Deorum imagines circumferebantur, additis aliis mysticis signis, quæ Sacerdotes præferrent; & quibus veluti Hieroglyphicis, seriem, historiamque earum rerum exprimerent, quæ suis Diis accidissent: proptereaque eorundem gesta per illa mysteria se imitari contendebant; ut videre est in Diodoro Siculo lib. 1. & in Apulejo Metamorph. lib. 5.

Quod Isis mysterium ibi repræsentetur, probamus ex Tab. XXIII. nu. 1. ubi Isis Horum puerum, quem ex incestu, & adulterio ex Osiride, fratre susceperat, quemque ejus vir Typhon in aquis merferat, repertum ante Osiridem statuit, qui accipitris (ut puto) Æthiopici capite insignitus est, sicut vides sub num. 2. Osiris enim ex Ægyptiorum sententiâ idem interpretatur ac multoculus, videlicet Sol; & Sol ob oculorum præstantiam, & vim ad se attrahendi, ab eisdem Ægyptiis effingitur sub accipitris forma, tanquam acutissima acie præditi, ac devorantis. Horus ergo Mundus est, ortui & interitui obnoxius, cujus mater Isis, idest Luna, in aqua repertum filium vitæ restituit, ac immortalem reddidit. Generandi quippè aquæ vis, & Luna Mundum per varias, & novas vicissitudines, quasi immortalem faciunt. Rectè ergo Osiridi puer exhibetur, cum eam vim Luna à Sole participet; atque ille sub veste manus abscondit, ut oc-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

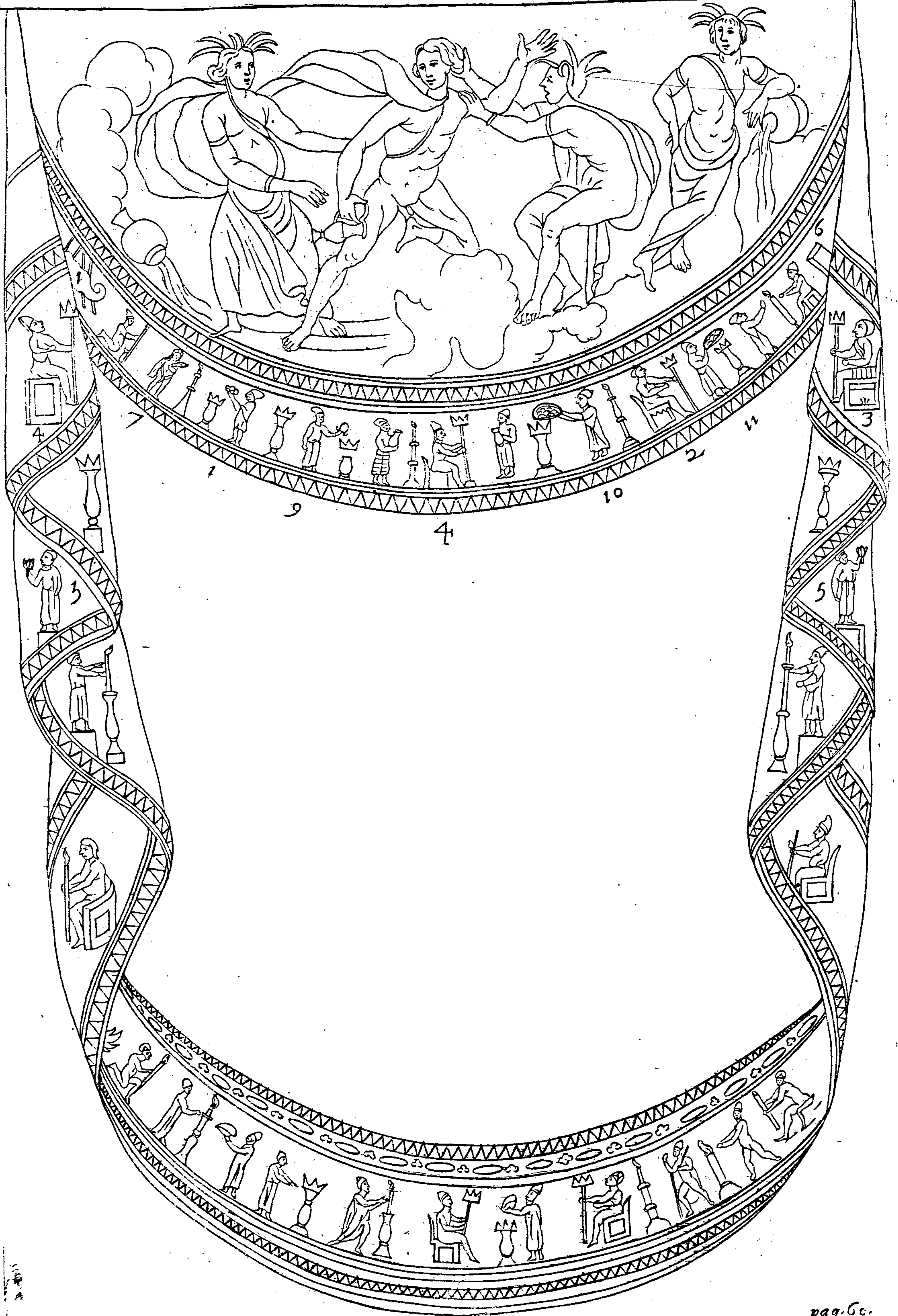

in annulis Gnosticorum Deus Jao, qui idem cum Sole erat, sæpiùs cum hac ferulâ occurrit. Visitur sub num. 13. Figura quædam veluti gestiens, quæ forsitan gaudium ob Horum reperi- tum significat: & sub num. 14. adsunt aliæ duæ Figuræ cernuæ, ac pronæ in signum adorationis, quarum quæ à læva est, manum ori admovens, cul- tûs ipsius actum exprimere credi po- test: ambæ verò videntur in stagno quodam locatæ, fortè ad aquas allu- dente, in quibus Horus repertus fuit, dum amissum, ac fato functum, fu- nebri næniâ labentabantur.

Nec silentio prætereunda sunt quæ- dam vasa, iisdem imaginibus inter- posita, quæ aquaria esse, & in pompis ferri solita, colligitur ex Vitruvio in Procem. lib. 8. unde fortasse Julius Fir- micus lib. 2. Ægyptios aquam ado- rasse asservit. Porrò hæc vasa non unius speciei sunt, quatuor enim al- tiora collum arctius habent, labrum latissimum: reliquis verò duobus, quæ humiliora sunt, latius collum est, la- brum angustius. Omnia autem ad Niloticas urnas referri possunt, quæ ideò in pompis, ac Hieroglyphicis ap- ponebantur, ut maximè opportunum, ac salutare subsidium significaretur, quod Ægyptiacis arvis afferre solet Nilus exundans, ac diù stagnans; ut benè sentit Kircherus in suo *Obelisco Pamphilio* lib. 5. Schematism. 1. pag. 446. In peristromatis inversione hinc inde sub numeris 15. & 15. cuidam Aræ, seu basi superpositus stat Har- pocrates, sive Horus, manu ori ad- motâ silentium indicans. Harpocra- tem enim inter præcipua numina Ægyptii connumerarunt, quem cum immaturo, ac penè abortivo fetu edi-

tus esset, atque ideò elinguis, silentii Deum reputaverunt, eumque in tem- plorum vestibulis collocabant, ut Sa- cerdotibus, cæterisque sacrorum Mi- nistris, ac spectatoribus rituum arca- norum, mysteriorumque silentium suaderet. Ad Harpocratis latus visi- tur quædam parastasis, quæ fortasse januæ indicium est, cum Harpocra- tis statuam propè januas collocare consueverint. Spectatur sub num. 16. Propheta cum hydria, quem sic de- scribit Clemens Alexandrinus Stro- mat. lib. 6. *Post omnes (inquit) exiit Propheta, qui apertè in sinu gestat hy- driam &c.* Tandem sub num. 17. oc- currit Isis cum amphora, & scepro exornato desuper Loti flore, qui ei sacer est, ut in aliis monumentis cla- riùs apparet.

Sed jam ad alteram Tabulam, sci- licet XXIV. accedamus, quæ pariter in eadem Basilica Siciniana extabat, at modò visitur in supradiçto Palatio Cardinalis Nerlii, in summitate sca- larum sinistrorsùm, supra primam ambulacri januam; ipsa quoquè ex opere sectili, ac variis marmorum in- crustationibus composita. Hæc Tabu- la fabulosum Hylæ raptum continet, quem nos, antequam ad Figurarum indagationem deveniamus, hinc repo- nere necessarium existimavimus. Her- cules (ut scribit Apollonius Rhodius Argonaut. lib. 1. Theocrit. Idyll. 13. Valerius Flac. lib. 3. & alii) cum Ar- gonautis, quorum Jason dux erat, na- vigaturus, Ceycis filium nomine Hy- lam secum duxit, speciei singularis adolescentulum. At cum ventorum vi, ac maris fluctibus diù jactatus, littora tandem tenuisset, ejus socii ut à laboribus se reficerent, coenam para-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

*Nympha dexterà cubitum traxit manu,
Et medio injecit alveo .*

Sed jam ad Figuras inferiùs positas descendamus. Quidam sunt, qui totam earum seriem ad Minervale sacrificium referri contendunt, quæ opinio suâ probabilitate non caret. Quippe Ægyptii quotannis in honorem Minervæ in Saim Urbem noctu convenientes, undique per mœnia frequentia luminaria, ollasque profundiores oleo repletas, ac sale asperfas incendebant, ut totâ nocte exardescerent: quæ solemnitas *λυχνοκαίη*, idest *accensio lucernarum* vocitata fuit, ut ex Herodoti lib. 2. quæ omnia præcipuè ostendi videntur in hoc nostro Iconismo, ubi plures lucernæ, seu candelabra accensa sunt, urnæque non paucæ, quiddam veluti ignem ex orificio spirantes.

Mihi tamen persuasum semper erit, utpotè verosimilius, ac superioribus magis consonum, istas Figuras ad cœnam pertinere, quæ ab Argonautis (ut diximus) in littore instructa fuit. Et quidem si accuratiùs singulæ examinentur, num. 1. rostrum ratis demonstratur, quam Argo navem dicere possumus: num. 2. Nympha sedens: num. 3. alia similis Nympha: num. 4. Hylas: num. 5. duo Sacerdotes, seu Aruspices: num. 6. Mensa: num. 7. Figura Herculi aptissima est, nam clavam gestat, quam insigne Herculeum esse scimus; & Theocritus Herculeum cum clava, & arcu raptum Hylam quæsiisse tradit: ac proinde Figuram num. 8. Elatidem Polyphemum, ipsius Herculis focium denotari conjicimus. Is enim cum Hylam vociferantem, dum raperetur, audivisset, Herculeum inquirebat, ober-

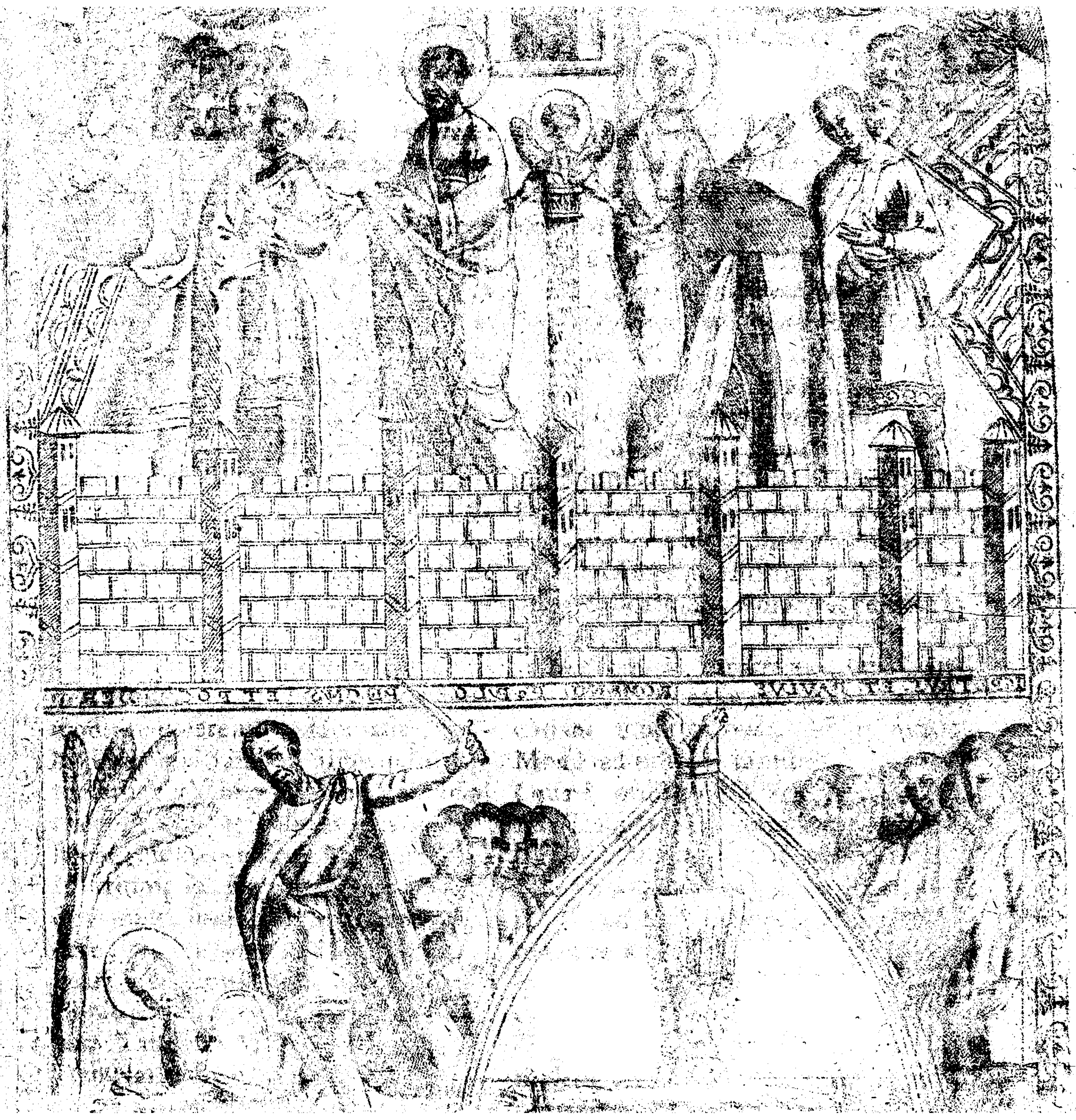
rabatque districto gladio per sylvam, ac propè fontem, Puerum simul ac sibi timens; donec Herculem obviam habuit, cui non sinè fletu, atque ejulatu Hylæ casum significavit. Figuras autem cum candelabris, & facibus, tridentibus, paterisque, ad sacrificium Boni Eventus spectare posse crediderim; pateræ enim, quas habent Figuræ signatæ numeris 9. 10. 11. supra hydrias, quibusdam veluti radiis, sive flammulis coronatas, ac si vinum effundant, ut in sacrificiis Deorum maris mos erat, Argonautarum libamina significare videntur, quibus Felagi numina propitiarent, & sibi ad aurei velleris acquisitionem Colchos tendentibus, prosperum iter ab eisdem exorarent, quod & ab Aenea navigaturo factum cecinit Virgilius Aeneid. lib. 5.

*Ipsæ caput tonsæ foliis ornatus oli-væ
Stans procul in prora pateram tenet,
extaque salsos
Porrigit in fluctus, ac vina liquentia
fundit .*

Patera enim boni ominis nota est, si Plinio credimus, qui lib. 34. cap. 8. ait: *Ibi simulacrum Boni Eventus dexterà pateram, sinistra spicam, ac papaver tenens*. Et non absimile nostro Iconismo Argonautas sacrificium fecisse legimus apud eundem Apollonium in illius de Argonautis fabula, ubi sæpiùs ante absolutum iter in epulis Heroas sacrificasse narrat lib. 2. v. 155. ibi:

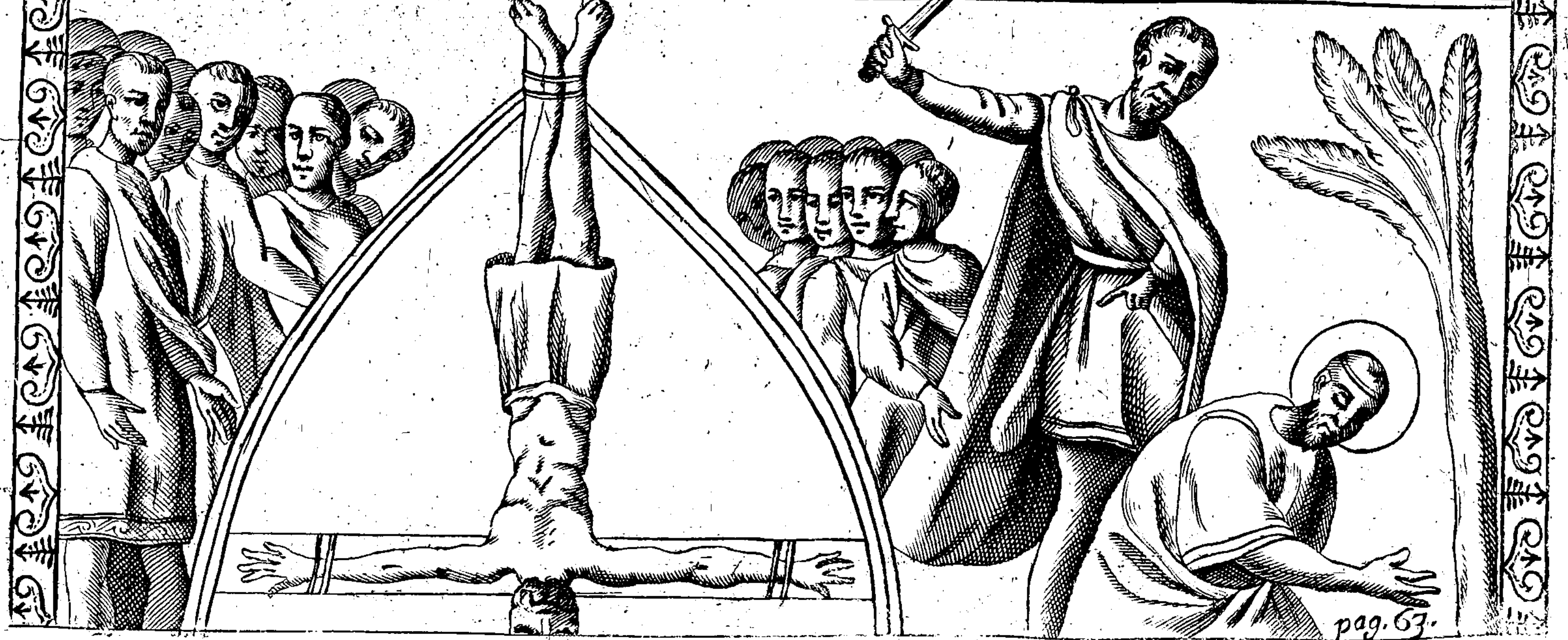
*ἢ ἀθανάτοισι θεοῖσι
ρέζαντες, μέγα δόρυπον ἐρόπλισαν, ἔδ' ἔτιν' ὕπνῳ
εἶλε ὄψα κρητῆρα ἢ ἀθανάτοις ἰοεῖσιν .*

*Atque immortalibus sacra
Exhibentes, solemnem cœnam instruxerunt,
nequè quenquam somnus*
Infe-

ICPETRVS ET PAVLVS ROMANO P.O PLO P.DCNS ET POC DER

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

patebant, quod ostendit exemplar in Tab. XXI. sub literis C. D. & omnes sic muro claufas fuisse depictas iudico, sed temporis diuturnitate colores deletos. Hæc igitur Pictura quæ supererat, Petrum, & Paulum Romanum populum alloquentes, docentesque demonstrat, ut in ipsius epigraphæ declaratur, ubi sic legendum existimo: *Hic Petrus, & Paulus Romano Populo prædicant, & docent Verbum:* cum in Tabula initialem literam ultimæ vocis DER, Pictoris incuria vitiatam esse iudicem, nempe loco literæ V. positam literam D. prout etiam in literis PDCNS ultima litera S. videtur erroneè commutata in literam T. Hæc Figuræ prædicationem, & martyrium utriusque Apostoli repræsentantes, vetustissimæ sunt: nam si earundem habitus inspectemus, redolent tempora V. sæculi, pictæque fortè sunt jussu Simplicii Pontificis, qui musivum opus in Tribuna ejusdem Basilicæ construxit, de quo infra suo loco. Ulteriùs multa alia observatione digna sunt, quæ vetustissimum tempus indicant, nam Pictores ea quæ pingunt, ut plurimum juxta suorum temporum mores exprimere solent. Itidem ipse character epigraphæ hanc conjecturam confirmat, qui sæculum V. aut VI. ad summum refert.

Sed ut meliùs quæque expendamus, Apostoli Dalmaticâ, & Pallio induti sunt, reliqui verò Togâ, & Sago, sive Chlamyde; è quibus Togis nonnullas peculiariter observandas existimo, quæ oras, sive extremitates acu pictas habent, qua cultûs varietate Pictor fortasse Principes viros, Patritiosque à plebe distinxit, ac se-

crevit. Notandi etiam sunt muri ex lapide quadrato cum turribus, quæ Romanæ Urbis, non verò alterius civitatis moenia denotant. Antiquitùs enim Urbis muri erant ex lapidibus quadratis, ut bene observavit Marlianus in sua *Typographia Urbis* lib. 1. c. 4. & 9. Illi verò qui hodie lateritii visuntur, sunt posterioris ævi, ut docet Eusebius in Chronico: & Flavius Vopiscus in Aureliano sic ait: *Muros Urbis Romæ sic ampliavit, ut quinquaginta propè millia murorum ejus ambitus teneat.* Voluit igitur Pictor exprimere Urbis muros, non prout suo tempore erant, sed ævo quo Beati Apostoli prædicabant.

Nec prætermittenda sunt vela, quæ complicata hinc inde à lateribus pendent; quippe illis Pictor (ut puto) Imperatoris Palatium denotavit, in cujus foribus vela aderant, ut cecinit Corippus lib. 3., de eodem Palatio sic loquens.

*Verùm ut contracto patuerunt intima
velo*

Ostia, & aurati micuerunt atria tecti. Et Anastasius in vita S. Silvestri hæc habet: *Fecit B. Silvestrum Papam venire in Palatium Pincii (seu potiùs Principis, nam vocem abbreviatam puto) & ad primum, & secundum velum obtinuit omnem Clerum.*

Hujusmodi vela affabrè expressa visuntur in musivo opere, quod Ravennæ est in Ecclesia S. Apollinaris, repræsentatque Palatium cum novem januis, è quibus omnibus vela dependent. Hujus musivi operis Iconem in secunda nostri Operis parte Lectori exhibemus.

Supra & post vela apparent nonnullæ domus, ad invicem paullò distan-

stantes, ac propterea Romanam Urbem exprimentes; cum antiquitus, & præcipue in V. sæculo, non contigua, sed sejuncta ædificia construerentur, quod habetur ex quadam Constitutione Theodosii Imperatoris, cujus summa refertur ab eruditissimo Gothofredo in suo Cod. Theodosiano lib. 4. tit. 24. *De ædific. privat.* ubi inter Privatorum fabricas decem, inter publicas quindecim pedum intervallum relinqui, jussisse Imperatorem enarrat. Et in Commentar. ad eandem Constitutionem addit, intervallum, seu spatium inter vicinas ædes fuisse præscriptum, tum incendii vitandi causâ, tum luminis, aerisque liberiùs excipiendi: antea enim ea spatia angustiora, & vix ulla fuisse docemur ex L. *Mæniana, C. De ædific. privat.* l. *Sciendum*, ff. *Fin. regund.*

Omnia autem hæc, quæ in ultimæ hujus Tabulæ explicatione notavimus, si seriò perpendantur, perspicuum erit, non solum ambos Apostolos Romæ prædicasse, quod docet epigraphe penes Palatium Imperatoris, imò in eadem Urbe etiam permansisse; quæ conjectura consona esse videtur verbis illis Doctoris Gentium in Epist. ad Philip. cap. 4. v. 2. *Salutant vos omnes Sancti, maximè autem qui de Cæsaris domo sunt:* & hi esse illi videntur, qui togas acu depictas habent. Nequè consideranti minus apertum erit, Beatos Apostolos Petrum, & Paulum Romæ fuisse passos, primum quidem cruci affixum, alterum decollatum, quod à quibusdam diversè à Catholicis, & adversus eosdem sentientibus, pertinaciùs denegatur. Nobis interim, cum hæc tradidisse sufficiat, aliò iter

Par. I.

instituendum est, & ad reliqua properandum.

C A P U T VIII.

Quomodo ex structura, atque cæmentis, constructionis Ædificiorum tempus argui possit.

HABENT saxa, æra, lapides, & quæcunque vetusta monimenta quodammodo voces suas, quibus non tam gesta Majorum, quàm & originem, ætatemque suam absque ulla literarum nota bene advertentibus indicant.

Et quidem structuræ, cæmentorumque in ædificiis varietatem indicium esse minimè fallax ad dignoscendas differentias temporum, quibus ædificia illa constructa sint, mihi Antiquorum tum profana, tum sacra monimenta, ac fabricarum rudera perscrutanti, facilè persuasum fuit.

Cum enim diligenter attenderem, an dispositio partium, cæmentorum genus, fenestrarum forma, parietum concinnitas; firmitas, species, ars denique struendarum, & ornandarum ædium par ubique esset, tantam in illis notavi varietatem, ut sæculorum quorundam barbaries, quorundam verò cultura, ex eorum ædificiis adhuc apertè loquatur.

Observando igitur, ferè unoquoque sæculo quasdam veluti certas regulas in cæmentorum selectione, & in ædificiis construendis, atque ornandis, sicuti illorum temporum vel præstantia, vel imperitia ferebat, fuisse servatas; collègi eisdem regulis, aut notis uti posse ad indagandam originem, & vetustatem constructionis,

I

aut

aut reparationis eorundem ædificiorum.

Sed ut benè de ætate incertorum, quæ reperientur, judicare possimus, præmonstranda sunt nonnulla antiqua ædificia, ac monimenta, de quorum vetustate, ac structuræ formâ, certa mentio apud probatos Auctores fiat; & sic illis ritè consideratis, ad cætera eis similia judicanda probabiliter descendamus.

Progrediamur itaque ad sacras ædes, Ecclesiarumque vetustas fabricas, exordium sumendo à profanis ædificiis tanquam vetustioribus, & superiori certiorique Architecturæ lege constructis.

Et primùm certò scimus, nonnulla vetustissima ædificia, quorum ruderæ adhuc visuntur, à priscis Romanorum Regibus constructa fuisse. Ductum enim Aquæ Marciaæ ab Anco Marcio IV. Romanorum Rege ædificatum fuisse, facilè persuaderi potest. Quippe Aquam Marciam in ultimis montibus Pelignorum nascentem, per Marfos, & Lacum Fucinum transeuntem, deinde mersam in specu, & mox in Tiburtino se aperientem, IX. M. P. fornicibus structis primus in Urbem ducere auspiciatus est Ancus Marcius unus è Regibus, ut ait Plinius Histor. lib. 31. cap. 3. Hunc ego Aquæductum observavi totum constare ex lapidibus Gabinis, seu Albanis quadratis, de quibus supra Cap. 1.

Ex iisdem quoquè Gabinis, seu Albanis quadratis lapidibus animadverti constare Cloacam Maximam; & idè à Tarquinio Prisco, Anci successore, constructam fuisse arbitror: maximè quia à Tarquinio Prisco Cloacas constructas fuisse affirmat Plinius Hist.

lib. 36. cap. 15. de Cloacis enim loquens ait: *Trabuntur moles internæ tantæ, non succumbentibus caussis operis: pulsant ruinae spontè præcipites, aut impæctæ incendiis: quatitur solum terræmotibus: durant tamen à Tarquinio Prisco annis octingentis propè inexpugnabiles: non omittendo memorabili exemplo, vel èdè magis, quoniam celeberrimis rerum conditoribus omissum est: cum id opus Tarquinius Priscus plebis manibus faceret, essetque labor incertum longior an periculosior, passim conscitâ nece Quiritibus tædium fugientibus, novum & inexcogitatum antea, posteaque remedium invenit ille Rex, ut omnium ita defunctorum figeret crucibus corpora spectanda civibus, simul & feris, volucrisque laceranda.* Suffragantur huic conjecturæ de ritu ædificiorum sub Regibus parietinæ nonnullæ, quæ adhuc supersunt in Atrio nobiliss. DD. de Caffarellis in Capitolio. Cùm enim constet ad complanandam aream templi Jovis Capitolini, substructiones ex quadrato lapide, regnante Tarquinio Prisco, erectas fuisse, ut probat sæpè laudatus Raphael Fabrettus in Addendis ad *Syntagma Columnæ Trajani*, ubi parietinarum hujus ædificii Iconismum affert; reliquiæ istæ nos docent, qualibus cæmentis magnificentia Regum æternitati ædificaret. Visuntur etiam subtùs Palatium Senatoris, & Conservatorum Populi Romani, in loco pro equorum stabulo hodiè inserviente, columnæ aliquot ex eodem Gabino lapide. Locus iste annis antea actis appellabatur *Salaria*, à *Salis* distributione, quam ibidem fieri mos fuerat. Nonnulli Antiquarii ædificium hoc Curiam Calabram, alii verò Tabularium fuisse existimant. Quid-

quid

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Fig. 1

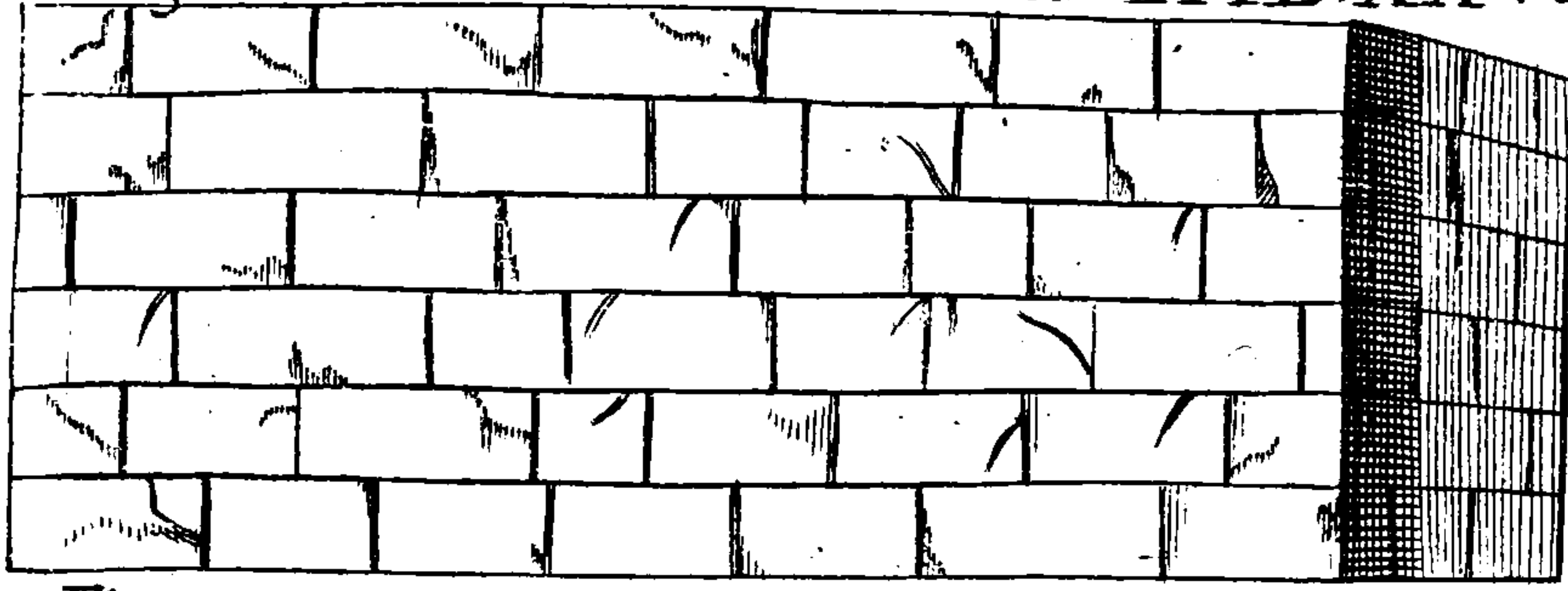

Fig. 2

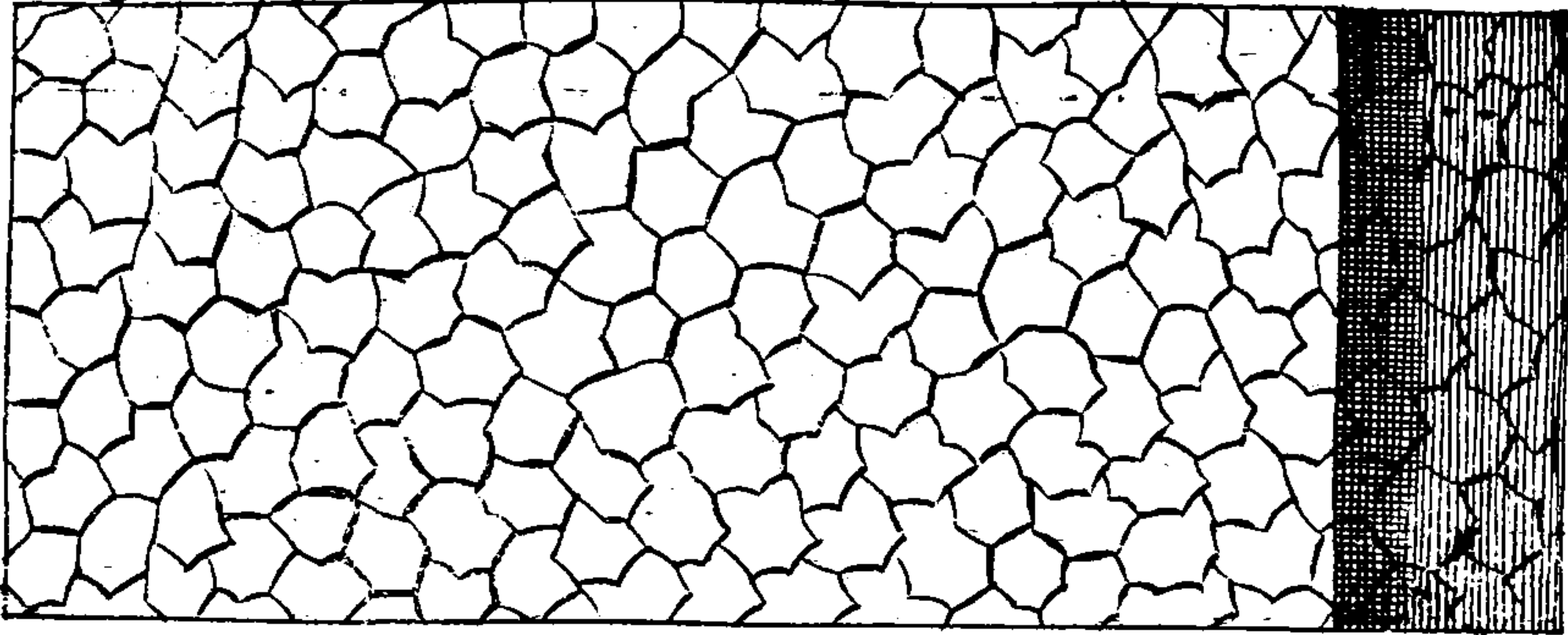

Fig. 3

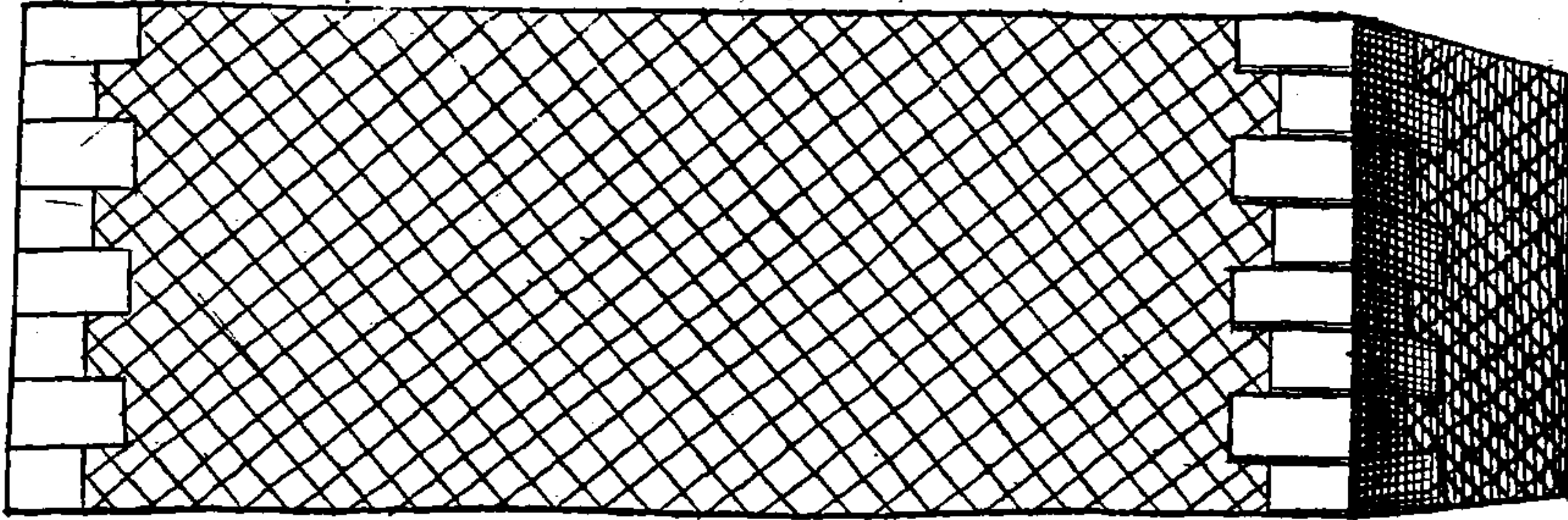
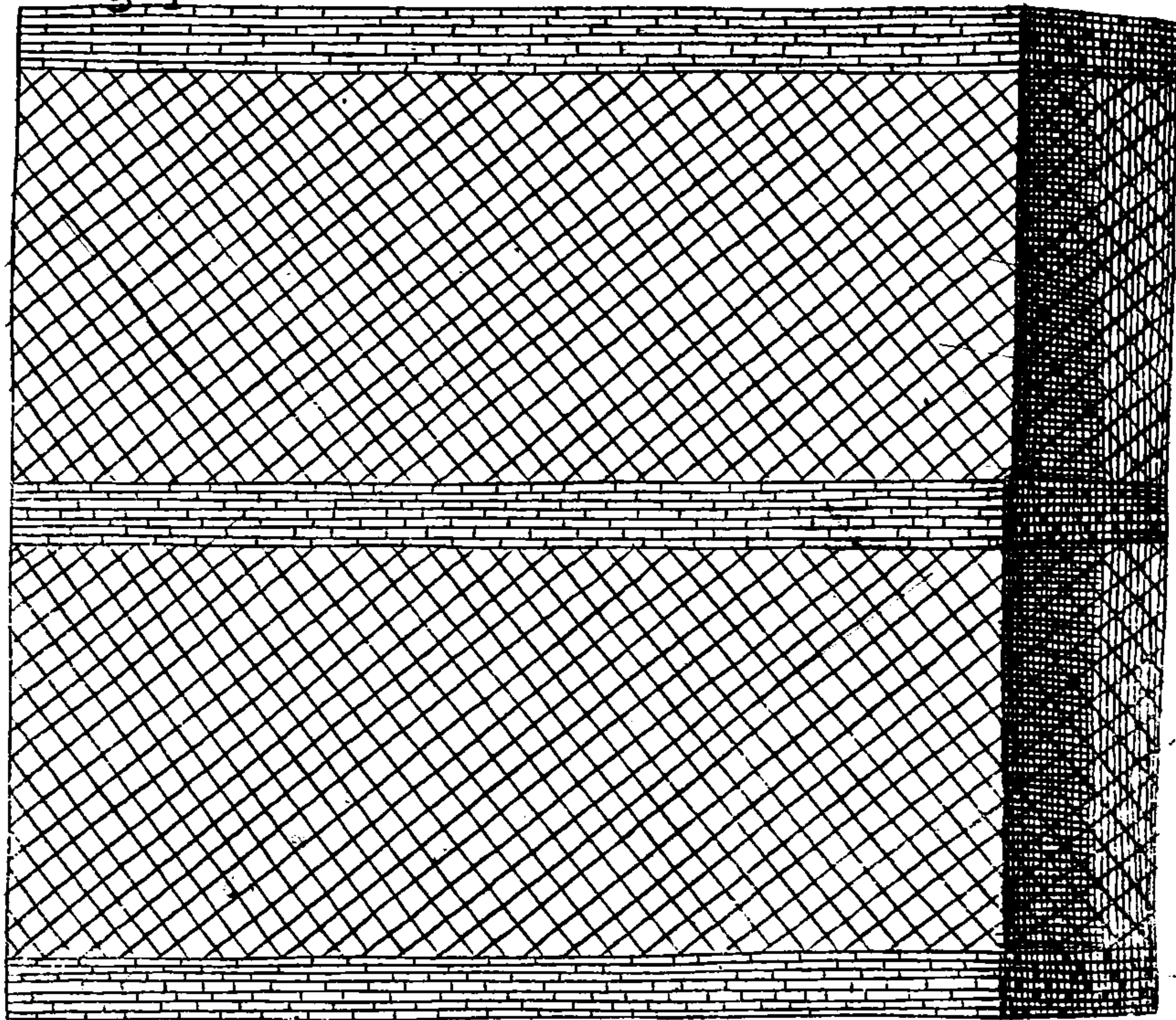

Fig. 4

quid fuerit, antiquissima fabrica ante Imperium pro certo haberi potest, cum Imperatores ut plurimum nequè Gabino, nequè Albano lapide, sed Tiburtino marmore, aut laterculis ædificia construerent. Antiquitùs quadratis lapidibus, iisque magnis in publicis operibus uti Tuscos consuevisse refert Leo Baptista Albertus lib. 7. c. 2. suæ Architecturæ; à Thuscis verò accepisse Romanos. Hanc conjecturam deducit ex muris nonnullarum Civitatum, & Castrorum Thuscis, Volaterræ, Fesulæ &c. Confirmat id Livius ad annum Urbis conditæ 378. ac benè animadvertit Marlianus lib. 1. cap. 4. & lib. 2. cap. 9. suæ *Topographiæ Urbis antiqæ*. Structuræ hujus exemplar affero in Tab. XXVI. Fig. 1.

Imò & ipsis Thuscis multò antiquiorem fuisse consuetudinem ædificia quadratis lapidibus construendi, colligitur apertissimè ex iis, quæ de horreis à Josepho constructis narrat Gregor. Turon. hist. Franc. lib. 1. c. 10. cujus hæc verba: *Super ripam verò ejus (Nilum intellige) non Babylonia, de qua suprà meminimus, sed Babylonia civitas collocatur, in qua Joseph horrea miro opere de lapidibus quadratis, & cemento ædificavit, itaut ad fundum capacia, ad summum verò constricta sint, ut per parvulum foramen ibidem triticum jaceretur, quæ horrea usque hodie cernuntur.*

Expulsis Regibus, unà cum Romana Republica novum genus Architecturæ ortum fuisse videtur, quod à Vitruvio lib. 2. c. 8. appellatur *antiquum incertum*, & sub nomine *reticulati incerti*, sive *antiqui* comprehendi posse autumo. Quippe cum quadam

Par.I.

die ultra Pontem Salarium; & locum qui nunc dicitur *la Serpentara*, Romanum Agrum perlustrarem unà cum prælaudato Abate Fabretto, nonnullas invenimus ruinas antiqui Crustumii, ubi visuntur diruti templi parietinæ ex quadratis tophis inconcinne formatis, qui retis formam præferunt, speciemque; non tamen adamussim ob inæqualitatem, quia lapidum, seu tophorum quamplurimi; rhombi potiùs, quàm quadrati figuram ostendunt; ut vides in eadem Tab. XXVI. Fig. 2. Conjeci propterea supradictum opus *antiquum incertum* esse, ac constructionis illius tempus Romanæ Reipublicæ principium redolere.

Exemplum haud absimile structuræ reticulatæ adveni in mense Octobris 1689. cum in Tusculanum secedens aeris liberioris cupidine, & rusticandi gratiâ, divertissem apud meam Villam S. Andreæ, cujus ager sic nuncupatur à Templo, quod ibi olim eidem Apostolo fuit erectum. Non procul itaque ab eadem Villa (puta ad ictum bombardæ minoris) in eminentiori loco parietinæ visuntur, quæ speciem ambulacri, quæ custodias aquarum referentes. At exterior ædificii facies constat ex filice, ac opere certo *reticulato*: interior verò eodem opere filicis, sed *reticulato incerto*.

Certum *reticulatum* opus illud appello, in quo lapides id componentes ita secti sunt, ut prisma quadratum referant, adeoque juncti veram retis extensi formam demonstrant; ad discrimen *reticulati incerti*, quod paulò ante compingi docui ex lapidibus, quorum adversæ facies, seu bases prismatum, vel in rhombum, vel in

I 2 rhom-

rhomboidem, vel etiam in aliam multilateram figuram extenduntur.

Reticulati certi habes exemplar in Figura 3. præfatæ Tabulæ; & istiusmodi structuræ species redolet tempora florentis Reipublicæ. Ex opere hoc reticulato plura adhuc extant ædificia, quorum unum sufficiat indicasse tanquam notissimum, nempe substructiones illas extra portam Flaminiam, quæ à vulgo denominantur *Muro Torto*, idest murus inclinatus.

Verùm & in *reticulatis certis* non eadem dispositio perpetuò servata est: in aliquibus enim parietibus alternatim disponuntur plures horizontales ordines latèrum, qui intercipiunt ordines operis reticulati, adinvicem superpositos, aded ut paries totus multiplici veluti fasciâ circumligatus appareat. Alia quidem opera constant productis in longum lineis horizonti parallelis, quas nempe efficiunt latères ita dispositi: alia verò lineis fedecussantibus, quales efformant sectorum prismatum latera, dum aptè connectuntur. Hujus structuræ schema vide in eadem Tab. XXVI. Fig. 4. ubi animadvertendum est, quod ordinum intercapedo æqualis ubique non est, nam in aliquibus ædificiis numerantur novem latères, in aliis decem, vel undecim, quorum conjunctione constituitur fasciæ altitudo, puta unius circiter pedis: huic deinde incumbit altera reticulati operis fasciâ, duorum vel trium pedum mensuram suâ latitudine complens: illi autem superponitur novus ordo latèrum, istique denuò reticulatum opus. Formam ita construendi usurpatam fuisse puto inclinante Republicâ, ac viguisse usque ad initium Im-

perii: quo tempore cùm augetetur servorum numerus, qui latèrum fabricæ applicari possent, aucta simul fuit eorundem latèrum copia, & novum subinde constructionis genus exortum est. Speciem prioris structuræ intercalaris (si eam ita vocare fas sit) observavi in antiquo Tusculo, unâ cum laudato D. Abate Blanchino, in loco qui nunc dicitur, *le Scuole di Cicerone*; ac etiam Romæ in viridario Ecclesiæ S. MARIE Sanitatis, & in Aquæductu Trajani.

Dum hæc reticulata opera rimabar, animadverti non omnia ex tophe elaborata esse, ut hîc Romæ, nequè ex silice, ut Tusculi; sed etiam quandoque ex marmore Tiburtino, & ex lapide Albano, sicut loci opportunitas, & vicinarum fodinarum natura ferebat. Antiquissimum ædificium reticulati operis vidi Corniculi, quod ipsi Corniculani Servii Tullii, VI. Romanorum Regis, ex nobili feminâ Corniculânâ; captivâ tamen, & ancillâ nati, Palatium fuisse existimant. Hæc mihi indicavit D. Franciscus Maria Lanciânus, dum præterito anno 1689. apud ipsum unâ cum solitis amicis hospes eram.

Lateritium opus reticulato inferi coeptum ultimo Reipublicæ tempore, superiùs diximus; à Græcis enim lateritiam accepisse Romanos, cùm subactâ Græciâ omnes artes Romam adveherent, minimè obscurum videri potest, si Plinii locus lib. 35. cap. 14. diligenter perpendatur. Ibi etenim opera lateritia recensendo, plurima & celeberrima Græcorum nominat: in Italia verò Arretii, & Mevania murum esse asserit, cujus nec ætatem, nec magnitudinem prodit. Cùm igitur

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

queat exteriùs ad deturpandum aspectum operis proflire; quare cæmenta inter se ita cohærent, ut inter superiorem, & inferiorem latèrem nullum calcis vestigium, sed simplex linea appareat. Insuper ex eisdem lateribus cernuntur formatæ parastatæ cum suis basibus, capitulis, epistylliis, ac coronide omnibus Architecturæ ordinibus, itaut singulas ædium partes eâ materiâ tam affabrè elaboratas intuentibus, & præcipuè Architecturæ studiosis, quàm maximam admirationem inducant. Quo in genere quoddam præ cæteris observavi Templum, parvulum quidem, sed diligentissimè ornatum, dum ad invisenda rudera Romani agri cum solito amicorum comitatu profectus essem. Intima Templi constructio marmorea erat, cum operis musivi vestigio in fornice apparente. At exterior parietum facies, & frons ipsa Templi lateritia erat, ad ordinis Corinthii leges delicatissimè extructa. Quæsiuit olim a me R. P. Franciscus Eschinardi Soc. JESU, vir omni eruditione refertus, quam de causa prisce Romani tam pulchrum opus in materia tam vili, ac fragili perdidissent, cum copia marmorum illis suppeteret, ut parietinæ ex marmore adhuc superstites testantur. Nulla mihi responsio tunc opportunior visa fuit, quàm supponendum, quod fuisset quædam ab Imperatoribus lege, sive Senatûs Consulto prohibitum, nè quis nisi Senatoriâ præditus dignitate, marmorea construeret ædificia; eo utique consilio, ut immodici luxûs impensæ, nedum hominum privatorum, sed etiam Procerum patrimonia dilapidantes, coercerentur. Impediti propterea Ci-

ves quominùs in transvehendis montium diffitorum tributis census impenderent, pretium fabricarum arte supplentes, ut opus materiem superare effecerunt, & incolumi legum robore magna tecta extruxerunt: quare adeò lateritia promotæ fuit, ut sculpturæ etiam delicatissimæ patiens esset argillæ fragilitas. Verùm cum ea sæcula non habuerint in quo luxum Privatorum sifterent, & coercerent; infelici rerum vicissitudine, optandum posterioribus fuit, ut inveniri saltem posset, quo dignitas operum publicorum custodiretur. Cùm enim Romanum Imperium declinare in deterius coepit, par fuit Imperio conditio bonarum artium, exclusa quodammodò de sede sua, & in pejorem sortem prolapsa. Indicat satis adversæ fortis initia Circus ille extrà portam Capenam secundo ab Urbe lapide, qui prisco errore à Caracalla erectus dicitur; recenti verò emendatione vulgaris opinionis, per laudatum Raphaelem Fabrettum sublata in Opere de *Columna Trajani* cap. 6. pag. 147. à Gallieno constructus existimatur. Conspiciuntur in illo duæ species cæmentorum, nempe tophi, & latères ita dispositi, ut unus ordo, sive una linea ex tophis quadratis, alter verò ordo ex lateribus constet: quo in ordine aliquandò tantùm unus est later, quandoquè duo, quandoquè etiam tres, ut Tabulæ XXVII. Figura 1. meliùs indicat. Hujus structuræ speciem tria circiter sæcula perdurasse, cum adhuc Italia ab extraneis nationibus excidium passa non esset; at post ejus devastationem laterum officinas cessasse pro certo habeo. Quare nova species ædificandi suborta est, muta-

TAB. XXVII.

Fig. 1.

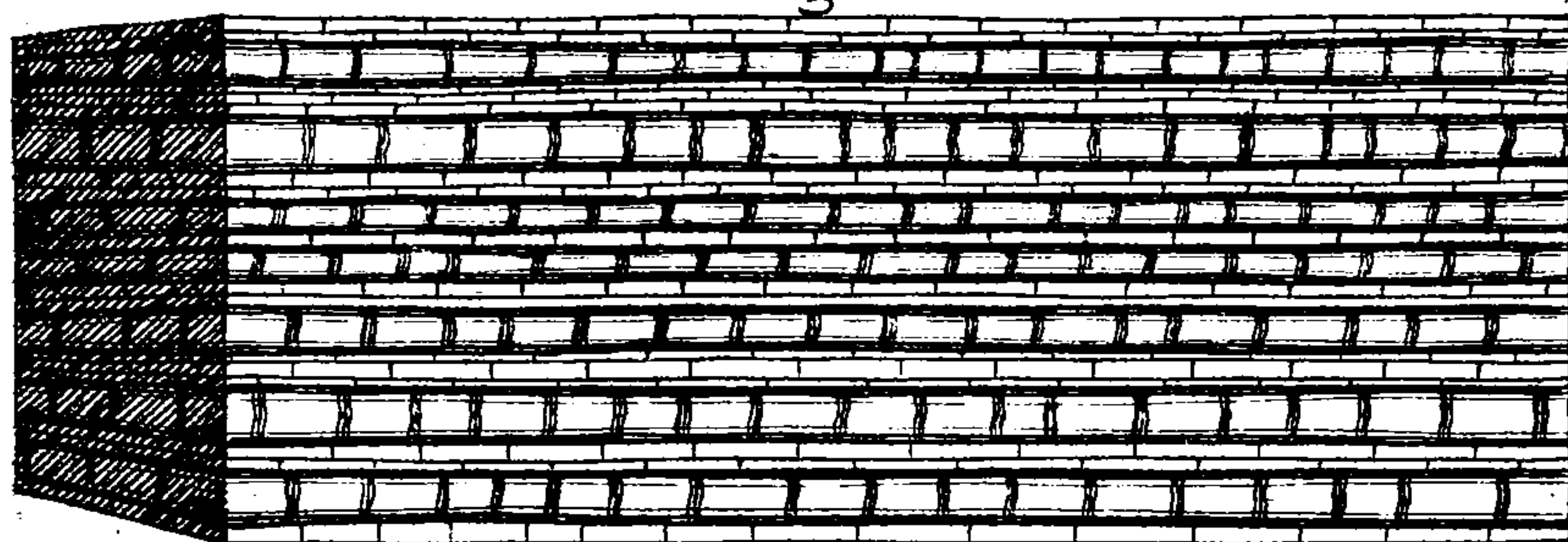
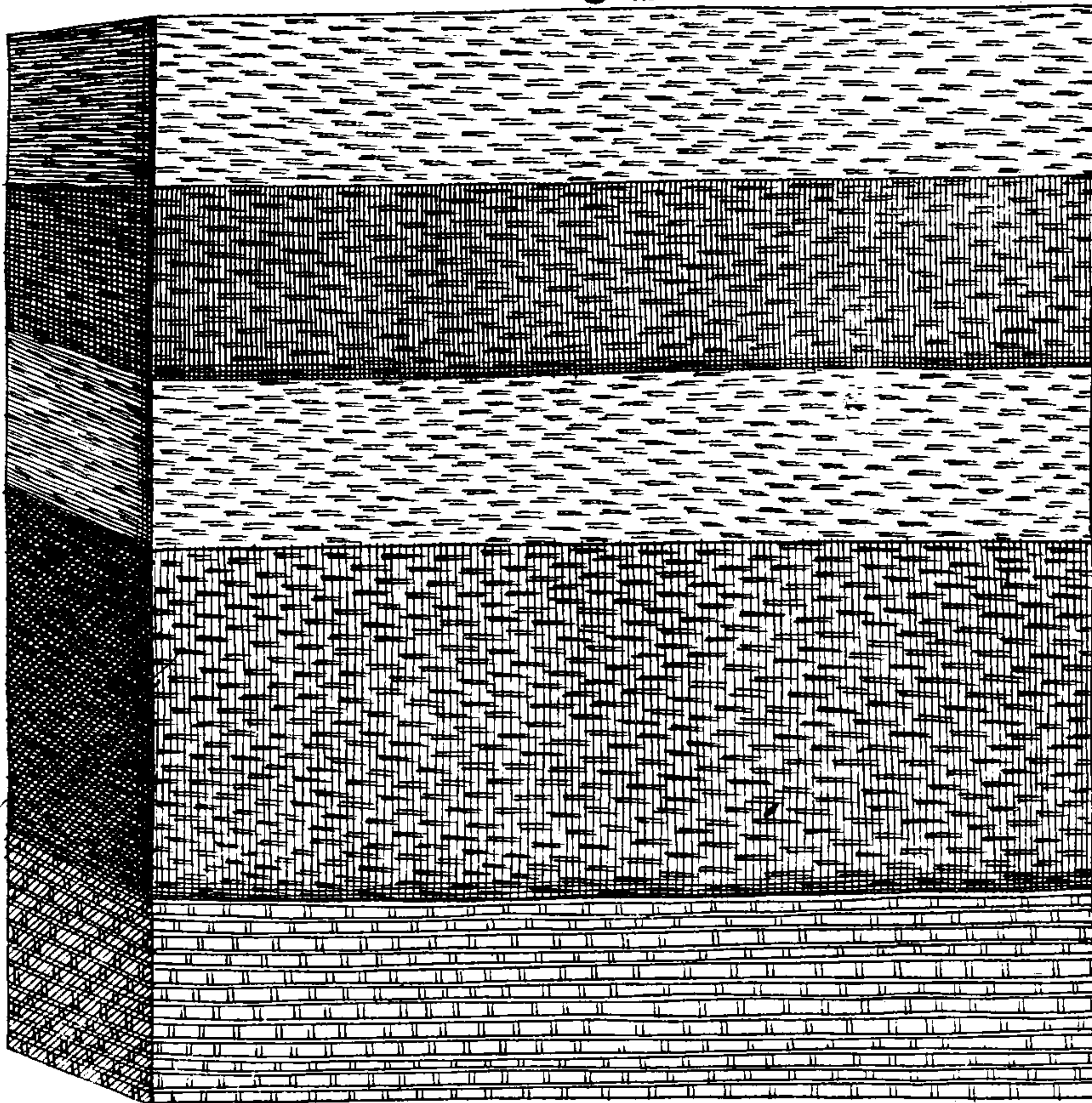

Fig. 2.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Fig. 1.

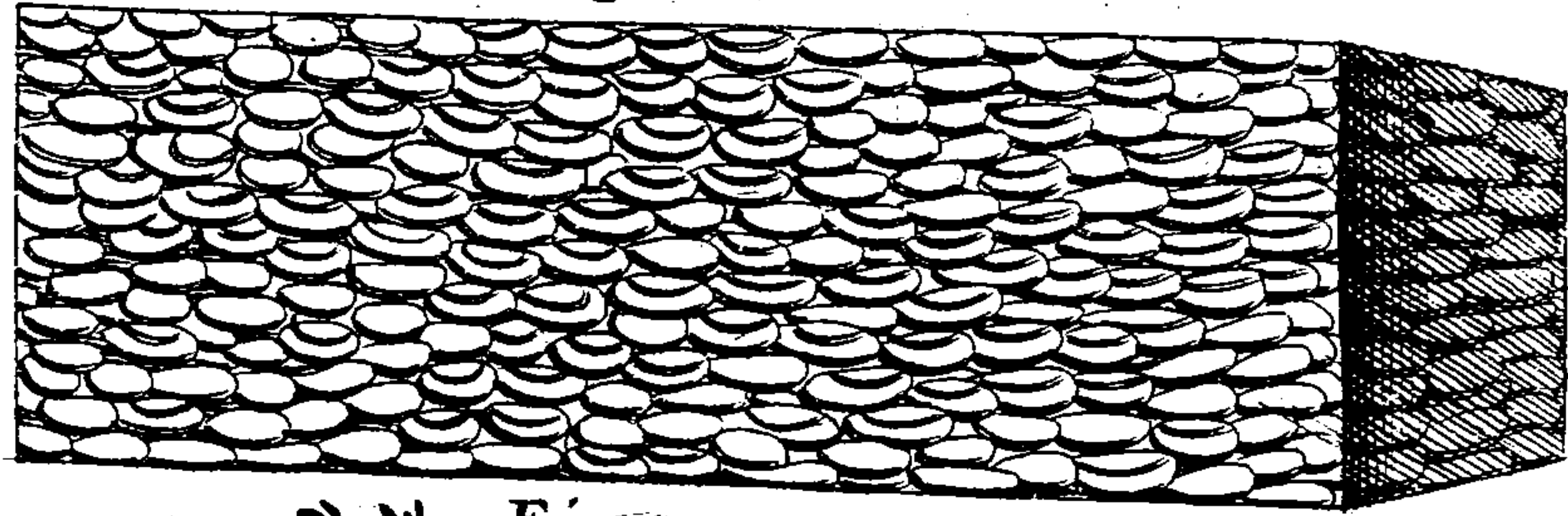

Fig. 2.

Fig. 3.

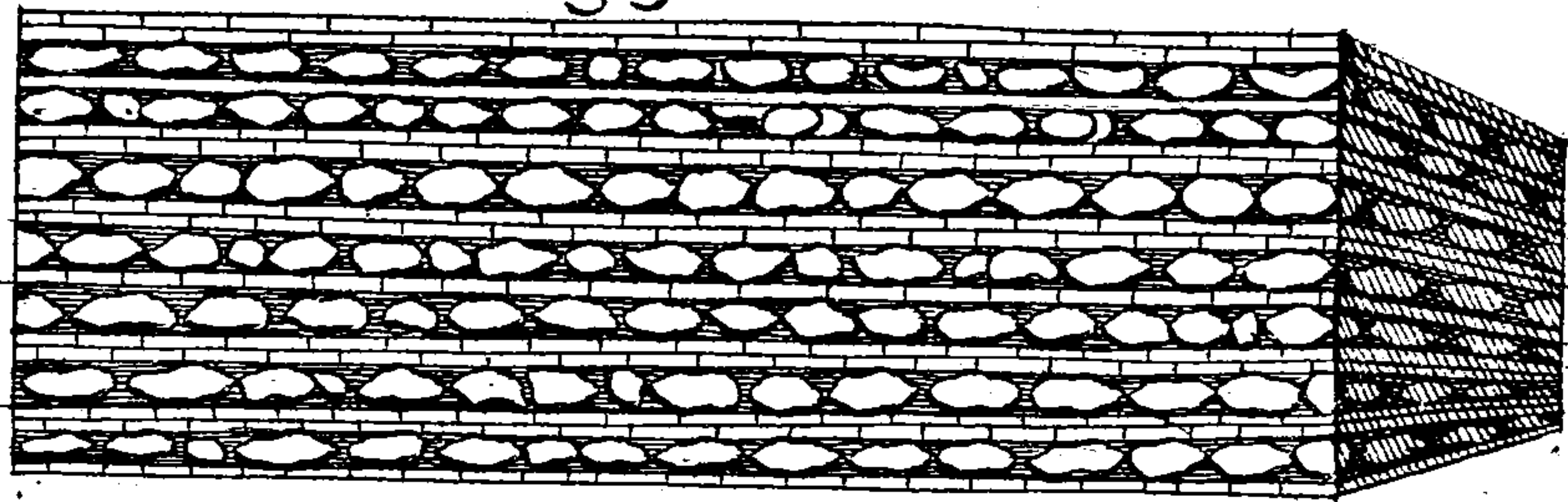
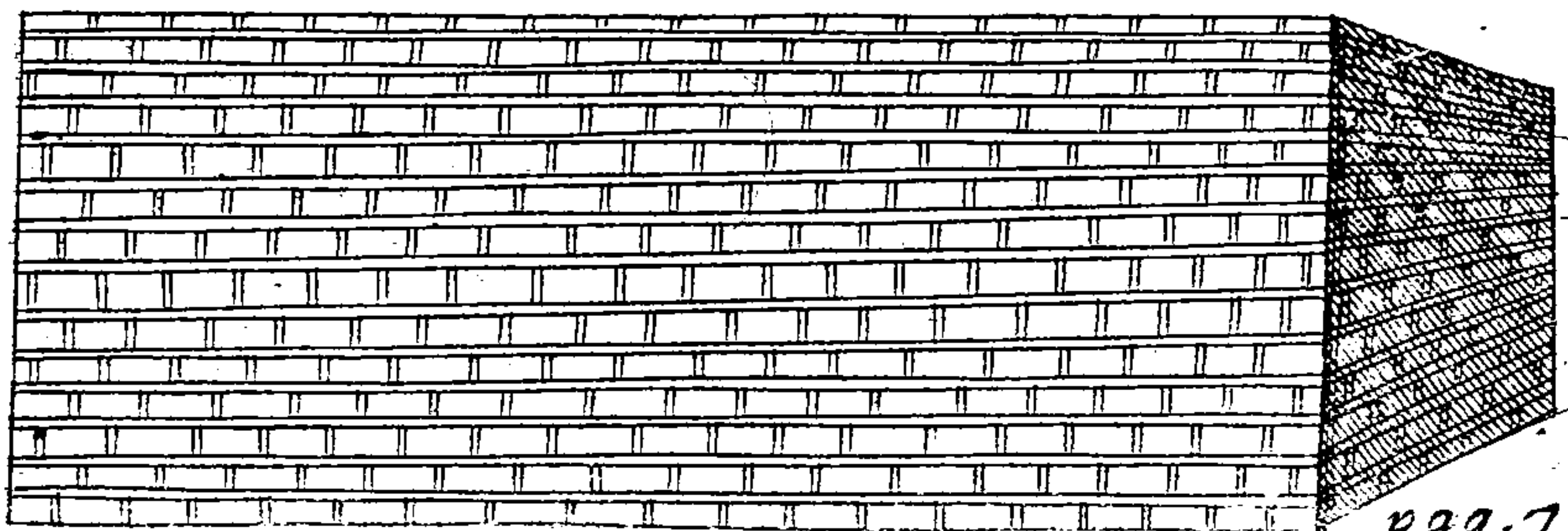

Fig. 4.

tis in parte cæmentis; nam fabricæ illâ ætate constructæ alternis ordinibus constant tophorum, & filicum, & marmorum crustis ad duorum circiter laterum crassitiem concisis, ut in eadem Tab. XXVII. Fig. 2. rarò autem ex iisdem lateribus.

Ædificia hoc modo excitata nonnulla conspiciuntur tam in Urbe, quàm extra. Intra Urbem pro exemplo sit Turris Comitum; extra Urbem Turris Virgata, sic dicta (nisi fallor) à varietate aspectûs, quasi Turris variegata. Hæc autem structuræ forma ab Italiæ invasione ad Caroli Magni tempora fortè viguit.

Structura hujusmodi mihi inquirendi occasionem præbuit, undenam tanta marmorearum crustarum copia (cùm ferè omnes ex Pario sint marmore, quod statuarium vocant) effluerit. Certè lapidis peregrini copia ex diffiactis Idolis tanta Romæ fuit, ut Cassiodorus lib. 7. *Variarum*, in formula ad Præfectum Urbis *de Architecto faciendo*, sub num. 15. loquens de statuis in Italiam introductis, dixerit: *Has primùm Thusci in Italia invenisse referuntur, quas amplexa posteritas penè parem populum Urbi dedit.* Unde Theodosius Imperator, impiissimum Idolorum cultum aboliturus, ann. 399. lege quâdam speciali, quæ habetur in Codice Theodosiano sub tit. de Pag. l. 16. decrevit, ut Tempia Idolorum, siquæ in agris essent, suis ædibus evellerentur.

Idem confirmat Zosimus lib. 5. pag. 815. Eruditissimus verò Gothofredus in Commentario ad l. 8. ejusdem tituli notat, *Theodosii magni mentem, hanc fuisse, posse Religioni consuli, sacrificiis videlicet prohibitis, nequè inte-*

reà voluptatibus, atque ornatui publicò quidquam detrahendum. Quo etiam ornatus publici tuendi argumento Gentiles, & in his Libanius, hoc ipso tempore Imperatorem Theodosium dehortatus est à Templorum strage. Verùm, ubi rerum experimentis contra evènit, eidem necessarium visum ad eradicandam superstitionem Tempia occludere, vel etiam excindere, quod quidem etiam non semper Principum auctoritate, jussu ve factum; verùm Ecclesiasticorum, Monachorumque zelo: uti factum queritur Libanius ea oratione ὡς ἐστὶν ἡμεῖς ἰερωὶν Ita etiam intelligenda videntur ea, quæ narrat præcitatus Cassiodorus lib. 1. *Variarum*, num. 28. nempe Theodericum Regem Gothis, atque Romanis jussisse, ut saxa in eorum agris jacentia, muris Romæ profutura, libenti animo sinè dilatione concederent: ex qua jussione tempus præcipuè colligitur nonnullarum reparationum murorum Urbis, quas adhuc videmus, partim è silice, partim ex marmorum crustis, ut in Tab. XXVIII. Fig. 1. Aliæ restitutiones murorum cernuntur à Belisario curatæ, nempe exeuntibus Portâ nunc Majore, olim Neviâ, sive Labicanâ, & deflectentibus versùs Piam, sive Nomentanam, inter Turres decimam, & undecimam, ac inter decimam septimam, ac decimam octavam; & post has alia similis, & magna sequitur murorum resectio.

Constant tamen hæc resectiones tum opere tumultuario, tum cæmentis: adhibuit enim Dux ille, Romani Imperii vindex, tophos quamplures, eoque magnitudine insignes, ex publicis viis ablatos, pro quarum custodia utrinque opponebantur stratis filicibus. Usus est etiam lateribus, ac lapidi-

pidibus diversi generis temerè exemptis, pejusque dispositis pro militum imperitiâ, quibus & construendi, & diruendi cura demandabatur. Similium refectionum icones habes in dicta Tab. XXVIII. Fig. 2.

Imperii habenas regente Carolo Magno, scientiæ, bonæque artes aliquantulum coeperunt revirescere; quare structuræ formam fuisse immutatam existimo, ac denuò receptam illam, quæ in principio declinationis Imperii, nempe tempore Gallieni vigebat, de qua supra jam differuimus. Immutata tantummodò est mensura tophorum, itaut quadrilateri prismatis figuram retinerent; sed longitudine, & latitudine superarent illos, quibus Gallieni ætas utebatur: præstant verò antiquiores illi etiam diligentiam expolitionis figuræ. Hujusmodi structuræ species conspicitur in restorationibus murorum Urbis, factis a Pontifice Hadriano I. & in Ecclesiâ SS. Vincentii, & Anastasii ad Aquas Salvias, restitutâ à Pontif. Leone III. tempore Caroli Magni; ac in diversis aliis ædificiis, quorum exemplar habes in eadem Tab. XXVIII. Fig. 3. Hanc usque ad millesimum annum æræ Christianæ viguisse opinor, quo tempore, unâ cum cæteris artibus, in deterius labi coepit Architectura. Non subinde cæmentorum species adhibitæ in ædificiis, sed tophi quadrilateri, nullo alio lapidum genere permixti, ut exemplum in Fig. 4. indicat. Si quis malit prototypum inspicere, multa in Urbe, & in agro Romano indicare possum. Intra Urbis moenia consulat ædificia adhærentia Ecclesiæ S. Xysti propè portam Capenam, tempore S. Dominici constructa, & Do-

mos quamplurimas in Regione Transtiberina præsertim sitas. Extra Urbem duo præ cæteris obvia, & in suburbano locata animadvertat: primum sit perantiquum Deo sacrarum Virginum Monasterium S. Agnetis in Viâ Nomentanâ, ubi visitur marmoreum sepulchrum cujusdam ipsius Monasterii Abatissæ, in quo anni 1256. nota insculpta est: alterum in Viâ Appiâ tertio circiter ab Urbe lapide, propè sepulchrum Metellæ, vulgò hodie dictum *Capo di bove*, ubi diruti Castru ruinas offendet, ex hujusmodi tophis constructi. Quin etiam in eodem loco reperiet Ecclesiæ cujusdam vestigia, parietum, fenestrarum, & cæterarum partium adhuc superstitem, ruderibus illam fermè ætatem indicantia.

Hujusmodi constructionis formam tamdiù servatam esse conjicio, quamdiù Sedes Apostolica Romæ perstitit: nam Avenionem translata, secum abduxisse visa est Urbis decorem, ac ipsam propemodùm vitam, artiumque, siquæ erant, spem & progressum. Civitas porrò in eam solitudinem cessit, ut incolæ ad quatuor millia vix pertingerent, teste Flavio Blondo. Artes verò, præsertim eæ, quæ ad ædificandi rationem spectant, omninò corruerunt, itaut ægrè potuerint sæculorum subsequantium, & diuturnæ pacis beneficio convalescere: tunc enim solâ necessitate magistrâ edocti sunt homines ex ædificiorum veterum fragmentis, saxis, & ruderibus, quæ fors obtulerat, opera tumultuaria excitare. Vitium quoque pessimum in nostram usque ætatem irrepsit, licèt ab illo immunem reddere debuisset restituta bonarum

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

animadverterit, amicorum tantummodò, cum quibus aliquando sermonem super his habui, quasi inter se differentium opiniones adducam, ac nostræ demum sententiæ locum faciam, quando illis dicendi prærogativa, uti par est, delata fuerit.

Nihil intercedere arbitrantur nonnulli, an altæ sint, an depressæ sacrarum ædium fenestræ, dummodò sint angustæ; nam constat tam unam, quam alteram formam acceptam fuisse apud priscos, & utranque promiscuè usurpasse Architectos, quorum una mens erat immodicum lumen excludere. Equè igitur vetustatis characterem illis tribuunt (quâcunque tandem figurâ fuerint) si arctiùs excavatæ, brevi ambitu parcam lucem admittant. Ut autem probent, propositum fuisse primarum Ecclesiarum Structoribus modicum lumen excipere, hæc fermè considerant, sub Christianæ Religionis exordium, in cryptis plerunque & latibulis, metu scilicet ingruente persecutionum, conventus Fidelium haberi consuevisse; ibi divina tractare Mysteria; ibi sacris sermonibus eò frequentius indulgere, quò tutius poterant; ibi Dominicæ mensæ participes fieri; ibi denique Ecclesiam (unde loco nomen) congregare. Compositis inde fluctibus perturbationum, cum quies Fidelibus redderetur, possentque jam in apertum prodire; eos tamen antiquâ cryptarum silentia amavisse, seu loci consuetudine, seu Martyrum memoriâ similitudinem latebrarum suadente, seu Religionis constantiâ in sanctissimis Patrum ritibus custodiendis: hinc nec formam fenestrarum fuisse apud eos mutatam, etsi no-

væ in dies Ecclesiæ construerentur.

Sed illi, qui indicium ævi antiquioris deferunt amplis fenestris, præcepta servari à priscis solita in Basilicis construendis, adducunt. Constat proculdubio Vitruvium lumini propensioem se præbuisse in earundem forma definienda. Cùm verò Basilicas Romanorum (unde ædibus Christianorum omine meliori, utpotè Regi Regum sacratis, nomen deductum est) imitati potissimum sint Principes, primi Ecclesiarum in Urbe erectores, evenit ut inter cætera Vitruvii præcepta, servarent etiam fenestrarum amplitudinem, & numerum, à quò dignitas quædam, & elegantia, non sinè utili, notabilique compendio proveniebat. Nam copia lucis, præterquam quod innocentem parit hilaritatem, & reverentiam eorum, quos præsentem videmus; expressius legendis sacris Codicibus, ac reliquis Clericorum ministeriis obeundis plurimum opitulatur: quemadmodum, in Basilicis, gentium juri dicendo positis, lumen uberrimum quærebatur, ut possent faciliùs tabulæ litigantium recitari, aut transcribi. Quæ cum non perpenderent Vandali, Italiæ devastatores, dum templa reficerent, vel erigerent, pro suorum fortasse consilio, aut consuetudine, qui frigoris excludendi gratiâ (ut de Borealiū regionum cultoribus suspicari par est) vel nullas, vel raras admodum, easque arctissimas aperuere fenestras, suumque morem, unà cum cæteris artium detrimentis, nostris finibus intulere. His itaque argumentis adducti nonnulli, antiquiores Ecclesias reputant eas, quæ pluribus, aut certè augustioribus fenestris multam lucem excipiunt. Hæc

Hæc fermè sunt, quæ utrinque proferuntur in hoc antiquitatis criterio, deducta potiùs à conjecturis verisimilibus, quàm à diligentiori veterum ædium indagine. Addere adhuc valerent postremæ sententiæ assertores, plurimas suparelse Basilicas, de quarum antiquissima constructione controversia nulla est, & in iis fenestrarum numero, & amplitudine insignes reperiri.

Attulimus suprâ exemplaria Basilicarum Sicinianæ, & Sessorianæ, necnon Basilicæ Divi Pauli, quæ sola supra centum & viginti fenestras habet, magnitudine non mediocres, ut supra Cap. I. ostendimus. Afferri hîc etiam possent ædificia posteriora, nempe Basilica SS. Joannis & Pauli, sæculo quarto constructa, ut Pancirolus narrat. Constat hæc opere lateritio; singula illius latera tresdecim fenestris ornantur, quarum latitudo est, oculo judice, palmorum quinque; altitudo verò sesquidupla. Unicuique fenestrarum imminet alia orbicularis, cujus diameter ad quinque circiter palmos extenditur: & ejusdem magnitudinis quinque in fronte ædificii laxantur.

Ecclesia itidem S. Sabinæ (de cujus antiquitate inferiùs differemus) tresdecim fenestras obtinet, latas palmos decem, altas viginti; in fronte verò fenestras quinque, altitudinis ejusdem, & latitudinis. Ab hac non procul Ecclesia S. Balbinæ (cujus vetustissima creditur foundationis ætas, nam eundem in Architectura servat ordinem cum Basilica Sessoriana) in quolibet latere sex habet fenestras latas pal. 8. altas 16. Sub eisdem fenestris apparent arcuum vestigia ad illorum similitudinem, quos videmus in ea-

Par. I.

dem Basilica Sessoriana, ut Tabula orthographica sub num. 5. superiùs allata demonstrat. Ecclesia SS. Cosmæ & Damiani quinque ingentes fenestras habet in facie, pal. 16. latas, altas 18. lateralibus autem caret, cum novâ murorum structurâ in angustiorum formam redacta sit. Etiam extra Urbem viâ Tiburtinâ vidi semidirutam Basilicam S. Simphorosæ (ut fama fert) olim dicatam, cujus fenestrarum in latitudinem, & longitudinem insignem extendebantur.

Retulimus fenestras, quæ adhuc hodie conspiciuntur: demolitarum verò unicum sub oculis venit exemplum, nempe antiquæ Vaticanæ Basilicæ, ubi fuerunt fenestrarum octoginta octo, quarum latitudinem, & altitudinem describit Alpharanus in suo Tractatu MS. de eadem Basilica. Plures aliæ similes Ecclesiæ afferri possent, quæ brevitatis causâ omittuntur; cum illæ, quas hucusque congessimus, abundè sufficiant ad ostendendum antiquas Basilicas abundasse fenestris, formamque illarum ante tempora Constantini inceperunt.

Hunc autem usum Basilicas construendi fenestrarum numero abundantes, non solum Romæ viguisse, verum etiam extra Italiam, ex infra scriptâ S. Gregorii Turonensis narratione probatur, qui lib. 2. *Historie Francorum*, describens formam templi Turone à Perpetuo ipsius Ecclesiæ Episcopo circa annum 460. constructi, *Fenestras*, dixit, *in Altario triginta duas, in Capso viginti, columnas 41. in toto ædificio, fenestras 52. columnas 120. ostia octo, tria in Altario, quinque in Capso*. Idem deducitur ex Eusebio Constantini Magni contem-

K 2

pora-

poraneò, qui lib. 10. hist. cap. 4. in Oratione Panegyrica de ædificatione Ecclesiarum, Paulino Tyrriorum Episcopo dictâ, secundùm Valesii versionem sic loquitur: *Ad eundem modum, cum porticibus ad utrunque templi latus fabricatis, parem vestibulorum numerum disposuisset, diversos aditus, quibus copiosum lumen supernè in ædem infunderetur, supra ipsas Porticus excogitavit, easque fenestras variis è ligno sculpturis minutissimi operis ornavit &c.*

Numerus iste Basilicarum priori sententiæ adversatur; cui tamen aliæ suffragantur Ecclesiæ, illis nequaquam originis antiquitate cedentes: in his enim angusti admodùm visuntur aditus lumini admittendo. Attamen ut verum fatear, ubi appareat exiguitas fenestrarum, constabit apertè, vel Ecclesias illas non posse inter antiquissimas recenseri, vel contractas fuisse areas fenestrarum à restauratoribus temporum subsequen-
tium. Manifestè id conspicitur in vetustissima Basilica Sessoriana, quam antea diximus quinas fenestras in singulis lateribus obtinere, latas pal. 20. altas 40. Harum tamen unica est hodie, quæ priscam retinet fenestrarum amplitudinem, eaque Tribunæ proxima est, & à columna marmorea bifariam dividitur. At reliquarum quatuor una omninò clausa, tres verò in angustius foramen contractæ sunt, altum palm. 25. latum 3. Nequè licet suspicari, coarctationem istam in constructione contigisse, nam ipsa murorum structura, quâ oppleta sunt spatia fenestrarum, longè diversam ætatem prodit; præterquàm quod Architectus rogandus erat, quorsum spatia tam lata designasset, qui tam angustis hiatibus contentus esset.

Plurimàm mihi contulit observatio ista Sessorianæ Basilicæ ad sententiam roborandam, quam de hujusmodi quæstione videor proferre posse. Meo itaque iudicio distinctione utendum est cum inquiritur, an vetustatis potiùs indicium sit fenestrarum angustia, vel amplitudo. Si sub terminis disputatio proponatur, ex Ecclesiis quæ extant, ævo priores reputandæ sunt, quæ majori numero, vel amplitudine fenestrarum pollent, cum è supra dictis apertè constet, antiquissimas Ecclesiarum, quæ apud nos sunt, ita fuisse constructas. Si verò sensus quæstionis sit, an inter antiquitatis indicia; referri possit tam amplitudo, quàm angustia fenestrarum, respondeo, utramque formam vetustatis indicium esse, dummodò constet, an Monachorum Ecclesia fuerit, vel Clericorum. In hanc me sententiam nuduxit animadversio superior, quam in coarctatis Sessorianæ Basilicæ fenestris notavi: ut enim ex cæmentis conjicio, murus ille ad restringenda spatia fenestrarum, constructus est circa sæculum decimum reparatæ salutis. Eâ verò tempestate Basilica illa Monachis concessa fuit per Benedictum VII. sedentem in Apostolico Solio anno 976. qui Monasterium in illa statuit, Monachosque locavit, ut in marmoreo epitaphio, eidem Ecclesiæ affixo legitur. Conjecturare, ergo possumus, ideò exclusum fuisse nimium lumen, quod antea in Basilicam admittebatur, quia Monachis meditantibus fortasse officiebat, quominùs possent intento animo Deo soli vacare: non secùs ac hodie quoquè solemus adductis velis ingentem lucem excludere, cum publicæ adorationi

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

nachis, vel ab aliis in eorundem usum fuisse constructas, quarum tanta sæculis antea actis copia, ac frequentia fuit, ut Miræus in epistola dedicatoria sui *Tractatus Originum Monasticarum*, duo supra quinquaginta millia Monasteria unius Ordinis Benedictini fuisse tradiderit: illas verò, quæ per plures, laxioresque fenestras lucem admitterent, in populi totius conventum, utque à Clericis, Parochis, vel Canonicis, & Episcopo incolerentur, excitatas fuisse.

Quandoquidem materia suppetit, ut de profanis ædificiis aliqua sparsim dicam, ubi occasio se obtulerit; abs re fortassè non erit, si aliqua hinc attingam potius, quàm prosequar, ad fenestras ædium privatarum pertinentia. Tempore igitur Imperatorum exiguas eas fuisse judico, & quadratas, atque à columna marmorea bifariam sectas, vel etiam paullò plus in latitudinem, quàm in altitudinem extensas, hasque postremas à duplici ut plurimum columnâ in tria parallelogrammata distinctas. Istarum exempla visuntur in antiquissima fabrica propè Ecclesiam Sancti Stephani vulgò *Rotundi*, & in nonnullis æquè vetustis domibus, in regione Transtiberina adhuc stantibus. An verò mos iste per priora duodecim sæcula à Christo nato perpetuo fuerit usu servatus, nullis omninò edoceor monumentis. Sæculo tamen decimo tertio, vel decimo quarto, fenestras privatarum ædium hinc Romæ quadrilaterâ formâ construebantur, à cruce marmoreâ quadrifariam sectæ, eâ lege ut superiores duæ sectiones quadratæ essent, inferiores verò partes æquales cum illis in latitudine, sed paullò in altitudi-

nem productiores. Exemplo esse possunt Palatium Vaticanum antiquum, Palatium S. Marci, Palatium Capranicense, aliaque tribus ab hinc sæculis, & ultra in Urbe excitata.

Illæ demum fenestras, quæ in antiquis, ac magnificis templis cernuntur arcuatæ, & unicâ, vel duabus columnis bifariam sectæ, ut in exhibita orthographia Basilicæ S. Crucis videre est, aut trifariam divisæ, ut in veteri Basilica Vaticana aderant; non Monachos ibi, sed Clericos Sæculares divinis Officiis operam navasse demonstrant.

C A P U T X.

De Musivorum operum origine, nominibus, & speciebus.

OPERUM Musivorum originem antiquissimam esse, & hominum, ac sæculorum memoriam excedere, neutiquam inficiabitur qui vel supremis utcunque labris literarum Sacrarum monumenta libaverit. Nam in Esther cap. 10. legimus, Assuerum Persarum Regem Smaragdino, ac Pario lapide pavementum stravisse, quod lapillis versicoloribus arte mirâ dispositis compositisque, picturam æmulabatur. Quamobrem facilè crediderim, opificii tam elegantis primordia Persidi nos debere, quæ istiusmodi lapillorum quàm feracissima fuit, & incolarum ingenia ad exquisitioris luxûs irritamenta semper instruxit. Verùm è Persarum confinio ad Assyrios finitimos, & ex his ad Græcos, postremò in Latium Syllæ temporibus (ut Plinius auctor est) jugi decoris incremento traductum est. Bonarum, scilicet artium propagines, ut de vitibus

tibus evenit, non in altricibus plagis effoetæ senio marcescunt, sed in varios, ac dissitos populos perenni virore trahuntur.

Musivum opus varia nomina, variumque pro diversitate etymon ab Auctoribus sortitum est. Quidam enim *Musivum*, alii *Mosibum* dixerunt, ut in plurimis accuratissimis MSS. videre est, ac præcipuè in magno Inscriptionum Thesauro Gruteri: alii *Musaicum*, *Museacum*, & *Mosiacum* appellarunt. Porro qui *Musivum*, sive *Musaicum* dixere, à *Musa* deduci putarunt, quòd scilicet quasi Musæ, idest artis eximiæ sit opus. Qui verò *Museacum*, & *Mosiacum*, à *Muscis* nomen fecere, ut notat Joannes Ludovicus Vives in cap. 8. lib. 16. S. Aug. *de Civit. Dei* in hac eadem voce. Nec desunt qui *Musivum*, aut *Mosivum* à Græco verbo *μυσῆον*, idest *Musico cantu*, deducunt; vel ab Hebræa radice **מִשְׁ**, quæ (ut in Lexico Buxtorffii) sonat idem ac *miscuit*: ex illa enim deducitur **מִשְׁ** hoc est *mixtio*, vox uti soni affinitate *Moseaco* proxima, ita *mixtura* significatione, quàm maximè arti hujusmodi consentanea. Nam quemadmodùm si liquores commisceantur, minimæ eorum partes mutuâ, mollissimâque collisione ita copulantur, ut nullus omninò distinctioni locus supersit; sic elegans hæc lapillorum compositio fallit oculos, adeò ut quidpiam perpetuum censeatur, unicâ lapidis venâ, vel eodem coloris ductu conspicuum. Plinius tamen in hoc opere describendo vocem aliam usurpat in lib. 36. cap. 25. ubi inquit: *Lithostrota ceptare jam sub Sylla parvulis certè crustis*;

*extat hodieque, quod in Fortune delubro Præneste fecit. Pulsa deinde ex humo pavimenta, in cameras transiere è vitro. Novitium & hoc inventum: Agrippa certè in Thermis, quas Romæ fecit, siglinum opus encausto pinxit; in reliquis albaria adornavit: non dubiè vitreas facturis cameras, si prius inventum id fuisset, aut à parietibus Scenæ, ut diximus, Scauri pervenisset in cameras. Marcus enim Scaurus primus fuit, qui Scenæ parietes marmore obduxit. Vocem hanc *Lithostrota* Isidorus *de Orig.* lib. 15. cap. 8. sic exponit: *Pavimenta originem apud Græcos habent, elaborata arte picturæ: Lithostrota parvulis crustis, ac tessellis junctis in varios colores. Quæ quidem vox ex duplici Græca voce constat, nempe ex λῆθος, idest lapis, & στρωτός idest stratus, à verbo στρίω sterno. Unde nomen *Lithostroti* generalius quiddam est, ea omnia complectens, quæ lapidibus strata sunt, idèdque etiam publica viarum itinera, quæ filicibus impolitâ, & rudi minervâ sternuntur. Quapropter cùm Latini auctores pavimenta describerent lapide nobiliori nitentia, declinaverunt ab ea voce *Lithostrotos*, utpotè nimis laxæ significationis, aliisque vocabulis magis propriis, & arti de qua sermo est aptioribus, usi sunt. Hinc *tessellatum*, *sectile*, *siglinum*, & *vermiculatum* appellatum est opus *Musivum*, totidemque nominibus, quot speciebus, insignitum fuit.**

Antequam ulterius progrediar, non injucundum fore censeo, si hic marmoreum inscriptionis fragmentum ex agro Tunetano Florentiam allatum referam, in quo de *Musivo* opere mentio fit. Habetur hæc inscriptio in

Miscellaneis eruditæ antiquitatis Jacobi Sponii sect. 2. art. 8. pag. 39. & est unica ex ethnicis, quam apud Epigrammatum Collectores invenerim. Ea est quæ sequitur:

PECVNIA PERFECIT ET . . .
 DEDICAVIT ET OB DEDICATIONEM
 PUGILVM CERTAMINA EDIDIT
 ET DECVRIONIBVS SPORTVLAS
 ET POPVLO GYMNASIVM EPVLVM
 DEDIT ET HOC AMPLIVS PRO SVA
 LIBERALITATE CAMERAM SVPER
 POSVIT ET OPERE MVSEO EXORNAVIT
 . . . CVM . . . AREIS . . . FELICE
 ET RVFINO III. . . ISDED.
 OB QVAM DEDICAT. EPVL. DEC.
 ET POP. FRVM. DED.

Notat idem Sponius, hanc inscriptionem videri positam fuisse in aliqujus ædis dedicatione, quæ fuerit celebrata cum magnificâ pompa, Pugilum scilicet certaminibus, sportulis, idest munusculis Decurionibus; Populo autem epulis & frumento donatis sub Consulatu, ut inde elicitur, Felicis, & Rufini; sed quia hoc Consulatum par in Fastis non legitur, sed Felix dumtaxat cum Brutio Præsente, sub Antonino Pio, quem in annum incidere affirmare non audet.

Tessellatum opus profectò antiquissimum esse videtur, cum simplicissimum sit, & hoc nomine illud (meo judicio) opus intelligitur, quod è diversis versicolorum marmorum crustis in formas diversas resectis elaboratur, in Quadrati videlicet formam, Quadrilateri, Trianguli, sectionis Conicæ, Sphericæ, sive circularis, Pentagoni, Hexagoni, Octagoni, & aliarum Geometricarum figurarum, quæ variè inter se dispositæ, insimulque

conjunctæ, non inconcinnum oculis præbent aspectum. Ex his *tessellatis* operibus plurima Romæ visuntur antiqua veterum Ecclesiarum pavimenta, quorum duo affero exempla, unum in Fig. I. Tabulæ XXIX. quod est in Ecclesia S. Clementis; alterum summè commendatum, in Fig. 2. quod est in Ecclesia S. Silvestri, in atrio alterius Ecclesiæ SS. Quatuor Coronatorum.

Sectile opus post *tessellatum* inventum est, in quo tribus, aut duobus tantummodò diversorum colorum, marmoribus, hominum, & animalium figuræ repræsentantur; sic dictum à *Seco*, quod priùs in tenuissimâ marmoris laminâ figura delineatur, deinde ferram per figuræ delineamenta circumvolvendo, secatur lapis, cujus rimis, sive lacunis alterius coloris lapis inseritur; è quorum diversitate colorum, ac variis lineamentis figura efficitur, ut in Tab. XXII. videri potest.

Hujusmodi *sectilis* operis monumenta satis antiqua spectantur in Cathedrali Anconitana, tum intra Ecclesiam, tum in ejus fronte, ubi plurimæ Sanctorum imagines rudi arte, ut ea ferebant tempora, expressæ sunt.

Multò tamen antiquiùs, & ornatiùs etiam apud vetustiores *tessellati* operis rationem floruisse facile credam, cum apud eosdem difficilior Musivorum ars culta fuerit.

Musiva itaque opera ab antiquis post *tessellatum*, ac *sectile* adinventam fuisse, non improbabili conjecturâ argui potest: ea siquidem esse solent artium quarumlibet fata, ut ab humillimo principio ad summum fastigium attollantur. Structuræ hujusmodi specimen in illo eodem opere adhuc superest,

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

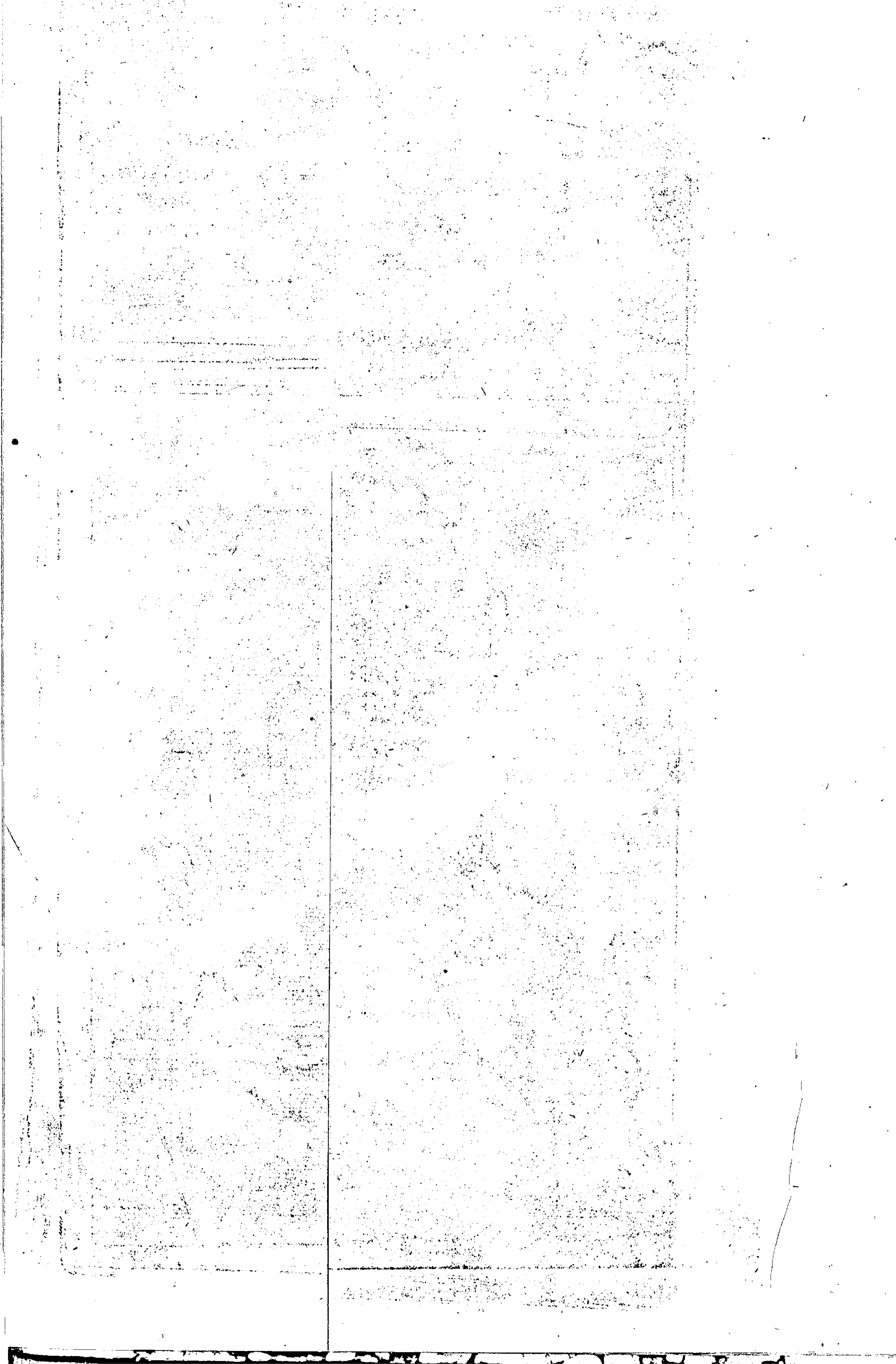
\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

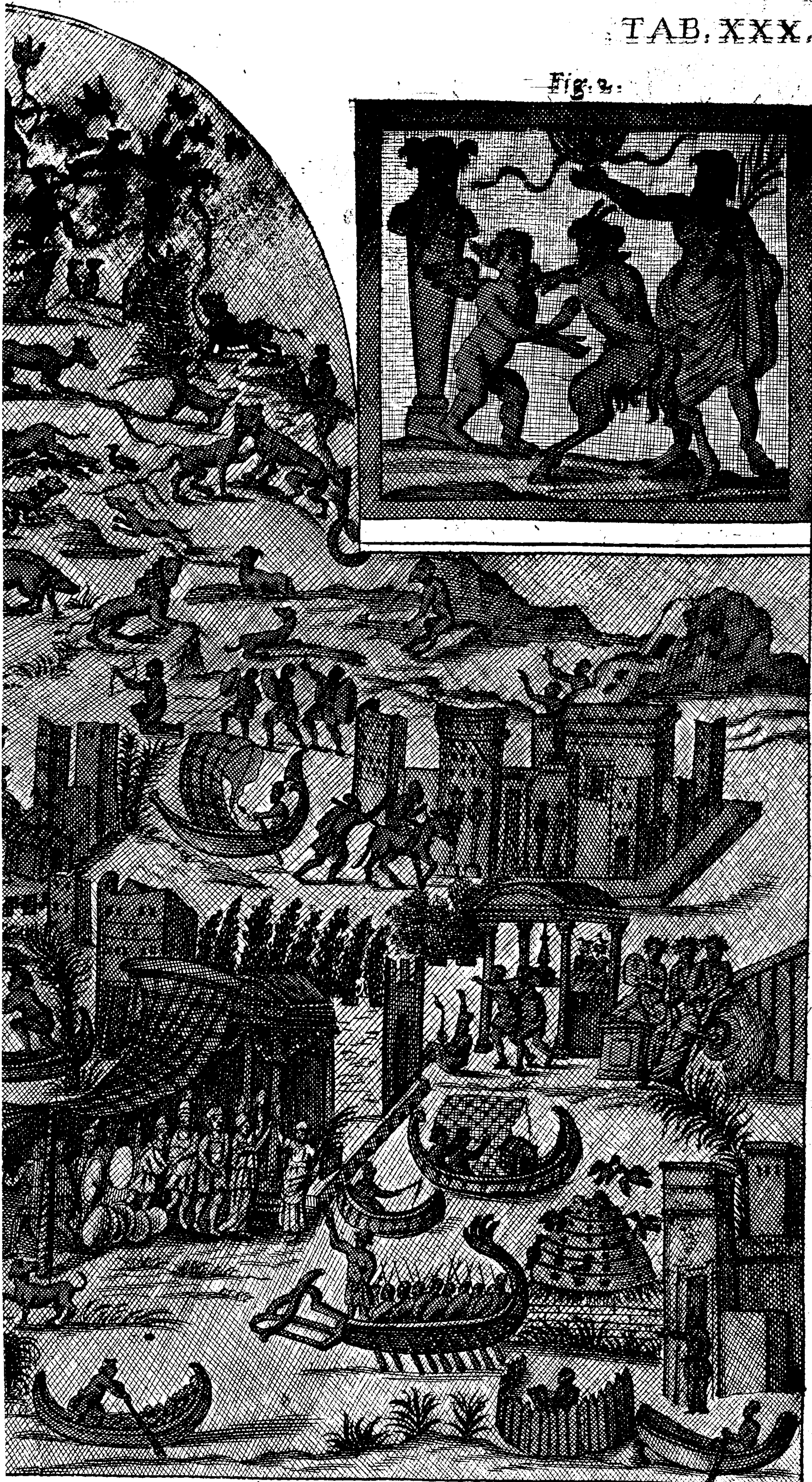
Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Fig. 2.

perest,
 indicat
 delubr
 latio E
 rini. (o
 opus d
 morum
 pillis, a
 picient
 quema
 exemp
 Tabul
 tot im
 praler
 suo La
 conatu
 ditis ex
 antiqui
 servatu
 re, ut
 lococ
 mus i
 Tabul
 ris frag
 Pranel
 scopus
 bonis
 exemp
 mus; d
 ne cony
 Post
 genia p
 alacria
 ut avo
 operis
 verint,
 jufmod
 te in lu
 aliqua
 netis p
 figlini
 nante
 rum i
 Pa

perest, quod à Plinio paullò superiùs indicatum fuit in Prænestino Fortunæ delubro: asservaturque ibidem in Palatio Excellentissimi Principis Barberini. Constat autem hoc Musivum opus è minutissimis diversorum marmorum, diversorumque colorum lapillis, adeò affabrè elaboratum, ut aspicientes mirum in stuporem trahat, quemadmodùm Lector in conjuncto exemplari videre potest, videlicèt in Tabula XXX. Fig. 1. Quid autem tot imagines ibidem coacervatæ repræsentent, celebrer P. Kircherus in suo *Latia* part. 4. cap. 4. interpretari conatus est; quali autem fortunâ, eruditus examinandum relinquo. Aliud antiquissimi Musivi operis exemplar servatur Lugduni apud D. de Cassaire, ut refert supra laudatus Sponius loco citato, quod nos Lectori exhibemus in Fig. 2. Vides etiã in eadem Tabula sub Fig. 3. aliud Musivi operis fragmentum, quod protulit in sua Præneste Joseph Maria Suarezus Episcopus Vasionensis, Vir eruditione, bonis artibus, ac omni Virtutum exemplo, dum viveret, præstantissimus; & summâ mecum necessitudine conjunctissimus.

Post Syllæ tempora hominum ingenia per artium apices gliscentia, alacriùs se in illis exercuerunt, adeò ut ævo M. Agrippæ pavimenta figulini operis encausto picti sternere cogitaverint; sicuti ex Plinio habetur. Hujusmodi operis species hac tempestate in lucem est revocata, cùm & hîc aliquæ privatorum Camera, & Venetiis pavimenta ferè omnia talibus figulinis operibus encausto pictis sternantur. Nec tamen temporum illorum ingenia novo huic invento ac-

Par. I.

quieverunt; quinimò nobilius quodam opus excogitarunt, non ex marmoribus aut figulinâ, sed ex vitro colorato; cumque illud pulcherrimum, ac eximium appareret, non pavimentis, sed parietibus accomodarunt: at hujusmodi operis nullam prorsus memoriam reperi, præter eam, quæ in variis Urbis Ecclesiis visitur. Ejus exemplaria inferiùs afferam, cùm de Ecclesiis sermo erit.

Supereft modò quid, vel quale sit opus *vermiculatum* ostendere, quod nil aliud puto intelligendum, nisi Musivum; sed minutis adeò lapillis formatum, ut vermium aspectum cominùs repræsentet, qui dorsum variegatâ macularum serie, tot veluti punctis depictum habent; unde *vermiculati operis* nomen fortè descendit. Quin & ab eisdem curiosiùs, ac diligentius observatis, fortasse artis exordia deducta sunt; si enim attentè lærtarum pelles, & serpentum exuvix inspiciantur, miram certè præferunt areolarum compagem, à Musivorum frustulis minimè abludentem.

Genus Musivorum in plures differentias dividitur, magnitudine lapillorum finitas, adeò ut alia *majora* dici possint, alia *minora*, seu *media*, alia *minima*. *Majora* sunt quæ effinguntur quadratis scrupulis, quorum singulæ facies, seu latera tria circiter minuta Romani pedis expleant: quæ verò duobus minutis patent, *minora*: quæ tandem unico, *minima* vocitentur. At hæc pro nunc de Musivorum operum differentiâ genericè dicta sint, in sequenti enim capite specialiùs de iis loquemur.

Majoribus Musivis operibus prisca Romani sternere consueverunt quæ

L

pedi-

pedibus calcabantur, & quæ ut plurimum sub diò posita erant. Hoc enim operis genus valde durabile est, & injuriis temporum minimè obnoxium. Non tamen hominum, aut animalium figuras, sed foliatas tantùm picturas, illisque per similes, quas Arabicas nominamus, repræsentabat.

Opus, quod *medium* dicitur, minoribus lapidibus conficitur; ideoque faciliùs in eo exprimi possunt figuræ, quæ licèt lapidum diversorum crustis, sive fragmentis formata, rudes nihilominùs apparent. Duo hinc illius afferuntur exempla; primùm in Tab. XXXI. sub Fig. 1. extatque adhuc integrum in Basilica S. Laurentii in agro Verano; alterum sub Fig. 2. quod cum in Basilica Liberiana penè lacrum diù jacuisset, anno Jubilæi 1675, bo. me. Fabritius Gualtaferus necessarius meus restituit; at hodie iterum in ruinam labitur.

Minimi demùm operis pervetustis temporibus elaborati, exemplum est in Ecclesia S. Alexii, ad dexteram ingredientium parieti affixum, quod olim in pavimento constituisse meminì: & hoc esse illud opus, quod *vermiculatum* propriè dicitur, semper arbitratus sum. Hujus occasione quatuor alia antiqua, & profana exempla in gratiam Lectoris referre volui in Tab. XXXII. ubi sub num. 4. supra dictum *vermiculatum* opus expressum est, & adhuc visitur in eadem Ecclesia S. Alexii. Alia duo sub num. 1. & 2. sunt in Ecclesia S. Mariæ Transtiberim in parastata, quæ triumphalem arcum sustinet, è conspectu Sacrarum. Tertium verò sub num. 3. anno elapso 1689. repertum fuit in quodam antiquo Monumento, tertio ab

Urbe lapide, extra Portam Afinariam, nunc S. Joannis in via Latinâ. Figura hinc expressa Somni (ni fallor) imaginem repræsentat, cum tota nigra sit, tanquam alludens ad tenebras noctis; sinistra tenet tres flores, quos papaveris esse judico, soporem conciliantis, & sunt ipsius Somni characterismus. Quid autem dexterâ ferret haud apparet, cum temporis lapsu deletum sit: & fortè cornu illud erat, in quo aquam Lethæam gestasse Poetæ fabulantur.

Allatis exemplis nonnulla alia etiam vetusta adjiciam, quæ cum paucissimis nota sint, ideò grätiora fore confido. Primum habes in Tabula XXXIII. ubi Europam Agenoris Regis Phoeniciæ filiam, à Jove in bovem transformato raptam vides: quod ex Ovidio Metamor. lib. 2. aliisque notissimum est. Musivum hoc aded minutis marmoreis lapillis constat, ut artis miraculum dici possit. Habet in altitudine palmos tres, uncias novem, ac in latitudine ferè tantundem. Asservatur in ædibus Excellentiss. Principis Barberini, & quaquà libet instar tabulæ pictæ movetur. Significavit nobis amicus noster Stephanus Fantonus Castrucius, nobilis Prænestinus, repertum fuisse propè Civitatis mœnia, in loco, qui vulgò dicitur *l'Arcione*: ubi etiam multa rudera, multæque parietinæ visuntur, quæ antiquitus variis marmorum incrustationibus, variisque columnis, aliisque Corinthiacis ornamentis obductæ erant, unde ejus fabricæ magnificentia deducitur.

Secundum Musivum expono in Tab. XXXIV. sub num. 1. Hoc quoque minutissimis lapillis compactum est

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

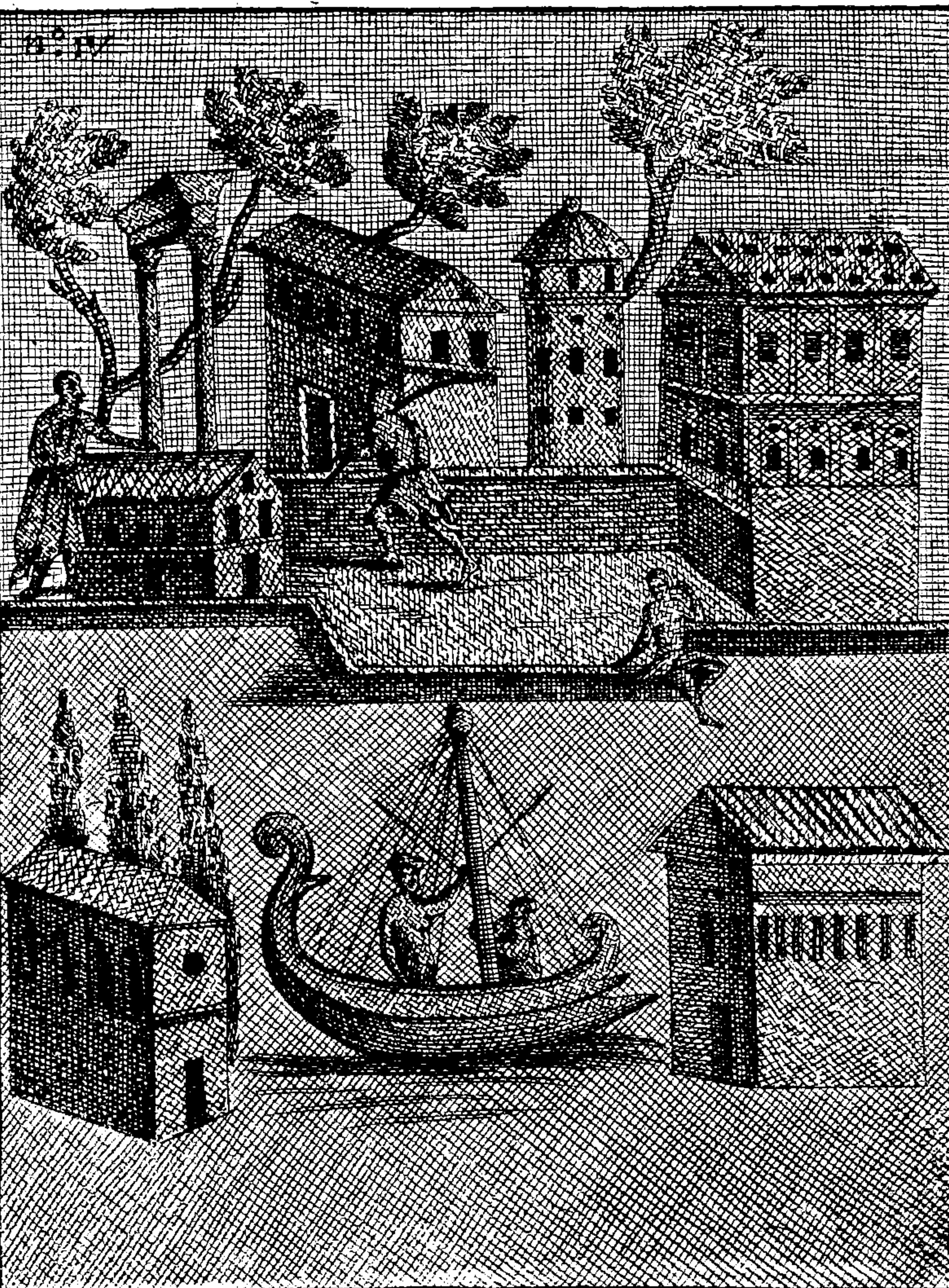
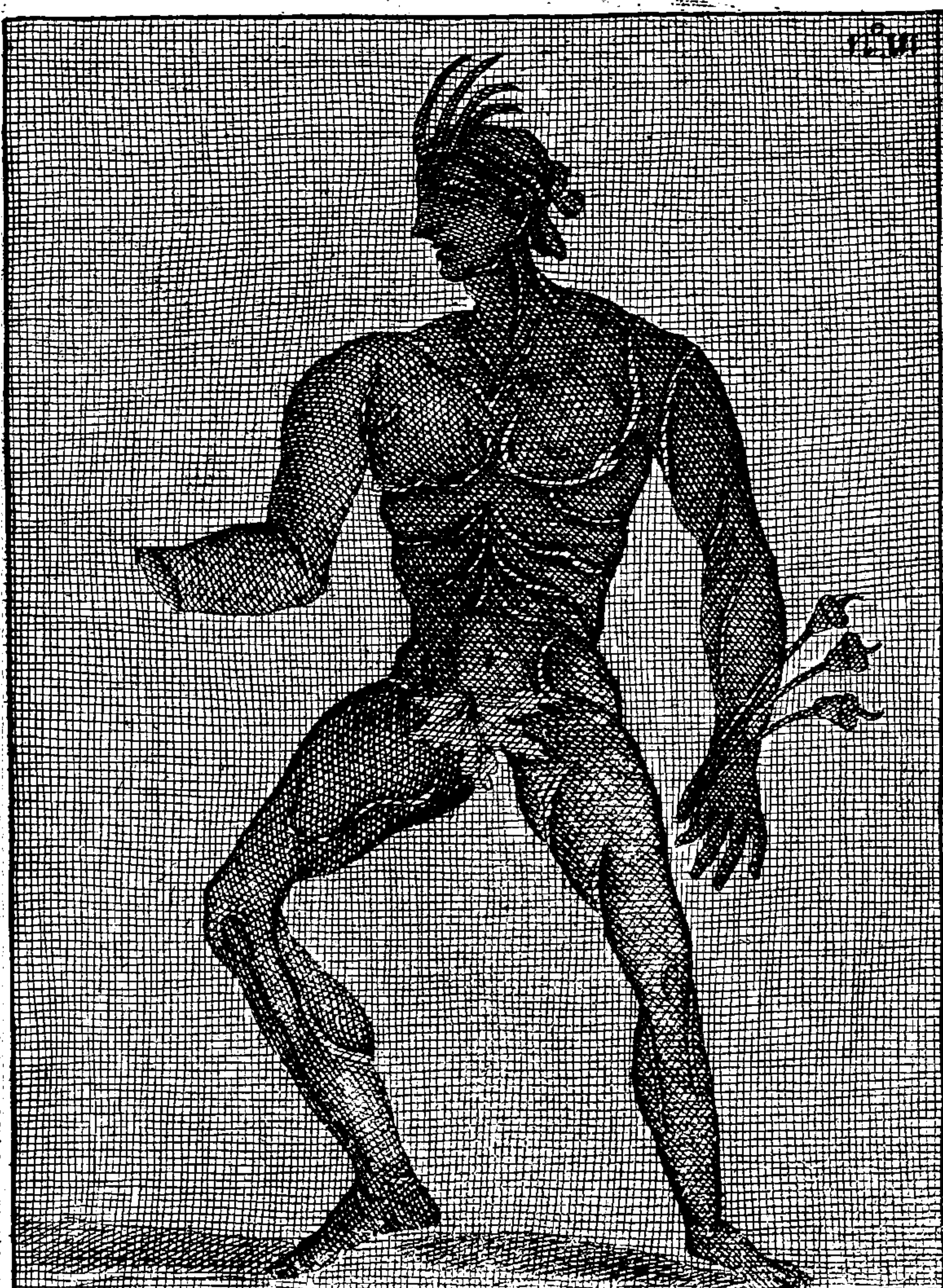
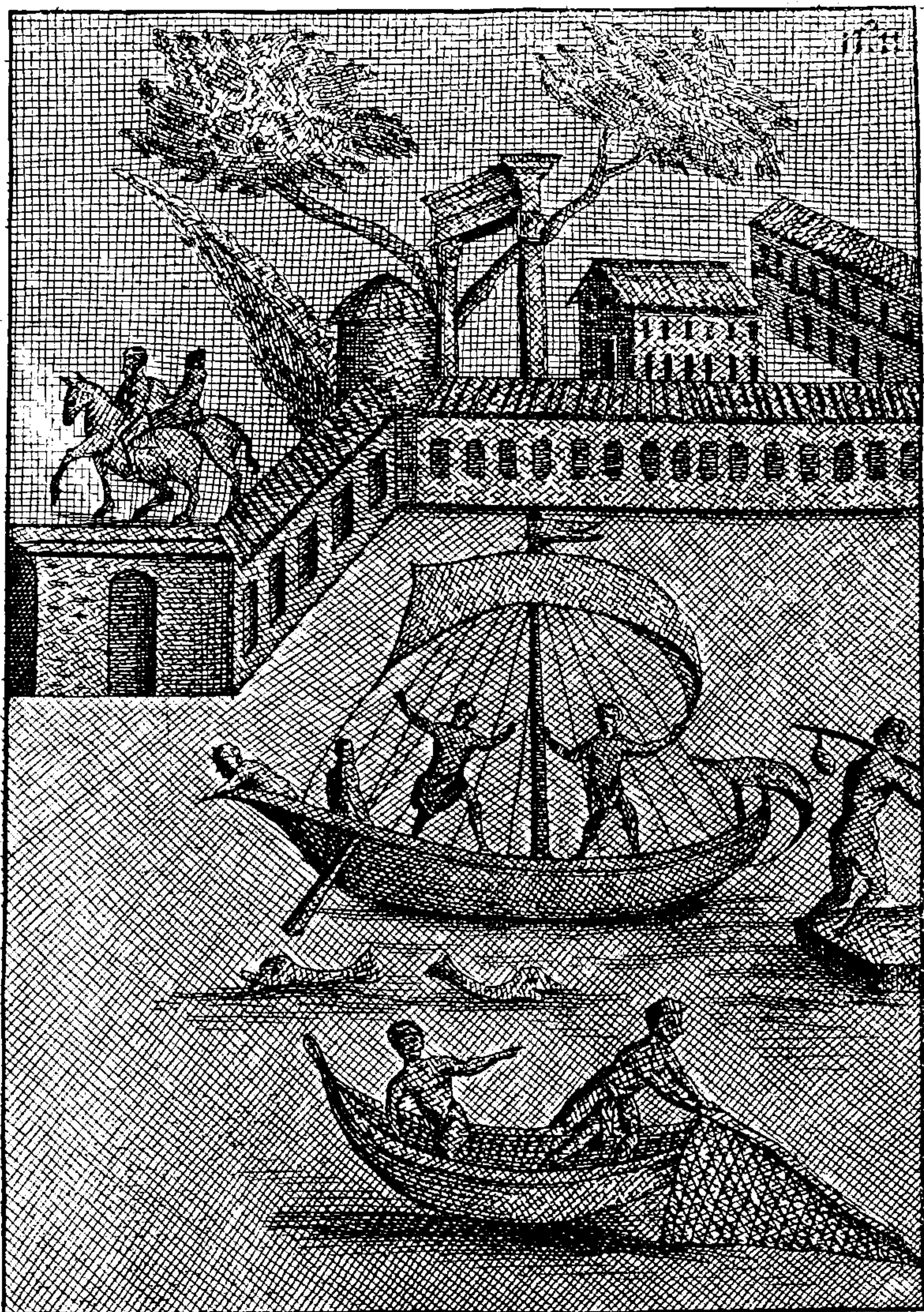
\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

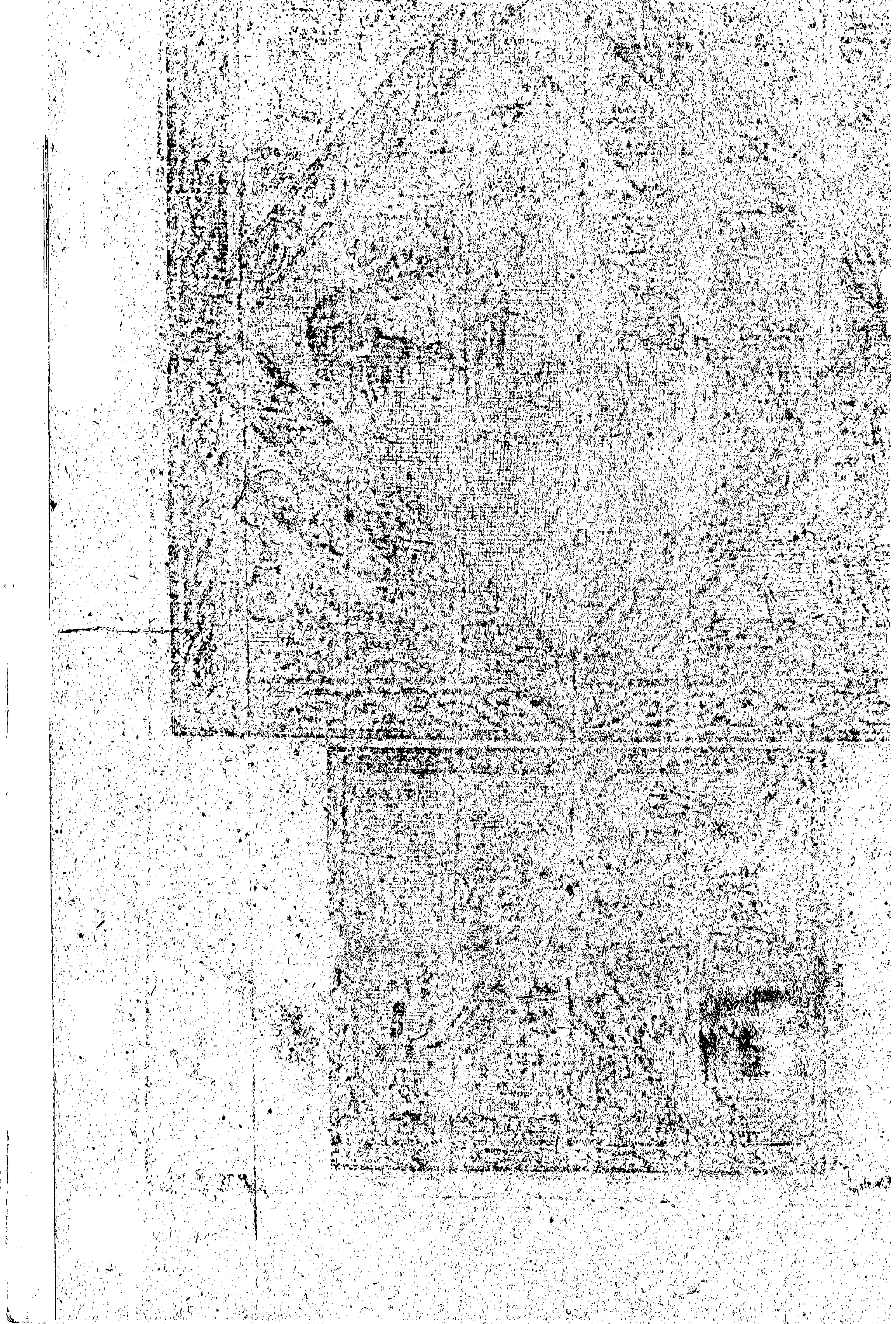
Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

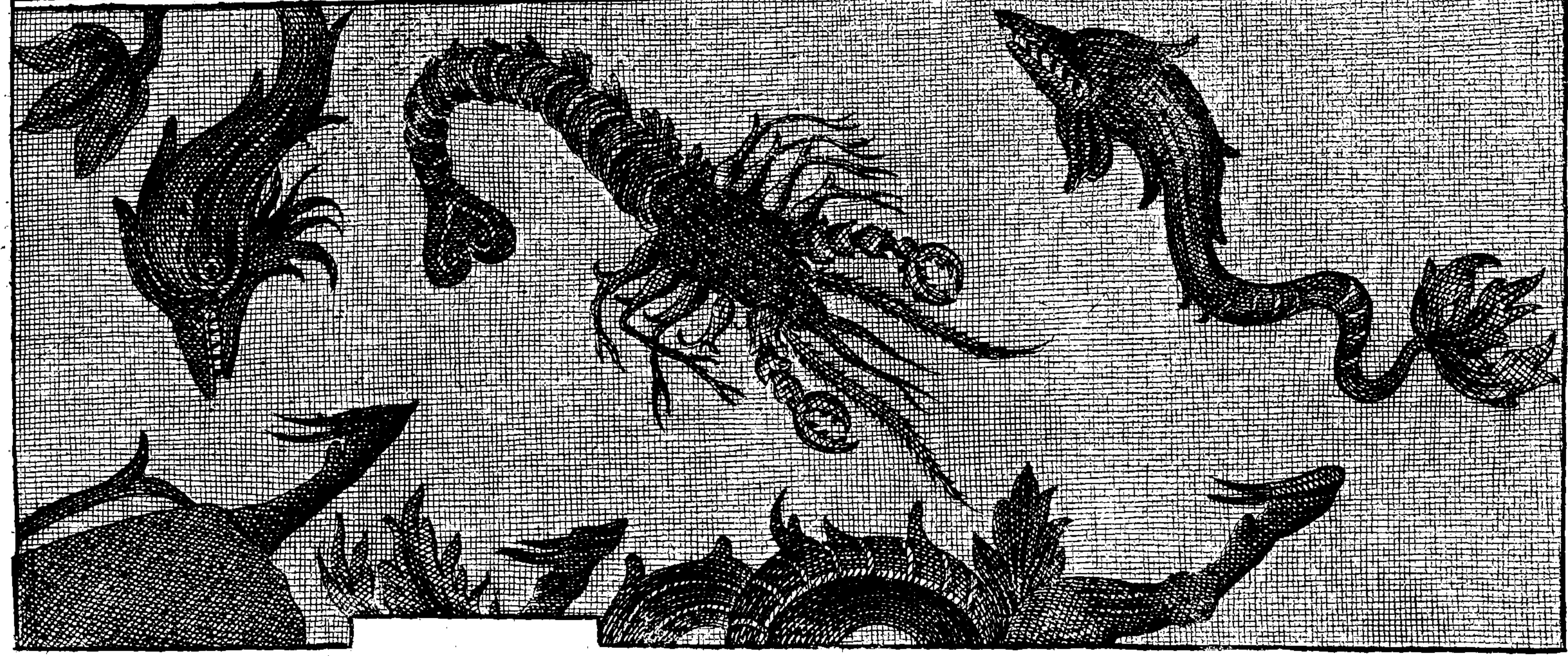
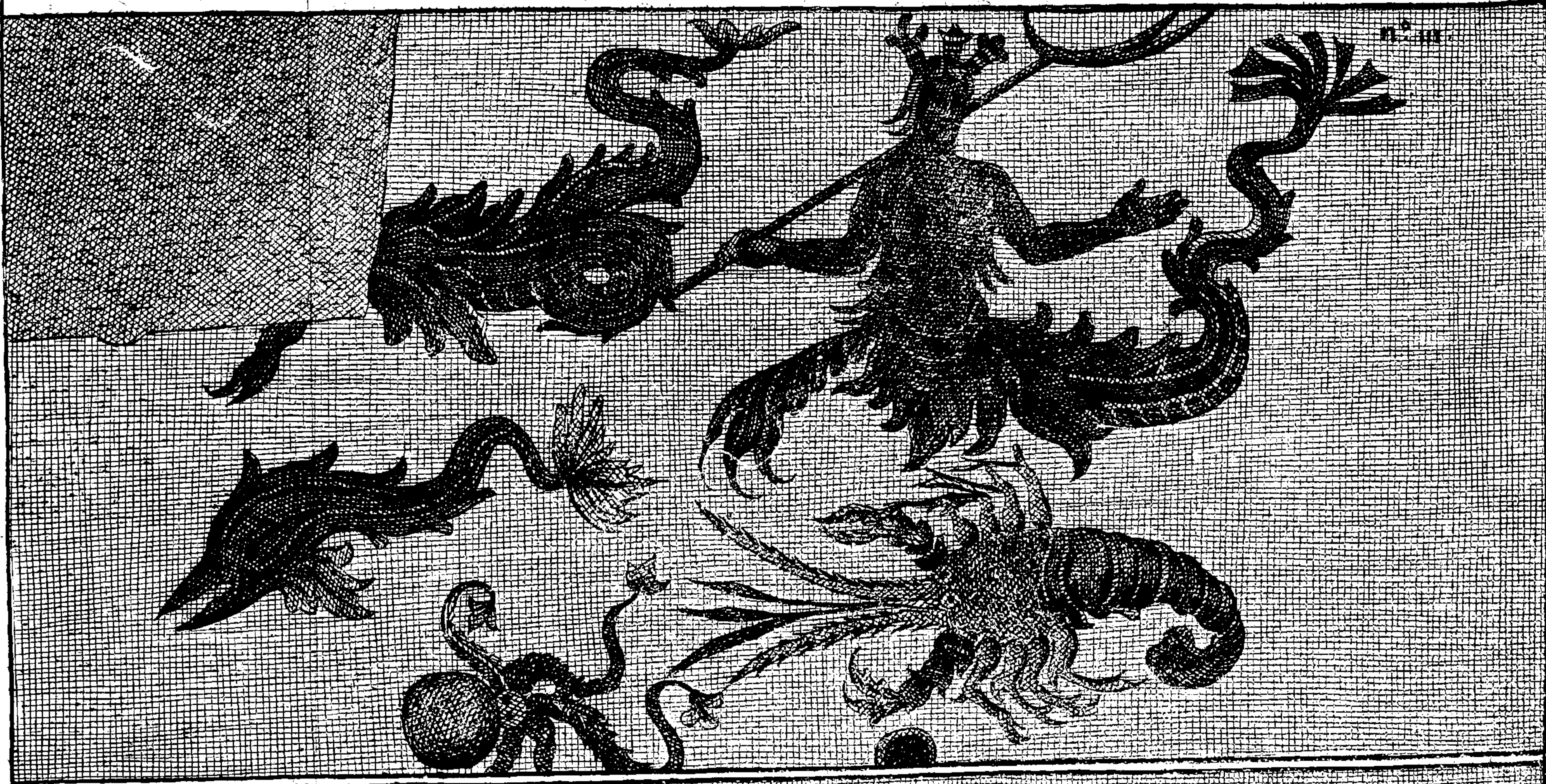
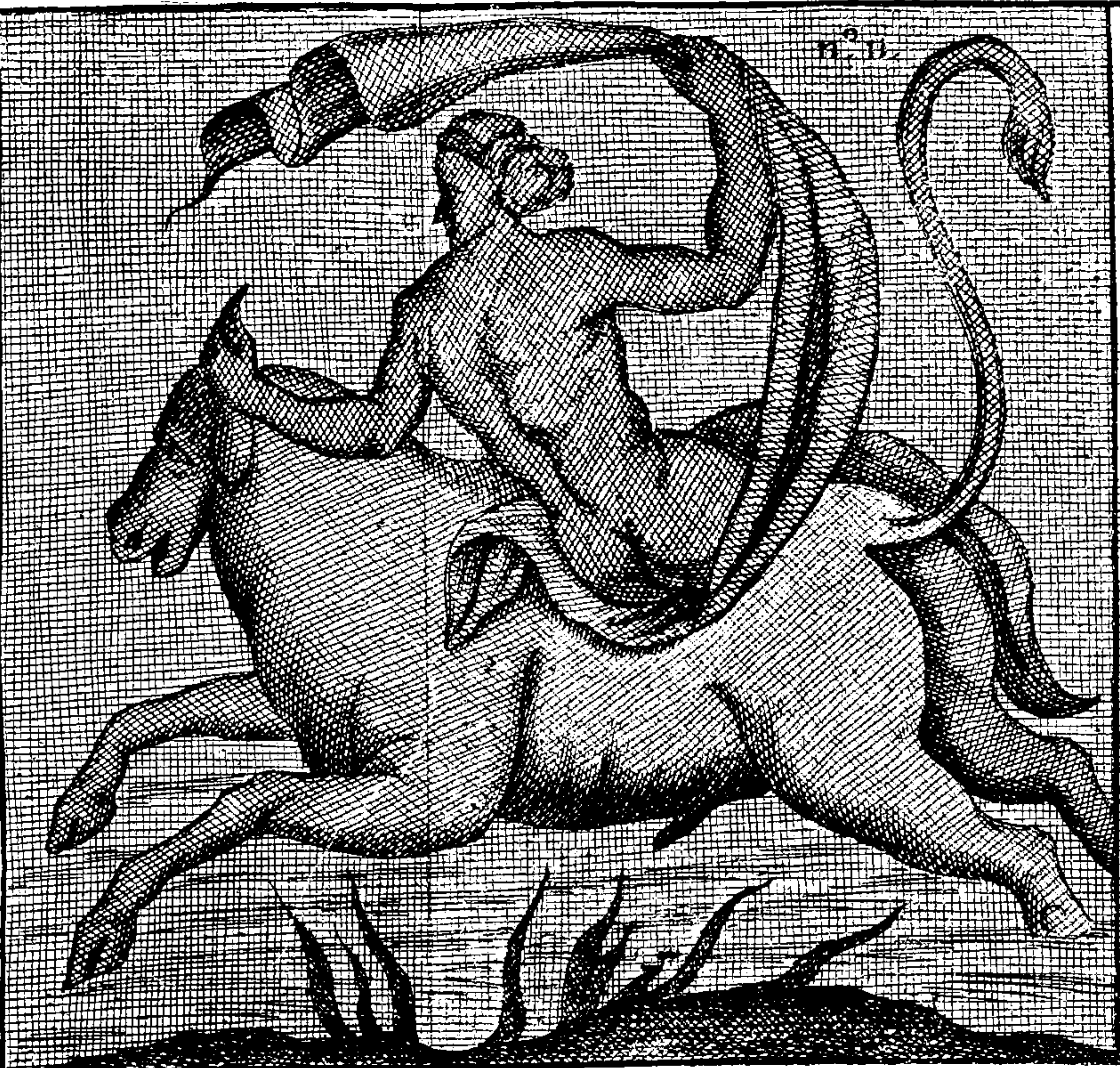

83
gri
va-
na-
um
cir-
nar-

do-
vifi-
ria,
orro-
nan-
ibus
ame-
n di-

abes
1. 3.)
que
atitu-
pillis
nitu-
, va-
nimi-
stas,
cum
men.
rum,
viden-
mari-
atur.
, an-
n quo
oculis
a figu-
uenti-
erum,
, fur-
tatiffi-
m no-
, Aba-
nobis

Mu-

est, se
mun

Magn

Ter
beo, e
na. H
D. Ec

rum
expi
rope
Qu

num.

Meva
scopal
vium
milli

fia v
rum

De e
nere,

canus
Strab

rio I
tis E

fe in
Afric

ce; a
cilio

fuit
zifici

tende
quita

dum
ea ex
mant

reis f
sunt.
in de
bus
I

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Musivorum huc usque operum originem, nomina, species, & eorum in Italiam introductionem, ac progressum retulimus; sed ut uberius sit historica hæc narratio, silentio prætereundum non est, quid scripserit de iisdem Leo Ostiensis in Chronico Monasterii Casinensis; quod Notis illustravit eruditissimus vir Angelus de Nuce, olim ejusdem Monasterii Abas, postmodum Archiepiscopus Rossanensis, mihi summâ necessitudine conjunctissimus. Ostiensis igitur lib. 3. cap. 28. ait, Desiderium ejusdem Monasterii Abatem, postea Cardinalem, anno Dominicæ Incarnationis MLXVI. novam Ecclesiæ fabricam inchoasse in honorem S. Benedicti: & in cap. 29. *Legatos Constantinopolim ad locandos Artifices destinat, peritos in arte Musivaria, & quadrataria, ex quibus alii Absidam, & Arcum, atque vestibulum majoris Basilicæ Musivo comerent; alii verò totius Ecclesiæ pavimentum diversorum lapidum varietate consternerent. Quarum artium tunc ei destinati Magistri cujus perfectionis extiterint, in eorum est operibus æstimari; cum & in Musivo animatas ferè autumet se quisque figuras, & queque videntia cernere, & in marmoribus omnigenum colorum flores pulchrâ putet diversitate vernare. Et quoniam artium istarum ingenium à quingentis & ultra jam annis Magistra Latinitas intermiserat, & studio hujus inspirante, & cooperante Deo nostro, hoc tempore recuperare promeruit, nè sanè id ultra in Italia deperiret, studuit vir totius prudentiæ plerosque de Monasterii pueris diligenter iisdem artibus erudiri. Ipsa ejusdem Ostiensis verba retuli, ut appareat quàm facilis ad efferenda Desiderii*

Cardinalis opera fuerit: nam inter postremum, quod Romæ constructum est Musivum, ac illud quod in Monte Casino fuit, non intercesserunt nisi ducenti ac septuaginta circiter anni, non autem quingenti; Romanum namque est Triclinium Lateranense, adhuc extans, & à Leone III. qui circa finem VIII. sæculi Pontificatum gessit, excitatum.

C A P U T X I.

Ex qua materia Opera Musiva componantur, & quomodo ipsæ materie præparentur.

DUO tantum in operum Musivorum compositione requiruntur, lapilli videlicet, & gluten; ideoque primò de lapillis, mox de glutine differemus. Antiquiora Musiva opera ex lapidum crustis constituisse quis ambigat, cum ex Sacra Scriptura, & ex Plinio supra relatis id evidenter appareat è

Sub Augusti deinde tempora, cum summoperè, ac mirum in modum Romanorum ingenia flourerent, novum prodiit inventum (ut ex Plinio audivimus) pingendi scilicet nobiliores Imagines ex vitri frustulis non uno modo coloratis opere encaustico. Sed quis hanc artem invenerit, ob silentium antiquorum latet.

Vitri preparatione brevitatis ergò omisâ, cum luculenter de illa scripserit Nerius in *Arte vitraria*, ad ipsius coctionem me confero (unde *encaustum* Græco vocabulo dicitur) nec non ad reliquam politionem, quæ illi adhibenda est, antequam parietibus inferi, componendisque figuris valeat usurpari.

Cum

Cùm igitur parata est massa vitri, in plures dividitur terreas sartagine, vim ignis sustinentes, pro colorum numero (seorsim enim singulis proprius color miscetur) ac per integrum octo dierum spatium valido igne supposito fornaci committitur excoquenda.

Absolutâ coctione, ferrei cochlearis ope vitrum elicitur, politoque marmorì infunditur horizontaliter locato, ut insitæ gravitatis vi dilatari queat in placentulas subsidentes. Quod ut facilius contingat, imponitur supernè marmor aliud lævigatum, quo premente, validiùs comprimitur utraque vitri superficies, & in æqualem placentulam, crassam circiter tribus minutis unciaë Romani pedis, redigitur.

Ita comparatis singulorum colorum orbiculis utrinque lævigatis, ferreum scilicet scalprum, quod Italis dicitur *Tagliuolo*, lapidi imponitur, acieque fursùm spectante ita locatur, ut placentulæ vitreæ ferro acutissimo intratæ, dividi commodè in strias longiusculas possint. Quapropter ita scalpro aptantur placentulæ, ut extrorsum promineant tribus circiter unciaë minutis, juxtâ frustulorum latitudinem: tum malleolo leviter adactò, ictus supernè iterantur, quousque acies ferri intimam placentulam parvadaens, illam in parallelepipedam longiuscula fecerit. Hæc verò singillatim scilicet scalpro imponuntur, ac decussatâ divisione in cubica rediguntur corpora, quibus tanquam elementis Musiva compingantur.

Hæc tamen dividendorum frustulorum methodus *majori* tantùm inservit Museaco. Alia usurpantur organa in secandis *medii* Musivi tesseri; res

enim nec scalpro, nec malleolo perficitur, sed æreâ ferrâ, aut continuâ edentulâ, & smyride opus est: sive malis cubos omninò æquales efformare, imponenda erunt frustula vitrea rotæ plumbeæ versatili, cujus celerissimo motu, non secùs ac in gemmis fit, eorum superficies quadratæ, lævesque reddantur.

Eidem rotæ expoliendæ commendantur *minimi* Museaci tesserae, quæ non educuntur è striis, aut placentulis, ut in superioribus Musivorum speciebus: vitrum enim, quod in ista infumendum est, statim ac è fornace fuerit eductum, in tenuia filamenta elongatur; hæc verò minutè concisa, in brevissimos cylindros rotæ corrosionem ad cubicam figuram atteruntur.

Eadem poliendi ratio in coloribus singulis est: secùs in ea vitri parte, quæ auro obducitur; illa enim rotæ non subditur, nè aurum unà cum vitro absumatur. Cæterùm ad hoc ut auri bractea vitro pertinaciùs adhaereat, eidem imponitur statim ac è fornace candens educitur: quo denuò in fornacem immisso, brevi temporis spatium tam arctè illi agglutinatur, ut nullo pacto divelli, nisi corrodendo, possit.

Hic libet inferere industrium Artificum recentiorum conatum, qui in lucem revocare tentarunt fictile opus encausto pictum, ævo Agrippæ olim inventum, ut Plinio teste didicimus; & nos Itali *Majolica* denominamus. Ad Musivorum penu illud etiam traducere contendèrunt, prout nuper vidimus in Cappella Gregoriana Vaticanæ Basilicæ: infelici tamen eventu; hujusmodi enim consilium frustratus est aer, qui mordaci nitro, quo pol-

let,

let, non colorem modò tessellarum obliterat, verùm etiam in pulvèrem redigit extimam superficiem earundem.

Pars altera, cui caput istud addiximus, impendi debet in explicanda methodo, quâ gluten, sive marmoratum, Italicè dictum *Stucco*, perfici solet. Gluten itaque illud, quo lapilli ad Musivum pertinentes validè vincuntur, diversum apud veteres fuit ab eo, quod à nostratibus usurpatur. Antiquitùs calci vivæ, aquâ priùs extinctæ, addebatur marmoreus pulvis, eidem triplâ proportione respondens, adeò ut singulo calcis sextario e. g. tria marmorei pulveris immiscerentur. Aquâ deinde communi, & ovorum albumine omnia illa subigebantur in massam, cui *Marmorati* nomen indidère. At experimento edocti sumus, id glutinis genus minùs accomodum opificibus contingere; nam cum parieti inductum erat, modico temporis tractu adeò obdurefcebat, ut Musivarii celeritatem præverteret, nè lapillos disponere, & aptè collocare, ante illius exsiccationem posset. Recentiores itaque artifices alio glutine utendum esse censuerunt, quod moræ diuturnioris patiens esset, antequam in invictam ævo duritiem concreveret.

Hoc igitur pacto hodiernum gluten componunt. Sumitur calcis vivæ aquâ extinctæ portio una, quæ tanta esse solet, quantam vas capit, in quo calx gestari solet, Italicè dictum *Schisso*. Accipiuntur deinde tres partes pulveris è marmore Tiburtino, non autem alterius speciei; & hæc omnia simul immista, non aquâ, sed oleo lini molliuntur, ac subiguntur, & sin-

gulo quoque die murario ligone revolvuntur, & contrectantur, sicut communis calx subigi solet. Olei lini quantitas in prima congerie septuaginta, vel octoginta librarum est; nam calx, & pulvis eousque lini oleo irrorantur, donec sufficienter coagulata, & unitæ fuerint ambæ materiæ. Signum autem perfectæ unionis ex infra scriptis adminiculis deducitur. Congeries, sive massa principiò quidem plana est, deinde in dies tumescit, & ad pyramidis formam elevatur. Massâ assurgente, aqua quæ erat in calce, siccat; quare oportet singulo quoque die massam eandem oleo novo irrorare, nè arefcat, & intractabilis fiat: in qua irroratione septem circiter olei libræ solent infumi, juxtâ massæ desiccationem, quæ modò celerior, modò lentior cedit, pro diverso locorum situ, & aeris temperie. Æstate enim viginti circiter dierum spatio massa ad perfectionem deducitur, quod ab ipsa materia cognoscitur, cum scilicet intumescere desistit, quia aqua, quæ erat in calce, jam evanuit; ideoque si extendatur, neque attollitur, neque in se concidit, sed unguenti ad instar stat. Reliquis verò anni temporibus majus in ejusdem exsiccatione, & perfectione temporis spatium infumitur, juxta aeris humiditatem, adeò ut hyeme quandoque mensis integer non sufficiat.

Sciendum tamen est aliquando, nempe in urgenti casu, brevissimo tempore *Marmoratum* hoc fieri posse. Accipitur enim calx, quæ in aquâ priùs extincta, deinde exsiccata, denique in pulvèrem redacta fuerit, cum tribus partibus pulveris è lapide Tiburtino, & cum oleo supradicto, cunctaque

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

riæ nuncupatæ *Scala Cœli*, ad *Tres Fontes*, Tribuna est Scipionis Provenzalii Musivarii. In Ecclesia S. Laurentii extrâ mœnia, Imago Rondinini, opus Cæsaris Vacchi, discipuli Jo: Baptistæ Calandræ. Sunt & alia nonnulla vetustiora, nimirum facies Basilicæ S. Pauli extra Urbem: Absis Basilicæ Theodori, & alia, de quibus suo loco.

Tertiæ speciei, sive *minimi* Museaci exemplaria sunt in Vaticana Basilica, nempe Altare cum tabula Musiva, in qua exhibetur S. Michael Arcangelus. Hujus Artifex, sive Musivarius fuit supramemoratus Joannes Baptista Calandra, cui pro quolibet palmo quadrato, in ingeniosi laboris præmium soluta fuisse quindecim scuta fama est, exceptis encausto, & aliis cæmentis. In Ecclesia S. Mariæ super Minervam Imago cum duplici stemmate Octaviani Ubaldini. In Ecclesia S. Claræ Imago Marii Bovii, omnia Calandræ ejusdem opera. In Palatio Excellentiss. Principis Burghesii extat opere minutissimo Imago Pauli V. Summi Pontificis, continens lapillorum decies & septies centena millia. Artificii ejusdem sunt ibidem aliæ duæ tabulæ, quarum una Orpheum refert animalibus variæ speciei quamplurimis constipatum: altera verò loca campestria, & arbores; in quibus omnibus Eques Marcellus Provenzalii infudavit.

Allatis notitiis non incongruum videtur addere pretium laboris, quod primis in nova Basilica Vaticana laborantibus Musivariis solutum fuit. Quatuor igitur scuta pro quolibet palmo quadrato retulère, qui primum in ea Musivum, idest Imaginem Pa-

tris Æterni in concameratione parvitholi, & in summâ peripheriâ magnitholi literas, necnon stellas usque ad Icones Apostolorum moliti fuerunt. Vulgatâ per Italiam, & Europam famâ tam largi pretii, & copiæ Musivi operis, quod inibi construebatur, quamplures Musivarios, Venetiis eâ tempestate degentes, Romam vocavit, incitavitque. Quamobrem aucto, atque in dies crescente numero Artificum, decrescere præmium cœpit, & ad julios viginti quinque, idest ad scuta duo cum dimidio, redactum fuit. Novissimè autem denuò imminutum, sex pro quolibet palmo julios non excedit.

C A P U T XII.

Quid requiratur ad Musivi operis pulchritudinem, & elegantiam.

PICTURAM, & Musivum Opera penè germana esse dixeris, dum utriusque munus præcipuum est oculis hominum variâ pulcherrimâque, colorum scenâ blandiri, & ea bellè repræsentare, quæ vel intimos animi nostri sensus exprimere, vel diutissimâ apud Posteris laude, ac memoriâ digna censemus. Quapropter si inter artis miracula Pictura magnum prodigium habetur, dum eâ naturam vel æmulamur, vel vincimus; par operi Musivo gloria debetur, imò & major, cum gravior in eo labor sit, ac difficultas vincenda. Quippe illa facili colorum ductu, tenuissimâque & umbratili superficie constat; istud verò altiùs penetrat, & muro pertinaciùs inhærens, æquale cum molibus augustioribus fatum sortitur. Hinc

ævi longioris injuriâ, aut aeris afflatu vivax quantumvis pictura decoloratur, corrumpiturque: Musivum autem induisse videtur immortalitatem, cum nullo temporis morfu debilitetur, nullâ aeris intemperie, aut rigore dejiciatur; quod eximie testantur tot vetustissima Monumenta, quæ plurima sæcula superarunt, imò & ab ipsis non parva sui decoris incrementa accepere, Frænëstinum præsertim, aliæque Musiva, quorum exemplaria suis locis apposuimus. Quarè maximo jure, & consilio æternam Picturam illud vocaveris, cum pulchritudine ac specie Picturæ par sit, ac deinde perennitatis constantiâ longè eam superet.

Verùm ingenuè fatendum est, maximam à Pictura opem expetere, & in suis primordiis illâ præcipuè indigere, ut laudes hominum, bonitatis ac venustatis præmia assequatur. Quocirca primò prototypus ab eximio Pictore delineetur, coloribusque accuratè distinguatur, ut inde Musivarius pictam tabellam exprimat adamussim, ac scitâ, oportunaque lapillorum dispositione imitetur, immò etiam æmuletur. Cum autem in Musivis magna pulchritudinis portio penes Pictorem sit, sedulò iste sui Operis finem recogitare necesse habet, ac proinde graphidem latam, apertam, facilemque continet; & si in aliarum delineatione tabularum magnâ tum praxi, tum judicii solertiâ usus est, in iis quæ Musivis inserviunt, solertissimus, ac vigilantissimus sit. Vitanda prætereà pro viribus copia figurarum, nam earundem congeries, ac multiplicitas importuna est, & decorem operis minuit, confunditque,

Par. I.

præcipuè in Musivo *majori*, ac *medio*, quamvis in Musivo *minimo* liceat; cum adeò minutim concisi, ac discreti lapilli inveniantur, ut vel implexos rerum, figurarumque nexus discriminent, ac discernant: ac proinde insanum, & vecors consilium esset prælia, turbas, aut quid simile in prima, & secunda specie Musivi delineare, utpotè res suapte naturâ confusas, & vix ab exili, levissimoque pennicillo reddendas. Nequè tamen judicio meo graviùs peccaret, qui in operibus hisce multa, ac implicita representaret; quàm qui figuris vel paucis, aliisque rebus umbras apponeret, longosque atræ caliginis tractus veluti pedissequos adderet, ut in picturis non sinè laude conspicitur. Illud igitur opus honoris palmam, & hominum plausus referret, quod paucis contentum, areolis ac spatiis interjectis figuras divideret, itaut in illo clariùs niteret non quid perpetuum, sed ordinatè distinctum, pompam lucidam discernentibus, argentibusque lapillis obscurioribus: unde feliciter caperet, atque deciperet oculos, non quid interrasile, sed picturam sibi objectam putantes, admirantesque.

C A P U T XIII.

Dissertatio de Monogrammate L. & de nonnullis aliis literis, seu signis, in vestium fimbriis antiquitus pingi solitis.

SPECTATUM admissi risum tenerentne Progenitores nostri, si eis datum esset è sepulchro observare quàm depravatum, quàm insulsum, & à veritate prorsus alienum de nonnullis

M

anti-

antiquorum dictis, gestisque, de quibusdam Statuarum, Picturarumque formis, & figuris, de multorum numismatum facie, characteribus, vetustate, ac genuino interpretationis sensu, à nonnullis recentioris ævi Scriptoribus judicium fuerit pronunciatum?

Facile me persuasurum esse arbitror, fatum hoc contigisse quibusdam vetustioribus hinc Romæ existentibus Musivis operibus, in quibus nonnullæ visuntur Imagines, quæ in vestium, simbriis, seu laciniis habent ut plurimum literam L. aliquando H. rarò autem P. & I. sive nonnullas alias notas, aut characteres; si aliqua prius prænotavero de istarum literarum, characterum, aut notarum nomine, de antiquo more signandi, pingendique pretiosiores vestes apud Gentiles, & an ab illis ad Christianos mos iste defluerit, & multorum super hoc recentiorum varias opiniones; meamque denique probabilibus conjecturis, atque argumentis fulcitam, prudenti Lectorum judicio sententiam exposuero.

Et primùm quoad nomen, non uno modo à recentioris ævi Scriptoribus hæ literatæ vestes, seu potius hi vestium characteres, & notæ nominantur.

Aringhius eas *Symbola* appellat; Suaresius *literatas Vestes*, Macrus *Gammadias*, alii *Tesseræ*, ego verò dixerim *Monogrammata*, sic eas denominandas existimans à Græcis vocibus τὸ μὲν οὖν, καὶ τὸ γράμμα, quæ unicam literam denotant. Scio *Monogramma* à Scriptoribus accipi pro nonnullis literis inter se ita dispositis, sive contextis, ut in compendio alicujus nomen

denotent. Rhabanus Maurus Abas Fuldenfis de *Inventione linguarum* tom. 6. sic *Monogramma* describit: *Literæ enim monogrammæ scriptæ nonnullis in locis inveniuntur, ubi pictura cum museo in pariete imaginis, aut in velis, vel alicubi aliter facta fuerit. Ibi eorum nomina cum congerie literarum unum characterem Pictores facere soliti sunt, quod Monogramma dicitur.* Et Primasius Africanus Episcopus, S. Augustini discipulus, in Apocal. lib. 4. c. 13. de notâ Labari sic ait: *In Monogramma, quæ in hunc modum fit, exprimitur, ubi compendio totum Christi nomen includitur.*

Hæc de varia hujuscemodi vestium apud Auctores appellatione delibasse sit satis: uberius modò de illarum apud Gentes origine, & usu ex probatorum Auctorum testimoniis agamus.

Postquam vana mortalium ambitio à necessitatis usu ad superbiam factum, & luxus irritamentum, simplicibus vestibus, & necessariis indumentis abusa fuit; tanta in vestimentis hominum varietas, ac discrepantia reperta est, ut ob hanc non solum unius Regionis incolæ ab alterius incolis discriminentur; sed & diversus ejusdem Regionis, Provinciæ, ac Civitatis hominum status, & Officia, & Religio per hanc vestium varietatem, ac diversas notas dignoscantur. Verum tamen cum nobis propositum sit in hac Disceptatione differere tantum de *Monogrammate*, & aliis characteribus in laciniis vestium appingi solitis, plenior de antiquorum vestium varietate, formâ, & pretiositate Tractatum, agentibus *De re vestiaria*, aut de vestibus antiquorum in genere, scribendum relinquemus.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

nem 27. Synodi VI. in Trullo: *Ανοίκεται δὲ τῶ κληρικῶ εὐλή ὄζειν, ἐχὶ τὰ τῶν εὐράπων τῶ ἐσθύματῶ, ταῦτα γὰρ εἰποτέ τις κληρικὸς ἐνδυνθῆ μεγαλῶς κολαθίσεται, ἀλλὰ τὰ πολυτελῆ χρυσέφωτῶ ἐπιβλήματῶ τὰ δημοτικῶς λεζόμενα μαργέλλια, ράμματῶ, & ἀντίπανα, & τὰ ἐκ κογχύλης πορφυρίζοντῶ ἱμάτια.* Nisi fortè cum Cl. Salmasio in Flav. Vopiscum fol. 406. *ράμματῶ* legendum, qui hæc tria: *μαργέλλια, ράμματῶ, & ἀντίπανα,* idem esse contendit. Distinguit tamen hæc Balsamon in 16. Canonem Synodi VII. in Trullo.

Cùm hunc ego Rubenii discursum de literis, seu notis in laciniis vestium pingi solitis, aliis conjecturis, & Auditorum testimoniis comprobare stude-rem, & præcipuè quodam loco Homiliæ S. Asterii, Amasææ Episcopi, super Evangelio *De Divite, & Lazaro,* contra varias in vestibus picturas exclamantis; Illustris. D. Marcellus Severolus, utpotè uberrimo literarum flumine, & omni eruditionum genere inundatus, mihi alium de hac re ejusdem Asterii locum, ab ipso Rubenio *Electorum* lib. 2. cap. 1. adductum, promptè indicavit. Unde & Rubenii verba cum suprascripto Asterii testimonio hîc transcribere volui: sic enim se habent.

Quis nunc ferat, præterquam in scena, spectaculis, ac rebus ludicris, inscriptas versibus, ac titulis, ac variis depictas imaginibus vestes? Et tamen has olim frequenti in usu fuisse scriptis veterum constat. Ut omittam Homerum, qui variegatam animalium figuris tunicam Ulyssi attribuit. Ut taceam de Massagetis, quos Herodotus herbarum succo pinxisse animalia in vestibus tradit: & hæc talia cascà nimis, & vetustà. Sub ipsis Cesaribus in Imperio Romano legi-

mus id ipsum usurpatum: & quidem apud Vopiscum in Carino de pallio Tyriantino, cui Messalæ nomen & uxoris inscriptum. Apud Ausonium etiam in Epigrammatis de Sabina textrice simul & Poetria.

Licia qui texunt, & carmina, carmina Musis,

Licia contribuunt, casta Minerva, tibi.

Ast ego rem sociam non dissociabo, Sabina,

Versibus inscripsi quæ mea texta meis.

Et de eadem.

Sive probas Tyrrio textam subtegmine vestem,

Seu placet inscripti commoditas tituli:

Ipsius hæc Domine concinnat utrunque venustas:

His geminas artes una Sabina colit.

Et de zona Hermiones.

Punica turgentes redimibat zona papillas

Hermiones, zonæ textum elegejon erat.

Qui legis hunc titulum, Paphie tibi mandat, ames me:

Exemploque tuo neminem amare vetes.

Et in gratiarum actione, ex epistola Gratiani Augusti: *Palmatam tibi misi, in qua Divus Constantinus parens noster intextus est.*

Verùm ut palàm fiat, quod initio dictum, frequens id atque adeò promiscuum, & commune omnibus fuisse, audiamus Asterium Amasææ Episcopum in Homilia quadam ἀνεκδότῳ, inedita *De Divite & Lazaro, vestes ejusmodi, dum usum earum carpit, nimis quàm graphicè describentem: Οὐ γὰρ μέγιστον εἶεν*

μυθῶν ἔσπασαν ἢ μωραῖς ὀπινοῖας τὰς ὄρας, ἀλλὰ
 πνα κενῶ ὑφαντικῶ ἐξελθόντες ἀείρον, ἥτις
 τῆ πλοκῆ τῆ σήμονι πρὸς τὴν κενῶν ἢ
 γραφικῆς μιμείται τὴν δύναμιν, καὶ πάντων
 ζώων τοῖς πέλοισι τὰς μορφὰς ἐνοσημαίνεται,
 τὴν ἀνθινῶν, καὶ μυθίοις εἰδώλοις πεποικιλ-
 μένων φιλοτεχνῶσιν ἐδῆ ἑαυτοῖς τε, ἔγνωσι,
 ἢ παισίν. παίζοντες λοιπὸν, ἢ ἀποδίδοντες
 ἢ τῆς ἀμετείας, τῆ πλέτε ἀναχρῶντοι τῶ
 βίῳ, ἢ χρώματα, ἀντινομοθετούντες τῶ Παύ-
 λῳ, καὶ μαχόμενοι ἢ θεοπνεύσοις φωναῖς, ἢ
 γραμμασί, ἀλλὰ ἀνάγκασιν. ἀ γὰρ ἐκείνῳ
 ἀπεκέρυξε λόγῳ, ταυθ' ἔτοι κρατῆσι, καὶ κυ-
 ρῆσι τοῖς ἔργοις. ὅταν ἐν ἐνδυσάμοις φανῶσι,
 ὡς τοῖχοι γεγραμμένοι, τῶ δὲ ἢ στυτύχα-
 νὸν των ἐρεθῆται, ἢ περὶ τὰ παιδία αὐτὸς ἀεί-
 σαται μεδιῶντα πρὸς ἀλλήλα καὶ δακτυλο-
 θεῖα κτῆντα τὴν ἐν τοῖς ἰματίοις γραφῶν. βαδί-
 ζοσι ἢ παρεπόμενα, ἐκ ἀναχωρῶντα μέχρι πολ-
 λῶ. ἐκεῖ λέοντες, καὶ παρδάλεις, ἄρκοι, ἔ ταύ-
 ροι, ἔ κύνες, ὑλαί, καὶ πέτραι, καὶ ἀνδρες θεο-
 κτόνοι, καὶ πᾶσα ἢ ἢ γραφικῆς ὀπιτήδωσις μι-
 μεθῶν τὴν φύσιν. εἶδει γὰρ μὴ τῶ τοῖχος αὐτῶν
 μόνον, ὡς εἴοικεν, καὶ τὰς οἰκίας κοσμεῖται, ἀλ-
 λὰ δὲ καὶ τὰς χιτῶνας, καὶ τὰ ἐν ἐκείνοις ἰμα-
 τία. ὅσοι ἢ καὶ ὅσοι ἢ πλεῖστον ἀλαβερέ-
 ραι, ἀναλεξάμενοι τὴν ἀναγγελικὴν ἰσραὴλ τοῖς
 ὑφαντῶν παρῆσαν, αὐτὸν λέγω τὸν Χριστὸν ἢ
 μὴ ἢ μαθητῶν ἀπάντων, καὶ ἢ θαυμασίων
 ἑκάστον, ὡς ἢ διήγησις ἔχει. ὅφει ἢ γάμον ἢ Γα-
 λιλαίας καὶ τὰς ὑδρίας, ἢ ἀλαυτικὸν ἢ κλίνην
 ὅπῃ ἢ ὤμων φέροντα, ἢ τυφλὸν τῶ πηλῶ θεο-
 πεφόρῳ, ἢ αἰμορρῆσαν τῆ κρασέδῃ λαμβαν-
 νομένην, ἢ ἀμαρτωλὸν τοῖς ποσίν τῆ Ἰησοῦ φροσ-
 πίπτισαν, τὸν Λάζαρον ἐκ τῆ τάφου πρὸς τὴν
 ζώην ὑποσρέφοντα. καὶ ταῦτα ποιῶντες ἀλα-
 βῆν νομίζουσιν, καὶ ἰμάτια κεχαισμένα τῶ θεῷ
 ἀμφικενυθῆ. Quæ latinè sonant ut infra.

*Nec verò constituèrunt hic stultæ so-
 lertiae fines; sed una quadam, & su-
 pervacua arte texendi inventa, quæ sta-
 minis, atque subtegminis contextu pi-
 cturam facultatem imitatur, & omnium
 formas animalium in vestibus exprimit;
 floridam, & infinitis imaginibus va-
 riegatam vestem tum sibi, tum uxori-
 bus, & liberis studiosè comparant: lu-*

*dentes etiam in reliquis puerili more,
 nihilque sedulò vel seriò agentes; per im-
 modicas divitias abutentes vita, non
 utentes; adversantes denique Paulo, pu-
 gnantesque cum iis, quæ numinis instin-
 ctu profatus est, non dictis, sed factis:
 quæ enim ille verbo proscripsit, hæc isti
 mordicè retinent, & ipsa re confirmant.
 Quandocunque igitur amici prodeunt,
 quasi depicti parietes ab obviis aspiciun-
 tur; sed & Pueri eos circumfistunt, ri-
 dentes inter se, digitisque commonstran-
 tes in vestibus picturam. Prosequuntur
 etiam ad multum spatii, nequè temerè
 recedunt. Sunt ibi Leones, Pantheræ,
 Ursi, Tauri, Canes, Sylvæ, Saxa, ac
 Venatores, & omnia denique, circa quæ
 Pictorum versatur industria; ad imita-
 tionem naturæ expressa. Necesse quippe
 erat, ut videtur, parietes non solum,
 atque domos ita adornari; verùm etiam
 ipsas tunicas, & pallia eis superjecta.
 Qui verò, quæque ex divitibus illis re-
 ligiosiores sunt, ex historia Evangelica
 Textoribus argumenta suppeditant: ipsum
 dico Christum cum discipulis omnibus,
 & unumquodque miraculorum, hoc ipso
 quo narratur modo. Videbis nuptias Ga-
 lileæ, & hydrias: Paralyticum humeris
 lectum ferentem: Cæcum, qui luto cura-
 tur: Mulierem, quæ sanguinis profluvio
 laborat, fimbriam prehendentem: Pecca-
 tricem ad pedes Jesu accedentem: Laza-
 rum è sepulchro ad vitam revertentem.
 Et hæc dum faciunt, piè se facere, & ve-
 stimenta Deo grata induere arbitrantur.*

*Sed nè integros præcimatorum Au-
 ctorum textus afferendo, distinctam
 scribendi methodum, sacra nempe pro-
 fanis immiscentes, confundere videa-
 mur; nonnulla alia de pictis, & chara-
 cteratis vestibus apud barbaras Natio-
 nes adjungere hîc placet.*

Fortunius Licetus in sua *Hydrologia Peripatetica* disp. 9. de fluminis Istri scaturigine, post varias Aristotelicæ doctrinæ explicationes, multos citat Auctores ambigentes, an libellus *De admirandis Auditionibus* genuinus sit Aristotelis foetus, ac subinde Patritium allegans, sic ait: *Patritius enim in suis Discussionibus Peripateticis hunc librum inter Aristotelicos numerat, inquit: nam libellus de mirabilibus Auscultationibus Aristotelis videtur Sexto testimonio. Dein Athenæus in suis Dipnosophistarum libris infit: Α'λκιθένης δὲ τὸν Συβαρίτην φησὶν Α'ριστοτέλης ἐν τοῖς Θαυμάσιοις, ὑπὸ τρυφῆς ἰμάτιον τοῖτον κατασκευάσαι τῇ πολυτελείᾳ, ὡς περὶ δευτέρου αὐτὸ ἔπι Λακινίᾳ ἐν τῇ πανηγύρει τῆς Ἡέρας, εἰς ᾧ συμποροῦνται πάντες Ἰταλιῶται, καὶ τῶν δαικνυμῶν πάντων ἐκείνο θαυμάζειν. Hoc est: Alcisthenem Sybaritam, ait Aristoteles in mirabilibus luxus, vestem talem sumptu parasse, ut proponeretur in Lacinio in Panegyri Junonis, quò conveniunt omnes Itali, & eam præ omnibus aliis admirationi habitam. Quæ verba item legimus apud Aristotelem in prædicto opere *De admirandis Auditionibus*, ita: Α'λκιθένης τῶν Συβαρίτην φησὶν, καὶ κατασκευάσειν ἰμάτιον τοῖτον τῇ πολυτελείᾳ, ὡς περὶ δευτέρου αὐτὸ ἔπι τῇ ἐν Λακινίᾳ πανηγύρει τῆς Ἡέρας, εἰς ᾧ συμποροῦνται πάντες Ἰταλιῶται. πάντες δαικνυμῶν μέγιστα πάντων ἐκείνο θαυμάζειν. ἔφησιν κυριότατον Διονύσιον τὸν πρεσβύτερον ἀποδόξαι Καρχηδονίους ἑκατὸν καὶ εἰκοσι τάλαντων. ᾧ δ' αὐτο μὲν ἀλεργές, τῶν μεγέθει πεντεκαδέκαπυχον, ἑκατέρωθεν δὲ διέληπτο ζωδίοις εὐφασμῶσι, ἀνωθεν μὲν Σέσσοις, κάτωθεν ἢ Πέρσαις. ἀνα μέσον ἢ ᾧ Ζῶσι, Ἡέρας, Θέμις, Αθλῶα, Ἀπόλλων, Ἀφροδίτη. ὡς δὲ ἢ ἑκάτερον πύρας Αλκιθένης ᾧ, ἑκατέρωθεν ἢ Σύβαρις. Id est: Alcistheni Sybaritæ tradunt, vestem tantà magnificentiâ confectam esse, ut cum in Lacinie Junonis Panegyri,*

ad quam tota confluere solet Italia, proposuisset spectandam, omnium oculos à reliquis in se converterit. Hanc ajunt Cartaginensibus emptam à Dionysio seniore, tunc regnante, centum viginti talentorum pretio. Purpurea erat tota, amplitudine quindecim cubitorum, animalculis intertextis distincta: supernè quidem Susis, infernè verò Persis. In medio autem Jupiter, Juno, Themis, Minerva, Apollo, Venus elucebant. Ad latera Alcisthenes, utrinque autem Sybaris. Tzetzes in Chiliadibus relata Aristotelis, & Athenæi loca non vidit, dum hanc historiam Plutarcho tribuit, ita:

Τοῖτον τὸ ἰμάτιον ὑπῆρχεν Α'ντιθένης,
 Ἦν Σέσον ἀλεργές πεντεκαδέκαπυχῶν,
 Ἐχον μὲν Ζῶσι καὶ Θεοῖς, καὶ Περσικῶν, καὶ Σέσσοις,
 Μαργαροῖς ἠσκημένα τε, καὶ λίθοις τιμάλδεσι.
 Χαίρει δὲ πατέρᾳ μὲν εἶχε, τῶν Α'ντιθένης,
 Ἐν δὲ πατέρᾳ Σύβαριν, τὴν πόλιν Α'ντιθένης,
 Τῆτον δὲ Διονύσιον ὁ πρεσβύτερος κρατήσας,
 Εἰς ἑκατὸν καὶ εἰκοσι τάλαντα νομισμάτων,
 Καρχηδονίους ἐμπωλεῖ. ἀ Πλάταρχον οἰκιστὴν
 γράφει.

*Tale vestimentum fuit Antisthenis.
 Erat Susinum purpureum, quinque & decem cubitorum,
 Habens animalia, & Deos, & Persica, & Susa,
 Margaritis ornata, & lapidibus pretiosis.*

Manica verò una quidem habuit Antisthenem:

In altera autem Sybarim Civitatem Antisthenis.

*Hoc autem Dionysius prior ille quum senior esset,
 Centum & viginti talentis nummorum*

Cartaginensibus vendit: Plutarchus arbitror scribit.

Et hinc observanda nominis discrepan-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

incongruè suspicari, eum ab usu communi recessisse, pallia nimirum colorata pingendo, Phrygio opere intexta, cum fibulis, & alio singulari, atque extraneo cultu, quod tamen ego non affirmarem.

Addidit ulterius Ferrarius Apuleji locum ex lib. 6. *de Asino aureo*, ubi de literatis vestibus hæc habentur: *Videt dona speciosa, & lacinias auro literatas, ramis arborum, postibusque suffixas, quæ cum gratia facti, nomen Deæ, cui fuerant dicata, testabantur.* Quibus, & aliis ab eodem Carolo Dati in elucidatione textus Pliniani adductis, subscripsit præfatus Ferrarius in suis *Analectis de re vestiaria cap. 13.*

Facit ad hoc etiam locus Boethii lib. 1. *De consol.* ubi imaginatur per visum Philotophiam sibi se contemplandam exhibuisse, cuius habitum hujusmodi notis inscriptum proponit: *Harum (vestium) in extremo margine P. seu Π Græcorum, in supremo Th. seu Θ legebatur intextum, atque inter utrasque literas in scalarum modum gradus quidam insigniti videbantur, quibus ab inferiore ad superius elementum esset ascensus.*

Hæc de ornamentis, & characteribus vestium apud ethnicos, & veteres Scriptores reperire potui testimonia. An verò ab iis characteribus emanaverit etiam apud Christianos mos depingendi in vestibus Christi, ac Sanctorum notas, atque literas, quæ reperiuntur in antiquis picturis, ac in musivis, & quidnam illæ notæ, & characteres significant, non bene adhuc compertum est, cum nemo ex prædictis Auctoribus indicaverit. Verum ut meas super hac re conjecturas probabilioribus argumentis expo-

nam, opere pretium esse duxi, prius referre singulas opiniones recentiorum Auctorum, qui prædictorum characterum, seu notarum significationem indagarunt; postea meam, eruditorum judicio definiendam, sententiam exponam.

Primus igitur istis dilucidandis characteribus, seu signis operam dedit Aringhius, qui tom. 2. lib. 6. cap. 28. *Romæ Subterraneæ*, inquit quidnam significant illæ elementorum notæ, quæ in nonnullis vetustis Imaginibus cernuntur, nimirum T. X. I. H. ubi censet, per prædictas notas, seu characteres, peculiaris quædam, & arcana Christianorum mysteria obumbrata fuisse, quæ à nemine ex SS. Patribus huc usque explicata inveniuntur: ac verisimile esse, quod per litteram T. Crucem Salvatoris nostri Jesu Christi designare antiqui Fideles voluissent; cuius figuræ præpotenti virtute eos omnes apud Ezechielem Prophetam servatos fuisse legimus, qui antea salutari hac nota Angelico ministerio fuerant præmuniti. Allegat deinde Boethii testimonium à nobis supra allatum de characteribus in Philotophiæ veste inscriptis; & easdem disertis verbis explanationes super hoc ejusdem Boethii loco, quæ Divo Thomæ Aquinati tribuuntur, Lectoribus exhibet. Sed habitâ semper debitâ Angelico Doctore reverentiâ, elucidationes illæ neutiquam cæmerialibus Imaginibus consentaneæ videntur: quippe ad Fidei dogmata rudiorum animis salubriter inferenda, hujusmodi characteres, seu symbola, piè Christianorum antiquorum ingenio adinventâ, exarataque fuisse procul dubio credendum est. Deinde af-

firmat

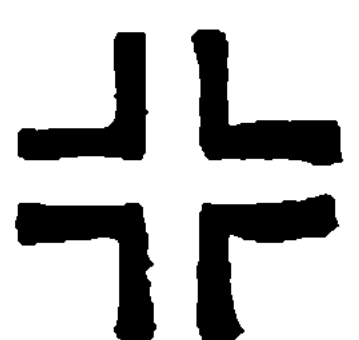
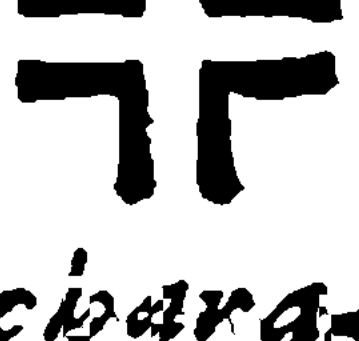
firmat idem Aringhius per literam, seu notam X. decussatam Crucem, præsignari; per notam verò H. ἠτα, nempe augustissimum Salvatoris nomen denotari.

Conjecturas has Aringhii ad trutinam revocat Illustriss. Joseph Maria Suarezus Vafionensis Episcopus, citans eundem Aringhium in Diatribâ *De vestibus literatis*, per ipsum Vafione impressâ anno 1651. ibique in vermiculatis operibus ostendit primò quomodò vestium usus adversùs vim frigoris, & ad pudoris custodiam à priscis mortalibus excogitatus fuerit; deinde quomodò ad luxum, vanamque ostentationem sericæ vestes fuerint introductæ, variis coloribus medicatæ, barbarâ acu depictæ, auro gemmarumque varietate distinctæ, tandem etiam titulis, carminibusque, ac diversis figurarum, & historiârum ornamentis, notis, & characteribus concinnatæ, allegando nonnulla veterum testimonia, & præcipuè locum Boethii supracitatum; cujus explicationem asserit non esse Divi Thomæ Aquinatis, sed Thomæ Joyce Angli S. R. E. Cardinalis, qui per literam P. Practicam, per literam verò T. Theoricam significari volebat. At Suarezus alium sensum hisce characteribus tribuit; nam vult literam P. idem sonare ac Πω Græcum; ac proinde per primum characterem Πω, nempe R. Rhetoricam; per secundum, nempe Θ, seu Th, Theologiam significatam à Boethio concludit. His prenotatis, sententiam suam hoc modo, & hisce verbis statuere conatur.

Ex his igitur omnibus sententiam meam tandem colligo. Crediderim enim Artifices musivarios, ut pretiosas vestes
Par. I.

demonstrarent eas, quibus induci exhibebantur & amicti Christus Dominus, ejusque Apostoli, & alii Heroes illustres, sanctique viri, expressisse illis ipsis in vestibus varias literas absque delectu, & temerè alludentes ad morem antiquum, usurpatumque tamdiu, nomina, titulos, & versus inscribendi atroxendique vestimentis Patritiorum, ac nobilium Civium, quæ in pretio ingenti habebantur. Idcirco literas eas qui tentant aliter explanare, nè illi frustra laborent velut in Gordiano nodo dissolvendo, vel in ænigmate plusquam Sphingis enucleando, & divinare, ac variocinari nitantur. Certissimum namque est, literis hisce nequè nomina eorum, quarum imagines, & vestes representantur exprimi, nec artificum, seu Musivariorum, qui composuerunt imagines, nequè vestium ipsarum appellationem, seu principem literam; quandoquidem literæ illæ cum literis initialibus nominum, quibus Christus Dominus, Apostoli, Heroes, Sanctique illi nuncupantur, haud conveniunt, imò valdè discrepant: minimèque verisimile est, singulis in imaginibus singulos Musivarios operam navasse singularem; cumque similibus in vestibus dissimiles literæ, ac ut plurimum duplices, seu geminatæ conspiciantur; quæ dissimilitudo, ac geminatio, seu duplicitas arguit præterea, literas illas non esse pannorum, è quibus vestes confarciebantur, vel textorum, seu sartorum, qui pannos conficiebant, seu vestis confarciebant notas, cum plerique panni similes essent, nequè textores vel sartores singulis vestibus, pannisque incumbent. In istis ergo elementis, quæ ad arbitrium, libitumque artificum, & casu persæpè sculpta fuerunt, animi nervos acrius intendere,

ac ingenii aciem deterere, atque obtundere diutius, bonasque horas collocare, nihil aliud censeo, quàm oleum, & operam perdere; satisque fore duco si agnoscamus, & fateamur ingenuè, literas illas tantummodò pictas, attextasque, ut veterem vestibus intexendi elogia consuetudinem indicarent. Hæc est Suaresii in Monogrammatiſ sententia.

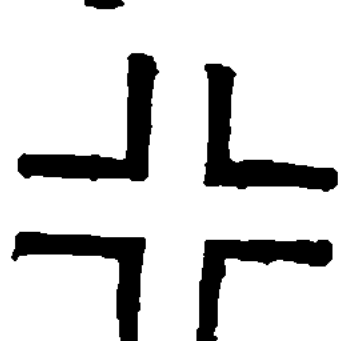

Post Suaresium sequitur Macrus, qui in suo *Hierolexico*, in verbo *Gammadia* sic scribit. *Gammadia, Vestis sacra cum figuris in forma literæ Græcæ Gamma nempe Γ. contexta, quæ utebantur etiam Latini, ut in Musivis, & antiquis Romæ picturis conspicitur; ad præsens autem in planetis utuntur Græci Episcopi &c. Quæ figuræ simul unitæ multas cruces formant hoc pacto* *&c. Igitur hoc vocabulum nedum* *vestem, sed etiam textis hisce cibariis & teribus angularibus formatum significat, ad denotandum (ut Balsamon inquit) quod Christus sit angularis lapis. Item in paramentis figuratur etiam litera Græcæ Eta hoc pacto H. quæ nomen JESU denotat. In musivis Latinorum picturis (ut jam diximus) leguntur etiam prima elementa, denotantia principium nominis alicujus Sancti depositi.*

Nicolaus Alemannus de Lateranensibus parietinis pag. mihi 80. mentionem facit de tunicis literatis; sed quæ sint istæ tunicae, & quis de eisdem scripserit, reticet.

Rubenius lib. 1. cap. 10. *De re vestiaria*, agens de Græcorum palliis clavatis, multa de hisce literatis vestibus, seu Monogrammis affert; sed cum illa penè ad harum vestium usum apud Gentiles, & non apud Christianos, nequè ad illarum significationem explanandam omninò faciant, con-

tenti sumus iis, quæ supra retulimus; & ideò nunc ea testimonia repetere, supervacaneum censemus.

Supracitatis Auctoribus accedit examinanda de hac re opinio Benedicti Mellini, claræ memor. Christinæ Svæcorum Reginae olim à Bibliotheca. Is enim cum Ecclesiam S. Andreae in *Barbara* dictam, jam profanata describit, in quodam suo MS. Italicè extenso, quod pariter è copiosissimo Cimelio laudati Marcelli Severoli accepimus, Latino idiomati redditus ejus verbis, ita loquitur:

Tribuna hujus Ecclesie (videlicet S. Andreae in Barbara) nunc serè diruta, erat ex Musivo, & in ea septem Figure stantes, Christus in medio sex Apostolorum, ac subtus quatuor flumina Paradisi terrestriſ. Sex figuræ in pedibus sandalia habent, ac in vestibus nonnulla Gammata, nempe Γ. figura Salvatoris habet H. &c. Et paullo inferius: In figurarum Tribune vestibis cernuntur quædam Gammata, ut indicavi, Christi que figura habet vestem obfignatam H. Ipsæ autem vestes, quæ ad præsens etiam in aliis conspiciuntur Ecclesiis cum iis, atque aliis diversis literis, ab eisdem literatæ appellantur, aut cifratæ, signatæ scilicet occultis notis, in quibus aperiendis multa nobilia desudarunt ingenia, ut verum ac genuinum sensum ostenderent. Quare nonnulli cifratas has vestes, Gammacias denominandas dixere, quarum Anastasius Bibliothecarius sæpè meminit. At istæ Gammadiæ nihil aliud erant, quàm crucium figuræ ex quatuor Gammatis compositæ, videlicet *tam in profanis, quàm in sacris* *vestibus textæ, ut etiam hodie in suis Casulis Græci habent.*

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

brari Crucem, & nomen Domini Nostri JESU CHRISTI.

Suarezus huic Auctori proximus arbitratur, artifices in vestibus Christi, Apostolorum, aliorumque Heroum varias literas absque delectu expressisse, alludentes ad antiquum morem titulos, & versus inscribendi, atrextendique vestimentis Patritiorum, Civiumque nobilium; & certissimum esse, has literas nunquam nomina eorum, qui hujusmodi Imaginibus repræsentabantur, nequè nomina Pictorum, seu Musivariorum, qui eas fecissent exprimere, sed nequè vestium illarum appellationem; nec esse literas, quas aut textores, aut sartores in pannis consuere solerent, imò ad arbitrium, libitumque artificum, & fortuitò hujusmodi characteres, seu notas persæpè fuisse additas, & inscriptas.

Macrus sicco calamo quæstionem pertransit, affirmans solummodò literam L. esse Gamma Græcum inversum; unde per hæc quatuor Gamma simul in Crucis formam disposita ipsam Crucem, & per literam H. Salvatoris nomen significari asserit, diversisque argumentis eandem, quam Severanus, sententiam profert.

Rubenius multis allatis profanæ, ac sacræ antiquitatis eruditionibus autumat, ex illis colligi posse Græcis in usum fuisse Sigla, aut Monogrammata, patriæ vel gentis suæ tanquam insigne, palliis attexere.

Dati totus est in disquisitione genuinæ, ac sinceræ lectionis Pliniani textûs, exquirens *Tesserisne*, an *Texturis*, quibus nomen Zeuxidis sculptum erat, ex variis MSS. Codicibus legendum sit, nihilque de harum

literarum origine, seu significatione affert.

Mellinus per literam H. Christi Domini nostri nomen cum Severano, & Macro denotari; literam verò Γ. Apostolorum symbolum esse opinatur: nec se inclinare in illorum sententias affirmat, qui volunt per has literas, aut Gammadias nomen personæ, sive dignitatis, honoris, & cujusvis alterius rei notam significari.

His præcicatorum Auctorum sententiis adductis, nè eorum diligentiam ad hanc rem illustrandam despectam vilemque habere videar, ad meas conjecturas roborandas, relicta affirmativâ, in parte negativâ, exceptâ Suarezii sententiâ, unico casui, fortuitoque eventui hæc vestium notas adscribente, libentissimè utar, postquam eorum positivas opiniones evidentissimis conjecturis nequaquam subsistere demonstravero.

Illi ergo, qui per prædictos characteres, seu literarum figuras, significari volunt aut Monogrammas, aut Crucem, aut tesseram Patriæ, aut literam initialem nominis illorum, qui per tales imagines præfigurantur, aut nomen Pictoris, seu Musivarii, aut nomen Apostolorum, cæterorumque Sanctorum, aut Christi Domini, debent antè, tanquam certum suæ assertionis fundamentum, firmare quod semper, & ubique iidemet characteres, & eademmet notæ reperiantur in illarummet Imaginum vestimentis, quarum prototypus per illas exprimitur; quod non solum non faciunt prædicti Auctores, sed etiam inter se propter istorum characterum modò in una, modò in altera imaginum repertorum diversitatem, valdè discre-

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

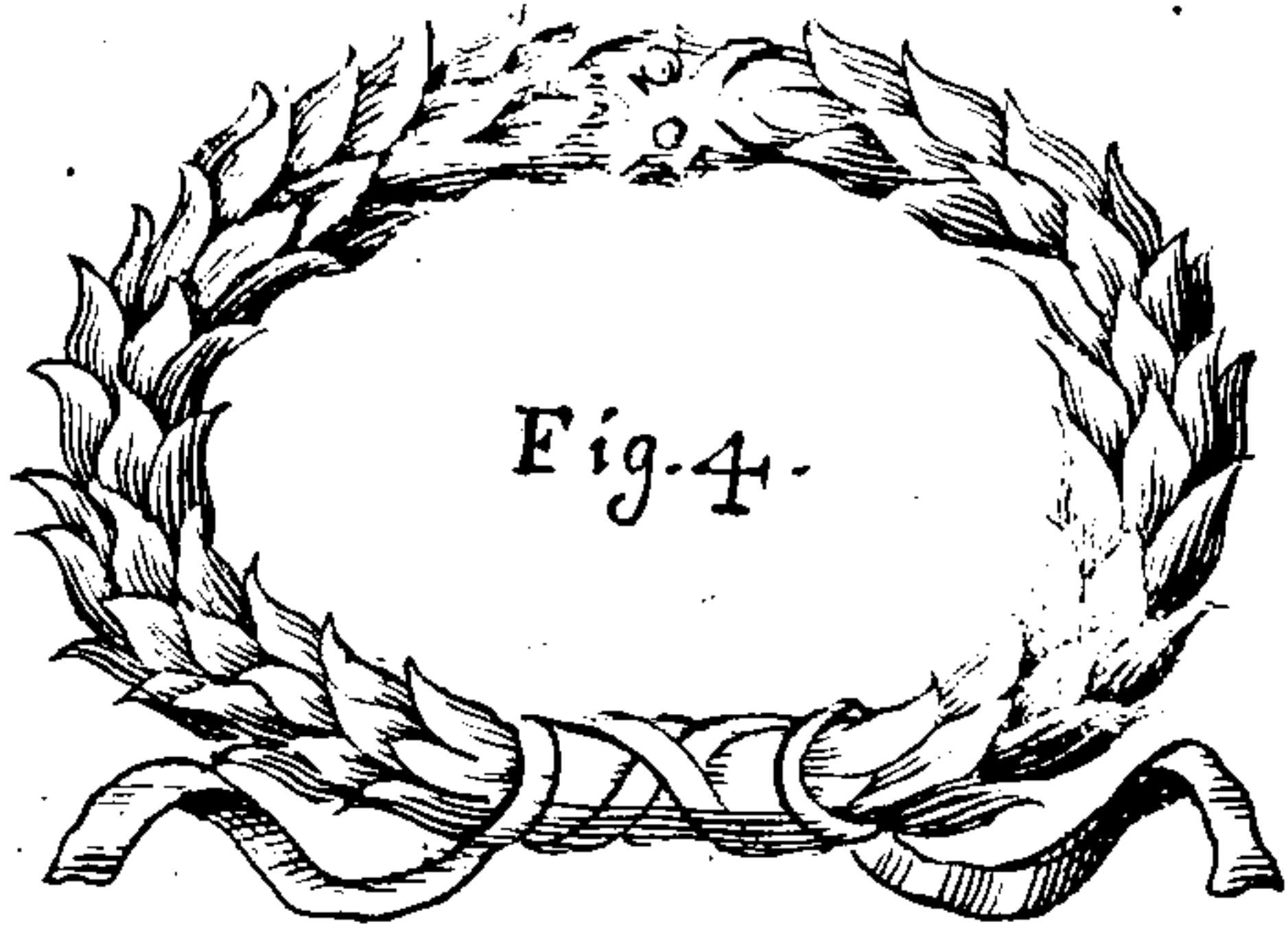

Fig. 4.

Fig. 5.

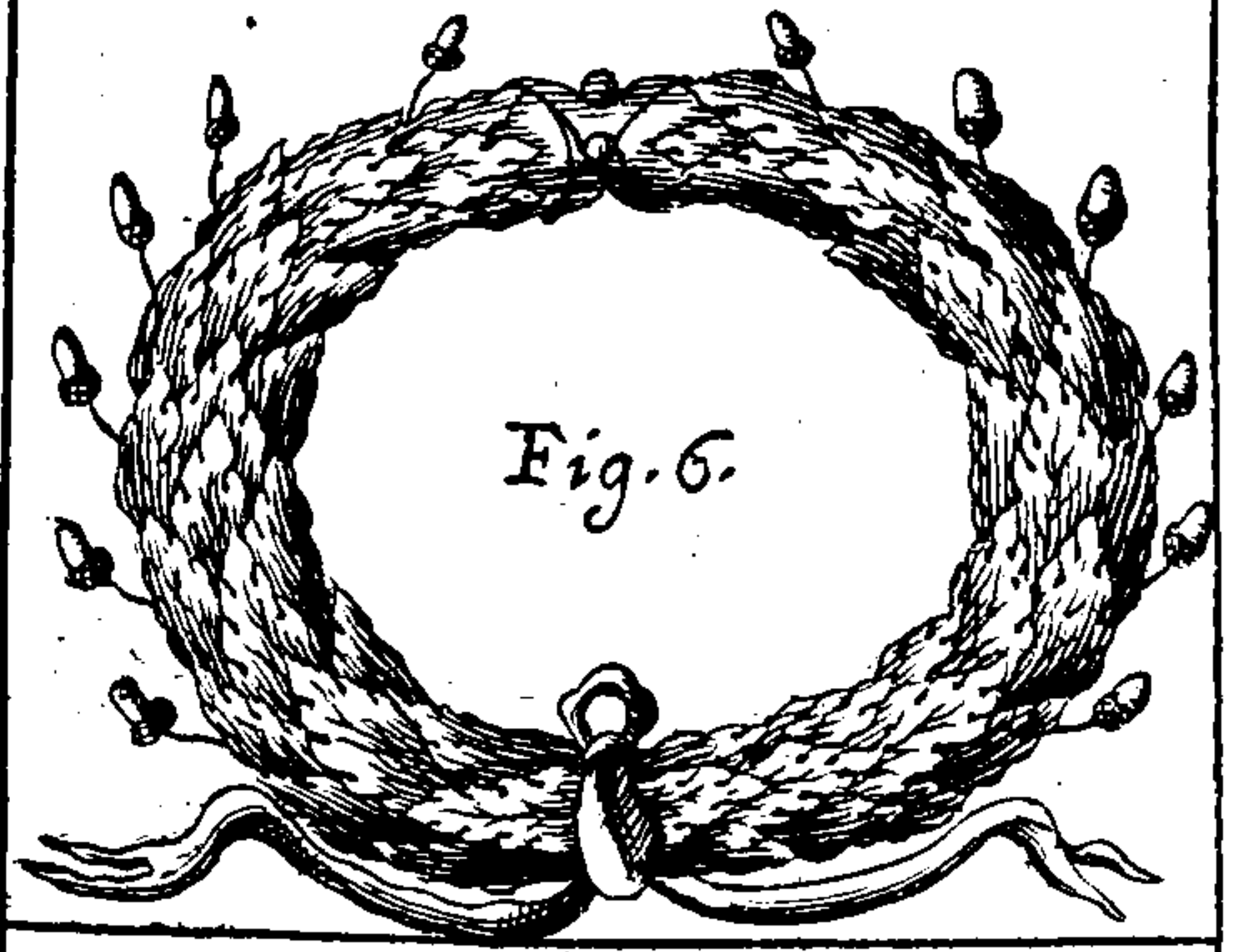

Fig. 6.

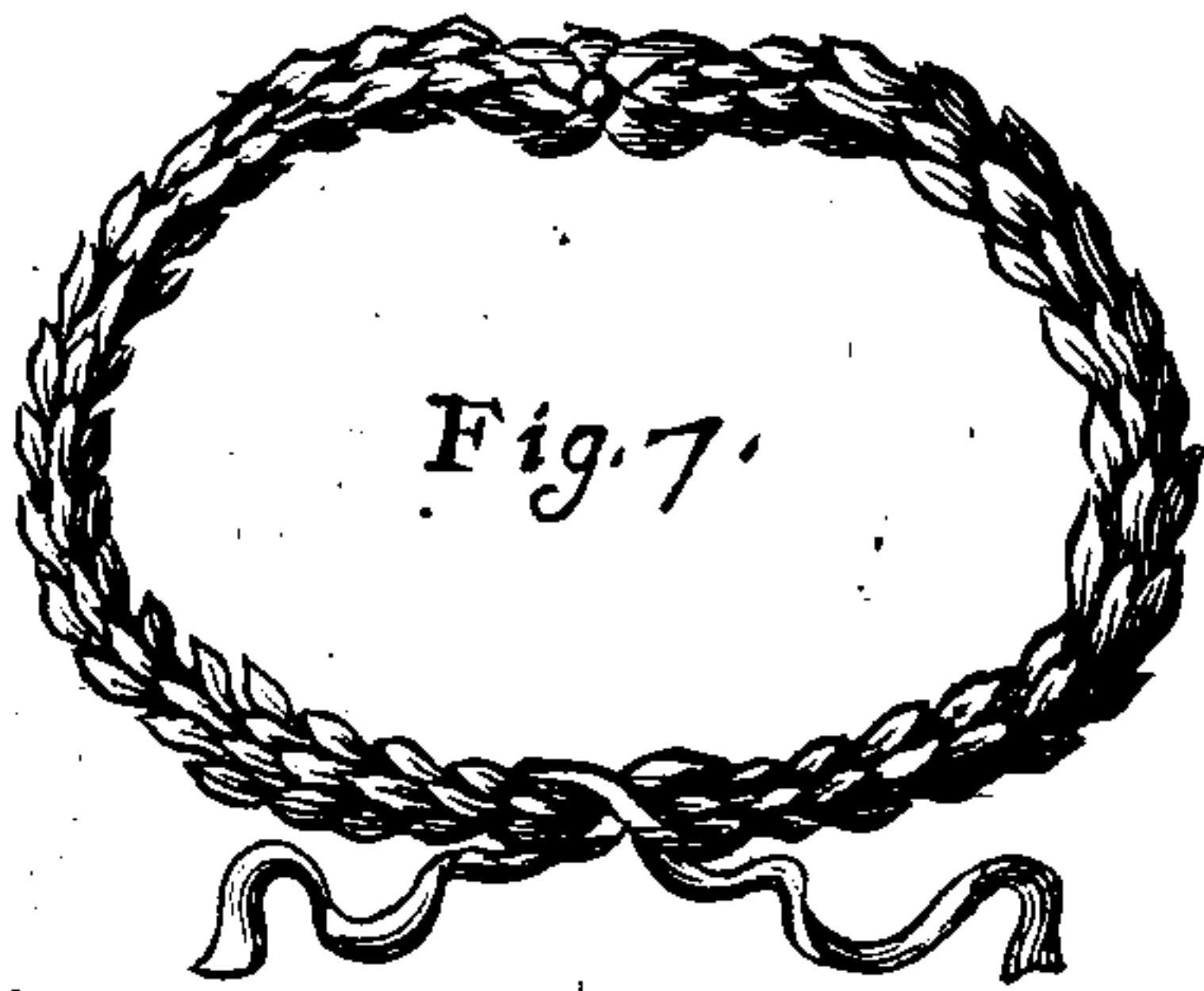

Fig. 7.

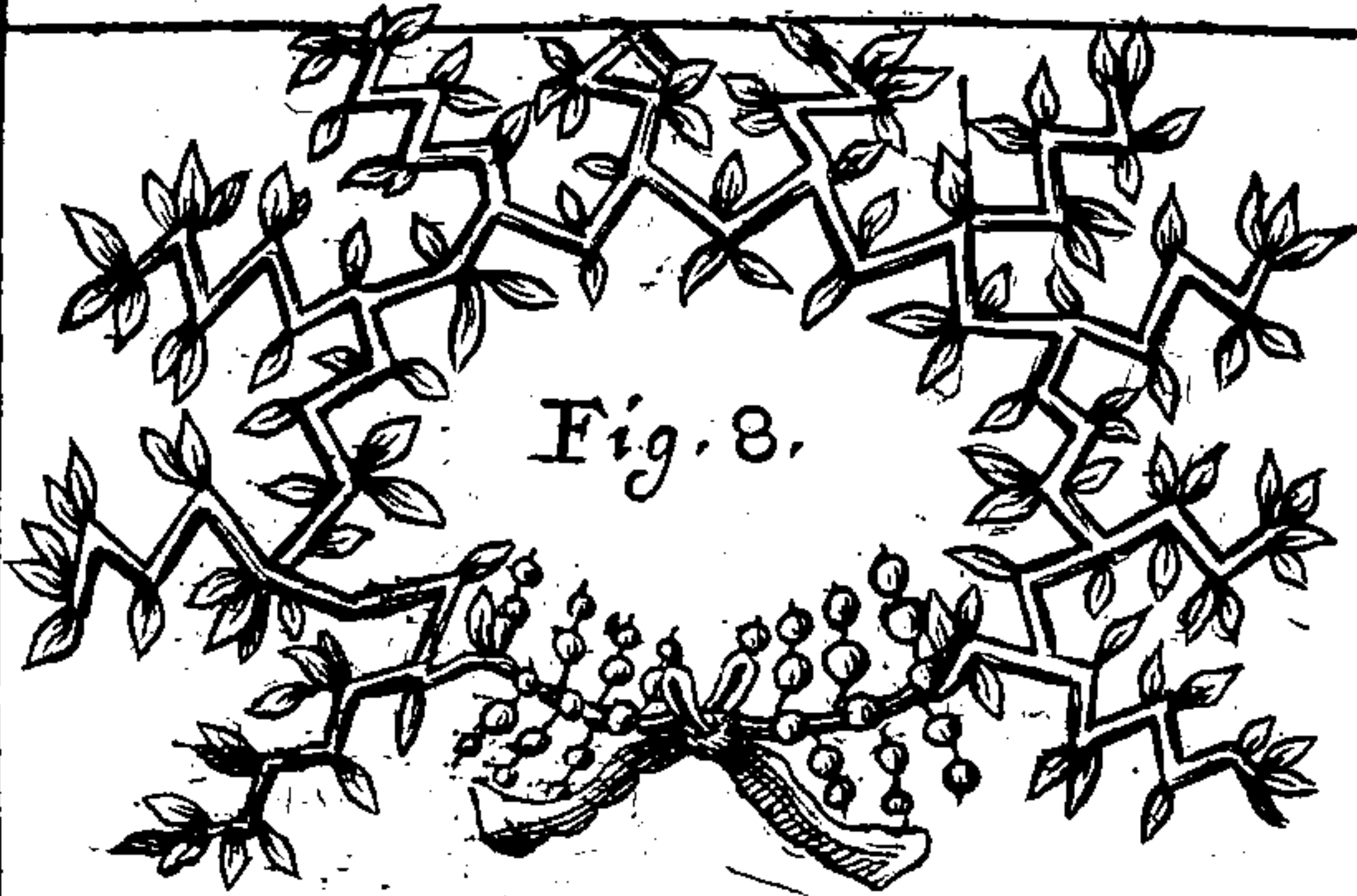

Fig. 8.

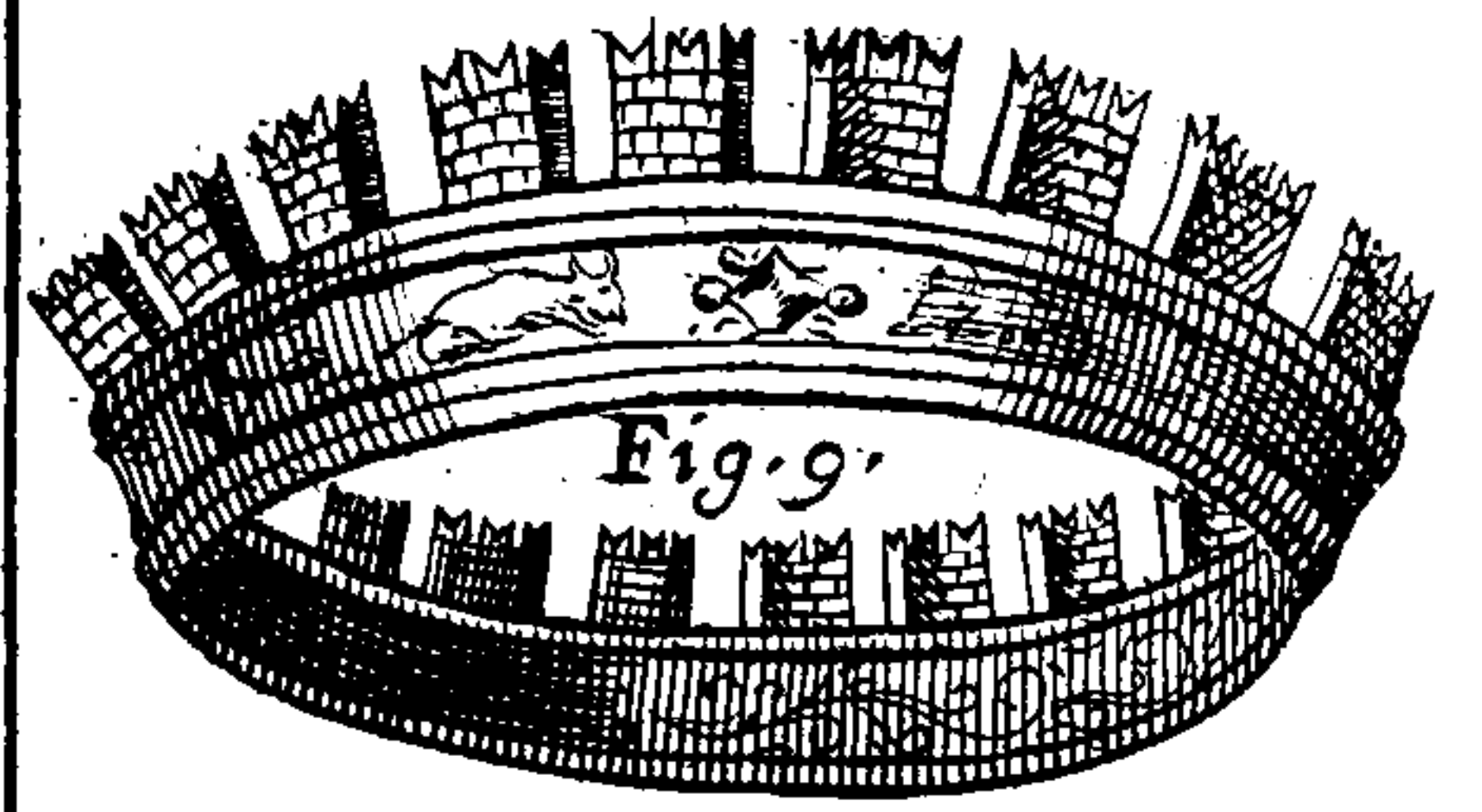

Fig. 9.

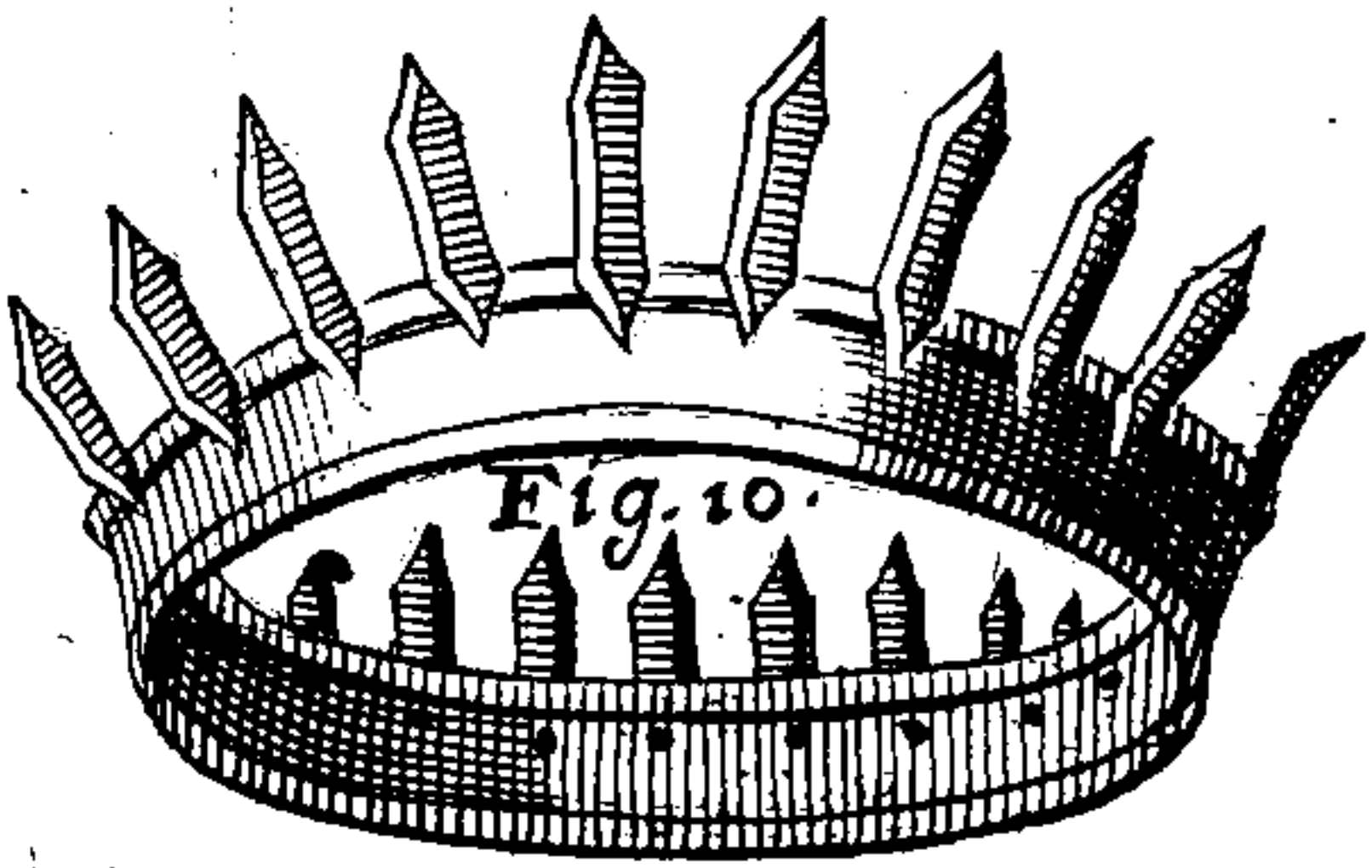

Fig. 10.

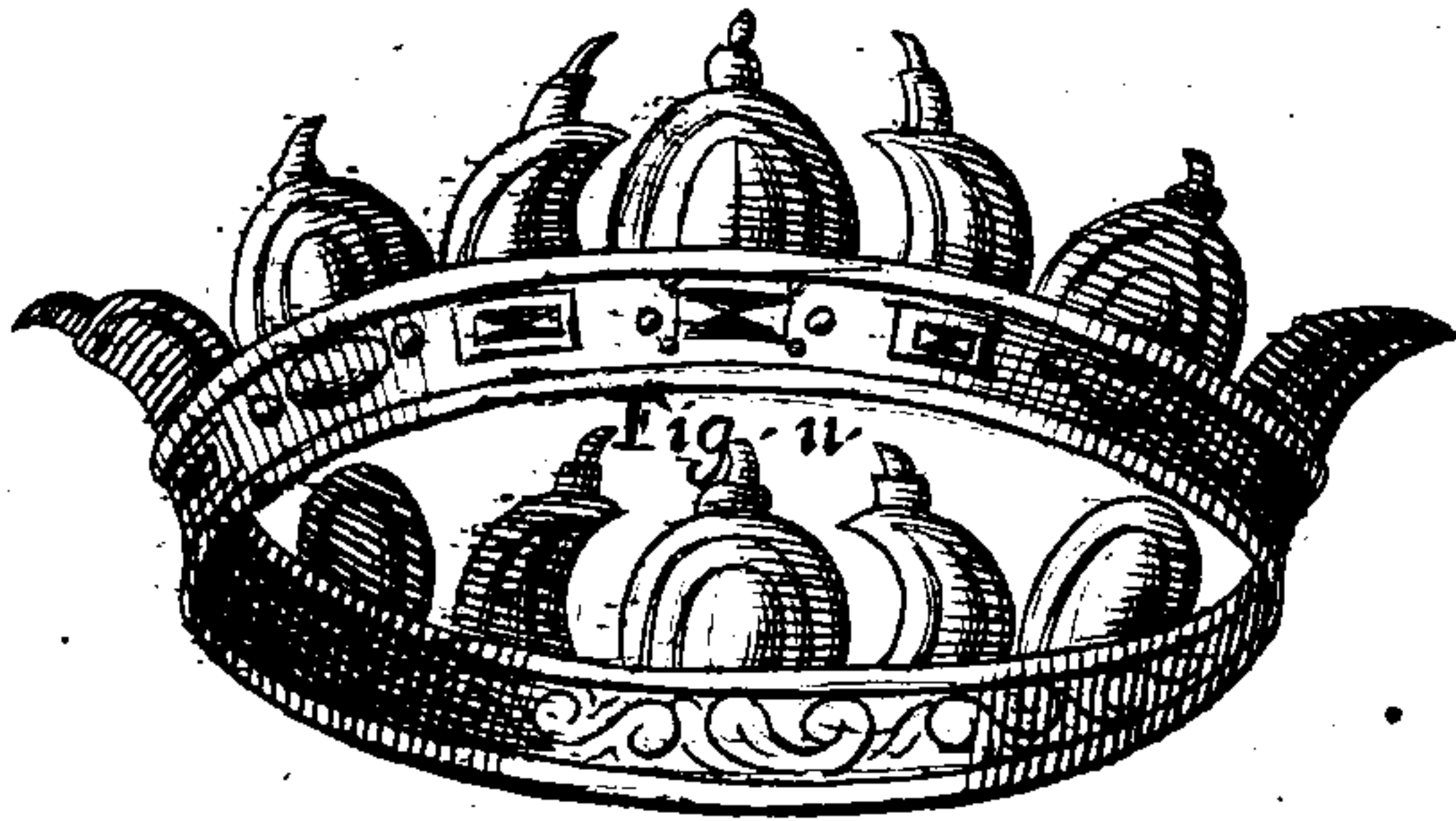

Fig. 11.

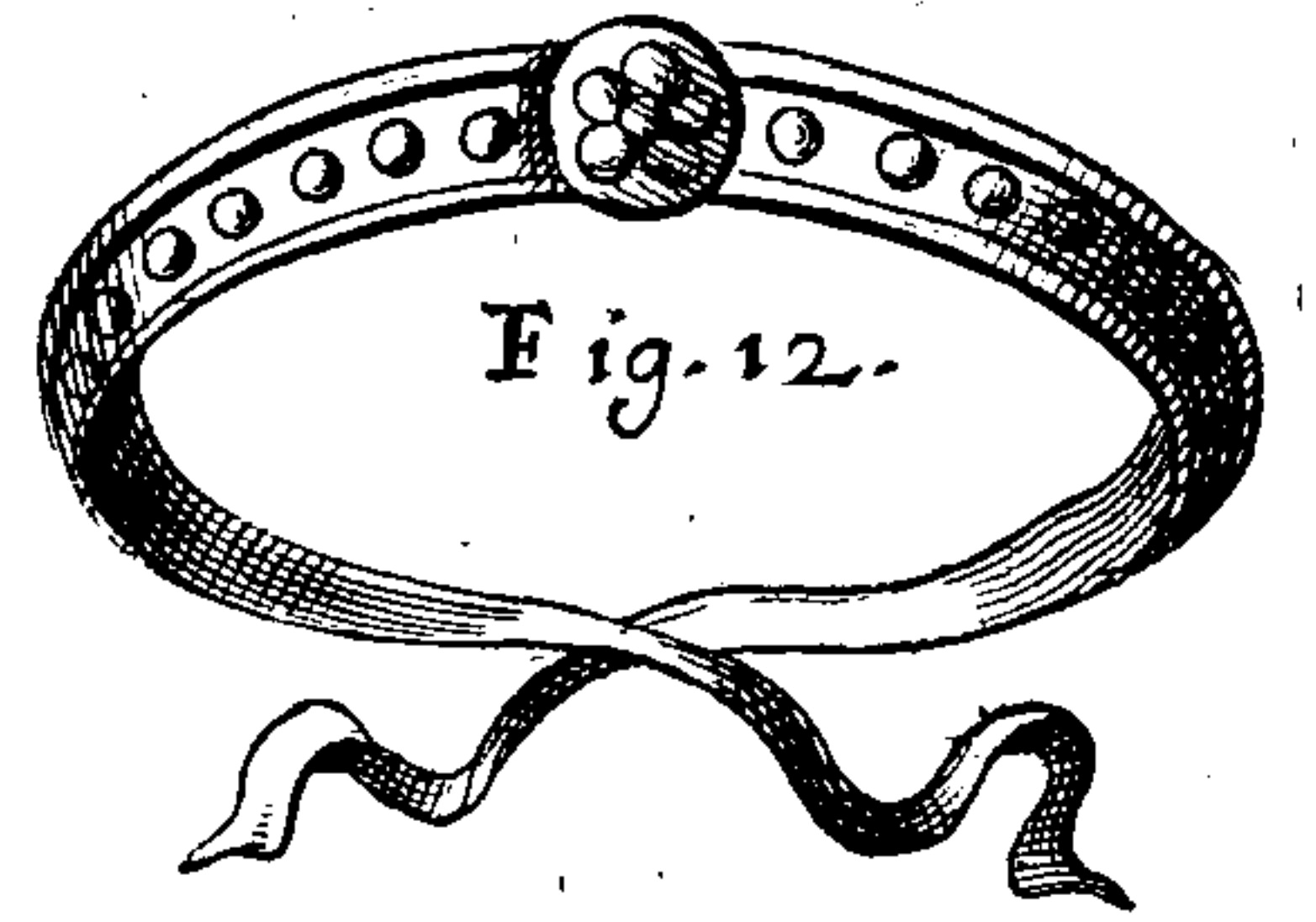

Fig. 12.

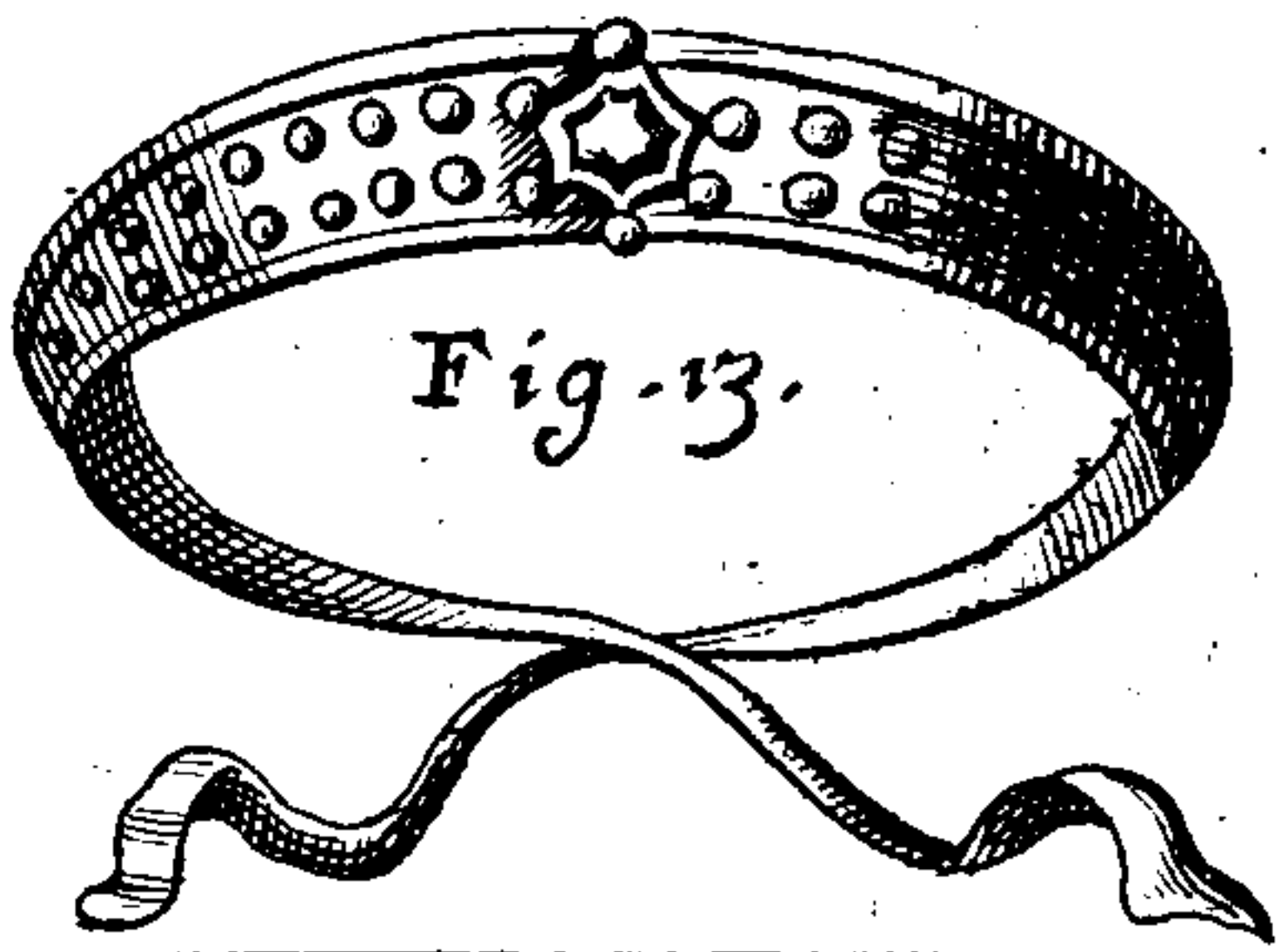

Fig. 13.

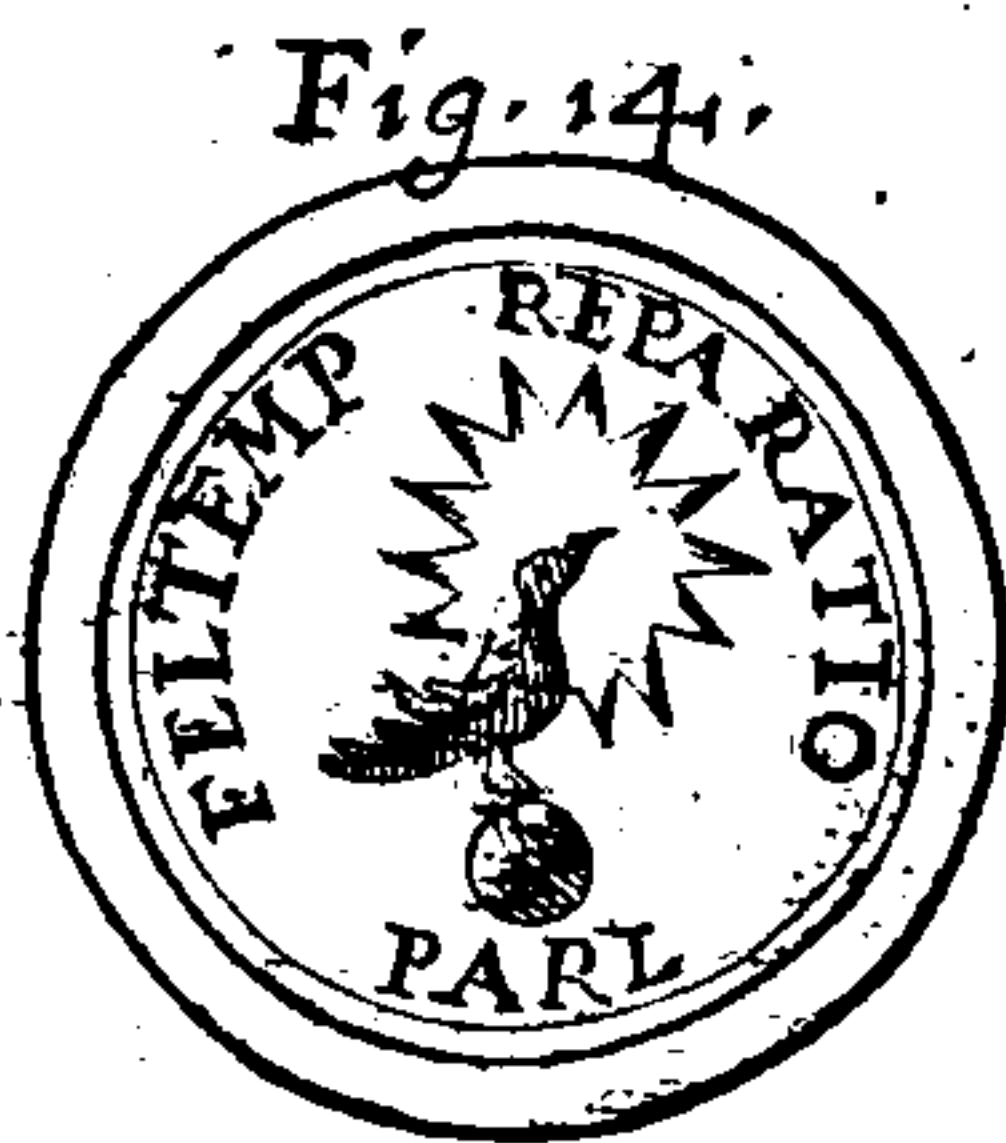

Fig. 14.

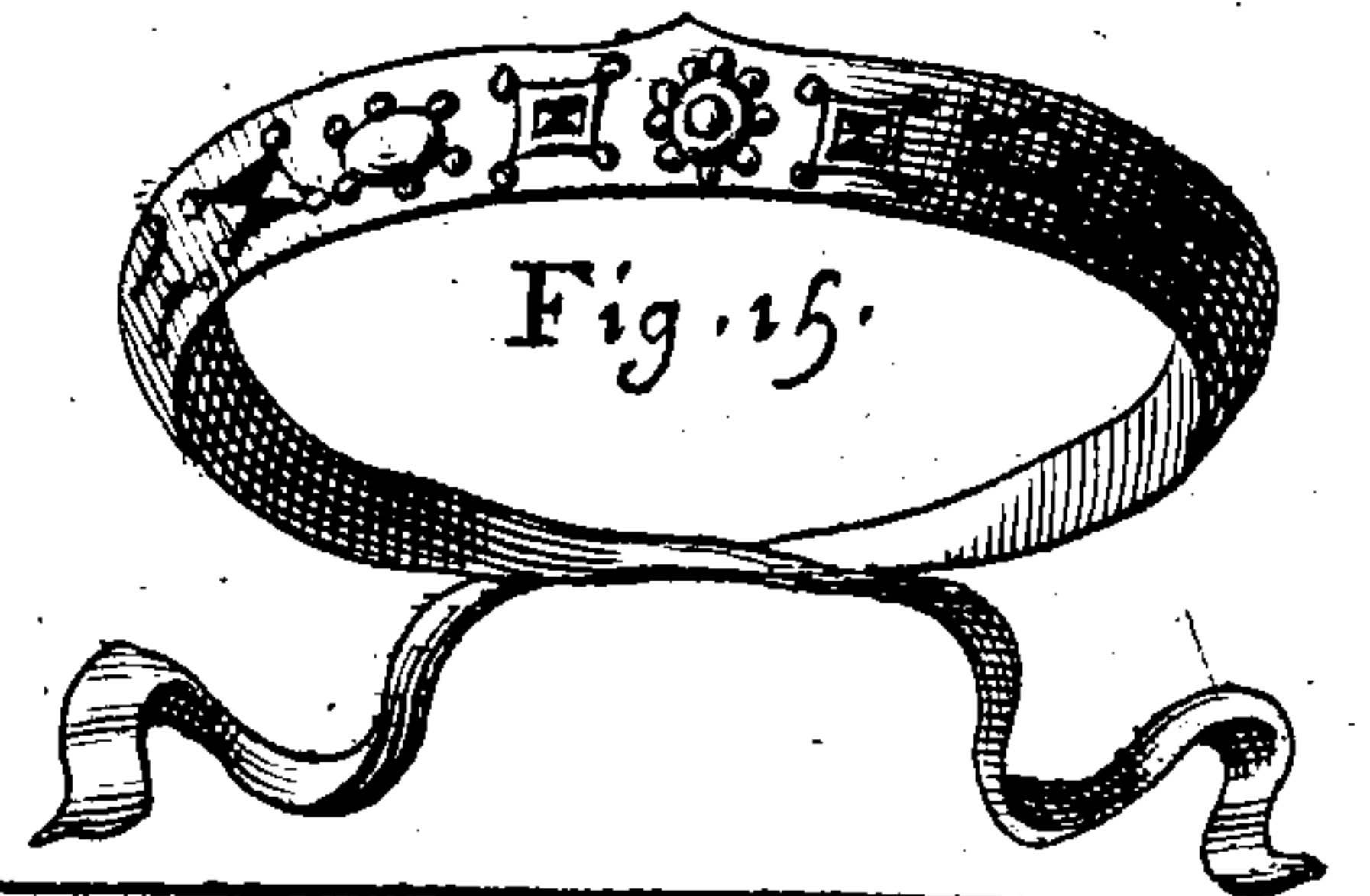

Fig. 15.

Fig. 16.

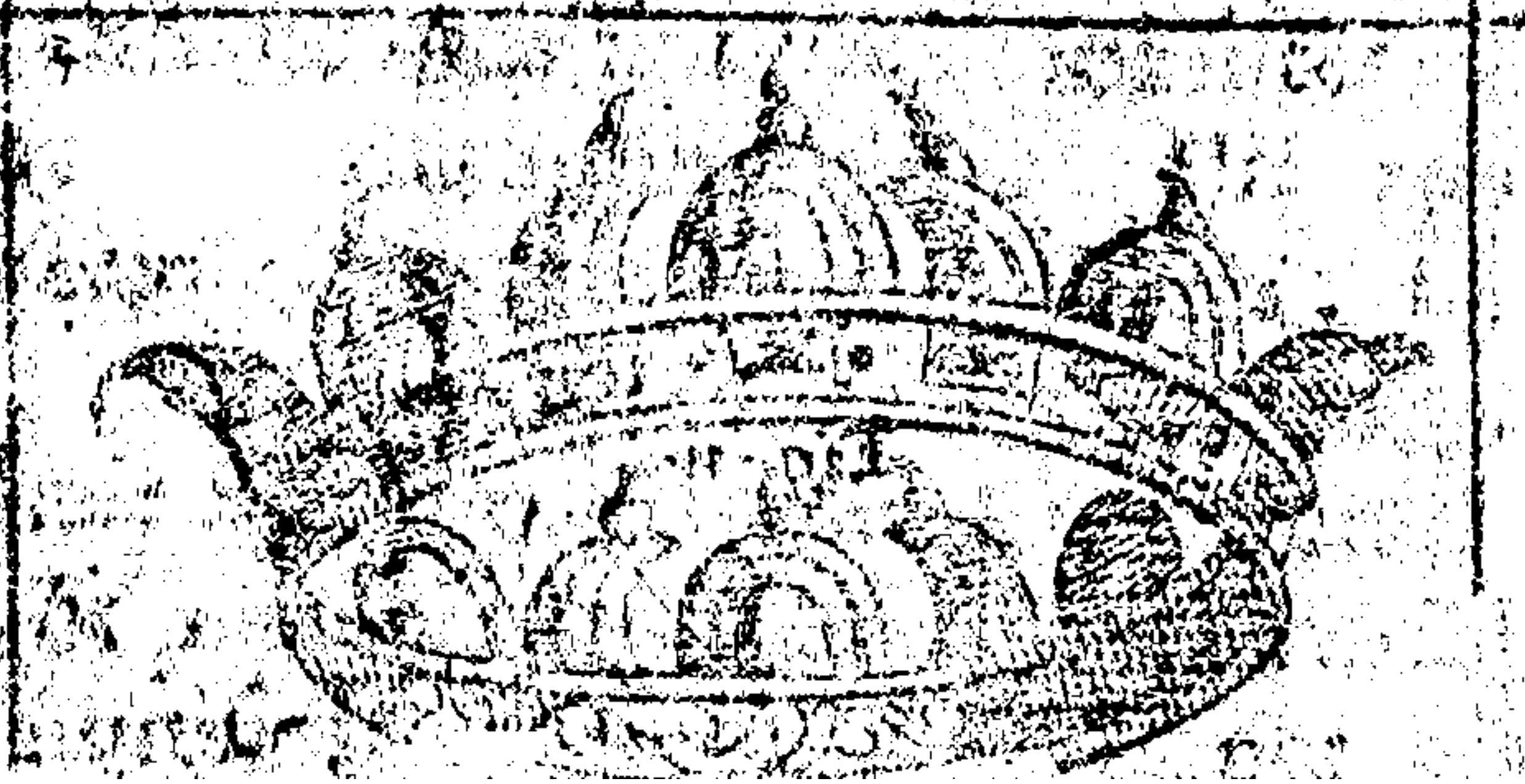
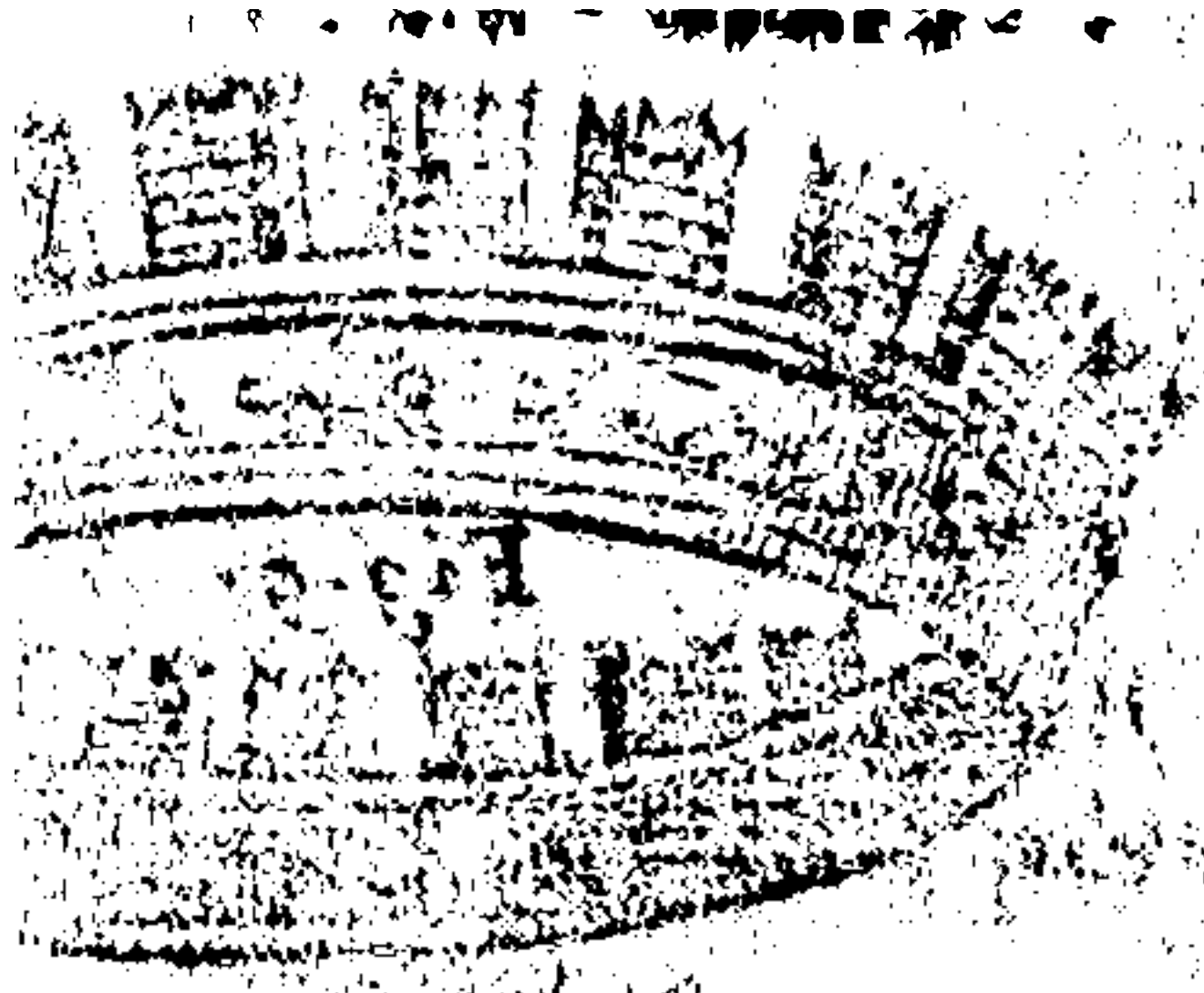

Fig. 17.

Fig. 18.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

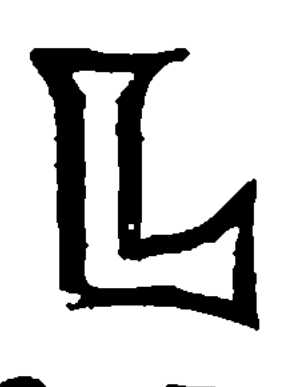
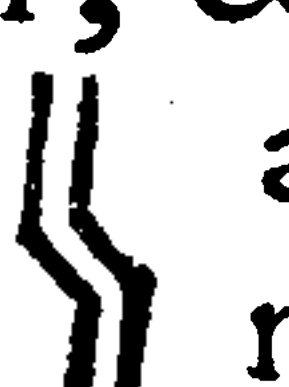
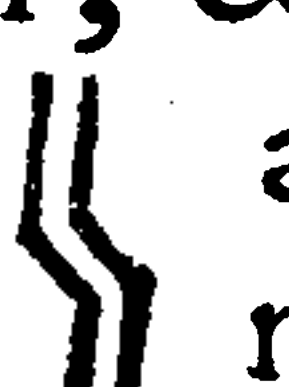

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

stus videlicet cum SS. Andrea, Matthæo, Bartholomæo, Paulo, & Philippo hoc signo. Ab his paullo differebant SS. Jacobus, Simon, Jacobus Alpei, & Judas. S. Petrus sic notabatur: at SS. Joannes, & Thomas hoc modo:

Christus hoc signo distinguitur in Ecclesia Sanctæ Pudentianæ. Hoc S. Paulus in S. Theodoro. Ibidem Sanctus Petrus signatur H. In Tribuna S. Mariæ Transtyberim S. Joannes habet in vestibus T.

Alia signa in vestibus Apostolorum in Leoniano Triclinio visuntur, nempe hæc inferiùs delineata:

ELHFI

Christus verò Dominus hoc peculiare signum exhibet.

In Tribuna SS. Praxedis, Agnetis, & Cæcilie Virginum, earum vestes Rosis notantur.

Hæc sunt signa in vestibus figuratis Musivorum Romæ extantium. Similia, ac alia diversa signa observari etiam possunt in Mulivis operibus Ravennæ existentibus, quorum exemplaria transcribere curavi, de quibus suo loco agendum; nunc autem summatim, nè nimio benignum Lectorem tædio afficiam, signa in vestibus Figurarum extantia reponam.

In Ecclesia Sancti Apollinaris novi Ravennæ, in diversis Figuris hæc signa expressa cernuntur:

**HΓTRLNIGAI O
LÆCTO**

In Ecclesia S. Vitalis ejusdem Civitatis conspiciuntur hæc:

Item in Ecclesia Sancti Michæelis habentur hi characteres.

FLHILN

Et in Ecclesia Sanctæ Mariæ in Cosmedin qui hîc subjiciuntur.

HI. O. O. Z. N.

Pariter in Ecclesia S. Agathæ Majoris hæc nota visitur.

Similiter in Ecclesia SS. Nazarii, & Celli, notæ adsunt subsequentes.

ITII

Hæc magna diversitas, & promiscuus usus hujusmodi characterum, seu notarum in variis antiquarum Imaginum vestibus, quæ notæ aliquam elementarium literarum formam ut plurimum habent, clarè demonstrat quantum à veritate aberraverint præcitati Auctores, certam, determinatamque aliquam significationem literis hisce, seu characteribus attribuendo. Accedit insuper quod multæ è prædictis notis, seu signis nullam habent literæ elementaris seu Latinæ, seu Græcæ formam, ut sunt exempli gratiâ hæc.

SCJXIEOTVD

Quæ signa cum promiscuè in Imaginum vestimentis (ut supra ostendimus) conspiciantur, nemo certè affirmabit, aut tesseram Patriæ, aut Nomen, aut Artificem, aut Crucem, aut Christum, aut Apostolos, aut reliquos Sanctos præcisè denotare; ut benè hujus totius discursus supracitata testimonia, & diversarum eruditionum œconomiam advertenti patebit.

Restat nunc, ut his omnibus benè perpensis, quænam sit mea de istorum cha-

characterum origine, ac significatione sententia exponam.

Ex diutina ergo, ac seria meditatione, quam habui super hac re, & ex contrarietatibus, quæ in præfatorum Auctorum allatis sententiis reperiuntur, conjecturari mihi posse videtur, quod sæpè memoratæ literæ, signa, characteres, aut monogrammata in veterum Sacrarum Imaginum vestibus, originem suam habuerint ab antiquo more (qui etiam nunc ubique in usu est) signandi omnes pannos signo imaginis, aut effigiei, seu alterius notæ, quæ vulgò dicitur *Marco*, sive *Impronta* officinæ Textoris, videlicet cum una, vel duabus, vel tribus literis, aut simul nexis, aut inverso ordine compositis; quibus literis aut artificum, aut loci ubi panni illi fabricabantur, aliquam notitiam afferrent. Unde & illa cordis figura, & aliæ, quæ nullam habent elementaris literæ formam, ut supra vidimus, certè nihil aliud quàm signa officinæ artificum esse possunt: quæ etiam signa diversos figularum Dominos antiquitùs denotabant, ut in longa ipsarum figularum serie observavimus.

Antiqui enim Pictores, qui scrupulosâ nimis quâ pingebant diligentia, nescio an ruditatem suam exuerent, an augerent, cum Figuras aut ex pictura, aut ex musivo opere efficerent, easdem notas, & eosdem characteres, quæ in prototypis vestibus pro officinarum, aut artificum signo, seu *Marco* erant, in pictis etiam, aut musivis vestibus efformabant: & ideò sicuti hæc signa in laciniis typicarum, idest verè pannearum vestium apposta erant, ita in fimbriis pictarum

vestium eadem pingere consuevère.

Scio quod statim huic nostræ sententiæ objici potest, signa & literas quæ in pannis sunt, à lutore recidi, & abjici, nec unquam in vestibus apparere; unde quæ in vestibus Apostolorum, aliarumque Imaginum sunt, talia esse minimè posse, ac proinde nos graviter hallucinari. Verùm hoc quod objicitur, vel rationi sat consonum, vel saltem credibile foret, si iis temporibus, quibus Musiva opera fabricata fuere, recidendi pannos in plagas, & frustra, ac deinde acu, filoque mediantibus in unum iterum, sed formâ diversum, coaptandi mos extitisset, uti hodie: sed antiquis temporibus simplex vestitus erat, & unico pallio, & tunica (quæ inconfutilia fuisse existimo) ut plurimum veteres Patres contenti erant. Apud Romanos, ut Plinius docet hist. lib. 8. cap. 43., Tanaquilis, dicta etiam Caja Cæcilia, prima fuit quæ rectam tunicam texuit. Hunc morem pariter apud Hebræos viguisse comperio ex S. Joanne Evangelista, qui cap. 19. asserit, Domini Nostri JESU CHRISTI tunicam fuisse inconfutilem, ac contextam per totum. Hanc autem questionem, quod antiqui Romani habuerint textas vestes, non acu confutas, jam movit Casaubonus ad Ælium Spartianum in Antonino Caracalla, ubi ait: *Plerasque omnes veterum vestes texturâ solùm confici solitas, sinè operâ sutoris ullâ, & ut loquuntur Evangelistæ, ὑφαντὸς οὐκ ὄλου.* Idem confirmat in *Exercitat. ad Baron.* 16. num. 117. dicens: *Hodie rarissimè vestis aliqua conficitur sinè sarcinatoris opere; olim verò parandarum vestium alia fuit ratio, textores enim absol-vebant, ne-*

quæ eorum operâ ut plurimum utebantur, quos Galli vocant Couturiers, Latini verò Sartores, quæ vocabula refectorem veteris vestis potius denotant, quàm novæ confectorem. Fusè super hoc dubio disseruit Braunius *De vestitu Sacerdot. Heb. lib. 1. cap. 16. num. 10. & seqq.*, quem adeundum curioso Lectori relinquam.

Hic idem Auctor, occasione motæ quæstionis, luculentissimè loquitur de modo texendi vestes in dicto cap. 16. num. 19. ex quo nonnulla delibavimus. Duo igitur apud veteres texendi genera fuere, unum sedendo, ac tramam deorsùm, idest ad inferiorem partem, spatâ (à similitudine gladii sic dictâ) loco pectinis nunc ulitati, trudendo, unamque simplicem telam tantummodò absolvebant, ut videre est in Tab. XXXV. Fig. 2. Alterum verò, quod apud nos in desuetudinem abiit, antiquis tamen fuit usitatissimum, erat hoc: illi qui texebant stabant, telamque perducebant ab uno latere ad aliud, tramam fursùm, idest ab inferioribus ad superiora ducendo. Hujus texendi formæ pulcherrimum exemplum est in venerandæ antiquitatis Codice Virgiliano, mille & quadringentorum circiter annorum, qui in Vaticana Bibliotheca asservatur, ubi visitur femina stans in perpendiculari jugo textorio telam conficiens. Figuram ex eodem Codice depromptam gratum Lectori facturus, & confirmaturus ea, quæ Braunius in dicto capite affert, exhibeo in eadem Tab. XXXV. Fig. 1.

Eruditè idem Braunius nititur demonstrare, antiquissimam artem texendi vestes præfatas adhuc in India coli; ac tunicam ex bvffo, sive xy-

lino subtilissimo egregiè manicatam, ac undique clausam sinè futurâ, sinè ullo acûs vestigio ex Indis ad Hollandos delatam fuisse; subaddens quod ipse hoc exemplo motus, veterem hanc texturam ingeniosissimam sanè, ac rarissimam, & jam a tot sæculis deperditam, ex veterum tenebris in apricum protraxerit, & bono publico, præsertim in Literariæ Reipublicæ monumentum vulgaverit, prout ex jugi textorii emblemate in ejusdem Tabulæ Figura 2. apparet, cujus declarationem apud ipsum Braunium videre poteris.

Dum hæc scriberem, ad aures meas pervenit, hac in Urbe artificem degere, qui similia texeret. Diù quæsitum tandem invèni, ipsumque non solùm mihi indicavit, sed etiam domum meam duxit eruditissimus Joannes Pastricius, in Collegio Urbano de *Propaganda Fide* Controversiarum Lector, tum Græcæ, tum Orientalium linguarum supra fidem peritus, ac dignissimus à secretis, sive Director collationis Ecclesiasticæ historiæ à me institutæ, quæ in eodem Collegio quindeno quolibet die feria 2. habetur: dixi à me institutæ, quoniam aliqui palmam mihi arripere tentarunt, aliis tribuendo. Textorem igitur interrogavi, an tunicam vulgò *indusium* nullâ futurâ sciret intexere. Respondit protinùs, se talia elaborandi modum jam à trigintaquatuor annis excogitasse, suadente, ac stimulante nobili quodam viro, Principis Thomasi contubernali, addiditque: *Quatuor jam ab illo scuta acceperam, ut officio manus imponerem; sedulamque navabam operam, cum in manicis hæsi, velut in sicco, & inchoata perficere planè jam*

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

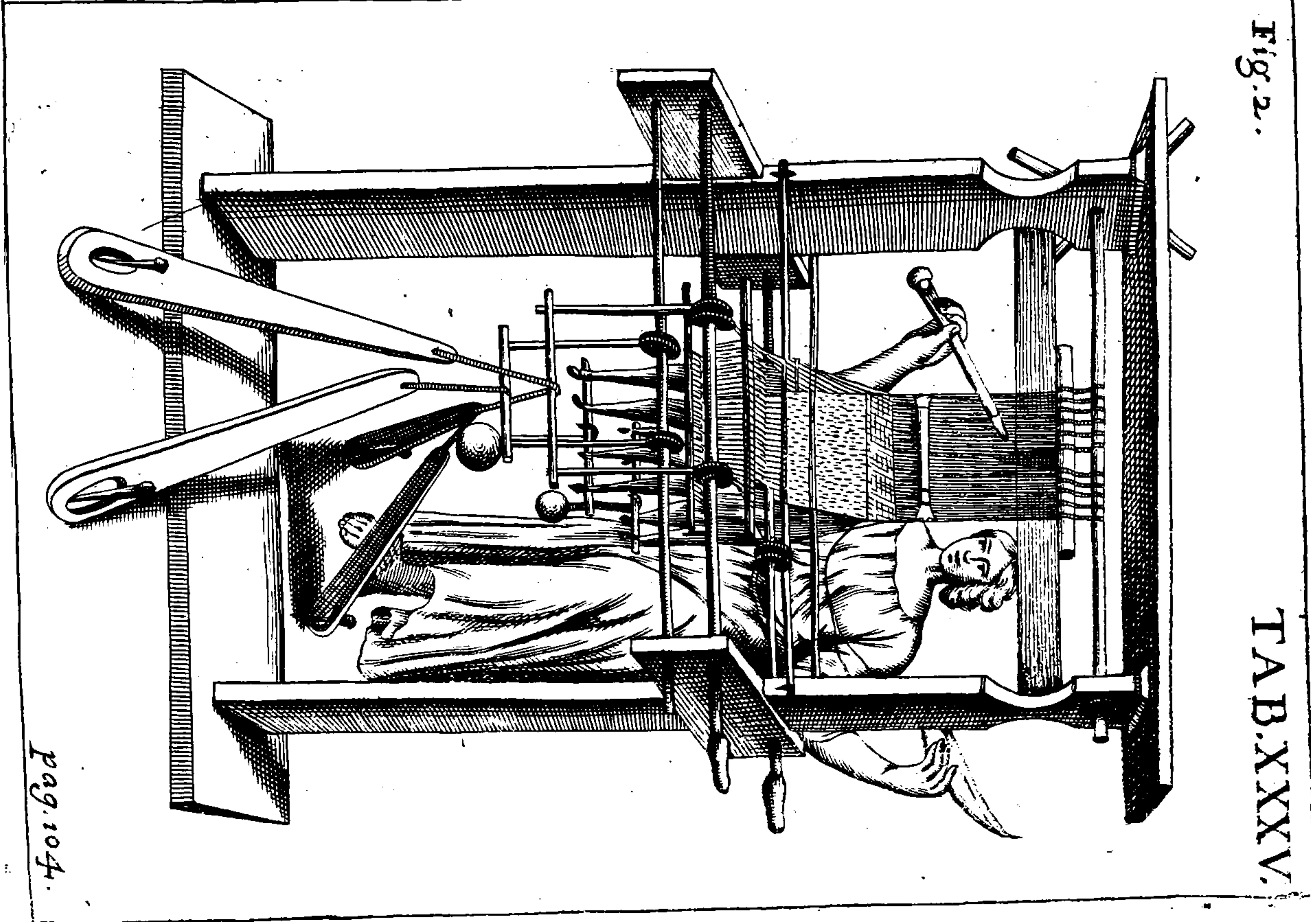
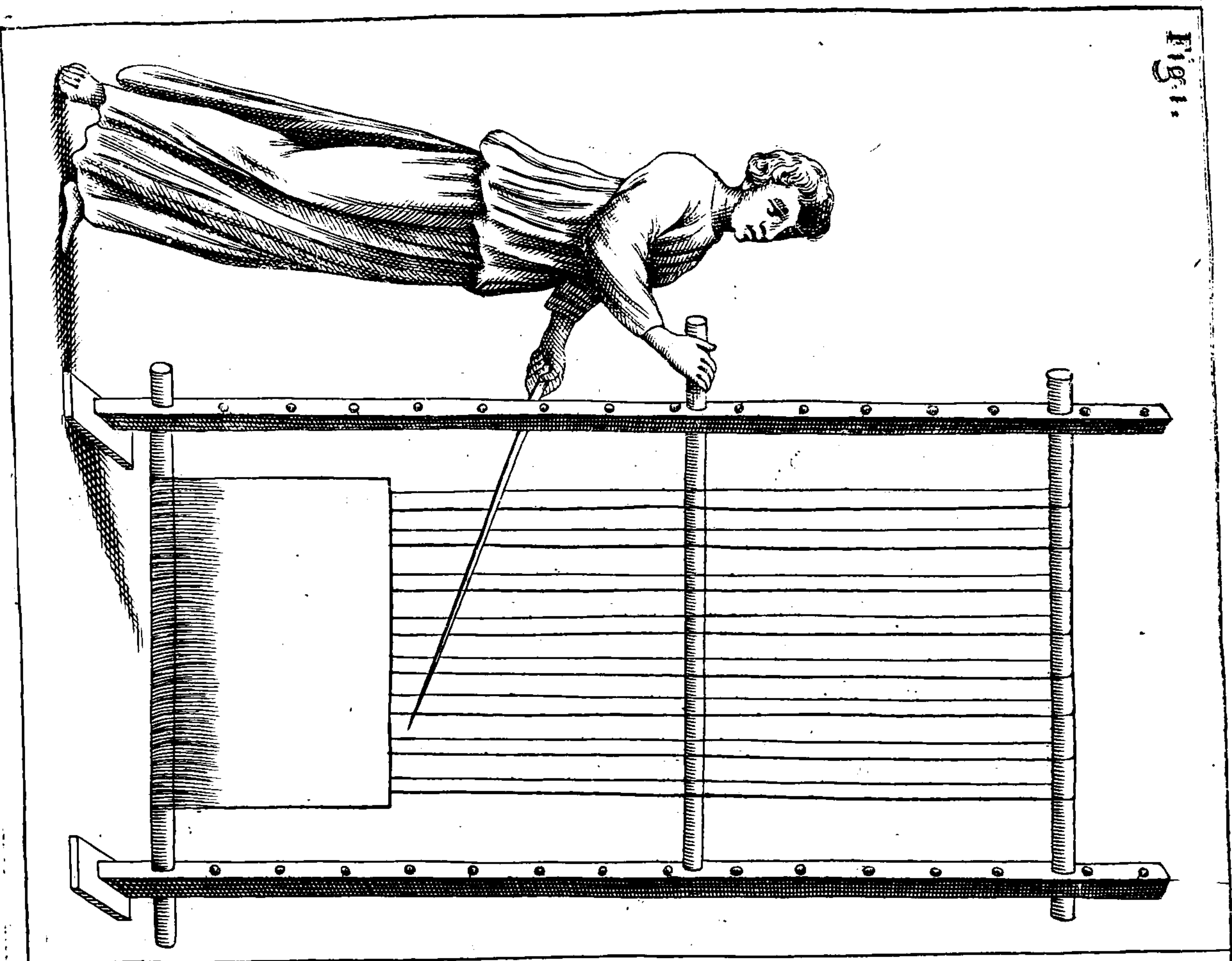
for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

TAB. XXXV.

pag. 104.

jam desperabam. Hinc maximè cogitatus, ac de pecunia restituenda sollicitus, quam in familie sustentationem impenderam, quadam nocte texere somnia-vi, obicemque difficultatis evincere. Profili-vi statim, & quod in somnis conceperam, vigil attentans, voti compos effectus fui. Quatuor inde indusia confeci, quorum alterum in Hispaniam, duo in Sardiniam delata fuere; quartum san. mem. Clementi Papæ X. dono dedi, & instante postmodum Eminentiss. Purpurato, foccos seu calceolos lineos etiam texendi modum invenni. Hæc ille: quibus ut fidem astrueret, nondum absolutum indusium ostendit. Utque novum hoc Artis inventum, seu veteris restitutio magis magisque pateret, publicæ illud Academiæ Physico-mathematicæ, quæ domi meæ à pluribus annis habetur, fideliter spectandum proposuit, totque sui testes, ac præcones habuit, quot eâ die nostræ Academiæ intervenerant.

Artificis nomen est Franciscus Maria Granchi, natione Florentinus, novem jam supra quinquaginta annis in Urbe moratus, quò vix exacto novennio puer accessit: & quia ab eo curiosus adhuc exquisivi, qualis textorii jugi ad hæc opera forma esset, ipsammet esse accepi, quæ ad pannum cujusque generis adhibetur.

Post aliquot menses fama per Urbem vulgaverat, inconsutile indusium in præfata Academia ostensum fuisse. Unde quidam alius ingeniosus artifex, Franciscus Guiot nomine, natione verò Burgundus, recurrit ad D. Abatem Josephum Ponthiam, ejusdem Academiæ à secretis, ut proprii ingenii in ea pompam faceret texendo non solum indusium, verùm

Par. I.

& mappam cum suis floccis ad nares detergendas: ac proinde parvulam Casulam, vulgò Planetam, absque ulla acûs ope, sed solâ & simplici texturâ in solito jugo textorio propriâ minervâ elaboratam protulit. Quare ex iterato molimine horum artificum, quod benè, imò ultra spem cecidit, patet quàm facilè sit hujusmodi tunicas inconsutiles texere. Si ergo apud antiquos mos iste vigeat in tunicis, quantò magis viguisset existimandum est in Palliis conficiendis, quæ non rotunda ut hodie, sed quadrata oblonga fuisse judico, & ab ea forma nomen Palliorum quadratorum sumpsisse.

Singula tamen per se distinctè texta fuisse arbitror, ut nunc videmus lectorum culcitræ, quarum singulæ divisim ab aliis texuntur, habentque in altero ex angulis unam, vel duas literas, aut alium characterem, qui nomen artificis indicat, vel officinæ insigne est. His ergo rationibus, vel conjecturis allatis abundè ostensum autumo, literas, & alia signa laciniis vestium Apostolorum, aliorumque Sanctorum apposita, nil aliud omninò, nisi nomen artificum indicare, seu notum insigne esse, in eorundem officinis publico aspectui apponi solitum.

C A P U T XIV.

De Coronis, aliisque capitis ornamentis.

CUM instituti nostri præcipuus penè sit scopus, Iconismis ad rem pertinentibus historiam ornare: cumque in iis non semel coronas, diademata,serta, aliasque id genus co-

O

rol-

rollas Imaginum capitibus impositas intueamur; nostræ intentioni quammaximè consentaneum esse videtur, hîc *De Coronis* disquirere, ut Icones illæ dilucidè, ac plenè attingantur. Ideò eruditum Paschalius consulentes, qui luculentatam de illis notitiam tradidit in suo Tractatu *De Coronis*, & Wolfgangum Lazium, qui longè ante ipsum *De Republica Romana* scripsit, aliqua ex ejus lib. 9. cap. 18., aliisque cursim excerpta stylo Laconico pertractabimus.

Coronarum usus tantæ vetustatis est, ut ex variis speciebus, quæ longissimis temporis interstitiis emergere, non ita facilè suppetat modus, lumenque ad æquivoca detegenda, quibus passim non pauci decipiuntur, Coronas præsertim cum fertis, radiis, ac diadematibus, & è contrario, confundentes. Nos itaque eâ, quâ pro viribus valemus, studii lance, omnia, quæ hujus rei errorem dilucidare, & corrigere possint, sedulò ponderabimus.

Acturi igitur *de Coronis*, dicendi lex flagitat, ut priùs Coronæ etymon aperiamus, de quo multifariam decernunt Historici. Quidam non humilis famæ Scriptores *Coronam* à *cornu* originem sortiri arbitrantur, fortassè quia in sacris paginis *cornu* tanquam insigne, & nota Regii capitis usurpatum observant. Festus inter antiquos Scriptores, *Coronam* à *choro* dici autumat, carè tamen aspiratione. Appion apud Athenæum lib. 5. ait, *Coronam* olim *Choronon* fuisse appellatam, quâ Saltatores in theatris redimiri solebant. Hujus notionis videtur quoquè particeps Isidorus lib. 19. cap. 30. ubi *Coronam* ab eo nomen

sumpsisse censuit, quòd antiquitùs propè aras circumcurfaretur: unde creditur, ad figuram circuitùs, Chorive similitudinem, illam construere antiquitas docuisse. Paschalius verò lib. 1. cap. 8. rejectis his, aliisque opinionibus, Coronæ vocem à Græcis dictionibus *κορωνίς* & *κορώνη* emanare putat, ut ipse nominum sonus, rei que significatæ univocatio, argumenta suppetunt. Tradunt enim Grammatici *κορώνη* esse arcus apicem sphericum, nempe illud rotundum, sive sit hemicyclus, sive curvamen. Sæpè sæpiùs quemcunque finem significat; quod simili hac loquendi phrasi probari videtur ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, sive ἐκ νεότητος μέχρι τῆς κορωνίδος, idest: ἀπὸ τῆς κορωνίδος, nempe à principio ad finem, ex infimo ad summum, à carceribus ad calcem, à destinatis ad perfecta: quarè ponitur *κορωνίς*, pro ædificii fastigio, & inter alios ab Hesychio. Cùm igitur Corona ea sit, ultra quam hominum cupido aliud expeterè haud valet, ac ex Aristotele *Moral.* lib. 1. cap. 9. fit præmium, finisque virtutis; nil magis illi congruere videtur, quàm ut à Græcis illis dictionibus ortum habeat, quæ apicem, finem, ac plenitudinem innuunt. Constat etenim quodcunque in humanis summum, & perfectum tentamus, ad id scitè & ornatè Coronæ nomine nos alludere; adeò ut qui *Coronam* dicit, culmen, apicem, finem, & perfectionem dicat. In hoc sensu docemur *Eccl.* 25. timorem Domini esse coronam sapientiæ; & hujusmodi est illud Clementis Alexandrini lib. 3. *Pedagog.* cap. 3. *Senis autem corona est multa experientia, & vultus ejus canities flos est multæ experientiæ.*

Hæc

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

paſtam, quos duplici colore arbor pingit; uno Roſam imitante, ex quo corona *Antinoja*; altero cyaneo perſimili, ex quo *Lotina*. Lotos iſta æſtivo tempore affluit Alexandria: in Ægypto enim paſſim attollitur. Habebatur quoque corona *Hypoglottis*, quâ tanquam freno utebantur ad loquacitatem arcendam, plerumque intet pocula oriri ſolitam. Corona hæc ex Paſtillorum maſſâ compacta erat: *Hypoglottides* enim paſtilli ſunt, ſeu catapotia ad tuſſim comparata, quæ linguæ ſupponuntur. Moris pariter erat uti coronâ, quæ dicebatur *Hypothymis*: & hæc collo appenſa protendebatur ad pectus, venuſtate florum, odorumque ſuavitate commendabilis; de qua Plutarchus *Sympoſiac.* 3. & meminit Ovidius *Faſt.* lib. 2.

Ecce nurum Regis fuſis per colla coronis

Inveniunt poſito pervigilare mero.

Plerique verò, præſertim Ruſtici, *Amerina ſalice* coronabantur, quam videre eſt in Fig. 5. Nec deerant qui ex *Apio* coronas geſtarent, & lætiſſimum Baccho feſtum, conviviumque concelebrent, in quo Ariſtoteles nihil mutilum Diis offerri debere aſſerit, ſed quod integrum ſit, ac perfectum; idque non niſi coronis aptiùs fieri potuit, quæ plenitudinem, ac perfectiorem ſignificant, ut ſupra oſtendimus.

Has, aliasque coronarum ſpecies in conviviis, & epularum initio convivis offerre ſolitum erat, ut deſcribit Philoxenus Dithyramborum ſcriptor in opere, cui titulus *Cæna*, apud Athenæum lib. 15. cap. 10. *Dipnoſoph.* his verbis: Κατὰ χειρὸς δ' ἤλυθ' ὕδωρ ἀπαλὸς παρ' ἰσικῶν ἐν ἀργυρέῃ προχόῳ φέρων ἐπέχθαι. εἴτ' ἔφερε σφαιρολεῖπῶς ἀπὸ

Μυρτίδων. ἀάγντον κλάδον διουῶτατον.

Aqua lavandis manibus allata eſt: molliusculus puellus argenteo gutto quem tenebat affudit, coronasque deinde advenxit tenues, è puris myrti ramis magno labore contextas. Computationibus verò conviviis que importunam exiſtimarunt coronam *Lauream*, exhibitam in Fig. 4. tum propter caliditatem, quâ laurus inficitur, tum ob acrimoniam odoris, quæ capiti maximè nocet. *Amaraceam* quoque coronam, nec non *Violaceam* improbarunt, imò omne florum & frondium genus, quod nimis oleret, & capiti officere potuiſſet.

Haſtenus de convivalibus: modò ad eas coronas gradum faciamus, quæ honoris cauſâ dabantur tam in Gymnicis certaminibus, aliis que ſpectaculis, quàm etiam in bellis. In ludis jam à Theſei temporibus invaluerat conſuetudo, ludorum victores coronandi palmis in Creta inſula, ubi ipſe Deli ludos inſtituit. Theagenes Thafius cùm luſtâ, & curſu, pugillatuque in Olympicis excelluiſſet, mille & ducentas coronas lucratus eſt. Antoninus Caracalla Imperator ſæpius in equeſtribus certaminibus ſupra alios victor, coronarum præmio donatus eſt.

A ludicris certaminibus edocta poſteritas, ſuos deinde milites ob aliquod magnum in bello patratum facinus coronavit, ut unius præmium aliis ad gloriam pro calcari inſerviret. Ex diverſo autem præclaro facinore diverſæ dabantur coronæ: nam aliæ *Civica*, aliæ *Murales*, aliæ *Vallares*, aliæ demum *Navales*, *Ovales*, *Obſidionales*, ac *Triumphales* dicebantur. *Civica* ut plurimum erat ex quercu, ſicut videre eſt in Figura 6. quandoque

que etiam ex hedera, vel lauro, ut tradunt Gellius lib. 5. cap. 6. Plin. lib. 22. cap. 3. & 4. Hæc militi illi dabatur, qui Civem Romanum in bello servasset, eâ lege ut Civis ipse servatus se ab illo servatum asseveraret; nequè aliter dabatur, si quenquam alium quantumvis Regem servasset. Corona *Muralis* ex auro aliquando erat, & in pinnarum speciem conflata, ut visitur in Fig. 9. Hujusmodi coronâ ab Imperatore decorabatur qui primus hostiles muros ascendisset. Coronâ *Vallari*, seu *Castrensi*, quæ ex auro constabat, ut in Fig. 10. ille honorabatur, qui prior in hostium vallum, & castra irrupisset. *Rostratam*, sive *Navalem*, quæ instar navium rostri itidem ex auro efformabatur, ut in Fig. 11., ille obtinebat, qui navali certamine primus in hostium ratem insiluisset. *Ovalem* ille, qui partâ victoriâ Urbem ovans ingrediebatur, & hæc myrtea erat, ut in Fig. 7. Corona *Obsidionalis* ab iis, qui obsidione liberatos se faterentur, Duci liberatori offerebatur; & fiebat è gramine (ut in Fig. 8.) quod in eo loco ortum esset, intra quem clausi erant qui obsidebantur. Demum *Triumphalem* coronam Dux lucrabatur, qui sedatâ Provinciâ, victisque hostibus, Tarpejam arcem triumphans ascenderet. Hæc priùs ex myrto, deinde ex lauro (ut in Fig. 4.) postremò ex auro, gemmisque confecta fuit, ut infra patebit. Primus omnium, teste Plinio lib. 15. cap. 29., qui myrteâ coronâ cinctus Urbem ovans ingressus sit, Posthumius Tubertus fuit, Sabino genere natus: deinde M. Crassus abhorrens à myrteâ, laureâ coronatus incessit, auctore Gellio lib. 5. cap. 6.

Ufus coronarum sensim adeò excrevit, ut primis Ecclesiæ nascentis sæculis in Primigenios etiam Christianos perreperit, qui variis lectorum florum, & frondium, aureisque etiam, ac gemmatis coronis perornabantur; quos fusè, & religiosè increpat, reprehenditque Tertullianus *De Corona Milit.* cap. 14. his verbis: *Vir Ecclesiæ Christus Jesus quale oro sertum pro utroque sexu subiit? ex spinis opinor & tribulis in figuram delictorum, quæ nobis protulit terra carnis, abstulit autem virtus Crucis, omnem aculeum mortis in Dominici capitis tolerantia obtundens. Certè præter figuram, contumelia in promptu est, & turpitude, & dedecoratio, & his implexa sævitia, quæ tunc Domini tempora & sædaverunt, & lancinaverunt: ut tu nunc & lauro, & myrto, & olea, & illustri aliqua fronde, & quod magis usui est, centenariis quoquè rosis de horto Mide lectis, & utrisque liliis, & omnibus violis coroneris, et iam gemmis forsitan & auro, ut & illam Christi coronam æmuleris, quæ postea ei obvènit, quia & favos post sella gustavit; nec ante Rex Gloriæ à Cælestibus salutatus est, quàm Rex Judæorum proscrip-tus Cruci; minoratus primò à Patre modicum quid citra Angelos, & ita gloria & honore coronatus. Si ob hæc caput ei tuum debes, tale si potes ei repende, quale suum pro tuo obtulit: aut nec floribus coroneris, si spinis non potes.* Viguit quoquè antiquitùs ritus coronandi cadavera, & floribus, coronisque sepulchra spargendi. Si quis enim virtute aliquam sibi coronam adeptus esset, eâdem etiam fato functus decorabatur, id permittente lege *Duodecim Tabularum*, cujus meminit Plinius lib. 21. cap. 3. & docet Cicero lib. 2.

lib. 2. de Leg. his verbis: *Illa jam significatio est laudis, ornamenta ad mortuos pertinere, quod coronam virtute partam, & ei qui peperisset, & ejus parenti sine fraude esse lex impositam jubet.* Mortuorum coronas apud veteres tetigisse videtur Clemens Alexandrinus lib. 2. ibi: *A turba, & negotio remotæ securitatis signum est corona, quare eam & mortuos coronant.* Legem hanc coronandi defunctos primævi Ecclesiæ Patres ab antiquis Christianis repudiatam testantur, præsertim sæpè laudatus Tertullianus loco cit. *De Corona Milit.* cap. 10. ubi sic: *Quid enim tam indignum Deo, quàm quod dignum Idolo? Quid autem tam dignum Idolo, quàm quod & mortuo? nam & mortuorum est ita coronari, quoniam & ipsi Idola statim sunt & habitu, & cultu consecrationis, quæ apud nos secunda idolatria est.* Minucius Felix in Octavio hæc habet: *Sanè quod caput non coronemus, ignoscite: auram boni floris naribus ducere, non occipitio, capillisve solemus haurire, nec mortuos coronamus. Ego vos in hoc satis miror quemadmodum tribuatis exanimi, & non sentienti coronam, cum & beatus non egeat, & miser non gaudeat floribus.* Ego autem tunc temporis Christianos abstinuisse coronis mortuos redimire non improbo, cum in exordiis, & vagiente adhuc Ecclesiâ nimius illis inesset religionis fervor, & verecundia. Postmodum verò eadem in pace adolecente, similibus coronis, liliisque coronandi cadavera, præsertim Virginum, & Puerorum, morem introductum non dubito, cum usque ad hæc nostra tempora observatum id videamus. Sed jam ad Cæsarum diademata progrediamur.

Gliscente cum tempore Cæsarum luxu, nequaquam contenti lauro fuerunt; sed quid augustius excogitantes, diademate redimiri cœperunt. Primus autem qui diademata adhibuit, Aurelianus Augustus fuit, si Victori credimus, qui inquit: *Iste primus diadema capiti innexuit, gemmisque, & aurata veste, quod adhuc ferè incognitum Romanis moribus videbatur, usus est.*

At Lampridius in Heliogabalo narrat, hunc Imperatorem jam ante Aurelianus diadematis gemmati usum habuisse, sic scribens: *Voluit uti & diademate gemmato, quia pulchrior fieret, & magis ad seminarum vultum aptus, quo & usus est domi.* Gestandi diadematis consuetudo mirum est quantum creverit, ejusdemque eò pretiosior, & operosior ornatus erat, quò proniores Imperatores ad luxum. Alii etenim fasciam albicantem, quæ tempora stringebant, obligabantque retrò vittis pendentibus, pretiosis gemmis, & duplici margaritarum ordine decorabant; quod diadematum genus ex unionibus dicebatur, & exemplar habes in præcitata Tabula XXXVI. Fig. 12. 13. & 15. Testantur hoc plurima Cæsarum numismata, quorum Icones afferunt Spanhemius in *Thes. numism.* & eruditiss. Du-Cange in suo Tract. *De Familiis Byzantinis*, qui cum à pag. 54. ad ultiores iis abundet, adiri à curiosis fuerit oportunius, quàm hic à nobis referri, ut jam nonnulla de differentiis inter coronas, & diademata pertractemus.

Porrò nemo est qui ignoret; diademata, coronas, & ferta plerumque à Scriptoribus confundi tanquam forent synonyma. Verùm si sedulò, &

accu-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

galia insignia à Nino primò traduntur inventa.

Sed præter diadematis ornamenta, Augusti divinitatem superbè affectantes, radiatam sphaerulam capiti circumdedere. Propterea res hic exigere videtur, ut aliqua de hujusmodi radiis, quibus capita Cæsarum, magnatumque in Statuis antiquitus decorabantur, obiter tradamus. Porro frons Augusti passim radiata occurrit apud Golzium in Augusti nummis à pag. 18. usque ad 21. Item Augusti Statuam cum radiis frontem occupantibus insculptam cernimus, & cum titulo: *Augusto Deo*. Dio Cassius narrat, stellas, quæ etiam ad radios referri possunt, capiti Statuarum appositas: unde lib. 15. ait: *Augustus Statuam Patris æream cum stella supra, in Veneris templo posuit*. Idem hoc ostendit, & causam addit Svetonius in Julii Cæsaris vita, sic scribens: *Periit sexto & quinquagesimo ætatis anno, atque in Deorum numerum relatus est, non ore modò decernentium, sed & persuasione vulgi; siquidem in ludis, quos primò consecratos ei hæres Augustus edebat, stella crinita per septem dies continuos fulsit, exoriens circa undecimam horam: creditum est animam esse Cæsaris in cælum recepti, & hac de causa simulacro ejus in vertice additur stella*. Pub. Victor in Colosso antea Neroni, postmodum Soli dicato, de quo Plin. cap. 34. lib. 7. septenis caput ejus radiis coruscasse tradit, quorum singuli viginti duos pedes, & semis in longitudine præstabant. Mos iste radiis circumducendi capita Augustorum, ex eo acceptus invaluit, ut illi se supra hominum sortem positos, & in albo Deorum adscriptos jam tum esse

ostentantes, populis hac majestate timorem incuterent, & iisdem securius illuderent. Hinc illud Lucani *Pharsaliæ* lib. 7.

*Fulminibus manes, radiis ornabit,
& astris.*

Hinc de Domitiani Statua sub diò exposita hæc cecinit Statius *Thebaid.* lib. 1.

*Licet ignipedum frænator
equorum*

Ipse suis altè radiantem crinibus arcum

Imprimat.

Has radiorum circumferentias edidit, adhibuitque Christiana pietas in decorandis Sanctorum imaginibus, ut antiquissimæ Icones demonstrant: & forsitan id etiam exemplo Mosis fecisse Christiadas non abit à verisimili. Moses enim cum Tabulis legis lapideis de monte descendens, vultum radiis coruscantem, afflatumque splendoribus è consortio, & colloquio Dei protulit, juxta illud Exodi 34. num. 29. *Cumque descenderet Moses de monte Sinai, tenebat duas Tabulas testimonii, & ignorabat quod cornuta esset facies sua ex consortio sermonis Domini. Videntes autem Aaron, & filii Israel cornutam Mosi faciem, timuerunt propè accedere*. Itaque ex consortio, claraque visione Dei, quâ Beatorum animæ perfruuntur, haud extra rem erit si conjiciamus, primævos Patres sedulos legum sacrarum Interpretes, has radiorum sphaeras, veluti gloriæ notam, Sanctorum Iconismis aptasse.

Quod verò antiqua Christiana pietas Sanctorum capita hujusmodi radiantibus lineis insignire studuerit, sive in statuis, sive in picturis, opinantur nonnulli, non ex eo ortum esse,

esse, quod veteres doctrinam, vitæ excellentiam, & gloriæ typum in faxis, tabulisque posteritati consignare voluerint; sed antiquarum potius statuarum exemplo, quibus opificum studio addebantur lunulæ quædam, seu patellæ; ob longè diversam causam, nempe ut supra capita aptatæ, contra avium fordes, & stercora pro tegumento inservirent: quod apertè innuit Aristophanes in *Avibus* ibi:

Ἡν δὲ πρὸς δειπνῆτε προυγορεῶντας ὑμῖν
πίμφομεν.

Ἡν δὲ μὴ κρῖνυτε χαλκῶδες μωῖονες
φορεῖν,

Ὡς αἰετὸν ἀνδριάντες ὡς ὑμῶν ὅς ἂν μὴ μω
ῶν ἔχῃ.

*Si autem cœnatis guttura vobis mit-
temus.*

*Si tamen non judicatis æraminis coo-
percula ferre,*

*Tanquam Statuæ; sic vestrum qui
non cooperimentum habeat &c.*

Morem exinde inductum autumant, ut pari modo Christiani veteres Deum, & Angelos, Sanctosque, necnon Reges, & Magnates similibus tegumentis in statuis, picturisque ornare consueverint; atque ea deinde ignara posteritas perperam interpretata, in plani circuli speciem effinxit. Ita Henricus Salmuth in comment. ad Pancirol. *De reb. memorab. tit. 44.* ubi: *Sic & μωῖονες, quos umbellas lunatas Latinè dixeris, Statuis olim impositi, nè ab avibus conspurcarentur. Quò spectat illa Horatiani Priapi imprecatio.*

Merdisque coinquinet albis
Corvorum.

*Hi μωῖονες adhuc hodieque in Tem-
plis Christianorum imponuntur capitibus
Statuarum, cujus tamen rei causam igno-
Par. I.*

*rantes Pictores, dum putant honoris er-
gò imponi debere, non solum omnibus
Statuis imponunt, sed imaginibus quo-
què pictis adhibuerunt, quæ tamen illis
opus non habent, sicut Statuæ.*

At ab hisce sordibus longè abiere Pignorius, Raynaudus, & Kircherus, qui asserunt, ideò rutilantibus circulis, seu diadematibus Dei, Sanctorumque imagines exornatas, quòd eadem adhibebant antiqui Ethnici ad decorandas Cæsarum statuas in superstitionis divinitatis, ac majestatis indicium: Cæsares enim suos dum adhuc viverent Deos credebant, eisque Divorum cognomina, ut historię narrant, amplissimè largiebantur. Labet hîc exponere verba Pignorii, quæ ut jacent Kircherus transcripsit, absque ulla tamen ipsius Pignorii mentione: tenor autem illorum est: *Consuevit Dædala antiquitas res hominum opinione religiosas, & augustas quibusdam veluti notis insignire, quasi ipsis aliqua dignitas accederet. Inter has maximè nobilis fuit orbis quidam capiti aliquando circumscriptus, venerationis index, & majestatis, quæ humanam excederet. Hunc ego Imperatoribus, quos veteres supra fastigium mortalitatis elatos suspiciebant, Provinciis Orbis Romani, Urbibus primariis, animalibus etiam Deorum circumpositum notavi: & quod ad Augustos pertinet, extant numismata ærea Antonini Pii, & Constantii illius, qui Arrianis favens, Catholicam Ecclesiam perturbavit. Et Ravennæ in Aede S. Vitalis manent adhuc antiquissime ex opere musivo Justiniani & conjugis imagines, quarum capita talis circulus ambit. Provincias & Urbes videmus in libro, cui titulus: Notitia vtriusque*

Imperii: & in *Tabula Itineraria*, quam debemus Marco Vellero Cl. Viro, cujus beneficio factum est, ut inclytum illud antiquitatis monimentum in lucem prodiret. Pavonem postremò ita exornatum gestat Aeternitas in antiquo nummo Faustine Augustæ. Hunc orbem Aegyptii in summo capite simulacrorum suorum locabant; quod & hic, & alibi licet animadvertere. Ab illis Romanos sumpsisse licet suspicari, & variasse, habita decoris ratione, quod capiti, cui divinum quid inesse putabant, eo situ corona aptaretur. Qui tamen ornatus sequentium Principum moderatione, & tacito omnium consensu Deo etiam, & Sanctis ejus, ut alia pleraque, in totum cessit, & antiquum diadematis nomen in hodiernum diem retinuit. Haftenus egregiè Pignorius: cujus nos opinioni penitè adtipulantes, vltra allata numismata, in quibus Augustorum capita cum radiis visuntur, innumera possemus addere, cum ex Jacobo Oihelio in *Thesauro Numismatum*, tum ex Du-Cange in sua *Constantinopoli Christiana* de Imperatoribus Byzantinis, ubi non modò Cæsarum, sed ipsius Christi Reparatoris nostri, & Deiparæ, & Angelorum imagines sic comptas exhibet.

Verùm nè mora inutili, ac fortè invisa Lectorem detineamus, à Numismatibus ad Picturas aliquas accedamus. Harum primia est in *Tabula XXXVI. Fig. 17.* eruta ex Codice Virgiliano antiquissimo, qui in Bibliotheca Vaticana servatur. Ibi supra moenia Iliaca Cassandra vates conspicitur, cum circulo capiti circumducto, introductionem dolosi Argivorum equi dissuadens; & propè Urbis portam stat Priamus, læuâ

innixus baculo, verticem fulgenti nimbo circumdatus, ut in eadem *Tabula Fig. 16.* dexteramque attollit, ac si vafro & perjuro Sinoni pareat. Hoc cecinit idem Virgilius *Æneid. lib. 2. v. 246.*

*Tunc etiam fati aperit Cassandra
futuris
Ora, Dei jussu, non unquam credita
Teucris.*

Habemus adhuc ob oculos Herodis Idumæi figuram in Basilicâ Liberiana, sphærâ similiter notatâ in arcu Absidis, ubi horribilis Innocentium strages exprimitur, quam impius Rex imperavit. Schema ejus vides in *Tabula XLIX. num. 3.* Præterea contingit etiam ibi observare puerum JESUM cum Doctoribus disceptantem, præcipua ac peculiari radiorum nota decorum; supra cujus verticem intra sphæram radiis coruscâ assurgit imago Crucis, atque inde alia supra sphæræ circumferentiam Crux prominet. Item in coronide ad dexteram Altaris majoris Deus è nubibus prodit cum planisphæra capiti circumducta, ut videre est in *Tab. L. Fig. 1.* necnon in *Tab. LI. Fig. 4.* quo etiam ornatu conspicui sunt Angeli, & in reliquis etiam, ut Josue in *Tabula LXI. Fig. 2.* His figuris persimiles plurimæ passim occurrunt in omnibus ferè pervetustis Ecclesiis; & earum nonnullas in Templo S. Sophiae Constantinopoli extantes adducit relatus Du-Cange sub finem sui *Magni Glossarii* in dissertat. *De Numismatibus Imperatorum Constantinopol.*

Morem istum Heroas appingendi cum circulo, seu nimbo in capitibus, per plura sæcula perdurasse reperio; nam Rhabanus Maurus, qui vixit

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

à Pignorio dissentiens, ab Oiselio benè cognitam reor, utpotè qui Phœnicem interpretatur: & quidem longè opportuniùs Pavone Æternitati Phœnix appingitur, quam Claudianus æternam avem appellat in *Opusc.* sic:
*Parturiente rogo curis natura laborat,
 Æternam nè perdat avem.*

Summæ quoquè venerationis vilissimum animal Scarabæum apud Ægyptios fuisse comperio, adeò ut radiato hoc orbe eum Antiqui insignierint propter id unicè, quòd Soli sacer esset. De eo sic Eusebius Pamphilus lib. 3. cap. 2. *Inter cætera Soli consecrata animalia Scarabæum summo perè venerabantur Ægyptii, animatam Solis effigiem esse putantes.*

Abenephus in suo *Traçtatu de Antiquitate Ægyptiorum*, ex Arabico sermone in Latinum versus, de Scarabæo sic scribit: *Ægyptii Philosophi ad Solis denotandam excellentiam, Scarabæos saxis suis insculpebant.* Quendam etiam Scarabæi typum ad instar Solis radiati reponit Kircherus *De Obelisco Pamphilio* lib. 4. Hierogram. 16.

Sed quæ hucusque cursim congesta sunt *de Coronis* sufficiant, nè copiâ rerum, ac vitio dicacitatis laborare videamur; præcipuè cum aliò calamus nos compellat, ut *Historia* plurimis promiscuè eruditionibus variegata, si non alliciat Lectorem, saltem materiarum varietate à tædio eximat.

C A P U T XV.

De antiquo Baculorum usu, & Symbolo.

CUM in Musivis operibus cernere sæpè sæpius contigerit & Sanctorum, & Angelorum figuras bacu-

los manu gerentes, nè sollicita Lectoris curiositas in hujusmodi baculorum obicibus hæreat, liberum iter faciam ad eorundem explicationem, utpotè qui: vel injuriosâ temporis fugâ, vel incuriâ Scriptorum tenebris ignorantia quàm maximè involuti caligant.

Quia verò cognitis rerum nominibus meliùs earundem origines cognoscuntur; cum convenient rebus nomina sæpè suis; ideò ab ipsius baculi etymologia initium sumimus. Isidorus Origin. lib. 20. cap. 13. narrat, *baculum* à Bacco vitis repertore inventum; quo homines nimiâ vini copiâ debilitati inniterentur: & sicut à Bacco *baculum*, ita à *baculo* *bacillum* dictum fuisse. Hanc etymologiam sequutus est Rhabanus Maurus lib. 22. *De Univerſo*, capite 13. Recentiores verò Scriptores illam severiùs examnantes, strictiùs accipiunt. Nam Pontanus *baculum* priùs *viaculum* dictum existimat, literâ V. ob affinitatem cum litera B. in eandem B. commutatâ. Et quidem pro hac Pontani opinione firmanda de conversione literæ V. in B. plures extant antiquæ Inscriptiones, quæ cum apud Græcorum videri possint, brevitas gratiâ omittuntur. At Angelus Caninius censet, eandem vocem à βάρτηον derivari, converso ρ. in λ. quomodò ab ἀκίρως est *Aquilo*: βάρτηον autem dici τὸ βάρειν: sicuti & ῥάβδος dicta existimantur τὸ ῥᾶον ποιῆν βανίζεν. A *baculo* est *bacillus*, seu *vacillus*, & si Nonium audiamus, vacillare est trepidare, vel cum lassitudine niti, à senibus, qui sunt ævo defessi, atque ad sustinendam lassitudinem baculo tarditatem levant. Quarè ex dictis colligitur, verisimiliter *baculi* vocem à Bacco

a Baccò duxisse originem, ac morem sustentandi habuisse. Modò autem ad ejusdem baculi usum ostendendum, procedimus, & à Sacrà Scripturâ, tanquam legis nostræ normâ, initium ducimus.

In Exodi igitur cap. 12. n. 11. ubi à Domino Mosi ritus comedendi Paschalem Agnum præscribitur, mentio baculorum occurrit. Hæc Domini verba sunt. *Sic autem comedetis illum: renes vestros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, & comedetis festinanter; est enim Phase (idest transitus) Domini.* Si consideremus historiam, viatores baculi docent, qui præcipuè Orientalibus, atque etiam Meridionalibus populis in usu fuere: unde Jacob à patre abiturus in Mosopotamiam, baculi sui meminit; cujus ope Jordanem fluvium transivit: Genesis capite 32. vers. 10. Et cap. 38. vers. 18. narratur concubitus Judæ cum Thamar nuru sua, quæ commutatis viduitatis suæ vestibus in theristrum (tenue velamen erat, quo Palæstinæ mulieres, maximè æstivo tempore, utebantur) stetit in bivio, quâ Socero transeundum erat, obducta velamine faciem, ideòque pro meretriculâ accepta; & pro hœdi promissi arrhabone annulum petiit, accepitque, nec non armillam, & baculum, quem Judas gerebat. Item Numer. cap. 21. vers. 18. sic legitur: *Puteus, quem foderunt Principes, & paraverunt Duces multitudinis in datore legis, & in baculis suis.* Quem locum nonnulli sic exponunt: *Hic est ille puteus, quem Principes Tribuum, & Duces multitudinis cum Mose legislatore foderunt in baculis, seu virgis suis; habebant enim Principes singuli vir-*

gam, veluti signum imperii, & potestatis.

Præcipua hæc Sacræ Scripturæ loca adduxisse contenti, ad ea indicanda progredimur, quæ de baculis referuntur tam apud Ordinem Romanum, quàm apud illius, cæterorumque sacrorum Rituum expositores: deinde transibimus ad explicandas Musivas figuras, quæ baculos præ manibus gestant.

Primus qui sese offerat locus est in Ordine Romano, qui incipit *Denunciata Statione*, quique ab Hittorpio in lucem editus fuit, omnibusque aliis Ordinibus hætenus publicatis antiquior est, de cujus vetustate jam in peculiari nostro Tractatu *de conjecturis Azymi, & Fermentati* cap. 13. egimus. Legitur in eodem Ordine, quod postquam per Diaconum dictum fuerit, *Sequentia S. Evangelii secundum Lucam*, sive &c. & idem Diaconus se signaverit signo crucis in fronte, & in pectore, similiterque id Episcopus fecerit, & omnis populus, *Baculi omnium deponuntur de manibus; & in ipsa hora nequè corona, nequè aliud operimentum super capita eorum habetur.* Ex quo obiter conjici posse liquet, Fideles in Ecclesiis tecto capite extitisse, frustra enim capita jam nudata Romanus Ordo nudari jussisset.

In altero verò Ordine, qui incipit *In Vigilia Natalis Domini*, ubi agitur de iv. feria Quadragesimæ, quæ sacri Jejunii caput est, sic enunciatur: *Cùm Sacerdos susceperit pœnitentem; si Laicus est, dimisso baculo; quisquis verò ille est, sive Laicus, sive Clericus, sive Monachus, suppliciter inclinet se ante Sacerdotem:* quæ verba videntur ambigua, cùm ex illis tam Laici, quàm Cle-

Clerici, ac Monachi baculos habuisse videri possint; illi tamen retinuisse, dum ad poenitentiae tribunal accederent, Laici verò protinus deposuisse.

Baculorum depositionem à Laicis factam testatur Hidclbertus Cenomanensis Episcopus, postea Archiepiscopus Turonensis, qui floruit in principio XII. sæculi. Is enim in carminibus de mysterio Missæ, ad Evangelium sic cecinit.

Inde sinistrorsum Domini sacra verba leguntur:

Plebs baculos ponit, stat, retègitque caput.

& paullo inferius:

Ut sis attentus, patiens, erectus in hostem,

Et caput, & baculus, & status ipse docet.

Quippe caput reagens, attentè audire moneris;

Parcere, quum baculum rejicis, instrueris.

Quæ diximus confirmantur, immò etiam dilucidantur auctoritate Micrologi, qui vixit eodem XII. sæculo: is enim scribit, Zachariam summum Pontificem, electum anno 741. decrevisse, nè Sacerdotes ad Missarum solennia cum baculis intrarent, ac nè Altari capite velato adstarent; quod Zachariæ decretum habetur in c. nullus 157. De Consecrat. dist. 1.

Factam etiam per Clericos baculorum depositionem docet nos Amalarius de Ecclesiasticis officiis lib. 3. capite 18. ubi sic: *Usque ad istud officium (nempe Evangelium) cum baculis sustentamur; modò ut oportet seruos ante Dominum stare, humiliter stamus, deponentes baculos è manibus. At*

fusiùs reddens mysticam causam depositionis baculorum, in suis Eclogis *De officio Missæ*, nuper in lucem editis ab eruditiss. viro Stephano Baluzio in Appendice *Actorum Veterum* tom. 2. Capitularium pag. 1358. §. de *Epistola*, sic docet: *Post hæc baculi deponuntur è manibus: Judæi namque arundinem in dexteram Jesu dabant, & spineam coronam capiti ejus imposuerant; & salutabant eum, atque genua ponentes adorabant eum illudentes. Nos verò fugientes confessum eorum, deponimus baculum, quem illi erexerunt ad superbiam, nequè coronam, nequè aliud operimentum super caput eadem horà tenentes. Si intraverit quis subito eadem horà in Ecclesiam, non salutamus eum, nequè genua ponimus ad orationem, donec lectum sit Evangelium.*

Aliter baculum possumus intelligere humanum adiutorium. Unde & Hieremias: Maledictus homo qui confidit in homine, & reliqua. Sacerdotes namque in Ecclesia possunt esse baculi nostri; qui pro nobis debent orare, quam orationem pro baculo ponimus. Est aliquoties ut eo baculo utamur, & aliquando non. Quando Christum in promptu habemus, non est necesse ullo baculo. Siquando propter peccata nostra discesserit, necesse est querere baculum, idest orationes Sanctorum. Quapropter quando Sacerdos orat, atque celebrat aliorum Doctorum officia; baculos tenemus in manibus. Et quando ipsius Christi verba nobis loquuntur, baculos non tenemus in manibus, ut ostendatur non difficile esse Christo per se docere posse populum suum. Quoniam ubi in promptu Christus loquitur, non ibi necesse habemus Petrum, nequè Paulum, nequè alium Doctorem: quia ipse est unus magister, qui in cælis est. Idem confirmat

firmat

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

tem præcedere. Infuper baculorum nobis memoriam referunt Confraternitates illæ laicales, quarum Confratres baculos manu gestant, in quorum apice crucem affigunt, vel Sancti illius imaginem, quem sibi in Patronum Societas quæque selegit. Videmus & hodie hinc Romæ in solemnioribus equitatibus, quibus Pontifex, & Cardinales interveniunt, istorum pedisequos, vulgò *Parafrænariorum*, qui bini æquo ordine singulos Cardinales dominos suos, phaleratæ mulæ infidentes præcedunt; baculosque præferunt septem circiter palmis oblongos, simplices quidem structurâ, auro tamen obductos, ac propè fastigium stemmate domini gentilitio insignitos. Eiusdem formæ baculis utuntur adhuc prædicti *Parafrænariorum* Apostolica Sede vacante, dum Cardinales Conclave introgressi sunt: duo etenim ex eorum numero prædii; coenæque temporibus cum baculis opsonia comitantur ad Rotas, per quas deferuntur ad Cardinales. Baculi verò isti colore à superioribus discrepant; nam Cardinalis, qui à proximè defuncto Pontifice pileum Cardinalitium accepit, tunc baculos *Parafrænariorum* violaceo colore signat, in luctûs videlicet, & mœroris de amisso Patre concepti argumentum; color enim violaceus lugubris nota est, præsertim apud Reges, quibus Cardinales æquiparantur, ut paucis ab hinc annis Christianis. Regis Aula, sanguinis Regii jacturam lugens, violaceam vestem induit, in argumentum tristitiæ, reliquis omnibus etiam stirpis Principibus nigram induentibus. Cardinalis verò, qui ab alio Pontifice prædecessore creatus est, baculos *Parafræ-*

nariorum suorum viridi colore inficit, in signum & ipse luctûs, at non tam gravis; viridis quippe color quodammodò funestus est, tortè à cyparissi viriditate desumpto symbolo, quam funebris notæ arborem effecere Poetarum placita, & fabulæ. Verùm hi baculi neutiquam dicendi sunt eos innuere; quibus in esu Paschalis Agni Judæi uti consueverunt; sed potiùs illos respicere, quibus utebantur vetusti illi ministri, qui populi turbam affluentem arcebant, ut viam per quam Pontifex, Cardinalesque incederent, facilem latamque præberent, nè à plebe tumultuaria, ac gregatim accurrente transitus arctaretur. Hodie tamen apud Pontificem duæ similia ministrorum species adsunt, quarum una nationis Helveticæ est, & isti vulgò *Barbette* à latis barbis vocantur: alterius verò speciei ministri nomine nobiliori indignantur *Lancie spezzate*, gestantque manibus tenuem baculum nigricantis coloris, nobiliorumque; quorum hominum genus generis claritate insigne est, interque Pontificis Aulicos annumeratur, qui cum propè eum incedant, efficiunt nè quis ad eum irreverenter accedat. Qui verò dicuntur *Barbette*, infimi generis sunt, gestantque baculum robustiorem, quem in functionibus maximis acriter, ac sinè discrimine rotant ad irruentem plebem arcendam, & propulsandam.

Hos tamen (ni fallor) conjici posse credam successisse in locum illorum, quorum meminit Rituale Cencii Camerarii M.S. ac aliud simile Benedicti Canonici, ubi fit mentio, duorum Præfectorum Navalium, qui dicebantur *Delongarii*, seu potiùs *Drungarii*

garii, quique piuvialibus induti, baculos portabant in manibus. *Majores* similiter erant, qui mantellis sericis induti baculos deferebant, eorumque munus erat in Processionibus observare, nè aliquis se in eas importunè immisceret, & vocitabantur: *Schola Stimulatorum*.

Hactenus de baculorum origine, & usu genericè actum est; superest modò de illorum specialibus formis sermonem instituere, qui tam ad Ecclesiasticæ Hierarchiæ Præsules, quàm ad temporalis Monarchiæ Dominos attinent. Ab Abatibus itaque, tanquam in inferioris ordinis dignitate constitutis, exordium sumentes, ipsorum baculos recensebimus. Clarissimum argumentum usùs baculorum apud Abates est Abatiarum investitura, quæ eis per traditionem baculi Pastoralis concedebatur; quæ traditio nihil aliud denotabat, nisi Pastoralem suscepti regiminis curam: at hæc consuetudo non erat communis omnibus Abatiis, cùm Ordericus Vital. lib.8. relatus a Du-Cange in suo eruditissimo Glossario, sic scribat: *Per baculos Pastoralcs in eo tempore moris erat Cœnobii curam committi, videlicet Abatibus*. Ac in Codice quodam MS. Ordinis S. Victoris Parisien. cap.1. sic habetur: *Sciendum quoquè est, quod nostra consuetudo Abatibus nostris baculum nullo modo concedit*. Quæ sanè confirmant id, quod de Abatibus probandum assumpsimus; usus enim particularis illius Monasterii, baculum Abati Cœnobitico denegantis, regulam firmat in aliis, ut ex verbis *nostra consuetudo*, è quibus infertur aliorum Cœnobiorum, & Ordinum diversorum Abates facultatem deferren-

Par.I.

di baculos habuisse. Occurrit & aliud in Chron. Novaliciensi lib.6. tit. *De Abate exauctorato*, ut refert præmemoratus Du-Cange, unde hæc transcripsimus: *Detestabilem Sarabaitam cœpit, baculum fregit, atque superbum de sede deposuit*. Accedit insuper auctoritas Wigorn., qui pag.656. de Abatum degradatione sic ait: *Plurimos Abates baculis privatos deposuit de sedibus*. Ex quibus baculorum fractione, ac privatione dum Abates exauctorarentur, prævius eorum usus elicitur. Sed jam ad baculos Episcopales pergamus.

Baculus, Virga Pastoralis, Pedum, Ferula, Capuita, pro synonymis usurpantur ab Ivone Carnotensi in epistola 8. & ab Honorio Augustodunensi in *Gemma Animæ* lib.1. cap.217. at Ordo Romanus *de Dedicat. Eccl.* Cambutam vocitat. Quod autem baculis usi fuerint Episcopi, conjici potest ex Carolo Calvo in epistola ad Nicolaum Pontificem de causa Ebonis, ibi: *Omnesque suffraganei, qui eo absente ordinati fuerant, annulos, & baculos, & suæ confirmationis scripta, more Gallicarum Ecclesiarum, ab eo (Archiepiscopo) acceperunt*. Atque inde erui facillè potest, in Gallicanam Ecclesiam longè ante tempora Caroli Calvi morem inductum fuisse, ut Episcopi baculos præferrent. Petrus Damianus lib.2. epist.2. de baculis quorundam Episcoporum sic loquitur: *Nunquam certè vidisse me memini Pontificales baculos tam continuo radiantis metalli nitore contextos, sicut erant qui ab Esculano, atque Tranensi gestabantur Episcopis*. Nec eis profuit, quod Pontifices ligneis auratis usi sunt baculis, dum sacerdotii meritum non nitor efficiat vestium, sed spiritua-

Q lium

lium norma virtutum. Apud Lambert. Schaffnab. anno 1071. sub quo florebat adhuc Damianus, idem habetur; unde ex eo argui potest, etiam illius tempore perantiquum fuisse usum gerendi baculos ligneos, & primævis Episcopis acceptissimum.

Immò non tantùm è ligno, quod apud homines aliquo in pretio esset, aut saltem in usu, baculos suæ dignitatis insignia conficiebant egregii illi sanctique Viri: sed ex infima specie lignorum, & contemptissima, videlicet è sambuco. In vita enim S. Burchardi Witzimburgen. Episcopi cap. 1. hæc enarrantur: *De tanti viri humilitate scribere quidpiam omninò superfluum fuerit, cum necdum nomen & officium Episcopale voluisset pompaticum, nisi quod ipsa, quæ in loco sepulture ejus servatur virga sambucea, semper nobis ad memoriam reducit humilitatis ejus exempla.* Unde est, quod apud Gallos emanarint vulgati illi versus, quos refert Coquillius in Historia Nivernensi apud Du-Cange, nempe:

*Au temps passè du siecle d' or,
Grosse de bois, Evêque d' or.
Maintenant changent les loix,
Grosse d' or, Evêque de bois.*

Qui versus latinè sic sonant:

*Tempore lapsò sæculi aurei
Baculus ligneus, & Episcopus aureus.*

Nunc verò mutantur leges:

Baculus aureus, & Episcopus ligneus.

Hanc tamen Sententiam exortam facile credimus a quodam eximiæ, ac vividæ pietatis responso S. Bonifacii Episcopi, & Martyris, quod in Concilio Triburenfi sub anno 894. cap. 18. notatur; dignissimum sanè, ut altiùs

ac fieri possit pectoribus Ecclesiasticis imprimatur, ac tenacissimè inhæreat. Interrogatus enim Sanctissimus Præsul, an liceret in ligneis vasculis Sacramenta conficere, sic respondit: *Quondam Sacerdotes aurei ligneis calicibus utebantur; nunc econtra lignei Sacerdotes aureis utuntur calicibus.*

Pastoralium, nempe Episcopaliū baculorum formam describit Hugo à S. Victore in *Speculo Eccles.* cap. 6. *Baculus (inquit) Pastoralis rectitudine sui rectum regimen significat. Quod autem una pars curva est, & altera acuta, monstrat præesse subjectis, & debellare superbos.* Quæ explicantur his quatuor carminibus, in Gloss. cap. *Cum venisset*, de sacra unctione, relatis:

In baculi forma, Præsul, datur hæc tibi norma:

*Attrabe per curvum, medio rege,
punge per imum.*

Attrabe peccantes, rege justos, punge vagantes.

*Attrabe, sustenta, stimula, vage,
morbida, lenta.*

In templo S. Stephani Urbis Tholosanæ marmor visitur antiquissimum, in quo vnà cum imagine Divi Petri insculpta est illa Beati Saturnini Episcopi, baculum recurvum habentis, in quo versus iste:

Curva trahit, quos recta regit, pars ultima pungit.

Et quidem baculus ex Innocentio III. in lib. 1. *Mysteriorum Missæ*, cap. 62. correctionem indicat Pastoralium; unde à consecrante hæc dicendi formula in ejus traditione præmittitur, ut in Pontificali Romano *De consecratione Episcopi* habetur. *Accipe baculum Pastoralis officii, & sis in corrigendis vitiis piè serviens, Judicium sinè ira tenens,*

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

tempore Romani Pontifices baculos gestare intermiserint, videlicet circa medium sæculi duodecimi. Gelasius enim, cujus Iconem cum baculo refert idem Macrus, in cathedra B. Petri sedit sub anno 1118. & è contrario Innocentius III. qui vixit anno 1199. in lib. 1. decret. de Sanct. §. fin. tradit, Romanum Pontificem non uti baculo; quare cum inter Gelasium, & Innocentium octoginta anni intercesserint, liquidò colligitur, hoc temporis intervallo prædictam consuetudinem exolevisse, & in defuetudinem abjisse.

Cum jam viderimus Ecclesiasticos Proceres baculos gerere consuevisse, non abs re fuerit aliquot ex eisdem indicare, suorum Præfulum funeri superstites, atque idè usque in hos dies maximâ cum veneratione in Ecclesiis quamplurimis custoditos.

Omniùm itaque prior, præcipuusque ille est, qui Treviris adhuc servatur; eundemque à D. Petro Principe, Apostolorum priùs gestatum, deinde Eucherio, sive Frontonio I. Trevirorum Episcopo ab eodem missum fuisse scribit Durand. *In suo Ration. Divin. Offic.* lib. 8. cap. 15. à quo tamen dissentire videtur Tholosanus Syntagm. lib. 15. cap. 12. n. 38. ubi tradit, baculum à D. Petro Martiali donatum; sed iste alius à superiori proculdubio censendus est.

In Valentia Civitate Hispaniarum baculum S. Augustini piè coli narrat Gavantius, cui discors Baronius ad an. 504. num. 38. ex Sigeberto, & Mariano Scoto ait, baculum S. Augustini unâ cum ejus corpore in Sardiniam translatum fuisse. Idem ad ann. 725. num. 1. & seqq. baculum S. Isidori Bo-

noniæ servari tradit; & in Patriarchali Aquilejensi baculum S. Hermagoræ, D. Marci Discipuli, religiosè custodiri testatur Macrus in suo Hierolexico; quibus adde baculum S. Vedasti Episcopi Atrebatensis, qui sub Clodovæo ante annum 509. in humanis agebat, ut tradit Bollandus ad 6. Februarij tom. 1. pag. 792. ubi notat, Divi Vedasti baculum Pastoralè inter Sacra Ecclesiæ novæ Beatæ Mariæ Cameracensis ipsa fuisse.

Verùm de iis abundè. Libet nunc brevissimè ad Imperatorios, & Regios baculos stylum intendere. Baculos porrò Regibus, uti & sceptrum, est ac semper fuit (si Pachymeræ credimus) Regni, ac supremæ in subditos potestatis insigne notissimum, clarissimumque, adè ut etiam antiquitùs solemnè ejus traditione Regium jus, & summa auctoritas conferretur: quod apud Gallos ostendit Grutannus, cum sibimet successorem daturus, nepoti suo baculum tradidit, & ita in Regnum ascivit, ut scribit Aimoinus lib. 3. cap. 78.

Baculos istos Regios auratos fuisse reperio apud Annium Meten. anno Christi 837. ubi sic de Ludovico Pio: *Coronam auream in capite gestans, & baculum aureum in manu tenens.* Quod confirmat Thegian. *de Gest. Ludovici* cap. 19. Attamen peculiariter advertendum est, & cavendum, nè cum quamplurimis è Scriptoribus baculos, virgas, & sceptrum indifferenter, & pro synonymis accepta confundantur; quod quidem latissimâ acceptatione factum non improbarem; neuti-quam tamen arctiori, & impropriâ: *Virga* enim justitiæ, *Baculus* gubernationis, ac *Sceptrum* supremæ digni-

gnitatis, ac dominationis indicium est satis notum.

Quod autem sceptrum sit aliud à baculo, docet Menardus in libro *Sacramentorum S. Gregorii* in ordine ad coronandum Regem, ubi in Regum coronatione, illis ultra sceptrum, virga seu baculus præsentatur: videtur tamen cum baculo virgam confundere. Probantur prædicta ex Cod. Senonen. relato ab Hoffmanno, quem editum præbet à Renato Benedicto, ubi benedictio in Rege instituendo sic se habet: *Accipe sceptrum in signe Regnantis, quo significatur regula divine æquitatis*. Menardi dictum mirè confirmant nonnullæ Icones Augustorum, quæ indifferenter baculis, & sceptris insigniuntur: & primò Icon illa Caroli Magni, quam vidimus in libro *Inscriptionum antiquarum Basilicæ S. Pauli ad viam Ostiensem* pag. 33. ubi Imperator in throno sedet cum sceptro gemmis distincto, cujus fastigium in Francicum lilium desinit. Aliam quoquè vidimus Caroli Calvi, quæ eundem exhibet in sede Regia, simplicem baculum sinistrâ tenentem, qui superiùs in globulum, inferiùs verò terminat in acumen; ut videre est in *Notis eruditissimi Stephani Baluzii ad Capitular. Reg. Francor.* pagina 1276. ubi pariter pag. 1278. aliud ejusdem Caroli Calvi exemplar prodit in folio sedentis, & dexterâ sceptrum gestantis, quòd duabus veluti crucibus intersecatur, supernè verò Gallico lilio insignitum est. Aliam insuper pag. 1280. producit imaginem, quam Lothario Augusto tribuit, desumptam (ut ait) ex illa, quæ in Bibliotheca Gallico-Regia posita est; in qua visitur Augustus in folio, dexterâ baculo ob-

longo innixâ, eiusdem penè formæ cum illo Caroli Calvi. Nec ab his longè differunt alii duo Cæsarum Iconismi, quos habet Lambecius in sua *Biblioth. Cæsar.* lib. 7. pag. 70. & 71. quorum alter Michaelis Palæologi senioris imaginem refert, Imperiali clamyde pretiosis intextâ gemmis induti, sceptrumque tenentis supra globulum verticis crucem habens. Alter verò ad Andronicum Palæologum spectat, eâdem penè indumenti specie, ac eodem penè sceptri genere delineatum; differt enim à priori nonnihil in centro crucis, in quo paullò grandior globulus cum aliis quatuor minoribus circumcirca appositis cernitur: qui tamen globuli quid tibi velint, nisi ad gemmas referantur, ignoro.

Verumtamen non ita promptum est, sed satis arduum, genuinam rationem afferre, cur Angelis baculi dati fuerint, qui potiùs viatores decent, ut hujus Capitis in vestibulo dictum est; nequè ad arbitrium Pictoris confugere fas videtur, cum certè non sinè mystico, & arcano consilio factum id fuerit. Hac ego difficultate magis, magisque excitatus, non mediocre operæ pretium ducens hoc expiscari, movi omnem lapidem, ac totas ingenii vires expertus sum, ut id assequerer; ac tandem successit, cum ex antiquissima Ravennatensi Basilica S. Agathæ Majoris, de qua suo loco quædam dicturus sum, exemplar Musivi operis, quod uti cætera ex eadem Urbe delineandum curavi, sub oculos venit. Exhibet istud in throno gemmis undequaque distincto Salvatorem sedentem, adstantibus hinc inde duobus Angelis baculum, seu hastam, aut potiùs arundinem aurei coloris tenentibus.

Succurrit illicò illud Apocalypseos, ubi Joannes Angelum vidit, qui auream arundinem gerebat: ait enim; cap. 21. num. 15. *Et qui loquebatur mecum, habebat mensuram arundineam auream, ut metiretur civitatem, & portas ejus.* Quarè nihil hæsitavi asserere prædictos Angelos cum arundinibus, uti alios quoscumque cum baculis, aut virgis, hunc ipsum ab Euangelista Joanne descriptum representare; præsertim cum veteres Christi Fideles omnem animi curam, ac studium impenderent, ut profundissima Apocalypseos mysteria, quoad fieri commodius posset, publicè spectanda proponerent, uti passim in Operis mei decursu sedulus Lector advertet.

Aliam insuper valde consonam interpretationem sufficit nobis Pachymeras in Paraphrasi ad S. Dionysium Areopagitam *De Cælest. Hierarch.* in Biblioth. PP. tom. 2. pag. 187. §. 5. ubi inquit, *Virgas Angelorum designare Regiam, & Ducalem dignitatem, rectamque rerum divinarum ordinationem: hastas (si hastas vocare liceat) & secures, vim dissimilia dividendi, virtutumque discernere valentium acumen, & activitatem, atque efficacitatem.* Quibus ego satis persuasus tandem acquievi. Si verò meliora quis habeat, quæve oportuniùs cadant, gratissimum sanè facturum exhibeat, dum nos hisce ad umbilicum adductis, ad alia, novaque tractanda propero gradù concedimus.

C A P U T X V I.

De Evangeliorum volumine, & quanta apud Christi Fideles fuerit Evangelii veneratio.

CUM divinitatis particulam quandam (ut ita dicam) impressam habeat homo, ad imaginem, ac similitudinem Dei factus, altissimæ suæ originis testimonium proferre perpeti, virilique nisu contendit, quæ vetera reparando, quæ labentia sistendo, quæ denique in dies nova, ac miraculo proxima meditando.

Cum enim plurima scitu, ac memoriâ dignissima in præceps ferri rapidâ annorum fugâ vidisset, cujusnam artis ope ab oblivionis injuriâ ea vindicaret, ac posterorum utilitati confunderet, provida mente recogitans; varias tandem animantium figuras, & symbola ad id invènit; quæ quidem laus communi ferè omnium Scriptorum calculo, industriæ Ægyptiorum debetur.

Hæc verò Symbola cum grandia virorum gesta adumbrarent potius, quàm exprimerent, & multa ambiguitatis caligine involverent, ingeniosa nepotum cura literas excogitavit, quæ insimul vinctæ integras voces formerent, quarum certa, ac multiplici conjunctione faciliùs, clariùsque præcepti animi sensus redderentur.

Literis adinventis, cum aptior quædam, ac certa materies deesset, quæ illæ prolixâ, ac duraturâ scriptione exciperentur; faxâ, arborumque folia, & cortices, ceratæ tabulæ, ac plumbeæ, membranæ item, & alia id genus per longam temporum seriem

in

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

cum rotulis in signum prædicationis pinxerunt.

Sed quomodò iudicio viri cæteroqui laudabilis acquiescam, cum & Apostolis, & Prophetis, aliisque Sanctis promiscuè datum viderim librum, ac rotulos, tum sigillo obfignatos, tum semiapertos, immò & apertos omninò, nonnullisque eorum verbis inscriptos? Legimus enim in S. Petro: *Tu es Christus filius Dei vivi*; & in S. Paulo: *In nomine Jesu omne genua flectantur cœlestium, terrestrium, & infernarum*; & sic de aliis Apostolis. Item in Eisaia: *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium*. E contrario verò Apostolis Petro, & Paulo in tribuna S. Clementis; & Sanctis Primo, & Feliciano in tribuna S. Stephani vulgò *Rotundi* tenentibus Volumina. Omisfa igitur Durandi distinctione potius centerem Volumina, ut brevioris tantum scripturæ capacia, Evangelium denotare: Codices verò ad plura, ac prolixiora continenda excogitatos, totam veteris, ac novi Testamenti scripturam.

Quæ utique nostra opinio maximè contona est Isidoro, qui *de Orig.* lib. 6. capite 13. inter *Volumen, Librum, & Codicem* discrimen affert his verbis: *Codex multorum librorum est, Liber unius voluminis. Est dictus Codex per translationem à corticibus arborum, seu vitium, quasi caudex, quòd in se multitudinem librorum, quasi ramorum contineat. Volumen liber est àvolvendo dictus, sicut apud Hebræos volumina legis, volumina Prophetarum. Liber est interior tunica corticis, quæ ligno coheret, in qua antiqui scribebant: de eo Virgilius:*

Alta liber hæret in ulmo.

Unde & liber dicitur, in quo scribimus, quia ante usum chartæ, & membranarum, ex libris arborum volumina fiebant, idest compaginabantur: unde & Scriptores à libris arborum Librarios vocarunt.

Quapropter asserere minimè dubitaverim, singula Evangelia singulis voluminibus describi consuevisse; donec (ut scribit Honorius Augustodunensis in sua *Gemma Animæ* lib. 1. cap. 88.) Divus Hieronymus *Lectio-narium, & Evangeliarium*, quod hodie habet Ecclesia, collegit: & Damasus Papa, ut nunc moris est, legi imperavit, præcipuè cum hoc ipsum testetur Ordo Romanus in duobus primis libellis ab Hittorpio relatis; ubi etiam de cæremoniis, & maximè in iis voluminibus pertractandis Patrum veneratione sermo est; quæ omnia hîc ego summatim, & per compendium reposui.

Primi, præcipuique Subdiaconorum (qui Archisubdiaconus dicebatur) munus erat, Evangeliorum volumen obvolutum, obfignatumque è Secretario deferre, quod non nisi an-nuente Subdiacono resignabatur super planetam unius Acolyti, vel duorum, si grandius esset, qui porrò planetis induti ipsum sustentabant: nec enim laboriosum hoc erat, cum casulæ, sive planetæ antiquitùs à lateribus clauderentur, ut nunc apud Græcos: quare Acolyti brachia elevando, scabelli, seu parvæ mensæ vicem præbebant. Resignatum inde volumen ad altare deferre batur, atque ibi eo superposito, Subdiaconi progrediebantur, seseque ante altare, & Evangelium inclinabant: quò deinde etiam Episcopus accedebat, & Evangelium

lium osculabatur; Diaconus verò, qui lecturus erat, Episcopi pedes exosculatus, petitaque benedictione, ad Altare se conferebat, osculatumque volumen elevabat, ac humero dextero superimponens, ad ambonem Ecclesiæ pergebat, duobus Subdiaconis cum thuribulis, ac thymiamaterio præcedentibus. Duo autem Acolyti cum cereostatis antecedentes, ante ambonem hinc inde dividebantur, ut per medium transirent Subdiaconi, & Diaconus cum Evangelio. Porò Subdiaconi cum thuribulis in ambonem ex uno latere ascendentes, ex altero protinùs descendebant, redibantque ante gradum ascensionis ambonis, ut ibi starent. Subdiaconus autem absque thymiamaterio se vertens ad Diaconum, lævum ei brachium porrigebat, ubi poneret Evangelium, inventoque Læctionis loco per alium Subdiaconum, ac digito interposito, in gradum superiorem ascendebat: ubi clara voce dicto *Dominus vobiscum*, Populus respondebat, *Et cum spiritu tuo*; & Episcopus, omnisque gradus Presbyterorum, ac Populus ad Orientem ora vertebant; Diaconus verò ad Meridiem, in quam partem viri confluere solebant, aliàs autem ad Septentrionem; ibique postquam pronunciaverat *Sequentia Sancti Evangelii &c.* signabant se omnes signo crucis in fronte, deponebantque coronas, aut si quod aliud in capite operimentum habuissent, quin & è manibus baculos, ut Acolyti cereostata dimittebant usque dum Evangelium legeretur; quo lecto, iterum se crucis signo Presbyteri, Populique muniebant. Diacono autem descendente, qui stabat Subdiaconus.

Par. I.

Evangelium accipiens, & admovens pectori super planètam, Episcopo primùm, deinde Clero gradatim, ac Populo osculandum præbebat.

Quam Evangelii deosculandi consuetudinem ubique in Ecclesia servatam fatetur Jonas Aurelianensis Episcopus, qui floruit anno 841., in præfatione libri 2. *De cultu SS. Imaginum*, ubi ait: *Nam sacræ Religionis usus in Sancta Ecclesia adhuc servatur, ut perlecta S. Evangelii læctione, ab Episcopo, vel Presbyteris, cæterisque sacri ordinis Religiosis, codex in quo Evangelii læctio recitata est, multiplicibus osculis veneretur. Sed hoc cujus causà, nisi illius, cujus verba creduntur, agimus?* Et de Gallis hoc idem expressè Anastasius tradit in præfatione ad VII. Synodum.

Sed ut ad superiora revertar: postquam Evangelium unusquisque fuerat osculatus, idem Diaconus à quò circumferebatur, proprio loco restituebat, in eadem scilicet capsa, quam alter Acolytorum in podio iuxta ambonem asservabat, ut iterum sigillaretur. Et hæc vltimò dicta ex tertio Romano Ordine deprompta sunt; ubi etiam habetur, Acolytos in processionibus ante Pontificem sacrum Chrisma, & Evangelia deferre solitos; licèt Albinus Flaccus, sive Alcuinus Caroli Magni magister, delata à Diaconis memoriæ prodiderit. Ejus verba, quibus in Evangelio ferendo pompa in processionibus peculiaritè Palmarum describitur, hæc sunt: *Hodie paratur quoddam portatorium honestissimè, in quo intromittitur Sanctum Evangelium, quod intelligitur Christus, & statuitur in Ecclesia antearam, unde Clerus processurus est;* pau-

R

cif-

cilique interjectis subdit: *Deinde suscipiunt Diaconi superscriptum portatorium cum Evangelio, bajulantes cum ingenti exultatione jugum suave, & onus ejus leve.*

Quintus verò libellus ejusdem Ordinis, ubi narratur quomodo Cathecumeni instruendi essent, de Auctoribus, & initiis quatuor Evangeliorum &c. ritum quàm maximè venerandum nos docet. Finita Lectione ad Colossenses cap. 3. *Fratres: expoliantes &c.* procedebant quatuor Diaconi de Sacratio, singuli singula Evangeliorum volumina deferentes. Hos præcedebant Acolyti cum duobus candelabris, thuribulo, & thure. Positis deinde in singulis quatuor Aræ angulis voluminibus, Presbyter Cathecumenis exponebat, quid Evangelium, ac unde ortum, & cujus in eo verba ponantur, & quare quatuor sint qui ea scripserunt, vel qui sint ipsi quatuor, qui divino Spiritu annunciante à Propheta signati sunt.

Posteà primus Diaconus ab Altaris primo sinistro angulo librum accipiens, præcedentibus duobus Ceroferariis, ac Thuriferariis, ascendebat ut legeret Evangelium secundum Matthæum, cujus initium est: *Liber Generationis &c.* quo finito, Subdiaconus linteo librum excipiens, in Sacrarium deferebat; & sic ad singula Evangelia. Alter interim Diaconus de secundo sinistro Altaris angulo aliud volumen sumebat, legebatque in eodem loco, quo prior, & iisdem cæremoniis, Initium S. Evangelii secundum Marcum: *Ecce ego mitto Angelum meum.* Tertius item, & quartus Diaconus de tertio & quarto angulo Altaris, unus post alium,

librum accipiebant, & illè, Initium Sancti Evangelii secundum Lucam, quod incipit: *In diebus Herodis &c.* iste verò, initium Sancti Evangelii secundum Joannem: *In principio erat verbum &c.* uti priores duo, Populo & Cathecumenis altè pronuntiabant. Sed de his abundè jam dictum: uberiora si cupis, libellos adire potes jam præcitatos.

Cæterùm scitari aliquis posset, cur volumina Evangeliorum, tam crebrò in Ecclesia legenda, sigillo semper obfignarentur. Huic ego quæstioni cum solutionem in Scriptoribus nullam invenerim, aliquas meas quæcunque fuerint conjecturas in medium proferre haud incongruum existimavi.

Primò igitur sæpè observavi, primævos Christi Fideles id præcipuè curasse, ut visionem Apocalypseos exprimerent, & ob oculos ponerent, præsertim in musivis operibus. Sæpè enim vigintiquatuor illos Seniores, quos cum phyalis, & coronis Joannes oculatissimus testis descripsit, effinxere, ut in Ecclesiis Sancti Pauli, & Sanctæ Praxedis, & Sanctæ Cæcilie visitur: alibi verò quatuor Animalia, Evangelistarum symbola, necnon Iridem, Agnum, & alia quamplurima, inter quæ etiam volumen septem sigillis munitum, quod veluti supra solium gemmis conspicuum, coloratum est in summo arcu Basilicæ Liberianæ, de quo fusiùs cum de eadem Ecclesia peculiarem tractatum instituemus. Quocircà veteres Patres Evangeliorum volumen exprimendo, illud profectò imitati videntur, de quo Joannes in Apocalypsi cap. 5. inquit: *Et vidi in dextera sedentis supra thronum librum scriptum, signatum sigillis septem.*

Nec

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

cti Barnabæ scribit, in Insula Cypro anno salutis 485. ut visum Baronio, repertum fuisse sanctissimum ejusdem Apostoli corpus, cum Evangelio Sancti Matthæi pectori superposito; quo audito, Zenonem Imperatorem Episcopo loci mandasse, ut illicò inventum Evangelium afferret, allatumque maxima cum devotione deosculatus est: ac postea auro plurimo redimitum reposuit in suo Palatio; additque Theodorus Lector in sua *Collect. Hist. Ecclesiast. lib. 2. in Palatio Sancti Stefani.*

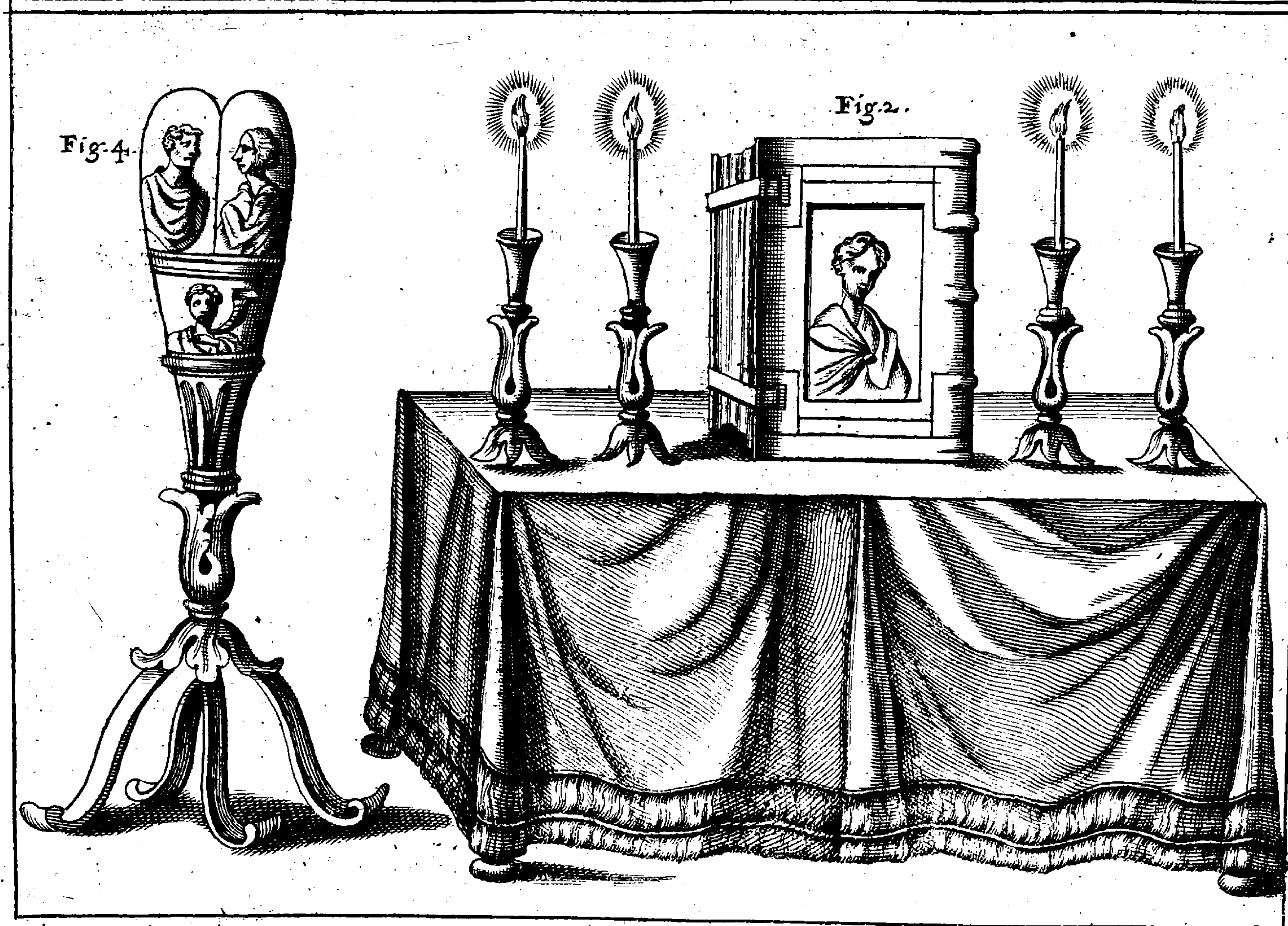
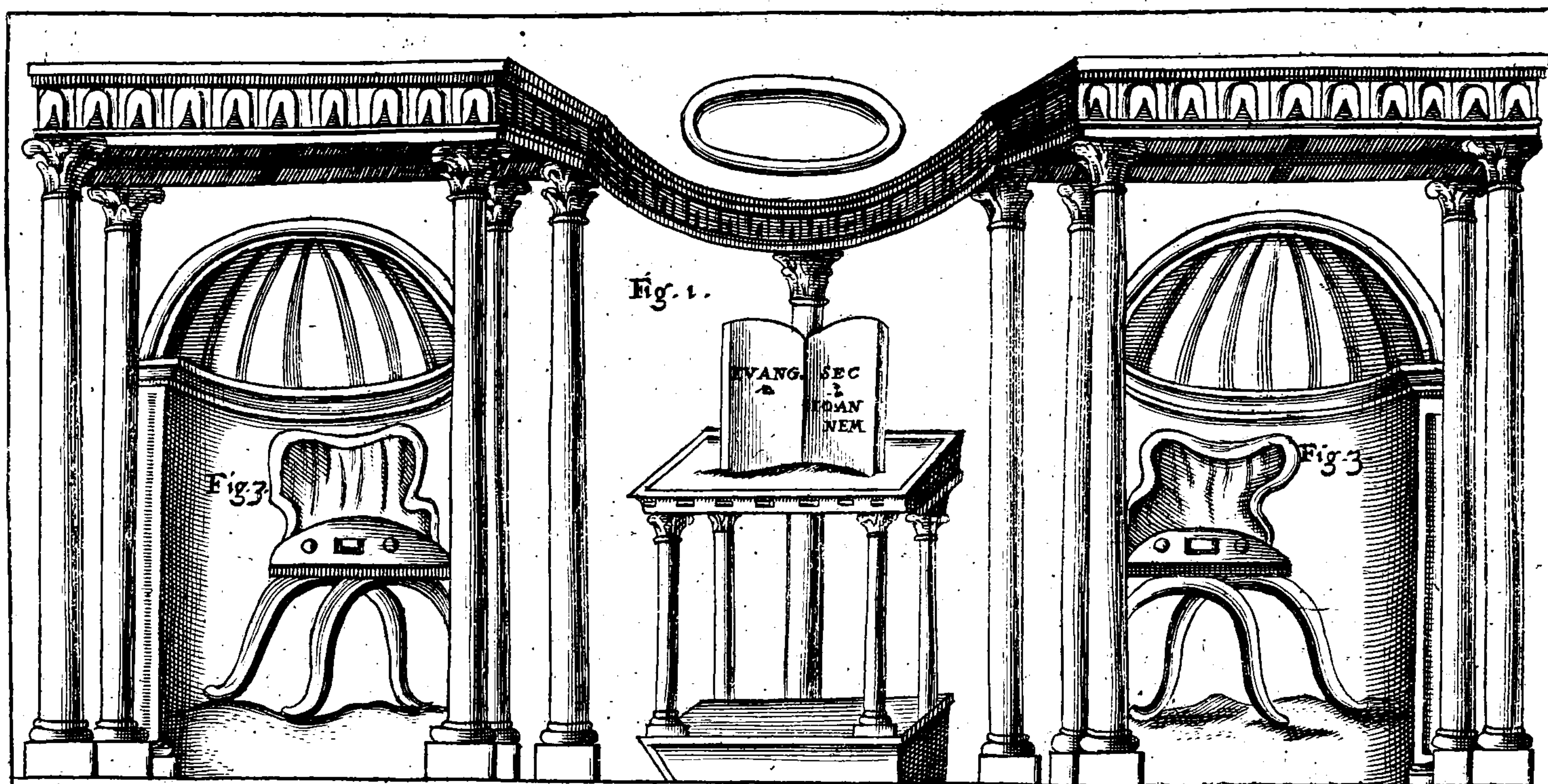
Bibliothecarius hoc ipsum sæpius pluribusque testatur, è quibus pauca referemus; & primò in vita Vitaliani Pontificis ait, *Constantinum Pogonatum misisse Beato Petro Evangelia aurea, cum gemmis albis miræ magnitudinis in circuitu ornata.* Item Leonem III. fecisse *Beatissimo Petro Apostolo fautori suo Evangelia aurea cum gemmis prasinis, atque hyacintinis, & albis miræ magnitudinis in circuitu ornata, pensan. lib. 17. & unc. 4.* Et in Paschali scribit, eundem Pontificem in *Ecclesia Beati Petri fautoris sui fecisse Evangelia cum blattin ex argento, pensan. lib. 8. & unc. 8.*

Qui porrò egregius, ac splendidissimus mos Evangelicos codices auro, gemmisque pretiosissimis exornandi, non intra Regni, aut Provinciæ alicujus terminos coarctabatur, sed latè per Orbem terrarum, & in asperioribus, ac remotioribus plagis vigeat. Colligitur hoc ex Vita Sancti Bilfridi Anachoretæ Lindisfarnensis Dioceseos in Anglia, quam refert Bollandus sub die 6. Martii, ex auctoritate Turgoti, qui lib. 2. Histor. Dunelmen. dum translationem corporis

S. Gūtberti in Hiberniam propter imminentes Danorum incursiones, & populatus describit, Evangelici libri prodigium narrat his verbis: *Dum navis verteretur in latera cadens, ex ea textus Evangeliorum, auro gemmisque perornatus, in maris ferebatur profunda; & pergentes triduo post ad mare, multò quàm consueverat longiùs recessisse conspiciunt; & tribus, vel eò amplius milliariis gradientes, ipsum sanctum Evangeliorum codicem reperiunt, qui ita forinsecus gemmis & auro sui decorem, ita intrinsecus literis & foliis priorem præferebat pulchritudinem, ac si ab aqua minimè tactus fuisset.* Unde postea maximo cultu, ac nitore in Ecclesia Dunelmenfi servatus fuit, ut idem est auctor sub anno Christi M. & hæc subinde refert num. 12. *Addimus verò quæ Seldeno monuisse visum est, Codicem hunc ipsum fuisse tam vetustum, tantique semper illi pretii habitum; & procul dubio etiam nunc inter Bibliothecæ Cottonianæ Cimelia esse visendum. Nempe habetur ibi pulcherrimus Evangeliorum illius sæculi Codex splendidissimè scriptus, ornatusque; cui Eusebii, & Hieronymi Præfationes, & Canones præfiguntur.* Quæ omnia Bollandus comprobat in Sancto Ethelvvoldo Episcopo Lindisfarnensi sub die 12. Februarii, ubi citat Simonem Præcentorem Ecclesiæ Dunelmenfis lib. 2. cap. 11.

Cur autem ornatus adeò splendidi sacris Evangeliorum Codicibus adderentur, docet Rupertus Abas Tutiensis, qui floruit ann. 1135. lib. 2. cap. 23. ubi, *Codices, ait, Evangelici auro, & argento, lapidibusque pretiosis non immeritò decorantur, in quibus rutilat aurum cælestis sapientiæ, nitet argen-*

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

stæ, à quo scriptus fuit; cùm hæc Sanctum Joannem referre videatur, qui ut plurimum juvenis pingitur, & imberbis. Duo deinde à dextris, totidemque à sinistris cerei fulgebant super candelabra; quibus alterum longè majus extra, sed ponè mensam adstabat, formæ inusitatæ, variisque figurarum capitibus asperum, cælatumque, ut in Fig. 4. exhibetur, super quod lucernam, non cereum, imponi solitum verosimiliùs crediderim.

Nequè verò silentio prætereunda est magna honoris portio, quâ Evangelium prosequerentur Reges, ac Cæsares, qui Syrmate, cæteroque augusto cultu deposito, Diaconi, & Subdiaconi vices implebant: id quod vir omnis eruditionis Du-Cange in suo *Magno Glossario* ad verbum *Evangelium* docet, & ex Berrio desumpsit in Carolo VII. pag. 87. de Sigismundo Imperatore. Gallica verba Latino sermone sic sonant: *Mane venit Imperator ad Missam Romæ in S. Petro, quam Papa cantavit, & Imperator legit Evangelium in habitu Diaconi.*

In veteri quoquè Cæremoniali Gallicè MS. hæc latinitate donata leguntur in capite *Quomodo Imperator creatur: Papa debet cantare Missam, & Rex Franciæ potest interesse, & Epistolam legere, & ipso absente, Rex Siciliae ejus vices supplere potest. Imperator autem debet legere Evangelium, & coronatur in Ecclesia S. Petri Romæ.*

Confirmat hæc Albertus Argentoratensis in suis Chronicis ad an. 1347. narrans, Carolum IV. Cæsarem Basileæ, dum Natalitiâ Christi Domini nocte Sacra Missæ conficerentur, post

Sacrofanctæ Eucharistiæ refectionem, correpto exertoque altiùs gladio, clariori voce legisse Evangelium, quod incipit: *Exiit edictum à Cæsare Augusto.*

Hæc tamen mira, aut nova Lectori non videbuntur, scienti quinam Romæ ritus observaretur in coronandis Imperatoribus, Regibusque, ea de causa ad Urbem venientibus. Hi post susceptum Imperii, sive Regni diadema in Basilica Vaticana, continuò ejusdem Ecclesiæ Canonici renunciabantur, ut scribit Achilles Maffæus & ipse Canonicus ejusdem Ecclesiæ, quem refert Turrigius in parte 2. *Tractatûs De Cryptis Vaticanis*, editionis secundæ pag. 240. asserens, Carolum Magnum acceptâ per manus Leonis III. Summi Pontificis Imperii coronâ, primum Imperatorum fuisse, qui præfatæ inclytæ Ecclesiæ Canonicus creatus fuerit.

Sed hæc, quæ attulimus huc usque, publicæ sunt venerationis, in qua sacri Evangelici Codices habebantur, eximia testimonia, privatæ verò quis referat? Innumera certè, clarissima, ac fidelissima mihi se offerunt plurium Scriptorum, præcipuè Ecclesiasticorum, monumenta: sed uti inopem me copia facit, ita Lectores copiam hanc ingerendo tædio conficerem. Hoc tamen mihi narraffe, ipsos audisse sit satis, videlicet veteres Christianos tam pretiosum, charum, ac venerabile Evangelium duxisse, ut vel pendulum collo, vel pectori impostum cunctis diebus vitæ gestaverint, sicuti habetur ex S. Joanne Chrysolomo in *Mattheum* Homil. 3. & ex Actis S. Cæciliæ, necnon ex Divo Hieronymo in cap. 23. *Matthæi*, & ex Auctore

ctore operis imperfecti in eundem. Matthæum Homil. 43. Quia verò & post funera vivebat in illis amor tam sacri pignoris, cum eo thecis argenteis, æneisque, aut plumbeis pro facultate cujusque ob signato, sepulchris mandari jubebant: quod plurima cadavera, seu loculi confirmarunt, unà cum hujusmodi thecis reperti in demolitione pervetustæ Basilicæ Vaticanæ.

Denique pro coronide hujus capituli nonnullos versus annectam, in maximæ antiquitatis Codice scriptos, qui diù in Ecclesia S. Pauli, nunc verò in Casinensium Monachorum Romæ degentium Cœnobio custoditur. Continet iste Sacram Scripturam, sæculo nono exaratam, licet ævo Caroli Magni aliqui exaratam existiment, præsertim Illustris. D. Angelus à Nucce, olim Archiepiscopus Rossanensis, qui peculiari dissertatione id ipsum enixè contendit. Huic tamen ad unicam ingenii exercitationem discors Cl. Vir Abas Raphael Fabrettus alià inter communes amicos vulgatâ lucubratione, non Caroli Magni, sed Caroli Cæsaris Minoris Francorum Regis, & ejusdem Caroli Magni natu maximi tempora redolere, & præferre disertè probat. Ab hac sententia paulisper recesserunt supræmemorati RR. DD. Joannes Mabillon, & Michael Germain, Monachi Benedictini, qui cum Urbem incolerent, ipsum exemplar, ac utramque dissertationem sedulò perlustrarunt, existimantes prædictum Codicem fuisse exaratum tempore Caroli Calvi. Quidquid autem sit de illius tempore, lites tantorum Virorum dirimere, & alteri palmam adjudicare non temerè

veritus, promissa superiùs carmina apponam, & sunt quæ sequuntur.

Ad initium libri Evangeliorum.

Sede throni residens mundum qui ponderat omnem,

Corda replet vatum, ut nobis arcana revelent.

Altiùs Esaias, Hieremias, Hiezechielque

Afflati, Danibelque videns mysteria teeta,

Quatuor assignant nobis animalibus almis

Almigraphos Christi virtutum quatuor æquè.

Ad initium Evangelii secundum Matthæum.

Virtutum Scriptor Matthæus in ordine primus

Effulget Christi, de vectigalibus olim Actibus extraxit clemens quem gratia Christi.

Discipulus scribit Domini miracula factus

Fratribus Hebreis, Legis servantibus umbram,

Quo verum noscant, animo velamine dempto.

Circa imaginem S. Matthæi.

Hoc Matthæus agens hominem generaliter implet.

Ad initium Evangelii secundum Marcum.

Filius ecce Petri Sancti Baptismatis unda,

In Christum credens, Hebreorum Patribus ortus,

Levites Marcus fulget hic ore secundus.

Pleniter instructus Petri sermonibus,

Acta

*Romanis Domini scribit, & tradit
habenda*

*Nexibus adstrictis dudum Serpen-
tis iniqui.*

Circa imaginem S. Marci.

*Marcus ut alta fremit vox per de-
serta Leonis.*

Ad initium Evangelii secundum
Lucam.

*Ordine luce micans Lucas hic ter-
tius extat,*

*Virginitate cluens, Domino est sine
crimine parens.*

*Is prorsus Sancto plenus de flamine,
Sanctum*

*Christi Evangelium dignè conscribit
Achi-vis.*

*Ipsis & binam tribuit sic ritè me-
delam,*

*Ut fuerat Medicus bino medicami-
ne justus.*

Circa imaginem S. Lucæ.

*Fura Sacerdotii Lucas tenet ore,
Iuvenci.*

Ad initium Evangelii secundum
Joannem.

*Eloquio Domini fulgens dilectus ami-
cus*

*Sidereo, meritis persplendet in ordi-
ne quartus*

*Joannes; vitæ fontem de pectore
potans,*

*Omnia transcendit terræ, cælique
volando.*

*Verbum in principio dixit, verbum
& caro factum,*

*Quod Pater ut voluit gremio trans-
misit ab alto.*

Circa imaginem S. Joannis.

*More volans Aquilæ verbo petit astra
Joannes.*

Hæc eadem carmina inter antiquæ
Basilicæ S. Pauli. Inscriptiones colle-
git Cornelius Margherinus Monachus
Casinensis, amicus noster, & Eccle-
siasticæ vetustatis apprimè studiosus,
cui fatis cedenti Literatorum lacry-
mis parentatum est.

Illustre venerationis exemplum,
erga Evangelium, religiosique ardo-
ris signum mos ille fuit, ab antiquo
introducitur, ut ipsius lectionem Popu-
lus in pedes erectus audiret, ad indi-
candam promptitudinem defendendi
ipsius oracula, etiam usque ad san-
guinem, ut constat ex Epistola Ana-
stasii I. ad omnes Germaniæ, & Bur-
gundiæ Episcopos, quæ sic jubet: *Si-
gnificastis enim, quosdam Sacerdotes in
Ecclesia quando leguntur Evangelia se-
dere, & Domini Salvatoris verba non
stantes, sed sedentes audire, & hoc ex
majorum traditione se accepisse narrant;
quod ut nullatenus deinceps fieri sinat-
is, Apostolica auctoritate mandamus:
sed dum Sancta Evangelia in Ecclesia
recitantur, Sacerdotes, & cæteri omnes
presentes, non sedentes, sed venerabili-
ter curvi in conspectu Sancti Evangelii
stantes, Dominica verba intentè audiant,
& fideliter adorent.* Legem hanc ma-
ribus, feminisque communem fuisse
conjicio ex Mathilde Comite, quæ
vehementi observandi ritus ardore,
flagrans, at virium gracilitate post
morbum laborans, cum solemnibus
Missarum adesset, & niteretur recta
consistere dum Evangelium legeba-
tur, deliquium perpessa procubuit; ut
habetur in vita S. Anselmi Lucensis
Epi-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

vicem nos sincerè amplecti possimus.

Primi Anabaptistæ, non esse ullo pacto ædificandas Ecclesias, mordicùs contendebant. Deinde assertores, & asseclæ Petrobusiani, ut asperam nimis opinionem aliquo temperamento emollirent, construi quidem eas posse affirmabant, minimè verò exornari. Novissimi autem, primis Ecclesiæ temporibus nulla Christi Fideles ædificia templorum habuisse unanimi calculo asseverant: in hoc tamen discordes, quod alii, ut Hospinianus, duobus; alii, ut Ottius, tribus primis sæculis, sinè sacris templis degisse Christianos affirmant. Ex qua contradictione quàm levibus, & imaginariis argumentis nitantur, adeò ut ipsi sibi non constent, perspicuum est.

Verùm quia duobus prioribus sententiis à viris doctissimis Baronio ad ann. 57. num. 111. & Bellarmino in tom. 1. controvers. lib. 3. cap. 4. *De cultu Sanctorum*, abundè responsum est, libens prætereo, tertiam hic pro viribus refutaturus, præsertim cum unica mei laboris meta, scopusque sit de vetustarum Ecclesiarum structura, illarumque ornamentis differere. Ut verò istud quâ par est viâ facili, regiaque, sinè tricis, ac diverticulis exequar, telam hujuscæ dissertationis ab Apostolis ordiar.

Notum profectò, & innegabile est, Apostolos adhuc Hierosolymis, vel in vicinia commorantes, ut Evangelicum semen spargerent, panemque filiorum filiis ipsis darent, nullo delectu vel in Templum, vel in Synagogas, interdum & in domos privatas convenisse, eòque Discipulos congregasse, ut sacris adessent, & in oratione, ac Sacramentis communicarent:

Et quidem quod in Templum convenerint, ex Actorum cap. 2. nu. 46. clarissimè patet, ibi: *Quotidie quòque perdurantes unanimiter in Templo.* Quod verò convenerint in Synagogas, ex Actorum eorundem cap. 13. num. 5. sic habetur: *Prædicabant (Saulus nempe, & Barnabas) verbum Dei in Synagogis Judeorum: & num. 14. Ingressi Synagogam die Sabbatorum, sedebant &c.*

Demum quod & domos privatas adierint, ibique unanimi assensu in oratione perseverarint, habetur ex iisdem Actibus cap. 1. ubi legimus, Discipulos Hierosolymam redeuntes è monte Oliveto, de cujus vertice, Christum Dominum in cœlum ascendentem viderunt, Cœnaculum adiisse, & eò ascendisse, ubi *manebant Petrus & Joannes, Jacobus & Andreas, Philippus & Thomas, Bartholomeus & Mattheus, Jacobus Alphaei, Simon Zelotes, & Judas Jacobi, perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus, & MARIA Matri JESU, & fratribus ejus.*

Nequè hîc omittendum puto Cyrillum Hierosolymorum Episcopum, qui Catec. 16. Cœnaculum Ecclesiæ nomine appellat, ibi: *Spiritus Sanctus, qui loquutus est per Prophetas, in die Pentecostes descendit super Apostolos in specie linguarum ignearum hîc Hierosolymis in superiori Ecclesia.* In superiori profectò, nam in supremis ædium quarumvis ordinibus Cœnacula sternere mos erat; & Festus apertissimè tradit, *Supremam ædium partem totam Cœnaculum appellatam fuisse, ad quod sealis ascenderetur.*

Cæterùm hæc consuetudo loca similia adeundi vel ad Sacra conficienda,

da, vel ad novos in Fide Tyrones erudiendos, inter Apostolos adhuc obtinuit postea quàm Spiritu Sancto afflati, & repleti, Hierosolymis abeuntes, aliò legem Christi propagaturi appulerunt. Quæ tamen (si vera fateri, rebusque sua nomina dare volumus) consuetudo appellanda non foret, sed dura necessitas, cùm in Ecclesiæ incunabulis, ubi nil firmum, nil facile, sed omnia nutantia, asperaque Evangelii sacri Præcones habebant, nedum alta, & magnifica templa, sed nè quidem minima poterant excitari.

Quidquid autem fuerit de primis illis temporibus, libeat ab Ortu in Occasum Apostolos Petrum, & Paulum, Romam euntes comitari. Illic enim veluti in stabilem, æternamque Fidei sedem, in Catholicæ Ecclesiæ, & unitatis Evangelicæ caput, ambo cum aliis concessere.

Cùm autem de adventu, & mora ipsorum in Urbe quidam dubitare ausi fuerint, clara ipsorummet Apostolorum testimonia referre non inutile fore crediderim. Paulum igitur audiamus, qui in Epistolâ ad Philippenses cap. 4. 21. Romæ datâ, sic ait: *Salutant vos qui mecum sunt fratres, salutant vos omnes Sancti, maximè autem qui de Cesaris domo sunt.* Petrus item in Epistola 1. cap. 5. *Salutat vos (inquit) Ecclesia, quæ est in Babylone collecta.* Babylonis autem nomine Romam venire, communi Patrum suffragio comprobatum est: Nam & Papias Apostolorum Discipulus, & Clemens Alexandrinus apud Eusebium lib. 2. *Hist. Eccl.* cap. 15. & Eusebius ipse id asserunt cum Tertulliano in lib. *adversus Judæos*, cap. 9.

Par. I.

quibus concinunt S. Justinus Martyr *Apologiâ ad Antoninum Pium*: Dionysius Corinthiorum Episcopus apud præcitatum Eusebium eodem lib. 2, c. 25. Irenæus *adversus Hæreses* lib. 3. cap. 1. & 30. Tertullianus supradictus *De præscript. Hæretic.* cap. 36. Cajus antiquus Scriptor apud ipsum Eusebium eodem loco: Clemens Alexandrinus lib. 6. *Hypotyposeon*, apud eundem Eusebium loco citato: D. Cyprianus lib. 1. Epist. 3. juxta vulgaram Manutii editionem, juxta illam Rigaltii 55. *ad Cornelium Papam*: item lib. 4. Epist. 2. *ad Antonianum*, quæ in editione Rigaltii est 52. & lib. *De unitate Ecclesiæ*: Constantinus Magnus in *Constitutione ad Sylvestrum missa* apud Photium in *Nomocanone* tit. 8. c. 1. Arnobius *adversus Gentiles* lib. 2. Lactantius Firmianus *De vera Sapientia*, seu *Divinarum Institutionum* lib. 4. cap. 21. Supramemoratus Eusebius dicto lib. 2. cap. 13. 14. 15. & 25. & lib. 3. *De demonstratione Evangelica*, cap. 5. ac in *Chronico* anno 2. Claudii, & ult. Neronis: Optatus Melevitanus *contra Donatistas*: S. Athanasius in *Apologia de fuga sua*: S. Ambrosius lib. 3. cap. 1. *De Sacramentis*: idem serm. 66. in *Natali Apostolorum Petri & Pauli*: idem Oratione in Auxentium, *de Basilicis non tradendis*: Sanctus Epiphanius *contra Carpocrasios Hæretici* 27. Sanctus Joannes Chrysostomus in *Demonstratione adversus Gentiles quod Christus est Deus*: item *Homiliâ in Psalm. 48.* in *Comment. epist. ad Romanos* cap. 16. & in *Homilia ultima*, seu 32. Rufinus in *Invektiva contra Hieronymum*: Divus Hieronymus in *Comment. epist. ad Galatas* lib. 1. c. 2. Paulus Orosius lib. 7. cap. 6. & 7. Di-

vus Augustinus lib. 2. *contra literas Pitiliani Donatistæ* cap. 51. Leo Papa serm. 1. *de Natali Apostolorum*: Beda in lib. *de Ratione Temporum*: idem in *Comment. prioris epistolæ Petri* cap. 5. Theophylactus in *Comment.* Verùm quia mentibus sacra eruditione imbutis notissima, & nimis trita videri posset hæc quæstio, nimirum an SS. Apostoli Petrus, & Paulus fuerint Romæ; eos Lector adeat Auctores, qui stylo uberiori temeritatem id impugnantium sunt insequuti.

His itaque prætermiſſis, de Ecclesiis in Urbe constructis ab Apostolorum discessu ad tertium usque sæculum, longè ante tempora Constantini, sermonem instituamus.

Occurrit primò universæ antiquæ Urbis excidio superstes Ecclesia S. Pudentianæ; in quam Senatoria Pudentis amplissimi viri domus, B. Petri felicissima hospitiò, conversa est, & consecrata à Pio hujus nominis primo Pontifice maximo, de quo in ejus vita, descripta in Pontificali libro sic legitur: *Hic ex rogatu S. Præxedis dedicavit Ecclesiam in Thermis Novati, in vico Patritiò, in honorem Sororis suæ S. Pudentianæ, ubi & multa dona obtulit.* Cui subscribit Petrus de Natal. lib. 5. cap. 1. hæc addens: *Ubi sæpius Sacrificium Domino offerens ministrabat; imò & fontem Baptismi construi fecit, manu sua benedixit, & consecravit.*

Occurrit secundò Basilica, quæ hodie S. Mariæ Transtiberim indigitatur, antea verò Calisti; ut ad an. 224. § 4. Baronius conciliat: olim autem *Taberna Meritoria* vocata fuit, eò quod emeritis militum fenescentium, & ægrotantium laboribus sedes erat,

ac requies. Alexandro Severo Cæsare cùm gravis de hac inter Popinarios, & Christianos, qui eam occupaverant, orta lis esset, meliori parti Imperator favere voluit, nostrisque Tabernam adjudicavit. Sic Lampridius in Alexandro Severo: *Cùm Christiani quendam locum, qui publicus fuerat, occupassent, & contra Popinarii dicerent sibi eum deberi, rescripsit (Cæsar) melius esse ut quomodocumque illic Deus colatur, quàm Popinariis dedatur.*

Unde igitur ex adverso nobis ingeritur, Cryptas ac Coemeteria perpetua fuisse Fidelium ad Sacra coeuntium receptacula, si & multos eorum in Urbe vivere, & publica loca, ædificiaque ad orandum habere, Principum minùs impiorum indulgentia passa est?

Plura prætereà offerri possent, nisi acerrima Diocletiani persecutio, cum innumeris Christianorum millibus, absumpsisset etiam augusta, & sacratum Templorum, tum Codicum monumenta, ut Eusebius *Hist. Ecclesiast.* lib. 8. cap. 2. testatur. Licet verò nec tenue quidem illorum vestigium immanis furor reliquerit, adeo ut nequè locum, nequè tempus haurire à cineribus potis sim; alicubi tamen erectas fuisse Ecclesias convincit idem liber Pontificalis in vita Sancti Lini, B. Petri in Sacerdotio maximo successoris; ibi enim habemus, prædictum Pontificem decrevisse, *ut mulier velato capite in Ecclesiam ingrederetur.* Quod utique futile, ac frustraneum decretum videretur, si nullam quam introirent Christianæ mulieres Ecclesiam habuissent. Quin & ubinam, nisi in Ecclesia saltem domestica, *Cletus ex B. Petri præcepto Presbyteros ordinavit*

in

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

bris solummodò tophis excisa, nunquam terræ superficiem suâ mole superavere? Prætereà idem Auctor in *vita Constantini* lib. 1. cap. 42. ubi de honoribus Episcopis delatis, & de Ecclesiarum instructionibus agitur, ex *Valesii* versione sic loquitur: *Quin etiam Ecclesiis Dei plurima ex thesauris suis beneficia subministravit, partim sacras ædes amplificans, & in sublime erigens, partim augusta Ecclesiarum sacraria plurimis donariis exornans.* Ulteriùs in lib. 2. cap. 46. refertur Epistola Constantini ad ipsum Eusebium, & ad reliquos Episcopos, de Ecclesiis Præsidium operâ ædificandis, vetustisque reficiendis. Epistolæ verba sunt: *Cùm usque ad hanc diem impia præsumptio, & tyrannica violentia ministros Servatoris nostri sit persecuta, pro certo habeo, planèque mihi ipsi persuadeo, omnium Ecclesiarum ædificia aut per incuriam corrupta, aut præ metu ingruentis temporum iniquitatis minus honorificè ex-culta esse. Eusebi frater charissime &c.* Et infra: *Cunctos admone, ut in opera Ecclesiarum omni diligentia, ac studio incumbant, quo aut reparentur quæ adhuc manent, aut augeantur in majus, aut sicuti usus postulaverit, nova ædificentur.* Num sacras ædes vel in sublime erigeret, earundemque sacraria donariis exornaret; nisi jam antea ipsæ ædes sacræ, & earum sacraria constructa fuissent? Itidem in eodem lib. 1. c. 53. sermo est de Licinii edicto, quo jubebatur nè viri orandi causâ in Ecclesiam Dei simul cum mulieribus convenirent. Et in lib. 2. cap. 2. de eisdem Licinii persecutione fit mentio; ac proindè narratur, multas Ecclesias solo æquatas fuisse, alias verò clausas à Præsilibus Provinciarum, nè qui il-

las adire consueverant, eò convenirent, neve solemnem cultum Deo exhiberent. Porro quid hisce testimoniis luculentius ad confirmandum, primævos Christi Fideles Tempa, ac sacras Ædes habuisse domibus pares; non autem unicè in Coemeteriis, secretisque telluris visceribus sacrosancta ministeria peragere semper consuevisse.

Forfan quæ hucusque retulimus ædificia sacris Synaxibus deputata, privatæ domus fuere, quas fervida illo ævo Fidelium pietas vel in partem, vel in totum Deo dicaverat; non verò publica, & universo Christi gregi communia, profanisque commerciis exempta. At longè diversa fateri nos cogunt gratiosa, indulgentissimaque Licinii & Constantini Cælaris decreta apud præfatum Eusebium lib. 10. c. 5. quæ solidam securamque Christianis earum rerum possessionem astruunt, quas persecutorum turba rapuerat. Prædicta decreta, sive statuta sic è Græco vertit *Valesius*: *Hoc autem amplius in gratiam Christianorum decernimus, ut loca ipsorum, in quibus antebac convenire consueverant, de quibus in literis prius ad devotionem tuam datis alia erat forma, superiori tempore constituta, si qui aut à Fisco nostro, aut ab alio quopiam, ea emisse visi fuerint, ipsis Christianis absque ulla pecunia, & sine repetitione ulla superadjecti pretii incunctanter, ac sine ulla ambage restituant; & si qui eadem loca dono acceperint; ut ea protinus Christianis reddant. Quod si qui ea loca emerunt, aut donata acceperunt, aliquid à nostra clementia petere velint; ii Præfectum, qui in illa Provincia Jus dicit, adeant, ut à nostra Serenitate ratio ipsorum habeatur. Quæ quidem omnia protinus sine ulla dilatione corpori*
Christia-

Christianorum restitui tuâ curâ, ac diligentia oportebit. Et quoniam iidem Christiani non solum ea loca, in quibus convenire solebant, sed etiam alia possedisse noscuntur, quæ non privatim ad singulos ipsorum, sed ad jus corporis pertinerent; hæc omnia post legem à nobis memoratam absque ulla dubitatione iisdem Christianis, hoc est cuilibet corpori, & conventiculo ipsorum restitui jubebis. Ferè idem repetit ipsemet Eusebius in *vita Constantini* lib. 2. cap. 39. 40. & 41. E quibus hæc duo apertissimè eliciuntur, videlicet: à privatis distincta, communiaque delubra fuisse Christi Fidelibus; & non recenti Cæsaris dono, sed justo aliquo titulo multò jam ante acquisita, diutinoque dominio possessa.

Verùm aliò nos trahit præcipuum disceptationis hujusce argumentum, suadetque jam tandem suprema fratrum alienatorum confugia demoliri. Ecclesias (inquiunt) primævi Patres unanimi voce, ac sensu dixere coetus Fidelium, ipsorumque in unum coeuntium aggregationem, & aliud quodcunque sentire maximum nefas est. Quapropter nos non parvum operæ pretium fore confidimus, si coacervatis Patrum suffragiis ac testimoniis, non semper pro coetu, & conventu, sed pro ipsismet ædibus, & sacris molibus, ab iisdem accipi, ac dici Ecclesias ostendamus.

Tertullianus *De Pudicitia* cap. 4. sic loquitur: *Reliquas autem libidinum furias impias & in corpora, & in sensus ultra jura nature, non modò limine, sed omni Ecclesie tecto submovemus.* Quem tanti viri sermonem nè metaphoricum putes, ideoque limen tectumque, ædificii veri partes, ad mystica

coetuum Christianorum ædificia trahendum esse; nam egregiè pro Ecclesia, & loco Sacris addicto, explicavit Gabriel ab Aubespine in suo *Tractatu De Antiqua Ecclesie Politia* lib. 2. *De Eucharist.* cap. 6. §. 2. ubi eadem Tertulliani verba refert, & Gallico idiomate interpretatur.

Nec minoris momenti est illud ejusdem Doctoris cap. 13. *De velandis Virginibus*, ubi ait: *Aut constanter audeant in vicis virgines videri, sicut audent in Ecclesiis.* Quibus verbis profectò perspicuum est, hunc Auctorem locum loco æquiparare, cum suadeat jubeatque Virginibus, quod sicut in Ecclesiis, idest in locis in quæ ad Sacra conveniunt, virginitatis conditionem, ac decus affectant; ita quoquè palam in vicis, & semitis Urbis, debere se virgines gravi & incelsûs & oculorum modestia, corporisque totius habitu & gestu probare.

Tria præterea, quæ nobis maxime favent, è D. Cypriani operibus eruuntur. Primum ex *Epistola 55. ad Cornelium*, de Fortunato, & Felicissimo, sive contra Hæreticos, ubi Cyprianus in eos invehens inquit: *Denique, quia conscientiam suam norunt, nec nos audent adire, nec ad Ecclesie limen accedere.* Quid quæso ista vox limen sonat notatque, nisi lapidem illum oblongum, qui in ingressu portarum è transverso substratus Hypothyrium dicitur, opponiturque Hyperthyrio? Nisi eandem in absurdissimas, & prorsus ineptas interpretationes distorquere velimus, certè ad materialis ædificii januam referenda est.

Alterum, quod ex Cypriano depro-

promittit, in eadem Epistola habetur sub finem, ibi: *Quid superest quàm ut Ecclesia Capitolio cedat; & recedentibus Sacerdotibus, ac Domini Altare remouentibus, in Cleri nostri sacrum, venerandumque confessum, simulacra atque Idola cum aris suis transeant?* Hic porò quàm apertè Ecclesia Capitolio opposita, & comparata, locum & ædificium designat? Unde enim altare Domini removeretur, Sacerdotes recederent, venerandus Cleri confessus dissiparetur, si nequè situs altaris, nequè sedilia Presbyterorum ullibi extarent? Ubi Idola, & simulacra inanium Deorum collocarentur: quæ tecta, quæ impluvia aræ impiissimæ fortirentur, si sola Fidelium congregatio, concursus, & unio foret Ecclesia? Sed ut id clariùs elucescat, explicationem hujusce vocis *Ecclesia*; ab ipsomet Cypriano audiámus in Epistola 63. *Unde Ecclesiam, idest plebem in Ecclesia constitutam*: è quibus in duplici, & utroque legitimo sensu usurpari nomen *Ecclesie* quis non videt? Perspicuè hoc idem docet Augustinus super Levit. lib. 3. num. 81. ubi sic scribit: *Sicut ædificium, quod vocatur Ecclesia, etiam cum inde Ecclesia exiret, quæ homines sunt, nihilominus Ecclèsia dicitur* &c.

Prætereà non unico *Ecclesie* nomine sacram ædem appellat idem Cyprianus, cum eam *Dominicum* dicat, ut in suo discursu *de Oper. & Eleemosyn.* matronam admonens, inquit: *In Dominicum venis sine sacrificio*. Nec dura videatur interpretatio; nam hac voce usi sunt Patres Concilii Ancyranum in Canon. 15. ibi: *Ex iis quæ pertinent ad Dominicum, quæcunque dum non esset Episcopus Presbyteri ven-*

diderunt, revocare Dominicum: Episcopi autem judicio relinqui, an oporteat pretium recipere, an non: utpotè quòd eorum, quæ sunt vendita, reditus eis ipsis majus pretium reddiderit. Ancyranos Patres sequuti sunt Neocæsarienses in Can. 5. ubi sic: *Catechumenus si in Dominicum ingrediens, in Catechumenorum ordine steterit; is autem peccat, si genu quidem flectens &c.* Clariùs adhuc Laodicenum Concilium Can. 28. *Non oportet in locis Dominicis, vel Ecclesiis eas quæ dicuntur Agapas facere.* Quæ omnia non incongruè *Dominicum* in Cypriano pro Ecclesia accipi testantur.

Arnobius item in lib. 4. Fidelium primorum ædes conventicula appellat, cum ea everfa, dirutaque per summum scelus ab impiis, & infensissimis Christiano nomini Imperatoribus queritur, tyrannidemque prolixius infectatur. Hæc ejus verba: *Nam nostra quidem scripta cur ignibus meruerunt dari? cur immaniter conventicula dirui, in quibus summus oratur Deus; pax cunctis & venia postulatur Magistratibus?* &c. quæ sanè conventicula domos orationis, & aulas Deo dicatas innunt. Confirmat id Basiliius Magnus in Serm. *de Gordio Martyre*, Diocletiani persecutionem describens ibi: *Christianorum domus singule vastabantur &c. Præter hæc autem; domus orationis profanorum manibus vastabantur, aræ sanctissimæ evertebantur &c.*

Hoc idem adamussim exequitur Eutychius Patriarcha Alexandrinus, quem citat Ottius in suis *Annot. Ecclesiast.* ad ann. Christi 204. centur. 2. unde hæc de Severo Imperatore Eutychii verba decerpsi: *Severus vir ne-*
quans

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Oratione de S. Babyla *contra Gentes*, licet nomen Imperatoris reticeat: cui mirificè assentitur B. Haymonius Episcopus Halberstadien. in sua *Hist. Eccl.* lib. 6. cap. 2. & consonant Acta martyrii S. Donnini apud Boninum Mombrinium *De Vitis Sanctorum*: tum Acta S. Pontii Martyris, nuperimè in lucem edita ab eruditissimo Stephano Baluzio in suis *Miscellan.* lib. 2. Postremus autem prædictorum Scriptorum sententias expendit supracitatus Daniel Huetius in suo *Tractatu Origenianorum* parte 1. lib. 1. cap. 3. num. 12. & concludit, *Christi sacris à Fabiano Papa initiatum fuisse Philippum, sed occultè.* Rationes ibi reddit, quas brevitatis causâ omitto, cum apud ipsum videri possint, & mihi sufficiat indicasse Auctores, illorumque opiniones retulisse.

Jamque satis superque probatum, reor, tum Christianorum, tum Ethnorum testimoniis, Evangelicæ veritatis alumnos prioribus tribus sæculis Ecclesias habuisse, & quidem publicas: nec illarum nomine solum ipsorum Congregationem venire, sed etiam Ædificia Divinis addicta. Unde aliò calamum vertere satius ducimus, præposteramque opinionem eorum refellere, qui Ecclesias eâ tempestate extitisse quidem fatentur, sed à Coemeteriis minimè distinctas, imò Cryptas & Ecclesias synonyma prorsus fuisse propugnant. Quibus ut eâ quâ decet methodo occurramus, in primis ultrò & libentissimè admittimus, Christi Fideles primævos Cryptas & Coemeteria, ubi Martyrum sacra pignora servabantur, frequentissimè adiisse, eademque summâ semper veneratione coluisse. In hoc uti-

que nemo nostratum opponitur, nobisque cum alienatis fratribus summa concordia est. Velim autem illos seriâ, ac sincerâ, & quibusvis affectibus liberâ meditatione ea perpendere, quæ oculis animisque hîc amicè subjicimus.

En prima fronte Gallieni Imperatoris edictum, quo Christianis facultas data fuit loca religiosa recuperandi, in quibus injuncta sacris ordinibus munia per Clericos, & per Episcopos implerentur. Fregerat scilicet mentem Imperatoris Valeriani patris interitus, docueratque paternâ clades iniquam Cæsarum rabiem contra Christi Fideles haud impunè grassari. Hinc metu potiùs ultoris Dei, quàm propensione in Christianos, persecutionis procellas fluctusque composuit, & ea omnia tam privata, quàm publica, quæ illis per vim ab Ethnicis erepta fuerant, usuque & habitatione violata, restitui præcepit. Libet Imperatorii rescripti verba reponere, quæ in 7. *Hist.* lib. cap. 13. Eusebius recenset, nempe: *Imperator Cæsar P. Licinius Gallienus, Pius, Felix, Augustus, Dionysio, Pinne, Demetrio, & reliquis Episcopis. Indulgentiam beneficii nostri per universum Orbem diffundi præcepimus, ut cuncti à religiosi locis abscedant; quocirca & vos rescripti nostri formâ uti potestis, & nullus vobis deinceps molestiam facesset: atque id quod vobis exequi licet, jamdudum à me concessum est.* Unde ergo Ethnici abscederent? Quæ loca Christianis redderent? Ea profectò, quæ eis eripuerant, & quæ habitatione occupaverant. Num autem Coemeteria, Cryptasque occupasse, eademque in domicilia sibi elegisse credendum est?

Præ-

Præsertim cum accessum ad Coemeteria, prohibitum ab aliis Imperatoribus, ultimisque suppliciis coercitum, nostris Gallienus indulserit? Alia decreta præter allatum edidit, ut Eulēbius narrat eodem cap. in fine: *Est* (inquit) *& alia ejusdem Imperatoris constitutio, qua Episcopis permittit Coemeteriorum suorum loca recuperare: adire scilicet, & frequentare, quod sub aliorum Imperio omninò eis vetitum fuerat.*

Adde quod impossibile existimandum est, in hisce latebris, Coemeteriisque Ethnicos habitasse, cum inibi moram vel brevem trahere haud liceat, diebus præcipuè fervidioribus, qualēs longior in Urbe æstas habet. Quippe experimento probatum est, robustioris etiam naturæ homines horæ unius moram continuam in Coemeteriis, quæ etiam hodie adeuntur, explere absque ullo morborum, & sæpius lethali periculo, sub æstatem non posse. Nec mirum, nam & ego ipse æstivo tempore illuc olim ingressus, tam repentino, intimoque frigore obrigui, ut recedere statim coactus sim. Sæpe enim accidit ingredientibus Coemeteria, ut gradu facto ab aere liberiori calidoque in frigescentem iis latibulis clausum, hiantes è consueto calore pori, frigore tam intempestivo obstipentur, ac proinde raucedines, pleuritides, aliaque morborum genera contrahantur. Prætereà quid in subterraneis hisce cuniculis de respirandi difficultate putandum, ob aerem interceptum? Certum scilicet diuturnâ experientiâ factum est, quod si aliqui catervatim subeant Coemeteria, quorum singuli vel plerique faculam præferant, aer

Par. I.

ita lævigatur, atque attenuatur, ut concinna respiratio sequi non possit; & crescente tam luminum, quàm ingredientium hominum copiâ, duriori anhelitu, suspirioque, quod *Asthma* vocant, pectora concutiantur: quapropter in Coemeteriis perlustrandis à plurium facularum usu curiosi abstinent. Mentem subit hinc peropportuna eorundem locorum descriptio, quam S. Hieronymus in Ezechiel 40. sic tradit: *Dum essem Romæ puer, & liberalibus studiis erudirer, solebam cum cæteris ejusdem ætatis, & propositi, diebus Dominicis sepulchra Apostolorum, & Martyrum circumire; crebròque cryptas ingredi, quæ in terrarum profunda defosse, ex utraque parte ingredientium, per parietes habent corpora sepulcorum; & ita obscura sunt omnia, ut propemodum illud Propheticum compleatur: descendunt in infernum viventes: & rarò desuper lumen admissum horrorem temperat tenebrarum, ut non tam fenestram, quàm foramen demissi luminis putes: rursusque pedetentim acceditur, & cæca nocte circumdatis, illud Virgilianum proponitur:*

*Horror ubique animos, simul ipsa
silentia terrent.*

Quamobrem quis in hisce mortis (ut ita dicam) penetralibus degisse, crediderit hominum genus, sicut Ethnici fuere, divitiis affluens, deliciisque ac luxui apprimè deditum? Imò nec ipsi Christi Fideles, licet neglectam, atque oculis impiorum exolam vitam traducerent, & per summam injuriam lare, tectis, & Urbe ejicerentur, diutinâ habitatione ea loca videntur tenuisse; immò nequè in iis sacra munia perpetuò exercuisse, nequè illuc ad orandum, psallendum,

T 2

dum,

dum, & in divinis communicandum semper convenisse; ac valde miror hoc aliquos tradere, & pro viribus propugnare. Ego certè ut eorum sententiæ adhæream, nullâ re, nullâ unquam ratione adducar. Scio quidem Auctores, quibus maximè fidimus, scribere, aliquando in Cryptis, & Coemeteriis Fideles Christi se collegisse, ut operam Sacris navarent; & quod durius fortasse est, Maximorum Pontificum nonnullos; ut furiales persequentium iras effugerent, diù ibi delituisse. Scio (inquam) nec impugnare ullatenus ausim, sed eos Auctores explicare, & explicatos conciliare conabor.

Ut ergo maximè probabilia, & verisimiliora rimemur, ac teneamus, censendum arbitror, super eisdem Coemeteriis, vel propè eorum ambitum, parva ædificia fuisse constructa, quæ Altaria, Confessiones, Memoriae, & Martyria nuncupata fuerunt: deinde verò temporum lapsu ad Ecclesiarum amplitudinem pervenerunt. Mirificè totum id elucescit ex Actis SS. Chrysanthi & Dariæ, quæ refert Aringhius in sua *Roma Subterranea* to. 2. lib. 4. c. 32. num. 1. ubi de B. Hilaria, Matre dictorum Sanctorum Martyrum hæc leguntur: *Corpora autem filiorum collegit Hilaria, relicta Martyris Claudii, & singillatim condens Mauri & Jasonis in sarcophagis singulis collocavit, quæ dum assiduis obsequiis circa sanctissimam Confessionem oraret Deum, tenta est: & dum traheretur, rogabat eos qui se trahabant dicens: obsecro vos, permittite me prius orationem meam complere, & veniam quocunque volueritis. Igitur dum fixisset gradum, accepit Sacramen-*

tum Domini, & expandens manus suas dixit: Domine Jesu Christe, quem toto corde confiteor, modò me associa filiis meis, quos ex utero meo ad martyrium convocasti: & hæc dicens projecit se in oratione, & dum oraret projecit spiritum. Tunc illi qui eam tenerant, dolentes super repentinum obitum ejus, reliquerunt duas ancillas ejus, quæ cum ea erant: illæ autem sepelierunt eam diligentissimè sepultura, & super eam brevissimam Ecclesiam fabricaverunt, quia locus, in quo defuncta erat, ejusdem erat hortus Hilaria; & ex quo Sancti passi fuerant, ibidem sibi mansionem collocarat.

Aliud item huic simile testimonium ex eodem Aringhio hauritur, tom. 2. lib. 4. cap. 23. de Coemeterio Primi & Feliciani, ubi sic: *Noctè verò à Christianis rapta sunt corpora eorum (idest Primi & Feliciani) & portaverunt ea ad Arcus Numentanos intra Arenarium, & ibi fecerunt planctum magnum: & involvèntes eos in syndones novas cum aromatibus, juxta Arenarium posuerunt eos, & in hymnis ac psalmis per triginta dies ac noctes in Dei nomine perdurabant. Ubi multa beneficia exuberant usque in presentem diem, & si quis egrotorum ibidem perductus fuisset, salvabatur à quacunque esset infirmitate detentus. Inferiùs autem hæc addit: Et dum post aliquantos annos cessaret persecutio Paganorum, multi Christiani in honorem Beatorum Martyrum Primi & Feliciani Basilicam construxerunt, sperantes se misericordiam consequi per eos in nomine Domini nostri Jesu Christi. Est autem Basilica eorum ab Urbe Roma milliario quarto decimo, quorum Natalis est quinto Idus Junias.*

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

rias constructas fuisse cognoscimus.

Hinc advertendum, non semper eodem æstu in Christianos efferbuiffe improborum Cæsarum iram; sed impetus primò quidem violentissimos, postea pedetentim elanguisse, donec penitus evanescerent. Ideoque quò furor persecutorum remissior erat, eò fervidior apud nostros consuetudo vigebat sacratas ædes adeundi, & eas fabricandi: cum tota illorum libertas ex Principum conniventia, & humanitate penderet. Hæc autem ab una persecutione ad alteram temporis intervalla, insinuat mihi, suadetque, haud fore inutile ipsarum Chronicon hic attexere.

Prima igitur quæ in Christianos persecutio læviit, sub Nerone excitata fuit, anno reparatæ salutis 68. vel ut placet Baronio 66.

Secunda sub Domitiano, anno 97. seu 92. juxta Baronium.

Tertia sub Trajano, anno 108. sive 100. ut Baronius notat.

Quarta sub Marco Antonino & Lucio Aurelio Commodo, anno 168. In Asia verò, & in Gallia 164.

Quinta sub Septimio Severo, anno 203. vel 202.

Sexta sub Maximino, anno 238. aut 237.

Septima sub Deciò, anno 252. seu 256.

Octava sub Valeriano & Gallieno, anno 257.

Nona sub Aureliano, anno 275. ex Baronio 273.

Decima sub Diocletiano, an. 304. vel 301. ut Baronio visum est.

Differuimus hætenus de Ecclesiis, & habitationibus apud Coemeteria, ac & de ipsorum Coemeteriorum as-

peritate, & horrore; superest modò ut aliqua de accessu Fidelium ad intimà illorum penetralia verba faciamus.

Fatemur utique, natalitiis Sanctorum Martyrum diebus Christi Fideles gregatim Sepulchra, & Coemeteria subire consuevisse; ut eorundem Sanctorum Martyrum exuvias venerarentur, ibique orationi vacarent. Confirmat hoc immane Numeriani Cæsaris facinus sub ann. 284. cui cum ab explorantibus renunciatum esset, innumeros penè Christianos in quadam specus, vel cryptas promiscuè convenisse, aditum illicò occludi, & objice multo muniri jussit, nè aliqua ex parte effugium pateret; desuper verò disjectis ac demolitis rupibus, quæ specubus prominebant, obrui terrâ, lapidibusque imperavit. Constat hoc ex Actis SS. Chryfanti, & Daria, & S. Diodori, relatis ab Aringhio in sua *Roma Subterranea* tom. 1. lib. 1. cap. 31. pag. 177. ubi hæc: *Igitur cum multa beneficia Deus venientibus ad eorum sepulchra præstaret, evenit ut die natalis eorum infinita populi multitudo conveniret, viri simul, & mulieres pariter, & infantes, & innuptæ puellæ, & juvenes. Hoc cum fuisset Numeriani auribus intimatum, jussit ut in introitu, quo introierant in Cryptam, paries levaretur; quod cum fuisset impletum, desuper à sabulone super eos montem dejecit. Omnes ergo pariter, dum communiter Sacramenta participarent, & Martyrum gloriam celebrarent, ipsi quoquè ad martyrii coronam pertigerunt, inter quos erant Diodorus Presbyter, & Marianus Diaconus, & plurimi Clericorum; Populi autem multitudo, cujus nec numerus, nec nomina collecta sunt.*

Fatemur itaque in hæc loca Fideles convenisse, adjicimusque ex præfatis Actis SS. Chrysanthi & Dariae, non illuc solummodò ventitasse quando tranquillæ & pacatæ erant Ecclesiæ Dei, sed adhuc grassante Tyrannorum nequitiâ, licèt tunc vetitum foret, crimenque luendum capite putaretur. Multi quidem martyrio inhiantes, illuc se conferebant, Sanctos Martyrès obsecraturi, ut sibi in suppliciis constantiam, & victoriam à Deo impetrarent. Legimus hoc in Actis Stephani Papæ, qui in Coemeterio Lucinae decollatus interiit: *Nam (sic in ejus Actis) ingravescente Imperatorum Valeriani & Gallieni persecutione, Stephanus convocato Clero, ad martyrium suos hortabatur, in cryptisque Martyrum assiduè Missas & Concilia celebrabat: & cum ad Martis templum, ut sacrificaret, adductus fuisset, terræmotu oborto, omnibus aufugientibus qui Stephanum tenebant, Pontifex ad suos revertitur in Coemeterium Lucinae, quos divinis præceptis instruens, Sacramento corporis Christi communicavit; ibique dum Missarum solemnia perficit, advenientibus iterum Imperatorum satellitibus, ei in sua sede caput abscinditur.*

Aliud, & haud absimile suggerit nobis Cyprianus in Epistola 82. ad Successum: *Ubi Xystum (inquit) in Coemeterio animadvertum sciatis, octavo Iduum Augustarum die; & cum eodem Quartum. Sed & huic persecutioni quotidie insistent Præfecti Urbis.*

Plerique verò Fideles, Fideliumque Rectores, consilii Dominici non immemores, Matth. cap. 10. 23. *Cùm autem persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam*, huc illuc excurrebant, ut impias manus evaderent, seque in

latebris, & Coemeteriis minùs notis abdebant, à notioribus declinantes, ad quæ sinè certò vitæ discrimine, accessus non habebatur, cùm hæc præcipuè ab Imperatoribus prohiberentur, ut innuit Cornelius Papa in Epistola quadam *ad Lupicinum Viennen.* de persecutione Valeriani (si tamen Blondelli crisis Epistolæ huic fidem non abrogavit) ubi hæc: *Publicè, nequè in Cryptis notioribus, Missas agere Christianis licuisse.*

Nec tamen irritum aliquandò in hæc loca confugium erat; nam per inextricabiles Coemeteriorum ambages errabundi Christi Fideles instantia fata eludebant, vel aliquandiù differebant. Quis enim eos insequeretur per cuniculos tam implicitos, ut labyrinthum æmularentur; ac tam vastos & amplos, ut ab Urbe ad mare usque protendi existimentur? Quæ quidem trepidantium Christianorum latibula Dionis Historiam in mentem revocant, qui Hierosolymæ vastationem sub Hadriano Cæsare referens, hæc de Judæis victorum iras & arma effugere conantibus scribit: *Arma & cædes Hadriani Imperatoris metuentes, auxilia sumebant in cavernis subterraneis, specus fodientes, atque cuniculis omnia munientes; ut quoties violarentur, liberos haberent ad fugam exitus: invicem quoquè sub terram clanculum commeari, specus & subterraneas vias supernè quibusdam locis inhiantes, ad ventos & lucem excipiendam perforantes.*

Verùm licèt his latebris aliquandiù Christiani mortem differrent, ut plurimum tamen non evitabant, nam vel inclementiâ & asperitate locorum, vel diuturni erroris lassitudine, fame,

fame, pædore, & malis omnibus, ærumniisque tandem confecti, è tenebris & umbra mortis, in æternæ beatæque lucis regiones evolabant.

Hæc igitur, quæ de Cæmeteriis delibavimus, idcirco à nobis congesta sunt, ut appareat neutiquam nos in prioribus tribus Ecclesiæ sæculis, Christianorum ad illa accessum, & in illis moram negare: sed asserere præter hæc, alia ipsis ædificia, & loca religiosa fuisse, quæ vel Ecclesiæ, vel Oratoria, vel Dominica, vel Tituli, vel Martyria, vel aliis id genus nominibus à Scriptoribus Ecclesiasticis appellantur.

Cæterùm in hujus Dissertationis calce apponere distuli, maximi ut Hospiniano, minimi ut mihi videtur ponderis & evidentiae argumentum, quo suam Adversarii sententiam stabilire nituntur. Hospinianus igitur in suo Tractatu *De origine Templorum* lib. 1. cap. 6. ex Arnobii lib. 4. *contra Gentiles*, hæc refert: *Accusatis* (inquit Arnobius) *quod nec templa habeamus, nec imagines, nec aras.* Item ex Origine lib. 8. *contra Celsum*: *Objicit nobis Celsus* (Origenis verba sunt) *quod non habeamus imagines, aut aras, aut templa.* Demum ex Minutio Felice, qui claruit circa ann. Christi 211. in Dialogo Octavii Christiani cum Cæcilio Ethnico: *Cur nullas aras habent* (inquit Cæcilius) *templa nulla, nulla nota simulacra?*

Quibus interrogationibus, seu potius exprobrationibus, cum supradictos Ecclesiæ Doctores, eâ tempestate præcipuos, nihil respondisse constet, colligit exinde Hospinianus, eos silentio suo falsos fuisse quæ ab Ethnicis ingerebantur; nam si vera forent

quæ nos dicimus, inopportuna & culpabilis illorum taciturnitas videretur, præcipuè cum ad manus & in promptu responsio esset; respondere enim poterant: Licet apud nos nulla sint templa sumptuosiora, qualia apud vos, sacras tamen ædes habemus, atque in iis & aras, & imagines. At cum illi tacentes objecta nullo pacto diluerint, quis ambigat eo tempore nullas reverà fuisse Ecclesias, Oratoria, & reliqua hujusmodi?

Poterant quidem, non inficiamur, hæc & similia respondere, si respondendi necessitas incubuisset. Sed cum inutilem, & superfluum iis diebus controversiam illam existimarent, ac satius ducerent veri Dei cultum insinuare, tenebrasque cæcarum mentium Evangelicâ luce discutere, ab inani disputatione consultò abstinerunt, Apostolo obtemperantes, qui in Epistola ad Titum cap. 3. vers. 9. *Stultas, ait, quæstiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas legis devitas, sunt enim inutiles & vanæ.*

Quod autem Octavius, & Origenes ea quæ ipsis objicebantur silentio suo falsi non fuerint, sed dissimulaverint, & respondere supervacaneum existimarent, colligi ex eo potest, quod cum de aris, & imaginibus non minus quàm de templis interrogarentur, & illa apud eos non esse objicerentur; pari circa hæc, ac circa templa silentio usi sunt, nequè exprobrantium falsissimam opinionem refellere curaverunt. Cum tamen & altaria, & imagines tunc haberent, quod omnibus etiam alienatis fratribus nostris in confesso est; probatque Tertullianus in Tract. *De Oratione*, cap. 14. his verbis: *Similiter & sta-*

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

ma, præcipuaque Religionis fundamenta templa esse ducerent) nostri nihil responderint, præter quæ diximus, eam fuisse arbitror, nempe ut graviores subinde disputationes vitarent: nam si Ecclesias habere dixissent, de aris illicò, quæ in eis essent, differere coacti fuissent: si verò & de altaribus annuissent, pari curiositate de Hostia, quæ super iisdem immolaretur, quæstio infurrexisset; cui ut satisfaceret, de ineffabili Eucharistiæ Sacramento docendi & altercandi necessitas Patribus incubuisset: & ita arcana, & sacratissima Fidei nostræ mysteria in vulgus effusa forent, quod unicè SS. Patres, & peculiariter primitivi verebantur, nè videlicet incapacibus, & Ethnica superstitione obtusis mentibus hæc ingerendo, despiciatui fides Christi haberetur, rerumque tam grandium doctrina, & res ipsæ, cachinnis & ludibriis exponerentur, summumque fortasse vitæ discrimen iñnocui Doctores subirent: præsertim cùm id maximè Christus ipse cavendum esse docuerit. (ut ex Matth. cap. 7. num. 6.) ubi dilectissimæ Ecclesiæ suæ custodes, & pastores erudiens, *Nolite, inquit, dare sanctum canibus, nequè mittatis margaritas vestras ante porcos, nè fortè conculcent eas pedibus suis, & conversi disrumpanit vos.*

Liquet igitur ex his omnibus, quàm fallacibus futilibusque argumentis nitantur ii, qui in prioribus tribus Ecclesiæ sæculis fuisse negant sacra ædificia, quæ à Coemeteriis Cryptisque distincta publicè à Fidelibus adirentur, & sæpè numero Ecclesiæ vocitarentur. Quæ cùm propugnare, & asserere propositum mihi fuerit ab ini-

tio dissertationis, id affecutus jam tandem videor, tot Patrum sanctissimorum suffragiis, tot probatissimorum Scriptorum testimoniis, ipsâ denique veritate, quâ nihil firmitus, & nihil potentius. Ideoque uti diutiùs in his immorari supervacaneum esset, sic ad alia calamum promoverè oportunum, ac plurima meditati necessarium existimo.

C A P U T XVIII.

Ecclesiarum Elenchus, in tribus primis Ecclesiæ sæculis per universum terrarum Orbem à Fidelibus constructarum.

AD præcedentis dissertationis fidem, firmitatemque plurimùm conducebat, si è gravibus variisque Scriptorum monumentis excerptam seriem apposuissem Ecclesiarum, quæ prioribus tribus à Christo nato sæculis, in præcipuis Orbis terræ regionibus vel excitatæ à fundamentis fuerè, vel ex locis usu & habitatione profanis, in sacras ædes conversæ. Verùm cùm ea sit Scepticorum (quorum hoc tempore maxima copia est) mens & ingenium, ut omnia vel audacter negent, vel si mitissimè agunt, dubiâ lance suspendant; diù multumque hæsitavi, an pabulum pertinaci impudentiæ proponerem, & altercandi cum ipsis onus subirem; quorum utrumque evitaturus, omittere hanc narrationem consultissimum esse ducebam. Attamen nè piè credentibus fraudem, & præjudicium afferrem, quaquà eis fides habenda sit minimè sollicitus, templa illa servatâ chronologiâ recensebo. Multa mihi Ughel-

Ughellius in sua *Italia sacra*, Fratresque Sammarthani in *Gallia Christiana*, multa item Rocchus Pyrrhus in *Sicilia Sacra*, aliique Scriptores, plurima denique suffecit Eysengreineus, qui luculentum Tractatum edidit in centenariis, *De persecutionibus & exaltationibus Ecclesiarum Christiani Orbis*: ipse tamen non pauca desumpsit ex Petro de Natali, quem uti simplicem, credulumque nonnulli derident. Illos igitur adeant oculi severiores, dubiæque mentes, cum illis tota lis totumque negotium sit, in eisdem scrutandis librandisque tempus interant, quibus Deus hæc otia fecit: cum mihi moles rerum quâ premor, vix carpere quæ hîc subjicio, nedum critico examine expendere, atque rimari permittat.

Anno Christi 33.

Hierosolymis ad montem Sion, in domo S. Joannis Evangelistæ prima Christi Fidelium Ecclesia fundata est, ubi & Princeps Apostolorum B. Petrus incruentum Missæ sacrificium celebravit. Hesychius Presb. Hierosolym. Actor. cap. 2. & 23. Beda ibidem, & Joannes Cassianus eodem anno.

Anno 34.

Item domus B. Mariæ Magdalenæ in templum versa est. Bergomenis *De claris Mulier.* cap. 17. Egesippus, quem citat ipse Bergomenis, in *Chron.* lib. 8.

Anno 36.

Tiberio imperante, in Asia B. Philippus Apostolus multas erexit Basilicas, & Sacerdotes ad divina munia obeunda constituit. Metaphrastes in *Vita ejusdem* sub die 14. Novembris: Nicephorus lib. 3. cap. 39.

Par. I.

Anno 37.

Antiochiæ Theophilus civis magni nominis, domum suam Apostolorum Principi tradidit, ut eam in Ecclesiam consecraret. Ex Clemente *Recogn.* lib. 10. & Petro de Natali lib. 3. cap. 140.

Anno eodem.

Apud Scythas præcitatus S. Philippus Apostolus plura templa construxit, multosque Episcopos, Presbyteros, atque alios Cleri ordines instituit. Metaphrastes in ejusdem *Vita.*

Anno eodem.

Compostellæ, Lupa Hispaniæ Regina ex palatio, quod inhabitarat; templum miro opere fabri factum composuit, quod S. Jacobo Zebedæo sacravit. Antonin. par. 1. tit. 6. c. 7. Petrus de Natali lib. 6. c. 133. Mantuanus in *Fastis* lib 7.

Eodem Anno.

Erecta fuit Cæsaraugustana Basilica, & in honorem Deiparæ consecrata. Jo: Baptista de Lezana in sua *Turri Davidica* cap. 5. num. 346. Incoff. in Epist. Beatæ MARIE Virginis ad *Messanenses* notit. 7. Joannes Baptista de Gross. in *Catania Sacra* chord. 2. modulam. 1. pag. 18.

Anno 44.

Matrona quædam Christiana Gallicana, apud Vafatensem urbem, memoriæ S. Joannis Baptistæ Ecclesiam dicavit. Gregorius Turonensis in lib. *Flor. plur. Martyr.* edito sub Vita Joannis Baptistæ.

Tempore D. Petri.

Cataniæ apud Ætnam Pantheon, quod ibi ædificarat populi idololatria, in sacrum templum conversum fuit ab ipso Apostolorum Principe, ac Deiparæ venerationi dicatum, ut ex

antiquissima traditione fusè probat Joannes Baptista de Gross. in sua *Catania Sacra*, Chord. 2. modulam. 1. in verbo *Pantheon*, pag. 13. *De Cataniensi decachorda*. Idem pag. 18. fretus auctoritate Hieronymi Oforii Algabri- cen. Episcopi lib. 1. *De Rebus Emmanuelis Regis Lusitaniæ* asserit, Cangranorensem, unum ex Regibus, qui Christum Dei filium in præsepio adoraverunt, reversum in regionem suam, templum anno circiter tertio Beatæ Virginis Mariæ erexisse; ac in Æthiopia anno 4. Reginam Candacem eidem B. Virgini adhuc viventi aliud templum excitasse.

Anno 45.

Romæ B. Petrus primam Ecclesiam condidit, quam Kal. Augusti consecravit, ibique synaxes, & sacra solemnia celebravit. Beda sub Kal. Augusti. *Metaphr. in Petro*. De prima Romæ à D. Petro dedicata Ecclesia, texuit dissertationem Franciscus Maria Florentinus in suo *Martyrologio*, ad diem primam Augusti.

Anno 46.

In Civitate Lucensi Paulinus Antiochenus, Beati Petri alumnus, templum Sanctissimæ Triadi dedicavit. Ughellius tom. 1. pag. 840. Item alia sex templa extruxit, quorum Ughellius non meminit; sed videndus Cæsar Franciottus in *Catalogo de Ecclesiis Lucensibus*.

Anno eodem.

S. Martialis Lemovicensem Ecclesiam sub titulo S. Protomartyris Stephani erexit, & in ea sedem Pastorem posuit. Beda pridie Kal. Julii: Patrus de Natali lib. 6. cap. 29. Antoninus par. 1. tit. 6. cap. 25. § 2.

Anno eodem circiter.

In Urbe Papiensi Syrus Galilæus, B. Petri discipulus, & ab eo in Episcopum Papiæ ordinatus, in honorem Deiparæ Virginis, ipsiusque B. Petri templum sacravit; aliudque SS. Martyribus Gervasio & Prothasio. Ex Ughellio to. 1. post pag. 1129. pag. 3. num. 1.

Anno 47.

S. Martialis, ex LXX. Domini discipulis, Ecclesiam Cathedralem Bituricensem sub nomine ac titulo Beati Protomartyris Stephani erexit, & in ea Sedem Episcopalem locavit. Antonius Monchiac. Demochar. lib. 2. *De Missa contra Calvinum* cap. 25.

Eodem Anno.

S. Martialis Ecclesiam Burdigalensem in honorem S. Stephani Protomartyris, & S. Andreæ Apostoli consecravit, ac Episcopalem Sedem in ea statuit. Antonius Monchiac. Demochar. lib. 2. *De Missa contra Calvinum* cap. 25.

Eodem Anno.

Apud Burdigalenses S. Martialis altare, seu oratorium Deiparæ Virgini dicatum erexit. Antoninus par. 1. tit. 6. cap. 25. § 2.

Eodem Anno.

Defensor, Cenomanicæ urbis Princeps, ex domo sua privata templum opere inclytum ædificavit. Antonin. par. 1. tit. 6. cap. 25. § 4. Petrus de Natali lib. 3. cap. 35.

Eodem Anno.

Apud Urbem Aquensem multæ Ecclesiæ fundatæ fuerunt. Antoninus par. 1. tit. 6. cap. 19. Petrus de Natali lib. 6. cap. 124.

Eodem Anno.

Massiliæ Principem quamplures in sua

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

*Annales Coloniaſes. Wolfgang. de Vi-
tis Præſul. Nemetorcen.*

Eodem Anno.

Idem S. Maternus aliud templum condidit Deiparæ ſacrum, quod nunc Beatæ Cæcilie nomen obtinet. Auctores qui ſupra.

Eodem Anno.

Apud Hieropolim Syriæ S. Matheus Apoſtolus conſtruxit Eccleſiam, Cleiſumque diſpoſuit. Metaphr. in *Vita Beati Matthæi*, ſub die 16. Novembris.

Anno 56.

S. Savinianus, unus ex ſeptuaginta diſcipulis, Põpulo Senonenti perſuaſit, ut in ſua Urbe tres conſtrueret Eccleſias, unam ſcilicet B. Mariæ Virgini, alteram S. Joanni Baptiſtæ, ac tertiam D. Stephano Protomartyri.

Eodem Anno.

S. Xyſtus, Principis Apoſtolorum diſcipulus, in urbe Remenſi mirificum templum ædificavit. Demochar. lib. 2. cap. 14.

Anno 58.

S. Mennius, B. Petri diſcipulus, apud Diovantum ædem Divo Stephano Protomartyri conſecravit. Joannes Placent. Trudonen. in *Episcopis Tun-
grenſibus*: Demochares lib. 2. cap. 25.

Anno 60.

Apud Hunnos ad montis umbraculum, quem Moſa alluit, S. Maternus ædem Deiparæ Virgini ſacram ædificavit. Joannes Placent. Trudonen. in *Episcopis Leodiensibus*. Antonius Monchiac. Demochar. lib. 2. *contra Calvin.* cap. 37.

Eodem Anno.

In urbe Carnotenſi SS. Savinianus, Potentianus, & Adventinus Eccleſiam in honorem Beatiffimæ Virginis

MARIÆ erexerunt. Demochar. lib. 2. cap. 18.

Eodem Anno.

S. Martialis in Civitate Lemovicenſi Eccleſias in cultum Salvatoris, & B. Mariæ Virginis, necnon in honorem SS. Apoſtolorum Petri & Andree, ac in memoriam B. Stephani Protomartyris condidit. Antoninus par. 1. tit. 6. cap. 25. § 2. Petrus de Natali lib. 6. cap. 29.

Anno 60.

Puteolis S. Celfus Eccleſiam erexit, ubi ſacræ ejus exuvia humatæ fuerunt: & hæc Eccleſia hodie eſt Monialium S. Franciſci. Ughell. to. 6. pag. 217. num. 2. Vide Ferrar. in *Catalogo*, qui ait in Puteolano territorio adeſſe Eccleſiam, quæ S. Patielli nuncupatur, ubi S. Celfus à S. Petro Apoſtolo conſecratus fuit Epifcopus.

Anno 61.

Syrus Hermagoræ Aquilejenſis Antiftitis diſcipulus, Papiæ templum fundavit, & ſedem obtinuit Epifcopalem. Beda pridie Idus Septembris. Petrus de Natali lib. 1. cap. 50. & lib. 8. cap. 68. Bergomenſis *Chron.* lib. 8. Ughellius in *Epifc. Papienſ.*

Anno 62.

Treviris B. Nazarii operâ magnificæ ſtructuræ templum fuit excitatum. Antoninus par. 1. tit. 6. cap. 2. Petrus de Natali lib. 6. cap. 147.

Anno 63.

S. Marcus S. Petri diſcipulus, ejuſdem memoriæ templum dicavit, in quo & ipſe fuit tumulatus. Ughellius tom. 6. pag. 512. Annos octo poſt ejus martyrium, uxor cujuſdam Palatiani, ab ipſo inſtructa de doctrina Evangelica, templum quod Jovis dicebatur, memoriæ ſui Præceptoris addi-
xit,

xit . Ughell. tom. 6. pag. 513. *Chron. Atinen.*

Anno 64.

Stephanus Dux Aquitaniæ in urbe Lemovicensi templum S. Valeriæ sacrum erexit . Antoninus par. 1. tit. 6. cap. 25. § 2. Petrus de Natali lib. 6.

Anno 65.

In civitate Remensi Vir quidam, acceptis Reliquiis SS. Martyrum Timothei, & Apollinaris, in eorundem titulum Basilicam statuit . Gregorius Turonensis in lib. *Glor. plur. Martyr.* cap. 62.

Eodem Anno.

Syrus Episcopus Papiæ, acceptis SS. Gervasii & Protasii reliquiis à Liberio quodam Christiano, in memoriam eorundem Martyrum extra urbis moenia templum condidit structurâ magnificentum, in quo sæpius incruentam Hostiam obtulit . Petrus de Natali lib. 1. cap. 50.

Anno 66.

Sancti Simeon & Judas Apostoli in Perside plures Ecclesias fabricaverunt, diversosque Cleri gradus instituerunt . Abdias Babylonius *Certam. Apostol.* lib. 4. Antoninus par. 1. tit. 6. cap. 14. Petrus de Natali lib. 9. c. 115.

Eodem Anno.

In Thebaidæ Africæ a Sancto Luca Evangelista multæ ædificatæ fuerunt Ecclesiæ, tum Presbyteri, Diaconi que consecrati . *Metaphr. in vita ejusdem B. Luca.*

Anno 68.

In urbe Natoober S. Matthæus Apostolus & Evangelista, ex auro atque argento, à populo sibi oblato, Ecclesiam construxit, sub nomine Resurrectionis Christi: tum Presbyteros, Clerumque ordinavit. Abdias

Babylon. *Certam. Apost.* lib. 7. Antoninus par. 1. tit. 6. cap. 13. Petrus de Natali lib. 8. cap. 100.

Anno 69.

Sanctus Dionysius Areopagita, Sancti Pauli Apostoli discipulus, multa per Gallias templa construxit.

Eodem Anno.

S. Hermagoras, S. Marci Evangelistæ discipulus, & totius Venetæ Republicæ Protopræsul, sepultis in domo Valentiniani sub marmoreis monumentis SS. Virginibus Euphemiâ, Dorotheâ, Theclâ, & Erasimâ, ædes ipsas earundem memoriæ consecravit; tum altare sacrosancto mysterio celebrando construxit, cui omnes suas facultates Valentinianus obtulit . Petrus de Natal. lib. 8. cap. 29.

Eodem Anno.

In urbe Tarvisia S. Prosdocimus, Principis Apostolorum discipulus, & Paduæ Præsul, in honorem magistri sui Ecclesiam erexit . Petrus de Natali lib. 10. cap. 33.

Anno 70.

Parisiis suprædictus Sanctus Dionysius Ecclesias fabricavit, Clerumque instituit . Antoninus par. 1. tit. 6. c. 28. Petrus de Natali lib. 9. cap. 41.

Eodem Anno.

Celerina Hispaniæ Regina, ærarii sui sumptibus elegantissimum templum supra corpus S. Torpetii erexit . Ado Trevirensis, & Beda 16. Kal. Junii: Petrus de Natali lib. 5. cap. 8.

Anno 72.

S. Paulus Sergius, Doctoris gentium discipulus, & Episcopus Narbonensis, cum Rufo & Stephano Diaconis, in memoriam Beati Petri Apostoli Ecclesiam ædificavit . Petrus de Natali lib. 11. cap. 60.

Eodem Anno .

S. Dionysius Areopagita inter alias Parisientes Ecclesias , tria à fundamentis excitavit Oratoria , quorum primum Triadi Sacrosanctæ addixit eo loci , qui nunc dicitur S. Benedicti ; quemadmodum indicant fenestrate vitreæ hæctenus perductæ in Sacello S. Nicolai ejusdem templi , ubi hæc leguntur : *In hoc Sacello S. Dionysius cepit invocare nomen Sanctissimæ Trinitatis .* Secundum Oratorium Deiparæ Virgini consecravit , contrito Mercurii simulacro , quod ibi Gentiles colebant . Tertium verò in memoriam B. Stephani Protomartyris statuit . Demochar. lib. 2. cap. 18.

Anno 77.

Primitivæ Ecclesiæ Protonotarii in vita B. Clementis Pontificis tradunt , septuaginta quinque Ecclesias ab ipso in Chersona excitatas . Petrus de Natali lib. 10. cap. 98. Metaphrast. in *Vita Clementis* : Antoninus par. 1. tit. 7. cap. 2. § 2.

Anno 80.

B. Joanni Apostolo , in vivis adhuc agenti , Ephesi sacratum fuisse templum memorat Abdias Babylonius *Certam. Apostol. lib. 5.*

Anno 81.

Opilius Paduæ Patritius , supra corpus S. Justinæ Virginis templum extruxit , quod simul cum oratorio Beatus Prodocimus , ejusdem civitatis Pontifex , consecravit . Petrus de Natali lib. 10. cap. 33.

Anno 90.

Mediolani S. Crastitanus Oldanus , post ruinas , quas Domitianus Imperator Christianis templis intulerat , eadem templa reedificavit , & nova etiã excitanda curavit . Ughell. to. 4. fol. 56. num. 4.

Anno 96.

S. Dionysius Areopagita , Parisiensis Episcopus , Ecclesiam in urbe Arelatensi erexit , quam SS. Apostolis Petro & Paulo dicavit . Antoninus par. 1. tit. 6. cap. 28. § 2. Petrus de Natali lib. 4. cap. 15.

Anno 97.

Apud Trajectum prædictus B. Maternus Oratorium in via publica Christo Salvatori erexit . Joannes Placent. Trudonen. *in Episcopis Leodien.* Antonius Monchiac. Demochar. lib. 2. *contra Calvinum* cap. 37.

Anno 98.

Apud Tungros idem B. Maternus Deiparæ Virgini Ecclesiam construxit . Auctoribus iis qui supra .

Anno 100.

Ravennæ templum à Fidelibus fuit erectum memoriæ Sancti Aderitii secundi Episcopi . Ughell. tom. 2. pag. 327. num. 2.

Anno circiter 103.

Mutinæ , Cletus primus Episcopus , expiato Jovis templo , illud Principi Apostolorum consecravit . Ughellius tom. 2. pag. 90.

Anno 120.

Crotonienses ædificarunt Sacellum , quod S. Dionysio Areopagitæ dicarunt ; & in eo sacrum Virginis Deiparæ simulacrum posuerunt . Ughell. tom. 9. num. 1.

Anno 175.

Propè Perusiam templum aderat à Christianis extructum , & Constantio ejusdem urbis Antistiti sacrum .

Anno 188.

Mediolani S. Monas urbem in Parochias secevit , ac centum quindecim , pluresque Ecclesias construxit , inrer quas insignem Basilicam B. Petri

Apo-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

cuinus de Divinis Officiis sic scripsit: Hæ Kalendæ secundum dementiam Gentilium, potius dicendæ sunt cavendæ; ea siquidem tempestate (quando Judices præerant filiis Israel, hoc est ante Samsonem) fuit in Italia quidam Princeps Gentilium nomine Janus, à quo Januarius mensis postea nuncupatus est. Hunc verò Janum imperiti homines, qui Deum non cognoscebant, quasi Regem metuebant, & pro Deo illum colere cœperunt, duasque facies illi figurare propter Orientem & Occidentem: necnon & quadrifrontem appellare, idest Janum geminum, propter quatuor partes, seu elementa quatuor, aut tempora quatuor; sed cum hoc facerent, formabant potius monstrum, quàm Deum. Unde Numæ post Romulum, hunc esse primum mensem anni voluit, tanquam bicipitis Dei mensem, respicientem ac prospicientem transacti anni finem, futurique initium, & Januarium vocatum, eo quod sit limes & Janua anni. Unde imperiti homines veluti Deum colentes, diem ipsum multis spurcitiis sacraverunt: quidam mutabant se in species monstrosas, in ferarumque habitus transformabant: alii in femineo gestu mutati, virilem vultum effeminabant; nec immeritò virilem fortitudinem non habent, qui in mulieris habitum transierunt: aliqui fanaticis auguriis profanabantur, perstrepebant saltando pedibus, tripudiando plausibus: nonnulli ita auguria observabant, ut focum de domo sua, vel aliud quodcunque beneficium, cuiquam petenti minimè tribuerent. Diabolicas etiam strenas & ab aliis accipiebant, & ipsi aliis tradebant; necnon etiam mensulas plenas ad manducandum tota nocte paratas habebant, credentes quod Kalendæ Januarii per totum annum præstare possent. Et quia

his, & aliis miseriis mundus universus repletus erat, statuit universalis Ecclesia Jejunium publicum in isto die fieri, quatenus his calamitatibus auctor vitæ finem imponeret. Sed quia Domino largiente hæc à Fidelibus pro nihilo habentur, licet quantulæcunque similitudines (quod absit) adhuc lateant in feris hominibus, omni tamen conamine prohibendæ sunt, atque pellendæ: nequè enim aliud quidquam novi in istiusmodi Kalendis præsumendum est, nisi quod & in aliis Kalendis mensium, excepto quod octavæ Dominicæ cum eximio cultu celebrentur, ut supra præfixum est. Sed nequè illud reticendum, quod dum quadam die hæc superstitiones Diabolicæ Romæ agerentur, quidam S. Almachius cum diceret: hodie octavæ diei Dominicæ sunt, cessate ab his superstitionibus Idolorum, & sacrificiis pollutis: jubente Alypsio Urbis Præfecto hac de causa interfectus est.

Hoc idem antè Alcuinū dixerat Isidorus Episcopus Hispalensis De Ecclesiasticis officiis lib. 1. cap. 10. Jejunium (ait) Kalendarum Januariatum propter errorem Gentilitatis instituit Ecclesia. Janus enim quidam Princeps Paganorum fuit, à quo nomen mensis Januarii nuncupatur, quem imperiti homines veluti Deum colentes, in religionem honoris posteris tradiderunt; diemque ipsum scenisque & luxuriæ sacraverunt. Tunc enim miseri homines, & quod pejus est, etiam Fideles, sumentes species monstrosas in ferarum habitum transformantur: alii femineo gestu demutati, virilem vultum effeminant: nonnulli etiam de fanatica adhuc consuetudine, quibusdam ipso die observationum auguriis profanantur; perstrepunt omnia saltantium pedibus, tripudiantium plausibus; & quod his turpius est nefas, nexis

inter

inter se utriusque sexus choris, inops animi, furens vino turba miscetur. Proinde ergo SS. Patres considerantes, maximam partem generis humani eodem die, hujusmodi sacrilegiis, ac luxuriis insidere, statuerunt in universo mundo per omnes Ecclesias publicum Jejunium, per quod agnoscerent homines, in tantum se prava agere, ut pro eorum peccatis necesse sit omnibus Ecclesiis jejunare.

Secundum sit De Festivitate Purificationis B. MARIÆ Virginis, in qua ritum candelas distribuendi, accensasque deferendi, fluxisse à Gentilibus demonstrat Menardus in notis ad librum *Sacrament. S. Gregorii*, ad hunc eundem diem, sequentibus verbis. *In eo festo sunt cum cereis ardentibus rogationes, seu processiones ex satis antiquo more, seu superstitione veteri, quæ Romani hoc mense in honorem Februi Dei, idest Plutonis, cum cereis ardentibus lustrabant Urbem, in piam ac sanctam mutatam religionem; siquidem harum mentionem facit Sanctus Hidelphonsus, qui floruit anno 644. Sermone supracitato. Agitur hæc festivitas mense Februario, quem Romani adhuc Pagani à Februo, idest Plutone, sic vocaverunt &c. Quam lustrandi consuetudinem congruè, & religiosè Christiana mutavit consuetudo, cum eodem mense, hoc est hodierna die, in honorem Sanctæ Dei Genitricis, & perpetuæ Virginis Mariæ, non solum Clerus, sed omnis plebs, Ecclesiarum loca cum cereis & diversis hymnis lustrantes circumeant. Idem scribit S. Eligius Homil. 2. Nunc igitur vanæ superstitionis errorem pulchrè Christiana devotio ad veram convertit religionem, cum jam non post quinquennium, nec ut olim circa finem mensis Februarii, una lustratur Civitas Romana ad honorem Februi, qui*
Par. I.

falsò lustrationum, idest purgationum, potens putabatur, & Deus Infernorum, & ob dignitatem ejus, quæ jam cessavit, terreni Romanorum Imperii: sed per singulos annos circa initium ejusdem mensis universa Dei Civitas, sancta videlicet Ecclesia illustratur: Fidei lumen, quod filiorum suorum fulget in cordibus, designans cereorum lumine, quod eorundem gestatur manibus.

Pauca hæc ex multis quæ afferri possent, exempla selegi, fidem huic assertioni facturus, videlicet quod ab Ethnicis olim Christiani, ac proinde quælibet gens, sive natio à finitima conterminaque natione mores quosdam didicerit, & constantissimè fuerit imitata. Si plura cupis, adi Cardinalem Baronium ad ann. 44. nu. 80. qui mirum in modum meam hanc sententiam confirmat. Sed ut promissum de Sepulchris sermonem profequar, ab Ægyptiis incipiam, qui & Gentiles, & antiquissimi sunt. II mortuorum Sepulchra tres in species dividere juxta defuncti dignitatem consueverunt, nempe in sumptuosa, mediocria, & humilia. Sumptuosa ea erant, quæ pro Regibus, & Magnatibus attollebantur, ut Mausolea & Pyramides. Mediocria, quæ pro mediocribus, ut Coemeteria, sive Cryptæ in vivo alabastro excisæ, variis concamerationibus discriminatæ, multipliciumque viarum ambagibus adedò intricatæ, ut labyrinthus videri possent: tum arcæ in eisdem marmoreæ, sive sarcophagi, in quibus cadavera condebantur. Ab humilibus autem, cum ego brevitati maximè studeam, & illa ad meum institutum non spectent, libentissimè declinabo.

Porro quale fuerit primum Mausoleum,

leum, Plinius lib. 36. cap. 5. docet his verbis : *Mausoleum sepulchrum est ab uxore Artemisia factum Mausolo Cariae Regulo, qui obiit Olympiadis centesima anno 2. Opus id ut esset inter septem miracula, ii maximè artifices fecere. Paret ab Austro & Septentrione sexagenos ternos pedes, brevius à frontibus, toto circuitu pedes quadringentos undecim: attollitur in altitudinem viginti quinque cubitis: cingitur columnis triginta sex. Ab Oriente celsavit Scopas, à Septentrione Bryaxis, à Meridie Timotheus, ab Occasu Leochares: priusque quam peragerent, Regina Artemisia, quæ mariti memoriæ id opus extrui iusserat, obiit. Non tamen recesserunt nisi absoluto jam, id gloriæ ipsorum, artisque monumentum judicantes; hodieque certant manus. Accessit & quintus artifex: nanque supra pteron pyramis altitudine inferiorem æquavit, viginti quatuor gradibus in metæ cacumen se contrahens. In summo est quadriga marmorea, quam fecit Pythis. Hæc adjecta centum quadraginta pedum altitudine totum opus includit. Ab hac magnificentissima fabrica cæteræ, parùm absimilem præferentes magnificentiam, nomen sumpserunt. Mausoleorum æmulatrices fuere, Pyramides, quarum figura quadrata erat, & ab amplissima basi desinens in acumen. Illarum nonnullas conspici adhuc in Ægypto tradit Joannes Nardius in suis comment. ad Lucretium *De rerum natura*, ubi in fine agit de funeribus Ægyptiorum; quarum Pyramidum occasione nonnullorum sepulchrorum adhuc Memphi extantium orthographiam affert, quam delineari imperavit cl. me: Ferdinandus II. Magnus Hetruriæ Dux, liberalium Studiorum, ac Artium promotor, il-*

lamque nos in Tab. XXXVIII. exhibemus, ubi litera

A. Memphim, sive Alcayrun, vulgò Cairo, denotat.

B. Babylonis antiquæ parietinas.

C. Nilum ab Austro in Boream præterfluentem.

D. Lapidem cælatum, qui ad putei, sive ostii operculum inservit.

E. Viam, per quam in cameram subterraneam descenditur.

F. Arcam lapideam, hieroglyphicis sculptam, alterius lignæ custodem.

G. Arca, quæ visenda exponitur, cum simulacro stante, & Diis tutelariibus.

Tanta verò arte, ac tam ampla mole surgebant hæc ædificia, ut Martialis in Epig. 1. de Amphit. miraculo proxima reputaverit, ibi:

*Barbara Pyramidum sileat miracula
Memphis.*

Et inferiùs:

Aere non vacuo pendentia Mausolea.
Ea verò erigerè Regibus fato functis Ægyptios consuevisse docemur à Lucio Floro lib. 4. cap. 11. cùm de Cleopatra Ægypti Regina ita loquitur: *in Mausoleum (sepulchra Regum sic vocant) recipit.* Idem testatur Lucanus lib. 8. de Ptolemæis (sic Ægyptii suos Reges appellabant, ut olim Pharaones) hæc scribens:

*Et Regum cineres extructo monte
quiescant:*

*Cùm Ptolemæorum manes, seriemque
pudendam*

*Pyramides claudant, indignaque
Mausolea.*

Confirmat hæc Servius in undecimo Æneid. additque unde hæc defluerit consuetudo regalibus cadaveribus moles imponendi: *Apud majores*
(in-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

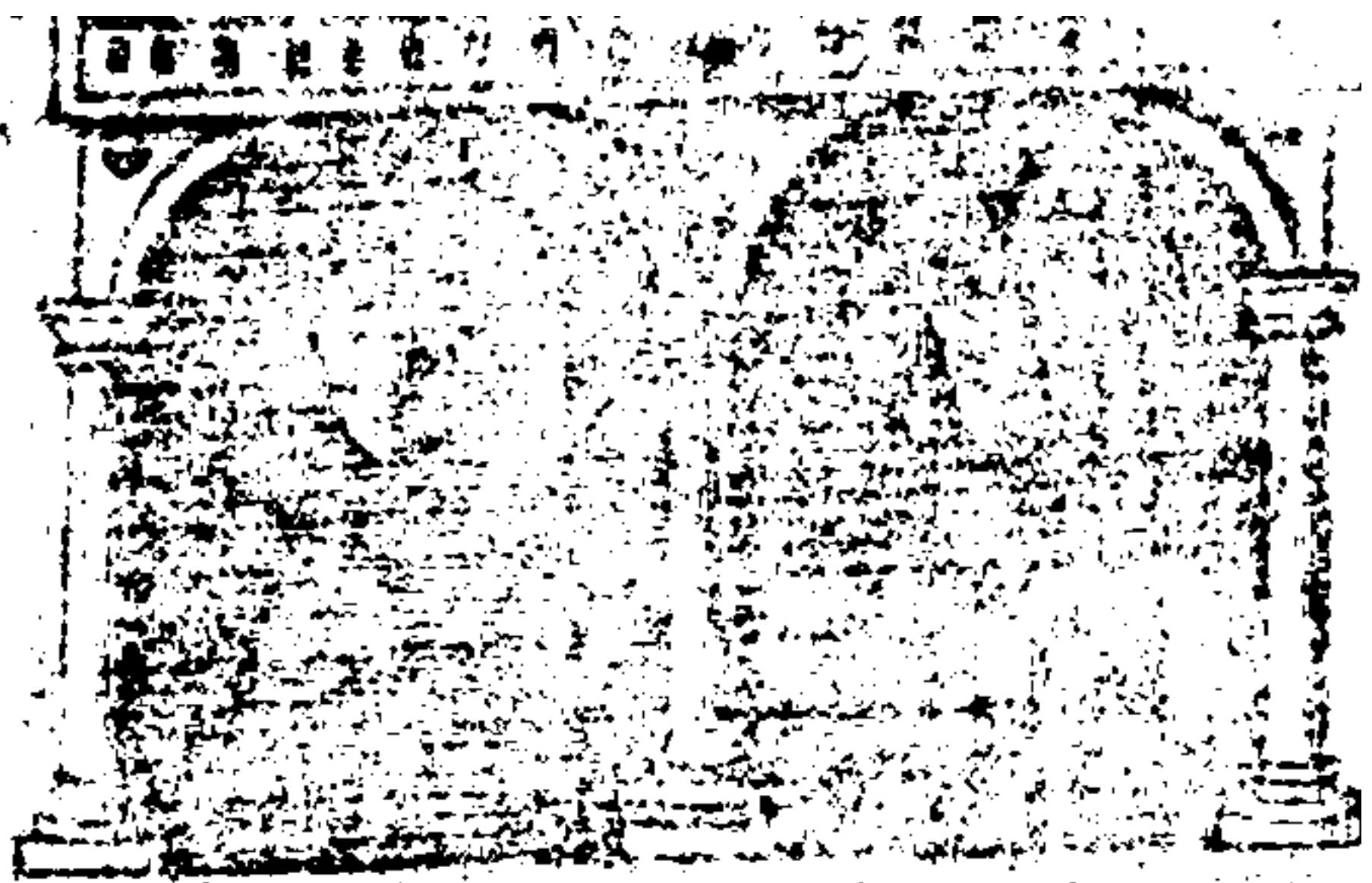
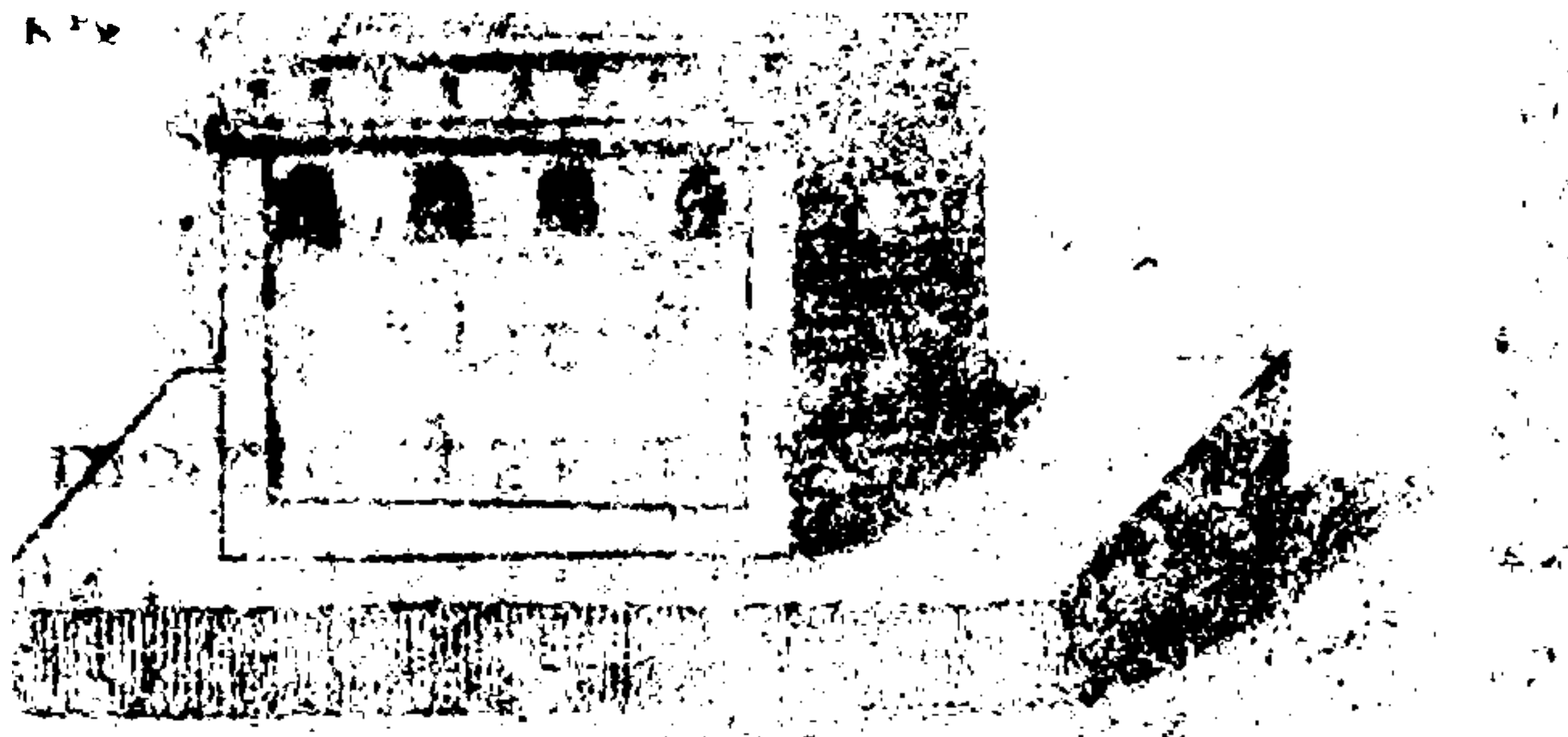

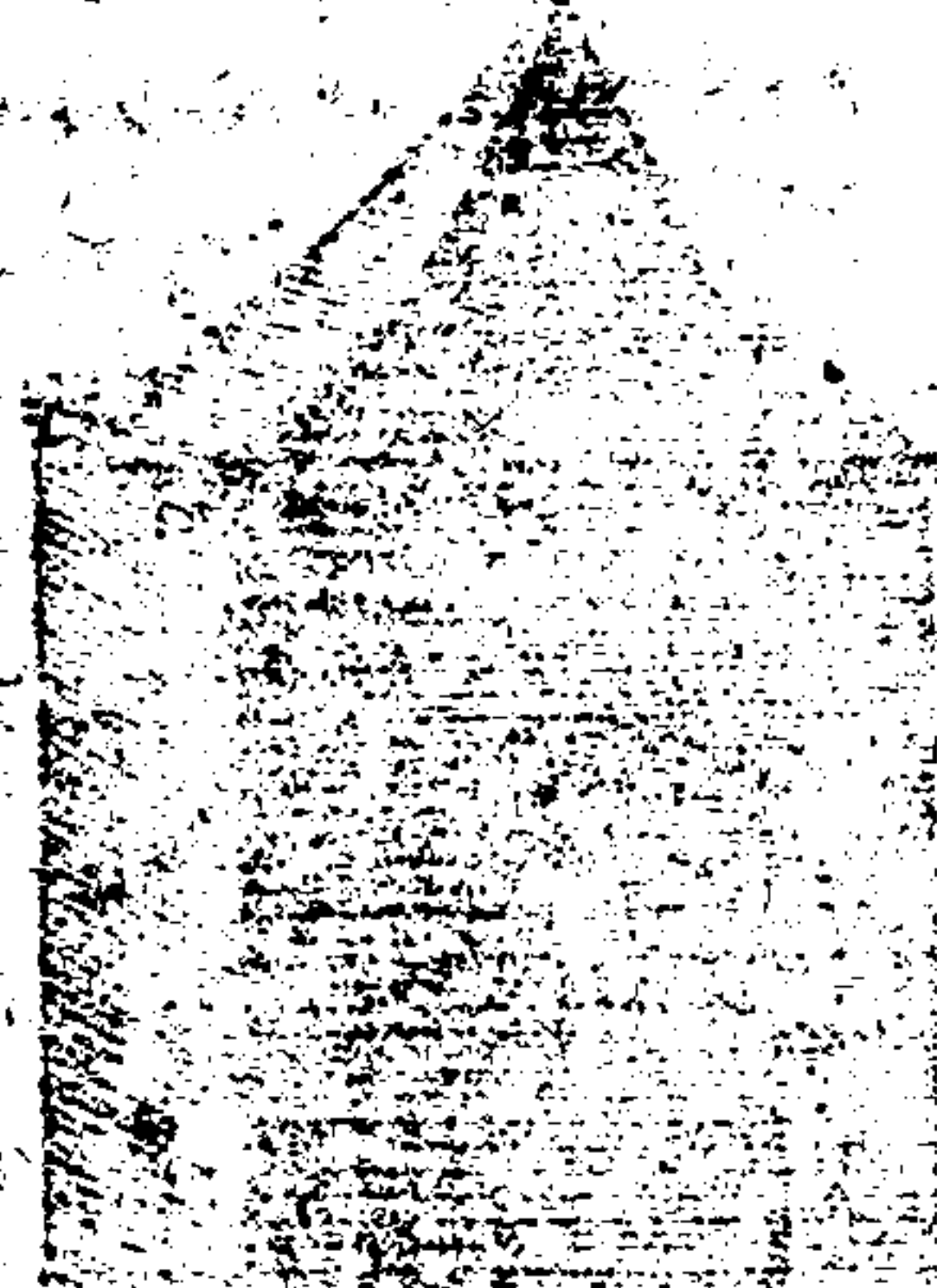
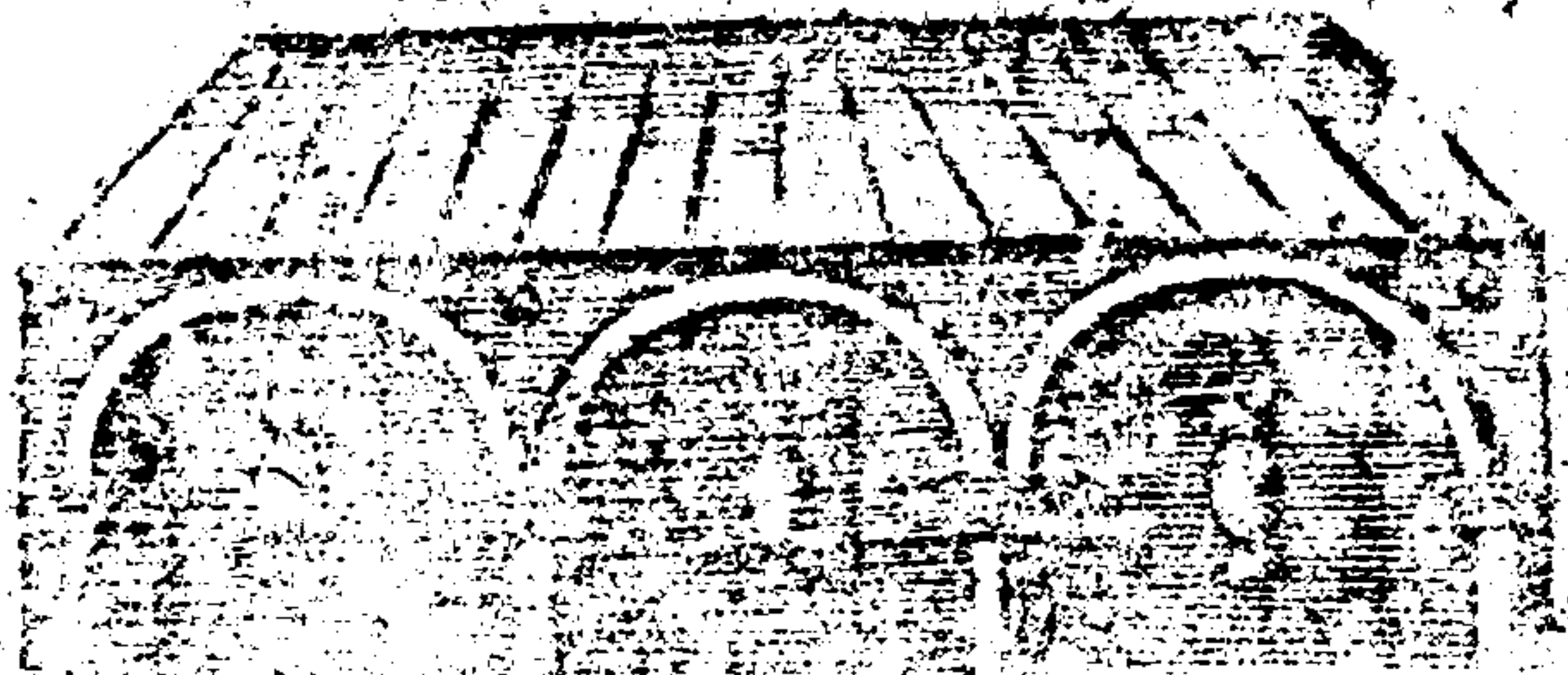
Fig. 1

Fig. 2
Fig. 3
Fig. 4
Fig. 5
Fig. 6
Fig. 7
Fig. 8
Fig. 9
Fig. 10
Fig. 11
Fig. 12
Fig. 13
Fig. 14
Fig. 15
Fig. 16
Fig. 17
Fig. 18
Fig. 19
Fig. 20
Fig. 21
Fig. 22
Fig. 23
Fig. 24
Fig. 25
Fig. 26
Fig. 27
Fig. 28
Fig. 29
Fig. 30
Fig. 31
Fig. 32
Fig. 33
Fig. 34
Fig. 35
Fig. 36
Fig. 37
Fig. 38
Fig. 39
Fig. 40
Fig. 41
Fig. 42
Fig. 43
Fig. 44
Fig. 45
Fig. 46
Fig. 47
Fig. 48
Fig. 49
Fig. 50
Fig. 51
Fig. 52
Fig. 53
Fig. 54
Fig. 55
Fig. 56
Fig. 57
Fig. 58
Fig. 59
Fig. 60
Fig. 61
Fig. 62
Fig. 63
Fig. 64
Fig. 65
Fig. 66
Fig. 67
Fig. 68
Fig. 69
Fig. 70
Fig. 71
Fig. 72
Fig. 73
Fig. 74
Fig. 75
Fig. 76
Fig. 77
Fig. 78
Fig. 79
Fig. 80
Fig. 81
Fig. 82
Fig. 83
Fig. 84
Fig. 85
Fig. 86
Fig. 87
Fig. 88
Fig. 89
Fig. 90
Fig. 91
Fig. 92
Fig. 93
Fig. 94
Fig. 95
Fig. 96
Fig. 97
Fig. 98
Fig. 99
Fig. 100

Fig. 1

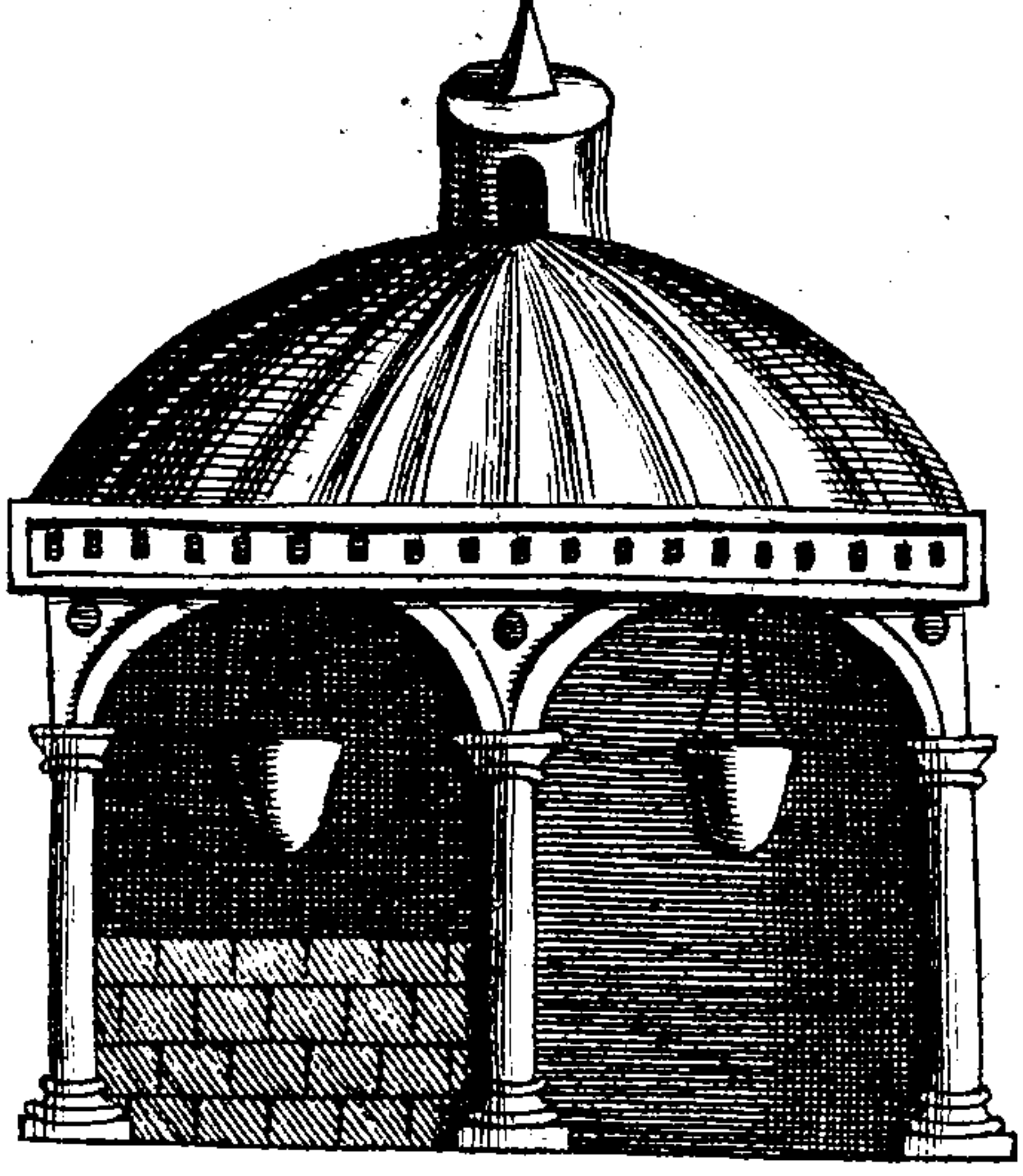

Fig. 4.

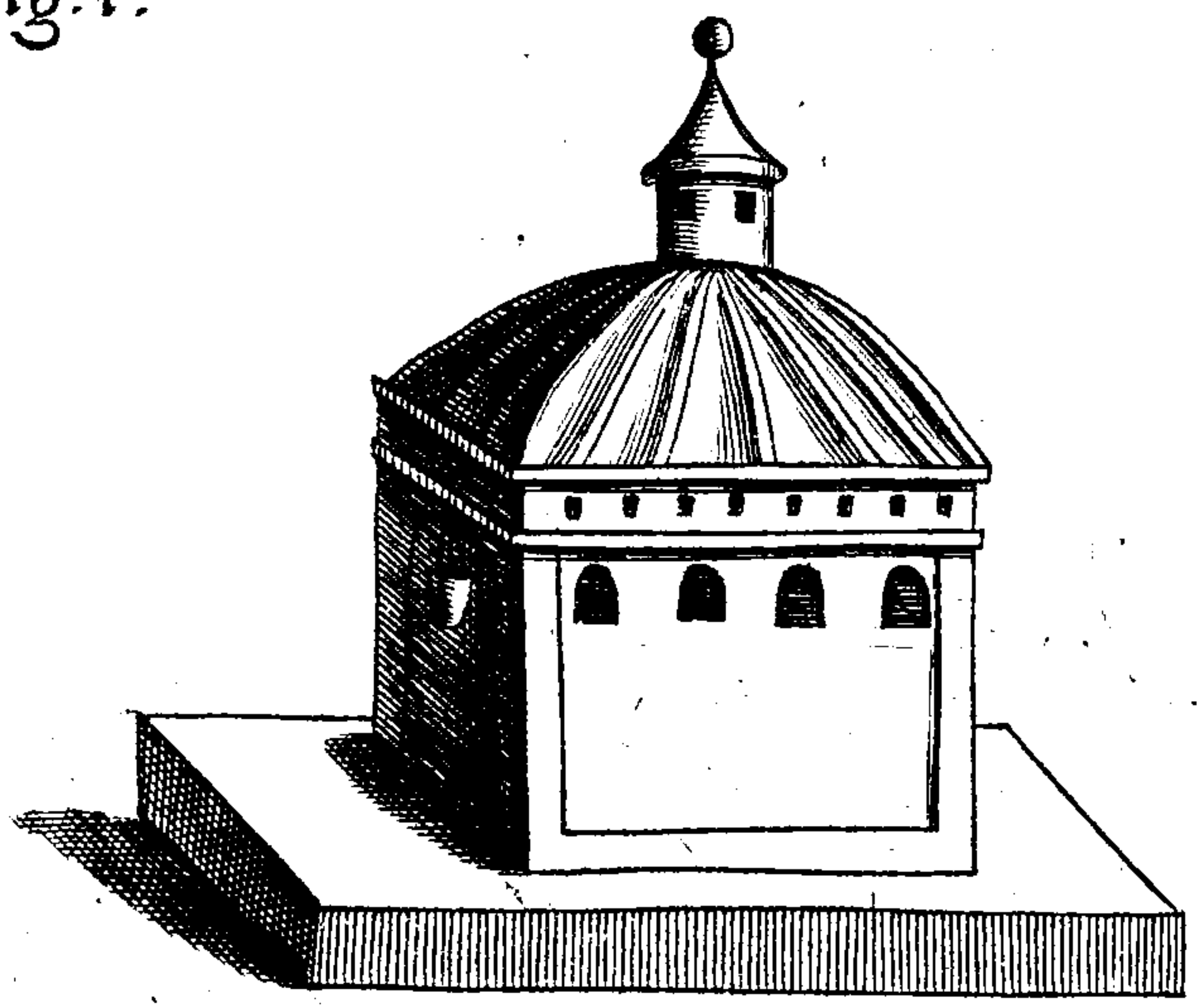

Fig. 3.

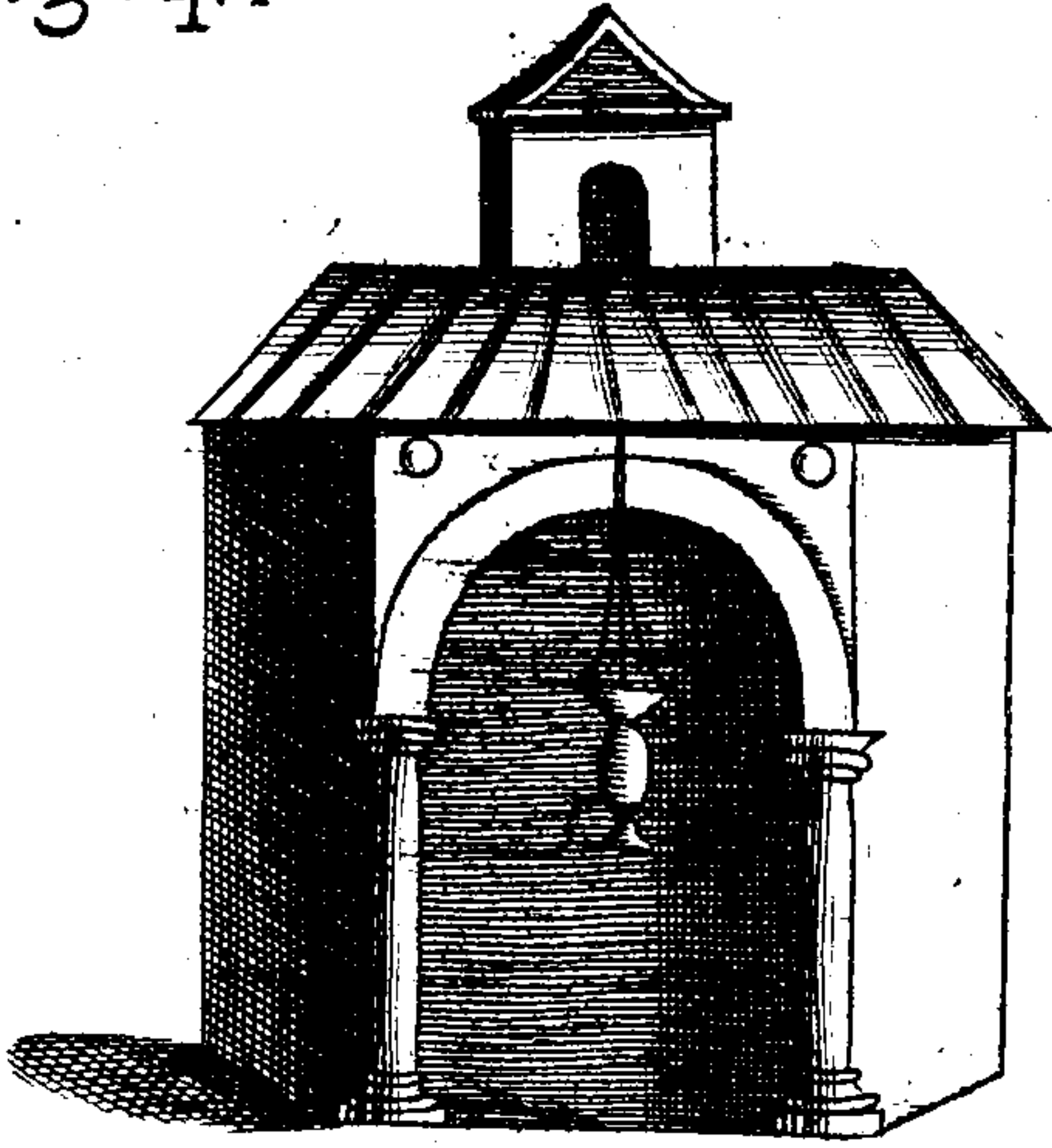

Fig. 8.

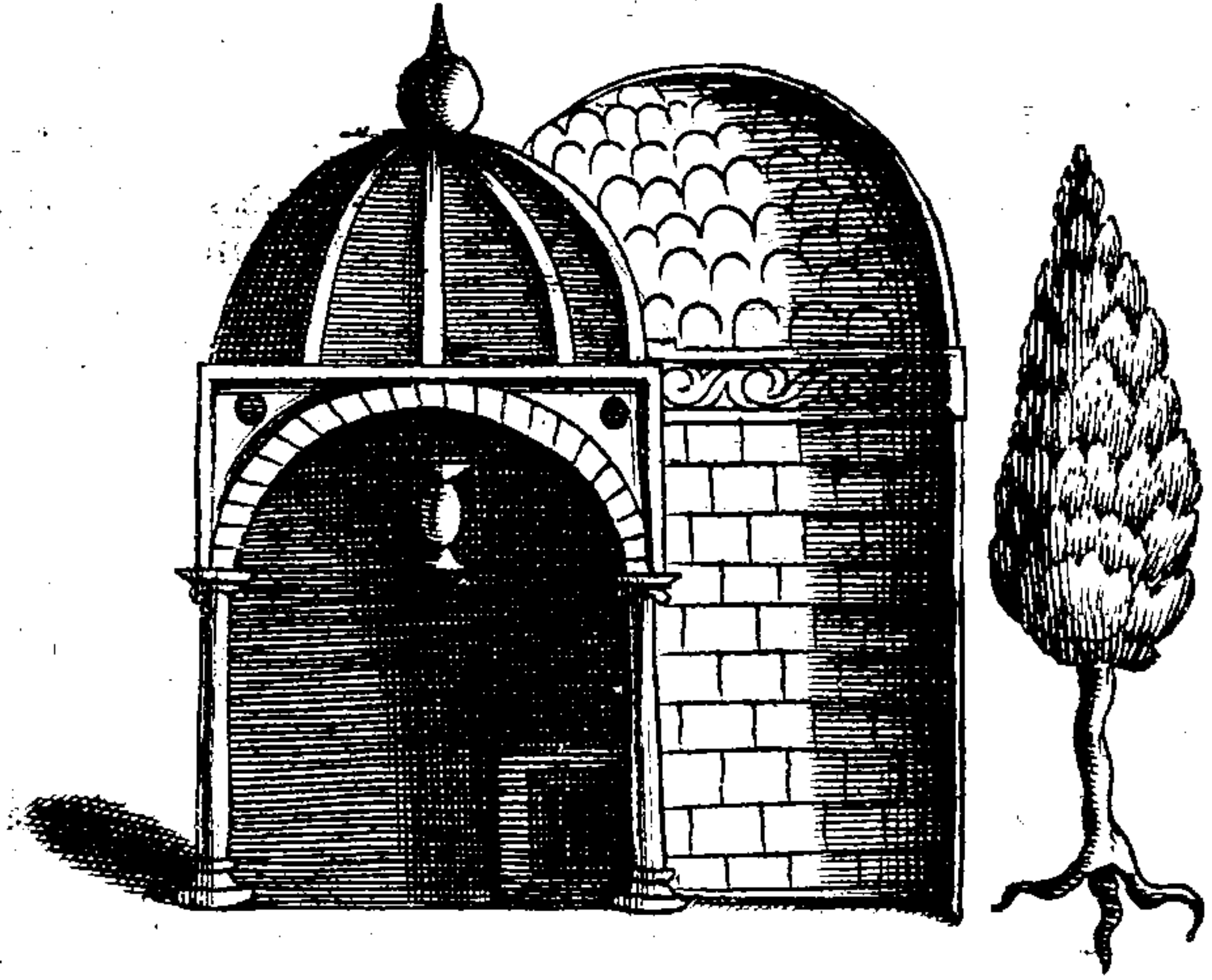

Fig. 5.

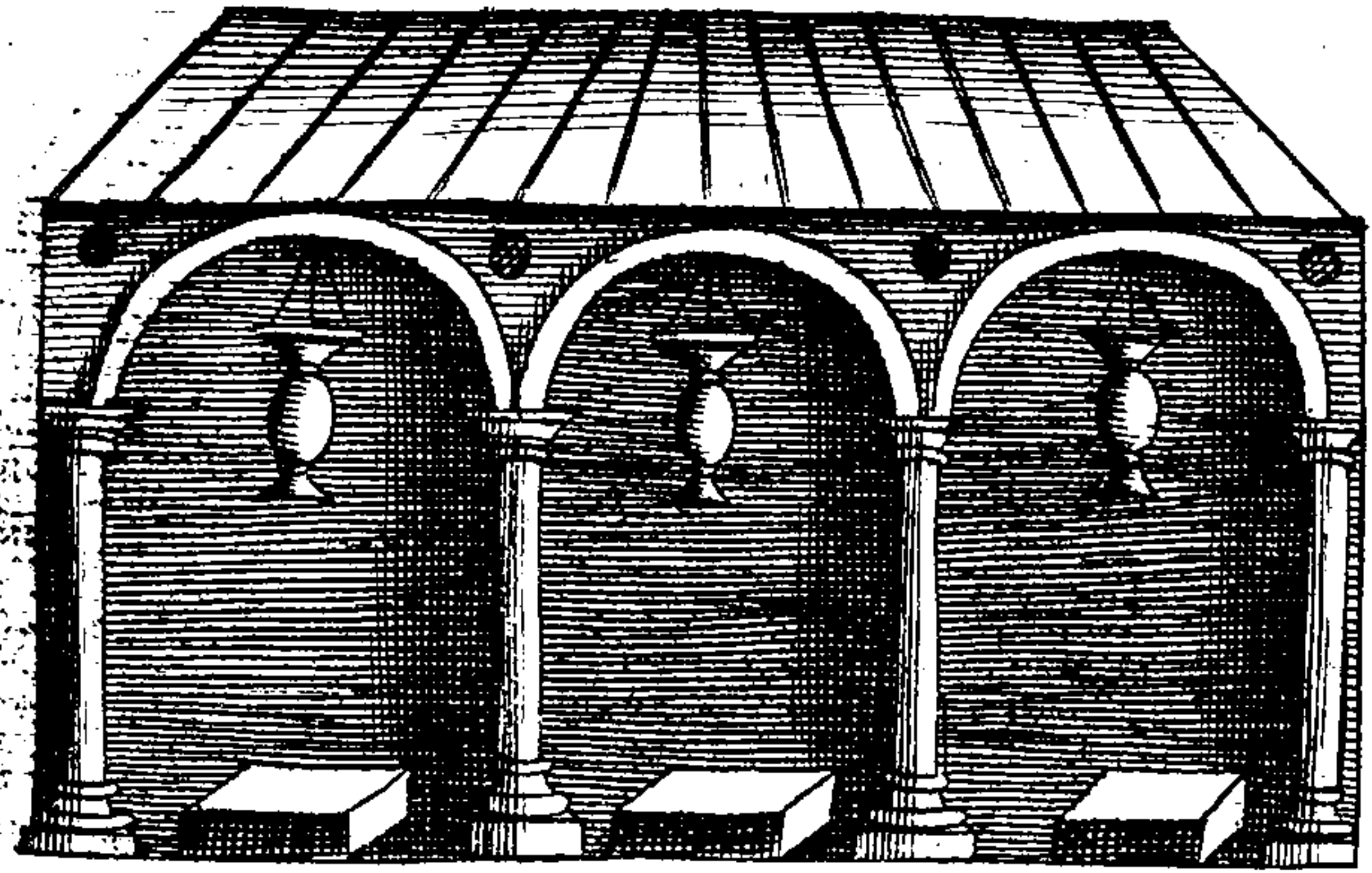
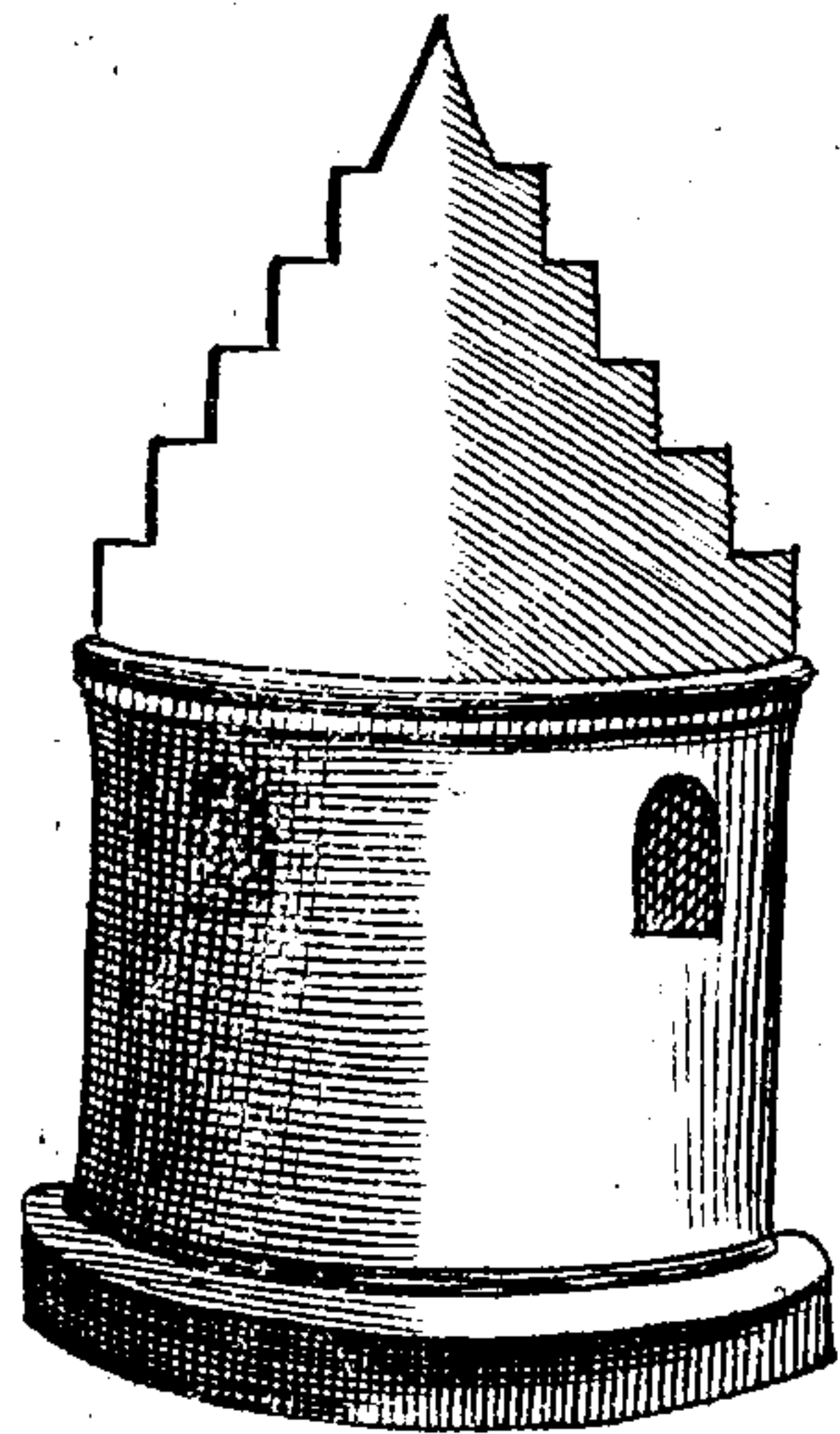
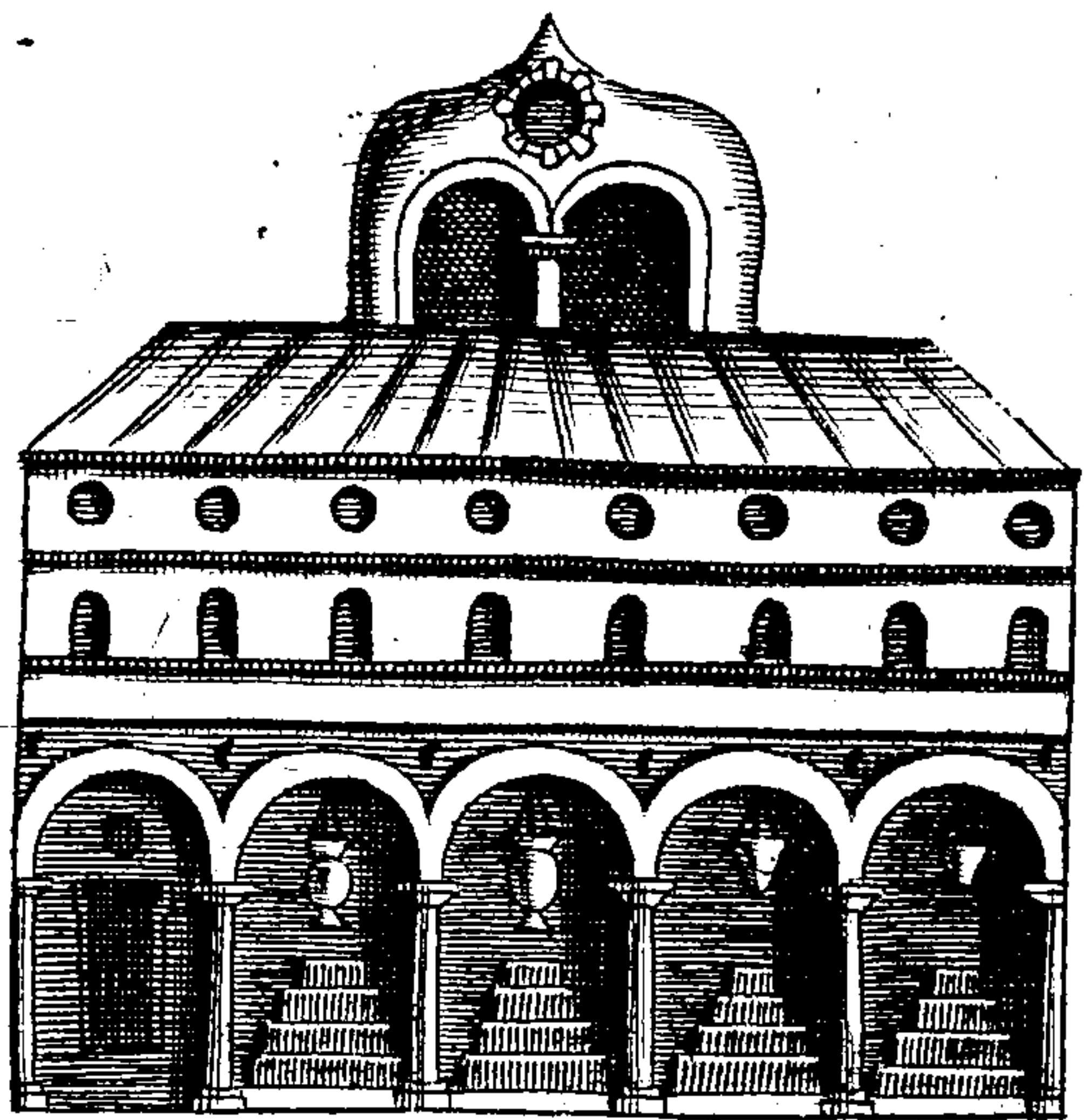

Fig. 7.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

vobis Scribæ, & Pharisei hypocritæ, qui edificatis sepulchra Prophetarum, & ornatis monimenta Justorum, & dicitis, si fuisset in diebus Patrum nostrorum, non fuisset socii eorum in sanguine Prophetarum, in ipsos Scribas qui ut bonitatem simularent, ac plebi imponerent, se patribus homicidis dissimiles ostentantes, occisorum sepulchra splendidè ornabant, sic invenitur: *Si fuisset in illo tempore, non fecisset ea, quæ fecerunt patres nostri. Hoc autem etiam si sermone non dicant, opere loquuntur, ex eo quod ambitiosè & magnificè ædificant memorias occisorum, quos à Patribus suis jugulatos non negant.*

Hæc splendidiora, ac magnificentiora Hebræorum monumenta fuere: si ulterius curiositati vis indulgere, alias sepulchrorum figuras, ac formas apud eundem Hottingerum exquire. Ad mediocria nunc transeamus.

Hebræi in mediocribus etiam sepulchris Ægyptios imitati, rupes cautesque duriores exenterabant, ut cryptas, & speluncas efficerent, in quibus cadavera conderentur, easque tumbas appellavere; quod plurimis exemplis firmari potest, ex quibus illicò occurrit illud Abrahæ, qui Saræ uxoris suæ cadaver in duplici spelunca, quam emit in Hebron terra Chanaam quadringentis siclis, deposuit composuitque: ubi postea & ipse, & filius ejus Jacob, nepotumque plerique humati sunt, ex Genes. cap. 23. 25. 49. & 50.

Legimus quoque apud eundem Hottingerum pag. 44. (ut alia plurima testimonia omittamus, quibus liquidò constat, speluncas apud Hebræos pro sepulchris fuisse) tam vastæ amplitudinis ad radices montis Oli-

veti speluncam esse Aggæo Prophetæ attributam, ut alias aliasque sinu suo capiat, & amplectatur.

Quem specuum usum pro funerandis corporibus usque ad tempora Christi Domini viguisse, ex Evangelistis comperimus. Constat enim ex Joann. cap. 11. num. 38. Lazari monumentum fuisse speluncam, ibi: *Jesus ergo rursus fremens in semetipso, venit ad monumentum: erat autem spelunca, & lapis superpositus erat ei.* Item cap. 27. narrat, Josephum acceptum Domini corpus involvisse in syndone munda, & posuisse in monumento suo novo, quod exciderat in petra. Confirmat id etiam Marcus cap. 15. ubi corpus Dominicum linteo involutum tradit, & à Josepho in monumento in petra exciso locatum. Item Lucas cap. 23. *Et posuit eum in monumento exciso.* Quod monumentum speluncam appellat Eusebius in *vita Const.* lib. 3. cap. 26. & 28. ubi referens Dominici sepulchri sub Constantiano Imperio inventionem, hæc fatetur: *Tunc verò ipsum augustum sanctissimumque Resurrectionis monumentum præter omnium spem refulsit, & spelunca illa, quæ Sancta Sanctorum verè dici potest, in lucem prodiit.* Percommo- dum quippe erat Hebræis hujusmodi specus in rupibus excavare, præsertim juxta Hierusalem, cum stadiis fermè sexaginta per circuitum ab urbe ea regio saxis aspera sit, montibusque quamplurimis intumescat.

Alia de Judæorum sepulchris exempla libens referrem, si ea mihi Scriptorum copia sufficeret; sed Hebraicam gentem potius ad miseram turpissimamque servitutem, quam ad bonas artes, & præcipuè literarias, na-
tam

tam esse nimis apertè dignoscimus. Ex his tamen licèt paucis in comper-
to est, Hebræos tum quoad magni-
fica, & sumptuosa, tum quoad alia
inferiora monumenta, ab Ægyptiis
normam duxisse. Superest nunc ut in-
stitutum, ac morem eundem ab illis
ad Græcos, tanquam conterminos &
proximiores, derivatum ostendam;
sed de his pauca inveniuntur, quæ
sepulchrorum magnificentiam respi-
ciant. Pausanias in *veteris Græciæ de-
script.* lib. 2. sic refert: *Ad hunc fermè
modum suorum cadauera condunt Sicyo-
nii: corpus terra contegunt, deinde lapi-
dea basi extructa columnas erigunt, qui-
bus fastigia, vel (ut Græci vocant)
aquilas imponunt eadem propè specie, qua
sunt templorum culmina.* Et in lib. 9.
sic: *At Lacedemoniis, & Atheniensi-
bus eo præliq̄ peremptis, sui separatim
sunt tumuli, & in illis inscripti Simo-
nidis Elegi. A communi illo monumento
non procul, ara dicata fuit Jovi Eleu-
therio: sepulchrum quidem ex ære factum,
Jovis ara & signum è candido lapide.*
Apud eundem nonnulla alia legimus,
ad sepulchralia Græcorum monu-
menta spectantia, inter quæ Hippo-
lytæ sepulchrum, Amazonici clypei
figuram habens: en ejus verba nu. 40.
*Sepultam verò eo quo diximus loco, &
ejus sanè monumentum Amazonici clypei
formam præferunt.* Rursus lib. 3. nu. 35.
hæc habentur: *Est prætereà Sparte Co-
mitium, quod Varium nuncupant; &
proxima ibi heroica monimenta Cadmi
Agenoris filii, & Oelici Theræ filii po-
sterorum &c.* Ex quibus locis apertè
eruitur, Pausaniam solertissimum
Græcanici Imperii Scriptorem, hu-
milia admodum, ac parùm digna me-
moratu sepulchra invenisse, ut nul-

lum accuratè descripserit. Nec mi-
rum quod nulla tunc temporis formæ
sumptuosioris sepulchra inveniret,
cùm olim in tumulorum ornatu, &
fastu adeò Græci modum excederent,
ut effrænem luxum severa lege cohi-
bere necessum habuerint Athenien-
ses. Ejus legis meminit Cicer. leg. 11.
ibi: *Sed post aliquantò propter has am-
plitudines sepulchrorum, quas in Cera-
mico videmus, lege sancitum est, nè
quis sepulchrum faceret operosius, quàm
quod decem homines effecerint triduo; ne-
què id opere tectorio exornari, nec Her-
mas has quas vocant licebat imponi.*

Cùm autem totius Græciæ celeberrima esset urbs Athenarum, ea lex inde per universam Græciam inva-
luit, nec ultra sepulchrorum splen-
dore, & amplitudine in iis terris pec-
catum est. Cæterùm in prioribus tu-
mulis quantum cum Hebræis Græci
certaverint, licèt ob oculos nulla pro-
ponere argumenta fas sit, ipsum Se-
natûs Consultum eorundem modera-
tionem præcipiens, iisdemque mo-
dum imponens, abundè demonstrat.

Romani tamen, cùm nulla apud
eos lex esset, quæ sepulchrorum or-
natui adversaretur, ritum ædifican-
di Mausolea in Urbem invecitum,
egregiè ac splendidissimè coluerunt.
Testantur hoc tot miranda ipsius Ur-
bis vetustissima monumenta, ac præ-
cipuè clarissimum illud, & verè ma-
gnificum Octaviani Augusti in Cam-
po Martio, de quo sic in ejusdem Im-
peratoris vita Svetonius: *Reliquias le-
gerunt primores equestris ordinis tuni-
cati & discincti, pedibusque nudis, ac
in Mausoleo condiderunt. Id opus inter
Flaminiam viam, ripamque Tyberis sex-
to suo consulatu extruxerat, circumjectasque*

que sylvas, & ambulationes ad usum populi tunc jam publicarat. De eodem sic Cassiodorus: *Sed mundi Dominus ad potentiam suam opus extollens, mirandam etiam in Romanis fabricam in vallem Martiam tetendit Augustus, ut immensa moles firmiter præcincta montibus contineret, ubi magnarum rerum indicia clauderentur; bisseua quippe ostia ad XII. signa posuerunt.* Strabo item lib. 5. *Commemoratione*, inquit, *dignissimum est, quod Mausoleum appellant, in excelsis fundatum molibus, lapide niveo, & perpetuæ viriditatis arboribus coopertum, in summum usque verticem ad fluminis ripam exaggeratum. In summo autem positum est Cæsaris Augusti simulacrum ex ære fabricatum: sub aggere ipso sunt ejus loculi, & cognatorum, & necessariorum: à tergo verò lucus est mirifica continens ambulacra: in medio autem campi spatium sui busti extat ambitus, & hic ipse niveo perfectus lapide, ferreos in circuitu cancellos habens, & plantatas interiùs præferens populos. Extat etiam nunc interior murus orbicularis reticulato opere, cùm tamen olim (ut videtur) tres fuerint muri invicem distantes, quorum intervalla rursus spatiis quibusdam distinguebantur, ut loculi plures efficerentur, quibus seorsum condi singuli possent. His adde Marlianum, qui in sua *Topographia urbis Romæ* lib. 5. cap. 7. *Mausoleum*, inquit, *in eadem valle (scilicet in Campo Martio) interque viam Flaminiam, & ripam Tyberis, tertio suo Consulatu posuit Augustus, voluitque ut non modò suum, sed omnium Imperatorum, & Cognatorum esset sepulchrum.**

Hic locus in laudem Augusti, Pacis, ac Victoriæ, & Patris Patriæ inscriptionem habuisse dicitur. Ad hoc

Mausoleum videtur respexisse Virgilius, cùm de Marcelli nimis acerbo funere cecinit:

*Quantos ille virum magnam Mavor-
tis ad urbem*

Campus aget gemitus: vel quæ Tyberine videbis

*Funera, cùm tumulum præterlabere
recentem!*

Quia & de illo loquitur Xiphilinus in Hadriano his verbis: *Sepultus est ad flumen juxta pontem Ælium, ubi monumentum fecerat: nam Augusti Mausoleum plenum erat, in quo nemo ampliùs sepultus est.* Quod penè adamussim confirmat Dio in Hadriano: *Jam enim (inquit) Augusti monumentum repletum erat, nec quisquam ampliùs in eo sepeliebatur.* Hujus Mausolei exemplar habes in Tab. XL. Fig. 1.

Alterius Mausolei memoriam in Urbe nobis exhibet Paulus Diaconus lib. 14. *supplem. ad Eutrop.* ubi agens de morte Honorii, *Vita exemplis est, inquit, corpusque ejus juxta B. Petri Apostoli atrium in Mausoleo sepultum est.*

Aliud prætereà Mausoleum majestate & pretio spectabile, præclarissimumque, quod assueta prodigiis Urbs ipsa admirata est, fuit illud Hadriani Imperatoris, à Procopio de Bello Gothico pereleganter descriptum, quem adire operæ pretium est, ut scitissimæ & præstantissimæ structuræ lenocinium utcunque concipias. Hujus Mausolei specimen in eadem Tabula Fig. 3. exhibetur.

Inclytus itaque Romanorum genius sicuti Mausoleorum Ægyptiorum haud impar æmulator evasit, ita Ægyptiacum morem in Pyramidibus attollendis certatim studuit imitari. Duo nobis hîc suppetunt alleganda,

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

1

2

138-11A1

138-11A2

138-11A3

138-11A4

138-11A5

138-11A6

138-11A7

138-11A8

138-11A9

138-11A10

138-11A11

138-11A12

138-11A13

138-11A14

138-11A15

138-11A16

138-11A17

138-11A18

138-11A19

138-11A20

138-11A21

138-11A22

138-11A23

138-11A24

138-11A25

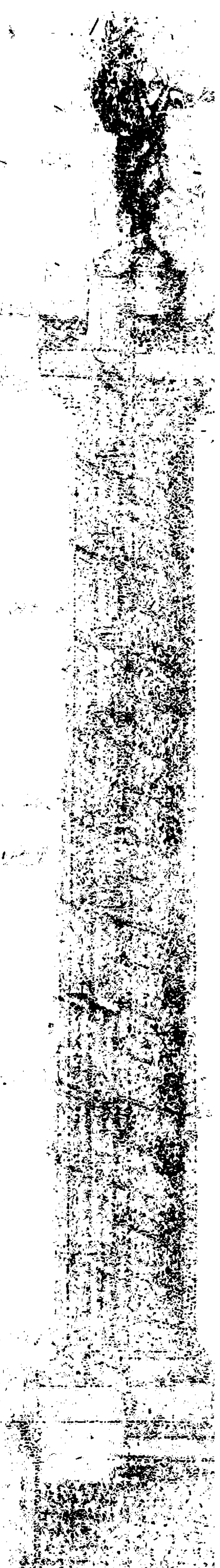

Fig. 2.

Fig. 1.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Marco Aurelio Antonino Imperatori consecrata fuit, ac in ea de Germanis & Sarmatis, ab ipso debellatis, historia anaglyphè cælata est; quam idem Joannes Petrus Bellorius notis, declarationibus, ac æreis Iconismis pariter ditatam typis consignavit. In hujus summitate alia ænea Statua B. Paulum referens, ab eodem Pontifice Xysto V. posita fuit, ut vides in ejusdem Tabulæ Fig. 2.

Hæc sunt augusta Romanorum sepulchra, quæ ob magnificentiam operis Mausoleorum nomine vocitari merentur. Alia tamen fuere innumera, etsi non tantæ amplitudinis elegantiaque, singularis saltem notæ, & admiratione digna, quibus undique totus hic suburbanus ager occupabatur, ut plurimæ quæ adhuc manent parietinæ testantur, ex quibus structuræ genus, ornatuque satis eruitur, sicut indicant schemata in Tab. XLII. Primum est sepulchrum secundo ab Urbe lapide in via Asinaria, quæ nunc Marinum ducit, sinistrorsum existens, ubi lateritium sese exhibet frontispitium, tam affabrè ex ordine Corinthio constructum, ut elegantius nil concipi possit. Cælaturæ enim adeò sedulo elaboratæ sunt, ut nihil eorum desit, quæ in Pariis marmoribus observari solent, tam in epistyllis, & ipsorum cymatiis, zophoris, denticulisque, & in eorum etiam interfectionibus coronisque, quàm in fastigio, ac tympano; prout in columnarum quoquè basibus capitulisque intuemur occurrere. Perpendendæ etiam fenestrarum coronæ, in quibus astragali cælati sunt, itidemque astragali Lesbii, aliæquæ particulæ minutissimæ. Et quod admirationem adjicit, latè-

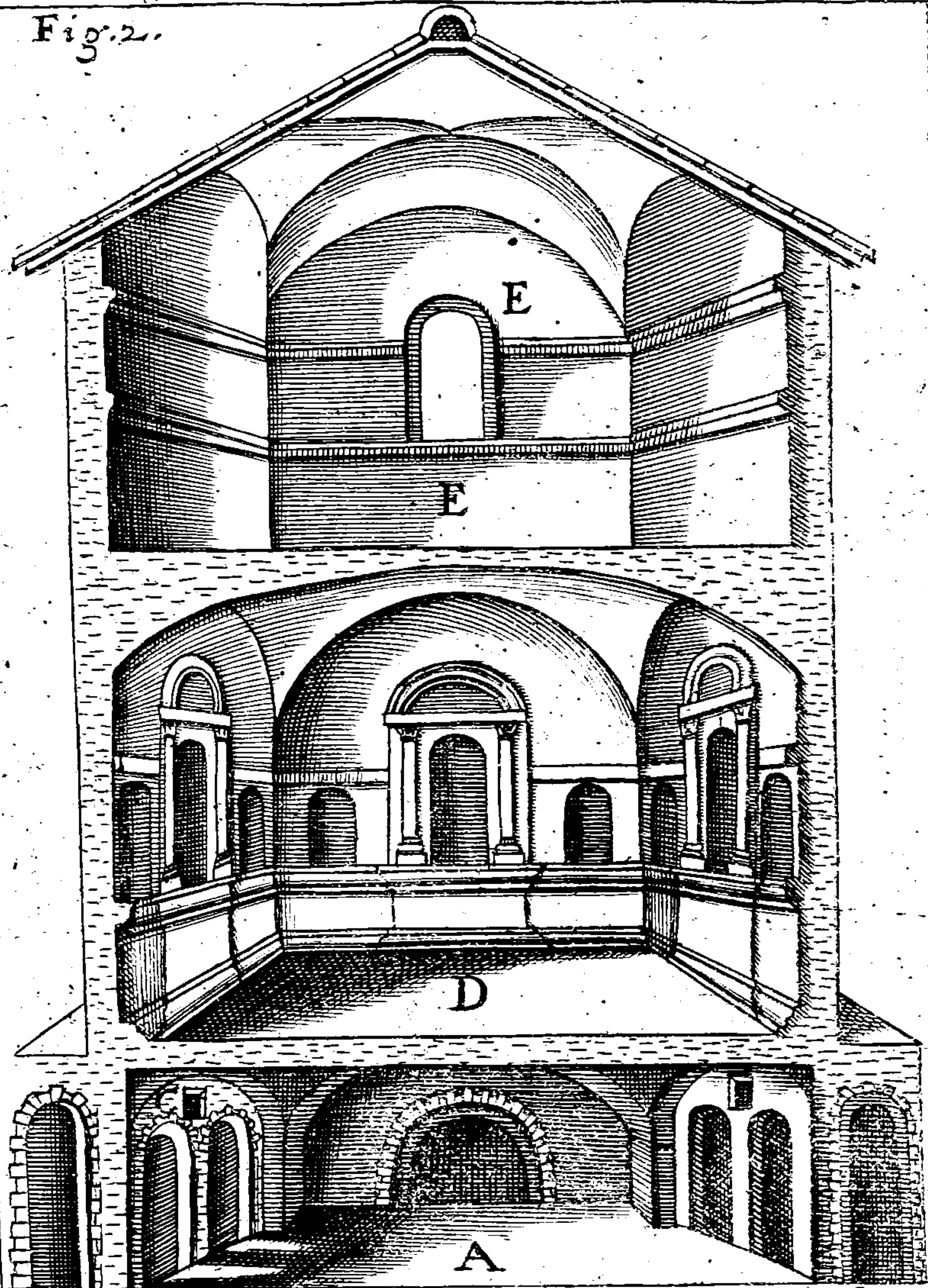
res sunt non solum in facie lævigati, verùm & planam superficiem habentes, adeò ut inter unum & alterum calx interclusa prorsus deliteat, ac proinde continuum quid reputetur, aut ad summum aciei perspicaciori tenuis rimula, lineaque pergracili proponatur. Exemplum tam laudabilis fabricæ habes in prædictæ Tabulæ Figura 1.

Sed licet horum sepulchrorum constructio diuturniori animadversione sit digna, ulterius tamen excurrere nobis consilium est: cum jam antea aliqua consultius prælibaverimus in Capite V. ubi peculiari argumento lateritium opus exposuimus.

Quæ diximus ædificii externum respiciunt: si verò internas partes, quas Figura 2. repræsentat, accuratè rimemur, multa notanda sunt. In infimo loco A. jacent loculamenta, in quibus cineres Libertorum condebantur, & ad hæc per scalas ascensus erat. Interjecta per circuitum porticus B. lucem supernè, ab angulo fornicis opere musivo constrati, per quoddam spiraculum, seu parvam fenestram C. immittebat, ad Balistarii speciem accedentem.

Secunda ædificii concameratio D. ad recondendos Patronorum cineres destinabatur. Tertia verò E. ædicula erat Genii illius familiæ. Consueverunt enim Romani Proceres templum habere, ubi cadavera, seu potius cineres deponerentur, ut deducitur ex Svetonio in *Domit.* cap. 18. ubi sic: *Cadaver Domitiani populari sandapila, per vespillones exportatum, Phyllis nutrix in suburbano suo Latina via funeravit; sed reliquias templo Flavie Gentis clam intulit, cineribusque Juliae filie Titi,*
quam

Fig. 2.

B

Fig. 1.

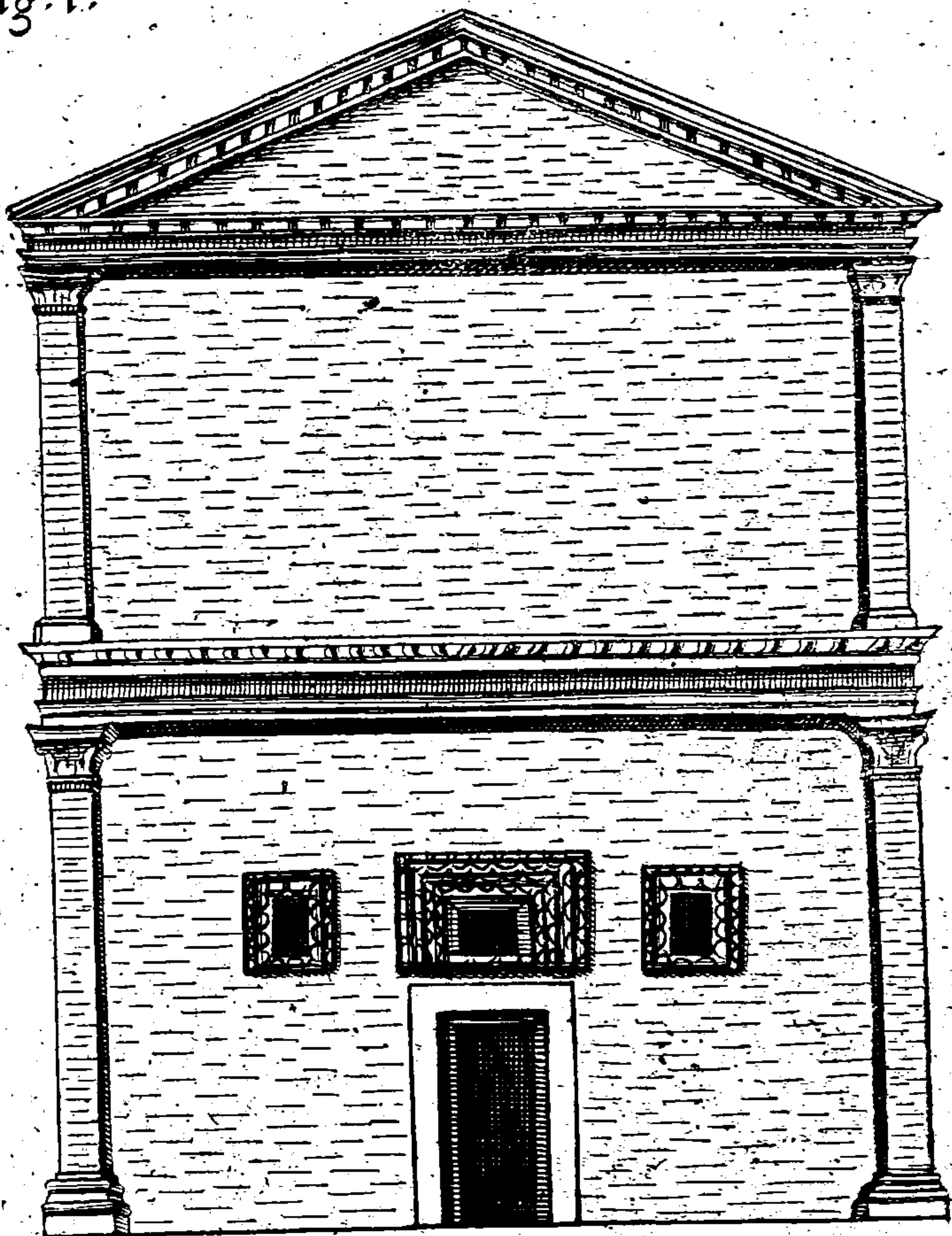

Fig. 4

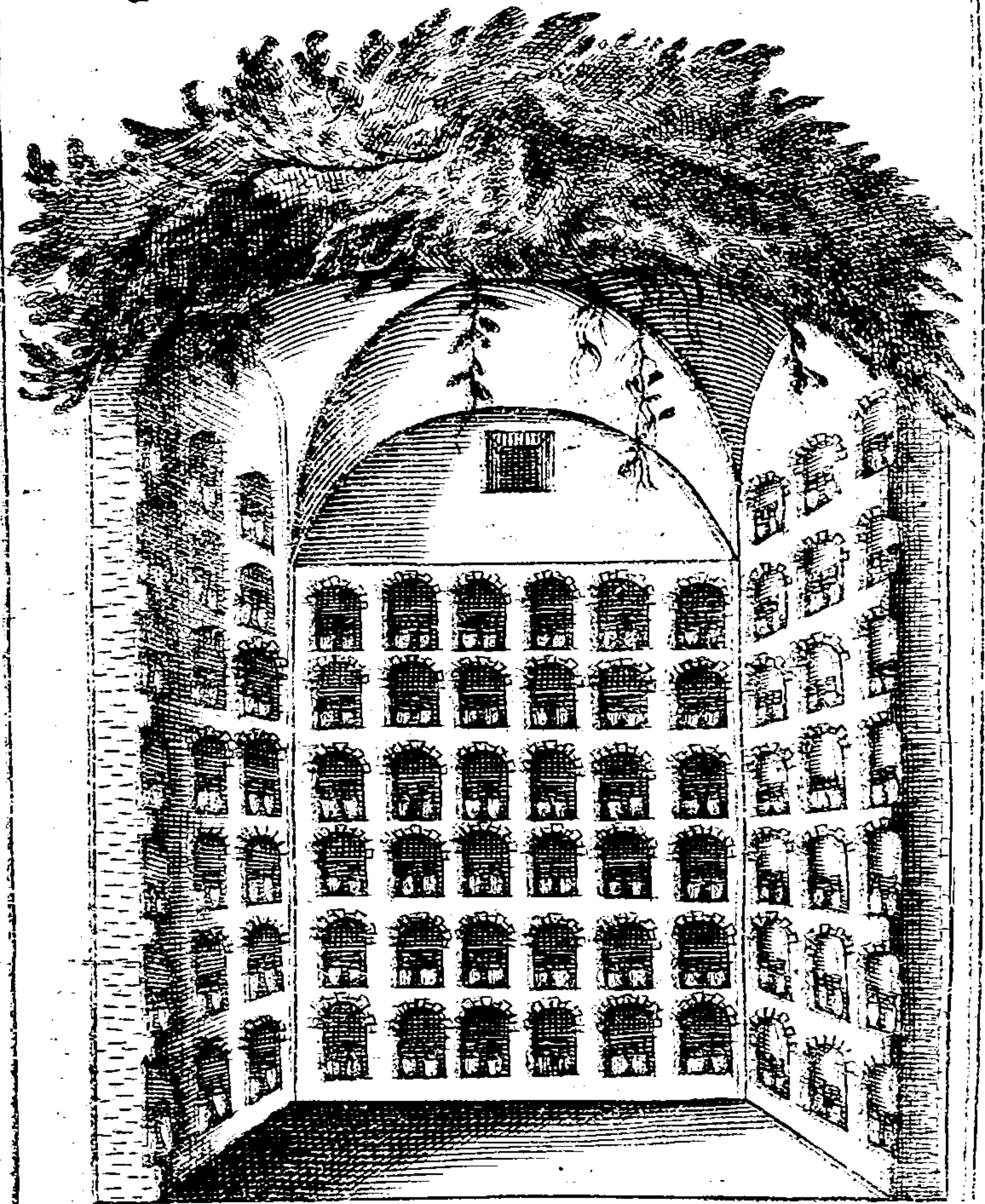
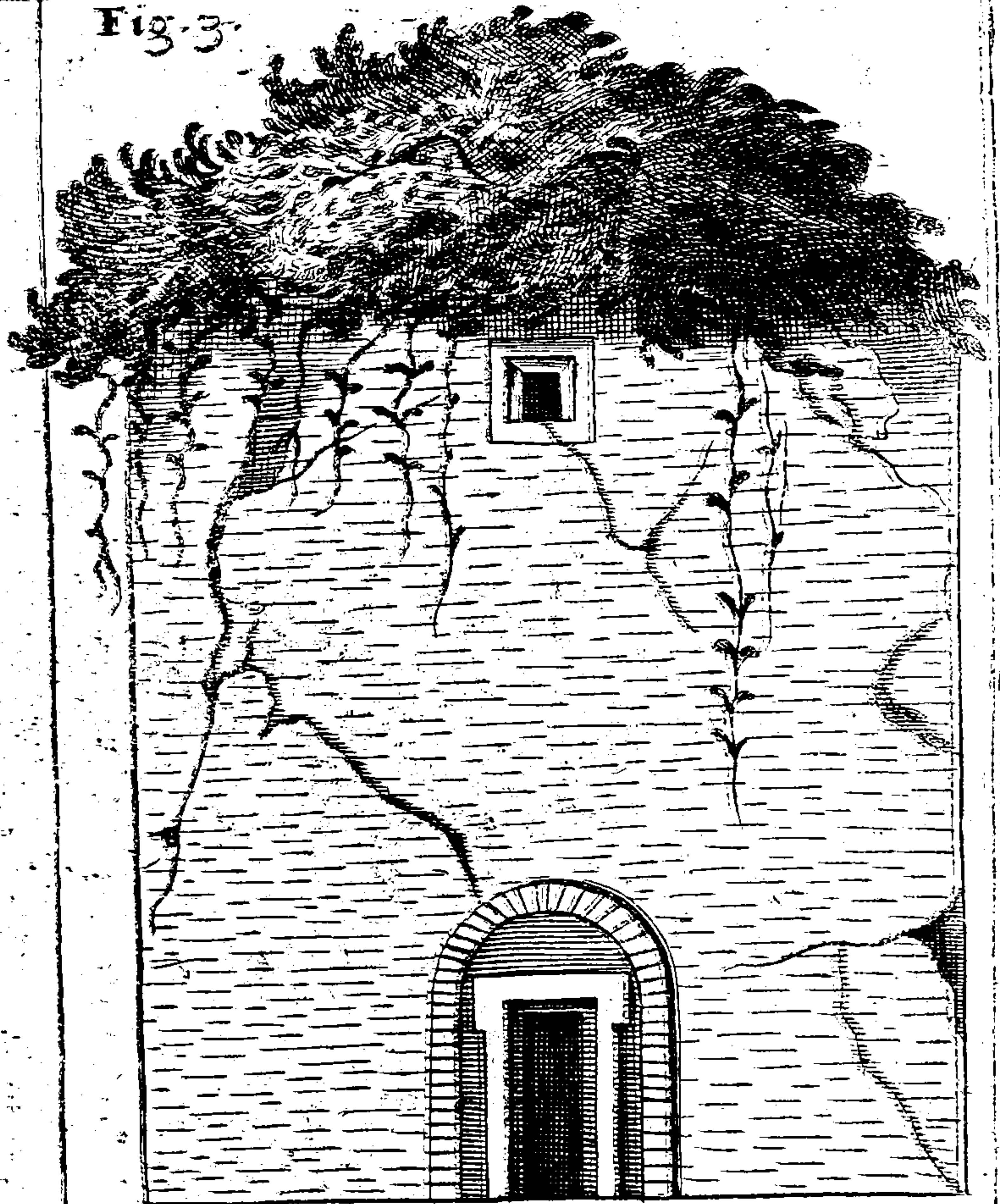

Fig. 3.

rest, ac
 noaciori
 gracilis
 asabi-
 Tabula
 numon-
 edione
 corere-
 m antea
 mus in
 amento
 rum-
 pates,
 t. In ho-
 ate, in
 tius B.
 idem
 nam C.
 emac-
 atio D.
 cineres
 mptum
 as die-
 stor ex
 de ho-
 front-
 s Genti
 pnt

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Occasione, quâ Sponii inscriptiones de Geniis attuli, indicare fas erit, Oiselim in suo *Thesauro Numismatum* nonnullos etiam Geniorum referre nummos; & cùm inter illos nullum Diocletiani tempore cūsum adducat, nequè apud diversos Auctores *de re Nummaria* tractantes inuenirim; ideò hic in eruditorum gratiam volo talem nummum annectere, cum apud me sit, illum enim possideo ex

dono D. Joannis Dominici Ricciardi, & sequens est.

Quin in præfatis Geniorum ædibus sacrificia aliquando fuisse oblata, ex supposita Gruteriana inscriptione pag. 662. n. 5. facilè concipitur.

L. APISIVS. C. F. SCAPTIA. CAPITOLINVS
EX. TESTAMENTO. FIERI. IVSSIT. MONV MEN.
ARBITRATV. HEREDVM. MEORVM. ET. SIBI. ET SVIS.
..... TAE. BENE. MERITÆ.

C. APISIO. C. L. OSCIAE. C. L. APISIAE. C. F.
EPAPHRAE. PATRI. PRIMIGENIAE RESTITVTAE
MATRI SORORI.

C. APISIO. C. F. ET. LIBERTIS
CAPITONI. FRAT. LIBERTABVSQVE
MEIS. POSTERISQ.
EORVM

C. APISIO. C. L. IN. AG. P. XII.
FELICI. TATAE. IN. FR. P. XXIV.

HVIVS. MONV
DOLVS. MAL.
ABESTO. ET
IVRISCONSULT.

IN. HOC. MONVMENTO. ITVS. ADITVS. AMBITVS. LIBERTIS. LIBERTABVSQVE. MEIS. OMNIB.
PATEAT..... M. DATO. AD. SAGRIFICIA. FACIENDA. QVOTIESCOMQVE. OPVS. ERIT.

Lucunam PATEAT..... M DATO.
sic replendam, sive legendam puto:
PATEAT CIRCVM DATO.

Alia inscriptio, docens proximas sepulchralibus monumentis fuisse ædiculas, extat apud eundem p. 626. n. 6. ut infra:

AEDICVLAM. CVM. OLLIS. OSSVARIS. ITA. VTI. IN. AEDICVLAM.
SVNT. C. LVCCEI. PYLADIS. L. FELICIS. GERVLI. EMIT. DE. D.
LABERIO. PAETI. ET EPAPHRODITI. L. FAVSTO. IN MONV-
MENTO. C. LVCETI. BYTHI. L. FAVSTI. COACTORIS. A. PORTV.
VINARIO. CVM. INTRO. MONVMENTO. EORVM. EAS. E. REGIO-
NE. OSTI. PARIETIS. MEDI. AEDICVLAM. CVM. OLLIS. OSSVARIS.
SIBI. ET SVIS. POSTERISQVE.....

Sacella si non aderant, fuisse saltem aras, nemini negandum est; liquet enim ex plurimis inscriptionibus apud

laudatum Gruterum, & præcipuè ex ex illa, quæ habetur pag. 715. nu. 10. ut subsequitur.

C. VIVS. PATER. NATVS. MISER. DESIDE-
RIO. NATAE. DIEM. ET. NOCTEM. CVM
LACRIMIS. TRAXIT. VITAM. MALAM
MORTVVM. ME. QVOQVE. FVNERARI
IVSSI. REBVS. LVGVBRIS. QVIBVS. VIVOS PAR
AVI. LECTO. STRAGVLIS. FORENSIS. PAENVLA
NIGRIS. OMNIBVS. OSSA. MEA. IN. ARAM MIX
TA. CVM. FILIAE. VNA. REQVIESCVNT. HOC
SOLACIVM. MECVM ERIT. CIRCA. ARAM. LIB
ERTIS. LIBERTABVSQVE. POSTERISQVE
EORVM. ET QVIBVS PERMISERINT. HAC LEGE. VT
QVOTIENS. QVIS. EORVM. SVIS. CORONAS. PONENT. ET
ARAM. NOSTRAM. CORONENT. ATIMETO. LIB
CVIVS. DOLO. FILIAM. AMISI. RESTEM. ET CLAVOM
VNDE. SIBI. COLLVM. ALLIGET.

Itèm pag. 466. num. 6. legitur alia
inscriptio ex lapide Tiburtino rudi,
sita in templo S. Orestis ad Falisco-
rum montem Soractem. Ea est:

V. M. SELICI. CLE
MENTIS. SEVIRI
MVNCIPIO. CA
PENAT. ARAM
POSVERVNT. PII
LIBERTI.

Exhibuimus hæc monimenta ex in-
numeris, quæ per agrum Romanum
reperiuntur, alia sublimiora, alia in-
feriora, prout Familiæ conditio fere-
bat & splendor. Ex inferioribus ve-
rò aliud exemplar dāmus in eadem
Tabula XLII. Figura 3. Prominebat
hoc ædificium inter viam Asinariam
& Appiam dextrorsum, unde Mari-
num iter post ultimam ab Urbe vi-

neam. In hac Figura fabricæ facies pro-
ponitur, ut ex parietinis conjici potest,
nam ultra dimidium externè terrâ ob-
ruta est, internè tamen vacua, proin-
deque plurimæ in ea cellulæ cernun-
tur, quæ fornicatæ sunt, ut in Fig. 4.
continentque ollas, sive urnas, in qui-
bus defunctorum cineres occludeban-
tur: unde à geminis illis, quæ in sin-
gulis loculis extant, & à similitudine
nidi columbarum, prædictæ cellulæ
Columbaria, ni fallor, vocitatæ sunt.
Alterius Columbarii exemplar cum
incriptionibus refert præcitatus Spon-
nius in suis *Miscellaneis eruditæ anti-
quitatis* Sect. 9. Hoc autem Columba-
rium, sive Sepulchrum videtur fuisse
Familiæ Abucciorum, ut ex se-
quenti inscriptione, omiſſis nonnul-
lis aliis ab eodem Sponio relatis, col-
ligi potest.

1.

L. ABVCCIUS HERMES IN HOC
ORDINE AB IMO AD SVMMVM
COLVMBARIA IX OLLÆ XIIIX
SIBI POSTERISQVE SVIS.

2.

L. ABVCCIUS SOCRATES SIBI
ET ABVCCIAE GNOMENI L.
POSTERISQ. SVIS
COLVMBARIA CONTINVA VII
AB IMO OLL. XIV.

3.

L. ABVCCI MYRONIS
HOC ORDINE OLL. IIII.
COLVMBARIO I. ET II.

4.

L. ABVCCI CASTI ABVCCIAE AVRAE
L. ABVCCI MAXIMI ABVCCIAE HEDONE
COL. VIII. OLLÆ XVI. LINEA PERPETVA.

Cùm quodam die, relaxaturus à studiis animum, cum C. L. V. V. Emmanuele à Schelestrate, & Laurentio Zacagna, Vaticanæ Bibliothecæ Custodibus, Romanum agrum perambularem, ac simul Romanæ magnificentiae rudera investigarem, incidit sermo de monumentis, sive sepulchretis, quæ juxta vias publicas fieri solebant: necnon de variis illorum speciebus, inter quas illa præ cæteris notatu digna, cui cameræ interioris parietes diversis cellularum ordinibus distinguebantur, in quarum singulis binæ ollæ cinerariæ, sive ossuariæ collocatæ erant, ut supra narravimus, Quarè curiositatis, ac simul eruditionis gratiâ eisdem duxi ad ea invisenda, quæ extra Portam Asinariam adhuc supersunt, ut in dicta Tab. XLII. Fig. 3. & 4. Hac occasione prædictus Zacagna similia sepulchreta non procul se vidisse ait, nempe secundâ vineâ sinistrorsùm in via Appia, quæ iter ad Ecclesiam Sancti Sebastiani, ultra Cappellam, sive Oratorium, quod vulgò dicitur *Domine. quò vadis*. Ut illuc devenimus, tres ibi magnas cameras haud imparibus loculamentis circumquaque distinctas reperivimus, quorum singuli ordines, juxta horizontalem lineam, unam supra viginti cellulas continebant. Cùm autem illi ordines duodecim essent,

& unus alteri superpositus, in unica facie cameræ centum & trigintaduo Columbaria, ac proinde ducentæ & sexaginta quatuor ollæ continebantur. Pavimentum, utpotè terrâ cooperatum, minimè apparebat: unde alii fortasse ordines sub eadem aggesta humo delitescebant. Observavimus quoque, præfatas cellulas non solum binas, verùm etiam tres, aut quatuor ollas continere: & ex tanto ollarum numero deduximus, hoc non privatæ Familiæ sepulchrum, sed publicum, alicujus nempe Sodalitatis fuisse. Ulteriùs ad visendum accessimus antiquum Monumentum, in cujus rudibus è marmore fragmentum invenimus cum sequenti inscriptione, quæ non solum caractere, sed etiam Latinitate sæculi ruditatem accusat: quin imò ex Consulibus quos refert, Theodosium tantùm in Fastis invenies.

HIC REQUIESCET
AIO IN PACE QVI
VIXIT IN SECVLO
P. M. AN. XI. DECES.
SIT DE SECVLO DI
E III IDVS NOVEMB
CONS THEODOSI
O AVG. PRIMVM
ET ROMORIDO
V. C. CONS.

Mul-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

triumphaverant, nè eorum memoriam temporum ingluvies absorberet, super eisdem locis humilia construxerunt ædificia, quæ Memoriam, sive Sedes, Conciliave Martyrum, sive Martyriam, Confessionesque, sive Conditoria dicebantur.

Et primò cur hæc ædificia *Memoriae* dicta fuerint, doctissimè S. Augustinus *De cur. pro mort. geren.* cap. 4. sic exponit: *Non ob aliud vel Memoriae, vel Monumenta dicuntur ea, quæ insignia sunt sepulchra mortuorum, nisi quia eos, qui viventium oculis morte subtracti sunt, ne oblivione etiam cordibus subtrahantur, in memoriam revocant, & admonendo faciunt cogitare: nam & Memoriae nomen id apertissimè ostendit, & Monumentum eo quod moneat mentem, idest admonet, nuncupatur.* Idem Augustinus *Psal.* 48. hæc argutè expendit: *Pompa est funebris, excipitur sepulchro pretioso, involvitur pretiosis vestibus; sepelitur unguentis & aromatis, deintè Memoriam qualem habet; quam marmoratam! vivit in ipsa Memoria ille, ubi mortuus est.* Et paullo inferius sic: *Quando cogitat sibi Memoriam marmoratam, aut exculptam facere, quasi de domo aeterna cogitat, quasi ibi maneat ille dives.* Quem ritum ædificandi sepulchra in memoriam mortuorum, apud omnes nationes in usu fuisse jam supra satis ostendimus; passimque apud citatum Gruterum, in sua magna Epigrammatum collectione inscriptiones leguntur, in quibus de Memoriis fit mentio, ac praesertim pag. 488. num. 8. ubi sequens affertur sepulchralis inscriptio.

D. M.

ET

M E M O R I A E . A E T E R N A E

Q V I R E I . L A V R E N T I N I

I I I I I . V I R I . A V G . C . C . C . A V G .

L V G V D V N I

H O M I N I S . I N C O M P A R A

B I L I S . E T . V I R E I A E . A T H E

N A I D I . C O N I V G I . E I V S . M E M O

R I A M . Q V A M . L A V R E N T I N V S

C O N I V G I . K A R I S S I M A E . F E

C E R A T . V I R E I V S . A T H E N A

G O R A S . F I L I V S . E O R V M

E V N D E M . L A V R E N T I N V M

C V M . C O N I V G E . C O L L O C A

V I T . E T . S V B . A S C I A . D E D I C A

V I T .

Item pag. 827. num. 8. apud eundem hæc alia habetur.

S E R V I L I V S T R O I L U S

S E . V I V O . C O M P A R A V I T

M E M O R I A M . S I B I . E T . S V I S . E T .

C O N I V G I . S V A E . V L P I A E . S V C C E S S A E .

E T . F I L I S . S V I S . Q V I . V I X I T . C V M . E A

C O N I V G E . A N N . X I I I . M E N S . V I I I .

I P S E . A V T E M . V I X . A N N . X X X I I I .

M E N . V . E T . L I B E R T I S . L I B E R T A

B V S Q V E . P O S T E R I S Q V E .

Hanc vocem *Memoriae* passim antiquissimi Christiani usurparunt, ut ostendit *Liber Pontificalis* in vita Anacleti, ibi: *Hic* (idest Anacletus) *Memoriam B. Petri construxit & composuit, dum Presbyter factus fuisset à B. Petro, seu alia loca, ubi Episcopi recondentur sepulturae. Ubi autem & ipse sepultus est juxta corpus B. Petri.* Item apud eundem in Felice I. sic legitur: *Hic constituit supra sepulchrum, & Memorias Martyrum, missas celebrari.* Ex quo patet univoca vocabuli usurpatio apud Ethnicos, & Christianos. Confirmatur idem ex Lucifer. Calaritan. *Pro S. Atha-*

S. Athanasio lib. 2. in Max. Bibliotheca PP. tom. 4. Tu autem esse ex illis hinc intelligeris, quod cum sis Memoriam Martyrum Beatorum instaurans, tamen servorum unici filii Dei cruorem fundens &c. Item ex S. Augustino contra Faust. Manich. lib. 20. cap. 21. ibi: Populus Christianus memorias Martyrum religiosa solemnitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & ut meritis eorum consocietur, atque orationibus adjuvetur: ita tamen ut nulli Martyrum, sed ipsi Deo Martyrum sacrificemus, quamvis in memorias Martyrum constituamus altaria. Item lib. 22. de Civit. Dei cap. 10. sic loquitur: Nos autem Martyribus nostris non templa sicut Diis, sed memorias sicut hominibus mortuis, quorum apud Deum vivunt spiritus, fabricamus: nec ibi erigimus altaria, in quibus sacrificemus Martyribus, sed uni Deo & Martyrum & nostro sacrificium immolamus. Repetitur quoque hujus vocis usus apud S. Paulinum in Epistola 13. Ipsum tempus ante meridiem in votis nostris (quorum cura veneramus) per Apostolorum, vel Martyrum sacras Memorias consumentes. Afluunt insuper hac voce collectanea De vitis Sanctorum apud Bollandum, qui candidè & sedulò, nullis adulteratis immutatisque vocibus, sed primigeniâ Scriptorum veterum phrasi omninò retentâ, conspicua volumina congeffit. Occurrit primò locus in S. Claro Abate Viennensi ad 1. diem Januarii c. 1. tom. 1. ibi: Accidit quippe, ut puer matrem orbatam marito haberet, quæ devotè ad Memorias SS. Martyrum apud Viennam subinde orandi gratia accurrebat. Secundò, in vita S. Rigoberti Episcopi Remen. ubi narratur, quod Sanctus hic in Vasconiam Regionem se-

Par. I.

cessit, ibique exulando multas sancta indefessus intentione Sanctorum Memorias illustravit, posteaque ad Memoriam Sancti Mauricii se contulit. Constat igitur satis abundè de præfatâ Memoriarum notione apud antiquos: ideò ad alias voces enuncleandas, quæ sunt Sedes Martyrum, Concilia Martyrum, & Martyria, procedamus.

De voce *Sedis* fit mentio in l. 6. *De Sepulchr. viol.* in Codice Theod. ubi Apostolorum, & Martyrum sepulchra *Sedes* appellantur; & apud Ammian. Marcell. lib. 22. cap. 11. ut scribit eruditissimus Gothofred. ad d. l. 6. ubi supra: *Cineres* (inquit Marcellinus) *projecit in mare, id metuens, ut clamabat, nè collectis supremis (idest reliquiis) Sedes illis extruerentur.* Imò & apud Ethnicos, unde puriores Latini sermonis latices, ut in 6. *Æneid.*

Nec ripas datur horrendas, nec rauca fluenta,

Trasmigrare prius, quàm sedibus ossa quierunt. & infra.

Sedibus ut saltem placidis in morte quiescam.

Concilia autem Martyrum, ac Martyria, & Confessiones appellata fuisse hæc ædificia, testatur Baronius in *Martyrol.* ad diem 23. Junii in vers. *juxta Martyrum Concilia.* Et ad diem 6. Julii in vers. *cur ad Confessionem,* ubi scribit, Martyrium nil aliud importare, nisi locum in quo Martyr tumulatus est, ut habemus ex l. 7. *De Sepulchris violat.* in Cod. Theod. quo loci maximè ad rem plura cumulat laudatus Gothofredus. Ambo hi viri undique celeberrimi notant, haud semper *Martyrium* sonuisse præcisè locum, in quo Martyris ossa jacerent, sed non rarò totam ipsam Ecclesiam

importasse: quippe habemus Concilium Chalcedonense, ubi sæpè de Martyrio S. Euphemiæ, idest de Ecclesia, fit mentio. Aperto stylo loquutus est Valafrius Strab. *De reb. Eccl.* cap. 6. *Martyria* (inquit) *vocabantur Ecclesie, quæ in honorem aliquorum Martyrum fiebant.* Sic alii passim, ac præsertim Eusebius.

Pro altaribus autem Confessiones fuisse acceptas, plurimis ostendit Codex Pontificalis, & primò in Hilario ibi: *Hic fecit Confessionem S. Joannis Baptistæ, & Confessionem S. Joannis Evangelistæ: in Oratorio S. Crucis fecit Confessionem, ubi lignum Dominicum posuit &c. fecit ex argento in Confessione januas.* Item in vita Xysti: *Hic fecit Confessionem Beati Laurentii Martyris cum columnis porphyreticis &c.* Plura ibidem loca, ubi sæpissimè Lector in hanc vocem offendet, quâ Casiodorus quoquè usus est lib. 10. epist. 2. ubi sic: *Tenemus aliquid Apostolorum proprium, si peccatis dividendis non reddatur alienum, quando Confessiones illas, quas videre universitas appetit, Roma feliciter in suis finibus habere promeruit.* Atque hæc de his vocibus satis. De aliis porrò sepulchris, nempe Monumentis, Conditoriis, Oratoriis &c. cum hæc notissima sint, ille expedit potius, quàm disceptare.

At quoniam nostri instituti scopus eò vergit, ut ea quæ scribimus, emblematis, si fieri potest, comprobemus; hinc multis revolutis Codicibus, nullum tot inter ac tantos inveni, qui mihi illa ullatenus indicaret. Quapropter mecum statui, non solum omnes Urbis Ecclesias perquirere, verùm & exteris amicis perlustrandas committere: cumque inter

alias quidquid Musivorum operum in Urbe Ravennateni reperiretur antiquum conspicuumque, delineatum, habere curassem, nonnulla transmissa mihi fuere exemplaria fide dignissima, inter quæ celeberrimus Tholus Ecclesie S. Joannis Baptistæ *in Fonte* appellatæ, quòd scilicet vetustissimus Fons baptismalis inibi sit. De hac Ecclesia, ejusdemque Musivis operibus agemus inferiùs; hinc tantummodò de ejus fundatione, ac de Figuris in Tholo expressis sermo erit, ut validiùs conjecturas fulcire possimus.

Templum hoc adeò vetustum ac venerandum est, ut è memoria hominum ejus Auctor exciderit. Constat tamen, Neonem Præfulem Ravennatem ad ann. 451. illud instaurasse, idemque etiam Musivis figuris ipsam Ecclesiam ornasse creditur, ut conjici probabiliter potest ex infrascriptis carminibus, ab Hieronymo Fabri in suis *Mem. Sac. Raven.* relatis.

Cede vetus nomen, novitati cede vetustas:

*Pulchrius ecce nitet renovati gloria
Fontis.*

Magnanimus hunc namque Neo, summusque Sacerdos

*Excoluit, pulchro componens omnia
cultu.*

Icones in Tholo expressæ id ordinis habent. In ipsius centro repræsentatur baptismus Christi in Jordane, & circum undique per circumferentiam adsunt Apostoli. In exteriori ambitu propè Apostolos nonnulla veluti altariola indifferenter ornata cernuntur, ut in Tab. XLIII. ex quibus id me confirmare posse non dubito, quod supra de Memoriis, sive Martyriis prælibavi, nempe priscos Christico-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

sticolas exemplo Ethnicorum sepulchra SS. Martyrum columnis, aliisque ornatibus cohonestare consuevisse. Patet hoc ex Figura prima, per quam Martyrium, seu Martyris sepulchrum configuratur. Index est infallibilis palma in medio altaris assurgens, quâ nullum Martyrii symbolum aptius. Altaris à tergo florum corona conspicitur, quæ etiam Martyrii coronam innuit; ni potius id Gentilium more factum dicamus, qui coronis floribusque monumenta spargebant.

Tertia Figura, seu tertius Iconismus videtur cum primo penitus convenire, si palmam excipias, cujus loco sunt veluti lilia, quæ fortè sepulchrum Virginis denotant, vel saltem Confessoris, non autem Martyris.

Secunda Figura valdè discrepat; in ea enim exprimitur veluti loculamentum in pariete, non uno modo perornatum. In ejus centro protenditur altare, ad instar mensæ pannis contectum, ac duabus gemmatis fasciis A. B. ex eo pendentibus concinnatum: ad pedem altaris jacet parvulum, demissumque suppedaneum C. tribus gemmis emicans: in frontispitio super aram producitur magnum involucrum D. cui supereminet in orbiculo Crux E. Hic, si hariolari liceat, molem hanc hieroglyphicam existimarem, & forsitan indicantem alicujus Pontificis Maximi, sive Episcopi monumentum. Hanc mihi speciem excitavit Ammianus Marcellinus lib. 16. cap. 8. ubi narrat de quadam muliere, quæ ab amasio illecebris capta, & impulsa maritum defurto accusavit, nempe quod velum purpureum è sepulchro Diocletiani

Par. I.

avulsum occultasset. En in gratiam Lectoris Ammiani verba: *Is ut loquebatur jactantiùs, versabilem feminam, post nefandum concubitum periculosam in fraudem illexit, suavitè consarcinatis mendaciis læsæ majestatis arcessere maritum insontem, & fingere quod velamen purpureum à Diocletiani sepulchro furatus, quibusdam consciis occultabat.* Quem locum notis illustrat Henricus Valefius, qui velamen purpureum notum olim, certissimumque consecrationis indicium fuisse tenet. Lindenbergius etiam in notis ibidem, pretiosissimis vestibus ornata cadavera antiquitè comprobat: unde infero, ex eo quod Imperatorum, Procerumque cadavera purpureis velaminibus contegi consuetum esset, id moris ad Christianos fluxisse, ut ex allatis monumentis docemur; similibusque integumentis eosdem Christi fideles tam Pontificum quàm Episcoporum defunctorum corpora, præsertim dum justa persolverentur, condecorasse. Cujus rei signum evidens, & argumentum quod omnem hæsitationis nebulam dissipat, Crux est loculi in culmine expressa, quæ Pontificiæ dignitatis præcipua nota videtur: Pontificum quippe, & Antistitum est Crucem ante pectus præferre, quam Græci *Encolpium* vocitant. Consuetudinem hanc antiquissimam probat Du Saussay in sua *Panoplia Episcopali* lib. 4. & deducitur etiam ex Ciaconio primæ editionis in vita Hilari Papæ, qui vixit ann. 461. & sic Musivo huic operi S. Joannis in Fonte Ravennæ synchronus fuit. Crucem hic tam simplicem, quàm gemmatam pro signo Pontificiæ majestatis usitavit; eandemque posteriores inde Pontifices, Honorius videlicet I.

Severinus I. Joannes IV. Donus, & alii pro simili nota usurparunt.

Insuper (quod magis magisque ad rem facit) adhuc hodie in Vaticana Basilica funebre stragulum, seu emortuale asservatur, quo prisca Fideles SS. Martyrum cadavera cooperire soliti erant, cum ad sepulchra deferebant, ut notat Turrigius in suis *Cryptis Vatic.* par. 2. pag. mihi 123. Unde non abit à verisimili, si velamen illud in Figura expressum, simile stragulum nobis indicare credatur. Sed jam ad Memorias redeamus.

Has etiam *Altaria* vocitatas invenio in Canone 83. Ecclesiæ Africanæ apud Justell. sic: *Item placuit ut Altaria, quæ passim per agros, & per vias tanquam Memoriam Martyrum constituuntur, in quibus nullum corpus, aut reliquiam Martyrum condita probantur, ab Episcopis, qui locis eisdem præsent, si fieri potest, evertantur; si autem hoc per tumultus populares non finitur, plebs tamen admoneatur nè illa loca frequentet, ut qui rectè sapiunt, nulla ibi superstitione devincti teneantur, & omnino nulla Memoria Martyrum probabiliter acceptetur, nisi ubi corpus, aut aliquæ reliquie sunt, aut origo alicujus habitationis, vel possessionis, vel passionis fidelissima origine traditur; nam quæ per somnia, & per inanes quasi revelationes quorumlibet hominum ubicunque constituuntur Altaria, omni modo improbantur.*

In quarta Figura ejusdem Tabulæ XLIII. aliam *Martyrii* iconem produxi, quæ *Confessio* solet denominari, depromptam ex suo prototypo, qui adhuc hodie Romæ integer manet in antiquissimo SS. Petri & Marcellini templo apud Lateranum, quod titulo Cardinalitio Gregorius Magnus in-

signavit, & in eo sextam ad populum Homiliam habuit. In hac Confessione visitur sub altari, prout in aliis antiquis Urbis Ecclesiis, quædam fenestra, & introrsum veluti ædicula, in qua Martyris corpus jacere asseritur, ex antiquo Ecclesiæ usu, secundum illud Apocal. cap. 6. *Vidi sub altare animas intersectorum propter verbum Dei, & propter testimonium quod habebant.* In hoc Confessionis iconismo observandum est etiam columnarum, epistylium, ornatiori elegantiam fabricatum: recurrit namque supra idem veluti columellarum porticus, quibus superattollitur tympanus: ex quo ornatu genere eruo, prisca Christi fideles animo habuisse, ut Martyris corpus tumulatum, si non magnam, saltem parvam, compendiosamque Basilicam, in Martyrii trophæum honoraretur: Gentiles enim extruere porticus circa Basilicas consueverunt, ut demonstravimus supra in Cap. 1. ubi de ordine *Peripteros* scripsimus.

Hæc ædicula quatuor suffulta columnis fuit, & *Ciborium* nominata, cujus vocis etymon variis agitatur dissidiis inter eruditos: nos tamen, omissis aliorum votis, *Ciborium* dictum esse censemus à sacro cibo, qui in sacra mensa, nempe in altari asservatur, unde & pyxides *Ciboria* fuisse vocatas notamus. Vox hæc *Ciborium* (de qua fusè Du-Cange in suo *Magno Glossario*, ac in sua *Constantinop. Christiana* n. 57. & recens Hofmannus in suo *Lexico universali*) redolet media tempora, quibus religiosissimè custodiri in Ecclesiis sacrosanctam Eucharistiam usu receptum est.

In Tab. XLIV. tres notæ speciali dignæ Figure occurrunt. Prima Confessio

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Fig. 1.

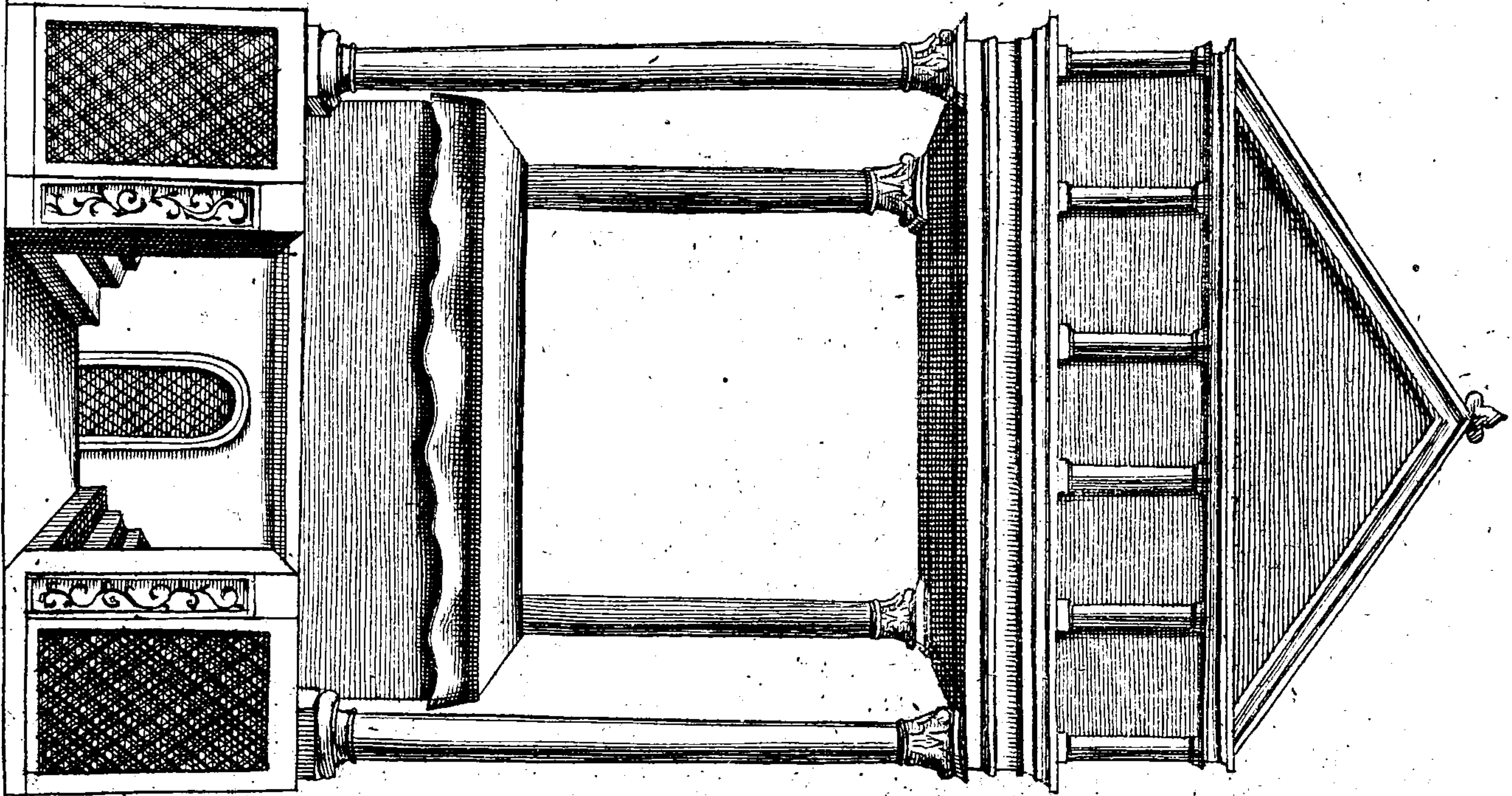

Fig. 2.

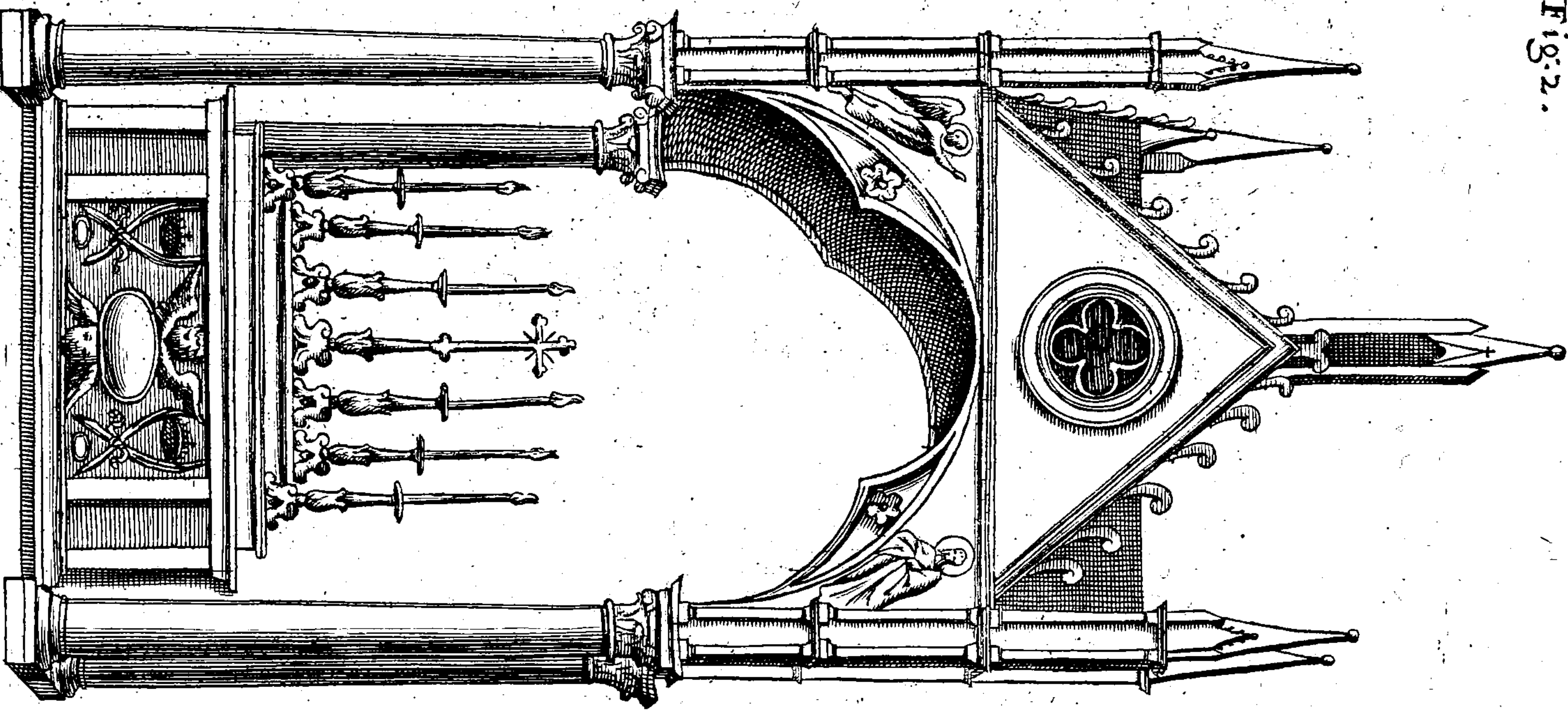
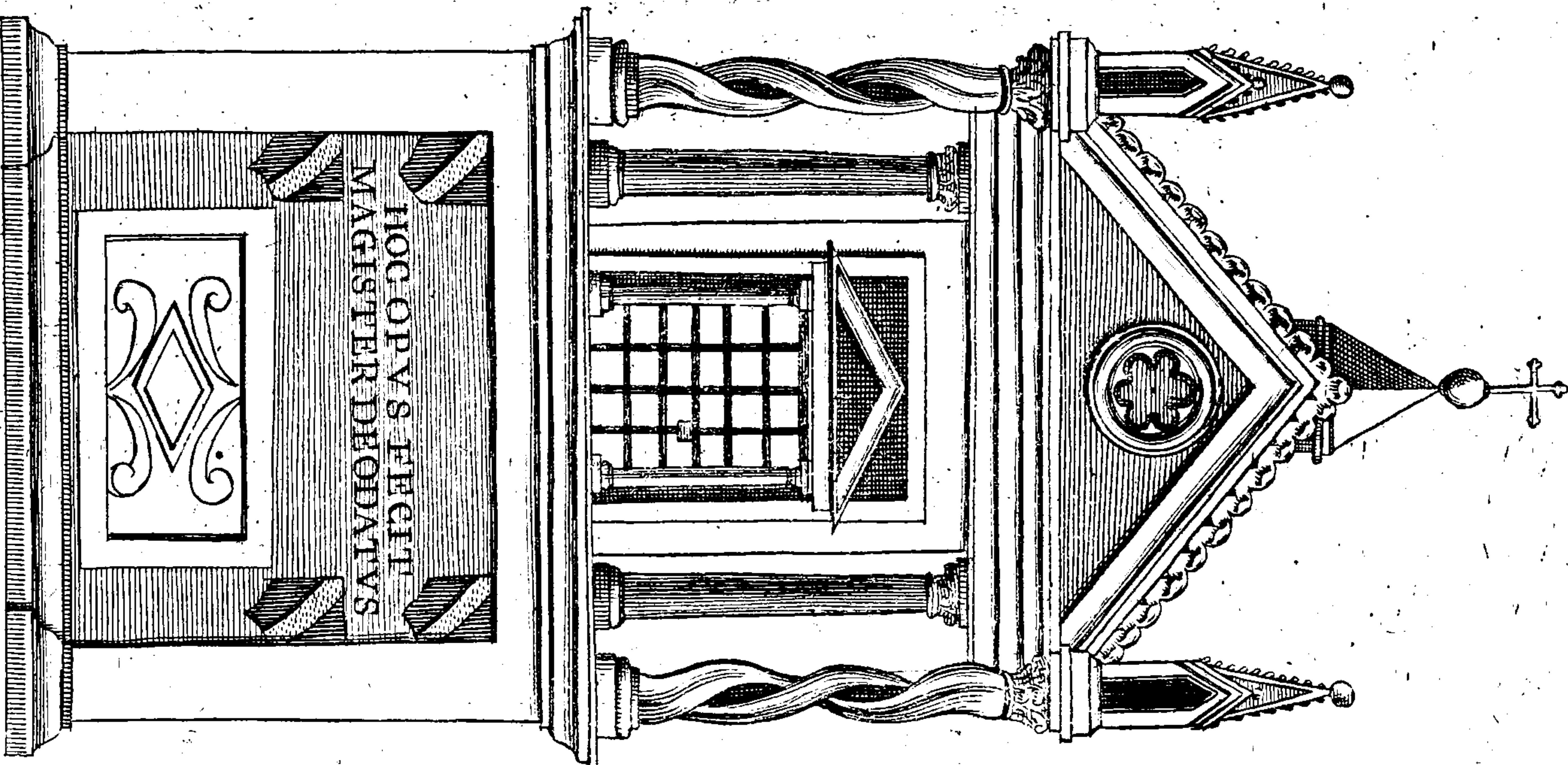

Fig. 3.

TAB XLIV

fessio est, quam cernimus etiam hodie in Ecclesiâ S. Clementis, ac supra in Tab. VIII. indicavimus: modò eam in ampliorem formam redactam hîc exhibemus, ut Lector faciliùs hunc pervetustum Confessiones construendi modum percipiat, cùm hæc parùm discrepet ab illa SS. Petri & Marcellini, atque eidem tempore æqualis sit.

Sepulchrales hæc moles labentibus annis coeperunt non nihil mutationis perpeti, cùm in sacrorum lipsanorum custodiam adhibitæ fuerint. Hîc Romæ plurimas hujuscemodi constructiones vidit præteritum sæculum, quæ jam demolitæ sunt: vidique egomet adolescens illarum unam in Laterana Basilica, antequam Innocentius X. ipsam restauraret. Fuit etiam alia nonnullis ab hinc annis demolita in veteri Ecclesia S. MARIE in Porticu, à Sanctæ memor. Innocentio XI. Pontifice Maximo, ut nunc est, reædificata: Item alia in Ecclesia S. MARIE vulgò *in Campitelli*, quæ cùm disjecta jaceret, à Senatu Populoque Romano, occasione voti ob liberatam Urbem à pestilenti lue, anno 1657. fuit restituta. Conspexi insuper Ciborium in Ecclesia S. Alexii, in quo Deiparæ Virginis imago ab Edessa transvecta custodiebatur. Visuntur adhuc duo similia Ciboria (si ita eas moles denominare fas est) in Basilica Liberiana, in quorum uno cunabula Domini Nostri JESU CHRISTI asservantur; in altero verò multorum Sanctorum suprema, five exuviæ. Horum schemata hîc reponere abstinui, cùm jam ea delineaverit Canonicus de Angelis in sua Basilica Liberiana.

Nec quales fuerint hæc sacrarum reliquiarum custodiæ, meo tempore de-

molitæ, possum ostendere, earum exemplaria exhibendo, nam eas transcriptas fuisse non invenio, præter illam S. MARIE *in Campitelli*, quam habes in Tab. XLIV. Fig. 3. Custodiam hanc cl. mem. Raymundus Cardinalis Capisucchus delineari jussit, quia à Proavis suis quatuor ferè ab hinc sæculis fuerat constructa, ut ejusdem nobilissimæ familiæ testantur Insignia ibi expressa. Ac ut clariùs, & facilius argui possit quo tempore hæc constructiones in usu essent, addam nonnulla desumpta ex vita Cardinalis Joannis Antonii Capisucchi, à Paulo IV. recol. mem. purpurâ donati: ubi Oldoinus perantiquæ hujus familiæ, quæ tam Romæ, quàm Neapoli, nec non in Gallia, & Germania radices propagavit, varios admodum illustres Viros describit, qui purpurâ, armis, aliisque præclaris muneribus refulserunt. Narrat etiam eundem in templo S. MARIE *in Campitelli* lipsanorum custodiam fecisse, quam nos vidisse recordamur, eximiis marmorum incrustationibus concinnatam, ubi ipsius Familiæ Capisucchæ insignia conspiciebantur, opere vermiculato affabrè composita, scilicet aureum baltheum in cærulei coloris areolâ: ac insuper in fronte custodiæ Artificis nomen legebatur sic.

MAGISTER DEODATUS.
FECIT HOC OPUS.

Vixit hic Artifex anno circiter 1290. ut indicat Abas Constantinus Cajetanus in vita Gelasii II. Romani Pontificis, addens in eodem templo eandem Familiam antiquum habuisse Sacellum, anno 1390. dotatum. Hæc idem Oldoinus ex variis Auctoribus collegit, quæ nos in aliorum exemplum

plum hîc annotare volumus, ut discant posterî quanti interest antiquas servare memorias; nam tempus quandoque advenit, ut ea quæ in tenebris delitescunt, lucem videant.

- Ut autem magis appareat peculiaris ejusdem Cardinalis Raymundi diligentia non solum in asservandis, verum etiam in renovandis sacris memoriis, prætereundum silentio non arbitror, præfatum Sacellum unâ cum Ecclesia demolitum fuisse. Quapropter illud in aliâ Ecclesiâ sub eadem denominatione, ut diximus, noviter constructâ, idem Cardinalis Raymundus à fundamentis, in ampliori & augustiori forma, ac variis marmorum integumentis, nobilibusque præturis excitavit, ut omnibus intuentibus patet. Quædam verò in eo Sacello inscriptiones insculptæ sunt, quarum duas, utpotè ad ea quæ refe-

rimus concernentes, hîc in Lectoris gratiam subjicimus. Prima inscriptio sic se habet.

D. O. M.
 QUADRATVM
 SACRORVM LIPSANORVM
 TABERNACVLVM
 CVM ADSCRIPTO ARTIFICIS
 NOMINE.
 HOC OPVS FECIT
 MAGISTER DEODATVS
 QVATVOR AB HINC SECVLIS
 A NOBILI CAPISVCCA
 FAMILIA
 PLVRIBVS EIVS INSIGNIBVS
 CVM AVREO BALTEO
 IN CAERVLEI COLORIS AREOLA
 OPERE MVSIVO
 REPRAESENTATIS EXTRVCTVM.
 PER NOVAM HVIVS TEMPLI
 MOLITIONEM EVERSVM
 SVI MEMORIAM AD POSTEROS
 HAC INSCRIPTIONE
 TRANSMITTIT
 HOC ANNO MDC LXXXV.

Secunda inscriptio est quæ sequitur.

SACELLVM HOC DIVO PAVLO SACRVM
 IN VETERI TEMPLO S. MARIAE DE CAMPITELLO
 A NOBILI FAMILIA CAPISVCCA
 DOMICILIVM IN EADEM REGIONE A MVLTIS SAECVLIS
 HABENTE CONSTRUCTVM
 CELEBRIQVE PRAEDIO NOMINE S. CYRIACI
 VIA OSTIENSI SEPTIMO AB VBRE LAPIDE
 SVB IVRE PATRONATVS EIVSDEM PROSAPIAE DOTATVM
 ANNO MCCCXC.
 IN HVIVS INNOVATI TEMPLI MAGNIFICENTIORI STRUCTVRA
 RAYMVNDVS CAPISVCCVS ORDINIS PRAEDICATORVM
 S. R. E. PRESBYTER CARDINALIS
 DENVO EXTRVXIT, ORNAVIT, ET AVXIT.
 ANNO SALVTIS MDC LXXXV.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

100

Secunda Figura formam præfert aræ majoris in Ecclesia S. MARIE in Cosmedin, quæ antiquam speciem aliarum Confessionum non retinet, sed in multis aberrat. Porrò super singulis columnis turres campanariæ atolluntur, ac epistylum in formam arcûs curvatur, in cujus angulis Annunciatio B. Virginis Musivo opificio extructa est. Supra arcum fastigium prominet, & in tympani medio orbicularis fenestra panditur, ac decussato fornicis centro turris alia confurgit, ut ipse delineationis typus instruit. Altaris hujus antiquitatem perstrans, duodecimo sæculo erectum didici ab ejus chronologia; at cum de illo, deque Ecclesia plura eruditè scribat amicus noster Abas Bartholomæus Piazza, literariæ Reipublicæ satis notus ob sacras memorias, quas excolit in suo Tractatu *De Titulis Ecclesiarum*, idè descriptioni ulteriori parcam, nè falcem in alienam messem (ut in adagio est) videar intrudere.

Hactenus sensim ostendimus qualiter sepulchra, illorumque ornamenta, paucis ablatis, ex una in alteram nationem transferint: nunc verò cura erit ostendere, quomodò ipsius naturæ ductu, quæ optimum semper appetit, in sepulchris ædificandis ornatum monumentorum in Martyrum memoriam excitatorum ars æmulata fuerit. Indicat nobis hoc Figura 4. Tabulæ XLV. quæ est imago sepulchri in Ecclesia S. Laurentii in agro Verano, seu extra Urbis muros. Conspicitur in eâ Confessionis, sive Ciborii forma cum columnis, epistylis, coronide, columellis, tympano, & fastigio, cæterisque ædificii partibus: statque in medio, veluti ara, quadra-

tus sarcophagus. In Fig. 3. quæ vultur in Ecclesia S. Alexii de Urbe, & est nobilissimæ Familiæ de Sabellis, apparet alia sepulchri forma, quæ magnam habet affinitatem cum supra adductis, nimirum cum altare S. MARIE in Cosmedin, & lipfanorum custodiâ, quæ erat in Ecclesia S. MARIE in *Cam-pitelli*. Aliæ duæ Icones, nempe Fig. 1. & 2. virorum illustrium præferunt monumenta, quæ Basilicæ, seu potius Basiliculæ nominabantur, ex eo quod formam Basilicarum ac speciem redderent, & adhuc conspicuæ sunt in porticu dictæ Ecclesiæ S. Laurentii in agro Verano. Vox autem hæc *Basiliculæ* nè alicui abstrusa, novaque videatur, en sæpè laudatus Du-Cange, qui eruditionem ex lege Salica tit. 58. § 3. 4. 5. depromit, ibi: *Si quis Basilicam super hominem mortuum expoliaverit, triginta solidis culpabilis judicatur*. Notat hic idem Auctor, *Basilicas* eo loci intelligi Magnatum tumulos, quos ad instar ædium sacrarum, seu Basilicarum extruere mos erat: quorum quoquè fit mentio in tit. 71. ubi agitur de multa illius, qui Basilicam ausu temerario, aut fortasse, per negligentiam incenderit. Ex quibus verbis eruit prædictus Du-Cange ejusmodi Basilicas ligneas fuisse, proindeque incendiis obnoxias. Nostra tamen Italia cum marmoribus affluat, non ex ligno, sed ex marmore illas ædificare consuevit, ut geminæ jam allatæ confirmant, quæ ex Pario lapide constructæ sunt. *Basiliculæ* vocem mihi porrexit S. Paulinus in Epist. 12. ad Severum, ac legi apud Avitum Viennen. in Epist. 6. ubi pro sacello, seu oratorio Basiliculam posuit; quem unum adducere satis sit, nè de nominibus

nibus vocibusque verba faciendo, Lectorem res, ac doctrinam sectantem expectantemque, diutiùs verbis inanibus oneremus.

C A P U T X X.

De Ecclesia Sanctæ Agathæ Majoris in civitate Ravennæ: ac de opere Musivo, in ea constructo ab Exuperantio ejusdem civitatis Episcopo, anno Christi circiter CCCC.

RAVENNA urbs toto terrarum Orbe præcipuâ, & quâdam singulari antiquitatis notâ celeberrima, Romanæ olim urbis in pluribus, præfertim in templorum magnificentia, ac splendore æmula fuit. Cùm autem tum Romæ, tum Ravennæ adhuc in præsens aliqua Templâ sint, quæ vel peregrinâ molis structurâ, vel Musivi operis elegantiam eximium sui spectaculum, cæterorumque jam dilapsorum illustre testimonium reddant, libuit nobis ea literis demandare, ætatumque omnium oculis tam descriptionibus, & explicationibus, quàm variis Iconis expressa repræsentare. Qua in re maximo nobis adjumento fuit mira sedulitas R. P. Cæsaris Pronti, ordinis S. Augustini, in picturis versatissimi, qui non solum de Pictore providit, sed ipsum docuit quâ potissimum arte fidelius Musiva delinearentur. Nequè exiguum est quod nos debemus R. P. Francisco Prandi, Clerico Regulari Theatino, qui ea loca perlustrans, ubi celebriora Musiva emicant, eorundem etiam colores notavit.

Inter Ecclesias Musivorum operum blandimentis concinnatas, quæ

prior vetustatis ordine servato nobis occurrat, ea est quæ in Civitate Ravennæ *Sanctæ Agathæ Majoris* appellationem sortita fuit. Hujus Ecclesiæ constructio, seu fundatio, à Hieronymo Fabri in suis *Memoriis sacris antiquæ Ravennæ*, vernaculo idiomate fusè describitur, & hîc ex eodem excerpta strictè subjicitur.

Reparatæ salutis anno 378. Sanctus Ursus, ex nobilioribus totius Siciliae Familiis natus, ad cathedræ Ravennatis regendæ munus evectus fuit. Inter potiora pietatis ejus monimenta commendatissimum illud est, nempe omnium bonorum, quæ jure hæreditario in Siciliae regno possidebat, Ecclesiæ Ravennati facta donatio. Unde hæc Ecclesia semper id moris habuit, in eodem Siciliae regno ministrum constituere, qui Vicarii, seu Præfecti titulo ea bona gubernaret, quæ Patrimonium Ecclesiæ Ravennatis appellabantur.

Primus autem, qui huic templo excitando animum applicuit, quidam fuisse creditur nomine Gemellus tempore S. Exuperantii, præfati Sancti Ursi successoris, nimirum in principio sæculi V. unde patet veneranda ejus antiquitas, quod à duodecim circiter sæculis adhuc extat. Initio fuit hæc Ecclesia splendide ædificata, & in honorem Sanctarum Virginum, & Martyrum Agathæ, & Luciae nuncupata: temporis tamen progressu tantum *S. Agathæ* denominationem retinuit, adjuncto titulo *Majoris*, fortè ad alterius Ecclesiæ discrimen, quæ mole minor, sub ejusdem sanctæ invocatione Ravennæ tunc aderat. Nominatur etiam Ecclesia ista in vetustis quibusdam Codicibus, *Monasterium*; & sic

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

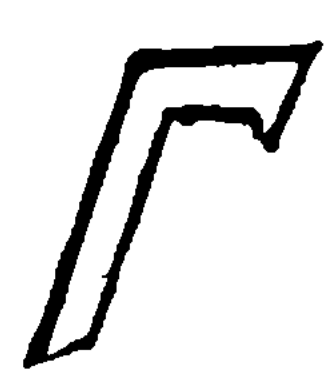
A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

& sic appellatam fuisse constat ex quadam donatione Archiepiscopi Arnoldi, sub anno 1018. in qua ipsum Petro Diacono Ecclesiæ Ravennatis Monasterium S. Agathæ Majoris contulisse narratur. Præterea duo diplomata, quorum unum de Alexandri III. legibus est, alterum ad Urbanum IV. spectans, hoc eodem titulo *Monasterii* eam appellant, & inter loca jurisdictionalia Capituli Ravennatis enumerant. Postmodum autem Parochialis evasit, ut fusiùs apud eundem Hieronymum Fabri videri potest.

Vetustissimæ hujus Basilicæ corpus in tres, & quidem ingentes naves, dividitur, vigintiquatuor columnis (diversæ tamen magnitudinis habitâ illarum mensurâ) ex Græco, & Numidico marmore suffultas; & in fronte habet absidem, sive Tribunam, per antiquo Musivo elegantissimè ornata. Hujus operis Iconismum datus in præcitata Tabula XLVI. ubi Christi Domini imago est, qui throno insidens gemmis undequaque conspicuo, apertâ dexterâ benedicere, seu potius loqui, ac docere videtur, lævamque codici superimponit, qui sinistro ejus genu innititur, & Evangeliorum volumen repræsentat. Ejus pallium, quod violaceum colorem refert, rubeum veluti suboscuro adumbrantem, hoc monogrammate distinguitur. Caput pretiosi diadematis nimbo coronatur, in quo gemmea Crux est. Scabellum, quod Salvatoris pedibus premitur, duos gradus habet, gemmisque usque ad cathedram circumfulget. Ab utroque ipsius latere, in quodam veluti pratoliliis, rosisque intersepto, stant duo Angeli, qui alas expandunt. Eorum

Par. I.

autem qui ad lævam Salvatoris est, dexteram manum ad pectus inflectit, sinistrâ pallium elevat, simul cum baculo, sive arundine aureâ: alter verò dexteram elevatam perinde ac si benediceret attollit, sinistrâ baculum, sive arundinem auream tenet: ambo simplici diademate coronantur: ambo tam pallio, quàm vestibibus albi coloris induti sunt. Parva stola, auroque nitens è dextro Salvatoris humero pendet; eademque visitur in Angelis colore solummodò excepto, qui albus est. Demum prospectus, sive totius Tribunæ campus lucidâ auri scobe conspersus undequaque oculos raperet, nisi elapsis, ævoque dejectis lapillis, quædam lacunæ interjacerent, quæ calce oppletæ sunt. *De baculo*, sive arundine, quam Angeli manu gerunt, diximus supra in Capite XV. *De baculis*. Licet de certo tempore constructionis hujus Musivi operis apud Scriptores non constet, nec aliunde expiscari possit; apparet tamen ex gemmato, & in formam Crucis circumducto diademate, necnon ex gemmato folio, & ex Angelis cum baculo, sive arundine circa Christum Dominum adstantibus, ac in vestibibus monogramma habentibus, vetustissimum opus esse, ac redolere tempora ædificationis ipsius templi, scilicet principium V. sæculi; ut conjicitur etiam ex figuris, quæ conferri possunt cum illis Liberianæ Basilicæ, infra afferendis.

C A P U T XXI.

De Musivis operibus, in Ecclesia Sanctae Sabinae à Caestino I. Summo Pontifice anno circiter 424. constructis; & de ejusdem Ecclesiae antiqua fundatione.

MULTA quidem beneficia deberemus temporibus, à quo maximum rebus pretium, hominibusque nomen accedit, nisi plura ex his injuriosa nimis edacitate corrumpere, & absumeret. Fertilis ævi fructus historiæ sunt, quibus profectò nequè utilius quid foret, si ad nos integri & incolumes pervenirent. At malo quodam ætatis genio fit, ut quæque antiquiora caligine perobscurâ involvantur, à qua eadem nequè provida cura Scriptorum, nec vigilantia nepotum, eximere & expedire ullatenus potest. Porro has tenebras, ut in tota de Musivis operibus, deque erectionibus Ecclesiarum tractatione, peculiariter in præfenti Ecclesia S. Sabinae experimur. Vitio etenim sæculorum & de fundatore ambigitur, & de operibus vermiculatis, quibus undequaque ornabatur, nihil nobis nisi tenue vestigium, & grande desiderium relictum est; quod vel explebitur, vel incrementa suscipiet, si præmissis aliquibus circa templi hujusmodi fundationem, Musivorum reliquias proposuero, & conabor aliquo modo explicare. Marlianus in sua *Topographia Urbis Romæ* lib. 4. cap. 4. Appiani auctoritate subnixus asserit, ædem S. Sabinae nunc esse, ubi olim fuit Dianæ templum. Contra tamen Donatus in sua *Roma veteri* lib. 3.

cap. 13. existimat, non Dianæ, sed Deum Reginae Junonis Fanum ibi extitisse. Pancirolus verò in suo *Tractatu De Urbis Ecclesiis*, in IX. Regione, cap. 8. Ecclesiam S. Sabinae Palatium ejusdem olim fuisse arbitratur, quod in Oratorium à Fidelibus verum fuerit, & SS. Sabinae & Serapiae ejus hospiti sacratum, ac postremò in Ecclesiam à Magno Constantino redactum: verum hæc meræ sunt conjecturæ. Certi nescio quid indicat in eadem Ecclesia inscriptio quædam, palmaribus literis fundatorem fuisse, asserens Petrum natione Illyricum, & ipsius Cardinalem Titularem, quam hic fideliter retuli, ac etiam in annexo picturæ exemplari, ubi etiam characteres imitatus sum. Inscripção hæc est:

*Culmen Apostolicum cum Caestinus haberet,
Primus & in toto fulgeret Episcopus Orbe,
Hæc quæ miraris fundavit Presbyter Urbis,
Illyrica de gente Petrus, vir nomine tanto
Dignus, ab exortu Christi nutritus in aula:
Pauperibus locuples, sibi pauper, qui bona vitæ
Præsentis fugiens, meruit sperare futuram.*

Hanc Ecclesiam à suprascripto Petro fundatam fuisse legimus quoquè in Libro Pontificali, sed in Vita Xysti III. ubi sic: *Hujus temporibus fecit Petrus Episcopus Basilicam in Urbe S. Sabinae, ubi & fontem construxit.*

In hac autem Historici narratione duplex error animadvertendus est. Primus, cum Xysti III. temporibus ædifi-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

quo tempore sacræ picturæ cum diadematibus exprimebantur, quibus figuræ in nostro Musivo opere expressæ penitus carent; sicque vetustissimæ erunt. Præterea Musivum opus rude est, si ea respicias, quæ sub XII. sæculo constructa fuerunt; prout etiam rudes sunt imagines, quæ quandam venerabilem intuentibus antiquitatem ostentant. Insuper si opus XII. sæculi esset, ejus profectò historia haberetur, nec in oblivionis tenebris obvoluta jaceret; nec quisnam iste, Petrus fuisset ignoraremus; quippe in sæculo XII. omnes Cardinales qui electioni Coelestini II. interfuere, à Ciaconio referuntur, & eos inter nullus usquam Petrus Tit. S. Sabinæ invenitur: prout etiam inter Cardinales ab eodem Coelestino II. creatos non legitur.

Hanc veritatem, quod vox *Primus* primatum inter Sacerdotes denotet, confirmo ex præfatione Missæ, in die natalis S. Xysti Papæ urbis Romæ, quæ legitur in Missale Gothico, à sæpè laudato Josepho Maria Thomasio in lucem edito, pag. 367. & iterum impresso etiam à laudato viro D. Joanne Mabillonio in sua *Liturgia Gallicana*, lib. 3. pag. 276. ubi sic: *Verè dignum & justum est &c. Ex quibus est sanctus ac venerabilis Xystus Martyr, cujus hodie solemnitas celebratur: qui cum Apostolicæ Sedis excepisset insignia, & se primum esse conspiceret Sacerdotum &c.*

Supradictam Ecclesiam anno 795. Leo III. restauravit, ut notat Bibliothecarius in ejus vita, ubi ait: *Similiter & Titulum S. Sabinæ studiosè renovavit, in quo idem egregius Præsul fecit ex argento coronas quinque &c.*

Postea Eugenius, ejusdem Ecclesiæ pridem Titularis, in Pontificem electus an. 824. picturis illam ornavit, quarum adhuc vestigia super columnarum epistylia videntur. Colligitur intùper totam Ecclesiam fuisse non solum picturis, verùm etiam vermiculatis operibus decoratam, ut ex murorum concatenationibus, quas in angulis propè majorem Portam sedulo & accuratè observavi; & examinaui; hodie verò destructæ sunt novæ restorationis causâ sub annum 1683.

Quod Eugenius Ecclesiam ornaverit, sic testatur Liber Pontificalis in ejus vita: *Tenuit autem Presbyteratus sui tempore Ecclesiam Beate Sabinæ Martyris, positam in monte Aventino, quam Deo dispensante post Pontificalem sibi attributam gratiam, ad meliorem cultum perduxit.* Nec defuere alii Pontifices & Titulares, qui hanc sacram ædem restaurarunt, quos vide apud alios; mea namque unica intentio est de antiquioribus restorationibus agere, ad earundem antiquitatem probandam.

Reliquias inter Musivi operis, quæ supersunt, est arcus Tribunæ, cui quindecim orbes incumbunt; ac aliorum duorum vestigia apparent. Horum singulos implet togati viri facies & pectus, quales imagines Cæsarum in numismatibus esse solent, ut in Tab. XLVII. videre est.

Medium in arcûs fastigio orbem obtinet Christi Servatoris effigies. Icones reliquæ, cum nullam præferant tesseram peculiarem, præter tunicam, quosnam referant viros dubium faciunt, quod ego minùs occupato Lectori explanandum relinquo. Adhærent hinc inde orbium lateribus duæ

ut ex
quas
mante
e exami
ne nova
1633,
arnave

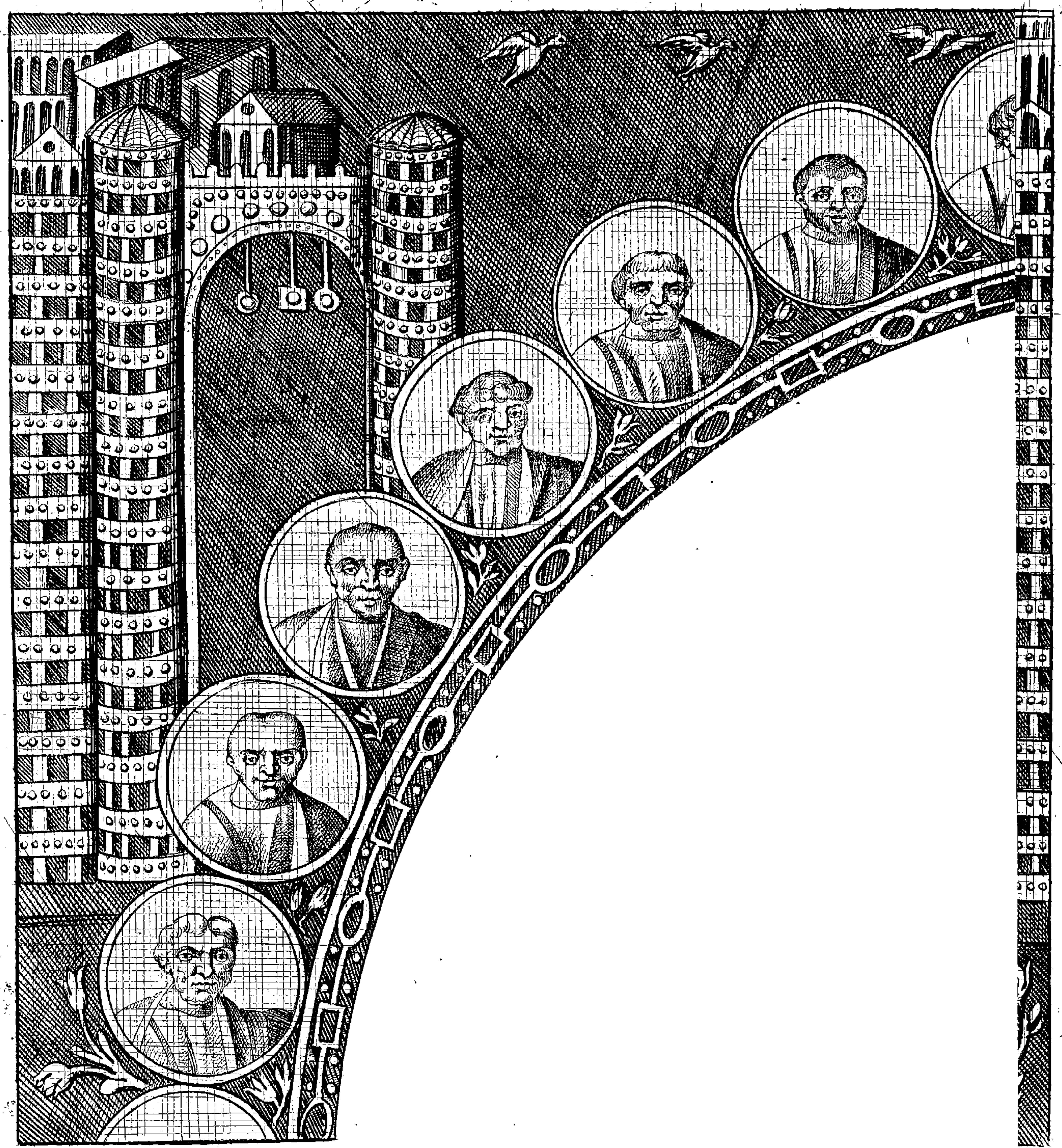
Sabina
antino,

ut Pon-

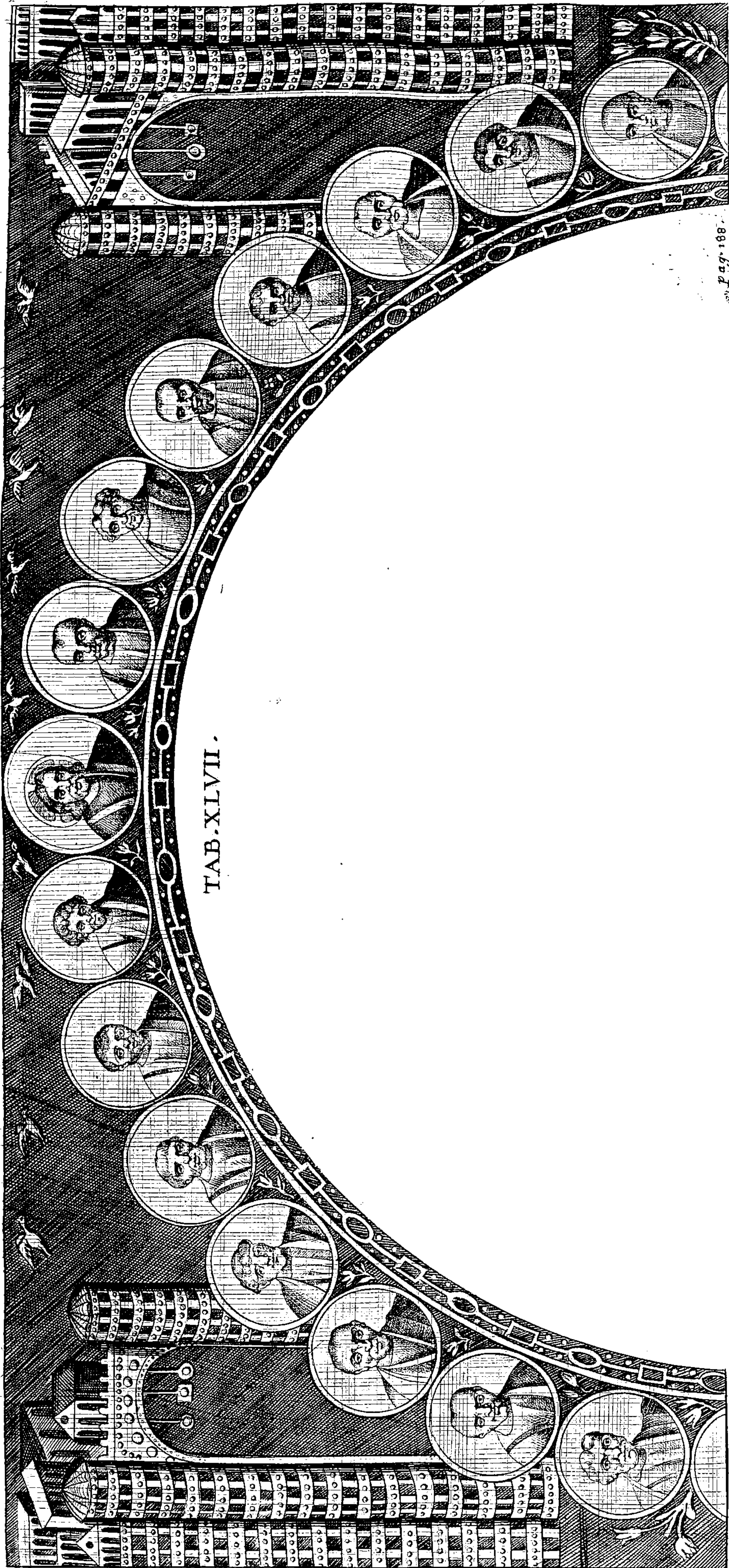
re apud
tio est
tas age-

ris, quz
z, cui
ce alio
a. Ho-

ut in

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

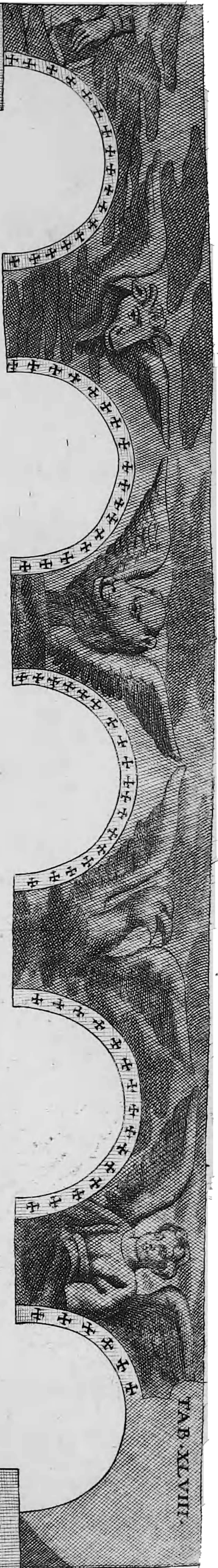
A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

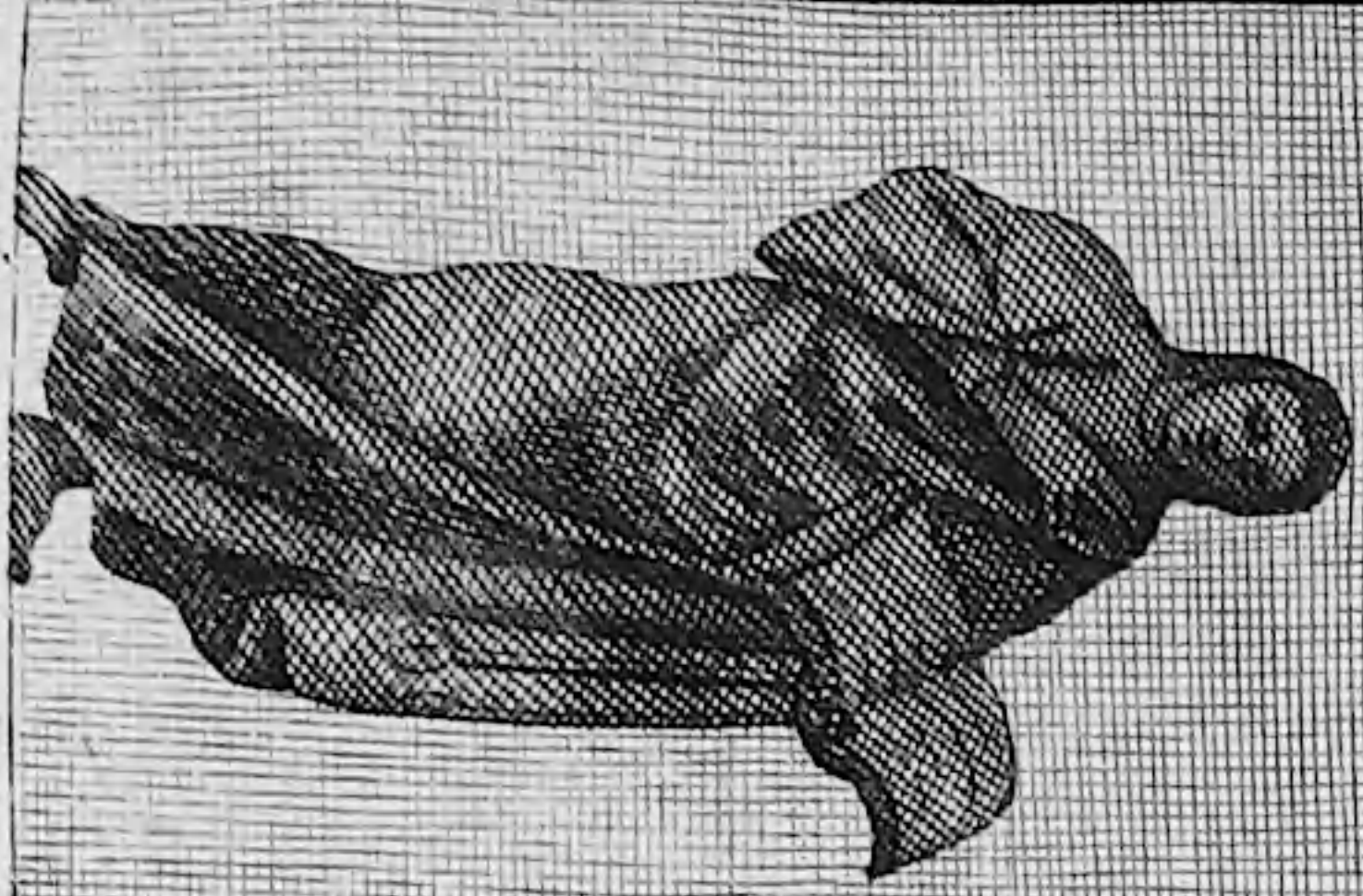
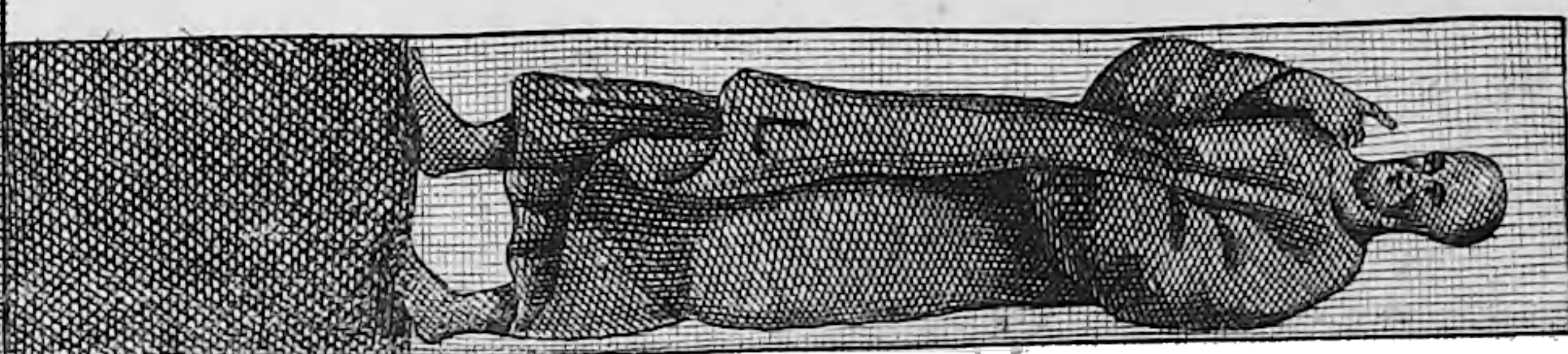
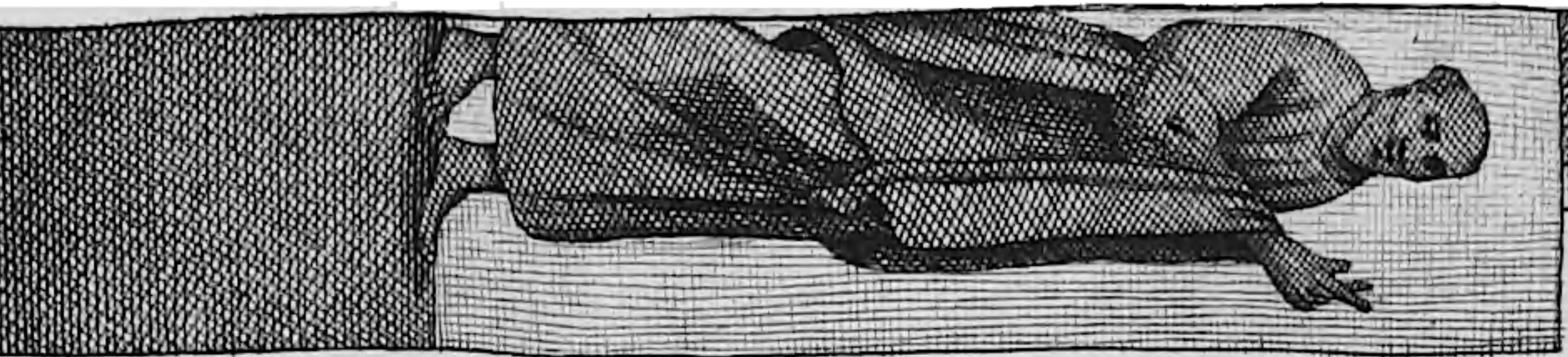
*Fair usage policy applies

roglyphicum idem in aliis Musivis pro portis ambarum Civitatum conspicitur, numero tamen lampadum impari; cum alibi duæ vel tres, alibi quatuor aut quinque lampades pendeant, ut è sequentibus emblematicis liquet. Conjecturæ autem nostræ, quod eæ sint lucernæ, favet Eusebius Cæsariensis lib. 4. cap. 23. *De vita Constantini*, ubi narrat quàm grandi ac splendido cultu Christianissimus Imperator Paschale Festum celebraret; ibique inter alia ait: *Sacram vigiliam* (subintellige Paschatis) *in diurnum splendorem converterat, accensis tota Urbe cereorum quibusdam columnis per eos, quibus id operis erat injunctum. Lampades quoquè accensæ, cuncta passim loca illustrabant, adeout hæc mystica vigilia quovis vel splendidissimo die splendidior redderetur.* &c. Illustravit hunc locum eruditissimus Valesius sequenti notâ: *Christiani in vigilia Festi Paschatis maximam cereorum copiam accendebant, quod cum intra Ecclesiam dumtaxat facerent, Constantinus etiam extra Ecclesiam cereos passim accendi iussit in honorem tantæ Festivitatis. Cumque in magnis Civitatibus noctu limina accendi solerent in compitis, Constantinus ea nocte multò plures & majores cereos voluit accendi, ut Gentilium animos ad Christianæ Religionis venerationem perduceret.* &c. Idem Valesius prædictum ritum illuminandi nocturnis ignibus, facibusque, ac lampadibus magnas Civitates, ostendit in aliis notis, quas addit ad lib. 14. Ammiani Marcellini cap. 1. ubi agitur de Galli Cæsaris sævitia, qui *Vesperis per tabernas palabatur & compita, queritando Græco sermone, cujus erat impendiò gnarus, quid de Cæsare quisque impensè sen-*

tires. Et hæc confidenter agebat in Urbe, ubi pernoctantium luminum claritudo dierum solet imitari fulgorem. Que in locum sic explicat laudatus Valelius: *De hac urbe testatur Libanius in fine Antiochi.* Καὶ τὴν ἑλίαν λαμπάδα λαμπρότερος ἔπερι Ἀφδέχοται τὴν Αἰγυπτίων λυχνοκαίαν παριόντες. Sic enim legendum est, non παριόντες, ut vulgata habet editio, idest: *Solis porrò facem alia faces excipiunt, quæ illam Ægyptiorum in Minervæ Saiticæ festo lucernarum accensionem longè superant.* Addit idem Libanius, *Tota nocte operari solitos in tabernis opifices, cum interim saltantium, & canentium vocibus compita personarent: macellum ipsum aequè ac interdum pateret, in eoque omnis generis edulia essent proposita.* Idem in oratione adversus Tifamenum inquit, *miseros opifices à Curatoribus regionum cogi solitos, ut ea lumina accenderent, oleumque lucernis infunderent: erant autem hæc lumina inter ornamenta civitatum, ut idem Libanius scribit in Oratione gratulatoria ad Ellebicum.* Ἐλθόντες ὅτι τὸ πλησιάζον βαλανεῖον κέλευσ ὦν ἰξήρτωτο τὰ τὸ φῶς ἐν νυκτὶ παρέχοντα μαχαίρας ἀπέκοψον, δεικνύτες ὅτι δεῖ τὸν ἐν τῇ πόλει κόσμον ταῖς αὐτῇ βελήτεσσιν ὑποχωρεῖν. Idest: *Cum venissent ad vicinum balneum, fustes quibus appensæ sunt lucernæ, quæ noctu lucere solent, gladiis præciderunt, ut ostenderent ornamentum civitatis suo furori cedere debere.* Hinc est quod Basilii Magni in Epist. 39. ad Martinianum, quâ calamitates Patriæ suæ deplorat, hoc inter cætera recenset: γυμνῶσια δὲ κεκλεισμένα & νυκτὶς ἀλαμπεῖς. Et Procopius in Anecdotis pag. 114. Justinianum accusat, qui omnes civitatum redditus sustulerat: quo factum est, ut nec lumina in publico singu-

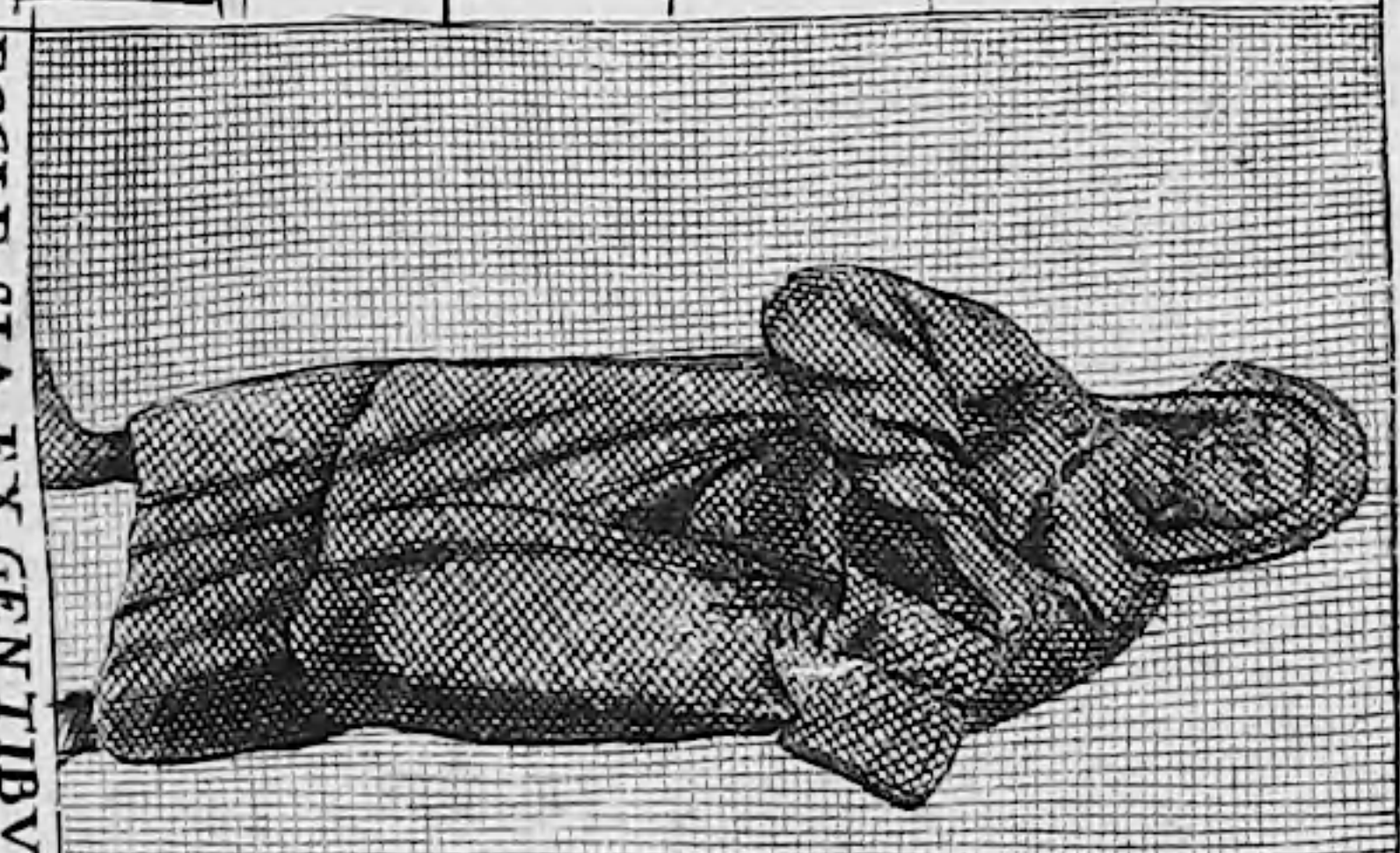

TAB. XLVIII.

ECCLESIA EX CIRCUMCISIONE

CVL MEN APOSTOLICVM MCVM CAELI EST IN VSHABERE ET
 PRIMVS ET IN TOTIO HVIGRETI EPISCOPVS SORBE
 HAECOVAEMIRARIS VNDAVITPRESBITERV RBIS
 ILLYRICADEGENTEPETRVSVIRNOMINETANTO
 DIGNVSABEXORTVCHRSTINVT RITVS INAVLA
 PAVPERIBVSIOCVPLESSIBIPAVPEROVIBONAVITAE
 PRAESENTIS HVIGENS MERVTI SPERAREVT VRAM

ECCLESIA EX GENTIBVS

Pag. 191.

PRAESEN

ECCLESIA EX CIRCUMCISIONE

pag. 191.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Marcum, in quo vox Leonis in eremo rugientis auditur: Vox clamantis in deserto. Tertia Vituli, quæ Lucam à Zacharia Sacerdote sumpsisse initium præfiguratur. Quarta Joannem, qui ad altiora festinans, de verbo Dei disputat. Et in Apocalypsi eadem significatio est, ubi dicitur: Animal primum simile Leoni, secundum simile Vitulo, tertium simile Homini, quartum simile Aquilæ volanti. Sedulius:

Hoc Matthæus agens, hominem generaliter implet.

Marcus ut alta fremit vox per deserta Leonis.

Jura Sacerdotis Lucas tenet ore Juvenci.

More volans Aquilæ verbo petit astra Joannes.

Aliter Juvencus.

Matthæus instituit virtutum tramite mores,

Et benè vivendi justo dedit ordine leges.

Marcus amat terras inter, cælumque volare,

Et vehemens Aquila stricto secatur omnia lapsu.

Lucas uberiùs describit prælia Christi, Jure sacer Vitulus, qui mœnia faturo vita.

Joannes fremit ore Leo, similis rugienti

Intonat, æternæ pandens mysteria vitæ

Augustinus verò sic in libro de concordia Evangelistarum: Matthæus Incarnationem Domini secundum Regiam stirpem suscepit. Marcus tanquam pedisequus; & breviator ejus esse videtur cum solo Joanne nihil dicens. Lucas Sacerdotalem Christi stirpem occupavit, ad David ascendens, non Regium stem-

ma sequutus, sed per Reges exit ad Nathan (qui Rex non fuit) filium David: Non sicut Matthæus, qui per Regem Salomonem descendens, cæteros Reges prosequutus est. Non autem habuit breviatorem Lucas, sicut Matthæus, & hoc fortè non fuit sinè aliquo sacramento, quia Regum est non esse sinè comitum obsequio. Lucas verò non habuit comitem breviatorem, nam Sacerdos in Sancta Sanctorum solus intrabat. Hi tres maxime circa humanitatis facta versati sunt; Joannes verò circa divinitatem. Proinde cum duæ virtutes sint animæ, una activa, altera contemplativa, quas significaverunt uxores Jacob, Lia quæ interpretatur laborans, & Rachel quæ interpretatur visum principium, datur intelligi, tres Evangelistas circa activam virtutem fuisse versatos, Joannem verò circa contemplativam. Unde mihi videtur probabiliùs attendisse illos, qui Leonem in Matthæo, Hominem in Marco intellexerunt; Vitulum verò in Luca, Aquilam in Joanne: quàm qui Hominem Matthæo, Aquilam Marco, Leonem Joanni tribuerunt: De principiis enim librorum conjecturam capere voluerunt, non de tota intentione Evangelistarum, quæ magis fuerat perscrutanda. Multò enim congruentius Matthæus Regiam Christi Personam maxime commendans, per Leonem significatur: unde & in Apocalypsi cum ipsa Tribu Regia Leo commemoratus est, ubi dicitur: Vicit Leo de Tribu Juda. Secundum Matthæum Magi narrantur venisse ab Oriente ad Regem querendum, & adorandum, qui eis per stellam natus apparuit; & ipse Rex Herodes Regem formidat infantem, atque ut eum possit occidere, tot parvulos necat. Lucam per Vitulum significari neutri dubitaverunt, qui quasi ani-

animal hostiis deputatum, circa templum maximè, & Hierosolymam narrationis suæ versatur incessu. In principio Sacerdotem collocat ad aram orantem, populo foris stante. Mariam concepto Domino Hieroselymam mittit ad domum Pontificis. Ibi Baptistam natum refert, illuc Dominum natum cum hostia transfert, illuc cum parentibus singulis annis ducit, duodennem in templo choris Doctorum interferit: Et post cætera Discipulos Deum in templo laudantes in fine Evangelii concludit.

Concordia Augustini in 4. lib. Ideò Marcus videtur Hominis demonstrare personam, & Matthæi comes esse; quia cum illo plura dicit propter Regiam personam, quæ sinè comitatu esse non solet: vel quod probabilius est, quia cum ambobus incedit: nam quamvis Matthæo in pluribus, tamen in nonnullis Lucæ magis congruit, ut hoc ipso demonstratur ad Leonem, & ad Vitulum (hoc est ad Regalem quam Matthæus, & ad Sacerdotalem, quam Lucas insinuat personam) id quod Christus homo est pertinere: quam figuram Marcus gerit, pertinens ad utrumque.

Augustinus super Joannem cap. 86. Plerique ante nos in animalibus quatuor intellexerunt Leonem pro Rege positum, quoniam videtur esse Rex bestiarum, propter terribilem fortitudinem. Hæc persona tributa est Matthæo, quia in generatione Domini Regiam seriem prosequutus est. Lucas autem quoniam cæpit à Sacerdotio Zachariæ, Sacerdotis faciens mentionem patris Joannis Baptistæ, Vitulo deputatus est, quia magna victimâ Vitulus erat in sacrificio Sacerdotum. Marco homo Christus meritò assignatus est, quia nequè de Regia potestate aliquid dixit, nequè de Sacerdo-

Par. I.

tali, sed tantum ab homine Christo exorsus est. Hi omnes de Divinitate pauca loquuti sunt. Aquila est Joannes lucis æternæ contemplator: dicuntur enim puli Aquilarum sic à parentibus probari, patris scilicet ungue suspendi, & radiis Solis opponi: qui firmè contemplatus fuerit, filius agnoscitur: si acie palpitaverit, tanquam adulterinus ab ungue dimittitur.

Ambrosius super Lucam: Plerique putant Dominum nostrum quatuor formis animalium figurari. Ipse enim est Homo, quia natus est ex Maria: Leo, quia fortis est: Vitulus, quia Hostia: Aquila, quia Resurrectio.

Hieronymus super Marcum: Christus est homo nascendo, Vitulus moriendo, Leo resurgendo, Aquila ascendendo.

Animalibus ordo idem ubique non est, sed pro Pictoris arbitrio variatur. In hac enim pictura dignior locus (is nempe, qui inter medios aspicienti dexter occurrit) Aquilæ assignatur, secundus Leoni, tertius Homini, quartus Bovi.

In Arcubus S. Mariæ Transtiberim, & S. Clementis, dignior locus Homini, secundus Aquilæ, tertius Leoni, quartus Bovi tribuitur.

Homo pariter obtinet primum locum, & Aquila secundum in Arcu S. Marci; sed tertius à Bove, quartus à Leone occupatur.

In templo S. Pudentianæ locus primus Leoni; secundus Bovi, tertius Homini, quartus Aquilæ datur.

In Oratorio S. Venantii dexteram intuentis tenent Leo, & Aquila, & suus cuique liber appositus est: sinistram verò Angelus, & Bos, uterque alatus, uterque librum gerens.

Quarè ad antiquas imagines spectare non videtur Durandi assertio in lib. 1. cap. 3. num. 9. dicentis: *Quandoquè pinguntur quatuor animalia secundum visionem Ezechielis, & Joannis: facies Hominis, & facies Leonis à dexteris, & facies Bovis à sinistris, & facies Aquilæ desuper eorum quatuor.*

Ab eodem Durando loco citato affertur ratio, cur Evangelistis attribuantur hæc symbola, & libri apponantur. *Quia (inquit) quæ verbis & scripturis docuerunt, mente & opere compleverunt, Matthæus figuram sortitur humanam, Marcus figuram tenet Leonis: hi ponuntur à dextris, quia Christi Nativitas, & Resurrectio fuerunt omnium lætitia generalis; unde in Psalm. & ad Matutinum lætitia. Lucas verò Vitulus est, eo quod à Zacharia Sacerdote inchoavit, & Christi Passionem & Hostiam specialius pertractavit; nam Vitulus est animal Sacerdotum sacrificiis aptum: comparatur enim Vitulo propter duo cornua, quasi duo continens Testamenta, & propter quatuor pedum ungulas, quasi quatuor Evangelistarum sententias. Per hunc quoque figuratur Christus, qui fuit pro nobis Vitulus immolatus, ideoque ponitur à sinistris, quia mors Christi fuit Apostolis tristis. Joannes autem figuratur Aquila, quoniam ad excelsa pervolat, quum ait. In principio erat verbum. Hoc quoque significat Christum, cujus juvenus ut Aquila renovatur, quia resurgens à mortuis floret, & in Cælum ingreditur. Hic tamen non juxta, sed supernè depingitur, quoniam Ascensionem designat, & verbum apud Deum pronunciat. Alias in lib. 7. cap. 44. idem Durandus explicationes addit, quas causâ brevitatis omitto, nè de*

solis Evangelistis tractatum videar absolvisse.

Ad se igitur revocant nos figuræ, quæ in eadem posteriori Musivi operis parte adhuc supersunt. Dexterum aspicienti angulum togatus vir tenet, indicem dextræ elevans, togam sinistrâ, in cujus fimbria legitur monogramma L. de quo supra in Cap. XIII. quæ figura D. Paulum concionantem exhibet.

Huic ex adverso ad angulum sinistrum alia figura respondet, quæ D. Petrum refert prædicantem: dexterâ quippe manu elevatâ, & pollice, indice, ac medio extensis, innuere quidpiam, ac suadare gestu videtur.

Imminet illi manus erumpens è nubibus, ac librum proferens, per quam porrò nihil aliud denotatur, nisi Fides Evangelica in libro descripta, & è Cælo divinitus manans, non secus ac geminæ veteris Testamenti tabulæ, quæ Dei digito scriptæ, per Mosis manus populo proferendæ erant.

Subest ejus pedibus propè inscriptionem imago mulieris, sinistrâ apertum librum tenentis, & medium, ac indicem dexteræ manus digitos elevantis, cui lemma subscriptum est: *Ecclesia ex Circumcisione*. Ipsi ex adverso alterius mulieris figura respondet, quæ etiam librum apertum sinistrâ sustinet, dexteramque cum indice extenso pectori admotam elevat, habetque subscriptum lemma: *Ecclesia ex Gentibus*. Et hæc consuetissimè subditur pedibus D. Pauli, qui peculiari nomine *Doctor Gentium* dicitur, & divini Spiritus testimonio *Vas electionis* est, ut nomen Domini Gentibus portet. Sicut & illa

prior

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

sius, hujusce templi fundator fuit. *Fecit enim* (ut verbis ejusdem Auctoris utar) *Basilicam nomini suo juxta Macellum Libiæ* (alii legunt *Liviæ*) quod etiam consonat antiquæ traditioni, quâ invaluit ut nomen Liberianæ Basilicæ diù retinuerit. Nequè verò negotium facessere debet id, quod in vita Xysti III. idem Bibliothecarius asserit scribens, Xystum Pontificem fecisse Basilicam Sanctæ Mariæ, quæ ab antiquis dicebatur *juxta Macellum Liviæ*: sive ut legit Panvinius, Basilicam Sanctæ Mariæ Matris Domini, quæ ab antiquis *Liberii* cognominabatur, *juxta Macellum Liviæ*. Nè inquam alicui negotium facessat vox illa *fecit*, quam utrobique Bibliothecarius usurpat: constat enim hoc illi verbum familiare fuisse tum ad fundationes, tum ad refectiones & ornatus dicendos: quarè sibi non refragatur, cum de Liberio loquens, hoc verbo *fecit* primam Basilicæ fundationem indicat; de Xysto verò eatenus fecisse dicit, quatenus qui reficit, aut restituit, facere denuò non absurdè dici potest. Sicut itaque à *Liberio* nomen *Liberianæ* mutuata est, ita nomen *Xystinæ* adepta fuit à *Xysto* restauratore: Xystus enim Basilicæ tecta refecisse videtur, si fides præstanda est carminibus à Grutero relatis, & infra apposis, quorum initium:

*Virgo Maria tibi Xystus nova tecta
dixit*

Digna salutifero &c.

Assumpsit etiam ab adjecto Præsepis Dominici Sacello nomen Sanctæ Mariæ ad Præsepe: ac denique cum plurimas sacras ædes Deiparæ Virgini nuncupatas, mole & dignitate excelleret, nomenclaturam S. Mariæ Ma-

joris adepta est, eodemque titulo hactenus insignitur. Prætereà inter quinque Patriarchales Ecclesias Urbis recensetur, de quibus Joannes Monachus S. R. E. Cardinalis in cap. *Fundamenta*, De elect. in 6. cecinit:

*Paulus, Virgo, Petrus, Laurentius,
atque Joannes:*

*Hi Patriarchatus nomen in Urbe
tenent.*

Numeratur etiam inter eas septem, quas Christifideles ex universo Orbe adventantes, pia devotione ac ritu solenni perpetuò visitant: nec non inter quatuor præclarissimas, in quibus anno Jubilæi prætiosissimi Indulgentiarum thesauri confluentibus populis largiùs erogantur, & plena peccatorum remissio de Christi latere, Apostolicâ auctoritate impertiente, benignè conceditur. Plura de ejusdem dignitate, & laudibus congesterunt Abas Paulus de Angelis in sua *Basilica S. Mariæ Majoris*; Panvinius, & Severanus *De septem Urbis Ecclesiis*; alique Scriptores Ecclesiastici, quos consulere pro libito Lector poterit.

Ordo instituti postulat, ut à fundatione Basilicæ ad præsentem ejusdem situm, ac statum gradum faciamus. Frons, sive facies ad orientem vergit: interior autem forma tum ordine navium, tum ichnographicâ constructione, tum etiam frontis aspectu, similis erat quatuor aliis Patriarchalibus; licèt modò antiqua Vaticana penitùs diruta sit, & Lateranensis solummodò porticus remaneat. Discrepat Liberiana Basilica à Lateranensi, ab antiqua Vaticana, & ab illa S. Pauli, ut supra demonstravimus, numero navium, cum tres tantummodo

dò hîc numerentur, distinctæ per columnas quadraginta miræ magnitudinis, ex Numidico seu Ægyptio lapide, vicenis à quolibet latere, dexterâque levâque assurgentibus. Imminent columnis epistylia ordinis Dorici, quibus insidet hyperthyrum cum zophoro Musivo opere ornato, in quo palmites revoluti, ac frondes cincinnatæ, miroque ordine & varietate dispositæ visuntur, quod opus *Arabicum* denominari solet.

In capite interioris porticûs, sive navium, admodum elevatur Presbyterium à pavimento palmos septem & ultra; ad quod ascenditur per gradus undecim, & per duos alios ad Aram maximam. Notandum hîc est, hujusmodi Presbyterium præ cæteris antiquis altius esse: cur autem sic constructum fuerit, habemus ex Bibliothecario in vita Sanctissimi Pontificis Paschalis I. ubi sic: *Prætereà idem summus Pontifex, & orthodoxus, Divina inspiratione pulsatus, Ecclesiam sanctæ & intemeratæ Virginis Mariæ Domine nostræ ad Præsepe cernens quondam tali more constructam, ut post sedem Pontificis, mulieres ad sacra solennia Missarum stantes, prope assistere juxta Pontificem viderentur, ita ut si aliquid colloqui Pontifex cum sibi assistentibus voluisset, ex propinqua valdè mulierum frequentatione nequaquam ei sinè illarum interventione liceret: largum ibidem locum inesse qualiter inde sedem mutare valeret concerneret, dato operis studio, cæpit indesinenter agere sedem inferius positam sursum ponere, ut eò familiarius Domino preces fundere posset, quo consortia populorum modestè declinare potuisset. Denique sedem optimè quàm dudum fuerat, pulcher-*

rimis marmoribus decoratam condidit, & undique ascensus, quibus ad eam gradatur, construxit, pavimentumque altaris erigens pretiosissimis marmoribus stravit.

Convertamur nunc ad parietes, qui supra coronam assurgunt, quibus mediæ navis laquear cælaturâ, & primo auro ex detectis Indiis advecto, præclarè ornatum fulcitur. Parietes ab utroque latere perforant fenestræ, supra singula columnarum interstitia ita locatæ, ut inter illas, & coronidem zophoro incumbentem areæ singulæ relictae sint ferè quadratæ, in quibus vermiculato pingendi genere plures imagines efformatæ, quædam historias ex veteri, ac non Testamento desumptas referunt. Ruinæ quarundam occurrit pia sollicitudo cla. mem. Dominici Cardinalis Pinelli, cujus jussu & expensis quædam ævo corrosæ picturæ supplemento instauratæ, aliæ ex integro novis picturis restitutæ adhuc spectantur.

Præter has areas, sive Musivas tabulas, visitur etiam Pontificis Xysti Arcus major, sive *triumphalis* dictus, Musivo item opere pereleganter ornatus; quod Hadrianus I. testatur in epistol. ad Carolum Magnum pro *Imaginibus*. *Beatus* (inquit) *Xystus fecit Basilicam sanctissimæ Dei Genitricis Mariæ cognomento Majoris, quæ ad Præsepe dicitur, tum in metallis aureis, quamque in diversis historiis sacris decoravit imaginibus.*

Denotabant hoc ipsum nonnulli versus olim supra portam majorem intra Ecclesiam exarati, quorum reliquiæ in recenti restauratione ab eodem Cardinali factâ deletæ fuerunt; qui

qui tamen leguntur apud Gruterum pag. 1170. num. 7. hoc ordine.

VIRGO MARIA TIBI XYSTVS NO-
VA TECTA DICAVIT
DIGNA SALVTIFERO MVNERA
VENTRE TVO
TV GENITRIX IGNARA VIRI TE
DENIQVÆ FÆTA
VISCERIBVS SALVIS EDITA NO-
STRA SALVS
ECCE TVI TESTIS VTERI SIBI
PRÆMIA PORTANT
SVB PEDIBVSQVE JACET PASSIO
CVIQVE SVA
FER RVM FLAMMA FERÆ FLV-
VIVS SÆVVMQVE VENENVM
TOT TAMEN HAS MORTEŠ VNA
CORONA MANET.

Cùm in nostræ Differtationis progressu, & in figurarum Musivarum exhibitione forsitan apparere possit, illas his duobus posterioribus carminibus adamussim non correspondere; huic orituri dubitationi satisfacio innuens, Poetam, concessâ sibi licentiâ, more solito narrationem ampliasse; cùm imagines supra coronam veteris Testamenti historiam tantùm repræsentent: illæ verò in triumphali Arcu constructæ, mysteria aliqua ad Incarnationem, & Nativitatem Domini nostri JESU CHRISTI spectantia demonstrant, inter quæ est Innocentium strages, quæ forsitan ad præfatum carmen *Ferrum, flamma* &c. revocari potest. Si verò hæc responsio legentis mentem non æquaret, posset addi; imagines per eadem carmina designatas; olim expressas fuisse in interstitiis, quæ sunt inter unam & alteram fenestram, ubi modò depictæ cernuntur imagines historiæ novi Te-

stamenti, in locum Musivorum subrogatæ, aut in tribunâ à Martino V. ornata.

Quærent fortasse aliqui rerum antiquarum solliciti scrutatores, unde nam fluxerit communis notio nominis *triumphalis* hisce Ecclesiarum Arcubus cum triumphalibus illis, quos Imperatoribus cum victoria redeuntibus antiqui statuebant; de jure enim, quo ego illos ita vocaverim, dubitari non posse credam, cùm & à Bibliothecario in Vita Paschalis, & à Maphæo Vegio in suo tractatu MS. de Basilica S. Petri, in ejusdem Archivò asservato, & à Petro Alfarano pariter MS. ac demum à Cardinale Baronio ad annum 440. num. 2. cæterisque recentioribus, hoc nomine efferantur.

Eò libentiùs ad absolvendam quæstionem accedo, quo mihi venia (ni fortè fallar) faciliùs habenda est, cum ejus denominationis originem in nullo Scriptore adhuc viderim.

Repetendum hîc ergo quod supra attigimus, cùm de Templis in genere sermo fuit in Cap. 1. ubi diximus, veteres Fidei orthodoxæ cultores, pace Ecclesiæ restitutâ, Fana Gentilium in sacros usus vertisse, & ad exemplar priscorum nova Tempia, & Basilicas excitasse. Studebant quidem diligentissimè Majores nostri iisdem artibus, quibus cæca Atavorum superstitio vana numina olim coluerat, verum mundi Rectorem & Servatorem placare: transfigebant Idololatricam telis suis, & instrumenta impietatis in veræ Religionis & pietatis usum accomodabant. Cogitarunt itaque in Dei cultum illa quoquè redigere, quæ in fastum, & superbiam

trium-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

lis Arcus denominationem ex analogia, quam cum profanis triumphantium Arcubus habet: ornatum verò ex Musivis operibus constantem, exhibet Tabula XLIX. quam modò aperiemus. In summo Arcus apice, area quædam circularis inspicitur, in qua plures notatu digna, sed perperam ab aliquibus descripta; tum quia ætas 1250. annorum plurimum nocuit evidentia colorum; tum quia à superiori lignea coronide, quæ subjacet lequeari, impeditur nè tota appareat. Sæpius tentaveram symbola picturæ Musivæ internoscere, adhibitis etiam instrumentis quampluribus aciem oculorum juvantibus: nam excepto per speculum solis radio parietem reddere lucidiorem, & multâ vitrorum suppellectili visum promoverè tentabam. Quin etiam amicorum aliqui valentes oculis, & eruditionum copiâ præstantes (quæ cum picturæ vestigia inquirenda sunt, magis quandoquæ profunt, quàm oculi) cum diligenter aciem intenderent, irrito conatu discedendum esse dolebant. Eò tamen acrius ad id impellebar, quò difficilius videbatur: quapropter rogavi Illustriss. D. Sanctem de Pilastris, ejusdem Basilicæ Canonicum, ut copiam faceret propiùs inspiciendi parietem, ablatis etiam à laqueari contiguis tabulis, quo clariùs tota figuræ orbicularis area appareret. Petitioni meæ libenter indulgit; propterea denuò accessi, amotisque partibus tabulati, cum integra circuli superficies in conspectu esset, facillimum fuit illam diligentius exscribere, & schedulam delineare, quod præstitit laudatus Fabrettus, in conservandis antiquis memoriis studiosissimus.

Dum hæc scriberem, non solùm in explicatione præfatæ orbicularis figuræ maxima difficultas occurrit, verùm etiam in aliis imaginibus, quia ob earum vetustatem adeò denigratæ, ac pulvere obductæ erant, ut etiam acutissimo visu præditi eas dignoscere minimè possent. Rogavi iterum eundem Illustriss. de Pilastris, daret operam, ut Basilicæ ejusdem Capitulum tam venerabile testimonium antiqui Ritûs Catholicæ Romanæ Ecclesiæ magis conspicuum redderet, ac proinde emundari, ac ab omnibus sordibus expurgari juberet, ut faciliùs explicari possent. Petitioni meæ non solùm indulgit, verùm etiam propriis sumptibus emundari Musivum opus curavit (utinam aliæ supra coronidem expressæ Tabulæ eandem fortunam fortitæ fuissent) imò avulsâ lignea coronide, quæ summitatem Figurarum primi ordinis usque ad capita earundem tegebat; veram historiam, quam dictæ Figuræ repræsentabant, aperuit. Detectus etenim fuit Spiritus Sanctus, & Gabriel Angelus Beatissimam Virginem MARIAM annuncians. Patuerunt quatuor Evangelistæ formis animalium expressi, & Capita Apostolorum Petri & Pauli; necnon gemmata Crux, & Arcus columnis impositi, Porticum repræsentantes.

Omnia igitur explicaturi, à præfata orbiculari figura, tanquam in excelsiori & digniori loco sitâ, initium sumimus. Hanc autem, ut visui magis distincta esset, formâ ampliori delineavimus, quàm locus pateretur in tabula Arcum triumphalem repræsentante. Locus ubi hæc circularis figura cernitur, signatur in Tab.

1

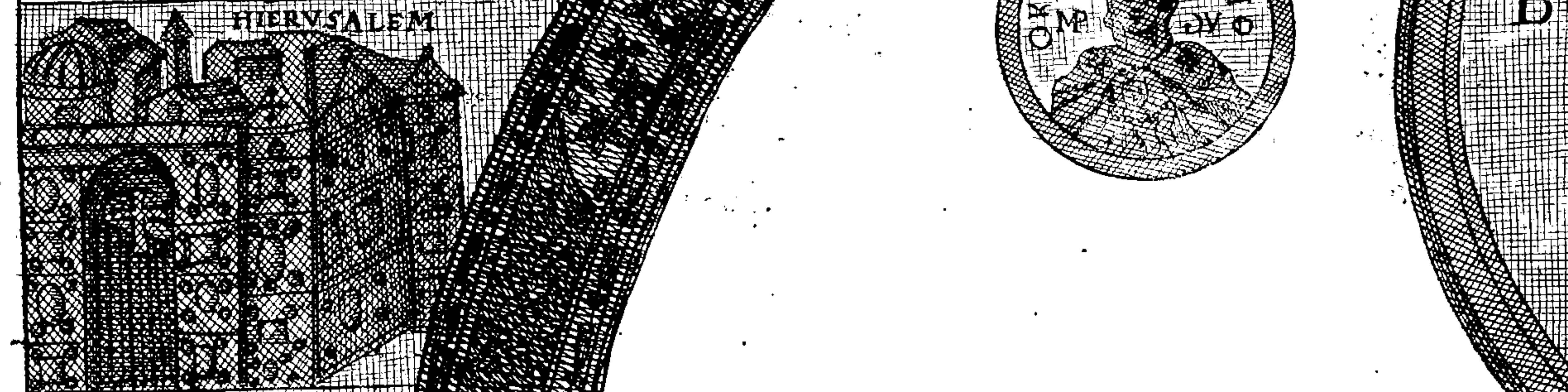
2

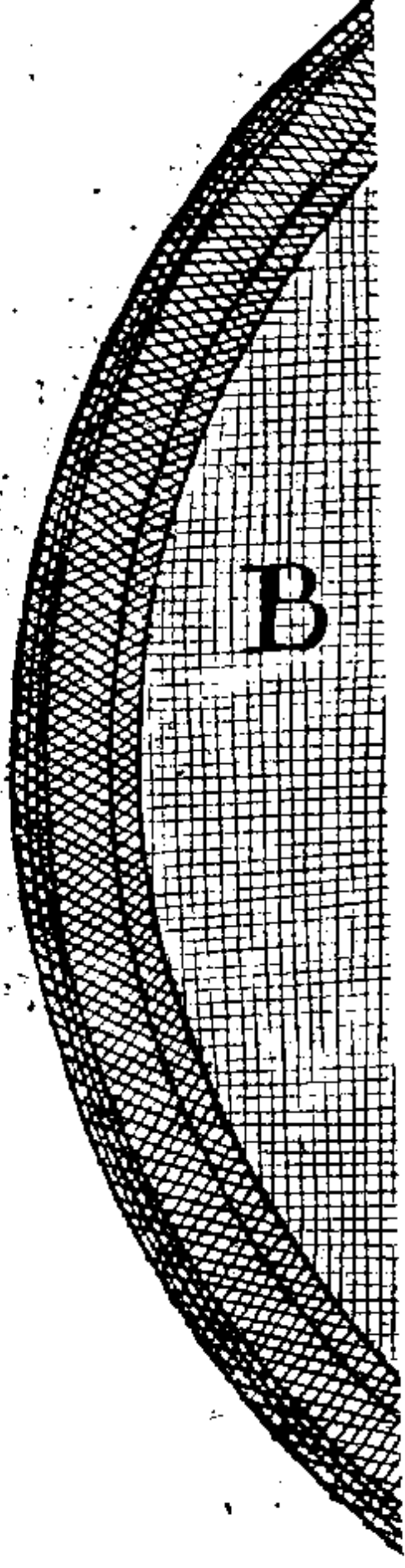
3

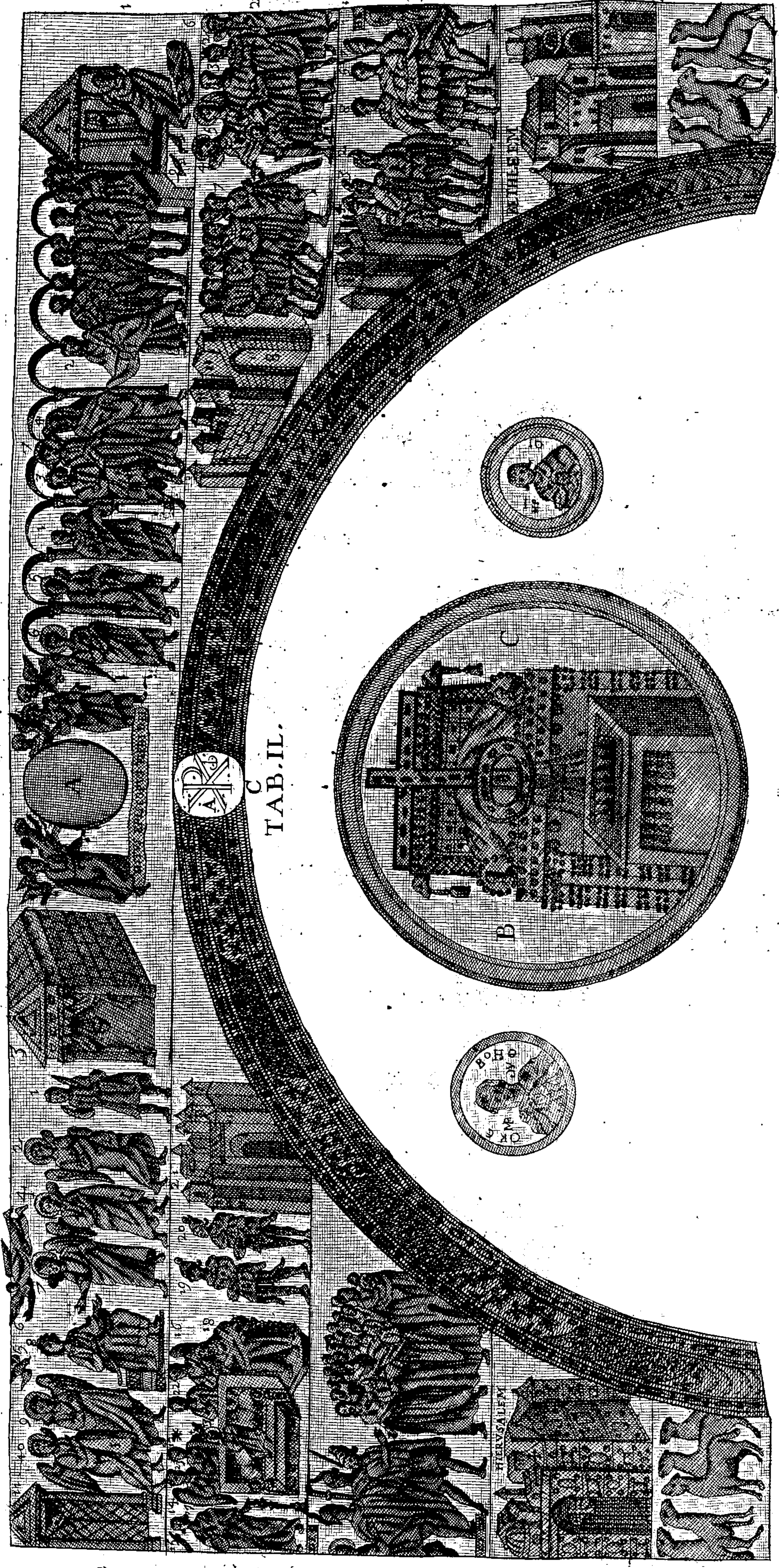
4

5

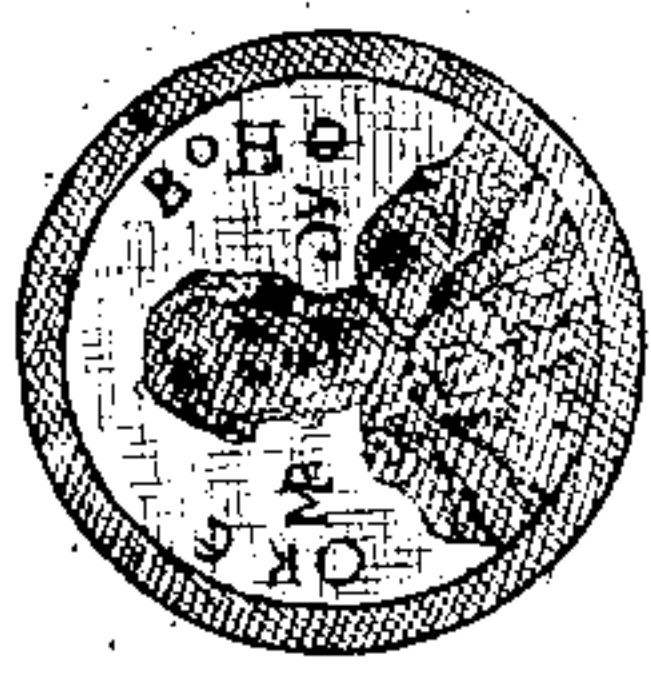
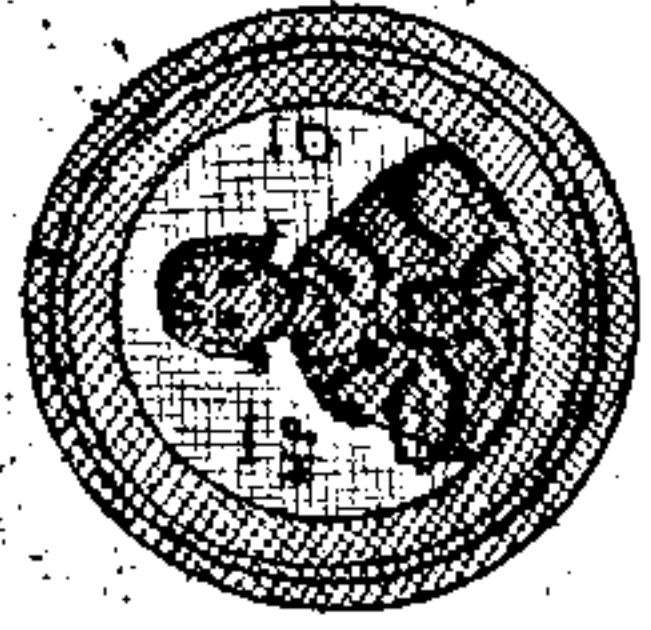
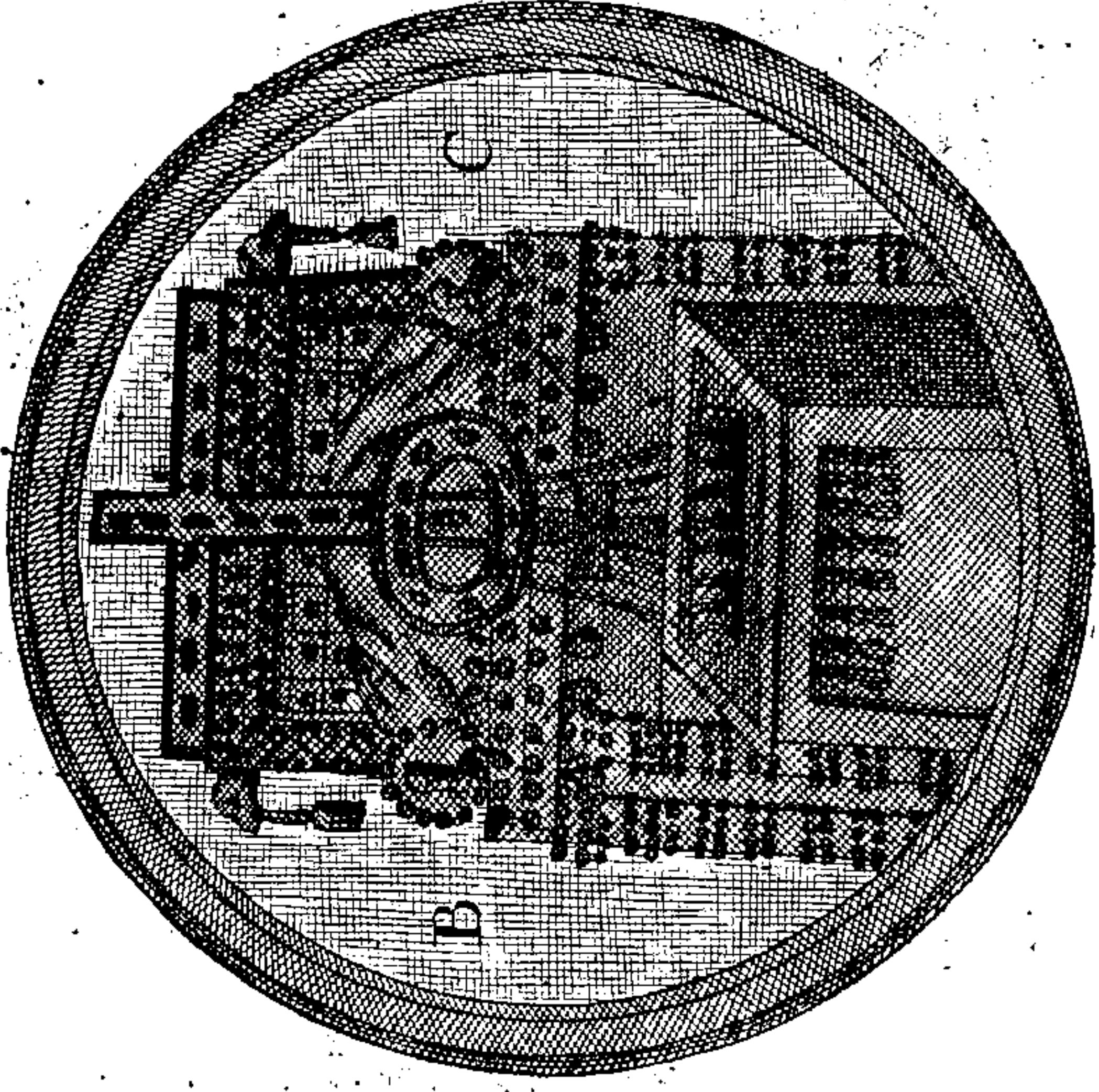

pag. 200.

TAB. II.

C

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

rei & latrones in ea criminum poenas luerent, antiqui Christifideles maxime circumspēcti, noluerunt in ea imaginem Christi patientis affigere, sed potius gemmis, margaritisque ornata[m] exposuerunt, ut facilius insipientium oculos absque horrore ad se alliceret, qui earundem gemmarum aurique fulgore perculsi, illam venerarentur. Similes gemmatæ Cruces adhuc hodie Romæ visuntur in antiquissima Ecclesia S. Pudēntianæ, in Ecclesia Sancti Stephani *in Rotundo*, & in Ecclesia Lateranensi, quin etiam depictæ in nonnullis Coemeteriis cernuntur, ut narrat Aringhius in sua *Roma Subterranea* lib. 2. cap. 22. & Casalius *De vet. sacr. Christian. Ritibus* par. 1. cap. 1.

Quintò post Crucem cathedra observanda est, sive thronus ornatus, quem ornatum fuisse antiquissimum apud Majores nostros animadverto: adeò ut Salomonis ævo mos iste viguerit thronum regalem decorandi cælaturis & signis. Id apertè legitur lib. 3. Regum cap. 10. ubi sacer Historicus ait: *Fecit etiam Rex Salomon thronum de ebore grandem, & vestivit auro fulvo nimis, qui habebat sex gradus; & summitas throni rotunda erat in parte posteriori, & duæ manus hinc atque inde tenentes sedile: & duo leones stabant juxta manus singulas, & duodecim leunculi stantes super sex gradus hinc atque inde: non est factum tale opus in universis Regnis.*

A Regibus fortè Israelitarum edocti cæteri Principes, postmodum thronis suis ornatum conciliaverunt. Alexander Wilthemius in suo Diptycho Leodienti (ex quo postea transcripsit Ferrarius in suis Analectis *De*

re vestiaria pag. mihi 60.) pulcherrimum affert exemplar cujusdam Consulis Romani in throno sedentis, cujus brachiolis stant duo leones, in sedili verò visuntur gemina hominum capita, sicut in eo quem descripsimus. Hinc divinare non erit absolum, ideo jussu Pontificis Xysti thronum hunc BB. Apostolorum Petri & Pauli capitibus consultò decoratum fuisse, quod ipsis potestas à Christo Salvatore collata est judicandi duodecim tribus Israel; qua ipsi Regi gloriæ, tanquam à latere ad extremum orbis criterium assistere debent. Throni autem in summitatibus exprimi canum capita voluit idem Pontifex; ad denotandam fortasse vigilantiam & curam, quæ in Ecclesiis habenda est, quando legitur Evangelium, & in sede Majestatis suæ Deus adoratur. Huic hieroglyphico adaptari sanè potest S. Augustini locus in Epist. 56. *ad Dioscorum de curiosis Questionibus*, ubi sic: *Episcopi isti etiam si adolescentes, eodem tamen quo raperis animi ardore, vel potius errore, quasi aliquid magnum hæc dicerent, curarunt usque ad Canes Episcopales, & usque ad cathedras Ecclesiasticas.* Quare hæc S. Augustini auctoritas videtur hoc idem hieroglyphicum de *Canum capitibus* in summitate throni apposis luculenter explicare, illorumque temporum morem in Episcopalibus cathedris similia Canum capita cælandi, seu appingendi: hinc etiam istud doctoris maximi dictum aliquibus antea obscurum, illustrari videtur; cum nonnulli censuerint loco *Canes, Canos* legendum esse. Non incongruum etiam puto, si aliud afferam exemplum picturæ, quæ est in
codi-

codice magnæ molis imaginibus ornato , qui olim erat in Monasterio S. Martini Metensis , nunc verò aservatur in Bibliotheca Colbertina . Exprimitur in eadem depicta tabula Carolus Calvus Rex in throno sedens , & accipiens eundem codicem sibi dono datum . In angulorum summitate visuntur duo Canes invicem se respicientes , ore expanso quasi latrantes ; ex quo deduci posse existimo antiquum morem similibus Canibus thronorum sublimia ornandi . Hanc Tabulam in lucem edidit eruditissimus Stephanus Baluzius in suis notis ad Capitularia to. 2. pag. 1276 .

Sextò per pannum , quo tegebatur pulvinar , designasse Christifideles eam syndonem , qua Christi Domini è Cruce depositum corpus fuit involutum , rationi maximè consonum est .

Et hæc sunt , quæ in hujus orbicularis Figuræ brevi declaratione proferre congruum duxi ; plura & meliora dicendi cui libeat liceatque , facultatem ac spatium relinquens .

Hanc verò mediam excipiunt duo viri , nempe S. Petrus à læva , & à dextera respectu aspicientis S. Paulus , uterque albâ tunicâ , pallioque superinduto conspicuus : in cujus oris laciniisque legitur monogramma I. de quo fusè sæpius egimus in cap. *De vestibus literatis* . Hinc inde capiti D. Petri imminent , Aquila à dextris , Angélus à sinistris ; & ordine eodem à læva D. Pauli Leò , Bos autem à dextera : quæ quatuor animalia , ut sæpius dictum est supra in Ecclesia S. Sabinae , quatuor Evangelistas representant .

Sub eadem orbiculari figura nomen Pontificis hujus operis auctoris

Par. I.

instructum est verbis sequentibus XYSTVS EPISCOPVS PLEBI DEI .

Si benè perpendantur hæc hieroglyphica , situisque quo posita sunt , ac consuetudo quandoque à priscis fidelibus observata , Romanorum ritus in proprios transfundendi , animadvertemus , nil congruentius in triumphalis arcûs fastigio Xystum locare potuisse , quàm victorem Christum , quem exaltata Crux denotat , cùm in prophanis triumphorum arcubus triumphantis imago supernè collocaretur , ut supra ostendimus .

Adde , quòd & in cæteris aliorum templorum arcubus , quos describemus hoc loco , semper imago Christi locata est , ac in summa eorundem facie , quæ pavimentum respicit , aliquod monogramma conspicitur , Christi quandoque nomen , quandoque Pontificis Musivorum operum constructoris complectens ; præsentis autem arcûs monogramma in eadem Tabula IL. lit. C. demonstratur . Literæ monogramma constituentes , Christi nomen exprimunt , ut fusè demonstrat Aringhius in sua *Roma Subterranea* lib. 6. cap. 23. Scio , Fortunium . Licetum lib. 6. cap. 47. *De reconditis antiquorum lucernis* , simile monogramma à Gentilibus etiam usitatum referre ; nihilominus id non obstat quin prisci Christifideles pro Christi nomine illud usurpârint , cùm (ut sæpè aliàs diximus) multa ab eisdem Gentilibus mutuati fuerint . Aliæ duæ literæ A , & Ω , nempe Αἰφα , & Ὠμία Græcæ sunt , ac ipsummet Deum innuunt , ut ipse Evangelista Joannes innotescere , ac terrarum orbi palàm fieri voluit . Apocal. enim cap. 1. & 22. *Ego sum* (inquit)

quit) *Alpha & Omega, principium & finis*; plura de hisce (si cupis) habes apud Aringhium loco cit. cap. 22.

Antequam tamen ad aliarum figurarum explicationem progrediamur, indagandum est, quidnam Xystus Pontifex per verba illa *PLEBI DEI* denotare voluerit. S. Cyprianus vocem hanc *Plebis* in *Epist. ad Florentium* nobis sic exprimit: *Ecclesia à Christo non recedit, & illi sunt Ecclesia Plebs Sacerdoti adunata, & Pastori suo grex adherens*. Unde *Plebs* nil aliud innuit, quàm Ecclesiam, seu coetum fidelium. Eundem ferè sensum huic voci tribuit Pontius Diaconus Carthaginensis in vita S. Cypriani, ubi sic: *Majores nostri Plebejis, & Catechumenis martyrium consecutis, tantum honoris pro Martyrii ipsius veneratione dederunt, ut de passionibus eorum, multa, aut prope dixerim, penè cuncta conscripserint, ut ad nostram quoque notitiam, qui nondum nati fuimus, pervenirent*. Quo loco pro *Plebejis* accipiendi sunt laici, nullo ordine initiati. Sic enim observat eruditissimus Holstenius, in notis ad *Passionem SS. Martyrum Perpetuae & Felicitatis* pag. 86. Paullò inferiùs distinguit idem Pontius: *Multa sunt, quæ adhuc Plebejus, multa quæ jam Presbyter fecit*. Quæ Pontii auctoritas nobis suggerit aliam conjecturandi causam, quòd Xystus Summus Pontifex voluerit his imaginibus Christi ortum denotantibus, Dei plebem erudire, ut conjicitur ex illis vocibus *Plebi Dei*, videlicet oculis plebis Dei, idest oculis laicorum, quos eâ tempestate ut plurimùm sacrarum historiarum ignorantia premebat.

Hinc (nî fallor) intelliges, cur familiare fuerit aliis etiam Pontifici-

bus, simili epigraphe opera sua inscribere. Ita Hilarus Papa, qui floruit anno 461. in Hyperthyrio oratorii S. Joannis Baptistæ in Baptisterio, Constantiniano insculpi fecit: *HILARUS EPISCOPVS SANCTÆ PLEBI DEI*.

Ac Simplicius Hilari successor in Ecclesia S. Andreæ in Exquiliis, sive *Catabarbara Patricia*, in versibus subtus Musivum opus expressis, de quo infra, hæc etiam posuit.

Plebs devota veni &c.

Itidem Felix III. sive ut alii vocant IV. qui electus Ann. 526. in restauratione sive ornatu Ecclesiæ S. Stephani hanc inscriptionem à Grutero relata pag. 1164. n. 17. posuit.

OPVS QVOD BASILICÆ BEATI MARTYRIS STEPHANI

DEFVIT A JOANNE EPO MARMORIBVS INCHOATVM

IUVANTE DNO FELIX PP. ADDITO MVSIIVO SPLENDORE SANCTÆ PLEBI DEI PRÆFECIT.

In Ecclesiæ item S. Pancratii, quæ etiam SS. Victoris, & Pancratii fuit appellata, Tribuna sequens inscriptio olim legebatur. *OB INSIGNEM MERITVM ET SINGVLAREM B. PANCRATII MARTYRIS, BASILICAM VETVSTATE CONFECTAM EXTRA CORPVS MARTYRIS NEGLECTV ANTIQVITATIS EXTRVCTAM, HONORIVS EPISCOPVS DEI FAMVLEVS ABRASA VETVSTATIS MOLE RVINA, QVAM ANTE AFVNDAMENTIS NOVITER PLEBI DEI CONSTRVXIT, ET CORPVS MARTYRIS, QVOD EX OBLIQVO AVLÆ JACEBAT, ALTARE INSIGNIBVS ORNATA METALLIS, LOCO PROPRIO COLLOCAVIT*. Ille autem Honorius fuit Summus Pontifex ejusdem nominis I. qui floruit anno 626.

Leo etiam III. qui vixit in fine octa-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Coelestinum Papam, & ad Acacium Berrhensem, ubi sic: *Erat Episcopus quidam Dorotheus nomine Constantinopoli, eadem, quæ Nestorius, sapiens & sentiens; vir quæstus causa adulationi impensè deditus, linguaque ad temeritatem usque promptus. Hic, dum sacra peragerentur, Reverendissimo Nestorio in Cathedra Ecclesiæ Constantinopolitane sedente, surrexit, magnaque & alata voce inclamare ausus est: si quis MARIAM DEIPARAM dixerit, Anathema sit.* Tum sic de Nestorio Cyrillus. *Quamvis id ore suo facere noluerit, attamen sedens & audiens, Dorotheum, ut hoc diceret, induxit subornavitque, cui etiam confestim, cum è Cathedra descendisset, in divinarum mysteriorum celebratione communicavit.* De hæreseos hujus exordio multò ante hos auctores egerat Socrates *Hist. lib. 7. cap. 32.* ubi sic: *Erat familiaris Nestorii Anastasius Presbyter, qui unà cum illo profectus fuerat Antiochia. Hunc Nestorius magno in honore habebat, ejusque consilio in rebus gerendis utebatur. Hic igitur Anastasius quodam die cum in Ecclesia doceret, dixit hæc verba: Nemo MARIAM VOCET DEIPARAM. Maria enim homo fuit: ex homine autem Deus nasci non potest: id ubi auditum fuisset, multos tam ex clero, quàm ex plebe pariter conturbavit, &c.*

Ut ut tamen sit de primo hujus impietatis assertore, certum est, Nestorium pervicaci animo acerrimum hujus temerariæ thesios defensorem; etiam antesignanum evasisse; cujus etiam consequens scelestissima execrandaque opinio, negans Christo Divinitatem, totumque dogma Christianum evertens, ab Ephesinà Syno-

do damnata est tanquam sædissimè judaizans: Judæi enim eâ ratione Salvatore crucifixere, quòd cum videretur homo, filium Dei, Regemque se faceret, ut animadvertit præcisè in hoc proposito Lupus in *Scholiis Canonis Ephesini* pag. 314. §. *Tertia ratio.* Imò Nestorianum scelus Judaicum longè superat: quippè Nestorius adeò pertinaciæ adhæsit, ut nunquam ab obstinatione desciverit; Judæorum autem multi portentis in Christo obitu convicti, fateri exclamando coacti sunt: *Verè filius Dei erat iste.* Matth. cap. 27. vers. 54. Atque hæc de Nestorii historiâ satis superque. Modò iterum calamum ad hujus Basilicæ triumphalem arcum convertimus, præteritaque figura circulari, in qua diutiùs quàm par erat, videbimur immorati fuisse, ad reliqua ejusdem arcus ornamenta, sed breviter describenda, accedimus: Ne tamen dicendi brevitatis, & figurarum copia perspicuitati officiat, distinguam geminas picturæ sectiones, dexteram lævamque, in quinque partes, prout ab ipso Pictore divisæ sunt; & exorsus à superiori, ad inferiores gradatim descendam.

In læva itaque sectione, secundum aspectum, prima pars duplicem continet historiam, ortum videlicet D. Joannis Baptistæ Præcursoris Domini, quam Zachariæ parenti, ut num. 1. Angelus, ut num. 2. prædixerat; & Christi Domini conceptionem ab Angelo pariter Virgini Deiparæ nunciatam. Videre est accuratam Pictoris diligentiam in historiæ dispositione, ad Evangelistæ mentem probè digestæ. Angelus enim, quem denotat Figura 2. locatus est à dextris Altaris incensi,

incensi, ut num. 2. pallio tunicâque candidâ insignis, & pendulam ab utroque humero stolam cæruleam gerens (quem habitum omnibus Angelis in hoc opere datum videmus) Zachariam alloquitur, qui croceo pallio tunicam albentem cooperit, eique filii nascituri laudes enunciare videtur. In fimbria vestis Angelicæ adest monogramma I. quod etiam commune est alteri Angelo sub num. 4. prioris veluti comiti. In hoc hieroglyphico animadvertenda est Pictoris solertia in locando Altare Incensi, quod concinnè expressum fuit. Confer enim ædificium 3. hujusce partis, quo altare significatur, cum ædificio num. 8. partis adversæ, per quod templum notatur, & videbis templo quidem præponi porticum, & gradus ascensionis substerni: Altare verò Incensi per tabernaculum exhiberi, si ex capite 40. Exodi formam illius repetis; ibi enim legitur: *Posuit & Altare aureum sub tecto testimonii contra velum, & adolevit super eo incensum aromaticum, sicut jussit Dominus Moysi. Posuit & tentorium in introitu Tabernaculi testimonii.* Notandum est, duo fuisse Tabernacula, ut indicat D. Paulus Apostolus qui toties ea vidit in Ep. ad Hebr. cap. 9. *Tabernaculum enim (inquit) factum est primum, in quo erant candelabra, & mensa, & propositio panum, quæ dicitur Sancta. Post velamentum autem secundum Tabernaculum, quod dicitur Sancta Sanctorum, aureum habens thuribulum &c.* Secundum hoc Tabernaculum à Pictore fuit expressum, præ foribus pendens habens vas, prout in icone à nobis exhibita, ubi inter veli, sive tentorii sinus ab utraque parte collectos idem vas pendu-

lum non valde absimile illis, quibus etiamnum utimur in thure adolendo cernitur. Qua de re Julius Morosinus Venetus in Bibliotheca Vaticana Hebræorum Codicum Interpres, & Sanctæ linguæ in Urbano Collegio de Propaganda Fide Lector, consulendus est in suo Tractatu Italicè conscripto: *Via della Fede mostrata alli Ebrei* cap. 41. Qui plura cupit, adeat Marium in suis *Commentariis in Sacram. Scripturam* cap. 30. Exod. vers. 6. & seqq. ubi discutiuntur opiniones de loco Altaris Incensi, & de Altari, in quo beatus Zacharias pater S. Joannis Baptistæ incensum adolevit.

Sex quæ in hoc ordine supersunt figuræ, meo quidem judicio ad mysterium Dominicæ Conceptionis pertinent; Spiritus Sanctus 5. & Angelus Gabriel 6. de Cœlo descendentes. Idem Gabriel Angelus 7. tantæ legationis minister in loco 7. stans alloquitur Virginem, quæ ut arbitror, per imaginem 8. notatur sedens, & intenta nuncii verbis, cujus vestis altera candida est, altera crocea, monilique gemmis discriminato circumdatur. Duo illi à tergo Spiritus adstant 9. 10. sive Gabrielis asseclæ, sive Deiparæ custodes, aut potius incarnato tunc Verbo obsequium exhibentes, ut innuit S. August. in Psal. 56. circa medium ibi: *Omnes enim Angeli creatura serviens Christo est. Ad obsequium mitti potuerunt Angeli, ad servitium mitti potuerunt, non ad adjutorium: sicut scriptum est, quod Angeli ministrabant ei, non tanquam misericordes indigenti, sed tanquam subjecti Omnipotenti.* Cæterum ex hoc etiam probandum est Pictoris ingenium, quòd ut Angelicam naturam corporis

expertem ostenderet, januam clausam adjecit, cui nos numerum 11. appingimus, quâ adhuc obferatâ Angelus penetrare ingressus est. Haberi etiam potest tanquam symbolum integerrimæ virginitatis in Deipara, cum Ecclesia præsertim ad eandem referat simile Ezechielis hieroglyphicum, dum ait: *Ante multum tempus prophetauit Ezechiel, vidi portam clausam, ecce Deus ante sæcula ex ea procedebat pro salute Mundi, & erat iterum clausa, demonstrans Virginem, quia post partum permansit Virgo.* Et rursus: *Portam quam vidisti Dominus solus transibit per illam.* De hoc Annunciationis mysterio sic cecinit Aurelius Prudentius in suo *Testamento novo.*

*Adventante Deo descendit nuncius
alto*

*Gabriel Patris ex folio, sedemque re-
pentè*

*Intrat Virgineam: Sanctus te Spiritus,
inquit,*

*Implebit Maria: Christum paries sa-
cra Virgo.*

Secunda verò pars primæ, seu sinistrae sectionis Magorum Regum adorationem descriptam habet, ex Matth. cap. v. Stella, quæ veniens stetit supra ubi erat puer, notatur num. 12. Puer JESUS num. 13. MARIA mater ejus num. 14. Num. 15. alterius figuræ brachium visitur, reliquâ ejusdem figuræ parte in recenti restauratione muro coopertâ. Angeli duo num. 16. 17. sedem, seu lectum circumstant, in quo Christus Dominus sedens exhibetur. Inconveniens tamen id videretur nato paucos ante dies infanti, nisi idem ipse esset antiquissimus illud diærum, ante sæcula genitus, cui Pater idem dixerat Psal. 2. *Filius meus es*

tu, Ego hodie genui te. Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam &c. quia alibi dixit in Ps. 109. *Sede à dextris meis donec ponam &c.* addens paulò post: *ante Luciferum genui te.* Videtur itaque priùs inventor operis contendisse, ut exprimeret Christi divinitatem in humanitate apparentem: Infantem propterea exhibuisse sedentem, ut ostenderet eundem esse, cui pater simul dixit: *genui te, &: sede à dextris meis.* Hinc fit, ut sedes cui Christus insidet, folii potius speciem præferat, quàm cunabuli: adeò ut ad mysterium potius in hoc respexerit Pictor, quàm ad historiam. Magi Reges num. 18. 19. 20. prope urbem Bethleem num. 21. visuntur, ac sedentem puerum adoraturi, eidemque munera oblaturi accedunt. Horum primus, qui senior depingi solet, pallio cæruleo per totum cooperitur; quo etiam ipsius caput circumvolvitur: reliqui autem duo ad pedes usque braccati, gemmisque pluribus renidentes, cum galeis cristisque sequuntur, qui ferè omnium hinc expressorum militum est habitus, si ornatum & pretium excipias.

Figuræ verò 22. & 23. fortasse sunt duo Magorum socii. S. Joseph à tergo stat Beatissimæ Virginis, ut colligitur ex brachio, quod prope caput ejusdem Virginis visitur, ut num. 15. Ignorandum non est, Musiva opera in utroque angulo, qui cum Ecclesiæ pariete laterali formatur, ob restaurationem ejusdem mutilata fuisse. De hoc itidem mysterio metricè scripsit supra memoratus Prudentius: vide licet.

*Hic pretiosa Magi sub Virginis ubere
Christo*

Dono

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

plo intervientes, aut alios Hebræos referunt inibi adstantes, tunicâ & pallio subalbis indutos.

In secunda autem parte exprimitur disputatio Christi Domini adhuc pueri cum Doctoribus. Ejus vestis hic peculiaris non est; alba enim, ut etiam alibi. Notâ tamen speciali dignum, est diademâ duabus crucibus insignitum utriusque pueri JESU vertici imminuentibus, quarum tamen unam complectitur diadema, altera ut vides num. 1. illud excedit. De hac autem disputatione hic Lucas Evangelista audiendus est cap. 2. in fine. *Puer autem crescebat & confortabatur, plenus sapientia; & gratia Dei erat in illo. Et ibant parentes ejus per omnes annos in Hierusalem in die solenni Paschæ. Et cum factus esset annorum duodecim, ascendentibus illis Hierosolymam secundum consuetudinem diei festi, consummatisque diebus, cum redirent, remansit puer Jesus in Hierusalem, & non cognoverunt parentes ejus. Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos & notos; & non inveniunt regressi sunt in Hierusalem, requirentes eum. Et factum est post triduum invenerunt illum in templo sedentem in medio Doctorum, audientem illos, & interrogantem eos. Stupebant autem omnes, qui eum audiebant, super prudentia & responsis ejus, & videntes admirati sunt: & dixit Mater ejus ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus, & ego dolentes querebamus te; & ait ad illos: Quid est quod me querebatis? nesciebatis, quia in his quæ patris mei sunt oportet me esse? Visitur enim eo loci Jesus n. 1. Virgo Mater num. 2. n. 3. Sanctus Joseph; num. 4. & 5. duo Angeli Pueri JESU*

custodes, num. 6. itidem alius Angelus; 7. Doctores, quorum vestes varicolors, alter enim albentem, alter cæruleam, quidam croceam, vel subrubram, alius etiam viridem habet; verum præcipuè notandus est primus, cujus pallium monogrammate insignitur, & ultimus, in cujus dextero humero signum ✠ visitur; in tunicæ vero fimbriis, aliud signum à cæteris longè diversum, nempe à forma, & colore, cum viridis arboris ramus appareat: denique num. 8. Hierusalem urbem conspicias; & hæc de secundæ sectionis parte secunda.

In tertia autem cernitur historia Herodiadis, quam sacer scriptor Marcus in Evangel. cap. 6. 21. sic exponit: *Et cum dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui cœnam fecit Principibus, & Tribunis, & primis Galilææ; cumque introisset filia ipsius Herodiadis, & saltasset, & placuisset Herodi, simulque recumbentibus; Rex ait puellæ: pete à me quod vis & dabo tibi: & juravit illi: quia quicquid petieris dabo tibi, licet dimidium Regni mei. Quæ cum exiisset, dixit matri suæ: quid petam? at illa dixit: caput Joannis Baptiste. Cumque introisset statim cum festinatione ad Regem, petivit dicens: volo, ut protinus des mihi in disco caput Joannis Baptiste. Et contristatus est Rex propter iurandum, & propter simul discumbentes noluit eam contristare, sed misso spiculatore præcepit afferi caput ejus in disco, & decollavit eum in carcere, & attulit caput ejus in disco, & dedit illud puellæ, & puella dedit matri suæ. Num. 1. est Herodes diademate insignitus; 2. filia Herodiadis; 3. mater; 4. alia saltatrix, ut vestes indicant, non quidem talares, sed succinctæ; 5. spiculator;*

6. discus, in quo caput Joannis Baptistæ velo coopertum est; 7. & 8. milites seu custodes Herodis. De his sic meminit Prudentius.

*Premia saltatrix poscit funebria,
virgo,*

*Joannis caput, abscissum quod lance
reportet*

*Incestæ in gremium matris, fert re-
gia donum*

*Psaltria, respersis manibus de sanguine
justo.*

Quarta item pars oppositæ quodammodo picturæ respondet; sicut enim in illa urbs Hierusalem, ita in hac civitas Bethlehem expressa est, ut impositus titulus docet. De harum urbium hieroglyphico satis dictum est in Ecclesia S. Sabinæ: Hic tantummodo nonnulla ejusdem Prudentii carmina etiam referre placet, scilicet.

*Bethlehem caput est Orbis: quæ protu-
lit Jesum,*

*Orbis principium, caput ipsum prin-
cipiorum.*

*Urbs hominem Christum genuit: qui
Christus agebat*

*Ante Deus, quàm Sol fieret, quàm
Lucifer esset.*

In quinta demum & ultima parte, prout in opposita, plures adsunt agnorum figuræ, de quibus sermonem alibi instituimus.

Hæc de imaginibus in triumphali Arcu à Beatissimo Pontifice Xysto III. Musivo opere expressis: modò ad alias transeundum est, quæ super coronidem ambarum interiorum Porticum, sive in media navi, tam ad dexteram, quàm ad sinistram adhuc cernuntur. Quòd hæ quoque sacræ imagines auctorem eundem habuerint, quem superiores, præter epi-

Par. I.

istolæ Hadriani I. ad Carolum Magnum supra allatæ testimonium, videlicet, quod in *metallis aureis* (idell. Musivis operibus) *quamquam in diversis historiis sacris decorando imaginibus* &c. patet etiam ex ipsorum Musivorum operum structura, ac specie tum delineationis, tum lapillorum; nam quoad structuram, glutine albo compacta sunt, quod magnum certumque antiquitatis indicium est, ut demonstravimus supra capite XI. *Ex quam materia opera Musiva componantur, & quomodo ipsæ materiæ præparentur*: quoad formam verò lapillorum, hi sunt operis medii; ulterius nullæ extat memoria, alium Pontificem præter eundem Xystum, neque ullum omnino quempiam hæc opera construxisse: sed de auctore satis; propiùs jam ad explicationem accedamus.

Si tempus, ea quæ summi, sanctissimi que Romani Pontifices in primis Ecclesiæ sæculis ad erudiendam Dei plebem, scripturis, picturis, Musivis operibus, aliisque Ecclesiasticis monumentis posteritati demandarunt, non invidisset, innumera antiquæ Pietatis & Religionis testimonia superessent, quæ nos posterisque nostros ad Dei cultum, & amorem allicerent vehementer & impellerent. Testes sunt hujus inclytæ Liberianæ Basilicæ Musivorum operum reliquiæ, quæ super coronidem porticûs interioris, ad utrumque latus adhuc visuntur; licet alicubi corrosæ sint, & picturis à Dominico Cardinali Pinello, ejusdem Basilicæ restauratore, suppletæ. Cùm verò illæ ob vetustatem ac altitudinem visui vix perceptibiles sint, & earundem exemplaria in celebri Barberina Bibliotheca reperirentur, hæc

D d. 2

mihi

mihi commodavit prompto ac hilari animo Illustrissimus & Reverendissimus Dominus Franciscus Barberinus Camerae Apostolicæ Clericus, ad præfens præfatæ Bibliothecæ dominus; cui ob id non exiguas rependo grates.

Prima igitur tabula, quæ choro proximior est ad sinistram introeuntium, seu ad meridiem, Melchisedechum denotat, qui in manibus habet canistrum repletum panibus, & vas vino; occurritque Abrahæ redeunti à quinque Regum profligatione, spoliis hostium & laudibus onusto, eique benedictionem impertitur, Gen. cap. 14. 19. Deus inde è nubibus prodiens conspicitur, ac Melchisedechus annuens. Hanc picturam exhibeo in Tab. L. sub fig. 1. Lectorem autem admonitum volo, tabulas æri incisas fuisse, antequam illarum descriptionem inchoarem, & earundem ordinem, prout jacet, à Pictore minimè servatum. Quare satius existimavi in earum descriptione eum ordinem sequi, quem in pariete habent, quam quem Pictor eis tribuit. Hoc in Lectoris gratiam dictum sit. Ut autem Musivi operis pars, quæ, ut supra animadvertimus, injuriâ temporum collapsa, picturâ a Cardinali Pinello suppleta fuit, ab omnibus dignosceretur, stellulas addidimus, quæ picturam a Musivo opere discriminent.

Nec dubitatio aliqua inferri potest, quod Melchisedec panes offerat, non panem, contra id quod habetur in sacris Bibliis vulgatæ editionis, quia in Græca versione 70. Interpretum, Rex protulit panes & vinum; in Arabica verò *cibum & vinum*.

Secunda tabula, quam ponimus nu.

LI. Abrahamum refert, cum tres Angelos excepit hospitio, & tres videns unum adoravit, in hoc Trinitatis augustissimæ veneratus mysterium. Ad Genesios cap. 18. ubi hæc: *Apparuit autem ei Dominus in convalle Mambre, sedenti in ostio tabernaculi sui in ipso fervore diei: Cumque elevasset oculos, apparuerunt ei tres viri stantes prope eum: quos cum vidisset, cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi, & adoravit in terram. Et dixit: Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum: sed afferam paucillum aquæ, & lavate pedes vestros, & requiescite sub arbore. Ponamque buccellam panis, & confortate cor vestrum, postea transibitis: idcirco enim declinastis ad servum vestrum. Qui dixerunt; fac ut locutus es. Festinavit Abraham; in tabernaculum ad Saram, dixitque ei: accelera, tria sata simile commisce, & fac subcinericios panes: ipse verò ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulum tenerrimum & optimum, deditque puero: qui festinavit & coxit illum &c.* Ex quibus verbis patet jam totius historię explicatio; habes porrò tres viros stantes in altiori typi parte notatos literis A. B. C. ante quos Abraham designatus lit. D. adoraturus prosternitur, qui etiam in parte inferiori præcipit Saræ uxori notatæ lit. E. ut tres panes subcinericios apponat, ut ex litera F.; qui etiam postea in mensa visuntur triangulares, ut G. quâ figurâ Pictor etiam Sanctissimam Triadem adumbravit. Stat à sinistris Abrahæ mensa, ad quam tres Angeli accumbunt, qui ut insigniores, diademate distinguuntur. Hanc historiam eximie illustrant observationibus Patres, tanquam augustissimum:

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

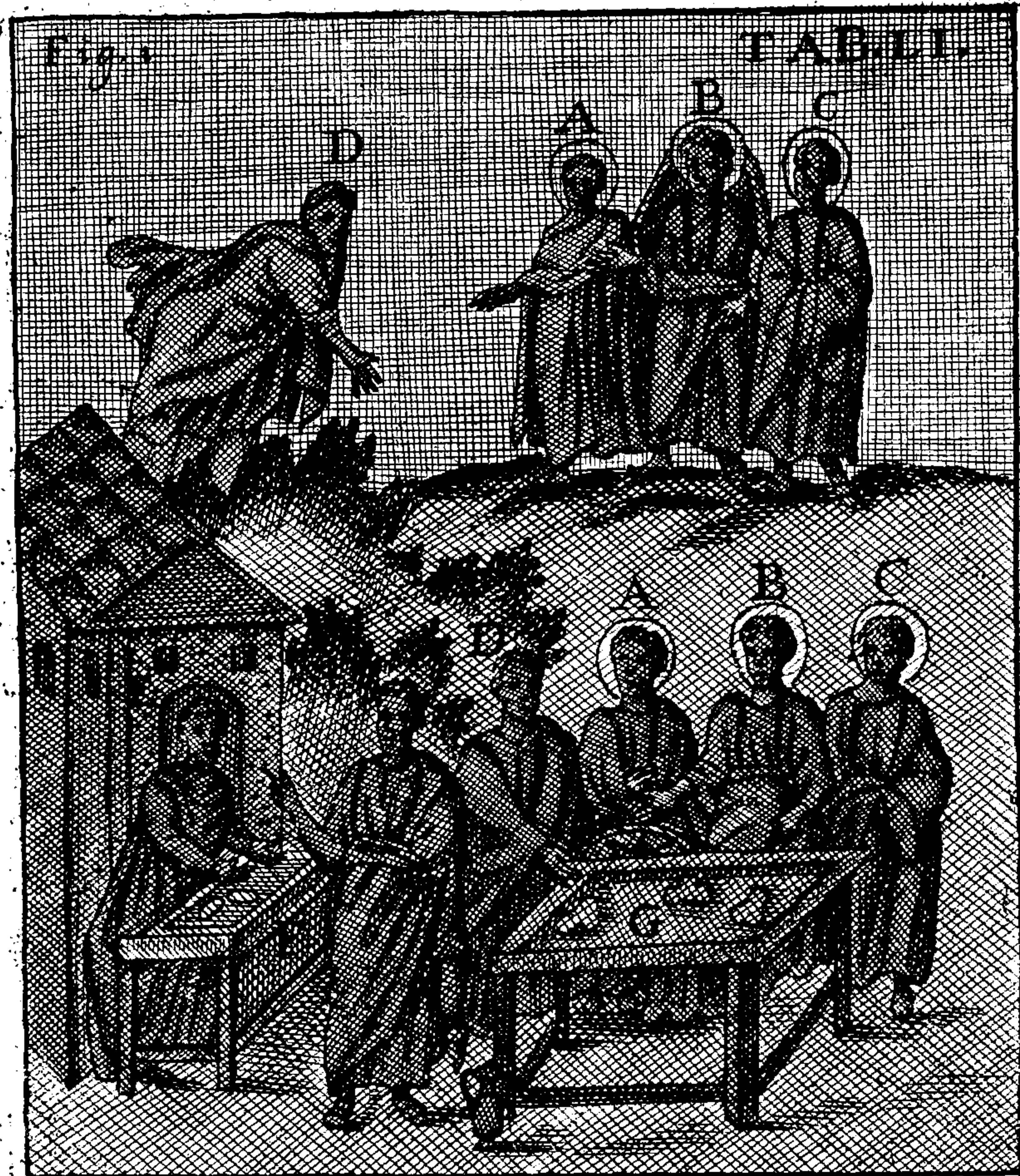
\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

ma tua. Rursumque Isaac ad filium suum &c. dixitque, accede mihi, ut te tangam, & probem, utrum tu sis filius meus Esau, an non: accessit ille ad Patrem, & palpato eò dixit Isaac; vox quidem, vox Jacob est, sed manus, manus sunt Esau. Inferius verò Esau à venatu regressus, præreptæ sibi benedictionis ignarus, patrem Isaac adit, afferens ei cibos de venatione sua, & hic astum fratris intelligit. En verba Scripturæ cap. eodem: *Vix Isaac sermonem impleverat, & egresso Jacob foras, venit Esau, coctosque de venatione cibos intulit Patri, dicens: Surge Pater mi, comedere de venatione filii tui, ut benedicat mihi anima tua. Dixitque illi Isaac: quis enim es tu? Qui respondit: Ego sum filius tuus primogenitus Esau. Expavit Isaac &c. cum reliquis quæ sequuntur.*

A. Isaac. B. Esau. C. Rebecca. D. Jacob.

In quinta, expressa Tabula LII. fig. 1. quinque hominum imagines vides, & ovium gregem; Jacob à Laban avunculo excipitur, cui ad obtinendam in uxorem Rachelem confobrinam, septenne servitium præstitit, quod inde iterare, & implere coactus est; ut Genesios 29. ubi sic: *Quam (idest Rachelem) cum vidisset Jacob, & sciret consobrinam suam ovæque Laban avunculi sui &c. osculatus est eam, & elevata voce flevit, et indicavit ei, quòd frater esset patris sui, et filius Rebeckæ, at illa festinans nunciavit patri suo, qui cum audisset venisse Jacob filium sororis suæ, cucurrit obviam ei, complexusque eum, & in oscula ruens, duxit in domum suam.* In inferiori iconismo describitur vespertina introductio Liæ loco sororis Rachelis; quam Laban promiserat Jacob, ut videre est

cap. eodem, num. 20. ubi. *Qui (idest Laban) vocatis multis amicorum turbis ad convivium fecit nuptias, et vespere Liam filiam suam introduxit ad eum, dans ancillam filie Zelpham nomine, ad quam cum ex more Jacob fuisset ingressus, facto mane, vidit Liam, et dixit ad socerum suum: Quid est quod facere voluisti? nonne pro Rachel servivi tibi? Quare imposuisti mihi &c.*

A. Laban. B. Rachel. C. Jacob. D. Lia.

In sexta eadem Tab. LII. fig. 2. exprimitur Historia Rachelis & Jacobi, quæ eodem cap. 29. Genes. sic traditur: *Jacob facto mane vidit Liam, et dixit ad socerum suum, quid est quod facere voluisti? nonne pro Rachel servivi tibi? quare imposuisti mihi? Respondit Laban: non est in loco nostro consuetudinis, ut minores antè tradamus ad nuptias, imple hebdomadam dierum hujus copulæ: et hanc quoque dabo tibi pro opere, quo serviturus es mihi septem annis aliis. Acquivit placito, et hebdomada transacta duxit Rachel uxorem; cui pater servam Balam tradiderat; tandemque potitus optatis nuptiis, amorem sequentis priori prætulit, serviens apud eum septem annis aliis.* In hac Tabula Laban videtur Jacobo indicare, quòd operam suam præstet in grege, & prope Laban est Rachel.

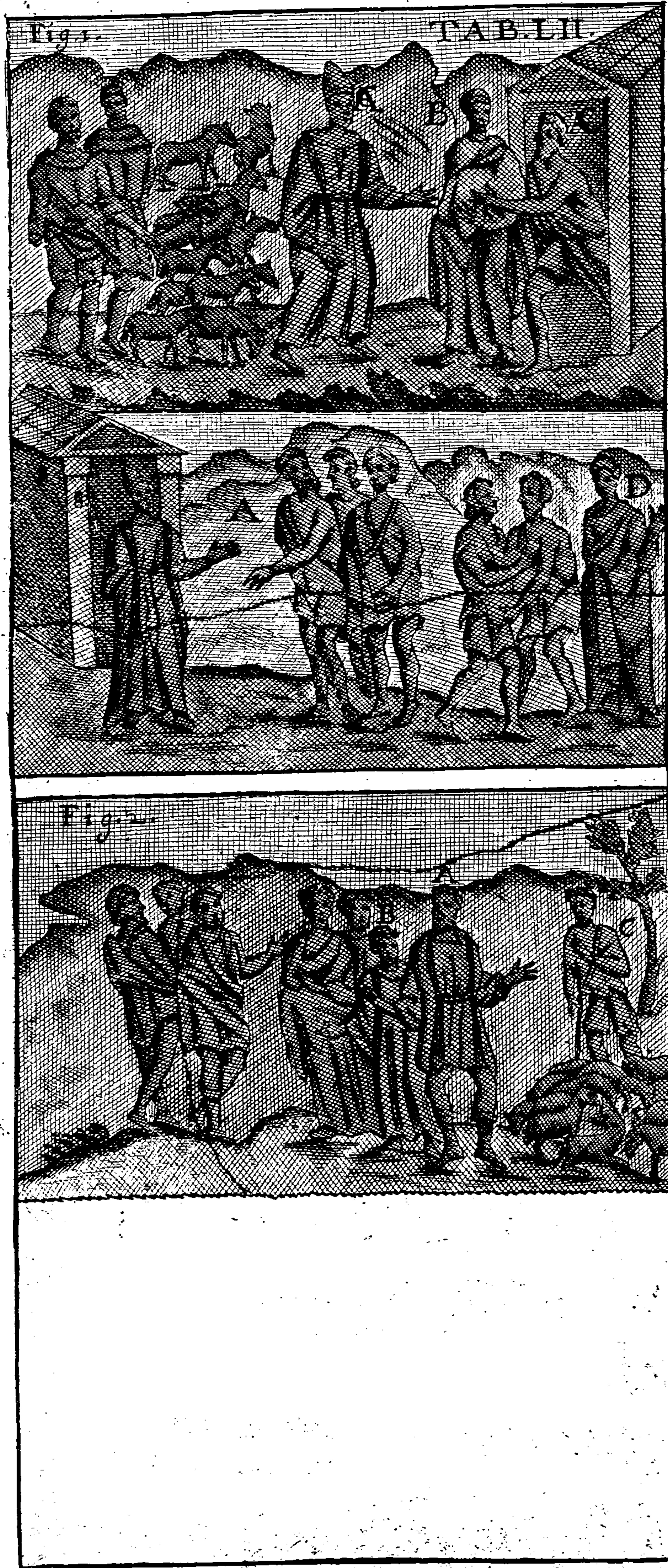
A. Laban. B. Rachel. C. Jacob.

In septima, Tabula LIII. fig. 1. Jacob finitâ hebdomadâ redit ad Laban, & instat pro uxore promissa Rachel. In-infima autem tabulæ ejusdem parte tam diù, tam anxie exoptatæ Rachelis, & Jacob nuptiæ celebrantur.

A. Laban. B. Rachel. C. Jacob.

D. Balam.

Octavus iconismus in eadem Tab. LIII. fig. 2. spectat ad historiam, de qua

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

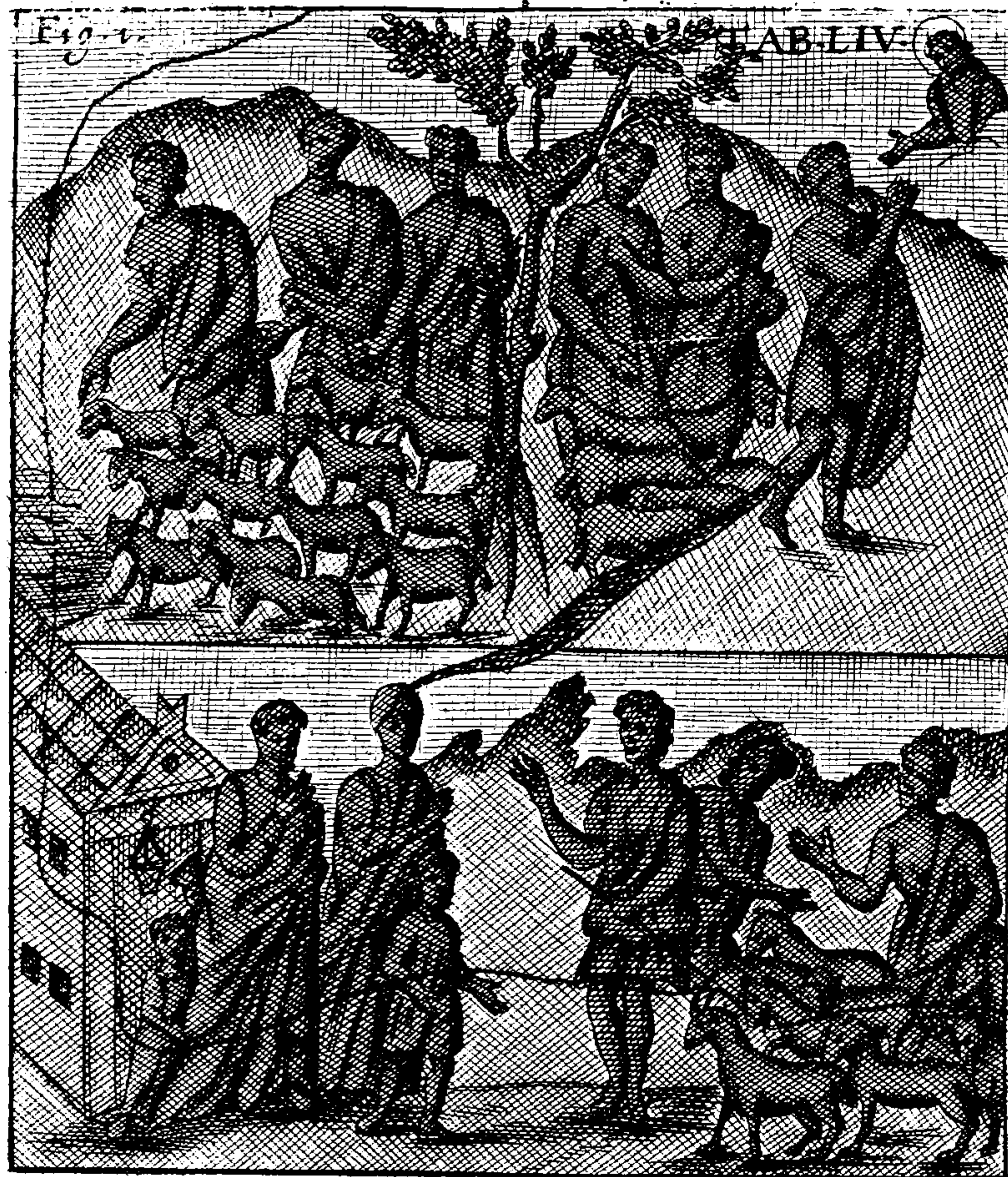
Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

qua Genes. cap. 30. 31. ubi ab invicem segregati fuere greges Laban & Jacob; facer textus sic: *Gyra* (inquit Jacob) *omnes greges tuos, & separa cunctas oves varias, et sparso vellere: Et quodcunque furrum, et maculosum, variumque fuerit tam in ovibus, quam in capris, erit merces mea; respondebitque mihi cras justitia mea, quando placiti tempus advenerit coram te, et omnia, que non fuerint varia, et maculosa, et furva tam in ovibus, quam in capris, furti me arguent. Dixitque Laban, gratum habeo quod petis, et separavit in die illa capras, et oves, et hircos, et arietes varios, atque maculosos &c.*

Nona sub Tabul. LIV. fig. 1. expressa, docet historiam, de qua Genes. 30. ubi dicitur Jacob apposuisse virgas decorticas in aquis, ut in conceptu bibentes oves ex undarum verficolorum intuitu vehementique imaginatione foetus suos coloribus variegatos eniterentur, quod & imagines ipsæ, & grex cum virgis in canali expositis satis indicant. Inibi etiam cernitur Deus dicens ad Jacob: *Revertere in terram patrum tuorum, & ad generationem tuam, eroque tecum, Genes. cap. 31.* In inferiori autem parte Dei præcepto Jacob obsequentissimus, vocat uxores suas Rachel & Liam in agrum, ubi greges pascebat, ac Domini mandatum eis patefacit.

In decima pictura, & eadem Tab. LIV. fig. 2., superiori parte, Jacob ad Esau viros mittit in terram Seir, qui se fratri reconcilient, & munera offerant, & ut sacræ Scripturæ verbis utar Genes. cap. 32. *Misit & Nuncios ante se ad Esau fratrem suum in terram Seir Regionis Edom, præcepitque eis dicens: sic loquimini Domino meo*

Esau: Hæc dicit frater tuus Jacob: apud Laban peregrinatus sum, et sui usque in presentem diem; habeo boves & asinos, & oves, et servos, & ancillas, mittoque nunc legationem ad Dominum meum, ut inveniam gratiam in conspectu tuo &c. In inferiori verò Esau fratri occurrit, eumque lacrymabundus amplectitur, quod factum Scriptura sacra sic tradit c. 33. *Elevans autem Jacob oculos suos, vidit venientem Esau, et cum eo quadringentos viros &c.* *Currens itaque Esau obviam fratri suo, amplexatus est eum, stringensque collum ejus, et osculans flevit &c.*

A. Esau. B. Jacob. C. Virorum turma.

In undecima sub Tabul. LV. fig. 1. Emor pater Sichem, & ipse Sichem, qui Dinam filiam Jacob ex Lia rapuerat ac violaverat, adeunt Jacob, & ejus filios, Dinamque in conjugem postulant, offeruntque ipsi mulieres suas, ut initâ sanguinis vinculo societate, simul habitent, & in populum unicum coalescant. Sic verba Genes. cap. 34. *Egresso autem Emor pater Sichem, ut loqueretur ad Jacob, ecce filii ejus veniebant de agro, auditoque quod acciderat, irati sunt valdè; eo quod scdam rem operatus esset in Israel, et violata filia Jacob rem illicitam perpetrasset. Loquutus est itaque Emor ad eos: Sichem filii mei adhæsit anima filie vestræ, date eam illi uxorem, et jungamus vicissim connubia; filias vestras tradite nobis, et filias nostras accipite, et habitate nobiscum. Terra in potestate vestra est, exercete, negotiamini, et possidete eam; sed et Sichem ad patrem, et fratres ejus ait: Inveniam gratiam coram vobis, et quaecunque statueritis dabo, augete dotem, et munera postulate, et liben-*

libenter tribuam quod petieritis, tantum date mihi puellam hanc uxorem.

A. Emor. B. Sichem. C. Jacob. D. E. F. filii Jacob.

Inferior autem pars habet Simeon, & Levi fratres Dinæ, qui ut sororis injuriam facilius, & impunè ulciscerentur, Emor & Sichem suasere circumcisionem, per quos cæteris etiam oppidi civibus. Cùm autem die tertio dolor sæviret, & gravissimus esset, sumptis gladiis, in Emor & Sichem irruunt, ut eos occidant, quod inde exequuti fuere, interfectis cum illis cæteris masculis, cujus cædis argumentum, & indicium præfert cadaver inibi stratum, quod tamen picturâ expressum est. En Genesis verba cap. eodem vers. 25. *Et ecce: Die tertio, quando gravissimus vulnere dolor est, arreptis duo filii Jacob, Simeon et Levi fratres Dinæ, gladiis, ingressi sunt urbem confidenter: interfectisque omnibus masculis, Emor et Sichem pariter necaverunt, tollentes Dinam de domo Sichem sororem suam; quibus egressis, irruerunt super occisos cæteri filii Jacob, et depopulati sunt urbem &c.*

D. Emor. E. Sichem. G. Simeon. H. Levi.

In duodecima, dicta Tabula LV. fig. 2. in prima area, superior historia continuatur, quum Jacob à cæde, & ab urbis depopulatione reversos filios objurgat, conqueriturque de iis, quæ patraverant, unde in se odium finitimorum, & arma excitassent, sic habetur in eodem cap. *Quibus perpetratis audacter, Jacob dixit ad Simeon, & Levi: turbastis me, et odiosum fecistis me Chananæis, et Pheræis habitatoribus terræ hujus. Nos pauci sumus, illi*

congregati percutient me, et delebor ego, et domus mea &c.

A. Jacob. B. Simeon. C. Levi.

Denique in infima Tabulæ hujus area, Deo novum iter jubente, Jacob familiam convocat, dicitque, quò eundum, quidve faciendum sit; hoc etiam legitur Genes. cap. 35. *Jacob verò convocata omni domo sua, ait: abjicite Deos alienos, qui in medio vestri sunt, et mundamini, ac mutate vestimenta vestra. Surgite, ascendamus in Bethel, ut faciamus ibi altare Domino, qui exaudivit me in tempore tribulationis meæ, et socius fuit itineris mei &c.*

Perlustratis jam è dextero principis aræ cornu iconismis, superest ut sinistrum lustremus, figuræque in eo fitas interpretemur. In hac ergo sinistra navis medianæ parte, quæ Xystinæ Capellæ proxima attollitur, ac Aquilonem respicit, prima Musivi operis Tabula supra coronidem deest, annorum serie collapsa; ideoque area picturis oppleta est. In hac fortè Mosis historia referebatur; quum puer fiscellæ scirpeæ creditus, in carecto Ripæ fluminis expositus fuit ut Exod. cap. 2.: quod mecum quisque colligere potest ex aliis Tabulis, quæ sequuntur.

Ex his, quæ extant, Picturis, ea quæ Tabul. LVI. fig. 2. cernitur, Mosis historiam prosequitur; hic enim filia Pharaonis A. inventi pueri matrem B. alloquitur, eidemque mercedem pollicetur, si eum enutriet. Huic tres puellæ comites, quarum una C. puerum in sinu involutum gerit, alia D. fiscellam è vimine, in qua illum repererant: sed ut meliùs, ac certius hæc conspiciantur, Exodi verba referam
in

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

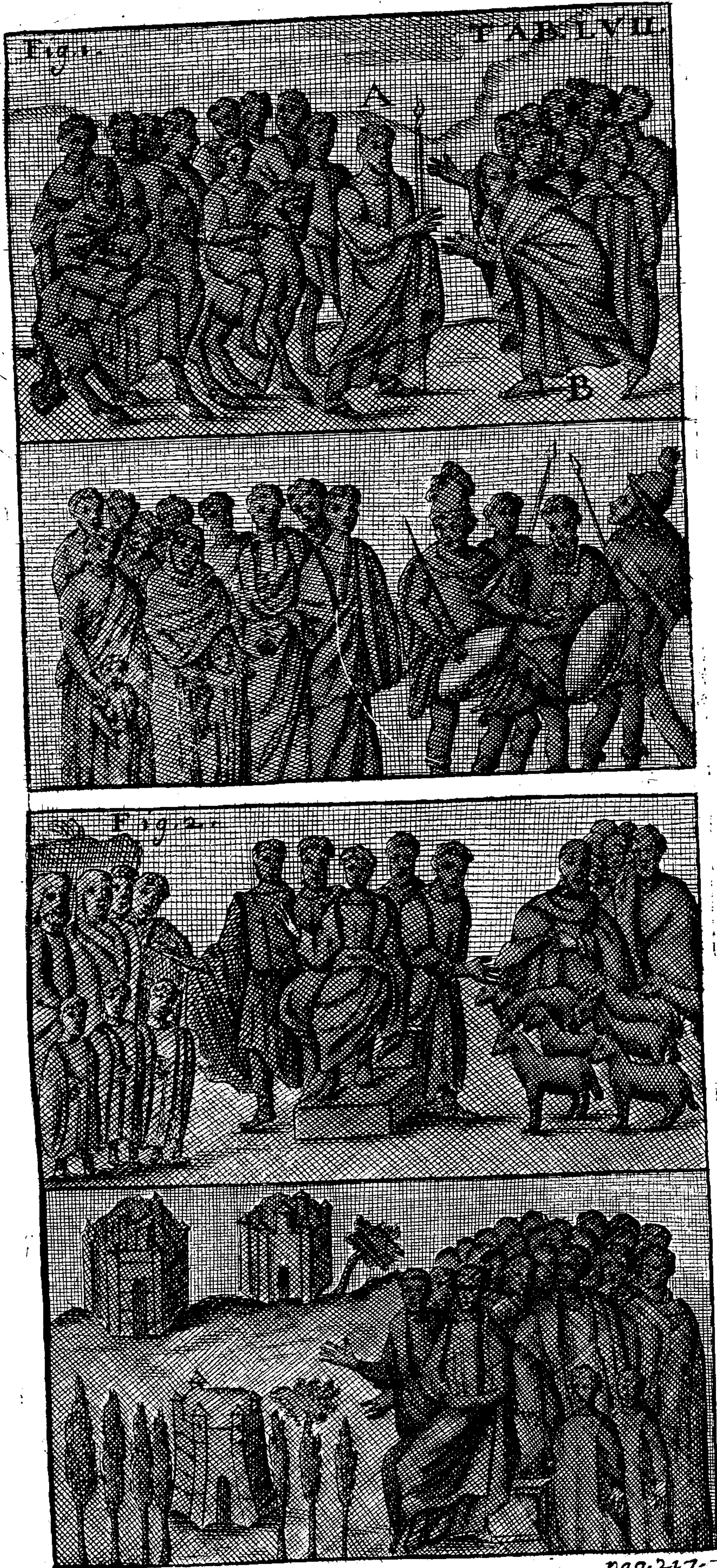
*Fair usage policy applies

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

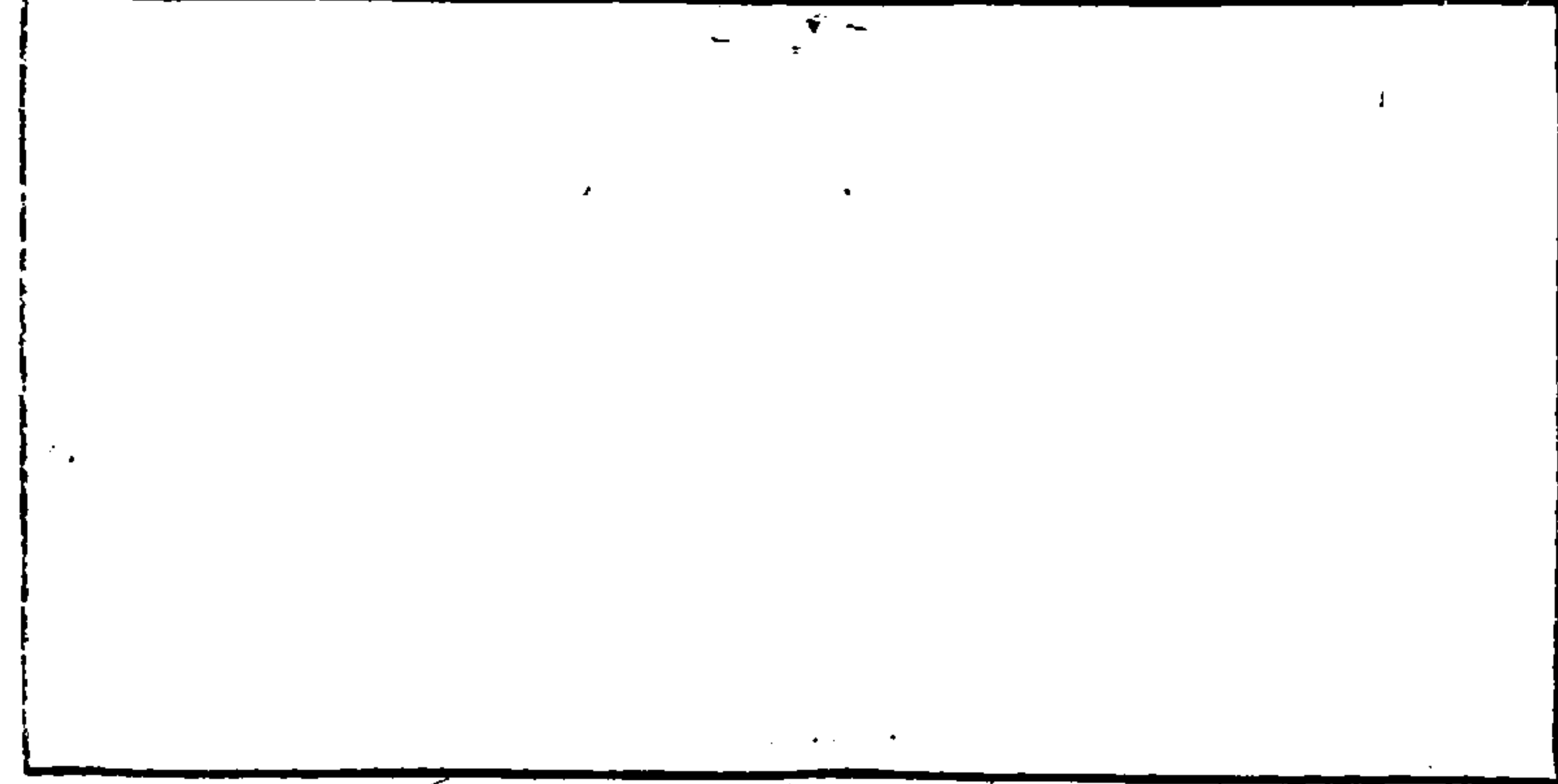
nes, qui quærebant animam tuam. Tulit ergo Moyses uxorem suam, et filios suos, & imposuit eos super asinum, reversusque est in Ægyptum, portans virgam Dei in manu sua &c. & infra: Dixit autem Dominus ad Aaron: Vade in occursum Moyfi in desertum, qui perrexit obviam in montem Dei, & osculatus est eum. Narravitque Moyses Aaron omnia verba Domini, quibus miserat eum, & signa, quæ mandaverat, veneruntque simul, & congregaverunt cunctos seniores filiorum Israel; loquutusque est Aaron omnia verba, quæ dixerat Dominus ad Moysen, & fecit signa coram populo, & credidit populus, audieruntque, quòd visitasset Dominus filios Israel, & quòd respexisset afflictionem illorum, & proni adoraverunt. A. Moses. B. Aaron.

Quarta, quæ est in Tabula LVIII. figura 1., historiam vituli aurei explicat cap. 32. Exodi, versu 1. & sequentibus ibi: Videns autem populus, quòd moram faceret descendendi de monte Moyses, congregatus adversus Aaron dixit: Surge, fac nobis Deos, qui nos precedant, Moyfi enim huic viro, qui nos eduxit de terra Ægypti, ignoramus, quid acciderit: dixitque ad eos Aaron, tollite in aures aureas de uxorum, filiorumque, & filiarum vestrarum auribus, & afferte ad me. Fecitque populus quæ jusserat, deferens in aures ad Aaron. Quas cum ille accepisset, formavit opere fusorio, & fecit ex eis vitulum conflatilem. Dixeruntque: Hi sunt Dii tui Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti; quod cum vidisset Aaron, edificavit altare coram eo, & præconis voce clamavit dicens: Cras solennitas Domini est. Surgentesque mane, obtulerunt holocausta &c.

In quinta, ead. Tabula LVIII. figura 2. altè conspicuus Moses ad populum verba facit, & ea, quæ à Deo acceperat, præcepta, legemque promulgat: è quibus pauca hæc apponam quæ habentur cap. 35. Exod. ibi: Igitur congregata omni turba filiorum Israel, dixit ad eos: Hæc sunt, quæ jussit Dominus fieri. Sex diebus facietis opus; septimus dies erit vobis sanctus, Sabbathum, & requies Domini: qui fecerit opus in eo, occidetur. Non succendetis ignem in omnibus habitaculis vestris per diem Sabbathi. Et ait Moyses ad omnem catervam filiorum Israel: Iste est sermo, quem præcepit Dominus, dicens: Separate apud vos primitias Domino. Omnis voluntarius, & prono animo offeret ea Domino, aurum, & argentum, & æs &c.

In sexta, quæ est Tabula LIX. sub figura 1. vides Israelitas rubri maris profunda sicco vestigio transeuntes, hinc inde Virgæ Mosaicæ imperio recedentibus undis, ac stantibus, quæ deinde iterum resolutæ, insequentes Ægyptios, cum equis & curribus obruunt; ut Exodi cap. 14. scribitur his verbis: Dixitque Dominus ad Moysen &c. Tu autem eleva virgam tuam, & extende manum tuam super mare, & divide illud, ut gradientur filii Israel in medio mari per siccum. Ego autem indurabo cor Ægyptiorum, ut persequantur vos, & glorificabor in Pharaone, &c. cumque extendisset Moyses manum super mare, abstulit illud Dominus, stante vento vehementi, & urente tota nocte, & vertit in siccum, divisaque est aqua, & ingressi sunt filii Israel per medium sicci maris. Persequentisque Ægyptii ingressi sunt post eos, & omnis equitatus Pharaonis, currus &c.

Cum

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

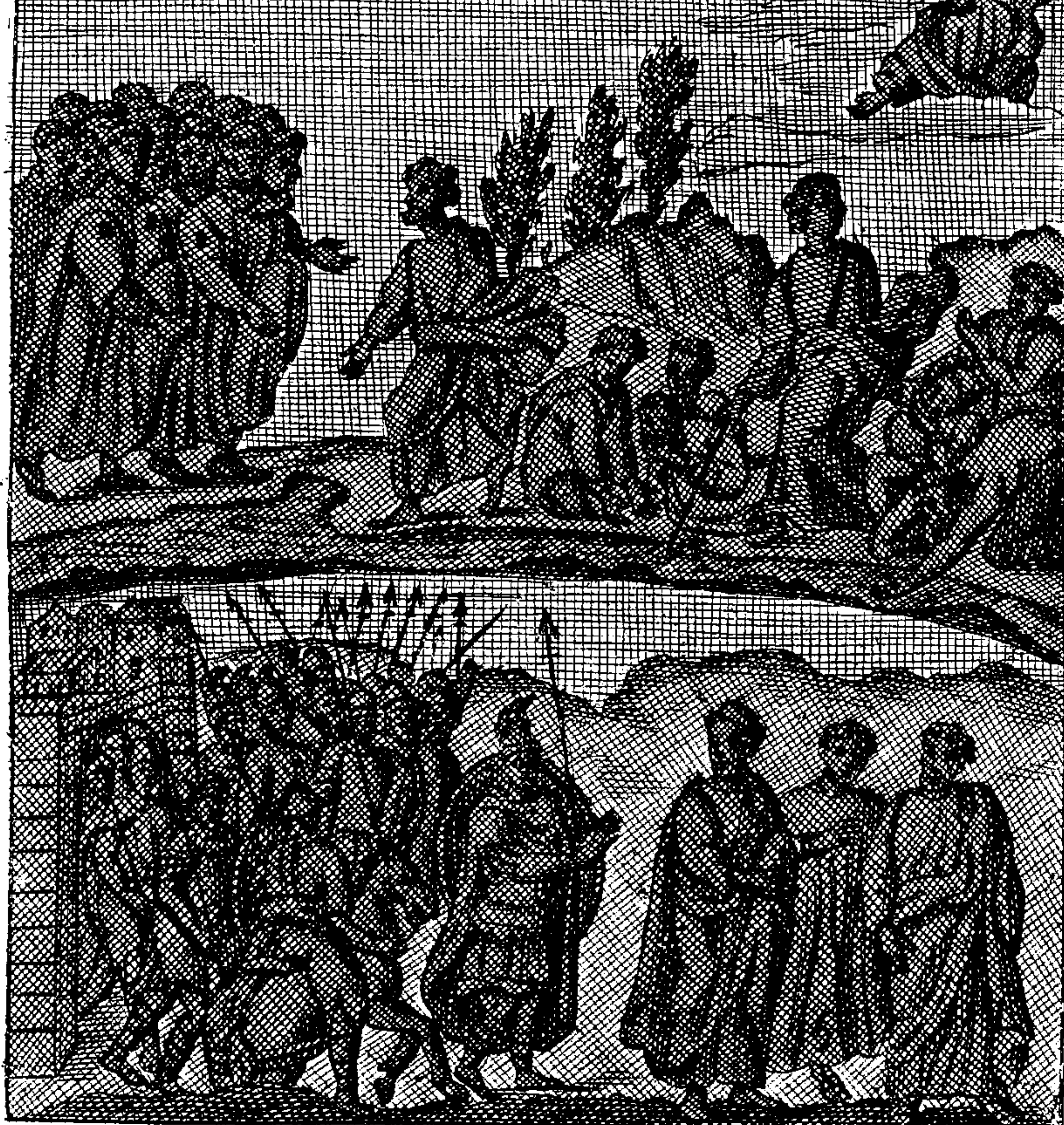
*Fair usage policy applies

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

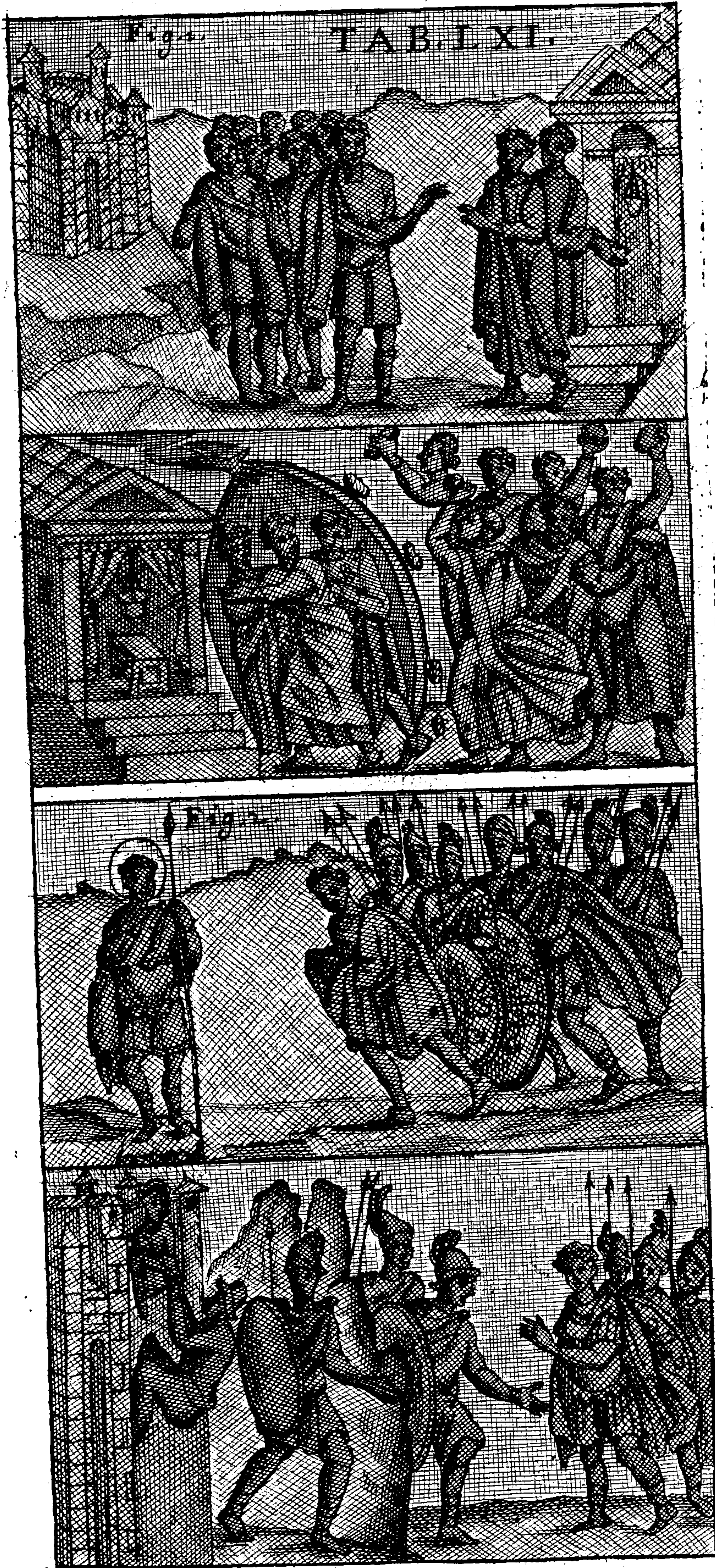
*Fair usage policy applies

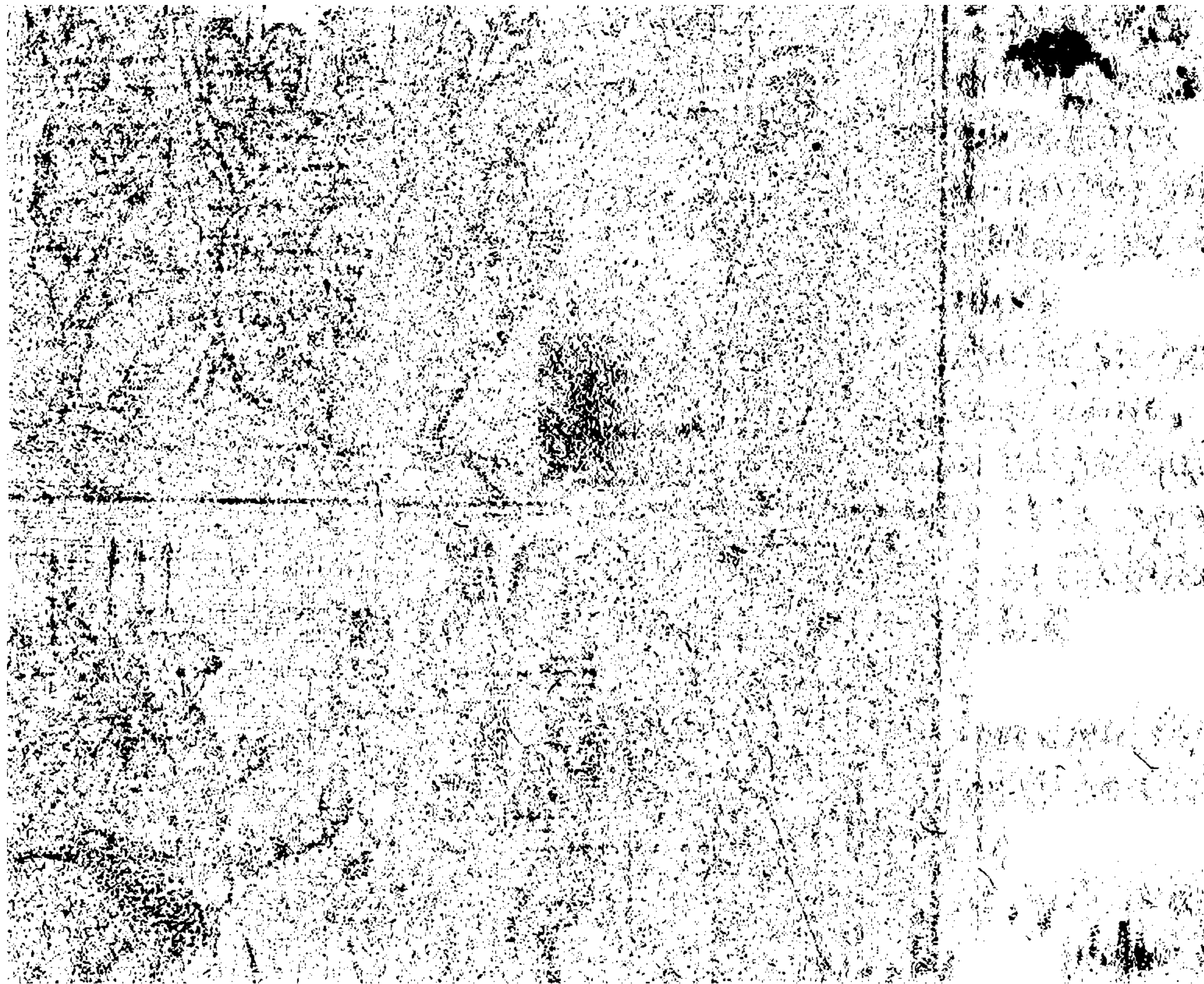
Decimæ prior area in Tabul. LXI. figura 1. Core, sociorumque ejus adversum Mosen & Aaron seditionem designat, qui postquam eos objurgavêre, quòd supra populum elevarentur, inciderunt in vindices manus Domini, quod fusè Num. cap. 16. n. 1. ubi: *Ecce autem Core filius Isaar, filii Gaath, filii Levi, et Dathan, atque Abiron filii Eliab, Hon quoque filius Pheleth de filiis Ruben, surrexerunt contra Moysen, aliique filiorum Israel ducenti quinquaginta viri proceres synagoge, et qui tempore Concilii per nomina vocabantur. Cumque stetissent adversum Moysen & Aaron, dixerunt: sufficiat vobis, quia omnis multitudo sanctorum est, et in ipsis est Dominus, cur elevamini super populum Domini? pluribusque interjectis, sequitur sacer text. nu. 18. Quod cum fecissent (Core scilicet, & reliqui ejus alleclæ, quos Moses jusserat seorsim ab Aaron incensum adolere) stantibus Moysse & Aaron, et coacervassent adversum eos omnem multitudinem ad Ostium Tabernaculi, apparuit cunctis gloria Domini &c.*

In secunda autem area populus Mosi infensus, iratusque propter exitium Core, Dathan, & Abiron, quos terra dehiscens vivos exhauserat, & ducentorum quinquaginta Procerum, quos ignis ultor absumpserat, impetum facit in Mosen & Aaron, qui ad tabernaculum Dei statim confugiunt; hocque nubes cooperit, ut a furiis improborum eos reddat incolumes. Nu. 41. ejusdem cap. *Murmuravit autem omnis multitudo filiorum Israel sequenti die contra Moysen et Aaron dicens: vos interfecistis populum Domini. Cumque oriretur seditio, et tumultus in-*

crefceret (ut vertunt Septuaginta, cum irrueret synagoga super Moysen, et Aaron) Moyses et Aaron fugerunt ad tabernaculum fœderis, quod postquam ingressi sunt, operuit nubes &c. at in ultimis hisce verbis Græca versio aliquantulum dissonare videtur: cui cæteræ fære concinunt; nam hæc prius nube obvolutum tabernaculum tradit, quàm Moses, & Aaron ingressi essent: en verba: Et cum impetu irerunt ad Tabernaculum Testimonii, illud verò obtexit nubes, et apparuit Gloria Dei, et intravit Moyses, et Aaron in faciem tabernaculi Testimonii: vel ut translatio ex Hebr. Sanct. Pagnini: Et operuit illud nubes, et conspecta est gloria Dei, et venit Moyses et Aaron coram tabernaculo Ecclesiæ. Unde, ut verum fatear, nubes hæc maximas Tabulæ tenebras offundit, præsertim cum ea tres viros circumdet; populum fugientes, & in Sacra Scriptura non nisi duo, Moses & Aaron enumerentur. Sed fortè hic aliquantulum ab historia pictor divertit, & quodlibet audendo semper sibi datâ potestate usus est, Mosi, & Aaron summo Dei Sacerdoti Levitam adjungens, ut ferè ubique in hoc opere duos Mosi comites dedit, Aaron scilicet, ac tertium nescio quem, licèt aliquando fuisse Hur expressè legamus; quòd vide in Tabula LIX. figura 2. & Tabula LX. fig. 1. in inferiori parte: in quibus Moses inter duos viros est. Præterea quo magis angebar, quique an pedibus (ut ajunt) in eam sententiam irem, necne, dubium diutiùs tenuit, ille virorum globus fuit, non utcunque irruentium, sed lapidibus impetentium fugientes; quod tamen minimè sacro

Textui

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

ram Juda usquè ad mare novissimum, & Australem partem, & latitudinem campi Hiericho Civitatis palmarum usque Segor. Dixitque Dominus ad eum: *Hæc est terra, pro qua juravi Abraham; Isaac, & Jacob, dicens: semini tuo dabo eam. Vidisti eam oculis tuis, & non transibis ad illam. Mortuusque est ibi Moyses servus Domini in terra Moab jubente Domino: & sepelivit eum in valle terræ Moab contra Phogor, & non cognovit homo sepulchrum ejus usque in præsentem diem.* Univerfa hæc in altiori hujus Tabulæ parte adamussim videas: in infima verò Josue habemus à Deo Mosis loco suffectum, Ducemque populi constitutum, ut indicat hasta, quam gerit. Hic itaque monitu Domini electis duodecim viris è duodecim tribus Israel, præcepit, ut irent ante Arcam Domini ad medium Jordanis, & inde singuli singulos lapides juxta numerum filiorum Israel afferrent in humeris suis, sic Josue cap. 4. *Vocavitque Josue duodecim viros, quos elegerat de filiis Israel, singulos de singulis Tribubus, & ait ad eos: Ite ante Arcam Domini Dei vestri ad Jordanis medium, & portate inde singuli singulos lapides in humeris vestris juxta numerum filiorum Israel, ut sit signum inter vos.*

In duodecimæ Picturæ superiori area, ut Tabul. LXII. fig. 1. prædicta continuatur Historia; cerniturque duodecim virorum reditus lapides totidem succollantium è medio Jordane petitos: necnon Arca foederis; quam Josue comitatur; ut legitur in lib. Josue cap. 4. *Fecerunt ergo filii Israel sicut præcepit eis Josue, portantes de medio Jordanis alveo duodecim lapides, ut Dominus ei imperarat, juxta numerum*

filiorum Israel usquè in locum in quo castrametati sunt, ibique posuerunt eos. Sic poeticè cecinit de istis lapidibus Prudentius supra memoratus:

*In fontem refluxo Jordanis gurgite;
fertur*

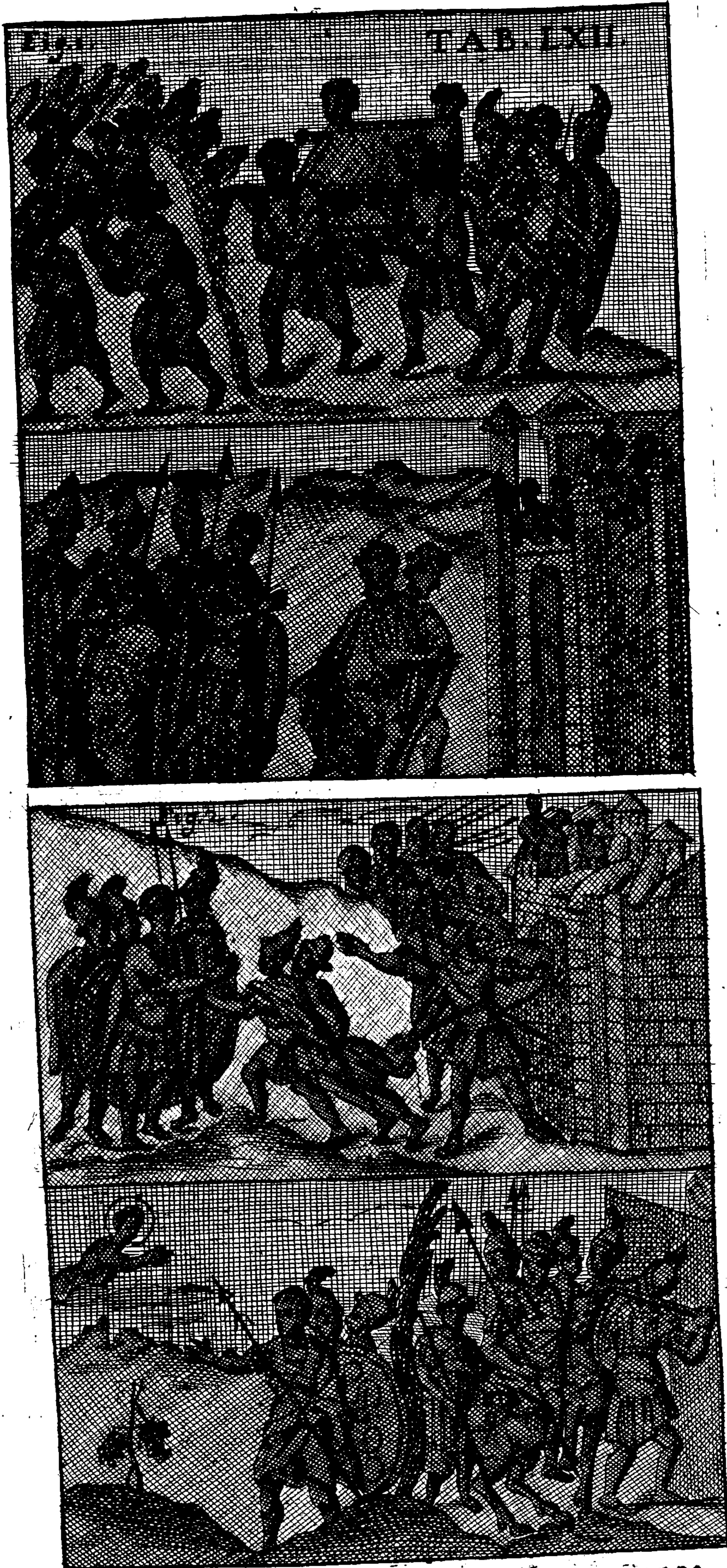
*Dum calcanda Dei populis vada sicca
relinquit.*

*Testes bis seni lapides, quos flumine
in ipso*

Constituere Patres, in formam discipulorum.

Inferior autem area, cùm sequentibus Tabulis ostendenda sit Urbis Hiericho maximè admirabilis expugnatio; altiùs historiam repetit, orditurque à duobus exploratoribus, qui, Josue jubente; Hiericho Civitatem subintrant, & à meretrice excipiuntur. Ad cap. 2. ejusdem lib. ubi hæc: *Misit igitur Josue filius Nun de Setim duos viros exploratores in abscondito, & dixit eis: Ite, & considerate terram, Urbemque Hiericho; qui pergentes ingressi sunt domum mulieris meretricis nomine Raab, & quieverunt apud eam.*

In decimatertia, ut Tabula LXI. figuræ 2. inferiori parte Raab meretrix, quæ exploratores prædictos hospitio exceperat, clanculum è fenestra per funem demittit: accipe Josue testimonium cap. 2. *Demisit ergo eos per funem de fenestra; domus enim ejus hærebat muro; dixitque ad eos: Ad montana conscendite, ne fortè occurrant vobis revertentes* (milites hîc intelligit, qui foeminæ ejusdem dolo extra Urbem exploratores conquirebant) *ibique latitate tribus diebus, donec redeant; & sic ibitis per viam vestram.* Hi porò reduces omnia quæ acciderant Josue enunciant, ut ex eod. cap. *Quibus*
(id est

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

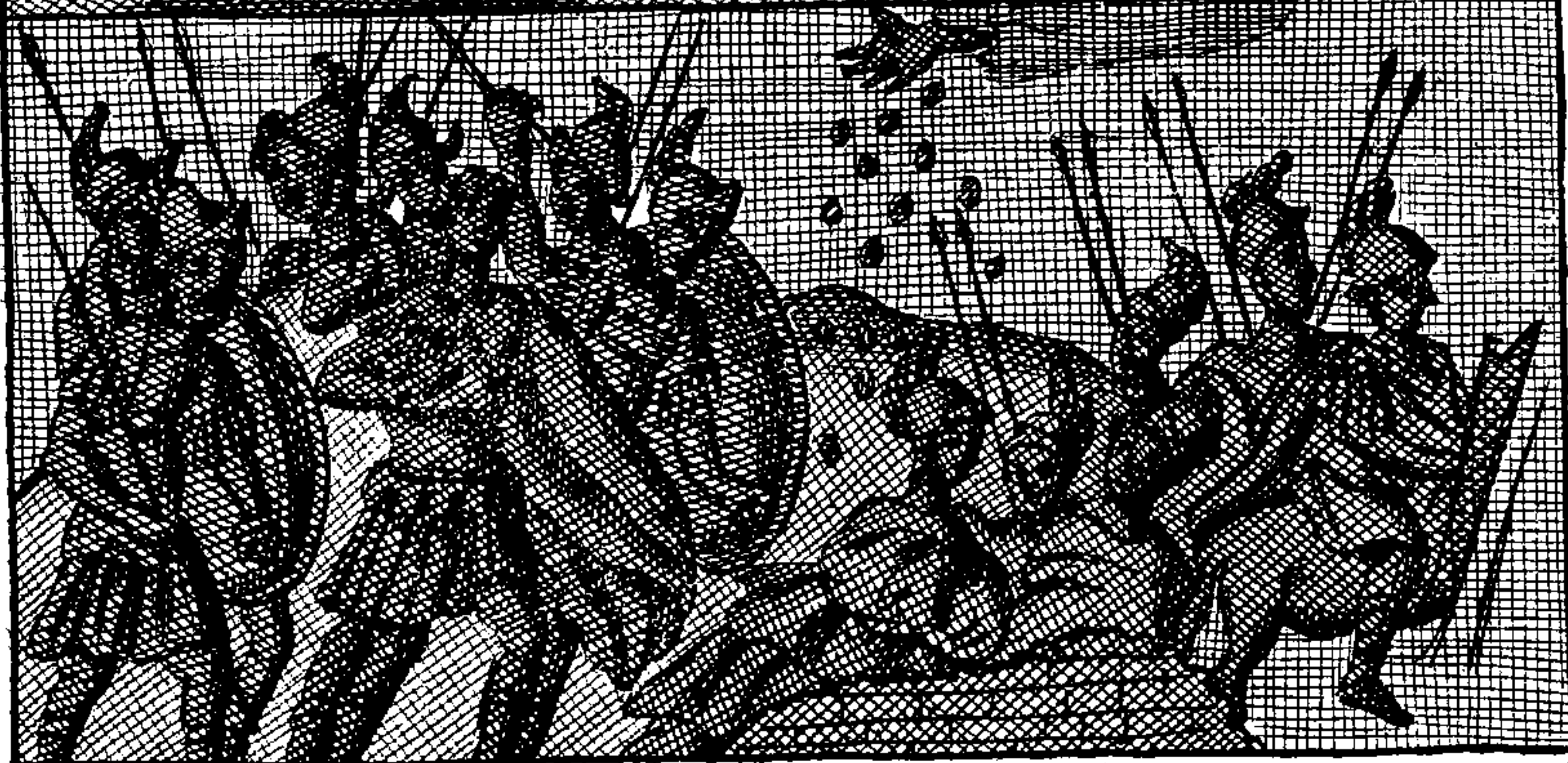
Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

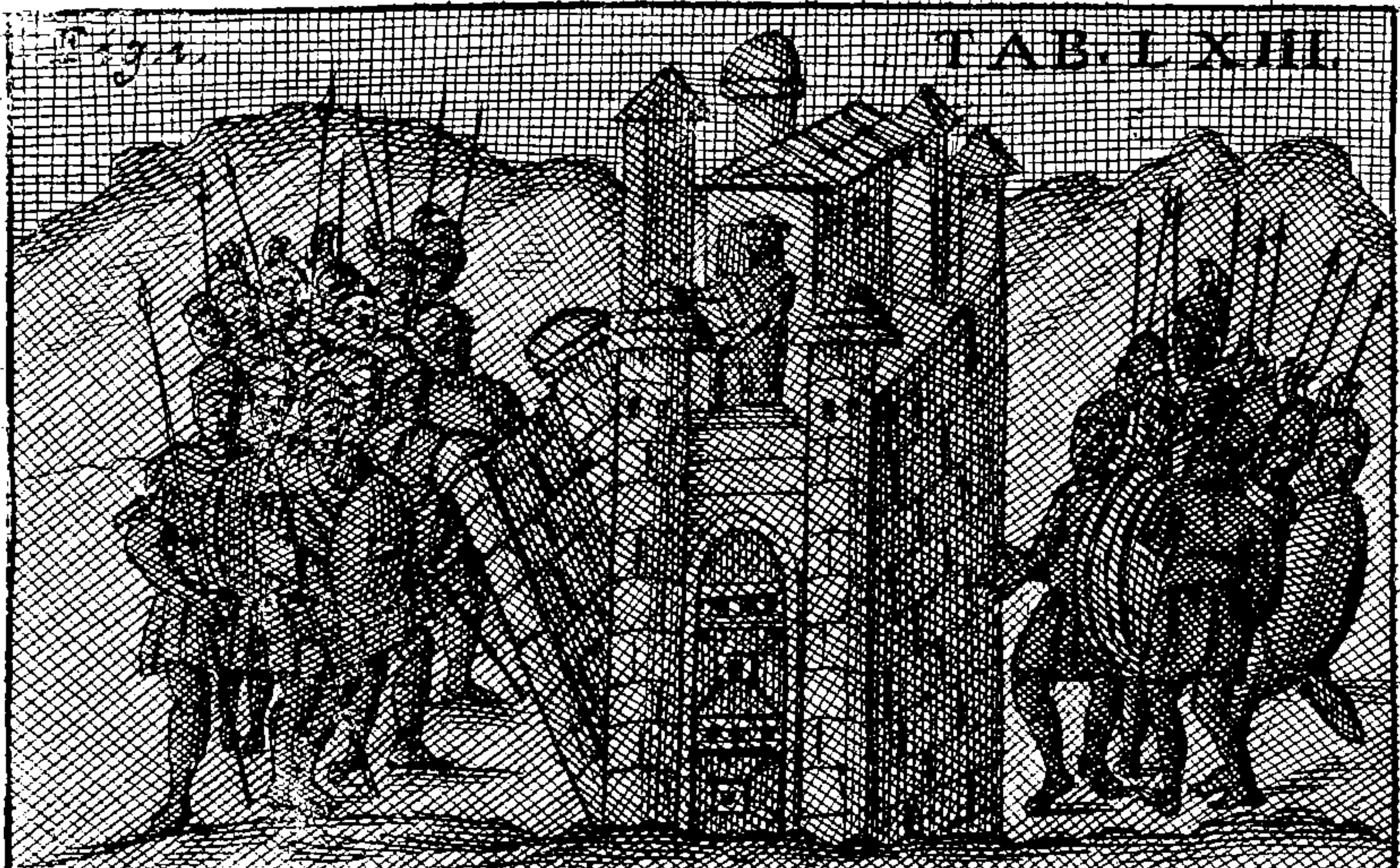
A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

movearis: & Luna contra Vallem Aialon: Steteruntque Sol & Luna, donec ulcisceretur se Gens de inimicis suis.

In decima octava, ut Tab. LXIV. fig. 2. Reges, qui ne in victorum manus inciderent, delituerant in spelunca, Josue imperante, extrahuntur, & ad eum vincti ducuntur. Ibidem num. 22. & 23. hæc habentur: *Præcepitque Josue dicens; aperite os speluncæ, et producite ad me quinque Reges, qui in ea latitant; feceruntque ministri, ut sibi fuerat imperatum, et adduxerunt ad eum Reges de spelunca &c.*

Tabulæ decima nona & vigesima defunt, sed earum aræ, ac lacunæ Picturis suppletæ sunt.

Et hæc sunt figuræ, quæ ad nostra usque tempora pervenere.

C A P U T XXIII.

De Ecclesia SS. Nazarii et Celsi, vulgò Gallæ Placidie appellata, in Civitate Ravennatensi; ac operibus Musivis ab eadem Galla Placidia anno 440. constructis.

GALLA Placidia, quam illustrem, cum Augustæ Profapiæ nobilitas, tum pereximiæ animi dotes, præsertim verò Religio, reddiderunt, præter quamplurima, egregiaque pietatis suæ relicta monumenta, non modò Romæ, sed etiam Arimini, & alibi, quæ restauratis Basilicis, aut ornatis, quæ a fundamentis erectis; Ravennæ quoque quatuor conspicua templa excitavit, unum quidem Sancto Joanni Baptistæ, aliud Joanni Evangelistæ, tertium verò S. Crucis, quartum denique (de quo in præsentibus plu-

ra dicemus) SS. Nazario & Celso Martyribus. Hoc Templum circa quadragesimum annum quinti sæculi constructum fuisse colligimus ex Rubeo in sua Historia Ravennatensi.

Basilica hæc, ut Hieronymus Fabri, quem sequimur, auctor est in suis sacris memoriis antiquæ Ravennæ, a multis Historicis celebratur; cum ab Alexandro Alberto *ditissima ædes, maximæ profectò artis et industria, maximique sumptus opus*, dicatur. Prope illam alia duo templa, unum S. Vitalis, alterum S. Crucis tolluntur, molis quidem haud ingentis, sed materiâ, atque opificio nulli secunda; cum non modò tribuna, sed & fornix in muri pulcherrimo Musivo opere varias cum hominum, tum animalium figuras ad vivum referant.

Eam in Crucis formam prædicta Galla Placidia Imperatrix ædificavit an. sal. 440. & pro Mausoleo delegit, ut ibi non suimet solùm, sed & aliorum è sua gente Cæsarum cineres recondiderentur. Propterea Regiam januam ingredientibus, per quam hodie Cassinensium Monachorum hortus aditur, geminæ hinc inde urnæ conspiciuntur ex Istriò quidem lapide, sed operis inelegantis, in quibus duos Valentiniani & Honorie, filiorum Gallæ Placidie, morum Magistros sepultos fuisse, fama est. Utraque adeo muro inhæret, ut inde vix octo uncias promineat. Quæ ad dexteram ingredientium est, uti etiam alia è conspectu, quatuor, aut quinque unciis à pavimento elevatur, habetque in longitudine sex pedes, & sesquiunciam; in altitudine verò duos pedes & uncias septem; & Crucis signum in fronte præfert. Altera autem, quæ à fini-

à sinistris est, nullum omnino signum insculptum habet; longa tamen est pedes sex, & uncias septem, alta tres pedes: atque ambarum operculum in acutum angulum desinit. Paulò supra has Urnas, duo Augustorum monumenta tolluntur, ex Græco marmore, sed opificii, atque structuræ magnificentiâ multò nobiliora. Quod à dexteris est, Honorii Imperatoris, qui Ravennæ decessit, exsuvias asservat; Alterum verò Valentiniani III. sive Constantii Augusti, ut scribit Faber: Ferrettus tamen asserit in eodem sepulchro duorum cadaverum ossa reperiri, eademque amborum Imperatorum Valentiniani, & Constantii esse arbitratur. Nec obstare ait, Valentinianum Romæ obiisse, ibidemque sepultum; nam, haud inverisimile est, postmodum ejus cadaver illuc asportatum, & in majorum suorum sepulchro reconditum. Hic sarcophagus, qui in longitudine sex pedum est, ac unciam septem, in altitudine pedum quinque, & in latitudine trium, in fronte tres agnos insculptos habet, duos in lateribus, unum in medio. Porrò stat veluti supra rupem, ex qua quatuor flumina erumpunt, in eorum speciem, ac solum, quæ à Paradiso terrestri Genes. cap. 2. defluxisse dicuntur, & sunt Phison, Gehon, Tigris, & Euphrates. Agnus stans supra rupem caput habet diadematum cum litera P. quo Hieroglyphico prisca Christiani fideles Christum Dominum nostrum exprimere voluerunt; sicut per agnos adstantes Apostolos, ut infra fusiùs dicturi sumus. Ab agnorum lateribus duæ Palmæ fructibus onustæ assurgunt, quæ (ut opinor) vi-

Par.I.

toriam denotant, & justitiam. Sinistrum tumuli latus versùs altare omni Hieroglyphico caret. Dexteriorum verò ingressum respiciens, habet duas Palmas, inter quas est vas anatum, unde fons quidam videtur effluere, in quo duæ columbæ tanquam bibentes expressæ sunt. Hieroglyphicum sic explicarem: Fons Christum Dominum innuit, ut docet Sanctus Augustinus in Psalm. *Quis est fons vitæ, nisi Christus?* Columbæ verò Christiani fideles, qui Christum sitire debent; columbarumque gemitus, charitatem, candorem, simplicitatem, ac mansuetudinem imitantur. Operculum monumenti in arcæ formam erigitur, habetque e lateribus hæc Hieroglyphica A $\times$ Ω è quibus A & Ω communiter pro principio, & fine accipiuntur, $\times$ verò pro Christo. Unde juxta earundem literarum ordinem, sic legi possent: *Principium Christus est, & finis.*

Quartus sarcophagus, qui regiam januam ingredientis dexteram respicit, Honorii Imperatoris (ut dictum est), & Græcæ Honoræ cineres continet, cum in eo duo cadavera conspiciantur, teste citato Ferretto. Hujus in anteriori parte tres januæ cælatæ sunt, quarum quæ media est anguli acuti tympanum habet, quum laterali tympana portionem circuli præferant. Omnes Cruce insigniuntur, sed quæ in medio est, in brachiis duas columbas habet, & inferiùs ad pedem agnum veluti supra rupem, ex qua quatuor flumina dilabuntur: quæ Hieroglyphica satis superque in superiori sepulchro explicuimus. Præterea hujus à tergo eadem figuræ cernuntur, rudi tamen scalpulo elaboratæ,

F f

tæ,

tæ, & imperfectæ. Hinc inde à lateribus vas est, cujus labro duæ columbæ insident, quæ supra explicatæ sunt. Sepulchri operculum rotundum est, & squammatim cælatum; aliqua sui parte ab utroque laterum prominet, & in ea, quæ altare respicit, iidem characteres A cum arabicis figuris insculpti sunt: in opposita verò Palmæ arbor cum fructibus, ac duo agni. Marmoreæ hujus arcæ altitudo est pedum quinque, & totidem unciarum; longitudo sex pedum; latitudo verò trium, & unciarum novem.

Omnium tamen, quæ in hac Ecclesia conspiciuntur, nobilissimum monumentum, ad ejus caput, videlicet post aram maximam elevatur. Hoc, quod amplitudine & marmoris nitore cætera antecellit, cælaturæ verò simplicis est, cum solummodò tam in anteriori, quàm posteriori facie, duæ cernantur illiteratæ volutæ, anaglyphico opere sculptæ. Gallæ Placidia cadaver excipit; quod quidem, non uti mos est, stratum, atque supinum in eo tumulo conditum fuit, sed in pulcherrima sede cypressinâ, tanquam sederet. Hoc modo, ut quamplurimum testimonio cognitum est, ultra mille annorum spatium permanfit, & adhuc permaneret, ni fors diversa tulisset: Anno enim Domini 1573. die 3. Maji, cum quidam pueri per foramen, seu rimam sepulchrum immisissis faculis introspicèrent, tantum illicò incendium cypressinas tabulas, quæ tumuli interna ambiabant, invasit, ut omnem, quamvis sollicitam, expeditamque Monachorum operam præverterit, & nihil præter arida tantæ Imperatricis ossa relique-

rit, quæ proceræ staturæ ipsam fuisse ostendunt.

De titulo autem hujus Ecclesiæ non parva disceptatio est. Rubeus in sua historia Ravennatum, à quo Faber plurima mutuatus est lib. 2. ad an. 384. pag. 89., Divis Nazario, & Celso illam dicatam tradidit his verbis: *Divis etiam Nazario, & Celso elegantissimam extruxit ædiculam, in qua sepeliri voluit, ab Crucis haud procul: Parietes præclaro marmore undique incrustati; pavimentum, ipsaque ædiculæ testudo vermiculato opere pulcherrimè exornata.* Discrepant tamen Leander Albertus, & Blondus, eam Sanctis Gervasio, & Protasio Martyribus sacram fuisse affirmantes: ut igitur omnis tituli quæstio auferatur, Ecclesia ista vulgò Gallæ Placidia simpliciter denominatur.

Hujus ædificii Tholus pulcherrimo, atque eleganti Musivo opere ornatur. Coelum enim stellatum repræsentat, ut videre est in Tabula LXV. in cujus medio Crux deaurata coruscat, longitudinis secundum aspectum trium pedum, latitudinis verò unius circiter. Caput ipsius Crucis Honorii, pes verò Valentiniani sepulchrum respicit. In quatuor tholi angulis, quatuor Evangelistæ sub animalium figura expressi sunt, & in singulis quatuor arcibus, qui tholum eundem sustentant, nonnullæ figuræ hominum. In arcu enim signato lit. A. qui Gallæ Placidia sepulchro imminet, duo viri cernuntur, tunica, ac pallio vestiti, in cujus fimbriis I. monogramma insertum est. Inter hos parva ad lucem excipiendam fenestra aperitur: uniuscujusque sub pedibus concha aquâ plena depicta est, fontem referens,

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

tz
te
lu
fu
el
fu
n
ii
c
ta
a
a
d
k
n

c
n
c
F
r
v
t
c
a
F
d
f
f
t
F
u
f
v
r
F
i
t
t
i
c
c
a

Fig. i.

Fig. 2.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Fig. 1.

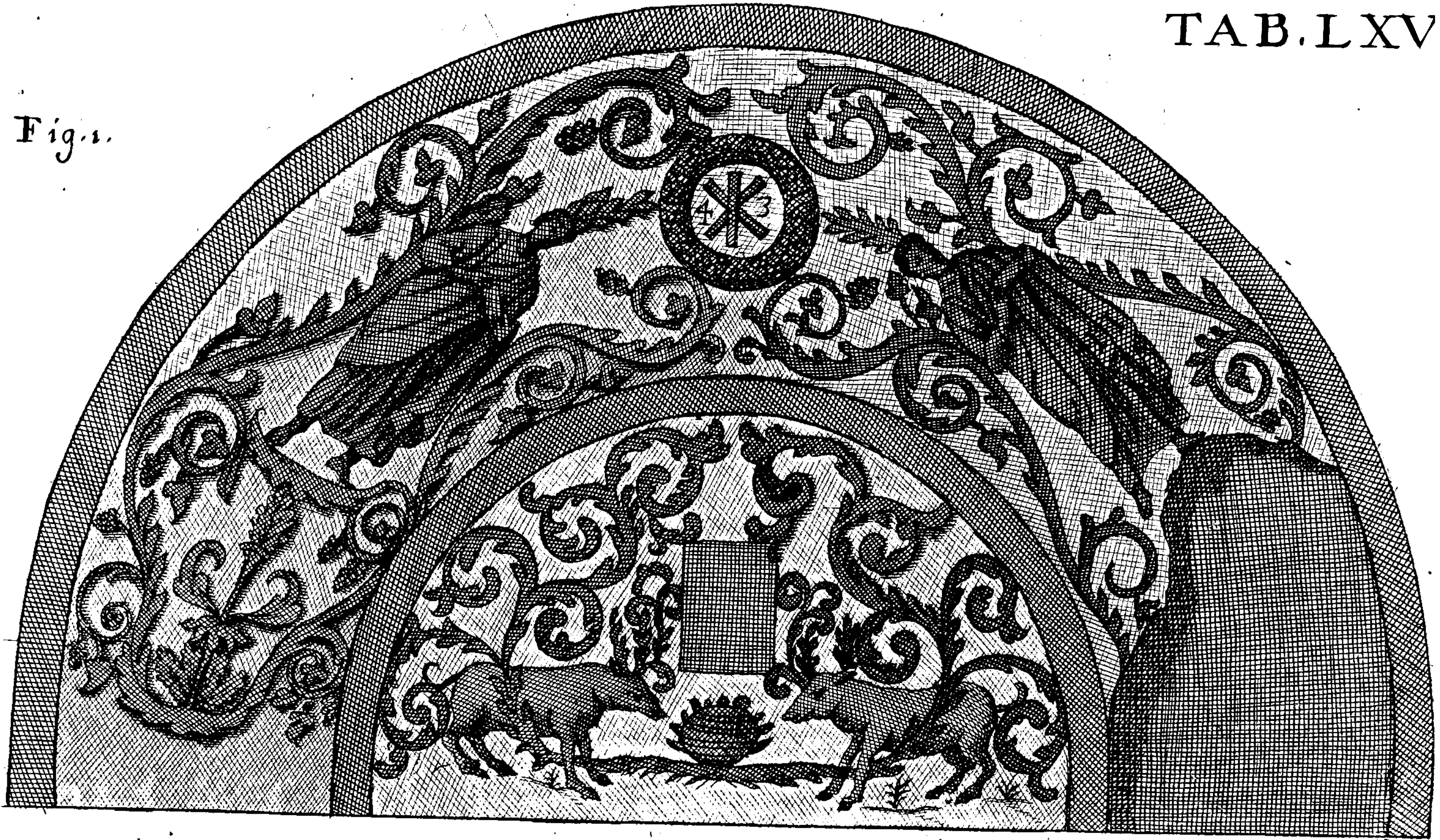
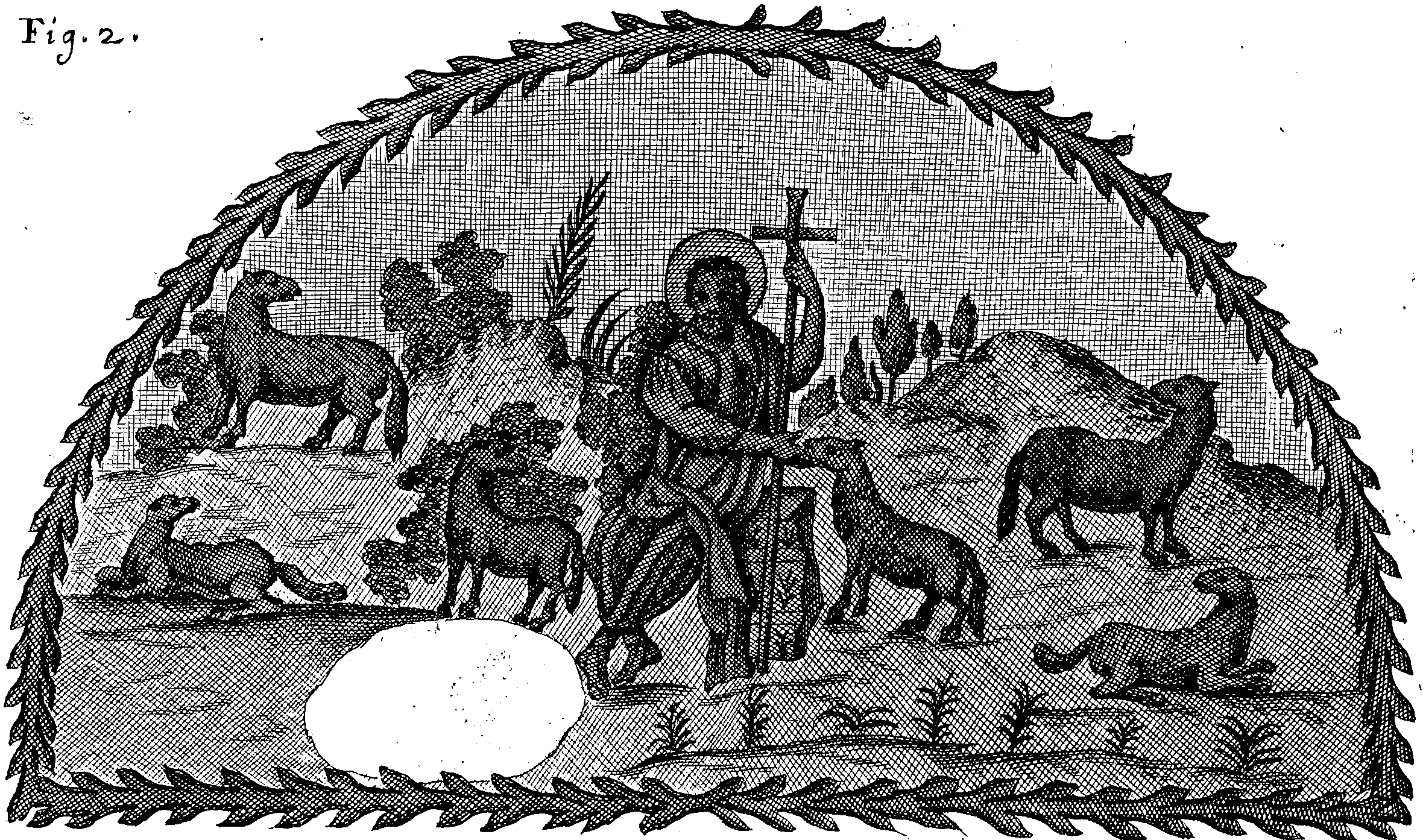

Fig. 2.

rens, ad quem advolant duæ columbæ, quod Hieroglyphicum supra in tertii sarcophagi descriptione jam exposuimus. In dextro quoque arcu, qui litt. B. repræsentatur, sunt duo viri cum fonte, & columbis, ut etiam in reliquis duobus arcibus lit. C. D. designatis. Notandum hîc, quod duo viri in areolâ lit. B. notatâ expressi, in opposita areola ad pedem Crucis collocandi erant, ac vicissim qui in areola C. in istorum loco ponendi, ut nobis significavit D. Franciscus Nigrius, qui has, aliasque figuras musivorum operum Ravennatensium, illorumque descriptiones à nobis Ravennâ absentibus factas cum originalibus pro sua humanitate contulit. Post has figuras aliæ eodem Musivo opere perlegantèr elaboratæ, extant in parietis summitate, retrò Gallæ Placidie sarcophagum; quod in Tabula LXVI. fig. 2. demonstratur,

In medio hujus musivi operis visitur Christus Dominus veluti incedens, Crucem humero dextro bajulans, ac sinistra librum apertum tenens: pallii fimbriæ, vento inflatæ, elevantur, habentque monogramma I. Ante pedes Christi craticula expressa est, sub qua ignis; supra verò parva fenestra, ac prope eam, craticulamque, codicum scrinium apertum, in quo librorum tituli leguntur, videlicet: *Lucas, Matthæus, Joannes*. Quid autem per hæc duo Hieroglyphica, nempe craticulam, & scrinium denotetur, si divinare mihi fas sit, exprimi per ea putaverim nuperrimum Theodosii, & Valentiniani decretum, quo impii, sacrilegique Nestorii codices in Ephesina synodo damnati, diligenti studio requiri, ac publicè comburi jubeban-

Par. I.

tur; ut habetur in lege ultima in Cod. Theodosiano; quem morem publicè comburendi libros hereticorum ostendit eruditissimus Gothofredus in notis ad suprascriptam legem; ubi alterum huic simile decretum refert Constantini Magni, promulgatum, cum Arius, ejusque opera damnata fuere: en Constantiniani decreti verba: *Illud etiam mandamus, ut si quis librum ab Ario compositum occultasse deprehensus sit, & eum non statim in medium adductum igne combusserit, morte mulctetur*. Proximo autem scrinio significatur, quàm magna, ac sollicita sacrosanctis Evangeliorum codicibus veneratio, atque cura habenda sit, qui in scriniis, seu arcibus sunt custodiendi.

In arcu ingredientibus dextero, ac supra sepulchrum Valentiniani, visuntur etiam in muro nonnullæ musivæ figuræ, ut in Tabula LXVI. num. 1. Duo sunt viri stantes, volumenque manu tenentes, quorum alter in fimbriis pallii habet monogramma I. inter utrumque caput est laurea corona nunnulis lemniscis inserta; & in ejus medio est monogramma Jesu Christi nomen exprimens cum A. & ω. de quibus literis supra jam dictum est. Reliquus tabulæ campus arborum truncis, & foliis, ac duobus cervis, aut apris, ornatur, aliquâ tamen parte, injuriâ temporum corrosus calce obductus est.

Alterum huic cum hominum, tum animalium, atque arborum figuris simile in muro è regione opposita jacet supra sepulchrum Valentiniani, ut in Tab. LXVII. num. 1. In muro quoque, qui est supra januam majorem, per quam, ut diximus, hortus Monachorum aditur, est aliud musivum,

Ff 2

sed

sed in aliqua sui parte dilapsum, ut in eadem Tab. LXVII. num. 2, in qua Christus Dominus saxo insidere, sinistra Cruci inniti, dextra verò ovi blandiri videtur. Circa eum stant aliæ quinque oves, quasi ad ejus vocem vertentes capita, illumque intuentes. Quid autem per istud symbolum denotetur, clarissimè patet ex Joannis cap. X. ubi Jesus ait: *Ego sum Pastor bonus. Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis.* Et paullo post: *Ego sum Pastor bonus: & cognosco meas* (videlicet oves) *& cognoscunt me meæ.* Et inferiùs: *Oves meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me.* Et ex communi Patrum iuffragio, qui sæpe pro Christifidelibus oves accipiunt.

C A P U T X X I V .

De majori Arcu Basilicæ S. Pauli via Ostiensi a Sancto Leone I. an. 441. musivo opere exornato.

Ostiensis via, quæ ad supremum vitæ, ac religionis certamen Doctorem Gentium perduxit, emeritos Apostoli triumphos, sacrarum ædium testimoniis concelebrat. Cætera templa D. Paulo nuncupata longè antecellit, cum amplitudine molis, tam adorati sarcophagi pretio, regium illud, quod ab Imperatoria Magni Constantini liberalitate, teste Bibliothecario in vita Sylvestri, basilicè excitatum ornatumque, tantum addidit piissimi Principis nomini, quantum Christiani populi supplicationibus, & orantium opportunitati. De hoc Prudentius antiquus Poeta Catholicus sic cecinit in ea parte Π-

επιστολῶν quam Apostolorum Passioni addixit.

Parte alia Titulum Pauli Via servat Ostiensis,

Qua stringit amnis cespitem sinistrum,

Regia pompa loci est; princeps bonus has sacravit arces:

Lusitque magnis ambitum talentis.

Bracteolas trabibus sublevit, ut omnis aurulenta

Lux esset intus, ceu jubar sub ortu.

Subdidit & Parias fulvis laquearibus columnas,

Distinguit illic quas quaternus ordo.

Tum camyros hyalo insigni variè cucurrit Arcus,

Sic prata Vernis floribus renident, &c.

Constantini Magni religio cum Imperio, in alios, aliosque Cæsares transmissa est. Quare maximo splendide pietatis exemplo permoti Valentinianus, Theodosius, & Arcadius, pluresque ex Augusto germine Principes, cultum formamque nobilissimi hujus templi majori quadam æmulatione, promoverunt. Hos deinde sequutus Honorius, Sallustii Præfecti Urbis operâ, molem ab Atavis inchoatam absolvit.

Ita demum in eam amplitudinem, ac majestatem redacta est Basilica, quam hucusque retinet, quotidianis piorum erogationibus, priscae elegantiae sæpius restituta.

Cæterum ut cum Augustis Principibus, Augustarum foeminarum animus certavisse videatur, in hujusce templi ornatibus comparandis; Gallæ Placidia Imperatoris Theodosii senioris filia, uxor Constantis Cæsaris, ac mater Valentiniani III. Imperatoris,

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Apostolorum imagines adhuc conspici, quorum area satis impletur ab aliis versibus, quos legis in Icone.

Nisi tamen (qui suspicandi locus unicè superest) in summo parietis fastigio fuerint adscripti (ut sæpe solet) Angelorum illorum manibus, qui porrectis brachiis, curvatoque paulisper corpore quidpiam simile detinuisse videntur: ut ut sit, & vel operi vermiculato inserti fuerint, vel marmoris insculpti, hodie nullibi nec ipsorum quidem vestigia cernuntur.

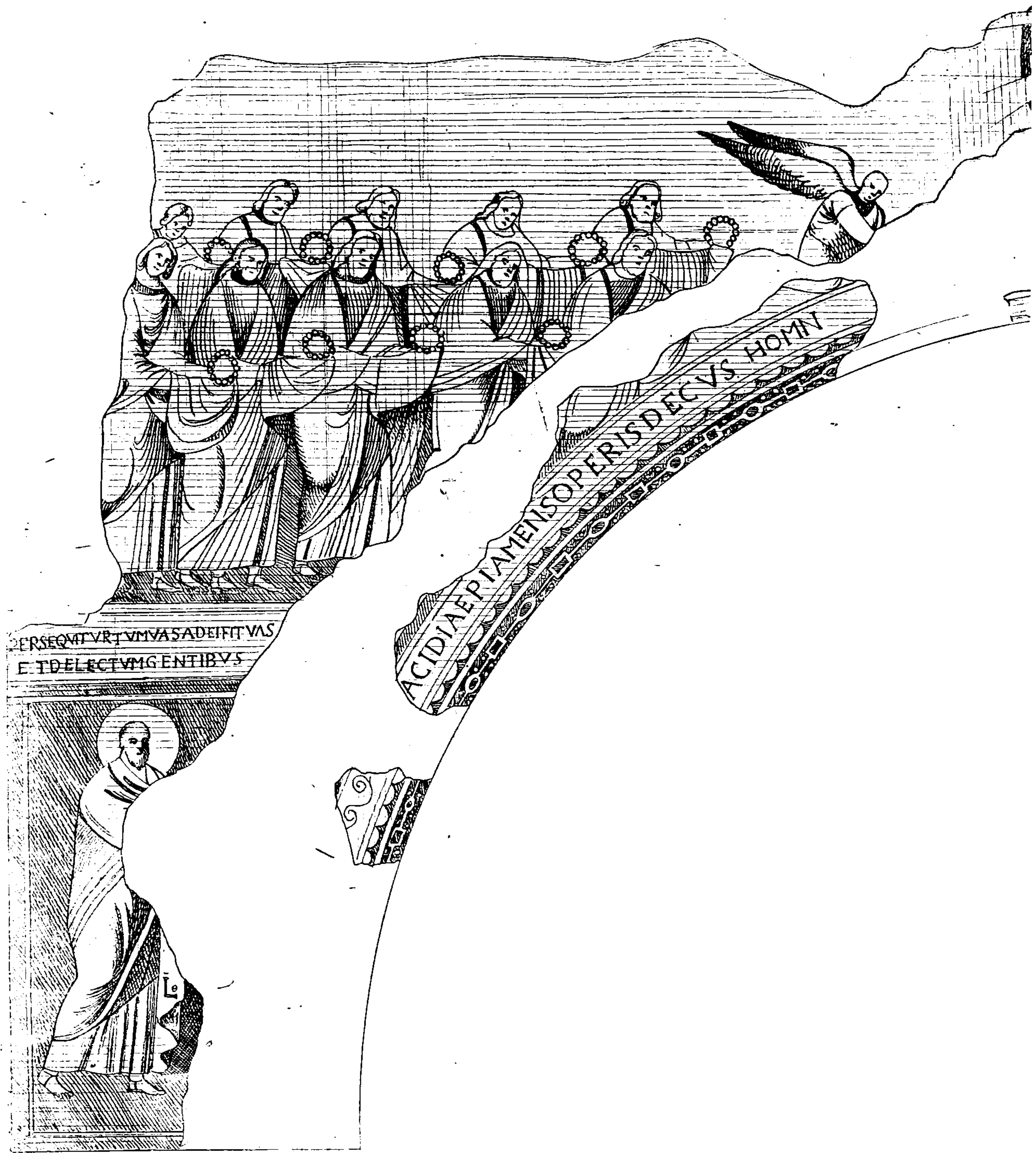
Diutiùs fortasse, quàm par fuit, hæsimus in historia horum versuum; Figurarum nunc explicationem aggredimur, præmissâ brevi earundem descriptione.

Summo in arcu Christi Servatoris effigies eminet, prout Tab. LXVIII. indicat, rotundo, auratoque diademate ornata, quod circum caput inflectitur: erumpunt è postica diadematis parte quamplures radii, quibus subjacet circulus coloris albiduli: hunc verò excipiunt tres orbes sensim crescentes, illisque coloribus exornantur, quos in Apoc. cap. 4. D. Joannes vidit. *Et qui sedebat similis erat aspectui lapidis Jaspidis, & Sardinis; & Iris erat in circuitu sedis similis visioni smaragdinae.* Ad hoc utique respexisse videtur Pictoris intentio, & ad istius Iridis normam, suam composuisse, quam interiori ex parte veneto primum, deinde thalassino colore insignivit, extima verò ex janthinis primum, tum violaceis stellis compegit. Christi vestes sunt tunica, & pallium, utrumque colore rubro coruscum.

Manus sinistra (nam dextera ferè tota excidit, cujus vestigium videtur

indicare librum tenuisse) bacillum sustinet humero impositum, ac ultra caput è regione occipitis excurrentem, cui arbitror Crucem fuisse innexam supremo in fastigio, licèt inibi Musivi operis portio desideretur. Conjecturam confirmat similis Christi Domini effigies in arcu S. Laurentii in Agro Verano, ubi baculus paritèr cruce insignitus apponitur. Liberum cuique fuerit judicare, an ad avitum morem ista sint referenda, quò Imperatoribus, Regibusque Sceptra, & Insignia dignitatis appingimus; an vero ad illa Psalmi 22. verba: *Virga tua, & Baculus tuus ipsa me consolata sunt.* Diadema solum Regni est, atque Imperii, ut Isaiæ cap. 62. *Diadema regni in manu Dei.* Radii verò undequaque erumpentes Divinitatis indicium: insita enim luci majestas coeleste quidpiam apud animos antiquorum referebat. Hinc lampades (ut notat Justus Lipsius in excursibus ad Tacitum lib. 1. Annal.) inter Principatus insignia olim Imperatoribus præferbantur, eo quidem tempore, quo sacrilega hominum assentatio Augustos, humanitatem, ante obitum exuens, divinitate donabat.

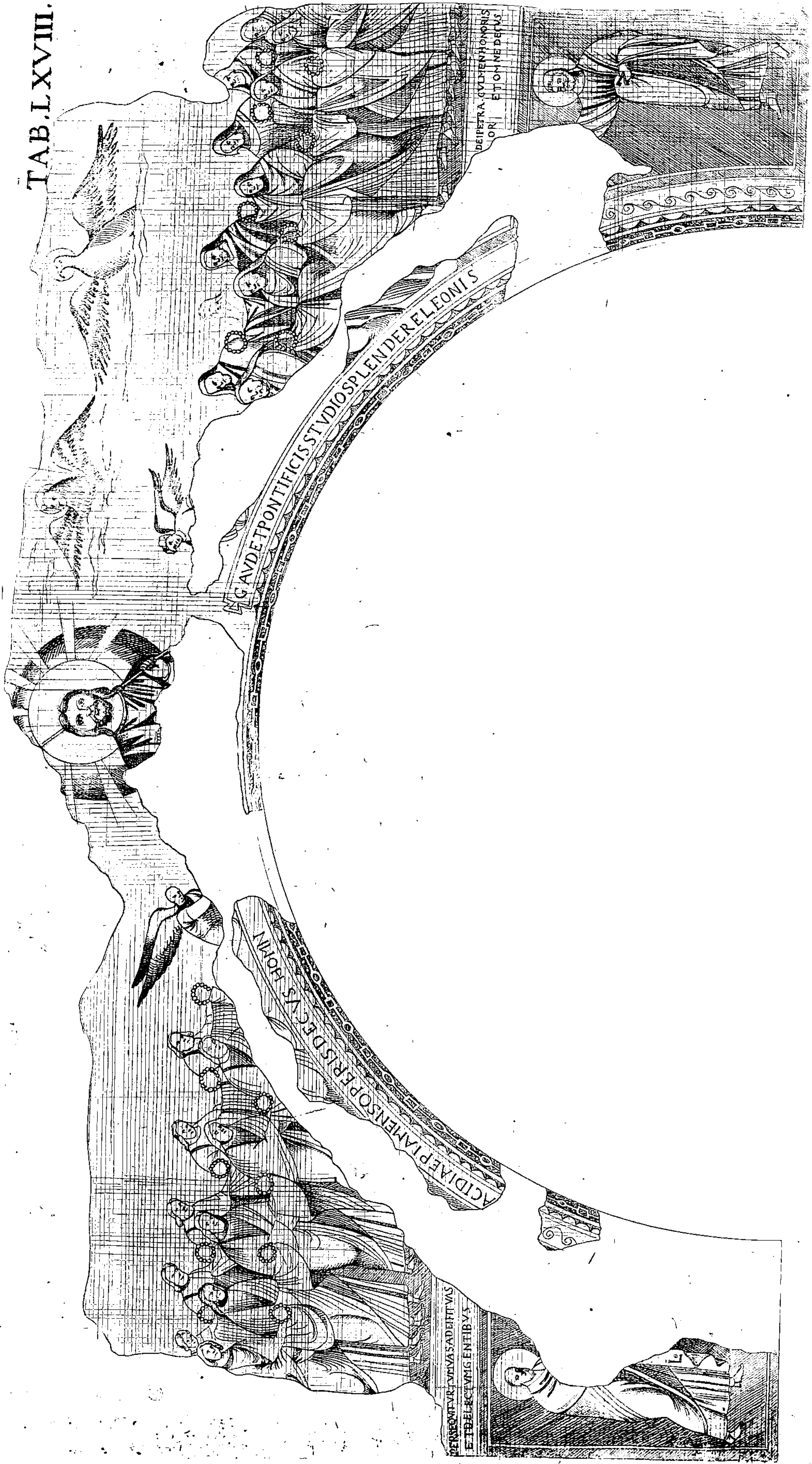
Hæc de præcipuâ operis figurâ: Exponenda modò est series illarum, quæ circa arcum utrinque sitæ sunt; ex quibus ideam operis facillè erit arguere desumptam fuisse ex 4. cap. Apocalypseos: conspicuum enim est, quatuor supra viginti seniores, quos eo in loco recenset D. Joannes, hinc adumbrari, licèt injuriâ temporum tres ex illis absumpti sint. Superfunt nunc a dextera Salvatoris, sive ad Aquilonem decem eorum nudatis capitibus; undecim a sinistra, sive ad Austrum, capi-

hominibus, aptè voluerunt, nihil priùs occurrere, quàm eandem throni coelestis effigiem. Dignissimo igitur templi loco eam ferè ubique collocatam inspicimus, itaut per maximam portam ingredientès, ad Eum

in Epistola I. ad Corinth. cap. II. n. 4. qui sicut eruditione, utinam ita Religione valuisset! Is enim in eodem loco assignat causas, cur Judæi velato capite orarent; scilicet ut hoc ritu demonstrarent se reverentes, & pude-

TAB. LXVIII.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

pudēfactos coram Deo, atque indignos, qui apertā facie in eum respuerent. Cur autem Apostoli revelato capite sint expressi, id desumitur ex eadem Epist. ad Corinth. loco citato, ubi dicitur, quòd, *omnis vir orans, aut prophetans velato capite deturpat caput suum*. Quæ verba Remigius Episcopus, sive alius sit auctor, in explanatione ejusdem loci, sic interpretatur: *Omnis vir orans in Ecclesia, aut prophetans, idest docens vel prophetans, explanans, velato capite deturpat, idest debonestat Caput suum; vel orans, idest orationem Dominicam dicens; prophetans, symbolum Apostolorum recitans, ubi prophetatur adventus Christi in judicium*. Christus verò Dominus, qui in medio istorum Seniorum depingitur, idem hinc præstare videtur, quod alibi ab Apostolo Petro recensetur: *factus est in caput anguli &c.* & *qui facit utraque unum*, nempe utramque Ecclesiam (& eorum, qui sub lege erant, & eorum, qui sub gratia degunt) suo interjectu unicam facit, & singularem. Aliquid etiam addemus de his Senioribus quum loquemur de templo Aquifgranensi in nostra secunda parte, ubi Patrum auctoritates afferentur.

Cæterum quid sibi velint candidæ illæ vestes, & quid aureæ coronæ significant, nulli arduum fuerit definire, aut saltem conjicere; utrumque scilicet, dicemus, Insigne ad Beatorum merita, & felicitatem spectare; vel etiam ad eorum vitutes, qui ad divinam Sedem adorantes accedunt, quos & præclarā innocentiae veste indui æquum est, ne illud audiant: *Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem?* & plenas ma-

nus, bonorum nempe operum fructu refertas habere, ut illud caveant: *Non apparebis vacuus ante conspectum Domini Dei tui*. Præcinente etiam in eandem ferè sententiam Regio Psalte, dum ait: *Quis ascendet in Montem Domini, aut quis stabit in loco Sancto ejus? Innocens manibus, & mundo corde &c.* Aurum verò in Sacris literis symbolum sæpe est munditiei, quandoque lætitiæ, vel dignitatis, ut constat ex Hieremiæ cap. 4. quæ omnia illis aptari possunt, qui Deum adoratum appropinquant; mundo enim corde esse, & ei exultare in lætitia; & tremore jubentur. Imminent Senioribus animalia, quæ Joannes Apocal. 4. describit: duo tamen ex illis ævo absumpta interciderunt; reliqua duo, Leo, & Aquila alis instructa rotundo diademate ornata sunt.

Geminæ supersunt Imagines describendæ potius, quàm explicandæ, cum apertissimè constet, per eas Sanctos Petrum, & Paulum Apostolos referri. In ea arcus parte, quæ respicienti læva est, D. Pauli; in altera verò, quæ dexterā occurrit, B. Petri effigies videas invicem se respicientes; utramque cum diademate & sandaliis, cum tunica, & pallio albentibus, mutilam tamen: priori nanque ambæ manus cum haud parva corporis, & Musivi totius portione vetustate interciderunt: alteri verò, quæ Petrum refert, dextera solùm, altiùs enim protendebatur, quàm sinistra, quæ pectori admota, claves, notissimum suæ, Successorumque suorum potestatis Insigne, adhuc stringit. Præter manus Apostolorum, verba etiam plura desiderantur in iis Carminibus, quæ vertici utriusque superscripta fue-

fuere. Quare supra Paulum hæc semel leguntur.

*Persequitur dum Vasa Dei fit . . .
& delectum gentibus .*

Supra Petrum hæc adhuc remanent.

*Dei Petra culmen honoris
or & omne decus .*

Literarum series, & dictionum quantitas satis ostendit, duplex dystichon ibi fuisse, hexametro utrumque & pentametro constans. Nullo in commentario illa reperio. Si Poësim illius ævi liceat imitari, suppleri fortasse ita possent ea, quæ interciderunt.

Persequitur dum Vasa Dei fit Paulus honoris

Vas, se & delectum gentibus esse probat.

Voce Dei fit Petre Dei Petra, culmen honoris,

Aulæ Coelestis splendor, & omne decus.

At quia nostrâ præcipua intentio est de Musivis operibus tractare, prætermittere nolumus quædam carmina eodem Musivo opere descripta, quæ leguntur in parte exteriori porticus Atrii, sive claustrum, mutilata tamen, ut hic referuntur.

Agmina sacra regit locus hic, quem splendor honorat.

Hic studet, atque legit Monachorum coetus, & orat.

Claustales claudens, claustrum de claudo vocatur,

Quo Christo gaudens, fratrum pia turma seratur.

Hoc opus exterius præ cunctis pollet in Urbe.

Hic . . . chalis regulaturmæ.

Claustri per gyrum decus auro s. . . coratum.

Par. I.

Materiam mirum præcellit materiaturum.

. . . oc opus arte sua quem Romæ carta beavit.

Natus de Capua Petrus olim primitia . . . it

Ardea quem genuit quibus Abbas vixit in annis;

Cætera disposuit benè provida dextra Iohannis.

C A P U T XXV.

De Ecclesia S. Joannis in Fonte in Civitate Ravennatensi, à Neone ejusdem Civitatis Episcopo anno 451. musivo opere ornata.

Acceptissimus prisca Christianifidelibus mos fuit sacros Baptismatis Fontes prope, & extra Ecclesias ædificare, ut bene animadvertit Joannes Stephanus Durantes de Ritibus Catholicæ Ecclesiæ lib. 1. cap. 19. n. 4. Nos igitur hujusmodi sacrorum Fontium exempla quædam afferimus, in nonnullis celebrioribus nostræ Italiæ Urbibus extantium; Romæ videlicet, Pisis, Florentiæ, Bononiæ, Parmæ, ac Ravennæ, & in aliis fortasse, quod nos adhuc latet. Inter antiquiora autem Fontium Baptismalium ædificia jure connumerandum videtur istud Ravennatense, quod ante lateralem Ecclesiæ Metropolitanæ portam situm est. De illius antiquitate sat constat, cum à Neone Ravennatensi Præsule anno Domini 451. reædificatum, musivoque opere ornatum fuerit, ut ex infra scriptis carminibus, quæ eodem Musivo opere expressa in præfato Fonte legebantur, quævè Hieronymus

Fabri refert in Sacris Memoriis Ravennæ antiquæ, ubi hanc Ecclesiam describit; & hæc sunt.

*Cede vetus nomen, novitati cede
vetustas,*

*Pulchrius ecce nitet renovati gloria
Fontis.*

*Magnanimus hunc namque Neon,
summusque Sacerdos*

*Excolvit, pulchra componens omnia
cultu.*

Licet verò præmemoratus Fabri, ac Seraphinus Pasolini, qui in aliquibus penè ad verbum Hieronymi sectator est, de hujusmodi ædificii structura quædam tradiderint; nihilominus, cum hæc pro materia perpauca sint, luculentiorẽ hujusce ædificii descriptionem expiscari coacti sumus. Confugimus itaque ad Reverendissimum Dominum Franciscum Cavallo, in Ravennatensi Ecclesia Archidiaconum, qui ad nos illam quàm humanissimè, cum ædificii Ichnographia transmisit, quæ Tab. LXIX. exhibetur. Vides ibi ædificium octangulare, duabus octanguli faciebus exceptis, è quibus duo semicirculi prominent; asseriturque à nonnullis antiquitatis alios duos his omninò similes semicirculos, sive loculamenta in faciebus oppositis extitisse. Olim enim Baptisteria octogonali forma constructa fuisse animadverti. Lit. A. denotat Oratorium, sive Cappellam, ubi in præfenti Sacra Missarum solemnia celebrantur. Lit. B. alteram Cappellam sive loculamentum, in quo antiquitatis erat janua Occidentem æstivum respiciens, nunc verò ibi è lapide Græco Vas est variis anaglyphis ornamentis elaboratum, utpotè Angelis, encarpis, & avibus. Vasis labrum

ferè octo pedes in gyrum protenditur; in basi verò quatuor, & in altitudine duo. In hoc autem vase sacri Baptismatis Ritus ad præsens peragitur, cum olim, quando baptismus per immersionem dabatur, in medio ædificii perageretur, ut indicat Lit. I. ubi octangulare aquarum receptaculum erat. Lit. C. marmoreum pulpito, in quod per duos gradus in eodem marmore excisos ascendebatur: hoc ex pulpito Episcopus (ni tamen fallor) parvulos baptizandos in aquam immergebat. Lit. E. januam ingressus. Lit. F. alteram januam, sed angustiorẽ, per quam Parochi domus aditur. Sub Lit. G. sunt octo parvæ columnæ Græci marmoris, altitudinis quatuor, ac in gyro duorum circiter pedum Ravennatensium; earum verò capitulum unius pedis altitudinem non excedit: modò aliquantulum pavimento obrutæ sunt: an ita à principio locatæ fuerint haud scio; fortè tamen in pavimento reparatione, eo sublevato, columnæ eatenus coopertæ fuerunt. His octo arcus imminet, quorum summitas plana est. Super hanc aliæ columnæ Histrii marmoris attolluntur, quæ in altitudine tertiam inferiorum partem excedunt. Hisce columnis alii octo arcus incumbunt, qui tholum, seu testudinem fulciunt, & alio substructo arcu stringuntur. Hujus autem interioris arcus latera duabus columnis imposita sunt; unde quælibet (ut ita dicam) parastata tres alias columnas habet, quarum major in medio sita est, ad latera verò duæ inferiores, altitudinis quinque pedum cum basi unciarum sex, & Capitulo unciarum quinque. Omnes hæc columnæ ex præfato Histrio marmo-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

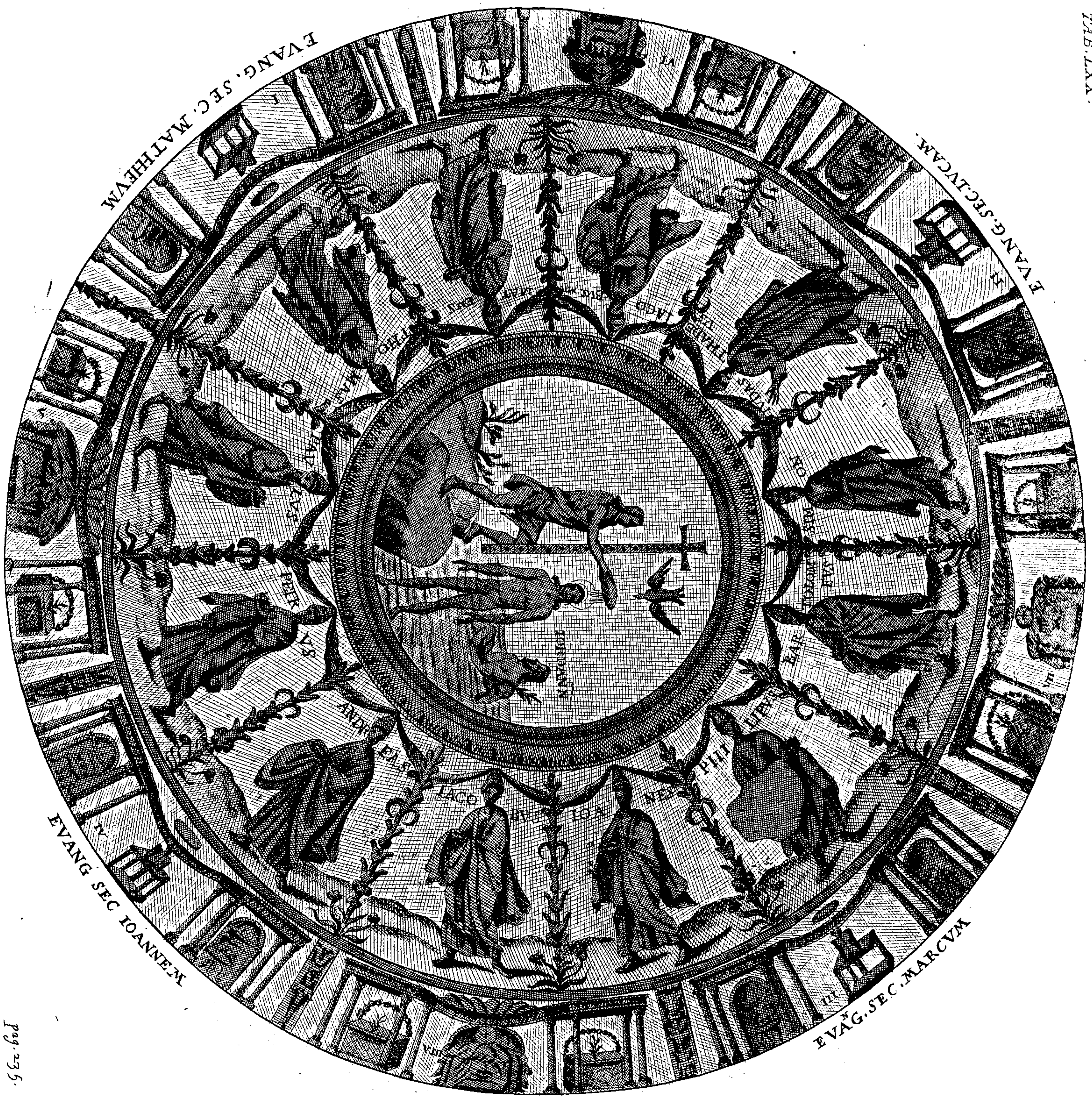
Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

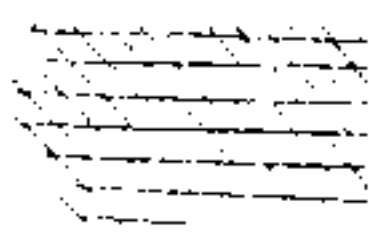
*Fair usage policy applies

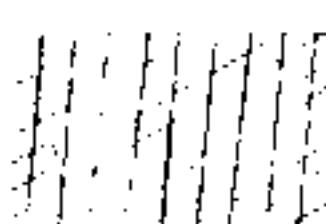

TAB LXX.

ANG. SEC. IVCAM.

EVANG. SEC. MATHEVM

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!
All you can read
for only
\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

tuor Seniores, qui procidentes mittebant coronas suas ante Thronum. Est enim communis Patrum opinio, per illos viginti quatuor Seniores duodecim Prophetas, ac totidem Apostolos denotari. Subest Apostolis alius circulus, variis & ipse figuris ornatus, quarum singulas describemus, præscripto à Pictore ordine servato. Numerus primus denotat pulpitem, sive suggestum aurei coloris, quatuor columnis sustentum, in cujus medio stat liber apertus, in quo hæc literæ impressæ sunt: EVANG. SEC. MATTHEVM, idest; *Evangelium secundum Matthæum*. Num. II. aliud suggestum, ut in superiori, cum libro, in quo legitur: EVANG. SEC. LUCAM. Idem in III. nu. repræsentatur, cum hisce verbis in libro: EVANG. SEC. MARCVM. In IV. quoque suggestum est cum libro, in quo hæc: EVANG. SEC. IOANNEM. Ab utraque singulorum suggestorum parte, duæ cernuntur Sedes Episcopales, falsistoria appellatæ, albi coloris, quarum pedes, sive sustentacula aurea videntur: alii quatuor numeri, nempe V. VI. VII. & VIII. sibi ex adverso respondentes, nil aliud referunt, nisi Martyrum, Confessorum, ac Pontificum, seu Episcoporum sepulchra; de quibus supra Cap. XIX. *De sepulchrorum formis, tam apud Ethnicos, quàm apud antiquos Christianos*, ubi in Tab. XLIII. num. 2. eadem hæc figura grandiori formâ exprimitur, luculentiusque explicatur. A latere hujusmodi sepulchrorum hinc inde alia duo parva sepulchra sunt, & ex eorum medio in aliquibus palma, in aliis verò lilium affurgit, quæ hac quidem in Tabula ob figurarum parvitatem

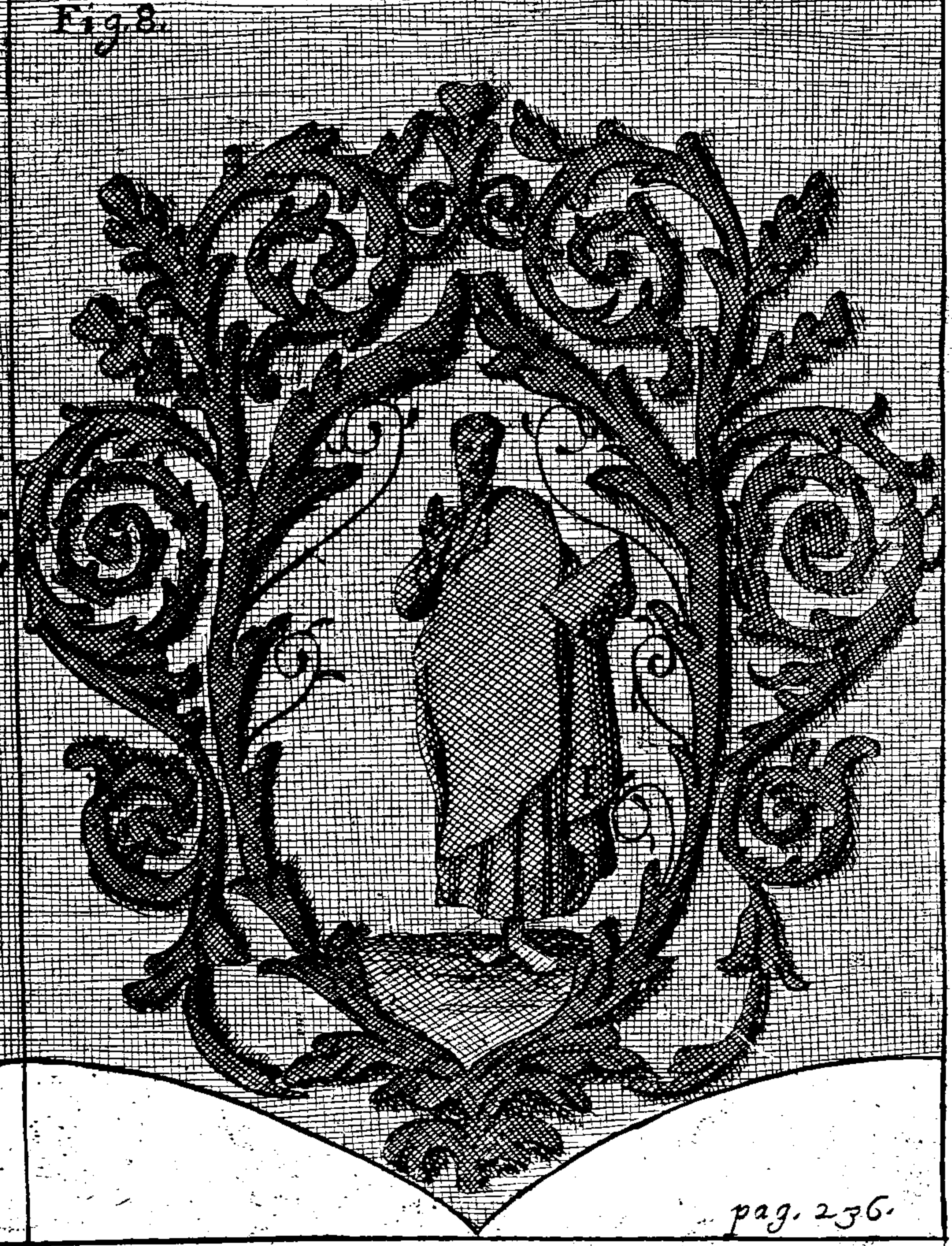
dilcerni vix possunt, grandiori tamen formâ, exhibentur in eadem Tabula XLIII. num. 1. & 3. ubi diximus, palmam sepulchrum Martyris, lilium verò sepulchrum Confessoris, vel Virginis indicare.

Absolutâ hac explicatione, ad reliqua Musiva opéra deveniemus, in interstitiis primorum octo Arcuum picta, quæ tholo subjacent, sive testudini, & Arabicis numeris adnotantur, ut in Tab. LXXI. & LXXII. sub num. 1. Viri cujusdam imago est, qui togâ, ac pallio albi coloris superinduitur, in cujus fimbriis est monogramma I. tenetque involutum volumen: quem tamen, novi nê, an veteris Testamenti virum repræsentet, ignoro. Figura hæc encarpis, sive arabicis ornatibus circumquaque nobilitatur, ut in schemate videri potest.

Numerus 2. aliam figuram habet à prima, præterquam in gestu, vel situ voluminis, nihil absimilem. Idem de reliquis. Tertia tamen, & octava, temporis injuriâ, corrosæ sunt, ut ex ipsis emblematis patet.

Descriptis hucusque, cum hujus ædificii structurâ, tum Musivis operibus, superest modò, ut aliquot versus inibi extantes, ac quoddam monogramma explicemus. In dicta Tabul. LXIX. fig. 2. in arcu, qui altari imminet, notato num. 1. hæc leguntur ex Psalm. 31. *Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum.*

E conspectu hujus Arcus alter attollitur notatus num. 3. ubi nunc Baptismus administratur, in quo hæc: *Ubi deposuit Jesus vestimenta sua, & misit aquam in pelvum, cepit lavare pedes*

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

pedes discipulorum suorum. Hæc autem licet cum iis coincidant, quæ Jo: cap. 23. continentur; nihilominus quo ad verba, neque antiquæ, neque vulgatae Sacrorum Bibliorum editioni respondent. In medio horum versuum est monogramma, quod habes in eadem Tabula eodem num. 3. & de quo infra agemus.

Præterea in arcu, qui januæ imminet, signato num. 4. hæc notantur: *In locum Pascuæ ibi me conlocavit. Super aquam refectiois educavit me*. Quæ sumpta sunt ex Psalmo 22. num. 1. quamvis in una voce discrepent, cum ibi *locum pro loco*, inscriptum sit. Medium inter hos versus est monogramma, simile alteri, de quo loquuti sumus.

Demum in eo Arcu, qui est è conspectu nuper memorati, unicum cernitur monogramma, ut num. 2. Quid autem sonent hæc monogrammata, incertum est. At si hac in re mihi Oedipi vices implendæ sunt, dicerem, in eo Monogrammate, quod in arcu spectatur sub num. 2. omnes literas hanc vocem BEATVS exprimere. In aliis verò sub num. 3. & 4. quantumvis primâ fronte tres tantum literæ videantur, nempe M. V. S. si tamen aliquod ingenio dandum est, ex illis tribus nonnullæ aliæ formari possunt, videlicet A. X. I. N. Præterea si M. A. I. gementur, habebimus insimul decem literas, quæ vocem hanc constituunt: MAXIMIANVS, qui, ut Ughellius testatur, trigesimus Ravennatis Episcopus fuit.

Licet autem nonnullis hoc monogramma MAXIMIANO tribui nequam posse videatur, cum illum in hoc Ædificio restaurando, ornando-

que animi applicasse minimè constet: si tamen hac in historia probabilibus conjecturis stare oporteat (ut oportet quidem, cum adeò densâ annorum caligine sit obvoluta: nam ab ævo Maximiani, qui floruit circa medium sæculum sextum, usque ad nos undecim, & ultra sæcula præteriere) id satis apertè conjicitur, ex ejus præcipuo quodam genio, atque animi propensione ad sacras Ædes excitandas, aut ornandas. Fabri enim in suis *Sacris Memoriis*, ac ejusdem Antistitis Vita, ipsum ornasse refert Basilicam S. Andreae splendidis iis columnis è marmore Græco, quæ adhuc extant: absolvisse magnificentum Ædificium Triccoli, sive Canoniam, a Chryologo ejus prædecessore inceptam: ædificasse Ecclesiam S. Stephani, aliamque S. Joannis decollati, quæ nunc solo prostrata est: alias præterea plurimis, pretiosisque donariis locupletasse. Propterea maximè verisimile est, hoc quoque Ædificium ab ipso aliquâ sui parte restauratum fuisse, aut ornatum: fortè verò restaurationem, eam scilicet Arcuum substructionem incepit, quam nos supra narravimus, & morte præventus haud absolvit; unde Agnellus ejus in Sede Archiepiscopali successor eandem ad debitum finem perduxit: ne autem hujus restaurationis memoria periret, ejusdem Maximiani nomen hoc Monogrammate expressit, suumque Agnelli reliquit, eo quòd laudem cum aliena jactura querere, & ea, quæ alii seminassent, metere, minùs æquum existimaret. Neque aliquibus in Ecclesiastica historia minùs peritis epitheton illud *Beatitudinis* Maximiano attributum oblitare potest, cum ea tempestate inter Episcopos familiaris,

ac honorarius titulus esset, ut ex Sancti Augustini Epistol. XI. LXXVI. CXXXIX. & passim apud alios antiquos Scriptores elicitur.

C A P U T XXVI.

De Oratoriis SS. Joannium Baptistæ, & Evangelistæ in Lateranensi Baptisterio: ac Musivis operibus in iisdem Oratoriis, Hilario Papa jubente, anno 462. elaboratis.

COelius Mons licet eo potissimum titulo venerabilis sit, quod universalis Ecclesiæ principem cathedram fulciat, dignitatis tamen suæ testimonia etiam in minoribus sacellis profert amplissima. Quatuor mihi describenda modò sunt Oratoria ab Hilario sanctissimo Pontifice ibi constructa, quorum meminit Bibliothecarius in ejusdem Pontificis vita. Adjacent ista, imò, ut verius dicam, insunt veluti appendices quædam, Baptisterio Lateranensi, Divi Joannis nomine ab annexa Basilica nuncupato. Exeuntibus ex illa Basilicæ janua, quæ post summum chorum locata est, area se se offert parietibus circumsepta, in cujus fronte, quæ versùs Caurum tendit, a læva eminent porticus, a dextera verò Oratorium, sive Ecclesia S. Venantii, dicta etiam olim Basilica Domini Theodori, prout in secunda Parte docebimus. Cæterum porticus aditum præbet in Ædem octogonam, sacre regenerationis Lavacro asservando addictam (Baptisterium compendiosè appellamus). Ædem hanc in singulis angulis polygonæ fulciunt lævigatæ columnæ, a parietibus adeo junctæ, ut latum ambulacrum cir-

cumquaque efficiant. In eo latere, quod Eurum prospectat, Ædicula visitur D. Joanni Evangelistæ dicata, cui è diametro in adverso parietum latere opponitur alia S. Joanni Baptistæ, & adventus Dominici Præcursori sacra. Quæ duo sunt è quatuor Oratoriis, de quibus est sermo. Terti locum designavimus, cum prope porticum Baptisterii S. Venantii Ædiculam memorarem, quæ eadem omnino est, ac Oratorium S. Stephani, quod capite peculiari prosequi suo loco debemus. Quartum verò, de quo nihil exhibere, nisi desiderium, possum, sanctæ Cruci olim sacrum erat; sed in Ecclesiæ Lateranensis restauratione per Xistum V. Pont. Max. dirutum est.

De hoc eodem Oratorio Severanus in *Sacris Memoriis septem Ecclesiarum Urbis*, à te Italico idiomate in lucem editis: & deinde Cæsar Cardinalis Rasponus in sua *Basilica, & Patriarchio Lateranensi* libro 3. cap. 9. scribere.

Exordiar modò ab eo, quod D. Joanni Evangelistæ nuncupatum, ad dexteram occurrit iis, qui per porticum in Ædem Baptisterii se recipiunt. In zophoro, quod imminet portæ hujus sacelli, hæc leguntur.

LIBERATORI SUO BEATO
JOHANNI EVANGELISTÆ
HILARUS EPISCOPUS FAMU-
LUS XPI.

Quòd D. Joannem liberatorem suum Hilarus vocaverit, ad illud procul dubio discrimen referri debet, quod Ephesi subiit, & ab eo, Apostoli patrocinio tandem evasit. Cùm enim jussu S. Leonis Papæ Hilarus tunc temporis Diaconus se ad Ephesinum Concilium

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

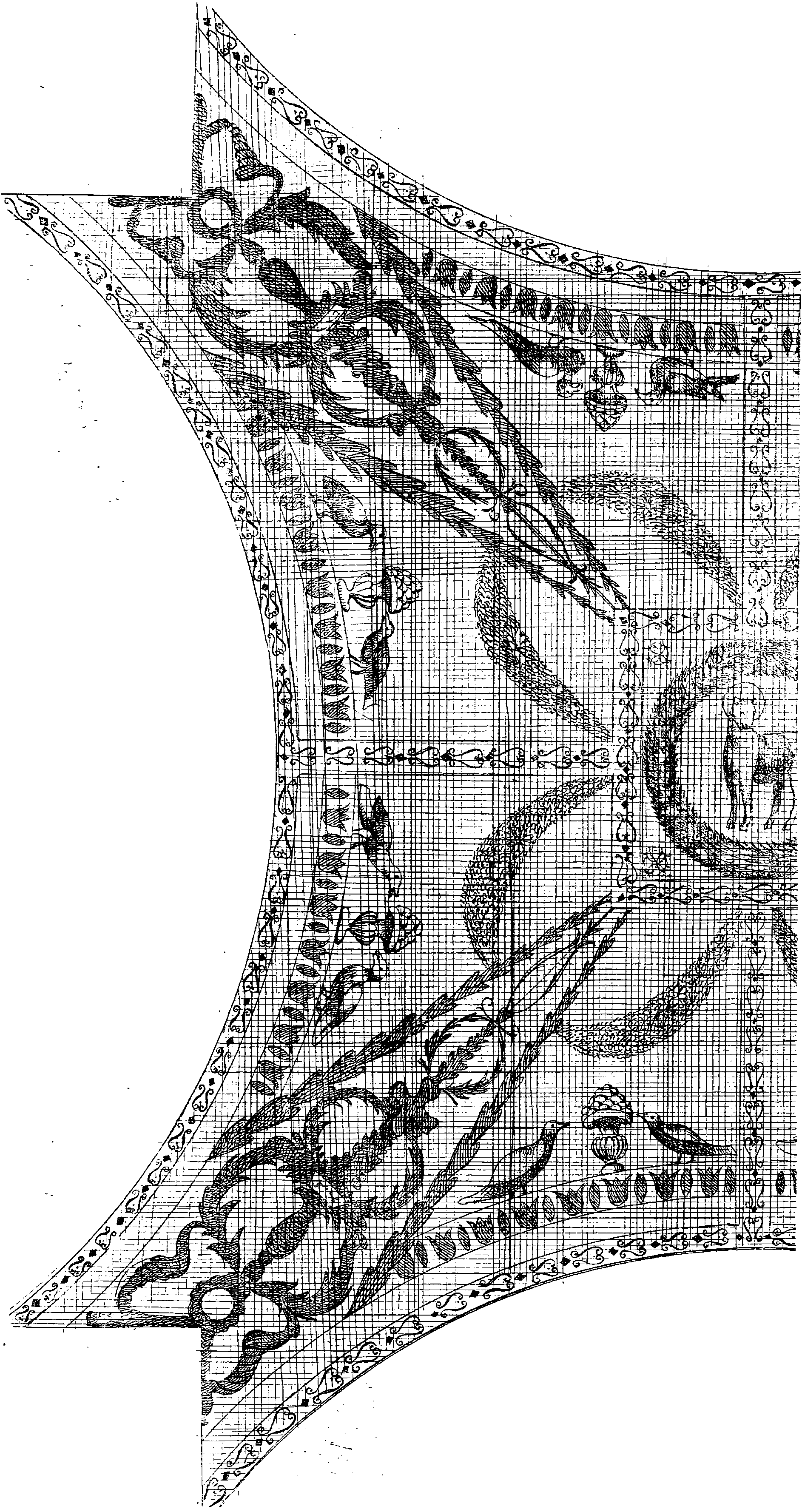
post Albam, & cingulum assumit Orale (quod idem est ac Fanon) quod circa caput involvit, & replicat super humeros, legalis Pontificis ordinem sequens, qui post lineam strictam, & Zonam induebatur Ephod.

Præter Fanonem, tegumen aliud rotundum in capite animadvertimus. Diu quæsi an camaurum, vel camelaucium dici posset: autoritatibus tamen allatis ab eruditis Viris Macro, & Du Cange in suis Lexicis, quæ diligenter perpendi, birretum posse denominari autumo, quod tegumen capitis Pontificum erat; legitur enim in Vita S. Henrici Episcopi Upsallensis num. 5. *Quod tollens de capite S. Pontificis birretum, quod gestare consueverat, imposuit capiti suo.* Extant etiam sequentia verba in Bulla Bonifacii VIII. *Illudque (idest beneficium Ecclesiasticum) eidem Thomæ contulimus, necnon de ipso per nostrum birretum præsentialiter investivimus.* Alia apud eundem Du Cange in hac voce videri possunt. Superest ut aliquid etiam de Globo attingam, quem dexterâ tenet: si liceat à simili arguere iudicaverim, longè diverso consilio Imperatorum, ac Pontificum Romanorum Iconibus (qualem hanc esse contendo) Globum appingi posse: sicut enim in illis Globus appositus indicabat terrarum Orbem in eo tempore notum, sub ditione Principis constitutum, ita facilè arbitror, designare posse eandem in universas Terras potestatem Rom. Pontifici tanquam Christi Vicario collatam. Sæpè laudatus Du Cange in fine sui Magni Glossarii eruditam Dissertationem inserit de inferioris ævi *Numismatibus*, in qua num. 18. & 19. luculentam intexit Auctorum colle-

ctionem, qui de crucigeratis Globis aliquid enarrarunt. Inde fortassis extrahi potuissent nonnulla ad rem nostram illustrandam, nisi à scopo nimium abduci timerem si hæc prosequerer, de quibus Viri præstantissimi integras dissertationes instituunt. Ex hucusquæ perpensis non temerè dicturum me arbitror, si contendam, Iconem hanc æream referre Cœlestinum III. cujus fortassè jussu Cencius Camerarius valvas construxit.

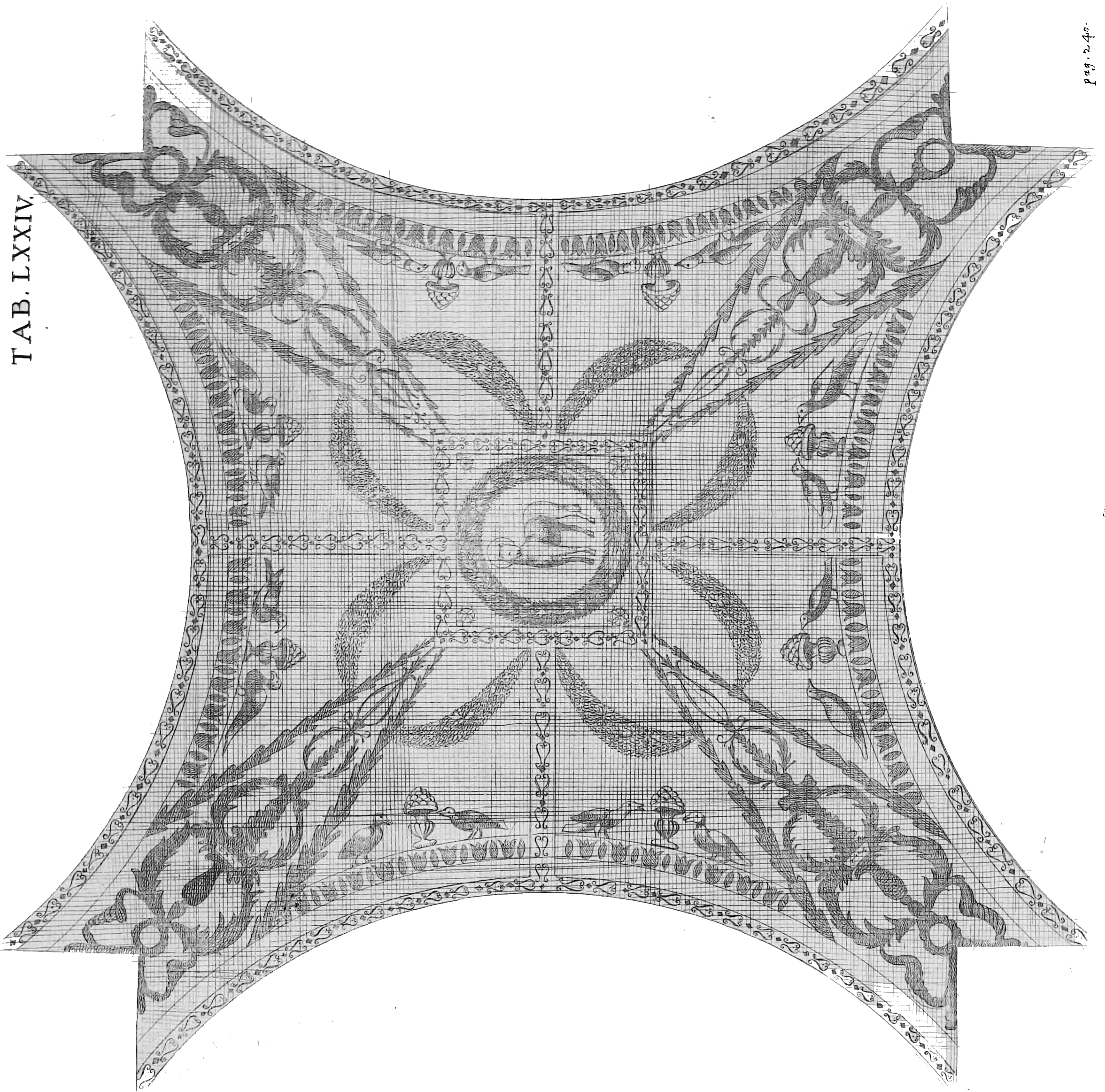
Sed nimis, quàm par fuerat, hæsimus in limine, adeo ut expeditiùs ædem totam inspecturi simus, quàm valvas. In fornice enim licèt Musivum opus asservetur pluribus sæculis vetustius, quàm valvæ; cum tamen nulla humana figura in eo reperiatur, nihil est, quod longa animadversione detinere nos possit. Fornix itaque hujus Oratorii antiquo vermiculato opere elaboratus, variis segmentis constat, prout visitur in Tabula LXXIV. in quibus diversi generis aves, floresque interpositi, non inconcinnâ dispositione locantur. In meditullio situs est Agnus diademate ornatus, & laureâ coronâ circumdatus. Supervacuum esset hujus Hieroglyphici sensum inquirere: quis enim nesciat, per Agnum istum, quemadmodum olim per typicum legis, illum designari, *qui tollit peccata mundi.* Quis vel leviter in Sacra historia versatus ignoret, Christianos antiquos hujusmodi emblematis potiora fidei Sacramenta ab Infidelibus irrisoribus vindicasse? Cum enim tum Cathecumenis, tum Neophitis, Christus cruci affixus proponeretur, periculum erat ne occupatione minus decorâ (supplicium enim Crux ingerebat pravis hominibus

zatis Globis
brevis ex
ad rem no
sopo ni
re profe
stantissimi
unt. Ex
ne dictu
dem, Ico
e Caeliti
tu Censu
sic.
erat, hae
expeditis
us, quam
et Musi
us saeculis
in tamen
periat, ad
adversione
haque hu
ulato ope
is constat,
XXIV. in
s, flores
cionam di
licullo si
natus, &
Superva
fici sen
suar, per
dum olim
designati,
s rel le
s igno
pismodi
cramen
vindaf
cuenis,
stafixus
ne oc
plicitum
homini
bus

TAB. LXXIV.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

quæ recenter sunt apposita . Fornix hujus Oratorii Musivo opere decoratus est avibus , floribusque , quibus pingitur aptè distantibus , & in areas probè digestas concinnè distributis , ut præfert Tab. LXXV. Medium occupat Agnus cum diademate circum caput , & corona laurea , floridaque circa corpus inflexâ , prout in superiori vidimus . Duæ ad Oratorii latera sitæ sunt fenestellæ , quarum in angulis duo hinc inde viri adstant , numero Evangelistarum , quos referunt , respondentes , diademate insignes , & apertum in manibus librum habentes . At singulorum supra caput nomen inscriptum est , & supra nomen Animal medium extat , è mysticis illis quatuor , quæ Evangelistis tribuuntur : De quibus porrò Animalibus , cæterisque Hieroglyphicis in Ecclesia S. Sabinæ satis egimus .

Utriusque autem hujus Musivi Hilarus Papa Auctor fuit , qui utrumque Sacellum construxit ; idque ex allatis Inscriptionibus absque dubio argui posse existimo , & ipsorum operum musivorum vetustas miranda nos docet .

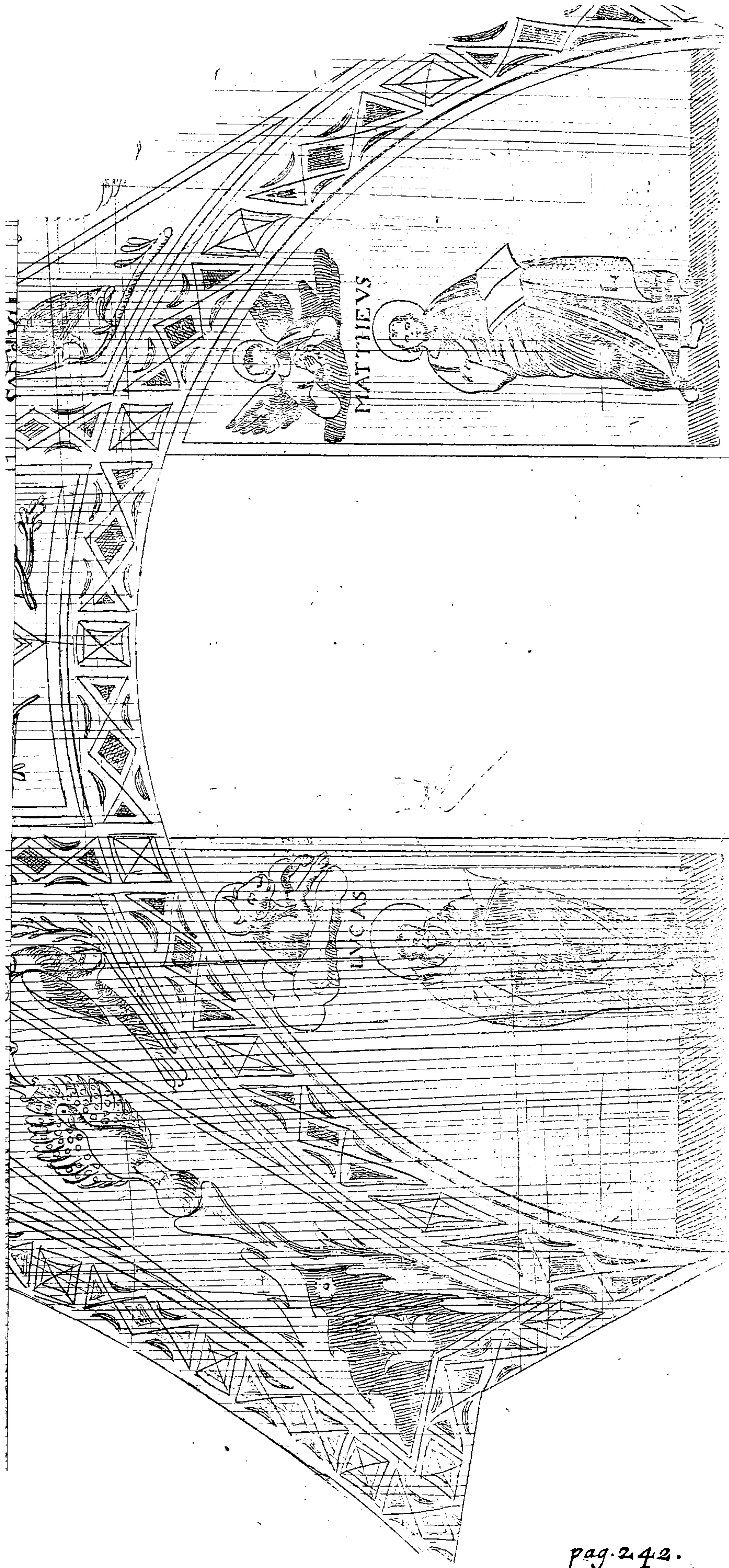
C A P U T XXVII.

De Ecclesia Sancti Andreae in Barbara , seu Cata-Barbara Patricia , musivo opere a Simplicio Papa Anno 643. decorata .

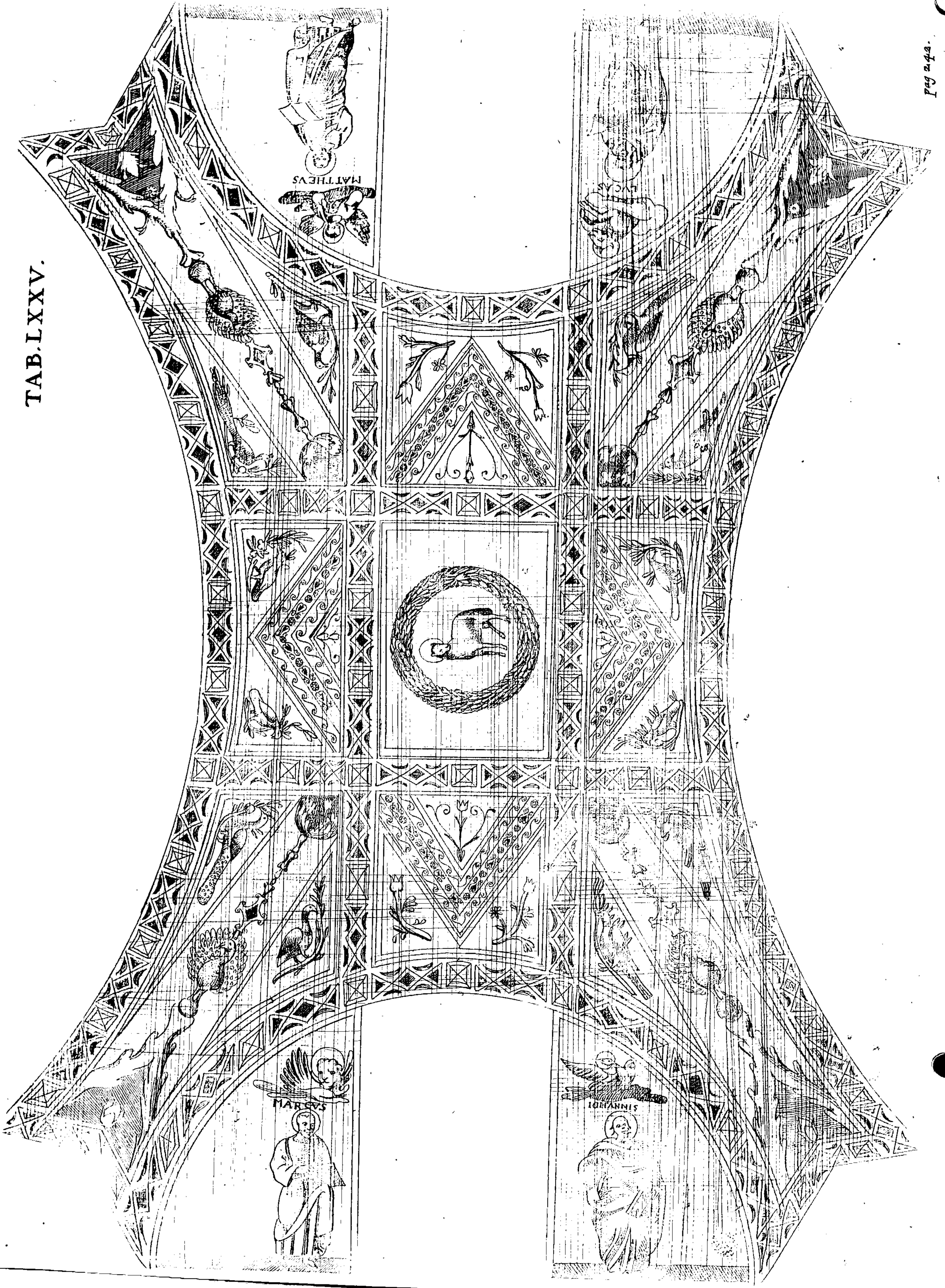
EDaci temporis morfu semelas hucusque prædas vindicavi , cum Ecclesias describerem , plures utique graves casus , vicesque perpeffas , at-

tamen adhuc stantes . Nunc verò ex ipsis cineribus , fatalique sepulchro reliquias quasdam eruere , & luci reddere aggredior , si tamen reliquias dixeris ea Musiva opera , quæ cum tota Ecclesia funditus corruere . At licet id negligentiam eorum contigerit , ad quos maximè pertinebat eorum cultus , mihi certè eandem incuriam notam inuri non patiar , quam jure subirem , nisi beneficio literarum posteris repræsentarem , quod modica temporis indulgentia nostris oculis intueri concessit . Præmissis itaque nonnullis ad Ecclesiam spectantibus , ut moris nostri est , & peculiaris dilapsæ Basilicæ memoria postulat , ad musivi operis descriptionem gradum faciam .

Occurrit itaque in vetustis Codicibus mentio Basilicæ Sicinianæ , sitæ ad Macellum Livianæ , cui tractu temporis inditum fortè fuit nomen S. Andreae in Barbara , sive Cata-Barbara Patricia . Prima , quam legerim apud Auctores , memoria hujusce Ecclesiæ , reperitur apud Bibliothecarium in Vita Simplicii , qui ab hoc Pontifice dedicatam fuisse narrat Basilicam Beato Andreae Apostolo juxta Basilicam S. Mariæ . Satis apertè constare cuicumque potest , hanc eandem fuisse , quam nos hoc Musivo opere insignitam asserimus , si Versus legantur ipsi musivo subscripti , prout , opere incolumi , à Platina lecti fuere , quorum testimonio in ejusdem Pontificis Vita sic ait : *Simplicius Vir Sanctissimus has Basilicas interim dedicat : Basilicam Stephani Protomartyris in Caelio monte , Basilicam Andreae Apostoli non longè à templo S. Mariæ Martyris . In qua adhuc vestigia quædam antiquitatis apparent , quæ*

TAB. LXXV.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

IVRHACHERES TITVLISECCLESIAIVSIS PLEBS DEVOTAVENI PERQVEHAEC *commercia disce*
 NISQVEDOMOMYSTICAIVRALOCATOTERRENOSENSV *superna peti* REGNA *pag. 243*

que pe
 curiam
 vna
 tem i
 ment
 Hae

(
 Sin

Et

Uti

S

Ple

I

Mihic
 Verfu
 perere
 Abhis
 rentur
 nibus h
 plevi e
 expim
 hic in

H

Simpl
 gaud
 divers
 Etenim
 fanam
 tempo

ferre :
 Ethnic
 Christi
 dent e
 ritia,
 Par.

quæ persæpe flendo etiam inspexi, ob incuriam eorum, quibus ipsa templa jam ruinam minantia commissa sunt. Hoc autem in templo hæc Carmina legisse meminimus musivo opere descripta.

Hæc tibi mens validè decrevit prædia Christi,

Cui testator opes detulit ille suas.

Simpliciusque Papa Sacris Cœlestibus aptas

Effecit verè muneris esse tui.

Et quod Apostolici deessent limina nobis,

Martyris Andree nomine composuit.

Utitur hæc hæres Titulis Ecclesiæ justis;

Succedensque domo mystica jura locat.

Plebs devota veni, perque hæc commercia disce

Terreno censu Regna superna peti.

Mihi quoque præteritis annis contigit Versus eosdem, qua parte adhuc supererant, recognoscere priusquam Absis, & Musivum opus prosternerentur: quare quæ ego ex his Carminibus legi, grandiori, quæ verò supplevi ex Platina, minori caractere, exprimenda curavi, ut in Schemate hîc in Tab. LXXVI. apposito.

Hujus itaque Basilicæ dedicatio Simplicio Pontifici proculdubio assignanda est: verùm Constructio longè diversum habuisse videtur Auctorem. Etenim ex aliquibus conjecturis profanam fuisse arguo hanc Basilicam; temporaque superiora Simplicio referre: qui deinceps illam ab omni Ethnicorum labe expiatam, in usus Christianorum consecraverit. Sua dent enim cum ejus constructio lateritia, tum fenestrarum summa am-

Par.I.

plitudo (quæ duo ex iis, quæ diximus Cap. VIII., & IX. ad prima fœcula pertinent) primordia vetustiora: quare non erit absolum, Basilicam hanc inter eas connumerare, quæ à magno Imperatore Constantino redditæ sunt Christianis, spoliatis antea templorum usu per impiissimas leges Diocletiani, divino cultui, & sacris ædibus usque ad excidium infensi; ut narrat Eusebius lib. 8. Hist. Ecclesiast. cap. 2. & lib. 12. itidem cap. 2. & lib. 2. de Vita Constantini cap. 21. necnon Lactantius Firmianus nuper editus à Cl. V. Stephano Baluzio lib. 2. Miscellan. num. 48. Profanum Basilicæ usum ante quàm Sacris Veri Numinis manciparetur, indicare videntur plures animalium, imagines, aliæque figuræ nihil sacri referentes, quas Capite VII. attulimus, ubi de Ecclesiæ istius ornatu sermo institutus fuit. Quin etiam ferarum multiplicitas aliquibus anam dedit opinandi, templum hoc Dianæ sacrum fuisse, priusquàm expiandum Christianis concederetur. Nec verò me fugit, apud Christianos toleratum quandoque morem animalia in Ecclesiis effingendi, ut apertè constat ex Epistola Sancti Nili ad Olympiodorum, quæ in Actione 4. Conc. 2. Nicæni secundùm Anastasii versionem sic se habet: *Scribis mihi (inquit Sanctus Nilus) si putas decorum, si tibi extructuro templum maximum ad honorem tam Sanctorum Martyrum, quàm Christi, quem ipsi per certamina, & dolores, ac sudores testificati sunt, vel imagines etiam ponere in sacrario, & variis animalium bestiis parietes implere, a dexteris, & à sinistris ita ut videantur in terra quidem extensa linea,*

& lepores, & caprae, & cætera animalia fugere: Porrò illi capere festinantes cum catellis alacriter insequi: In mari verò laxari retia, & omne genus piscium capi, & ad aridam Piscatoris manibus ferri: Insuper & gypso fingi omnes species, & ostendi ad desiderium oculorum in Domo Dei: Sed & in communi Domo mille cruces infringi, & picturas volucrum, ac jumentorum, & reptantium, ad diversorum genium fieri. Ego ad ea, quæ scripta sunt, dixerim, quia nimirum infantium est, & parvulos decet his, quæ prædicta sunt, seducere fidelium oculum: firmi verò, & virilis sensus proprium est, in Sacratio quidem, ad Orientem divini templi unam, & solam Crucem formare.

Scio, inquam, ex aperto hoc S. Nili testimonio probari, receptam fuisse etiam apud Christianos consuetudinem ornandi Ecclesias non modò Sacris, sed etiam variis animalium figuris. In nostra tamen Basilica cum præter animalium effigies, nonnulla etiam cernerentur, tempora constructionis apertè indicantia, non infirmatur conjectura æfferentium ædificii profanos usus ex Musivorum animadversione. Longè minus officit nostræ assertioni subtilior quædam interpretatio, quam verbis Bibliothecarii nonnulli tribuunt, qui cum scripserit *Basilicam. &c. Simplicius dedicat*, ita explicant, ut *dedicandi* verbum constructionem significare contendant: Mihi verò non ita sonare videtur legitima vocis illius vis, præsertim cum evinci possit ex pluribus locis ejusdem Scriptoris, non modò verbum *dedicare*, sed etiam *facere* ab eo promiscuè tum constructoribus tribui, tum restatoribus, necnon iis, per quos Ba-

silicis incrementum, aut ornatus accessit. Hæc ipsa (ut aliàs diximus) optimè animadvertit Abbas de Angelis in sua Liberiana Basilica; unde benigniùs quandoque, quàm dura patiatur Grammaticorum severitas, verba Scriptorum interpretari fas est, imò magis decorum.

Basilicam hanc eandem fuisse, quam quæ ab Ammiano Marcellino describitur nomine Sicinianæ, audivisse memini a Clarissimo Viro Joanne Lucio rerum antiquarum eruditissimo: ac licet omnino nullas ad id probandum rationes adduceret, æfferentis unicum testimonium tanti semper habui, ut Auctores plurimos duxerim evolvendos, magna spe fultus id aliquando repertum iri: quærentem tamen hucusque fefellit spes ita præcox; nec aliquid satis certum inveni, præter nonnulla, quæ, quâ lectitandò, quâ meditandò attentius mecum revolvens, cum tenuem obscurissimæ rei lucem æfferre posse arbitratus sim, literis hinc censeo consignanda.

Ejusdem itaque Ammiani ethnici Scriptoris auctoritatem profero, qui lib. 27. Hist. cap. 3. *Damasus* (inquit) & *Ursicinus supra humanum modum ad rapiendam Episcopalem sedem ardentes, scissis studiis asperrimè conflictabantur, adusque mortis vulnorumque discrimina adjumentis utriusque progressis: Quæ nec corrigere sufficiens Viventius, nec molli- re, vi magna coactus secessit in suburb- anum, & in concertatione superaverat Damasus, parte, quæ ei favebat, instante; constatque in Basilica Sicinini, ubi ritus Christiani est conventiculum, uno die centum triginta septem reperta cadavera peremptorum: efferatamque diu plebem, ægrè postea delinitam.*

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Tobias Magiri in Eponymologio critico, ac Hofmannus in suo Lexico, qui diverſorum Auctorum ſuffragio nominant Ammianum, Scriptorem, veritatis ſtudioſum, prudentem, gravem, ac ſerium, necnon dignum, qui ab omnibus ametur, & floruiſſe, ſub Gratiano, & Valentiniano aſſerunt.

Contrarium de Marcellino Presbytero ſentit Baron. in to. 4. ad Ann. 367. vocat enim hominem hunc Schismaticum, mendacem, inſenſum, inimicumque S. Damasi, Catholicorum calumniatorem, necnon Luciferianæ hæreſis Sectatorem. Baronii ſententia, ex lectione præſationis ipſiuſmet libelli confirmatur; ſi enim legatur attentè, conſtabit, non eſſe ab iisdem Fauſtino, & Marcellino conſcriptam, ſed ab aliis ex eadem factione Luciferiana, ac mendaciorum plenam. Communi ergo ſuffragio præferenda eſt Ammiani ſententia, cùm in ipſum conſentiant Ruſſinus, Socrates, Sozomenus, Nicephorus, & alii poſteriores Scriptores.

Hæc levi calamo proſequuti ſumus in gratiam eorum, qui locorum notitiæ conjungere hiftorias amant. Incitat modò nos ad cætera perſtringenda, diverſa ejuſdem Eccleſiæ nomenclatura, quam ab initio expoſuimus in ipſo capitis titulo. Bibliothecarius itaque in Vita Gregorii II. Baſilicam iſtam appellat *Monafterium S. Andreae in Barbara*: & in Vita Leonis III. *Cata-Barbara Patritia*: eandem in *Barbaris* vocat Ciaconius in præfati Simplicii Vita, eò quod in ejus muris variæ ferarum imagines à Diana venatrice, & ab Hippocentauris conſectarum viſebantur, opere partim teſſelato, par-

tim vermiculato, ut ſupra expoſuimus in Cap. VII.

Martinellus verò in ſua Roma Sacra appellat in *Eſquiliis*, & in *Auriſario*, Grimaldi auctoritatem ſequutus. Cauſam autem, cur in *Barbara* vocitetur, exponit Severanus in ſuo tract. de ſeptem Urbis Eccleſiis, ubi ſic dictam aſſerit à nobili quadam ejuſdem nominis Matriona, quæ tempore Gelafii I. Corpus S. Severini Neapolim transferri curavit, ut apud Baronium ad ann. 496.

Quid autem vox *Cata-Barbara Patritia* oſtendat, varium eſt: cùm κατὰ græca vox ſit diverſas habens ſignificationes, eaſque hic referre ſupervacaneum ſit, ſolummodò illam indicabo, quæ ad quæſtionem noſtram pertinere poteſt; nempe denotare, apud. *Cata* Matthæum pro *ſecundum* &c. Ex quo inferri poteſt, olim prope Baſilicam Siccinianam fuiſſe domum Barbaræ cujuſdam Matrônæ, Patritii ſanguinis ſplendore conſpicuæ; unde *Barbara Patritia* fuerit appellata. Atque hinc, *Siccinianam Baſilicam* priſco relicto nomine, novum *S. Andreae in Barbara*, vel *Cata-Barbara Patritia*, ideſt juxta Domum Barbaræ, ſive *Barbaræ Patritiæ* adeptum fuiſſe. Haſ nominum mutationes noſtris etiam temporibus experimur. Sic Plateam Sfortiam in Barberinam, & Plateam Senarum in S. Andreae de Valle mutatas audimus. E quibus etiam perſpicuum eſt, vias, aut plateas fuiſſe ab Illuſtrioribus Domibus propter eas, aut in eis extantibus, quovis tempore denominatas.

Sicuti nominis lapſum ſæpiùs reparavit antiqua hæc Baſilica; ita quoque ut per nos tum nomina, tum orna-

ornatus duraturâ restitutione asseri possint, conabimur Musivum opus ab oblivionis periculo liberare, cum de nomenclatura satis hucusque dictum sit. Id eò libentiùs aggredior, quò rationabiliùs à nostra ætate repetere potest restitutionem in integrum venerandum hoc Antiquitatis vestigium, quod ultimum nostris diebus excidium ob incuriam aliquorum perpersum est. Funditùs itaque hoc, quod describimus, opus Musivum interit anno superiori 1686° cuius tamen Diagramma diligentèr incidi iussimus, antequam prototypus dilaberetur: figurarum verò dispositio peti potest à Tabula LXXVI. in qua septem visuntur Virorum effigies. Medium obtinet Christus Dominus monti insistens, à quo quatuor flumina propagantur.

Dextera Christi Domini benedictis more elevata est: sinistra verò volumen utrinque complicatum inserto indice detinet, & collectum in plicas pallium cubito sustentat. Pallii fimbria notatur monogrammate H. Christi Caput diademate ornatum est ab insertæ Crucis imagine concinnè decussato. Notandum verò, Figuræ partem lineâ circumvallatam, ubi adest lit. A. additam esse ex Pictoris iudicio, cum Musivum opus temporis diuturnitate inibi deletum fuerit. Volumen illud, omissis aliis interpretationibus à Durando *in Ration.* lib. 1. cap. 3. & ab Aringhio *in Roma Subterranea* tom. 2. lib. 6. cap. 16. excogitatis, nihil aliud significat (ut opinor) quam novæ legis editionem Christo Domino referendam: sicut enim Deus legis antiquæ Tabulas Moyfi traditurus, illum accersivit in summum apicem

Montis Sinai, ut ab ipsa loci altitudine sublimitas Præceptorum dignosceretur; ita & æternus Dei filius *majora Præcepta* oblaturus *Populo, quem charitate jam liberari conveniat.* Et D. Augustinus ait lib. 1. *De serm. Domini in monte:* Par erat, ut è montis Cathedra cœlestis Doctrinæ suæ aperiret exordium. Præstat ipsius Augustini verba referre: *Si queritur* (inquit ibidem S. Doctor) *quid significet mons, benè intelligitur significare majora præcepta, Justitiæ, quia minora erant, quæ Judæis data sunt.* Volumina similia, quæ in Apostolorum Christo assistentium manibus visuntur, acceptam ab eodem docendi facultatem indicant; quam non incongruè manibus retinent, cum ab eodem Christo didicerint *facere, & docere.* Literæ H. significationem &c. in Dissertatione de monogrammate vestium supra in Cap. X. explicavimus,

Quatuor autem flumina, quæ è monte decurrunt, quatuor illa denotant, quæ è terrestri Paradiso erumpebant. De quibus Moses Barcephas Syrus cap. 2. *in Genesim in Commentariis de Paradiso* part. 1. cap. 28. sic ait: *Postquam is fluvius rigasset Paradisum, diductus, divisusque esset in quatuor fluvios, quos Moses (quia ipsius sæculo noti erant) suis & nominibus, & locis describit inquit: Nomen unius Phison; is est, qui circuit universam Terram Havile. Nomen igitur unius horum quatuor fluviorum est Phison; sive, ut Græcus vocat, Diyabis, qui fluvius postquam avulsus ab illo majore, & primario Paradisum perlucens, in terramque demersus est, sub ipsis etiam Oceani vadis fluit, donec ebulliens prorumpat in Occidentem; unde versus Septentrionem*

nem regyrans delabitur, per universam Regionem Indorum, (quam vocat Moses Terram Havilæ) ac tandem desinit in Mare Indicum. Sunt autem qui putent, Phison appellatum esse à verbo Phas; propterea quod esset à fluctu aspectabili, quippè qui sub multis pelagis majorem cursus sui partem peragat, & ibi est aurum, & aurum ejus terræ præstans est; ibi Bedolach, & lapides Berylli ferunt in pleraque hujus fluminis arena, atque in ipsa ripa aurum probum, admirandasque margaritas ubertim reperiri. Hebræum enim Bedolach gemmas vocat, Beryllos verò lapides pretiosos. Alii Bedolach candidas uniones significare existimant, Beryllos verò sardos, Topazios, & cæteras id genus gemmas. Et nomen fluvii secundi Gibon; is est, qui circuit omnem Terram Chus. Secundus fluvius nomen habet Gibon, Græcus Nilum appellat, alii Sichor vocant: & hic quoque fluvius ut separatus est ab illo majore, sub Oceanum descendit, donec scaturigine evomitur in plaga Australi, atque peragrans perluit terram Cusiorum (Ethiops vocamus) & Ægyptiorum, tandemque desinit in Mare Adriaticum, quod est apud Ægyptum. Cæterum nomen Chionis obtinuit à fluen- do cum inundatione: hæc enim ripa sua supergrediens, irrigat Terras sibi circumjacentes. Et nomen fluvii tertii Diklat, qui it adversus Assur. Quartus denique fluvius est Perath. Diklat appellatus est tertius fluvius, quod impetuofus, ac rapidus sursum deorsum fertur, quasi homo violentus, ac fervidus, qui ad erumpendas angustias aliquas, nunc se subrigit, nunc demittit. Quartus denique fluvius dicitur Perath, quia sæcundissimus est. Et hi quoque duo fluvii simul atque derivati sunt ab illo prin-

cipaliori flumine, absorpti sub Oceanum, tandem profiliunt in medio terrarum Orbe fontibus non procul inter se dissipatis, ac prolapsi desinunt in Mare Australe ipsius Boreæ. Porrò Assur vocat regionem Assur, & Ninevitarum, ac Bethgarme, aliaque circumquaque his adjacentia loca.

Accipiuntur & quatuor hæc flumina pro quatuor Evangelistis. Sic Christianus Grammaticus in *Exposit. in Matthæum* cap. 1. Per Gebon (inquit) qui dicitur terrenus, significatur Matthæus, qui terrena acta de Christo narravit. Per Tygrim, qui velocitas interpretatur, Marcus, qui cursim acta Domini exposuit. Per Euphratem, qui fertilitas interpretatur, Lucas, qui uberius, & latius Domini gesta decurrit. Per Phison, qui insufflatio potest dici, Joannes, qui excellentius afflatus Spiritu Sancto, de Domini dignitate attigit. Sicut ista quatuor flumina irrigant omnem Mundum, sic quatuor Evangelistæ irrigant omnem Ecclesiam.

Sed prosequamur jam reliquarum figurarum expositionem. Stat Salvatori dexterior senex pallio coopertus, quem D. Paulum suspicor esse: exerit hic è pallio dexteram, sinistra volumen sustinet, pari, quo Christus, modo; habetque in fimbria pallii monogramma L. Hujus picturæ inferior pars à Pictore suppleta est, ut in aliis quoque factum videmus.

Secundæ, & tertiæ figuræ (quæ & ipsæ à dextera Salvatoris stant) nil nisi Caput extabat, reliqua verò omnia à Pictore pro ejus ingenio reposita sunt.

Senior alter sinistram tenet, stans ipse quoque pallio coopertus, qui fortè Principem Apostolorum denotat: emi-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

C A P U T XXVIII.

De Ecclesia Sanctæ Agathæ in Subura, musfrvoque Opere, olim in ea à Fl. Recimero circa ann. Domini 472. constructo.

O Pulentissimum sacrorum monumentorum solum jure Romana Civitas denominari potest, cum (ut de ethnicorum templis nihil dicamus) effulgente Evangelicâ Veritate ob ædium in Martyrum, aliorumque, Sanctorum honorem dedicatarum numerum, & elegantiam, inclyta super alias evaserit: Sed temporis diuturnitate, Barbarorum incursionibus, & ruinis, ac reparationibus in Ecclesiis factis, vix eadem dignosci possunt; itaut quandoque earum nonnullæ in propriis sedibus perquisitæ nullatenus inveniantur. Eorum, quæ asserimus, exemplum præbere potest Ecclesia in Subura Sanctæ Agathæ nuncupata, quam Floravantes Martinellus, qui Romæ an. 1638. peculiarem de ea tractatum edidit, asserit, fuisse in regione Suburæ; eandemque, quam Magnus Gregorius ab Arianis pollutam expiavit, ac deinde multis miraculis insignem. Contrariam tamen tuetur sententiam Famiarius Nardinus in tractatu *De antiqua Roma* Italicè scripto, ubi non solum, non esse in Subura, sed neque illam à Magno Gregorio dicatam, autumat. Quare ad hanc indagandam veritatem prolixiorē instituere sermonem cogor, ut relatis utriusque rationibus, usque ad trutinam revocatis, & nostris additis, Veritas è tenebris (si possibile sit) elucescat,

Martinellum igitur, qui prior scripsit, primo loco audiamus. Is ad scrutandam meliùs hanc provinciam à nominis etymologia initium sumit, Varronis auctoritatem adducens, qui libro 4. De ling. Lat. *Subura* (inquit) *quòd sub muro terreo Carinarum in ea est Argeorum sacellum sextum. Subura Junius scribit, ab eo quòd fuerit sub antiqua Urbe, cui testimonium potest esse, quòd subest ei loco, qui terreus murus vocatur.* Nihilominus ipse Varro aliam sequitur etymologiam, nempe Suburam à pago Succufano potiùs dictam fuisse, quia succurrebat Carinis. Festus verò ex Verrio eadem ferè habet; *Suburam Verrius à pago Succufano dictam ait: hoc verò maximè probat eorum auctoritate, qui ajunt, ita appellatam, & Regionem Urbis, & Tribum à stativo presidio, quòd solitum sit succurrere Esquiliis, infestantibus eam partem Urbis Gabinis. Indicioque esse, quòd adhuc ea tribus per C. literam non B. scribatur.* His Martinellus addit, quòd aliquid amplius ejusdem Festi fragmentum habeat ex Farnesiano Exemplari descriptum; *Suburanam videlicet Tribum, antea Succufanam fuisse dictam; veteremque Horatii Interpretem à Jacobo Cruquio editum, habere: Suburam dictam esse à suburendo, quòd in ea Regione Romæ aliquando subustionibus Paludeta siccata fuerint.* Hæc de Etymologia. Deinde idem Martinellus ostendit, Suburam unico R. scribendam esse, id quod lapideis inscriptionibus probat; at, cum hæc sit Orthographica quæstio, Lectorem brevitatis gratiâ ad eundem Martinellum remittam. Nunc propiùs accedamus, loquamurque de situ, quem indagantes Antiquarii verbis invicem

se laceffunt ; eorumque nemo huc ufque invenit , & in pofterum perquam difficile invenient .

Præcitatus igitur Varro INTRA URBIS POMOERIVM , Suburam fuiſſe indicat , inquiens ; *Reliqua Urbis loca olim discreta , in ſeptem & viginti partes Urbis ſunt diſpoſita : e queis prima eſt ſcripta Regio Suburana .* Porrò EXTRA ILLVD conſtituere videtur cùm ait : *Subura ſub muro terreo Carinarum ,* & ſubjungit : *Subura Junius ſcribit ab eo , quod fuerit ſub antiqua Urbe .* Urbs verò antiqua non Carinas , ſed Palatinum , & Capitolinum Colles comprehendebat ; ſicque Subura inter Carinas , & antiquam Urbem , videlicet extra Pomœrium conſtituta erat , quòd probat Thomas Dempſterus , cum Martiale , ita dicente libro 2. epig. 17.

*Tonſtrix Suburæ faucibus ſedet primis ,
Cruenta pendent qua flagella Tortorum ;*

Quia ſervus publicus , ſeu Tortor in Urbe habitare non poterat . Contrarium tamen elicitur ex Juvenale , Satyr. 10. ubi cum Annibale loquens , ait .

*Actum , inquit , nihil eſt , niſi Pæno Milite portas
Frangimus , & media vexillum pono Subura .*

Quaſi dicere voluiſſet : Nihil adhuc fecimus , niſi Romam capiamus , & vexilla noſtra in Subura ſitã in media Urbe ponamus . Idemque etiam indicaffe videtur præcitatus Martialis lib. 12. epigr. 3. quo mittit librum in Urbem ad Stellam Conſulem & Poetam in prima Subura habitantem , ubi ſic .

Par. I.

*Ad Populos mitti qui nuper ab Urbe ſolebas ,
Ibis tu Romam nunc , peregrine liber .*

*ſure tuo veneranda novi pete limina Templi ,
Reddita Pierio ſunt ubi Templum Choro .*

Vel , ſi malueris , prima gradiere Subura :

Atria ſunt illic Conſulis alta mei .

Laurigeros habitat ſacundus Stella Penates .

Subjungit ſupra laudatus Martineſius , admodum difficile eſſe Suburæ locum deſignare ob Auſtorum in hac re varietatem , quos ab ipſo in unum collectos , in Lectoris gratiam ſummatim hîc refero .

Junius apud Varronem ſub antiqua Urbe Suburam eſſe dixit , cujus teſtimonium eſſe poterat , quod ſubefſet ei loco , qui Terreus murus denominabatur .

Joannes Annius Suburam poſuit in vico Tuſco incipientem è Palatino Colle , & protenſam uſque ad murum fori Venalium circa Tyberim , & ad forum Piſcarium .

Blondus , Monticulum exiſtimat , ubi ſitum eſt monaſterium S. Laurentii in Pane , & Perna , ac totam illam viam , quæ incipit a Sancta Lucia in Silice , & porrigitur uſque ad Sanctum Hadrianum in foro Boario , Suburam comprehendere .

Marcellus Donatus ſequitur Blondum , locans in Subura Olympiadis , & Agrippæ Thermas juxta præfatam Eccleſiam Sancti Laurentii in Pane , & Perna , ubi Sanctus ille aſſatus fuiſſe dicitur , & ad ſuam confirmandam ſen-

tentiam Prudentii Poetæ Christiani locum adducit Hymn. 11. Περὶς.

*Non contentus, humum celsæ intra
mœnia Romæ*

Tingere Jūstorum cædibus assiduis :

*Faniculum cū jam madidum, fora,
rostra, Suburam,*

Cerneret elvuiæ sanguinis affluere.

Pomponius Lætus initium Suburæ esse vult, ubi Titi est Amphitheatrum, illiusque spatium usque ad Esquilias producit.

Andreas Fulvius vix à præcitatatis discedit, dum ait: *Ea inchoabat à regione Tabernolæ juxta Colosseum, ubi Suburæ caput, & principium Labicanæ versus Auroram tendentis. Suburæ verò per radices Esquiliarum longo ambitu producebatur usque ad ædem Sanctæ Lucie in Orphea, sive in Capite Suburæ.*

Bartholomæus Marlianus Suburæ caput non ad Amphitheatrum, sed ad forum Romanum posuit.

Aloysius Contarenus Marlianum sequitur, & Suburæ plateam collocat inter Quirinalis Montis, & Viminalis extremam partem, ubi Probæ puteus; qui puteus (ut refert Fulvius) erat sub proximo Templo S. Agathæ in Valle Quirinali, & juxta S. Mariæ in Campo, ubi à fronte incisæ sunt literæ quædam juxta Hospitale Epirotarum, sive Ecclesiam SS. Sergii & Bacchi, quare Platea ista fuit (ni fallor) ante ædem B. M. Virginis ad Montes in ea parte, ubi nunc fons cernitur.

Raphael Volaterranus, cæterique, recentiores Suburam à Trajani foro usque ad S. Martinum in Montibus, & S. Agatham protendunt.

Pyrrhus verò Ligorius, qui Italico idiomate scripsit, latinè redditus, sic ait: *Subura non erat in Esquiliis, sed in Suburana Regione, in qua signanter erat Cæliolus, ac Carinæ, & ut ipse perpendere potuerat, facile existimabat Suburam in illa fuisse valle, quæ est inter Cælium Montem, & Palatinum.* Hoc suum judicium deduxisse videtur Pyrrhus ex Lupanariis, quæ Q. Ruffus & P. Victor recensent.

Panvinius Ligorium sequitur, ac profitetur, se multa ab illo didicisse; proinde ejus vestigiis inhærens, ait: *Suburam voco viam illam, quæ Amphitheatrum, & Arcum Constantini ex uno capite habet, ex altero verò Septizonium Severi, & SS. Andree, & Gregorii in Clivo Scauri Basilicam.* Septizonium erat ante dictam Ecclesiam Sancti Gregorii.

In tanta tot Auctorum, & sententiarum varietate subjungit supramemoratus Martinellus: *Non est facile de rebus præsertim remotissimis liquidò pronuntiare.* Postea Ligorii auctoritatem refellit, allegans Epigramma Martialis, qui, à suis ædibus, quæ ad Pilam Tyburtinam sitæ erant, ad Esquilias per Suburanum clivum ascendi dicebat. Tiburtina Pila erat ad Circum Floræ in Quirinali Monte, ubi nunc Platea Barberina, sive Capuccinorum. Martialis carmina hæc sunt ex lib. 5. Epig. 23.

*Mane domi nisi te merui, voluique
videre,*

Sint mihi, Paulle, tuæ longius Esquiliæ.

*Sed Tyburtinæ sum proximus accola,
Pila,*

*Qua videt antiquum rustica Flora
Fovem.*

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Tulci, ubi Janus Quadriformis, & imum Argiletum (nunc ni fallor Pons quatuor Caputum) & via, quæ ducit ad Sanctam Mariam Ægyptiacam, dicta *Porta Leone*. Perpendendus igitur est Martial. l. 2. Epig. 17.

Tonstrix Suburæ faucibus sedet primis,

Cruenta pendent qua flagella Tortorum,

Argique letum multus obsidet Sutor.

Tonstrixis locum fuisse demonstrat ipse Martinellus Suburæ principium, ubi solebant verberari fontes, & tortores flagella suspendere, & erat prope Argiletum, quod pertingebat ad Theatrum Marcelli, nunc Plateam Montanariam.

Perpendendus est etiam Juvenalis, qui Sat. 5. vers. 105. sic ait:

*Aut glacie aspersus maculis Tyberinus
& ipse*

*Vernula Riparum pinguis torrente,
cloaca*

*Est solitus mediæ cryptam penetrare
Suburæ.*

Ad quem locum notat laudatus Martinellus; *Si Subura Tyberim versus non protendebatur, quomodo possent Pisces Suburæ Cryptam penetrare, ut ibi pinguescerent?*

Deinde demonstrat, quod, auctâ, Urbe, Subura etiam producta fuit, ut ad forum Nervæ pertingeret, inde verò per planitiem inter Viminalem, Quirinalem, & Esquilinum, Colles ad S. Luciam in Silice porrigeretur. Quod si (subjungit) divinare in re obscura, & antiqua tantisper liceret, Servio Rege, sequentibusque proximè temporibus, id contigisse crediderim. Collocatâ enim in Esquilis Regia, ac Vicò Patricio Senariis

Civibus ad ædificandum distributo, per eam planitiem valde Urbem crevisse non abs re judicari potest. Verùm quidquid sit de tempore, Suburam quandoque tandem eò pervenisse, ex vulgatissima loquendi ratione, quæ à majoribus accepta, ad nostra usque tempora propagata est, certissimè comprobatur. Hac eadem ratione ex ipso, quod hodie in usu est, nomine, Capitolii, Circi, Palatii sedem, ac locum, tam certè existimamus, ut nemo audeat dubitare, cur idem in Subura locum non habeat. Interdum verò à vulgo, inquires, recepta sunt falsa; Verùm ut falsa dicantur, debent apertissimis argumentis coargui, quæ hîc nulla sunt, ut idem ostendit. Faciunt huc, quæ supra narravimus de Clivo Suburano, qui a Pila Tiburtina tendenti ad Esquilias post Suburam scandendus superest, teste Martiale. Hæc enim, & similia, nisi hoc loco Subura locetur, explicari non possunt, cùm ex alia parte hanc sententiam sequuti, facilimè possint *Clivum Suburanum* designare, ut nimirum sit ille ipse, quem, ut ad S. Luciam in Silice Templum perveniamus, ascendimus, quique adhuc Suburæ nomen retinet. Huc usque Martinellus, qui multa dixit, sed Gordianum nodum non dissolvit, ut infra ex Nardino demonstrabitur.

Pergit deinde de hac re loqui, indicatque loca Auctorum, quæ Suburæ qualitates patefaciunt.

Primò, quod hominum multitudine abundaret, refert Juvenalis Sat. 11. v. 50.

Cadere namque foro jam non tibi deterrius, quàm

Esquilias à ferventi migrare Subura.

Secundò, quòd ibi venalium rerum copia adesset, Martialis lib. 7. Epig. 30.

*Quidquid villicus Umber, aut colonus,
Aut Tusci tibi, Tusculive mittunt;
Aut rus marmore tertio notatum;
Id tota mihi nascitur Subura.*

Et lib. 10. Epig. 94.

*Hæc igitur media quæ sunt mihi nata
Subura
Mittimus Autumni cerea poma
mei.*

Quare, quòd clamoribus Præconum, & aliorum res venales exponentium, & clamitantium, perpetuò streperet, clamoriam eam vocat idem Martialis lib. 12. Epig. 18.

*Dum tu forsitan inquietus erras
Clamora Juvenalis in Subura.*

Non edulia tantùm, verùm etiam medicamina ad Mulierum ornatum ibidem vendebantur; quod sic testatur Martialis lib. 9. Epig. 38.

*Cùm sis ipsa domi, mediaque orneret
Subura,*

Fiant absentes & tibi, Galla, comæ.

Tertiò, quòd eam coluerint etiam spectatissimi Viri, Suetonius probat, qui de Cæsare narrat, eum habitasse primò in Subura modicis ædibus; ac Martialis lib. 12. Ep. 3. de Stella Consule.

Vel si malueris, prima gradiere Subura:

Atria sunt illic Consulis alta mei.

Concludit denique idem Martinellus, intervallum istud obscurum esse non potuisse, in quo Romanorum Nobilissimi diversabantur; mirum ergo non esse, si Subura cum Sacra via, toti Urbi celeberrimâ, pari propemodum jure contenderet. Ait enim Festus: *October equus appellatur, qui in*

Campo Martio mense Octobri immolatur quotannis Marti, bigarum Victricum, dexterior: de cujus capite non levis contentio solebat esse inter Suburanenses, & Sacravenses, ut hi in Regiæ pariete, illi ad Turrim Mamiliam id figerent.

Sed nihil ad Suburæ dignitatem perindè facere aliquibus videtur, quàm quòd prima Regio, seu Tribus scripta est, teste Varrone, quæ ab ipsa Suburanæ nomen invenit. Hinc est, quod Tullius de lege Agraria, ait: *A Suburana usque ad Arniensem nomina vestra proponat.* Neque verò alio ordine, dum Tribus Urbanas enumerat, utitur Plinius: Aliter Dionysius, qui à Palatina incipit: Conciliare tamen utrosque nititur Manutius inquiring: *Rem commodè posse temperari, ut Dionysius Ordinem, quo facta sunt: Varro eum, quo ad lationem suffragii vocabantur, spectaverit.* Equidem hanc Varronis fuisse mentem, affirmare non ausim: Cæterùm hoc ipsum, quod prima citaretur, inhonorificum esse non potest.

Notandum hinc, temporum decursu ab Urbanis Tribubus ad Rusticas defecisse primarios viros, ex quo illarum amplitudinem fuisse imminutam; sed non idcirco Suburæ suam dignitatem periisse; adeout dicere poterit Juvenalis Satyr. 3.

... Ego vel Prochyta præpono Suburæ quasi nihil esset in Urbe præstantius.

Hæc à præcitato Martinello dicta, fideliter exponenda duxi. Modò in judicium est vocandus Famianus Nardinus, qui in sua *Roma antiqua*, in pluribus aliter, ac Martinellus sentit.

At antequam ad Nardini narrationem deveniam, operæ pretium fuerit summatim ejusdem assertiones referre, cùm opus posthumum non sit ab Auctore,

ctore revivum, aut correctum, ideoque in aliquibus locis obscurum.

Prima igitur Nardini assertio est, opponere se Donati iudicio, & nimum Suburam dilatare.

Secunda, Ecclesiam S. Agathæ, de qua sermo, illam minimè esse, cujus meminit D. Gregorius, neque esse in Subura.

Tertia, illam de qua differimus, esse Diaconiam S. Agathæ, diversam tamen à Monasterio S. Agathæ in Subura.

Quarta, S. Gregorium Ecclesiam priùs in honorem S. Severini juxta domum Merulanam, postea ob novas Reliquias in honorem S. Agathæ eandem consecrasset.

Quinta, huic ambiguitati ansam dedisse musivum opus in Tribuna Diaconiae extans, in quo Fl. Ricimeri nomen extabat. Negat propterea Nardinus contra opinionem Baronii, Ricimerum Arianum fuisse.

Sexta, tempore Herulorum quatuor ex Septem Urbis regionibus Catholicas extitisse, nempe 1. 3. 6. 7. reliquas verò tres, ubi erat Diaconia, prorsus Arianas.

Septima, Musivum opus non fuisse in Ecclesia à S. Gregorio expurgata; quoniam, si ita fuisset, in decentiori loco hæretici nomen non reliquisset.

Octava continet situm Suburæ descriptionem. Prolixius ipsum Nardinum loquentem nunc audiamus; qui lib. 3. cap. 6. acerrimè tuetur, Suburam extitisse inter Ecclesiam SS. Petri & Marcellini, & Amphitheatrum Titi, Colosseum appellatum. Ait enim, se legisse in Rufo *Subura, & lupariæ*; ac in Victore *Lupariæ in Subura*. Ex hoc deducit, velut ex validis-

simo argumento, in Regione secunda, ubi sunt lupariæ, ibidem extitisse etiam Suburam. Ac juxta Varronis scripta major pars Suburanæ Tribus fuit Coelius Mons, & vice versâ in Coelii Regione, juxta præfatorum Rufi, & Victoris dicta, Suburæ via fuit, quæ si recens fuisse asseratur, per necessè indagandus est modus, non solum extendendi Suburanam Tribum à S. Joanne in Laterano, & a S. Gregorio, ad S. Luciam in Silice, verum etiam Cælimontanam regionem ad Ecclesiam S. Mariæ in Montibus, ac ultra; quòd impossibile esse per se patet; ipse enim jam ostendit, quòd Tribus Palatina, & Esquilina adeò conjunctæ erant, ut earum Collium radices inter se connecterentur; & Suburanæ Tribui è Coelio ad recentem Suburam se extendendi omnem adytum prohibeant. Secundò ex quatuordecim regionibus, tertia Isis & Serapidis dicta, & quarta Templi Pacis, ad invicem conjunctæ, eam ab Amphitheatro remotam apertè declarant. Secunda Regio è Coelio ad planitiem descendens Isis & Serapidis regionem finitimam habebat, quæ in Esquiliarum parte à S. Matthæo in Merulana usque ad S. Petrum in Vinculis, includendo Amphitheatrum, se extendebat, quare ab isto Cælimontana sejuncta erat: quæ etiam quartæ Regioni templi Pacis, ut dictum est, vicina fuit; nam progrediens per Palatium, & Amphitheatri fines lambens, Metam sudantem eidem Amphitheatro proximam, ac Titi arcum amplectebatur. Per quam igitur viam, per quem adytum, per quem Pontem, (Nardinus exclamat) Cælimontana ad recentem transire Suburam potuit?

Huic

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

que monstrositate collocari minimè poterunt.

Ecclesiam S. Agathæ ad Quirinalem, illam esse, de qua S. Gregorius loquitur, nemo est qui asserat, subdit Nardinus, cum ista in diverso situ, etiam à recenti Subura posita sit; Erroneum est id suspicari, multò magis credere. Quadringentas, pluresve antiquas Ecclesias jam extitisse, quæ ampliùs non extant, vel nomen immutarunt, asseruit Martinellus in sua Roma Sacra. Inter tot non abs re connumerari potest S. Agatha in Subura; sed certitudo, & evidentia elicientur ex Anastasio in ea donariorum serie, quæ Leo III. Urbis Ecclesiis fecit; sæpenumerò enim posuit Diaconiam S. Agathæ absque ulla denominatione, sæpe Monasterium, vel Basilicam S. Agathæ super Suburam; ac sæpiùs alia Oratoria, vel Ecclesias S. Agathæ, videlicet: *Et in Diaconia S. Agathæ fecit vestem de Stauraci cum periclysi de blattin.* Et infra; *& in Monasterio Sanctæ Agathæ Martyris super Suburam fecit vestem rubeam alythinam.* Inferius: *Immò & in Diaconia Sanctæ Agathæ fecit coronam ex argento.* Et paulò inferiùs; *& in Monasterio S. Agathæ Martyris, quod ponitur super Suburam, similiter fecit &c.* Deinde, *& in Oratorio S. Agathæ, quod ponitur in Monasterio apud Africi, Canistrum ex argento &c.* Et penè immediatè: *simulque & in Oratorio S. Agathæ, quod ponitur in Monasterio Templi, fecit Canistrum similiter.* Et infra: *Immò verò & facta recta Basilicæ B. Agathæ Martyris sitæ supra Suburam, quæ præ nimia vetustate jam emarcuerant, noviter reparavit.* Inferiùs: *Porrò in Diaconia S. Agathæ Martyris fecit ipse Sanctissimus Ponti-*

fex Vestem &c. Et tamen in Anastasio Diaconiarum, Titulorum, Monasteriorum, Oratoriorum, aliorumque ædificiorum nomina distinctè semper observantur. Et quòd Monasterium extitit, eodem tempore Diaconia esse non potuit, quoniam Monachi non poterant exercere munus, quod proprium septem Diaconorum erat; & licèt in veteri Ecclesia Diaconissarum Monasteria extiterunt: hæc ab Aurelianensi Concil. II. an. 533. celebrato, videlicet 263. annos ante Leonem III. à Latina Ecclesia interdicta fuere. Hinc absque dubio pronuntiandum est, Diaconiam S. Agathæ in Quirinali diversissimam esse à Monasterio S. Agathæ in Subura.

Ac ad demonstrandum verisimilitudinis argumentum idem S. Gregorius in præallegato lib. 3. Dialogorum cap. 30. narrat ejusdem Ecclesiæ Sanctæ Agathæ dedicationem, introductis in eam Reliquiis SS. Agathæ, & Sebastiani. Et ferè ante annum in Epist. 19. lib. 2. Indictione 11. scripta ad Petrum Subdiaconum Campaniæ, se velle dedicare Ecclesiam ab Arianis occupatam, ac in ea S. Severini Reliquias deponere, ait, ideoque easdem Romam mittendas. *Quia igitur* (inquit) *Ecclesiam positam juxta domum Merulanam Regione tertia, quam superstitione Ariana diu detinuit, in honorem Sancti Severini cupimus consecrare; experientia tua Reliquias B. Severini summo perè debita cum veneratione transmittat &c.* De cujus Ecclesiæ in Sancti Severini honorem factâ dedicatione non constat, ac ferè eodem tempore ipsum Pontificem duas consecrasset. Arianorum Ecclesias non apparet, idque absque audaciæ nota affirmari nequit.

quit. Imò hujus Ecclesiæ S. Agathæ consecratio, tanquam singulare Sancti Gregorii opus narratur ab Anastasio. A vero igitur alienum non est, quòd eadem Ecclesia, quæ in Sancti Severini honorem consecranda erat, supervenientibus aliorum Sanctorum venerabilioribus reliquiis, vel ex alia causa, in S. Agathæ honorem dicata fuerit. Quæ Ecclesia, quòd sita esset juxta Domum Merulanam, idest propè Ecclesiam Sancti Matthæi, jam in Merulana appellatam; jure denominari potuit super Suburam, ut meliùs infrà ipse Nardinus demonstrare pollicetur.

Magnæ huic ambiguitati (idem sequitur) dedisse ansam creditur vetus Musivum opus, quod in ejusdem Diaconia Sanctæ Agathæ Tribuna videbatur, teste Baronio in Annotationibus Martyrol. ad 5. diem Februarii: **FL. RICIMER. V. I. MAGISTER VTRIVSQ. MILITIÆ PATRICIUS ET EXCONS. ORD. PRO VOTO SVO ADORNAVIT.**

Quod Ricimerus Arianus fuerit, non constat. Sidonius in Panegyrico ad Anthemium, Suevum dicit: at Suevia unà cum aliis Occidentalibus Provinciis Valentiniano, & Gratiano Catholicis Imperatoribus subdita erat, ideo tanquam Catholicæ illo tempore reputandæ sunt. Exercituum Dux sub nonnullis Imperatoribus Ricimerus fuit in Aëtii locum Valentiniani III. tempore subrogatus: Anthemii Imperatoris gener evasit, & magnam Italiæ partem gubernavit; quare tanquam Catholicus probabiliùs reputandus est, licèt barbaris moribus indutus; ex his enim non deducitur, quòd Ecclesia ab ipso ornata Arianorum

Par. I.

fuerit. Sed concessò, quod talis fuerit, sola non fuit, neque fuit Ecclesia S. Agathæ supra Suburam. Jam vidimus (idem ait) tempore Herulorum (& tunc verè Arianismo Roma inquinata fuit) in quatuor solummodò ex septem Regionibus extitisse Catholicos, nempe in prima, tertia, sexta, & septima: reliquæ verò, præsertim quarta, ubi hæc erat Diaconia, ab Arianis occupabantur; & illa Ecclesia, quam Sanctus Gregorius ab Arianorum labe expurgavit, hîc non fuit, sed juxta domum Merulanam. Dato etiam, quod Ricimerus Arianus fuerit, Sanctus Gregorius in illa expurganda Ecclesia, ad hoc, ut omnem antiquam memoriam aboleret, & quasi Ecclesiam renovaret, Musivis ornavit operibus, picturisque. Ita habet epistola Hadriani Papæ ad Carolum Magnum de Imaginibus. Eâ tempestate Musivis operibus sacrarum ædium tribunas ornare mos erat; si igitur (addit Nardinus) in S. Agathæ Diaconia nostri Patres musivum opus viderunt, inscriptionemque S. Gregorio antiquiorem, ipsa non fuit Ecclesia S. Agathæ in Subura ab eodem renovata; nam procul à vero est, tantum Pontificem in expurganda ab Ariana labe Ecclesia, decentiori, honorabiliorique loco hæreticam relinquere voluisse memoriam, cum ipse Pontifex destructor, & everfor profanorum Gentilitatis monumentorum asseri possit, ac per consequens etiam hæreticæ pravitatis.

Orpheum à Martiali descriptum in recenti Subura ob solum nomen convenire Ecclesiæ Sanctæ Lucie in Orptheo, vel Sancti Laurentii in fonte, valdè infirma est conjectura.

K k 2

Pro

Pro S. Lucia in *Orphea* legitur etiam aliquando in *Orthea*, neque à Donato negatur nomen Moenianum, sive Pergula ad instar Septizonii non procul distantis, ac etiam quod fuerit in *Orphea*, accepto nomine ab aliqua Orphei statua, quod abs re minimè est; talem enim statuam fuisse perhibent in Thermis Trajani, aut Titi, quæ huc usque protendebantur. Innumeri tandem Romæ undique fontes erant, ut ab eorum aliquo S. Laurentii in Fonte nomen sortiretur; Veluti de uno fonte Domus Stellæ Poetæ, positæ in Subura, Martialis narrat lib. 12. Epigram. 3.

Vel si malueris, primam gradiere Subura,

Atria sunt illic Consulis alta,
mei.

Laurigeros habitat facundus Stella,
Penates,

Clarus Hyanthæ Stella sititor
aque,

Fons ibi Castalius vitreo torrente superbit,

Unde novem Dominas sæpè bibisse
ferunt.

Alium non absimilem asseri potest fuisse in Plinii domo juxta Suburam in Esquiliis cum Orphei statua, nec ob tam leves causas Suburæ situs, & magnitudo commutanda sunt. Sed, ut veritas elucescat, In fonte S. Laurentii ædes nominata fuit, ob venerabilem fontem, qui adhuc perennat, in quo idem Sanctus, Lucilli, forniciorumque crimina coelesti lavacro expiavit. Parum mea interest (exclamat Nardinus) in descriptione Regionum, quæ in utriusque Imperii notitia legitur, Suburam in quarta Regione positam esse, cum mihi fat sit, Victo-

rem, & Rufum dissentisse; sed etiam Jovis Statoris Templum contra istorum assertionem extat; deinde sic sequitur,

Antiquam Suburam juxta Panvinium fuisse inter Palatinum, & Cœlium Colles in illa intercapedine, quæ ab Ecclesia S. Gregorii usque ad Constantini Arcum extenditur, dicendum est; sed aliter ipse Nardinus existimat, Varronis, & Festi dicta examinans, *A Pago potius Sucufano* (inquit Varro) *dictam puto Sucufam; nunc scribitur tertia litera B. non C. Pagus Sucufanus, quod succurrit Carinis;* ac Festus, *Suburanam Tribum antea Sucufanam per C. appellabant, ex nomine Regionis, nam partem imam illam quoque tradunt fuisse Sucufanam dictam. Verrius autem ait, se miratum esse, cur non à nomine Pagi Sucufani, in quo milites exercebantur; & infra: Verrius in alio libro, Suburam à Pago Sucufano dictam ait. Hoc verò maximè probat eorum auctoritate, qui ajunt ita appellatam, & Regionem Urbis, & Tribum, à stativo præsidio, quod solitum sit succurrere Esquiliis, infestantibus eam partem Urbis Gabinis, indicioque esse, quod ea Tribus per C. litteram non per B. scribitur. Addit ad hæc: Vera aut adulterina sit derivatio, credidisse sufficiat, Succufanum Pagum, à quo Subura nomen sumpsisse fertur, eidem fuisse conjunctum. Exinde, arguitur, eundem Pagum in Esquiliis extitisse, ubi præsidium contra Gabinos, Urbem infestantes, easdem Esquilias succurrere consuevit, antequam tamen à Servio in Urbe includerentur; Postea verò non amplius Pagus, sed Vicus, ac ob id inter Esquilinæ Regionis Vicos connumeratur à Ruffo; Sed ista Regio nunquam Con-*

stan-

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

nus Vicus Pagum denominari non potuisset, nisi inter duos fuisset Montes, muris inclusos, ut Romuli, ac Hostilii temporibus; quia in Romæ centro extitisset, dum Esquilix incurfionibus obnoxia alio Pago, aliove, quod eas tueretur, indigebant auxilio.

Nec infirmum argumentum, addit idem Nardinus, mihi videtur esse, Plutarchi verba in Problemat. ubi de Equi capite Marti sacrato differit. *De capite verò inter se decertant alii de Sacra via descendentes, alii de Subura adversus eos impetum facientes; cum oporteret, utraque acies, uti ad invicem sibi obviam euntes, ac inter se confligentes, ex oppositis diametraliter viis discedere.*

Idem copiosè à Festo narratur: *October (inquit) Equus appellatur, qui in Campo Martio mense Octobri immolatur quotannis Marti, bigarum Victorium dexterior; de cujus Capite non levis contentio solebat esse inter Suburanenses, & Sacravienfes, ut hi in Regiæ pariete, illi ad Turrim Mamiliam id figerent.* Ex quibus deducitur, quòd sicuti Regia, in cujus muro equi caput à Sacravienfibus figebatur, in Via Sacra erat, ita etiam Turris Mamilia in Subura fuit. Si verò certius indagetur argumentum: in Baronio ad annum 795. num. 29. legitur Ecclesia SS. Petri & Marcellini *de Subura*, ac in libro Anniversariorum Sanctissimi Salvatoris Lateranensis, Martinellus refert, erratè legi *de Secura*. At dicendum erit, alienam esse à SS. Petri & Marcellini Ecclesia, quæ adhuc extat juxtà S. Joannis Lateranensis. Sed quo speciali indicio, & quare? Solummodo ad suam tuendam sententiam Ecclesiam S. Agathæ in Monte *Balnea*,

Pauli, vulgò *Magnanapoli*, ab antiqua S. Agathæ in Subura non discrepare subdit, licèt non sit in recenti Subura, ac ab Anastasio diversa exprimatur.

Demum, quòd inclyta vetus regio locum permutaverit, idque non sine magno intervallo, non erit difficile iudicatu illi, qui tot Barbarorum incurfiones, quas Urbs passa est, benè perpenderit, ac signanter, facillimeque existimabit, id contigisse Gregorii VII. tempore, quando Roberti Guiscardi exercitus Romam ingressus in Pontificis defensionem, quicquid inter Capitolium, & Lateranum habitabile erat, evertit; unde tunc Suburæ cultores in alteram Esquiliarum partem se recepisse credibile est. Quare, cum Regio hæc in Suburanorum incolatum conversa esset, eversa forte Suburæ nomen reviviscere cæpit, eo modo, quo Burgi Regio denominatur etiam *Saxia*, quia Saxones eam inhabitaverunt: antiquus Vicus Tuscus à Tusciæ populis nomen traxit, qui è Cælio Monte, quem colebant, in illam Vallem translati fuere.

In Subura Luparia, ac Lupanaria fuere; quod præter Rufi, & Victoris, qui hîc ea locant, ex innumeris Poetarum auctoritatibus probatur, Horatii præcipuè ode 5. Epod. cum antiquo Scholiaste, Propertii eleg. 7. lib. 4. Martialis diversis in locis, & aliorum.

Ob Populi frequentiam, locique amoenitatem, inter præcipuas Urbis Regiones Subura connumerabatur. Quare Juvenal. Sat. 3. in Umbricii Sat. personam cecinit.

Ego vel Prochyram præpono Suburæ.

*Quare tanquam amœnum ambulacrum
in eam*

Meretricantes Mulieres confluebant.

Escu-

Esculentarium mercium frequens
inibi emporium erat. Martialis Epig.
30. lib. 7.

*Raucae Cortis aves, & ova matrum,
Et flavas medio vapore Chias,
Et fœtum querulæ rudem capellæ,
Nec jam frigoribus pares olivas,
Et canum gelidis olus pruinis,
De nostro tibi rure missa credis.
O quam, Regule, diligenter erras!
Nil nostri, nisi me, ferunt agelli.
Quidquid villicus Umber, aut co-
lonus,
Aut Tusci tibi, Tusculi-ve mittunt,
Aut rus marmore tertio notatum;
Id tota mihi nascitur Subura.*

Et Epig. 94. lib. 10.

*Hæc igitur, media quæ sunt mihi na-
ta Subura,
Mittimus Autumni cærea poma
mei.*

Ibique etiam horâ Vespertinâ furtivæ
res vendebantur, ut scribunt Arco,
& Porphyrius Horatii Scholiastes ad
Satyram 7. lib. 1. Ibidemque flagello-
rum Officina, ac Tonstricis, ut testa-
tur idem Martialis Epig. 17. lib. 2.

*Tonstrix Suburæ faucibus sedet pri-
mis,
Cruenta pendent qua flagella Torto-
rum.*

Suetonius Cap. 46. Cæsarem Suburam
coluisse narrat: *Habitavit primò in Su-
bura modicis ædibus.*

Omnis planities igitur inter Cœ-
lium, & Esquilias à SS. Petri & Mar-
cellini usque ad Amphitheatrum, Su-
bura denominata fuit, ac in Regione
secundâ Cœlimontana extitit. Animad-
vertendum tamen est, fines ejus pro-
pe Amphitheatrum in Isidis & Sera-
pidis Regione fuisse. Huc usque Nar-
dinus. Audistis igitur quas unusquis-

que ex præcitatæ Auctoris rationes
afferat pro sua de Suburæ situ tuenda
sententia. Superest modò, ut ad ipsos
conciliandos (si fieri potest) meas affe-
ram conjecturas, quæ licet auctori-
tibus careant, fortassè apud indagandæ
veritatis studiosos locum invenient.

Conveniunt Auctores ex Varro-
nis auctoritate, quòd Subura dicta
fuerit, quia sub muro terreo esset, ac
cum Martinello, locum istum ali-
quando dictum fuisse Summoenium,
quod idem est, ni fallor, ac Suburba-
num, unde Subura; quare Suburæ ety-
mon non a Pago Succufano, sed a Sub-
urbano corruptè contra Varronis, &
aliorum sententiam desumi existimo.
Sed hîc statim audio contra me cla-
mantes, Varroni, & aliis Scriptoribus
utpote antiquissimis fidem non esse,
denegandam; sed increpantium pa-
ce respondeo: Varronem anno Urbis
conditæ 726. videlicet ante Christi
adventum 25. obiisse, ac scripsisse de
Historiis a suo tempore valdè remotis,
nempe de Collibus Quirinali, Vimi-
nali, & Esquiliarum intra Urbem in-
clusarum à Servio Tullio, qui præcef-
sit Varronem annos circiter 575. qua-
re non abs re est dicere, ipsum Varro-
nem in hujus nominis Etymologia er-
rasse, quòd concisè forsitan etiam tem-
pore Servii dictum fuerit loco *Subur-
bii, Suburæ*: Neque possumus præcisè
asserere, qualisnam fuerit Latina lin-
gua, transactis jam bis mille, ac ter-
centis annis. Junii dictum Varronis an-
tiquioris perpendatur, quod meam fo-
vet conjecturam: ille enim *Subura*, ait,
quòd fuerit sub antiqua Urbe. Hunc lo-
cum videtur declarasse Isidorus de
Originibus lib. 15. cap. 2. ubi: *Suburba-
na* (inquit) *sunt circumjecta Civitatis*
ædi-

œdificia. Hanc meam conjecturam aliâ quoque ratione suffulcio.

Si Subura est locus Suburbanus, & sub muro terreo Carinarum; indagandum nunc est, quo nam loco fuerit; quod ita explico: Antequam Româna Urbs in decorem, & venustatem redacta fuisset, septem intra eam aderant colles, prout adhuc sunt, quorum nonnulli inter se ad eò conjuncti erant, ut media Vallis valde angusta esset, quare ad illam amplificandam, ac planitiem eodem tempore efformandam, perneceesse fuit collis crepidines refecare, sicque illa pars refecti collis remansit, veluti murus terreus; si collis erat ex duro lapide, substructione non indigebat; si verò ex terra, indigebat substructione, scilicet lateritii, vel lapidei muri ad sustentandam terram; ut pluribus Urbis-in locis observari potest, præsertim ubi nunc dicitur *Muro Torto*; ibi enim expressè visitur murus iste ad Montis crepidines situs, tam ad ipsum Montem, quàm ad Vallem complanandam constructus. Ex hac conjectura aliam deduco, nempe; omnibus in locis, in quos Suburæ nomen cadere potest, hujuscemodi muros terreos olim fuisse, postea verò lapideos, vel lateritios; ac, ut ulterius veritas appareat, eos recensendos existimo. Si Suburæ initium, sive caput constituamus penes Ecclesiam S. Hadriani in Foro nunc Boario, in ipso principio sinistrorsum erat murus terreus, qui Capitolium sustentabat: deinde, si ulterius procedamus per forum Nervæ, nunc Arcum *De' Pantani*, & per viam Baccinam divertamus, ibi erat alter murus terreus, qui sustentabat crepidinem Quirinalis collis; si ulterius progrediamur ad S. Mariam in

Montibus, ac flectamus ad sinistram, non procul ab hac via sinistrorsum inveniemus Ecclesiam S. Agathæ ad ejusdem Quirinalis radices, quæ pariter sub muro terreo sita est: si retrocedamus, & revertamur per viam rectam ante Ecclesiam S. Mariæ ad Montes in plateam Suburæ perveniemus: si ad sinistram tendimus, intramus in Vicum olim Lateritium non procul à S. Laurentii in Pane & Perna, in quo visuntur alii muri terrei: & si denuò retrocedamus ad plateam Suburæ, flectamusque ad sinistram, & ascendamus per clivum novæ viæ denominatæ *Gratiosa*, quæ anno præterito 1684. referata fuit, ad ejus viæ medium ad dexteram invenitur alius vicus, qui ducit ad Monialium Monasterium, vulgò *le Torchine*, noviter constructum. Prope igitur dicti Vici ingressum in angulo inchoata nunc est domus D. Dominici Ciampini mei germani, ubi dum ipsius fabricæ effodiebantur fundamenta, repertus fuit antiquissimus murus reticulati operis, in quo adsunt tres magnæ concamerationes, & fortassis aliæ plures inventæ fuissent, si ulterius effossum essent. Omnes tamen terrâ repletæ erant, ac Theatri formam, & prospectum præferēbant; sunt autem retro, ac supra Ecclesiam S. Laurentii in Fonte, olim in Vico Lateritio: istæ magnæ concamerationes musivis operibus ornatæ erant, ut nonnullæ demonstrabant reliquiæ, & ad sustentandum collis à tergo imminentis terram inferviebant. Ante concamerationem in medio positam quadratus lapis ex marmore Pario ad instar columnæ basis inventus fuit aliquantisper acuminatus, in cujus medio foramen erat, ex quo in altum aqua erumpebat, prout

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

pra, in Cærimoniali Benedicti Canonici legi: *juxta domum Orphei propter Basiliscum, qui tunc temporis latitabat ibi in caverna*; de hoc vide Bibliothecarium in Leonis IV. Vita. Hinc ego conjicio, in illis magnis concamerationibus, seu cavernis subterraneis, cadaveribus repletis, olim forsitan Basiliscum latitasse; unde processiones cogebantur ab eadem via dellectere, & aliam tenere, scilicet juxta Ecclesiam Sanctæ Luciae in Silice, quæ etiam in Orphea dicebatur, ac huic loco erat proxima. Sed unde discesserat, oratio revertatur.

His præsuppositis, in eodem etiam loco domus Orphei, murum terreum fuisse, conjici facile potest. Concludendum propterea esse judico, omnia supra relata loca ab initio muros habuisse terreos, deinde lapideos reticulati operis, ut sæpè in diversis locis animadvertitur.

Quare, cum extra Urbem essent aliquot ædificia, meritò hæc, Suburbia, & corrupto vocabulo, Subura denominata fuere.

Ut validiùs mea conjectura roboretur, perpendendum est, ut supra narravimus, in Subura olim Emporium fuisse, in quo omnis generis merces vendebantur. At non valdè distans ab Ecclesia Sanctæ Luciae in Silice, sive ad Orphea, quæ caput Suburæ existimatur, nunc est alia Ecclesia Sancti Viti in Macello: quid autem vox hæc *Macellum* denotet, ostendit Fulvius *De Antiquitatibus Urbis* lib. 2. cum, *Varia*, inquit, *est de Macello hoc Etymologia: Quidam id dictum putant Macellum Livianum. P. Victor scribit Macellum Liviani in 6. Urbis Regione; nec desunt, qui velint à Macello,*

idest cæde Martyrum derivatum. Plura fuerunt in Urbe Macella, sed duo præcipua; Macellum magnum in Cælio monte, & Macellum Liviani in Esquilis, de quo nunc agitur. Macellum propriè locus est, ubi venalia omnia ad usum humanum contrahuntur. Plautus in Aulularia, Venio ad Macellum, inquit, rogito pisces, indicant caros, Agni, nam caram, Bubulam, Vitulinam, Cætum, Porcinam, cara omnia. Macellum verò à Macello quodam Viro dictum, qui in Urbe latrocinium exercebat, quo damnato, Censores Æmilius, & Fulvius statuerunt, ut, domo ejus diruta, obsonia ibi venderentur; redactis in Fiscum bonis. Aliqui tradunt, quòd ibi fuerit hortus, quem Lacedæmonii Macellum vocant, ab eo Macellum in foro. Hæc Fulvius: quare ambigi non posse autumo, locum istum fuisse illum, in quo variæ res vendebantur, ut innuit supracitatus Martialis. Hucusque de Subura propè Esquilias diximus.

Nunc perpendamus aliam Suburam in Quirinali, ad Pilam Tiburtinam, quæ, secundum laudati Martinelli sententiam, erat ad Circum Floræ, ubi nunc magnificum, ac celebre Barberinorum Palatium: ibi etiam erant muri terrei cum substructionibus.

Retrocedamus ad Amphitheatrum Titi, & observemus Suburam Nardini, sitam ab Amphitheatro usque ad Ecclesiam SS. Petri & Marcellini, & inveniemus etiam ibidem murum terreum cum substructionibus, qui sustentat collem Esquiliarum.

Hinc convertamus nos ad aliam Suburam Panvini ad Arcum Constantini usque ad Septizonium, quod ante Ecclesiam Sancti Gregorii situm erat,

erat; & videbimus etiam duos muros, quorum unus imperiale Palatium, alter verò Ecclesiam, & vineam SS. Joannis & Pauli sustentat.

Tandem ad Theatrum Marcelli procedamus, prope quod est Forum Piscarium, ubi finis Vici Tusci, ac Janus quadrifrons; ibi etiam est murus terreus Capitolii prope Plateam Montanaram. Quare in hunc locum rectè applicatur Martialis Epigramma de Tonitrice, ac Juvenalis dictum de Piscibus, qui Suburam per cloacam subintrabant, quæ quidem cloaca per eandem Plateam etiamnum (ni fallor) transit, ac antè Viridarium Convētus S. Bartholomæi in Insula non procul à cloaca maxima in Tyberim ingenti gurgite se exonerat. Iis allatis conjecturis, alia, quam pro coronide afferro, est, quòd Martialis in præcitato Epigrammate de Libro suo ad Stellam Poetam ait:

Vel, si malueris, prima gradiere Subura.
Ubi notanda hæc vox, *prima*, quæ licet à Domitio Scholiaste interpretetur pro prima parte Suburæ, attamen censéo intelligi debere, vel saltem posse, quòd plures essent Suburæ, ac illa denominaretur prima, quæ fortasse eo tempore antiquior erat. Si igitur ex his conjecturis plures fuisse Suburas admittatur, nulla erit inter præcitatos Auctores discrepantia, atque lis.

Intactam tamen relinquere nolo aliam a Varrone, tanquam propriam, deductam nominis Etymologiam, nempe: *a Pago Succusano Succusam*, ac suo tempore per Litteram B. non C. Pagum Succulanum scribi consuevisse, quia succurrebat Carinis. Hic Lectorem rogo, ut hunc locum attentè perpendat. Si litera C. in B. fuit com-

Par. I.

mutata, loco *Sucusæ* dicendum erat *Subusæ*; sed quum vox ista nil denotet, autumo, ab Amanuense errorem codicibus manuscriptis irrepsisse, tam in tertia, quàm in quinta litera, nempe in tertia, quæ erat B. ut scribit Varro, in quinta verò R. quibus literis sic restitutis, resultat vox *Subura*. Voluit enim (ni fallor) Varro suam proferre sententiam, Suburam à Pago Suburano (videlicet Suburbano) dictam fuisse, in quo aderat militum præsidium ad succurrendum Carinis.

Verrius autem citatus a Festo, qui floruit sub Tiberio, desumpsit a Varro, sed illius dicta conturbavit: nam ait, quod Subura a Pago Succusano dicta fuerit, ac ita etiam appellata Regio, & Tribus a stativo præsidio, quod solebat succurrere Esquiliis, infestantibus eam partem Urbis Gabinis, eâ ratione, quia adhuc ea Tribus per litteram C, non per B scriberetur. Perpendatur etiam istius assertio, qui tanquam Grammaticus statim Orthographiam corrigit, addens unam litteram, nempe C, ac scribens Succusam, ad confirmandam sententiam suam, quòd vox *Suburæ* derivet à verbo *Succurrere*.

Quintilianus etiam lib. I. cap. 13. de hac eadem voce sic scribit: *Suburra cum tribus literis notatur, C tertiam ostendit*. Quid verò denotare voluerit Quintilianus, Lector judicet; observet tamen, quòd ille, tanquam Grammaticus voci Subura addit unum R contra Inscriptiones antiquas marmoreas, a Martinello relatas, quibus demonstrat, unicâ literâ R Suburam scribendam esse, ut supra retulimus.

Paulus verò Diaconus, qui vixit nono Christi sæculo, à Festo desumpsisse videtur, dum scripsit: *Subura Re-*

gio Romæ a Pago Succusano vocabulum, traxit, quod ei vicinum fuit.

Omnia, etiam minima indicare, volui, ut suam Lector sententiam certius promere possit, quæ, si opinioni meæ adhæreat, nempe, plures fuisse Suburas, lis absoluta est, ac pax inter Auctores inita.

Modò ad secundum argumentum à Nardino allatum accedamus; cùm ad primum de Suburæ situ, pleno calamo jam responderimus. Nardini igitur sententia hæc est: *Nostram Ecclesiam illam minimè esse, cujus meminit D. Gregorius: plures enim ait in honorem hujus Sanctæ Ecclesias dedicatas fuisse, quæ ad præsens non extant, aut alio nomine insignitæ sunt.*

Sed antequam Nardini objectionibus responsum demus, audiamus ipsum Sanctum Gregorium sic in cap. 30. Dialog. lib. 3. loquentem: *Sed neque hoc sileam, quod ad ejusdem Ariane hæreseos damnationem in hac quoque Urbe ante biennium Pietas superna monstravit: ex his quippè, quæ narro, aliud populus agnovit, aliud autem Sacerdos, & Custodes Ecclesiæ se audisse & vidisse testantur. Arianorum Ecclesia in Regione Urbis hujus, quæ Subura dicitur, cùm clausa usque ante biennium remansisset, placuit, ut in Fide Catholica, introductis illic Beati Sebastiani, & Sanctæ Agathæ martyrum Reliquiis, dedicari debuisset: quod factum est: Nam cum magna populi multitudine venientes, atque Omnipotenti Domino laudes canentes, eandem Ecclesiam ingressi sumus. Cùmque in ea jam missarum solemnities celebrarentur, & præ ejusdem loci angustia populi se turba comprimeret, quidam ex his, qui extra Sacrarium stabant, porcum subitò intra suos pedes*

huc illucque discurrere senserunt: quem dum unusquisque sentiret, & juxta se stantibus judicaret, idem porcus Ecclesiæ januas petiit, & omnes, per quos transit, in admirationem movit: sed videri à nullo potuit, quamvis sentiri potuisset. Iterum ipsum audiamus in Epist. 16. lib. 3. indict. 12. ita differentem: Locorum venerabilium cura, nos admonet de eorum utilitate per omnia cogitare: Quia ergo Ecclesia Sanctæ Agathæ sita in Subura, quæ spelunca fuit aliquando pravitatis hereticæ, ad Catholicæ Fidei culturam, Deo propitiante, reducta est: Ideo hujus auctoritatis tenore commotus, pensiones omnium domorum in hac Urbe constitutarum, quas prædictam Ecclesiam temporibus habuisse Gothorum constiterit, annis singulis congregare non desinas, & quantum in sartis tectis, vel luminaribus, aliaque reparatione ejusdem Ecclesiæ necessarium fuerit, erogare modis omnibus studebis. Quidquid verò exuberare potuerit, fideliter te rationibus Ecclesiasticis inferre præcipimus. Ex præcitatis igitur locis clarissimè deducitur, S. Gregorium de Ecclesia Arianorum, scilicet Gothorum, sita in Subura, in honorem S. Agathæ dicata, differere.

His præmissis respondeo, nostram Ecclesiam in Regione Suburæ esse (scilicet in antiqua Subura, non autem in hodierna, quia aliter se res haberet) ut supra probavimus. Quòd esset Arianorum etiam Ecclesia, ipsa Inscriptio patefacit, cùm Fl. Ricimerus, ut infra ostendam, Natione Gothus, & per consequens Arianus fuerit, ac Gothorum Natio tunc Arianismo maximè polluta, ut ostendit Baronius ad an. 370. num. 105.

Quòd esset Natione Gothus, eruitur

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Ad tertium Nardini argumentum, Diaconiam nempe, de qua est sermo, diversam esse a Monasterio S. Agathæ in Subura, facilis est responsio; Nam tota argumenti vis consistit in asserendo, Anastasium pluribus in locis simpliciter Diaconia S. Agathæ mentionem fecisse; quando verò de Monasterio sub ejusdem Sanctæ denominatione, ipse Anastasius loquitur, Suburæ vocem addidisse. Insuper laudatus Nardinus suam prosequitur orationem, dicens, illam Ecclesiam, quæ Monasterium erat, minimè potuisse eodem tempore Diaconiam esse.

Quibus Nardini conjecturis sic respondeo. Nihil officit, quòd, quando Anastasius loquitur de Monasterio Suburæ, denominationem addat: quoniam hanc adjectionem Bibliothecarius apposuit, ut illud ab altero Monasterio distingueret, in ejusdem Sanctæ honorem dicato, quod dicebatur *apud Africi*.

Quare, cum vicina esset Diaconia sub ejusdem Sanctæ nomine, illa nullâ indigebat distinctione. Quo verò ad alteram conjecturam, nempe, quòd Diaconia erat diversa à Monasterio, etiam respondeo, nos cum eodem Nardino unanimes esse, idque comprobamus ex descriptione Urbis relata a R.P. Mabillonio Tom.4. Analect. p. 507. ubi Diaconiam, prope Monasterium fuisse demonstratur. Si igitur Monasterium erat in Subura, Diaconiam etiam in eadem Regione fuisse asseri posse puto ob ejus vicinitatem.

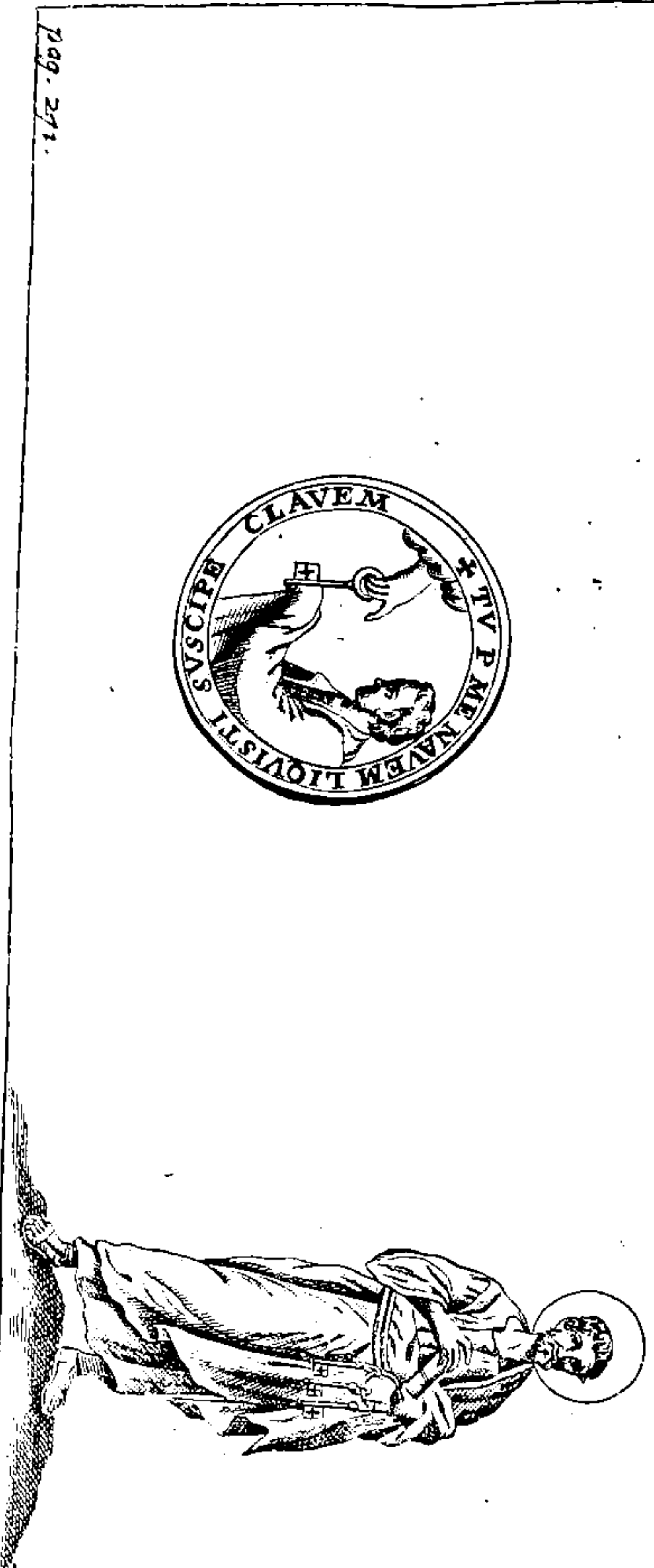
Quartum Nardini argumentum desumptum est ex Epistola 19. lib. 2. Indict. 11. S. Gregorii, qui Petro Subdiacono Campaniæ sic scribit: *Cor. nostrum pia Divinitatis inspiratione com-*

pungitur, loca quondam execrandis erroribus deputata in Catholica Religionis reverentiam dedicare. Quia igitur Ecclesiam positam juxta domum Merulanam Regione tertia, quam superstitione diu Ariana detinuit, in honorem S. Severini cupimus consecrare, experientia tua Reliquias B. Severi summoperè debita cum veneratione transmittat: quatenus quæ nostris animis perficienda decrevimus, implere Omnipotentis gratia suffragante possimus. Ex hac epistola, ut supra narravimus, Nardinus deducit, nullam extare memoriam consecrationis hujus Ecclesiæ S. Severini; ac absque insignis audaciæ nota asseri minimè posse, S. Gregorium duas Ecclesias consecrasset, unam S. Severino, alteram S. Agathæ. Sed quàm frivolum hoc illius argumentum sit, nemo non videt.

Quum enim Nardinus dixerit, tres ex Urbis Regionibus Arianismo coinquinatas fuisse, unicam tantum Ecclesiam ab Arianorum labe expurgatam ait; an hoc verisimile sit, Lector judicet; equidem puto, plures fuisse, in ipsius Regionibus Ecclesias simili Arianâ labe coinquinatas, ac à S. Gregorio, ut præfertur, expurgatas, sed illarum memoriam periisse. Præterea in hac ferenda sententia Nardinus oblitus est ad gii: *distingue tempora, & concordabis Scripturas.* Supradicta enim epistola ad Petrum Subdiaconum Campaniæ scripta est Indict. XI. quæ incidit in annum 593. ac ipsius Epistolæ tenor respicit futurum, nempe, quòd transmittat Reliquias; quare Ecclesiam videtur velle consecrare; sicque Ecclesiæ consecratio, vel eodem anno 593. vel sequenti peracta fuit. Dialogorum autem liber à S. Gre-

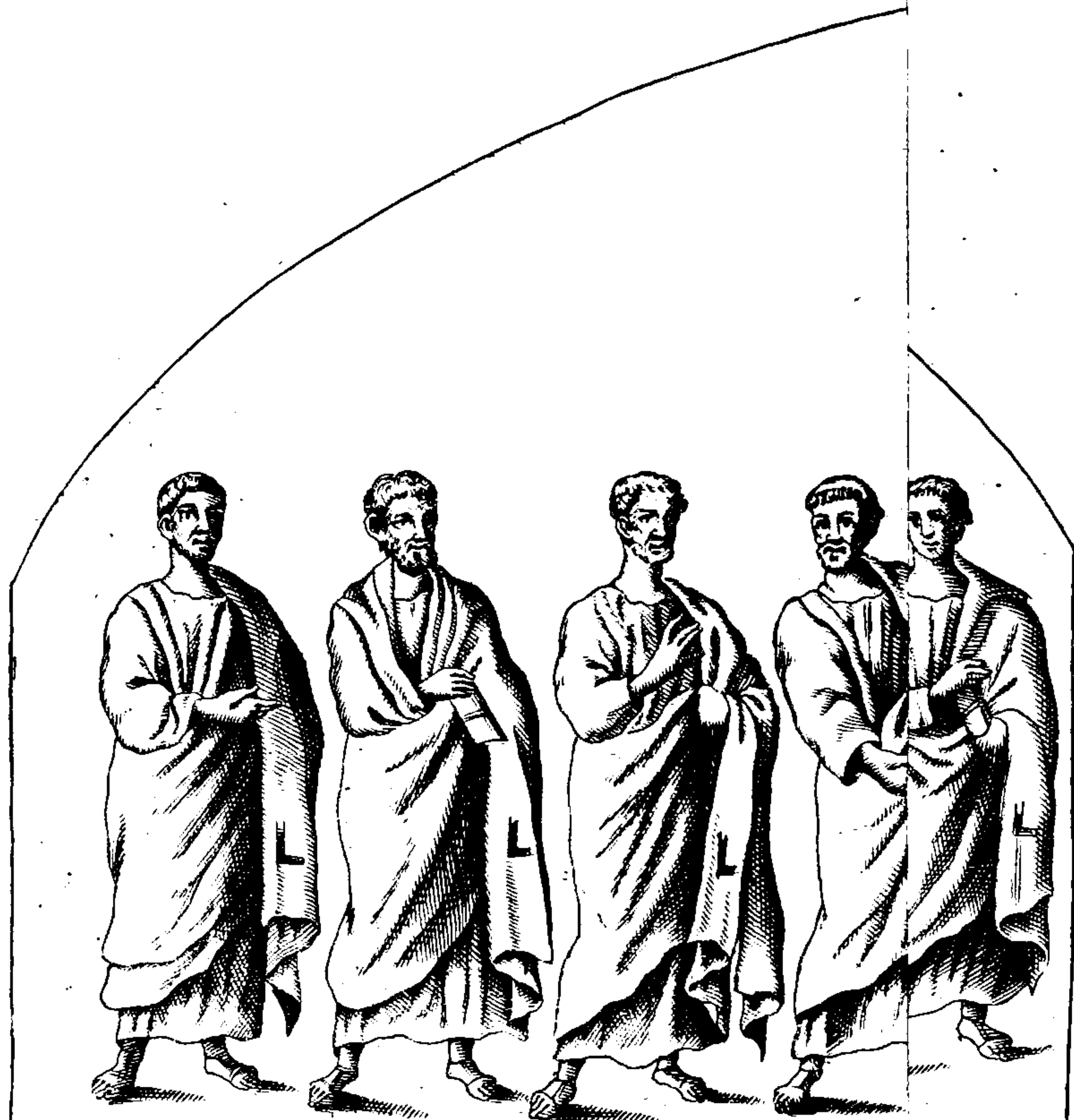
TAB. LXXVII.

S. IACOBUS ALPHI. S. SIMON ZELOTES. S. IACOBUS SVVDAS. S. IACOBI S. PHILIPPI. S. PAVLVS. S. SALVS TOTIVS GENERIS HVMANI. S. PETRVS. S. ANDREAS. S. IOHANNES. S. THOMAS. S. MATTHEVS. S. BARTOLOMEVS.

299-271.

TAB - LXXVII.

S. IACOBVS ALPHEI S. SIMON ZELOTEIS S. IACOBVS S. IVDASIA THADAEVS S. THOMAS

pag. 271.

S. Gre
fuit eo
stola s
in eu:
tenor e

pellant.
in Itali
te scrib
gorius
pferit,
in eod
serere
in Sub

no 59:
Ecclesi

Epistol
Epist.
ni Acc
thae ec
lection
Ecclesi

nus ne
se, jaz

Sext

potius
nos fa

tam, e
ri nos
ri locc
lexil
adeo pe
tilium
Fidei
Nam

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

Cùm quid figuræ ipsæ repræsentent, ipsa epigraphæ indicet, colores tantummodò describere debemus, quibus impressoria ars destituitur.

Vestium colores, ut in Vaticano exemplari cernuntur, sic se habent. Christi tunica versicolor est; nam ubi ex umbris obscurior est, ceruleus, ubi verò clarior, albus color apparet. Stola crocei, pallium coccinei, Monogramma itidem crocei, Sandaliorumque ligamina nigri coloris sunt; Apostolorum vestes in coloribus à veste Christi minimè discrepant. Stolæ tamen cærulei, palliaque cinericii, monogrammata coccinei, ligamina sandaliorum nigri coloris itidem sunt. Hæc de coloribus. Modò ad aliam animadversione digna descendimus, scilicet ad figurarum explicationem. In medio est humani generis Salvator Christus Dominus noster, qui globo insidens dexteram pectori admotam, palmam verò expansam habet, ac si benedicat, & sinistrâ librum tenet. Pari modo eundem Redemptorem nostrum expressum observo in Tribuna Musivi operis constructa a Pelagio II. in Ecclesiâ S. Laurentii in Agro Verano, & in alia Tribuna Ecclesiæ S. Theodori, de quibus suo loco differemus. In uno aliæ figuræ ab hac differunt; nempe quòd loco libri hastam cum parva Cruce in summitate tenent. Quid autem denotet globus illè, in quo Christus sedet, explicandum est. Prisci Christifideles per globum illum orbem terrarum indicare voluerunt, Christumque super illum insidentem, scilicet dominantem, necnon triumphantem, ut Crux demonstrat, quæ trophæi nota dici potest, ob partam de diabolo victoriam.

Ad Christi lævam stat S. Petrus, in cuius icone duo notanda sunt. Primum, capillitium, tres in ordines, sive circulos distinctum: quod mysterii expers minimè est; nam aliam similem Imaginem cum pari capillorum ordine Urbani V. tempore, scilicet circa annum 1362. depictam asservari in archivo Vaticanæ Basilicæ narrans Turrigius in suis *Cryptis Vaticanis* pag. 76. hoc simul hieroglyphicum explicat, dicens, per hunc triplicem capillorum ordinem denotari triplex Regnum, de quo infra, quum fortasse de tribus clavibus differemus, aliqua dicenda sunt.

Secundum in D. Petri figura notandum est, quòd unicam tantum clavem in manu tenet contra inveteratum morem illum pingendi cum duabus clavibus, ut demonstravit Alemannus in suis *Lateranensibus parietinis*, Cap. IX. ubi plura affert numismata sive signa, quorum duo tantum adduco, cum reliqua apud præcitatum Auctorem videri possint.

Primum est Victoris II. qui floruit Anno 1054. Secundum verò Alexandri II. qui Victori penè synchronus fuit. Eadem signa in eorundem Pontificum vitis a Ciacconio etiam relata; ne præcitatos Auctores adire quis cogatur, sub oculos pono in eadem Tabula LXXVII. figur. 1. & 3. ubi unicam tantum clavem; at in fig. 2. tres claves simul annulo inclusas præ manibus S. Petrus habet. Huic Hieroglyphico duo alia eddere possem, quæ brevitatis gratiâ omitto, ac curiosum Lectorem ad laudatum Alemannum ablego.

Quid autem unica tantum denotet clavis, S. Ambrosii auctoritate sufful-

tus Petri fidem denotare autumo: quæ conjectura, Victoris II. numismatis allati inscriptione, confirmari potest, nempe: *Tu pro me navem reliquisti, suscipe clavem*; scilicet: cùm tanta fuerit tua fides in relinquenda nave, accipe nunc supremam auctoritatem, in fidelium animas: ut innuit alterius etiam numismatis Alexandri II. inscriptio, quæ sic: *Quod nectes nectam, quod solves ipse resolvam.*

Audiamus nunc ipsum Divum Ambrosium in fine sermonis *De jejunio Eliæ* sic loquentem: *Ecce video Cælos apertos, & stantem Jesum ad dexteram Dei.* Ergo cui clausi sunt Cæli, agendum est, ut aperiantur illi, quatenus super Cælum Christum possit aspiciere: Nam quamdiu clausi sunt homini, Christum non potest videre regnantem. Quemadmodum autem clausi cæli aperiendi sunt, inquirere nos oportet. Puto autem, aliter eos aperiri non posse, nisi claves Petri Apostoli sumpserimus, quas Domino largiente suscepit, sicut ipse dixit: *Tibi dabo claves Regni Cælorum.* Immo rogemus Petrum, ut ipse nobis tamquam bonus Janitor Regiæ Cœlestis aperiat. Quæ autem ista clavis sit, diligentius requiramus. Clavem Petri, fidem esse dixerim Petri, per quam Cælos aperuit, penetravit inferna securus, maria calcavit intrepidus: Sancta enim Apostolicæ Fidei virtus est, ut cuncta illi elementa pareant, hoc est, non illi Angelicæ claudantur januæ, non portæ prævaleant tartari, non aquarum fluentia subsidant. Istâ autem ipsa clavis, quam fidem dicimus, videamus quemadmodum constet, & quemadmodum solida sit: Arbitror, illam duodecim Artificum operatione conflâtam: Duodecim enim Apostolorum Symbolo fides Sancta concepta

Par. I.

est, velut periti Artifices in unum convenientes, clavem suo consilio conflaverunt: Clavem enim quandam ipsum Symbolum dixerim, per quod referantur diaboli tenebræ, ut lux Christi adveniat: aperiuntur conscientie clausa peccata, ut justitiæ fulgeant opera manifesta. Igitur hæc clavis ostendenda est fratribus nostris, ut ipsi tanquam discipuli Petri inferna sibi referare, cælos aperire consuescant.

Altera verò unius clavis Apostolorum Principi Petro datæ explicatio assignari potest: nempe denotari per hoc Symbolum clavem illam David, de qua Divinitatis intimus contemplator S. Joannes Evangelista in *Apocalypsi* cap. 3. versu 7. loquitur sic: *Qui habet clavem David: qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit.* Hunc Sacræ Scripturæ textum diversorum Patrum, & piorum Theologorum auctoritate sic explanat Cornelius à Lapide: *Clavis David est referatio, & intelligentia Sacræ Scripturæ, & omnium Prophetarum, inter quos David genere, gestis, regno, vaticinio eminuit, & ad vivum mysteria Christi expressit: ut qui Davidem intelligat, cæteros Prophetas facile intelligere possit.* Sic enim *Luc. 2: 52.* dixit Christus Scribis: *Tulisti clavem scientiæ.* Hæc de unica clavi dictum sit.

Duas alii claves eidem apponunt, literalis sensui Sacræ Scripturæ se accommodare volentes, nimirum, supra citato loco Matthæi cap. 16. 19., ubi dicitur: *Tibi dabo claves Regni Cælorum, & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in Cælis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cælis.* Duas, inquam, apponunt claves; per unam enim dixerunt

M m deno-

denotari Scientiam, per alteram verò Potestatem claudendi, & aperiendi, scilicet ligandi, & solvendi, ut tradit Magister sententiarum lib. 3. dist. 18. quem sequutus est Angelicus Doctor S. Thomas Aquinas *In 3. lib. Sentent. dist. 18. quæst. 1.* ubi de clavibus sic, *Claves istæ sunt non corporales, sed spirituales, scilicet discernendi scientia, & potentia judicandi, idest, ligandi, & solvendi, qua dignos recipere, indignos debet excludere à Regno Ecclesiasticus Judex. Qui sicut habet jus ligandi, ita & solvendi. Unde Ambr. Dominus par jus solvendi esse voluit, & ligandi, qui utrumque pari conditione permisit. Ergo qui solvendi jus non habet, nec ligandi habet. Et infra. Certum est, quòd Ecclesiæ utrumque licet, hæresis utrumque non habet. Jus enim hoc solis permissum est Sacerdotibus. Rectè ergo Ecclesiæ hoc sibi vendicat, quæ veros Sacerdotes habet. Hæresis vendicare non potest, quæ veros Sacerdotes non habet. Hæc breviter dicta de duabus clavibus sufficiant; modò de tribus explanationem dabimus.*

Laudatus Alemannus in dicto cap. 10. tres claves sic exponit: *Triplici ergo clave cum amplissimam Petri potestatem majores adnotaverint, quid præter geminum illud ligandi, solvendique jus, ulterius innuerunt? Scilicet senserunt potestatem illam, quæ ad continendam in officio Christianorum Rempubli- cam Petro concessa est, jure suo longè latèque manare, extendique cum opus est, ad civilem quoque statum temperandum, qui tum optimè temperatus, ordinatusque putatur; cum ne latum quidem unguem à pietate discedit, qua una & uno animorum bono civile omne negotium metitur Christiana Religio. Tertiæ igitur classis*

*munus est illud, quod ex ligandi, atque solvendi jure consequitur, nempe secularia ad spiritualia dirigendi auctoritas. Earundem trium clavium alteram; nobis suggerit explicationem eruditissimus Raynaudus in suo tractatu De Corona Romani Pontificis, sub prænotione 4. §. Et juxta, ubi fusè nostras confirmat assertiones, nimirum: Ad clavem primam pertinet reseratio, si-ve propositio veræ doctrinæ. Eam quippe propositionem Christus ipse Lucæ 11. expressit nomine clavis Scientiæ, cum dixit, *Væ vobis Phariseis, qui accepistis clavem Scientiæ, idest quibus in vestro supremo capite data est potestas directiva, seu legislativa, & consequenter correctiva delinquentium. Ad clavem tertiam pertinent functiones aliæ in rectione adæquata inclusæ, quibus & dispensationes, & Sacramentorum administrationes, ac hujusmodi alia continentur. Et juxta hoc, ut significaretur omnes has inadæquatas potestates integrasse unam plenam Sancti Petri potestatem in universam Ecclesiam, olim (seclusa etiam clave inferorum, quam Ecclesiæ præter claves vitæ tribuit creditam Augustinus homil. 2. in Apocal.: ea, inquam, clave seclusa, quæ à Deo non est collata, sed ab unoquoque sibi perversè fabricata;) ternæ claves S. Petro appingi solebant. Passim tamen nonnisi binæ claves S. Petro appinguntur, & quidem una aurea, alia argentea, ut ex multis Ecclesiis Romanis, & portis variarum Italiæ Civitatum, ac insignibus Pontificum notat Molanus lib. 3. de Imag. cap. 21. auream referens ad potestatem judicariam in foro pœnitentiæ, argenteam verò ad potestatem vibrandi excommunicationem. Dixerim potius, hoc clavium binario exprimi duo illa vulgata membra, clavium scien-**

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

POSVER. . . : ANATHEMA AB EAS. . . . DA
TRICENTI DECEM ET OCTO PATRIARCHÆ
QVI CANONES EXPOSVERVNT, ET DA SAN-
CTA CHRISTI QVATTVOR EVANGELIA,

Licet aliqua notatu digna expone-
re omiserim ad finem properaturus,
nolo sub silentio præterire Canon. II.
Capitularis incerti anni à Balutio in
suis Capitularibus Reg. Francor. Tom.
I. pag. 153. relat. ubi pariter mortuum
super mortuum ponere interdicitur.

Accipe, benigne Lector, has meas
lucubrationes, quas, si tibi gratas in-
veneris, non mihi, sed omnipotenti
Deo, Patrique Luminum, ac bono-
rum omnium Datori, grates repende-
re debes, utpotè qui suâ infinitâ bo-
nitate mentem meam illuminare, ac
vitam, bonamque valetudinem, ope-
que in lucem edendas concedere di-
gnatus est. Vale.

F I N I S.

INDEX RERUM,

ET VERBORUM MEMORABILIVM

IN HOC OPERE CONTENTORUM;

Ubi numerus primus paginam designat, secundus columnam.

A

- A** Et α Christi nomen significant 303. 2.
A ✠ Hieroglyphicum 225. 2. & 226. 1.
Abbas Bartholomæus Piazza laudatur 183. 1.
Abel & Cain Deo munera primi obtulerunt 2. 1.
Abraham Deo Aram construxit 2. 1. Eiusdem historia, quum tres Angelos hospicio excepit 212. 2.
Absida cum B., an cum P. scribenda sit 8. 2.
Absida idest lucida 8. 2. idem ac Tribuna. Ibid. 1.
Accipitris caput, vide Osiris.
Achan lapidatio 221. 1.
Ædiculam in sepulchris fuisse ex antiqua inscriptione colligitur 172. 1.
Ædificia lateritia antiqua, Romæ adhuc extantia 69. 2.
Ædificiorum constructionis tempus ex cæmentis quomodo argui possit 65. 2. Eorundem divisio apud Romanos 2. 2.
Ægyptiorum pompæ 58. 1.
Eorundem Sepulchra 163. 2.
Eosdem aquas adorasse Firmicus affirmat 60. 1.
Æternitas denotata per Phœnicem, sive Pavonem radiatum 115. 2.
Æthiopum Jacobitarum unio cum Ecclesia Romana 45. 2. Eorundem Legatorum in Urbem ingressus 45. 1.
S. Agathæ majoris Ecclesiæ Ravennæ descriptio 184. 2.
Agni in Arcu triumphali S. Mariæ Majoris figuris expressi 209. 1. & 211. 1.
Agni Symbola Apostolorum 225. 1.
Agnus Christum Dominum representans, quo tempore depingi cœperit 28. 2.
Agnus supra rapem caput habens diadematum Symbolum Christi 225. 1. Cruce insignitus Symbolum Christi Crucifixi est 27. 1. Symbolum Christi 240. 2.
Albanus lapis in duritie differt à Gabino 5. 1.
Alexander Magnus diademate usus est 111. 1.
Alexander VII. è nobili Chisiorum familia laudatur 34. 2. Valdè sollicitus de Urbis magnificentia 169. 1.
Altare Deo Moyse erexit. 2. 1.
Altare Domino Noe ædificavit 2. 1.
Altare incensi 207. 1.
Altare majus in Ecclesia S. Mariæ in Cosmedin 182. 1.
Altaria, Confessiones appellata 178. Memoriæ Martyrum 180. 1.
Ambo marmoreus in Ecclesia. 18. 1. & 23. 2. duplex 23. 1.
Ambonis vocis origo 18. 1.
Ambrosius Spetia laudatur 34. 1.
Amerina Corona 108. 1.
Ammianus Marcellinus Auctor veridicus 245. 2.
ANACTACIC, idest, revocatio ad vitam. 38. 1.
Anaxenor Citharœdus 53. 1.
Andreas de Aquino olim Episcopus Tricaricensis laudatur 235. 1.
Angelorum Capita diademate redimita 212. 2. Cur baculos manu teneant. 125. 2.
Angelus de Nuce Archiepiscopus Rossanensis laudatur 19. 2. & 84. 1. & 135. 1.
Animalia diversa in Ecclesiarum Januis ad ornatum insculpta. 35. 1. in Ecclesiis appingendi vetus mos 243. 2. & seqq. Animalium Evangelistas representantium ubique ordo non servatur 193. 2.
Anna prophetissa depicta in Arcu Sanctæ Mariæ Majoris 209. 2.
Annuli ferrei in Januis Ecclesiarum ad suspendenda vela 12. 2. & 14. 1.
Annuntiatio B. M. V. expressa in Arcu S. Mariæ Majoris 207. 2. in altari majori S. Mariæ in Cosmedin 183. 1.
Antinoja Corona 107. 2.
Antis quæ 6. 1.
Antonius Triumvir primus, qui Leones jugo submisit 52. 2.
Anubis, idest, Cynocephalus apud Ægyptios cum capite canis designatus, apud Græcos idem ac Mercurius 59. 1. & seqq.
Apii Corona. 108. 1.
Apostoli nudato capite depicti, & cur 231. 2. & 232. 1. ubique Sacras Synaxes celebrabant 138. 1. Apo-

INDEX RERUM

Apostolorum XII. imagines depictæ in tholo Baptistæ S. Joannis Ravenatis 235. 2.
 Aqua idu virgæ è petra erupit 219. 2.
 Aquæ Marcæ ductus ex lapidibus quadratis, ut est cloaca maxima 66. 1. ejusdem aquæ origo, & ductus, ibid.
 Aquila in Epistilio Januæ Ecclesiæ Sancti Laurentii in agro Verano 29. 2. In Epistilio Januæ Ecclesiæ SS. Joannis & Pauli descriptio, & Symbolum 30. 1. & 33. 2.
 Arabicum opus quale 197. 1.
 Aræ in Sepulchris 173. 1.
 Aramacea Corona 108. 2.
 Archidiaconus e Secretario Evangelium deferens 128. 2.
Arco de' Pantani 264. 1.
 Arcus Aureæ ubi 265. 2.
 Arcus musivo opere ornatus in Basilica S. Pauli pag. 229. 1.
 in Arcu S. Mariæ Majoris Annuntiatio B. M. V. expressa 207. 2. Bethleem Urbs in eodem 211. 1.
 Arcus Constantini constructus ex ruinis Arci Trajani 13. 2.
 Arcus major, sive Triumphalis Basilicæ Libेरianæ 197. 2. Nervæ ubi 265. 2.
 Arcus Triumphales Ecclesiarum adhuc extantes 199. 2.
 Argentariorum Basilica 8. 1.
 Argiletum, ubi olim 254. 1.
 Argonautarum cœna. 62. 1.
 Arit Codices, Constantini Magni jussu, combusti 227. 2.
 Artes bonæ Romæ olim deperditæ 13. 1.
 Arundo Symbolum fluminis. 235. 2.
 Ascensionis Domini figuræ explicatio 49. 2.
 Assumptio B. Mariæ Virginis 50. 1.
 Auctoris opinio de coronarum inventoribus 107. 1.
 Ejusdem conjectura de vestibus literatis. 100. 2. & seqq.
 S. Augustinus Rhetoricam docuit in Ecclesia S. Mariæ in Cosmedin 12. 1. Ejusdem locus illustratus usque ad *Canes Episcopales* 202. 2.
 ex Auro primò ab India advecto deauratum fuit laquear S. Mariæ Majoris 197. 2.
 Aurum Symbolum munditiæ, ac lætitiæ 232. 2.

B

Bacchus & Janus idem est 107. 1. Coronarum inventor ibid.
 Baculi 116. 2. Antiquitus deponebantur in lectione Evangelii 117. 2.
 Baculorum Episcopaliū forma 122. 1. Fractio 121. 1. Ligneorum antiquissimus usus 121. 2. Eorundem usus quando cessavit 119. 1. Usus in quibus Ecclesiis remansit 119. 1. Usus apud Abbates 121. 1. Usus hodie apud diversas personas 119. 2.

Baculus S. Augustini ubi servatur 124. 1. Gubernium significat 124. 2. S. Heronagoræ ac S. Vedasti 124. 1. S. Isidori 124. 1. E Sambuco 122. 1. S. Saturnini 122. 2. Pastoralis quid denotet 122. 2. S. Petri ubi servatur 124. 1. Regius aureus 124. 2.
 Baculus unde dicatur 116. 1. Idem ac Virga pastoralis, Pedum, Ferula, Caputa 121. 2.
 Baptismus per asperionem, & immersionem, Baptistæ Lateranensis descriptio 238. 1. 235. 1.
 Barbam Antiochenes & Syri averfabantur 249. 1. Prolixam Julius II. primus gestavit 249. 2. Rasam antiqui Pontifices gestavere, & cur 249. 1. Resectam, & postmodum proluxam Clemens VII. gestavit, & cur 249. 2.
Barbetti qui sint 120. 2.
 S. Barnabæ Apostoli corpus inventum cum Evangelio 132. 1.
 Basilicæ etymon 7. 1. & 9. 1. Basilicæ seu Basilicæ forma sepulchrorum 183. 2. Argentariorum 8. 1. Libेरiana 196. 2. S. Mariæ Majoris cur ita vocata ibid. S. Pauli in via Ostiensis constructa à Constantino Magno 228. 1.
 Basilica S. Pauli à Valentiniano, Theodosio, & Arcadio in nobiliorem formam redacta, ac a Sallustio Urbis Præfesto absoluta 228. 2. A Galla Placidia musivo opere ornata, ibid. Ejusdem Ichnographia 10. 1. Orthographia 11. 1.
 Basilica juxta Macellum Livie 196. 1. S. Mariæ ad præsepe 196. 2.
 Basilica Siciniana eadem ac S. Andreæ in Barbara 245. 2. Est in foro Esquilino 245. 1. Ejusdem Basilicæ denominationes variæ 245. 2. Ichnographia & Orthographia 9. 1. Eadem ad Macellum Livie 242. 2. Ejusdem constructio 243. 1. & 2. olim Dianæ templum, ibid. Ejusdem ornamentorum descriptio 52. 1. In eadem pugna 244. 2.
 Basilicæ Sessorianæ Ichnographia, & Orthographia 9. 2.
 Basilicæ cur à viris Romanis ædificatæ 7. 2. Romæ novemdecim fuere 8. 1. Earundem forma 7. 2. & 8. 2. De Basilicis qui scripsere 7. 1. In iis quid peragebatur 7. 2. & 8. 1. In iisdem porticus duplex 7. 2.
 Basilicæ vox quid denotet 183. 2.
 Basiliscus olim latitabat in caverna juxta domum Orphei 265. 2. & 266. 1.
 Belphegor, vide Fanum Phegor.
 Benedictus Cardinalis Pamphilius laudatur 77. 2.
 Benjamin tumulus 165. 2.
 Bethleem & Hierusalem cur in Musivis expressæ 189. 1.
 Bethleem Urbs depicta in opere musivo Arcus S. Mariæ Majoris 211. 1.
 Biretum ducale 114. 2. Eodem Præfetus Urbis insignitus, ibid.
 Boetii locus de literis P. T. 9. 97. 1.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

I N D E X R E R U M

- Concilia Martyrum appellata sepulchra 177. 2.
 Confessio locus in Ecclesia, & quid denotet 19. 2.
 Confessiones quandoque Altaria 178. 1. Quandoque Sepulchra Martyrum appellata 177. 2.
 Constantinus Magnus erat erga Ecclesiam liberalis 142. 1.
 Constantinus Pogonatus misit Evangelia aurea gemmisque ornata ad S. Petrum 132. 1. Imperator vigiliam Paschatis lucernæ splendore celebrabat 190. 1.
 Constructiones ex lapidibus quadratis antiquissimæ 66. 1.
 Consulatus tempus Felicis, & Rufini ignoratur 80. 1.
 Consules Teodosius Aug. & Romoridus V. C. 174. 2.
 Conventicula, idest, Ecclesiarum ædificia 144. 2.
 Coræ & Sociorum contra Mosen & Aaron seditio 220. 1.
 Corniculi opus reticulatum ex marmore tiburtino 68. 2.
 Coronæ cur inventæ 107. 2. Coronarum inventor 107. 1. Earundem usus antiquissimus a Mosis tempore, ibid.
 Corona Amerina 108. 1. Antinoiã 107. 2. Apii 108. 1. Aramacea 108. 2. Arundinea 61. 2. Castrensis 109. 1. Convivalis 107. 2. ejusdem. Etymon 106. 1. gemmata 201. 2. graminea 109. 1. Hederacea 107. 2. Hypoglottis 107. 2. Hypothymis 108. 1. Imperatoris 111. 2. Laureæ 108. 2. Laureæ circa agnum 241. 1. Lotina 107. 2. mortuorum 109. 2. muralis 109. 1. Myrtea 107. 2. Navalis 109. 1. Obsidionalis ibid. 1. Ovalis ibid. Querna 108. 2. Rosacea 107. 2. Rostrata 109. 1. Triumphalis ibid. 1. Violacea 108. 2. Vallaris 109. 1.
 Corona turrata in capite Virginis quid denotet 27. 1.
 Coronæ stellarum, Poetarum figmenta 112. 1. Quid denotent? 232. 1.
 Coronandi cadavera usus antiquus, 109. 2. A veteribus Christianis reprobatus 110. 1.
 Coturnicum pluvia 219. 1.
 Craticula in musivo expressa quid 227. 1.
 Crustumii rudera ubi 67. 3.
 Crux duplex in diademate 114. 2.
 Crux Signum Pontificiæ Majestatis 179. 2.
 Curia Calabra ex lapidibus quadratis 66. 2.
 Custodiæ Sacrorum Lipsanorum 181. 1. Plurimæ Romæ, ibidem. In Ecclesia S. Mariæ in Campitello 183. 2.
 Cynocephalus 58. 2. Idem ac Anubis, ibid.

D

- D**eiparæ titulus Beatissimæ Virginis 205. 1.
 Delongarii qui 120. 2.
 Delubra quæ 5. 1.
 Delubri exemplar 5. 2.

- Deorum templum Alexandria extructum à Severo Imperatore 145. 1.
 Deus est Circulus seu Sphæra intelligibilis, cujus centrum est ubique, circumferentia nullibi 115. 2.
 Deuteronomii voluminis traditio Levitis facta à Mose 221. 1.
 Diaconia S. Agathæ diversa à Monasterio ejusdem 258. 2. & 270. 1.
 Diadema Aurelianus Imperatorum primus adhibuit 110. 1.
 Diadema in capite Herodis 209. 1. 210. 2. Fascia candida subtilis, capitique vinculum 110. 2.
 Diadema Christi cum duplici cruce 210. 1.
 Diadema cur Christiani imaginibus apposuerint 115. 1. In capite Angelorum 212. 2. Insigne Principis est 223. 1. Dicitur etiam sphæricula, sive circulus, aut nimbus 115. 1. Non solum hominibus, sed etiam animalibus antiquitus dabatur 115. 2. Eo Alexander Magnus usus est 111. 1. Illud inter, ac Coronam discrimen ibid. Ejusdem capitibus statuarum impositi Henrici Salmuth sententia impugnantur 115. 1.
 Diademata, sive Circuli in Sanctorum capitibus cur posita 113. 1. Etiam in capitibus Imperatorum, ibidem. Umbellæ non fuerunt adinventæ ad avium stercorea removenda 115. 1. Iisdem ornandi capita heroum mos per plura sæcula duravit 114. 2.
 Didoron 68. 2.
 Diis templa quibus in locis sacrabant Romani 4. 1.
 Dipteros quid 6. 2.
 Disputatio Christi cum Doctoribus in Arcu Triumphali S. Mariæ Majoris expressa 210. 1.
 Divisio ædificiorum apud Romanos 2. 2.
 Dominicum idem ac Ecclesia 144. 1.
 Dominicus Cardinalis Pinellus instaurator Liberrianæ Ecclesiæ 197. 2.
 Domus Merulana 259. 1. Orationis, idest, Ecclesia 144. 2. Stellæ Poetæ ubi 260. 1. Juxta Eudoxiam ubi 265. 2.
 Dormitio B. Mariæ Virginis 50. 2.
 Dromus, idest, cursus 3. 2.
 Drungarii qui 120. 2.
 Ductus Aquæ Marcæ ex lapidibus quadratis. 66. 1.

E

- E**ccliesiarum in tribus primis a Christo sæculis per universum orbem a fidelibus extructarum elenchus 154. 2.
 Ecclesias, non Cryptas, aut speluncas habuisse priscos fideles, demonstratur 141. 2. & 142. 2. Easdem super cæmeteriis fuisse ostenditur 148. 1. & seq. Easdem alicubi semper fuisse, indicatur 140. 2. Easdem nullas fuisse in tribus primis Ecclesiæ sæculis, contendunt Hæretici

I N D E X

retici 138. 1. Easdem recuperandi facultas data Christianis 146. 2.

Ecclesiæ erectæ in Æthiopia sæculo I. 156. 1. In Asia sæc. I. 155. 1. In Gallia sæc. I. 159. 1. In Hispaniæ sæc. I. 159. 2. Apud Hunnos sæc. I. 158. 1. In Perside sæc. I. 159. 1. In Scythiæ sæc. I. 155. 2. Apud Tungros sæc. I. 160. 2.

Ecclesiæ erectæ Agenni sæculo I. 157. 1. Alexandriae sæc. I. ibid. Altinæ sæc. I. 157. 2. Antiochiæ sæc. I. 155. 2. Arelati sæc. I. 160. 1. Asyli Castri sæc. I. 157. 2. Arvernæ sæculo primo 157. 1. Apud Bituriges sæculo primo 156. 2. & 157. 2. Bononiæ sæc. III. 161. 1. Burdigaliæ sæc. I. 156. 2. Cæsaraugustæ sæc. I. 155. 2. Cangranori sæc. I. 156. 1. Carnuti sæculo I. 158. 1. Catanæ sæculo I. 155. 2. Chersonæ sæculo I. 160. 1. Coloniae sæculo I. 157. 2. Compostellæ sæculo I. 155. 2. Crotonæ sæculo II. 160. 2. Diovanti sæculo I. 158. 1. Ephesi sæculo I. 160. 1. Fulginei sæc. II. 160. 2. sæc. III. 161. 1. Hieropoli sæc. I. 158. 1. Hierosolymæ prima fundata in domo S. Joannis Evangelistæ sæc. I. 155. 1. Interamnæ sæc. III. 161. 1. Lemovici sæc. I. 156. 1. & 158. 1. Lucæ sæc. I. 156. 1. Mantuæ sæc. I. 157. 1. sæc. III. 161. 1. Mediolani sæc. I. 160. 1. sæc. II. ibid. 2. Metis sæc. I. 157. 2. Prope Moshaim sæc. I. 157. 2. Mutinæ sæc. II. 160. 2. Narbonæ sæc. I. 159. 2. Natoober sæc. I. 159. 1. Paduæ sæc. I. 157. 1. & 160. 1. Papiæ sæc. I. 156. 2. & 158. 2. Parisiis sæc. I. 159. 2. Perusiæ sæc. II. 160. 2. Puteoli sæc. I. 158. 2. Ravennæ sæc. I. 160. 2. Remis sæc. I. 158. 1. 2. Romæ sæc. I. 156. 1. Ap. Senones sæc. I. 158. 1. Soræ sæc. III. 161. 1. Syracusis sæc. III. 160. 2. Tarvisii sæc. I. 159. 2. Thebaidæ sæc. I. 159. 1. Tholosæ sæc. I. 157. 1. Trajecti sæc. I. 160. 1. Treveri sæc. I. 157. & 2. 158. 2. Vafati sæc. I. 155. 2.

Ecclesia S. Agathæ major Ravennæ 184. 2. Eiusdem descriptio, ibid. Eiusdem Sanctæ, Romæ in Subura 268. 1. Eiusdem descriptio 250. 1. Eadem quo anno expurgata ab Ariana labe 271. 1. Dedicata à S. Gregorio Magno 257. 1. & 258. 2. Hoc negat Nardinus 258. 1. Eiusdem Sanctæ variæ Ecclesiæ in Urbe 258. 1.

S. Anastasiæ in Urbe 15. 2. Eiusdem navium magnitudo, ibid. 1.

S. Andreæ in Barbara 52. 1. Eiusdem diversa nomina 246. 1.

SS. Celsi & Nazarii Ravennæ à quo constructa 224. 2. Eiusdem ornatus & forma, ibidem.

S. Clementis de Urbe antiquissima ac titularis Cardinalis 11. 1. Eiusdem descriptio, ibid. 1. 2. & 13. 1. & 14. 2. Eiusdem geographica tabula 11. 1. Ejus Ichnographia 14. 1.

S. Joannis Baptistæ in Fonte, Ravennæ à quo restaurata 178. 2. Musivum opus in eadem extans, ibidem 2.

S. Lucie in Silice, seu in Orphea creditur caput Suburæ 266. 1.

R E R U M

Ecclesia S. Mariæ in Cosmedin 12. 1. Eiusdem Ichnographia, ibid.

S. Mariæ trans Tyberim in Urbe antiquissima 140. 1.

S. Michaelis in Burgo Pifarum 16. 2. Eiusdem navium magnitudo, ibid.

Narniæ 17. 1. Eiusdem navium magnitudo, ibid.

SS. Nazarii & Celsi Ravennæ à quo constructa 224. 2.

Otricoli 16. 2. Eiusdem navium magnitudo, ibid.

S. Pancratii, olim Monasterium Monachorum S. Benedicti 24. 2.

S. Pauli ad Ripam Arni Pifarum 16. 1. Eiusdem navium magnitudo, ibid.

S. Perini Pifarum 16. 2. Navium magnitudo, ibid.

S. Petri in Arce Veronæ 16. 2. Navium magnitudo, ibid.

SS. Petri & Marcellini de Subura, seu de Secura 262. 1.

Primitialis Pifarum 15. 2. Eiusdem descriptio, ibid.

S. Pudencianæ de Urbe antiquissima 140. 1.

S. Sabinæ restaurata à Leone III. 188. 1. Eadem picturis ornata ab Eugenio II. ibid. 2. Quale ædificium olim fuerit 186. 1. Eiusdem navium magnitudo 188. 2.

S. Severini, tempore S. Gregorii Magni 258. 2.

S. Xysti Pifarum 16. 1. Navium magnitudo, ibid.

Ecclesiæ dirutæ tempore Severi Imperatoris. 145. 1.

Ecclesiæ Imperatorum Gentilium tempore extantes sæculo II. 145. 1.

Patriarchales V. in Urbe 196. 2.

Tituli appellatæ tempore Evaristi Papæ 141. 1.

Ecclesiæ vox non solum pro fidelium coetu, verum etiam pro ipso ædificio sumpta 143. 1.

Ecclesiæ ex Circumcisione imago 195. 1.

Ex Gentibus Icon, ibid.

Emmanuel à Schelstrate 174. 1. Idem laudatur 4. 2.

Emor, & Sichem, Dinæque historia 215. 2.

Epistola Hadriani PP. ad Carolum Magnum de Musivis operibus Romæ extantibus citata 211. 1.

Equi immolatio in Campo Martio 269. 1.

Esau benedictus à Patre Jacob 213. 1.

Essendum vehiculi genus 54. 2.

Evangelia in Altaris quatuor angulis deportantur 130. 1.

Sub S. Barnabæ Apostoli corpore inventa 132. 1.

Cathecumenis exponebantur 130. 1.

In Conciliis in sublimiori loco posita 133. 1.

Deosculandi consuetudo 129. 2.

A Judicibus pro tribunali ponebantur 133. 2.

I N D E X R E R U M

Evangelia mari demersa triduo post pulchriora reperta 132. 2.
 Obyoluta & signata Archisubdiaconus & Secretario deferebat 128. 2.
 Ante Pontificem deferebantur 129. 2.
 In scriniis asservata 227. 2.
 Sepulchris imposita 135. 1.
 Sigillo obsignata & cur 139. 2.
 Veneratione magnâ habita 131. 2.
 Evangelii ante lectionem ceremoniâ variâ, 129. 1.
 In lectione Auditores tam masculi quàm foemina olim stabant, ibidem, M. Magister Equitum Hierosolymitanorum in die Nativitatis B. Mariæ Virginis evaginat enses 137. 1.
 Poloni gladium stringunt 137. 1.
 Evangeliorum Codex cur antiquitus ornaretur 132. 2.
 Gemmis ornatus à Constantino Pogonato ad S. Petrum missus 132. 1.
 Gemmis ornatus à Leone III, 132. 1.
 Itidem à Paschale. Ibidem
 Evangelistarum symbola quatuor animalia quid denotent 191. 2.
 Evangelistæ quatuor in forma animalium expressi in arcus summitate S. Mariæ Majoris 203. 1.
 Supra januam Ecclesiæ S. Sabinæ 191. 2.
 In Oratorio Lateranensi S. Joannis Baptistæ 242. 1.
 Evangelium in collo vel pectore pendulum prisci Christifideles deferebant 134. 2.
 Evaristi Papæ tempore Ecclesiæ, Tituli denominata 141. 1.
 Eugenii IV. effigies genuflexi ante imaginem Divi Petri 45. 1.
 Europæ fabula musivo speciei minimæ opere expressâ 82. 2.

F

Fœminæ in Ecclesiis seorsim a viris stabant 19. 1.
Facere verbum, aliquando dedicare solummodo denotat 244. 1.
Familia Capisuccæ insignia 181. 2.
Fana quæ fuerint 3. 1. 2.
Fani vox quando cessavit 5. 2.
Fanon quid sit 239. 2.
Fanum Phegor Numen Moabitæ & Madianitarum 2. 1.
Fascia idem, ac Diadema 111. 1.
Faustini & Marcellini Presbyteri libellus ad Imperatorem Valentini. num 215. 2.
Februarii mensis die II. quæ festa agebant Gentiles 163. 1.
 Christiani in pium ritum illa commutarunt, ibid.
Fenestræ Basilicæ Sessorianæ cur magnæ 75. 1.
 Sicinianæ cur magnæ 75. 1.

Fenestræ Vaticanæ, ibid. 2.
 Veronenses cur parvæ 77. 2.
 Ecclesiarum cur magnæ, & cur parvæ 77. 1.
 Ecclesiæ S. Sabinæ cur magnæ 75. 1.
 SS. Cosmæ & Damiani, ibidem 1.
 S. Gregorii Turonensis, ibidem 2.
 SS. Joannis & Pauli, ibid. 1.
 S. Pauli, ibid. 1.
 S. Sabinæ, ibid. 1.
 S. Symphorosæ, ibid. 2.
 SS. Cosmæ & Damiani in Vico aureo cur parvæ 77. 2.
 S. Gregorii in Clivo Scauri, ibid. 2.
 S. Priscæ, ibid. 2.
 S. Sabbæ, ibid. 2.
 SS. Vincentii & Anastasii ad Aquas Salvias, ibid. 2.
Ferula, idest, baculus Pastoralis 121. 2.
Festum Lucernarum 62. 1.
Fictile opus encausto pictum non durabile 86. 1.
Fideles antiquitus in aedificiis imitatores Gentilium erant 9. 1.
 Vigiliam Paschitis maximâ cereorum copiâ celebrabant 190. 1.
Figlinum opus antiquitus encausto pictum 79. 2. Nostro tempore revocatum 81. 1.
Figura orbicularis in majoris arcus Basilicæ Libेरianæ summitate explicata 200. 2.
Flagellorum officina in Subura 263. 1.
Flavius Cardinalis Chisius laudatur 83. 1.
Flavius Ricimer Arianus minimè fuit 259. 1. & 268. 2. & seqq.
Flumina Paradisi terrestres quatuor, eorumque nomina 248. 1. & seqq. Quatuor hæc flumina quid denotent 247. 2. & 248. 2.
Fluminum imagines cur arundinibus depinguntur 135. 2.
Fons Baptismalis Ravennæ 233. 2.
Fons symbolum Christi 225. 2.
Forum Traiani ubi 265. 2.
Franciscus Barberinus laudatur 212. 1.
 Cardinalis Nerlius laudatur 58. 1.
 Blanchinus laudatur 4. 2. & 16. 2.
 Brandi laudatur 184. 1.
 Cavallo laudatur 234. 1.
 Maria Granchi vestis inconsutilis Artífex 105. 1.
 Maria Lancianus laudatur 68. 2.
 Negri laudatur 227. 1.
 Eschinardi Soc. Jesu laudatur 70. 1.
 Penna laudatur 271.
Furtivæ res in Subura horâ vespertinâ vendebantur 263. 1.

G

Glitera in vestibus 98. 1. & 99. 1. & seqq.
 Gabinus lapis qualis 5. 1.
 Differt ab Albano, ibid. 1.
Gabriel à Puteo Eques laudatur 83. 2.

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERSHIP
Purchase full membership to immediately unlock this page

Never be without a book!

Forgotten Books Full Membership gives universal access to 797,885 books from our apps and website, across all your devices: tablet, phone, e-reader, laptop and desktop computer

A library in your pocket for \$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

INDEX RERUM

Imperatoribus lampades præferebantur 230. 2.
 Imperatoris Palæologi Ferrariam pro unione
 Græcorum cum Latinis accessus 44. 2.
 Eiusdem ad pedes Pontificis genuflexio,
 44. 2.
 Itidem Sessio in Concilio Florentino, ibid.
 Imperatores, ac Règes Romam venientes Ca-
 nonici S. Petri creantur 134. 2.
 Innocentium strages, musivo opere expressa in
 Arcus summitate S. Mariæ Majoris 209. 1.
 Inscriptio antiqua Musivi operis 80. 1.
 In basi columnæ ante Ecclesiam S. Pauli
 25. 1.
 In Astragulo 25. 2.
 Fl. Ricimeri in musivo S. Agathæ 259. 1.
 Sepulchralis antiqua, & barbara olim in
 Ecclesia S. Agathæ 276. 1.
 In valvis æneis Ecclesiæ S. Pauli errata con-
 tra Baronii assertionem 42. 2.
 Inscriptioes familiæ Cap. succæ 182. 1. 2.
 Insignia concessa Guelfis, & GIBELLINIS 30. 1.
 Gentilitia Eugenii IV. in valvis Vaticanæ
 Basilicæ 44. 1.
 Intervallum, sive spatium inter ædificia privata
 quantum olim erat 65. 1.
 Joannes Baptista Callandra Musivarius 88. 1.
 Joannes Dominicus Ricciardi laudatur 172. 2.
 Joannes Matthæus Naronus Bibliothecæ Vati-
 canæ Orientalium linguarum Interpres lauda-
 tur 42. 1.
 Joannes Pastricius laudatur 104. 2.
 Joannes Petrus Bellorius laudatur 169. 2.
 S. Joannes Theologus apud Græcos idem ac apud
 Latinos Evangelista 37. 1.
 S. Joannis Baptistæ ortus ab Angelo Zachariæ
 denunciatus in arcu S. Mariæ Majoris expres-
 sus 206. 2.
 Joseph Maria Thomasius laudatur 21. 2.
 Joseph Ponthia laudatur 205. 1.
 Josue cum Amalechitis pugna 219. 2.
 Ex præcepto solvit sibi calceamenta sua
 223. 1.
 In locum demortui Mosis suffectus 222. 1.
 Solem stare jubet 223. 2.
 Jovis Capitolini aræ substructiones ex lapidibus
 quadratis 66. 2.
 Iris coloribus expressa retro Salvatoris caput in
 summitate arcus Basilicæ S. Pauli 230. 1.
 Isai patris David sepulchrum 165. 2.
 Isaiæ Prophetæ tumulus 165. 2.
 Isidis fabula 58. 2.
 Eadem ac Luna, ibid.
 Simulacrum quando eversum 34. 2.
 Ubi effossum, ibidem.
 Isidis, & Serapidis Templum olim erat, ubi
 nunc Ecclesia S. Mariæ supra Minervam 34. 2.
 Judæi velato capite orant 232. 1.

K

K Alendæ Januarii potius Cavendæ antiquitus
 dicendæ erant 162. 1.
 Celebres apud Gentiles, ibidem.
 Kalendis Januarii præsci fideles jejunabant 162. 2.

L

L Litera est gamma græcum inversum 100. 2.
 & seq.
 Lampas accensa in manu Virginis quid significet
 27. 1. 2.
 Lampades inter Principatus insignia connumera-
 bantur, ac Imperatoribus præferebantur 230. 2.
 In portis Civitatum quid denotent 190. 1.
Lance spezzate qui sint 120. 2.
 Lapidatio Achon 221. 2.
 Lapidés duodecim, è medio Jordani petiti 222. 1.
 Lapidibus quadratis antiquitus moenia fiebant
 64. 1.
 ex Lapidibus quadratis Cloaca maxima 66. 1.
 A quo constructa, ibid.
 Lapidum proprietates circa duritiem 5. 1.
 Lapis Albanus 5. 1.
 Gabinus 5. 1.
Peperinus 5. 1.
 Lateranensis regio ab exercitu Roberti Guiscard-
 di everfa 262. 2.
 Lateritia ædificia perpulchra 69. 2.
 Antiqua Romæ adhuc extantia 29. 2.
 Lateritium opus cur sumptuosum 70. 2.
 Lateritium tectorium opus è Græcia Romam al-
 latum, & quo tempore 69. 1.
 Laterum copia quando coepit 68. 1. 2.
 Eorundem differentia 68. 2.
 Laurea Corona 108. 2.
 Laurentius Zaccagna laudatur 174. 1.
 Legatorum Æthiopum ingressus in Urbem 45. 1.
 Legile marmoreum 21. 1.
 S. Leo Magnus suadet Gallæ Placidia, ut mu-
 sivo opere arcum Ecclesiæ S. Pauli ornet 229. 1.
 Leo Taurum dilanians in Basilica Siciniana 56. 1.
 Leones in basi Obelisci Vaticani antiquitus erant
 32. 1.
 Cur illorum Fontana Architectus, & Mer-
 catus historicus non meminerint, ibid. 2.
 In Fontibus 31. 1.
 In janua Ecclesiæ SS. Joannis & Pauli 33. 2.
 Eorundem descriptio, ibid.
 In janua Ecclesiæ B. Mariæ Purificationis
 34. 1.
 In janua Ecclesiæ S. Laurentii in Agro Ve-
 rano 29. 2. & 33. 1.
 Eorum symbolum, & descriptio, ibid.
 In janua S. Laurentii in Lucina 34. 1.
 In janua Patriarchii Lateranensis 34. 1.
 Ad pedes Capitolii, ubi antiquitus stabant
 34. 1.

Leones

Litera I Crucem Salvatoris denotat 96. 2.
Litera in vestibus non ob nomen alicujus, sed ad arbitrium texta 100. 1.
Literæ, scilicet characteres cur adinventi 126. 2.
Literatæ vestes 90. 2.
     In diversis figuris Ecclesiarum Urbis 101. 2.
Literatæ ac cifratæ vestes 99. 1.
Literæ in Laciniis Palliorum 91. 1.
     In vestibus Christianorum peculiare quoddam mysterium denotant 96. 2.
     Symbola sive tesserae appellatæ 90. 2.
     Non nisi Artificis nomen, seu officinarum insignia denotabant 105. 2.
     Erant occultæ notæ 99. 1.
Literæ P. T. Θ. in Philosophiæ veste inscriptæ 97. 1.
Lithostrata quid 79. 1. & seq.
Loth, & Abraham historia depicta musivo opere in corona Ecclesiæ S. Mariæ Majoris 213. 1.
Lotina Corona 107. 2.
Lucernæ, sive lampades in portis Civitatum expressæ quid significant 190. 1.
     Earundem accensio ab Ægyptiis defluxit 191. 1.
     Earundem Festum 62. 1.
Luciani testimonium priscos Fideles habuisse 141. 2.
Ludovici Imperatoris imago cum Diademate 114. 2.
Lumina antiquitus nocte accendebantur 190. 1. & seq.
Lupanaria ubi olim 253. 5.
Luparia, ac Lupanaria in Subura erant 262. 2.
Luxuriantia 62. 1.

M

Macelli vox quid denotet 266. 1.
M. Magister Religionis Hierosolymitanæ in die Nativitatis B. Mariæ Virginis, quando legitur Evangelium, evaginat enssem 137. 1.
Magorum Regum adoratio, expressa in summitate arcus S. Mariæ Majoris 108. 1.
Majores qui 120. 2.

71. 1.
Maronitarum, & Chaldæorum unio cum Ecclesia Romana 45. 2.
Martyrum memoriæ Altaria 180. 1.
     Eorundem sepulchrorum orthographia demonstratur 173. 2.
Materiæ plures ad scribendum adinventæ 126. 2.
Matronæum quid & ubi 18. 2. & seqq.
Mausolea etiam Hebræi construxere 165. 1.
     Regum sepulchra erant 164. 2.
Mausoleum Artemisiæ inter septem mundi miracula connumeratum 163. 2.
     Hadriani Imperatoris 168. 2.
     Octaviani Cæsaris Augusti in Campo Martio 167. 2.
     Primum quale fuerit 163. 2.
Maximianus Cardinalis Antiquitatum amantissimus 58. 1.
Melchisedech historia musivo opere expressa in coronide Ecclesiæ S. Mariæ Majoris 212. 1.
Memoriæ erant sepulchra 176. 1.
Mevania olim Civitas 83. 1.
Michael Baudrand laudatur 3. 1. & seq.
Mima Cytheris quæ? 52. 2. & seqq.
Moenia antiquitus ex lapidibus quadratis fiebant 64. 1.
Monachi Benedictini olim degebant in Ecclesia S. Pancratii 24. 2.
Monachorum locus in Ecclesiis 18. 2.
Monasteria Benedictinorum olim erant quingentado millia 78. 1.
Monasterium S. Agathæ Ravennaten. 185. 1.
Monasterium S. Agnetis in via Nomentana quo tempore constructum 72. 1.
Monasterium Monialium *le Torchine* denominatarum ubi 264. 2.
Monialium, sive Virginum locus in Ecclesiis 18. 2.
Monimenta sepulchralia Magistrorum Gallæ Placidia filiorum 224. 2.
Monogramma quid 90. 2.
Monogramma A. & ω. Christi nomen exprimens 227. 2.
Monogramma I. in Christi veste 227. 1.
     Idem in fimbriis vestis cujusdam viri 227. 2.

Mo-

INDEX RERUM

- Monogramma in arcu S. Joannis in Fonte; Ravenna, explicatur 237. 1.
 In summitate arcus S. Mariæ Majoris Christi nomen depotat 203. 2.
 In Ecclesia S. Clementis, contra opinionem Ugonii Alemanni, & Du Cange explicatum 12. 1.
 In veste Christi, in Ecclesia S. Agathæ Ravennaten. 185. 1.
- Monogrammata varia in vestium fimbriis 210. 2.
 In vestibus Apostolorum 249. 1.
- Monogrammata vestes literatæ 90. 2.
- Monogrammaticum erat insigne Patriæ, vel Gentis 100. 2.
- Monoptera quid 6. 2.
- Mons Binea Pauli, seu *Magnanapoli* 262. 2.
- Montis Testacei incrementi Auctoris opinio 175. 1.
- Moses Deo Altare erexit 2. 1.
 Legem promulgat 218. 2.
 Supra montem orans durante bello contra Amalechitas 219. 2.
 Virgam præferens 217. 2.
- Mosis & Aaron ad Tabernaculum fuga 220. 1.
- Mosis historia, musivo opere expressa in corona Ecclesiæ S. Mariæ Majoris 216. 2. & seqq.
 Eiusdem Levitis voluminis Deuteronomii traditio 221. 1.
 Eiusdem obitus, & humatio 221. 2.
- Mosi duo Comites à Pictore dati, scilicet cum musivo expressi 220. 2.
- Mulier sedens, dum Evangelium legeretur, vocem audivit, quòd surgere deberet 137. 1.
- Multioculus, sive Osiris, idest Sol 58. 2.
 Sub accipitris forma 59. 1.
- Munera Deo primi obtulerunt Abel & Cain 2. 1.
- Muralis corona ex auro 109. 1.
Muro turto ubi 68. 1.
- Murus terreus ad Capitolium 203. 1.
 Ad Ecclesiam SS. Petri & Marcellini 266. 2.
 Ad Imperiale Palatium, & Ecclesiam SS. Joannis & Pauli 267. 1.
 Ubi nunc Barberinorum Palatium 265. 2.
 Olim ubi erat Domus Orphei 266. 2.
- Musiva opera, in Basilica Liberiana constructa à Xysto I. Papa 158. 1.
 Ex qua materia componantur, & quomodo formentur 84. 2. & seqq.
- Musivarii Artifices, Constantinopoli evocati 84. 1.
- Musivi operis antiqua inscriptio 80. 1.
 In Ecclesia S. Agathæ descriptio 271. 2.
 In Ecclesia S. Andree in Barbara descriptio 247. 1.
 Romæ pretium laboris quantum olim, & quantum hodie 88. 2.
- in Musivo opere vitanda figurarum copia 39. 2.
- Musivorum origo 78. 2.
 Varia nomina 79. 1.
 Sub Sylla incepere 79. 2.
 Eorundem diversæ species; aliæ majores, aliæ minores, seu mediæ, aliæ minimæ 81. 2.
 Majores 82. 1.
 Mediæ five minores 82. 2.
 Eorum exemplum, ibid.
 Minorum exemplum, ibid. 1. 2.
- Musivum opus ad hoc, ut pulchrum sit, quid requiratur 88. 2.
 In Basilica Siciniana constructum à Simplicio Papa 242. 2.
 In Ecclesia S. Agathæ 259. 1.
 S. Agathæ Ravennaten., ejusque descriptio 185. 1.
 Immortale est 89. 1.
 Lugduni 81. 1.
 Mevania 83. 1.
 Minimum, ac mirabile 88. 1.
 Oratorii SS. Joannium Baptistæ, & Evangelistæ constructum ab Hilario Papa 242. 1.
 Perennitate sua superat picturam 89. 1.
 Præneste in Palatio Exc. Principis Barberini 81. 1.
 Aliud, ibid.
 Romæ quo tempore cessaverit 84. 2.
 Ecclesiæ S. Sabine, ejusque descriptio 188. 2.
 In tholo Baptistæ S. Joannis Ravennaten. 235. 1.
- Myrica Corona 107. 2.
 Ea qui primus usus fuerit 109. 1.

N

- N**ardini opiniones de Ecclesia Sanctæ Agathæ summam relatae 256. 1. & seqq.
- Nationes finitimæ ad invicem ritus, ac mores mutuam 161. 2. & 163. 2.
- Navalis Corona 109. 1.
- Naves Ecclesiarum disparis latitudinis erant, & cur 14. 2.
- Nestorius auctor Nestorianæ hæreseos 205. 1.
 Eiusdem Codices, jussu Theodosii Imperatoris combusti 227. 1.
- Nicolaus V. Obeliscum Vaticanum transferre in mente habuit 32. 2.
- Nimbus, idest, Diadema 115. 1.
- Noe Altare Domino ædificavit 2. 1.
- Nomen, in vestibus expressum 95. 1. 2.
- Numisma à Baronio relatam potius filios Theodosii Imperatoris, quam SS. Joannem, & Philippum repræsentat 275. 2.

O

- O**beliscus parvus, erectus ab Alexandro VII. ante Ecclesiam S. Mariæ supra Minervam 34. 2.
- Obsidionalis Corona 109. 1.
- Octavianus Roboretus laudatur 77. 2.
- Opus tumultuarium quando cœperit 72. 2.
- Oratorium S. Joannis Baptistæ fundatum ab Hilario

THIS PAGE IS LOCKED TO FREE MEMBERS
Purchase full membership to immediately unlock this page

FORGOTTEN BOOKS

FULL MEMBERSHIP

797,885 Books!

All you can read

for only

\$8.99/month

Continue

*Fair usage policy applies

INDEX RERUM

Q

Q Uercina Corona 108. 2.

R

P. T. Θ. Literæ in Philosophiæ veste 97. 1.
 Raab meretrix Exploratores è fenestra per funem demittit 222. 2.
 Radiatus vultus Moſis 112. 2.
 Radii in capitibus Cæſarum 112. 1.
 Raphael Fabrettus laudatur 4. 2. & 135. 1. & 169. 2. & 200. 1.
 Libellorum ſupplicum à Secretis à Summo Pontifice Alexandro VIII. declaratus 245. 1.
 Ravenna antiquiſſima Urbis Romæ æmula 184. 1.
 Ravennatis Eccleſiæ Sanctæ Agathæ majoris deſcriptio, ibid. 2.
 Raymundus Cardinalis Capifuccus laudatur, 181. 2.
 Reges, ac Imperatores Romam venientes Canonici S. Petri creantur 134. 2.
 Reges quinque, à Joſue victi, deque ejus juſſu è ſpelunca extracti 224. 1.
 Regiones Urbis tantum quatuor ex ſeptem erant Catholicæ tempore S. Gregorii 259. 2.
 Religio Chriſtiana quomodo antiquitus repræſentata 195. 2.
 Reſtauratio murorum Urbis facta à Belifario 71. 2.
 Facta à Carolo Magno 72. 1.
 Reticulatum certum opus 67. 2. & 68. 1.
 Incertum opus 67. 1.
 Rhedarum varia nomina 55. 2.
 El. Ricimer Arianus minimè fuit 259. 1.
 Idem natione Gothus, & Arianus dicitur 268. 2. & ſeqq.
 Ritus in Evangelii lectione 22. 1. & 23. 1.
 Romani e Græco fonte nonnulla hauſere 2. 2.
 Roſacea Corona 107. 2.
 Roſæ in veſtibus 102. 1.
 Roſtrata Corona 109. 1.

S

de **S** Abellis familia laudatur 183. 1.
 Sacrificia in monimentis fieri, docet antiqua inſcriptio 172. 1.
 Sacrificium Boni eventus 62. 2.
 Salaria antiqua ubi 66. 2.
 Salmuthi ſententia impugnatur quoad diadema impoſitum capitibus ſtatuarum 115. 1.
 Salomon templum Domino ædificavit 2. 1.
 Salvatoris imago, crucem manu gerentis 230. 2.
 Quid denotet, ibid.
 Salvatoris imago, depicta in ſummitate arcus Baſilicæ S. Pauli, illiuſque explicatio 230. 1.

Sanctuarium in qua parte Eccleſiæ 18. 1.
 Sandalia Apoſtoli geſtabant ex Domini præcepto 249. 2.
 Saturnus, coronarum inventor 107. 1.
 Saxa, in agris jacentia, in reſtauratione Urbis conceſſa 71. 2.
 Saxia, à Saxonibus dicta 262. 2.
 Scaligeri ſententia impugnatur quoad diadema impoſitum capitibus ſtatuarum 115. 1.
 Scarabæus radiatus Solem denotat 115. 2.
 Sceptrum manu tenentes diverſæ imagines 125. 1.
 Supremæ dignitatis, & dominationis eſt nota 124. 2.
 Schola ſtimulatorum quæ 120. 2.
 Scipio Provenzalis Muſivarius 88. 1.
 ad Scribendum materiæ plures adinventæ 126. 2.
 Scrinium librorum in muſivo expreſſum 227. 1.
 Sectile opus quale 87. 2.
 Sedes Apoſtolica Avinionem translata adduxit ſecum Urbis decorem 72. 2.
 Sedes appellata ſepulchra 177. 2.
 Sedes Episcopalis, ſive Falditorium expreſſum in tholo baptiſterii S. Joannis Ravennatenſis 236. 1.
 Seneſca quæ 91. 1.
 Senatorium quid, & ubi 18. 2.
 Seniores xxiv. expreſſi in arcu Baſilicæ S. Pauli 230. 2.
 Sepulchra Ægyptiorum quæ 163. 2.
 Apud Athenienſes lege fuerunt moderata 167. 2.
 Columnis ornata 175. 1.
 Ad Baſilicæ formam 183. 2.
 Ad Confeſſiones, ſive Confeſſionis formam 183. 1.
 Gallæ Placidie 226. 2.
 Honorii Imperatoris 225. 1.
 Metellæ 72. 2.
 Valentiniani III. Imperatoris 225. 1.
 Magiſtrorum Gallæ Placidie filiorum 224. 2.
 Græcorum qualia 167. 1.
 Lateritia mirificè elaborata 170. 1.
 Martyrum, &c. expreſſa in tholo Baptiſterii S. Joannis Ravennatenſis 236. 1.
 Memoria dicta 176. 1.
 Regum domus David 165. 2.
 in Sepulchris ædiculæ Geni familiæ erant 170. 2.
 in Sepulchris ædículas fuiſſe docet antiqua inſcriptio 172. 1.
 Sepulchrorum internarum partium deſcriptio 170. 2.
 Servius Tullius Romanorum Rex, natus ex nobili foemina Corniculana 68. 2.
 Ejuſdem Palatium Corniculi olim erat, ibid.
 Sefſorianæ Baſilicæ ichnographia, & orthographia 9. 2.
 Severus Imperator templum Deorum Alexandria extruxit 145. 1.
 Siciniana Baſilica ad Macellum Livia 242. 2.
 Ejus conſtructio 243. 1.
 Olim Dianæ templum, ibid.

- T** Litera Crucem Salvatoris denotat 96. 2.
 Tabellæ quadratæ in vestibus quæ 91. 2.
 Tabernacula duo erant in Templo 207. 1.
 Tabularium ex lapidibus quadratis 66. 2.
 Tempa, & Ecclesiæ priscos fideles habuisse demon-
 stratur 152. 1.
 Tempa unde dicta 4. 1.
 Antiquitus absque tecto erant, ibid.
 Vel habebant in summitate magnum fora-
 men 4. 2.
 Quibus in locis antiquitus diis templa fa-
 crabant Romani 4. 1.
 Prope sepulchra 170. 2.
 Eorundem partes quatuor erant 4. 2.
 Forma 6. 1.
 In iis sepeliendi cadavera ritus 171. 1.
 Templi antiqui forma reperta 4. 2.
 Templum Isis & Serapidis olim erat, ubi nunc
 est Ecclesia S. Mariæ supra Minervam 34. 2.
 Deorum Alexandriæ extructum à Severo
 Imperatore 145. 1.
 Domino Salomon ædificavit 2. 1.
 Tempus, quo constructa sunt ædificia, quomo-
 do ex cæmentis argui possit 65. 2.
 Tessellatæ vestes 95. 2.
 Tessellatum opus quid sit 80. 1.
 Tessera in vestibus quæ 91. 2.
 Tetradoron 68. 2.
 Texendi genera duo apud veteres 104. 1.
 Theagenes Thasius in Olympicis excellentissi-
 mus lucratur mille & ducentas coronas 108. 2.
 Thronus Caroli Calvi qualis 203. 1.
 Consulis Romani 202. 1.
 Salomonis qualis 202. 1.
 Thronus, sive Cathedra, expressus in summita-
 te arcus Liberianæ Basilicæ 292. 1.
 Tituli Romæ tempore Cornelii Papæ quot fuere
 141. 1. & 146. 1.
 Tonsura in capite S. Philippi Apostoli expressa
 275. 2.
 Tophorum quadrilaterum ædificia quo tempo-
 re facta 72. 1. Tophorum, & Laterum insi-
 mul 70. 2.
 Transennæ ubi erant, & quid denotabant 19. 2.
 Transitus Beatæ Mariæ Virginis 50. 2.
 Tribuna à Tribunali nomen sortita est 8. 1.
 Tribuna etiam Absidia dicitur, ibid.
 Tribus Urbanæ quatuor 257. 1.
 Triumphalis nomen quare Arcubus majoribus
 Ecclesiarum inditum 198. 2.
 Triumphalis Corona 109. 1.
 in Triumphis victimæ humanæ cæsæ 57. 2.
 Triumphus de Artabazo M. Antonini 57. 1.
 Τροαιικόν Arcus cur denominatus 199. 2.
 Tumultuarium opus quando cœperit 72. 2.
 Turris Mamilia 262. 1.
 Tusci ædificabant ex lapidibus quadratis 67. 1.
 Typhon 58. 2.

INDEX RERUM

V

- V** Alentimiani III. Imperatoris sepulchrum, 225. 1.
 Vallaris Corona 109. 1.
 Valvæ aeneæ in Ecclesia S. Pauli, earumque descriptio 35. 2.
     Earundem constructionis tempus 42. 1.
     Vaticanae Basilicæ, ab Eugenio IV. constructæ 43. 2.
     Earum altitudo, & latitudo 44. 1.
     Tempus duodecim annorum, in earundem fabrica consumptum 44. 1.
     A Paulo V. restauratæ, ibid.
     Versus, qui olim apud eas stabant, ibid.
     Earundem icon, ibid.
     Earundem descriptio 43. 1.
     Pisarum quo tempore, & è quonam loco in illam Urbem adductæ 46. 2.
     Eadem ante millesimum conflatae, ibid.
     Earundem in Ecclesia primitiâli descriptio 47. 1.
 Valvas aeneas construxit Honorius III. Papa in Oratorio S. Joannis Lateranen. 239. 1.
 Valvæ argenteæ olim in Vaticana Basilica, & & quando dieptæ 43. 1.
     Quando denuò etiam argenteæ refectæ 43. 2.
     Construxit Hilarus Papa in Oratorio S. Joannis Lateranensis, 239. 1.
 Vander Linden Decanus Ecclesiæ Aquisgranensis laudatur 7. 2.
 Varro obiit anno ante Christi nativitatem xxv. 253. 2.
 Vas, expressum ad pedes imaginis Sancti Pauli quid denotet 45. 1.
 Vela in foribus Palatii Imperatoris antiquitùs erant 64. 2.
 Velum purpureum, in sepulchro Magnatum, olim positum 179. 1.
 Vermiculatum opus 81. 2.
 Verrius floruit sub Tiberio 267. 2.
 Versus in arcu S. Pauli mutili, ac à Baronio suppleti 229. 1.
     Alio modo ab Auctore, ibid.
     In basi columnæ ante Ecclesiam S. Pauli 25. 1. 2.
     In epistyllo januæ S. Pudentianæ 26. 2.
     In libris Evangeliorum 137. 1.
     Inscripti circa peripheriam Agni cruce insigniti 27. 1.
     Circâ peripheriam imaginis S. Pastoris 28. 1.
     Circâ peripheriam imaginis S. Praxedis 27. 2.
     Circâ peripheriam imaginis S. Pudentianæ 27. 2.
     Circâ peripheriam S. Pudentis 28. 1.
     Leonini quo tempore inventi 28. 2.

- Insculpti in valvis aeneis Ecclesiæ S. Pauli 37. 2. & 40. 2.
 Qui erant in tribuna Basilicæ Sicinianæ 243. 1.
 Vestes antiquitùs inconsutiles, 103. 2.
     Gammadiæ 90. 2.
     Candidæ, ac Coronæ quid denotent 232. 1.
     Literatæ 90. 2.
     Variis figuris depictæ 93. 2. & 94. 2.
     Pretiosæ Virginis quid denotent 27. 1.
     Inconsutiles nostro ævo revocatæ 104. 1.
 Vestis empta pretio centum viginti talentorum 94. 2.
     Inconsutilis; Artifex Franciscus Gujot 105. 1.
 Via *Gratiola* 264. 2.
 Victimæ humanæ casæ in triumphis 57. 2.
 Vincentius Cardinalis Ursinus laudatur 35. 1.
 Violacea Corona 108. 2.
 Virga justitiam denotat 124. 2.
     Pastoralis, idest, Baculus 121. 2.
     Ejus ictu aqua erupit 219. 2.
 Virginum sepulchrorum orthographia expenditur 179. 1.
 Viridarum Excellentissimæ Familiæ Aldobrandinorum ante Ecclesiam S. Agathæ in Subura 257. 1.
 Vitreum opus 81. 2.
 Vituli aurei adoratio 218. 1.
 Ulyssis tunica variegata animalium figuris 92. 2.
 Umbellæ, in statuarum capitibus positæ pro tegumento, ne ab avibus conspurcarentur, 115. 1.
 Unio Chaldæorum, & Maronitarum cum Ecclesia Romana 45. 2.
     Jacobitarum Æthiopum cum Ecclesia Romana 45. 2.
 Volumen in Christi manu quid denotet 247. 1.
     Evangeliorum obvolutum 128. 2.
     Idem cur sigillo obsignatum 130. 2.
     In magna veneratione habitum 131. 2.
     Septem sigillis obsignatum, ac expressum in arcu Triumphali Basilicæ Liberianæ quid denotet 201. 2.
 Voluminis, & Codicis differentia 128. 1.
 Volumina unde dicta 227. 1.
     In Apostolorum manibus quid significant 247. 2.

X

- X** Litera in vestibus 100. 1.
 Xystus III. Papa musivis operibus ornavit basilicam Liberianam 196. 1.

Z

- Z** Acchariæ Prophetæ sepulchrum, 165. 2.
 Zeno Imperator Evangelium S. Barnabæ reposuit in suo Palatio 132. 1.